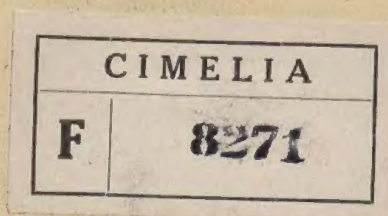

Nową oprawę z świńskiej skóry wykonano w Prac. Introl. Kralów, Gótgbia 4. wr. 1953.

Exemplare archiwalny
N.P.S.

17 II 1969 Alicja

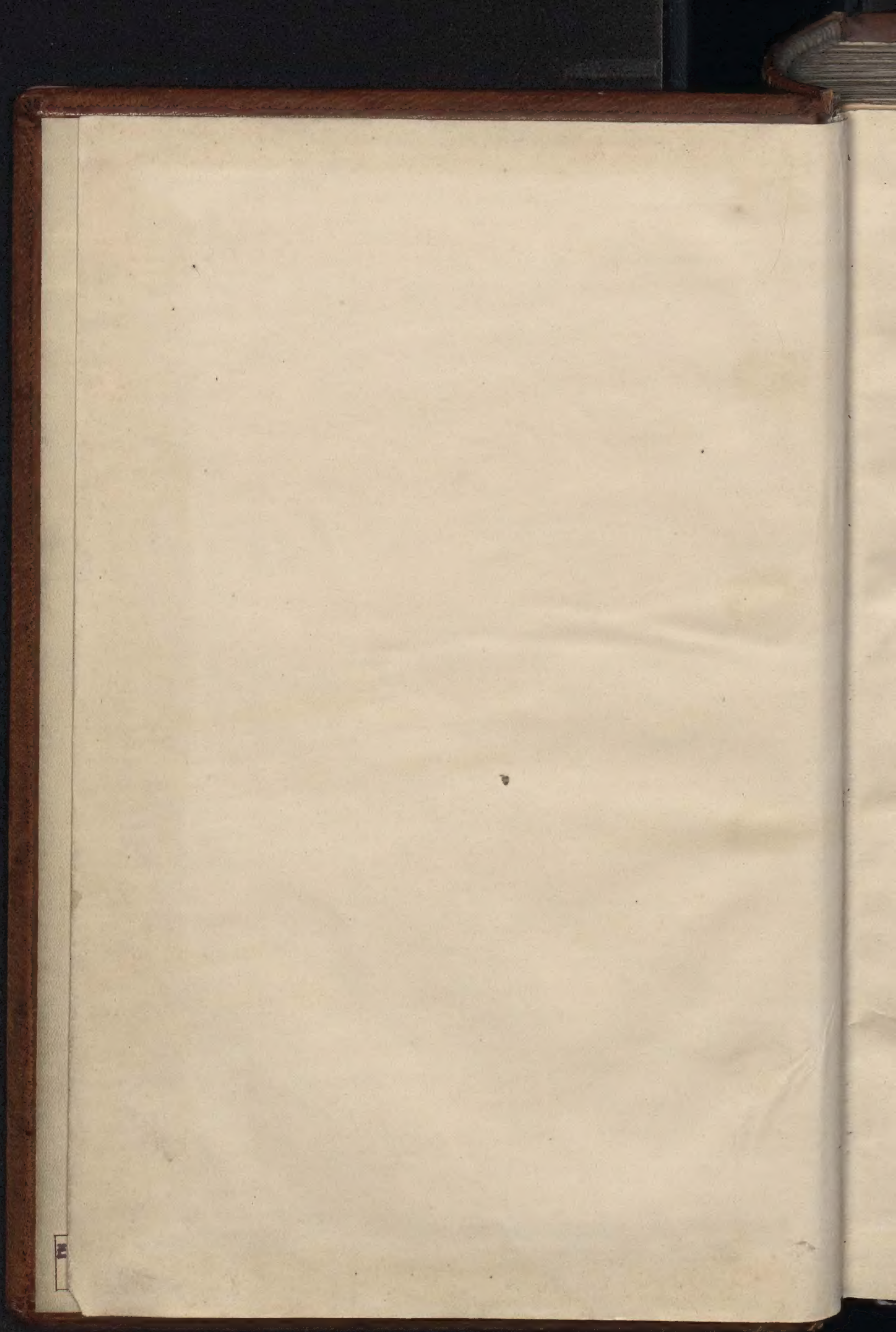
Cim. 8271

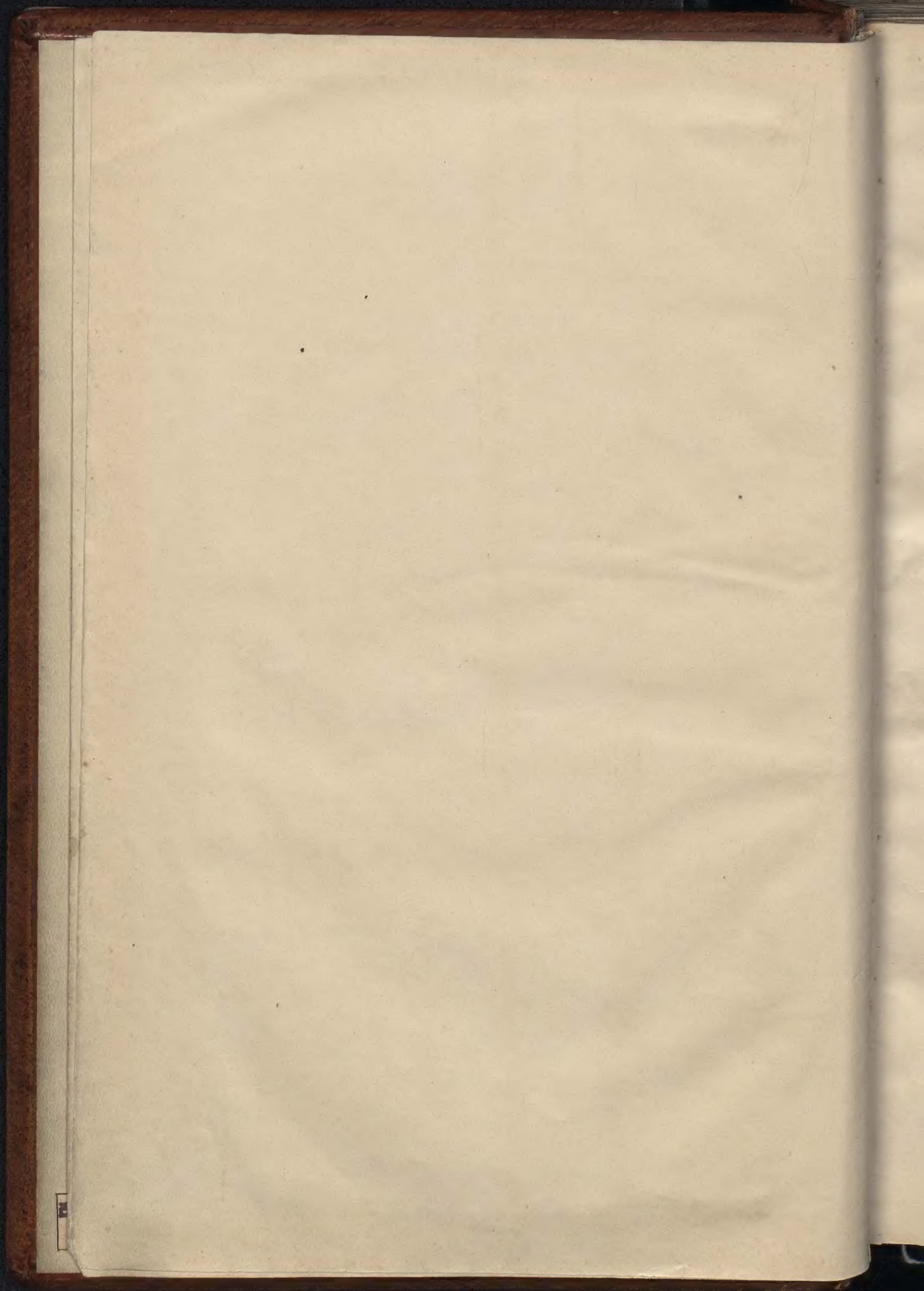

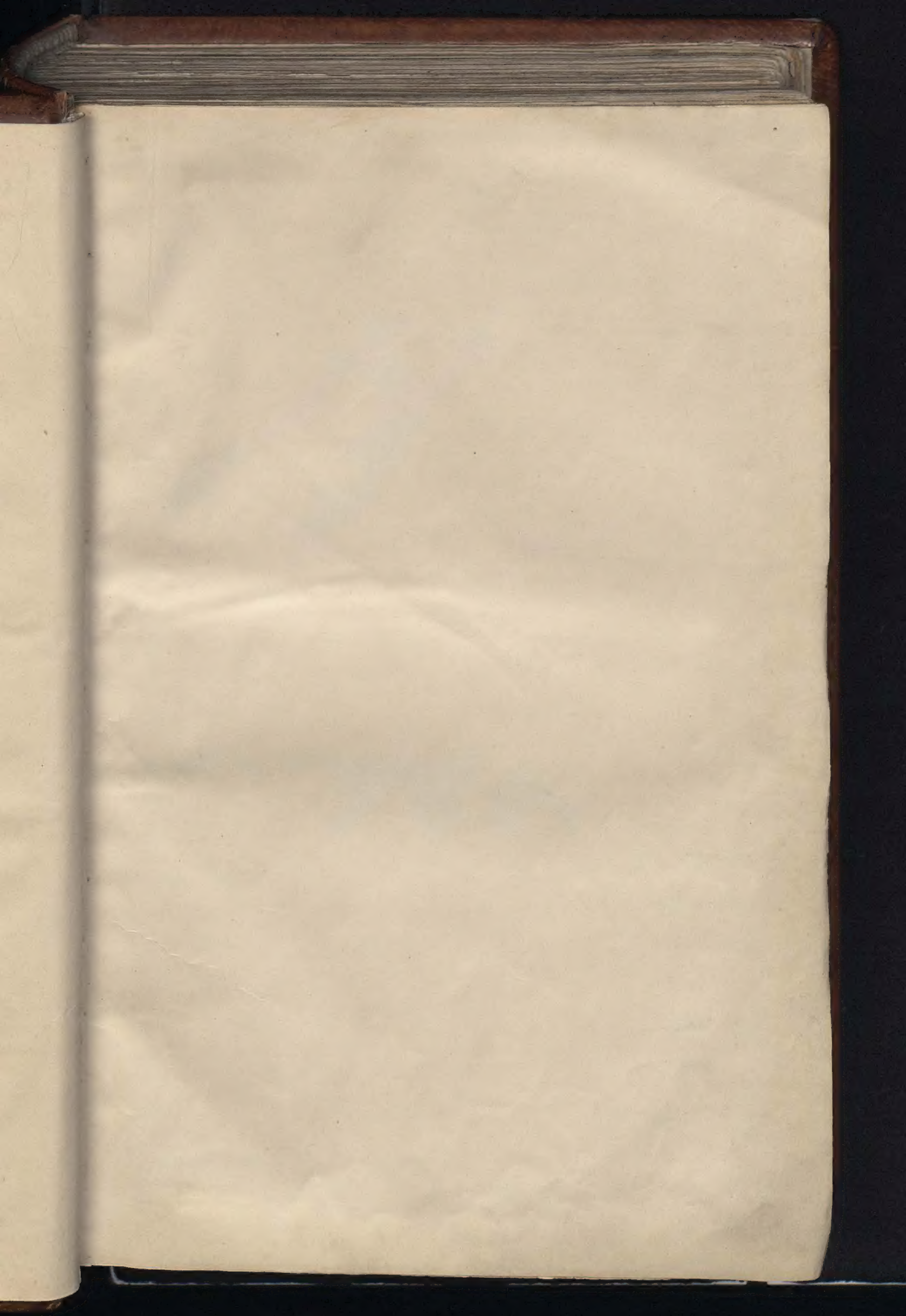
CIMELIA 8271

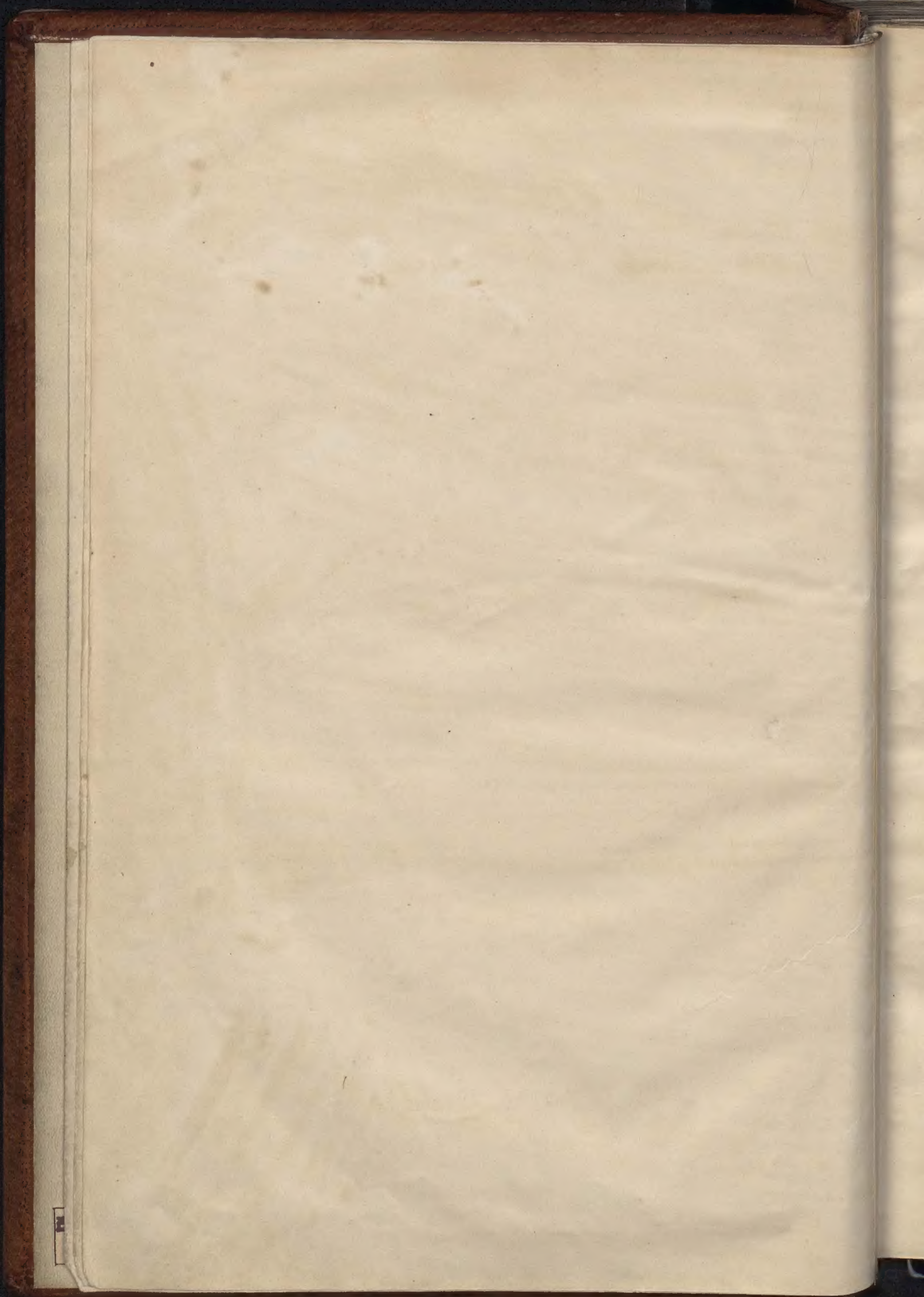
Ex. Archiwalny
N.P.S.

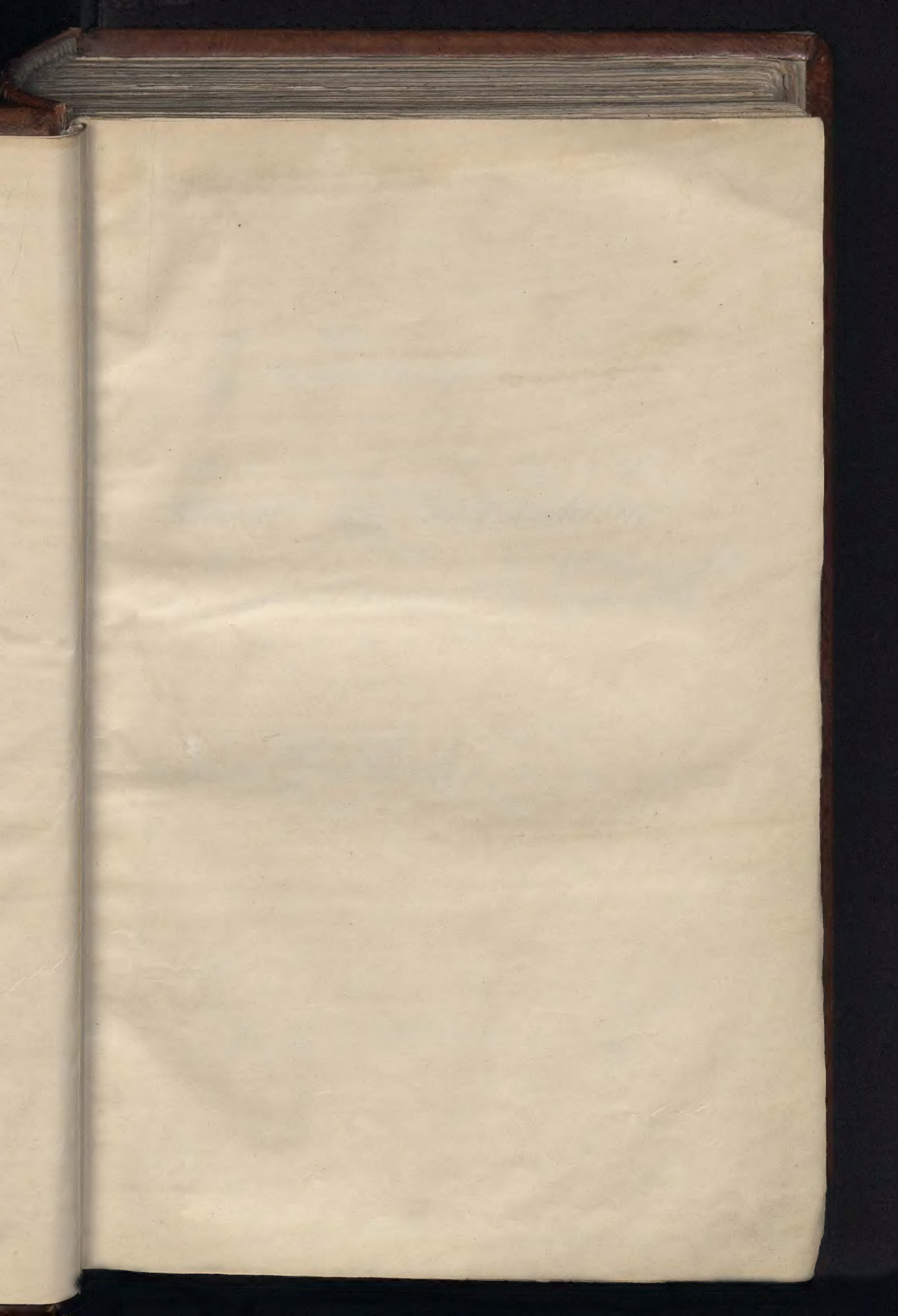
206. Cim. 8271

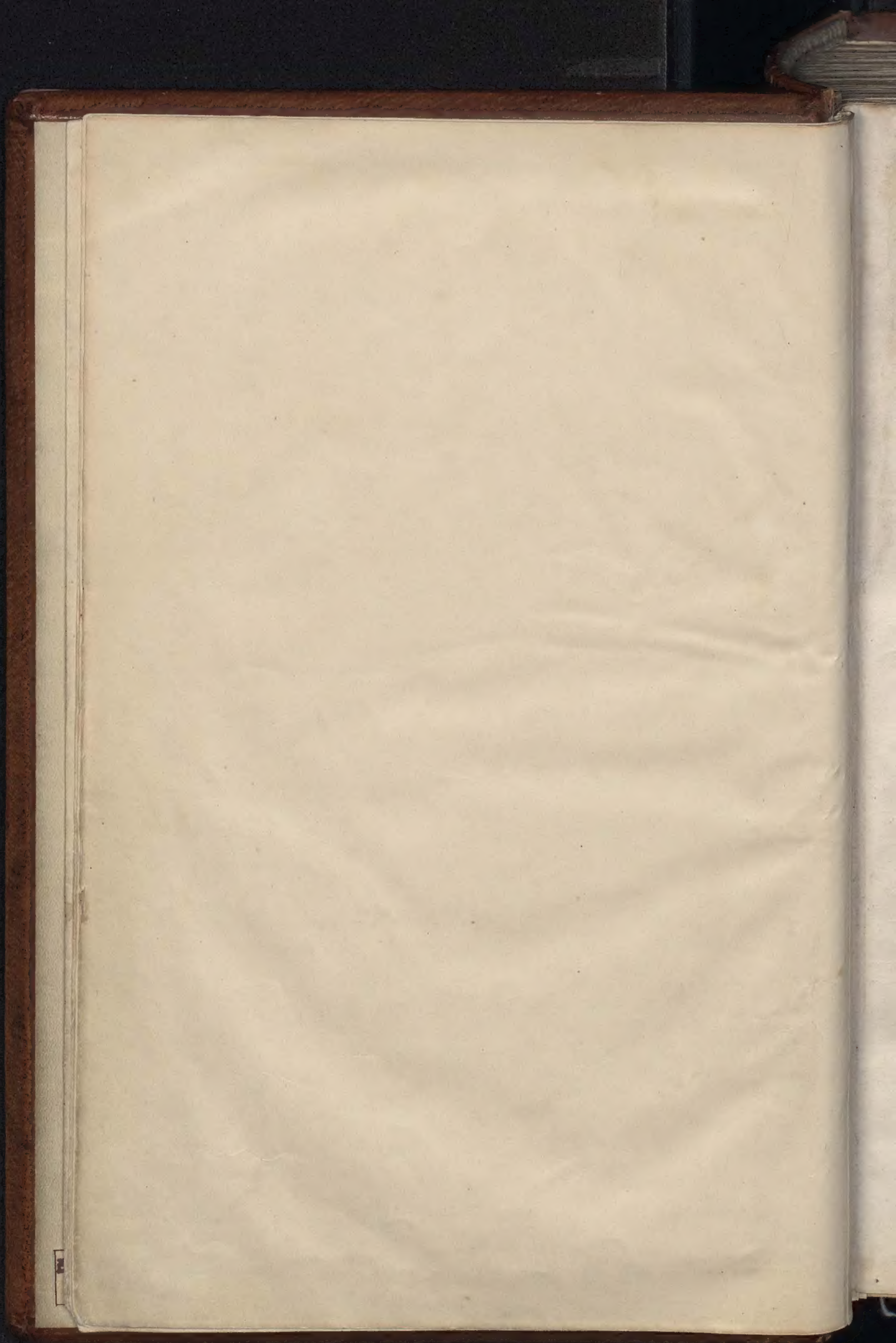

Ta książka oprawiona.

Kosxtem

Znakomitego w Polsce Ornitologa
Maksim. Hr. Wodzickiego.

Oprawiał ją Fryderyk Friedlein,
który pomimo kilkakrotnego zastrzeżenia
oberwać ją karał.

1855.

[Ostatnie ...]

Spencer's Bookkeeping

1891

Herbarz

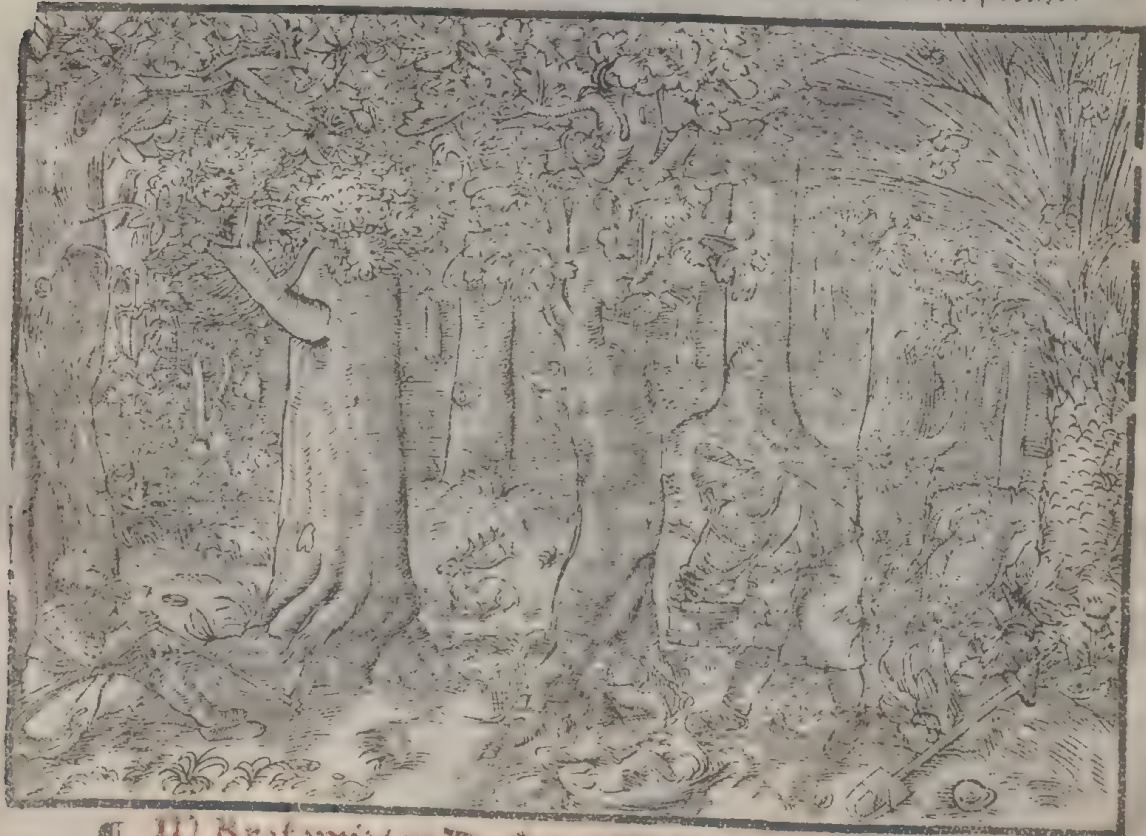
to iest/

Zioł tuteżnych / postronnych / p
Zamorskich opisanie : co za moc mają / a iako ich
wzywać / tak ku przestrzeżeniu zdrowia ludzkiego / iako ku vdro-
wienia rozmaitych chorób : Teraz nowo / wedle Herbarzow dzi-
sieyszego wieku / y innych zacnych Medyków / poprawiony.

Przydano

Alexego Pedemontana Księgi
ośmiorn / o tajemnych a skrytych Lekarstwiech :
Przy czym dosyć miśternych a trafnych rzeczy y do-
swiadczonych miec będziesz.

¶ Co się w tych Księgach więcej opisuie / zarazem po Epistole znaydziesz : a
gdy czego szukać potrzeba / Regestrą dostateczną na końcu snadnieć pokaza.

¶ W Krakowie / w Drukarni u Mikolaja Szarffenbergi

Na Herb ich M. Panow Her- borthow z Kulstyna.

Wzdy Herby naprzod Sláhcie rozdawano/
 Na to narwiecey z pilnością patrząno/
 Iżby każdy ty zacne Klenoty/
 Nosił przed sobą z zaśluzoney cnoty.
 Albowiem to są pierwsze znaki tego/
 Jak kto wzywał w sprawach meztwa swego.
 W domu Herborthow/ iż meztwo widano/
 Trzy ostre Miecze Herb im nosić dano.
 Bo sławy wieczney za złoto nie dają:
 Sławy poczciwey Mieczem dostawają.
 W Jabłku dla tego/ że mieśkaia w zgodzie:
 Co rzadko/ wierz mi/ znaydziesz w jednym rodzie.
 A dziś ty Miecze w nich nierdzewieja/
 Gdy gdzie potrzeba/ trafić w to umieja.
 Majac to zawsze na nawietrzey pieczy/
 Aby służyli Pospolitey rzeczy.
 Nie tepcieś się nam młode ostre Miecze/
 Tak długo póki Wista w Polrze ciecze.
 Potomna Sława pięknie was będzie/
 Ze chropatwa Rdza nie wam niezsypie.
 Andrzej Pograbina.

H

Herbarz

to iest/

ziół tu tycznych/ postronnych/ y
zamiorskich / opisanie : co za moc mają / a iako ich
wzywać ku przestrzeżeniu zdrowia ludzkiego / iako ku vdro-
wieniu rozmaitych chorob : Teraz nowo/ wedle Herbarzow dzie-
jego wieku/ y innych zacnych Medyków/ poprawiony.

Przydano

Allegrego Pedemontana Księgi
siedmioro/ o tajemnych a skrytych Lekarstwach :
Przy czym dosyć misterych a trąsnych rzeczy y do-
świadczonych mieć będziesz.

Co się w tych Księgach więcej opisnie/ zarazem po Epistole znajdziesz : a
dysczego szukać potrzeba/ Regestra dostateczne na końcu snadnieć pokaza.

W Krakowie/ w Drukarni Mikołaja Szpilbergera.

Na Herb ich

borthow z Ful

Gdy Herby naprzód Sláhcie rozdawano/
 Na to nawiecey z pilnością pátrzano/
 Izeby każdy ty zacne Klenoty/
 Nosił przed sobą z zasługoney cnoty.
 Albowiem to są pierwsze znaki tego/
 Jak kto używał w sprawach meštwa swego.
 W domu Herborthow/ iż meštvo widano/
 Trzy ostre Miecze Herb im nosić dano.
 Bo sławy wieczney za złoto nie dają:
 Sławy pocziwney Mieczem dostawiają.
 W Jabłku dla tego/ że mieszkaia w zgodzie:
 Co rzadko/ wierz mi/ znaydziesz w jednym rodzi.
 A dziś ty Miecze v nich nierdzewieia/
 Gdy gdzie potrzeba/ trafić w to umieia.
 Miałac to zawsze na nawietrzey pieczy/
 Aby służyli Pospolitey rzeczy.
 Nie tepcieś się nam mite ostre Miecze/
 Tak długo póki Wisła w Polsce ciecze.
 Potomna Sława pięknie was hecuie/
 Ze chropawa Kdza nic wam niezepsuie.
 Andrzej Pograbius.

Przedmowa.

I Ale to na stronę odłożywszy / y co może być rokoszniejszyego / iako moc tego znać / co Bóg ku potrzebie a zdrowiu ludzkiemu stworzyć raczył? Piśmo święte powiada / że cokolwiek Bóg w Genes. 1. szchemogacy stworzył / wszystko to dla człowieka stworzył. A nie wielkaszby tho niewdzięczność Bożich darów była / o tym się człowiekowi niebać / co jest sprawiono y uczyniono ku potrzebie jego? Uład to / ponieważ zdrowie nasze na słabey nitce wiśi / przedto / a z małej przyczyny / iesli nie wtrwać / tedy naruszyć się może: Żaż to nie rzecz pożyteczna a potrzebna / o tym się wywiadować / czymbyś wiattemu zdrowiu swemu pomógł? czymbyś choroby swej zabiegł?

I Stad / mym zdaniem / Poetom mimanie prosto / że znalazie nie Zioł / nie ludziom / ale samemu Bogu przypisuią. A nie darmo: Bo tak zacnego daru Bożego / a osobliwego klenotu / nikomu się przypisać tak snadnie niegodziło / iako temu / od ktorego nietylko zioła / ale y my wszyscy tak rozliczne dary mamy. Dla tego Piśmo święte / rozkazuje nam Lekarza czcić a w wadze mieć / Po Eccles. 38. wiedaiac że Pan Bóg sam Lekarstwo z ziemi stworzyć raczył / ktorym człowiek mądry gardzić niema.

I Te tedy zacność a pożytek wielki nauki tey to / Miłościnoy Pánie ia bacząc / niechciałem litować ani nakładu ani pracy swoiey / drukowałem oto znou Herbarz / ponieważ y potrzebny / y często się o nim ludzie pytali / prośąc mnie za to / abym go do Oficyny swey z nowu wziął / a na świat Polakom podał: Com ia chutliwie uczynił / nie tak na swoy pożytek iaki patrząc / iako ad communem vtilitatem pospolitych ludzi. Aczem był vmyślił wydać Herbarz nowy / wybrawszy z Herbarzow dzisiejszych zacnych Doktorow / ktorzy rozmaite Herbarze pisali: Ale iżem człowieka tym czasem potrafić do tego niemógł / ktorzyby się tey pracy podiał: a choćbym snadź y tego miał / tedyby tego nakładu moia vboga maietność niewyniosła: a zwłaszcza gdyby figury zioł nowo własnie wykonterferowane były / musiałem to przedsięwzięcie na stronę odłożyć / gdyż / iako powiadam / wielka summa a kosztem tego odprawićbym niemógł. A wszakże żem baczył iż ludzie temu sie Herbarzowi przyzwyczaili / a tymi prostymi lekarstwy (zwłaszcza gdzie Doktorow mało) wiele się ich ratowało / dałem go troche gdzie potrzeba była poprawić: nawiecey w tym Mathioła zacnego tych czasow Medyka / y inych Doktorow / ktorzy Simplicia teraz opisali / naśladowiac.

I Ktora to moie praca W. M. swemu M. Pánu offiaruję: nie iżbys W. M. tego odemnie potrzebować miał / ale iż to wiem / że W. M. nietylko rzeczami Rycerskimi bawic się raczysz / ale czas

Przedmowa.

wolny do tego maiać / y w czytaniu Książ rozmaitych wielce się
W. M. Kochasz. Miedzy czym / cognitio Simplicium nieposlednie
mieysce y W. M. ma : poniewaz o Medycynie gdj się trafi/Elogia
zacne W. M. zawsze dawasz/to mie przywiodło/ze ten wpomineć
podzaczny imieniem W. M. znou na świat wychodzi. Ktory
prosze abys W. M. odemnie sluzebnika swego za wdzieczne przy-
iac raczył/aż co snadnieyszego y godnieyszego bedzie. Za tym Pa-
nie Boze day W. M. ze wszystkim domem W. M. fortune a
dlugie wlasce milego Boga panowanie. Dan z Krakowa
w Wigilia Ciata Bozego / Roku Panskiego 1 5 6 8.

W. M.

swego M. Pana powo-
ny sluzebnik/

Nikolay Szarsfenberg
Mieszczanin Krakowski

2

Wielmożnemu Pánu / Pánu
Janowi Herborthowi z Fulstyná / Káştella-
nowi Sanockiemu / etc. Pánu memu
Milosciwemu.

Mia kien zacności Cefárska
Nauka zawsze była / Milosciwy
Panie / tego ia v W. M. długimi
stomy wywodzie niechce : ponie-
waż to pewnie wiem / żeś W. M.
tego lepiej a niżli ia świadom :
bos W. M. lata swoje mlode / tak
na Naukach v postronnych ludzi /
iako na zacnych a Rycerskich za-
bawach strawił. Ale iż to moje ku
W. M. pisanie / y do inych ludzi
przydzie / krociuchno zacność Nauki tey to przypominie : ktora
Cesarzom / Krolom / onych lat bawic sie stromota niebyła : a tak
bawic / że niektórzy Księgi niemale / około mocy Ziół spisali : dru-
dzy zióła rozmaite wynalezli : Inni zaśie / lekarstwa na dziwne cho-
roby czynic nauczyli. Salomon on madyry a sławny Krol / Księ Salomona
gi niemale iż był napisal o mocy ziół / y Pisimo swiete świadczy / . Reg. 4.
y Iosephus Żydowski Historyk tego potwierdza. Czytamy o Antykatu
Mitridatesie onym zacnym Krolu Pontskim y Bitynskim / iako Iudaicarū
dobrze w tey nauce cwičzony był / że y pod dzisdzien Medykowie lib. 8. ca. 2.
iego lekarstwa / (ktore on sam wynalazł) przeciwko iadom a tru- Mitridates
ciznam / używaia : a od iego imienia Mitridatum ie zowa. Py-
rus Krol Epyrocki wiele ludzi (o czym Plutarchus pisze) vzdra- Pyrus.
wiał. Augustus Cesarz lekarstwo wynalazł / ktore potym Me- Augustus.
dikowie w Księgi swe wpisali. Tyberius także (iako Galenus Tiberius.
wspomina) Emplastr na wrzody iadowite a ku wleczeniu trudne /
Medikom zostawił. Gentius Słowiański Krol / Lysimachus Gentius.
Macedoński / Thelephus / Eupator / Clymenus / Krolowie za- Lysimachus
eni tak sie około ziół bawili / że y do tego czasu / od ich własnych Thelephus
imion / zióła przezwiśka maia. Nie wspominam Euaxa Krola Eupator.
Arabskiego / ktory o mocy ziół / nie male Księgi do Nerona Ce- Clymenus.
sarza napisal. Opuściam y Atalusa Krola Pergamskiego / Eux.
ty przeciwko iadom a zaraźliwym truciznam / rozmaite Antidota Atalus.
wynas

Przedmowa.

wynalazł. Wyliczyłbym bardzo wiele zacnych ludzi/ ktorzy nierozumieli być vblżenia stanu swemu żadnego/ ziołami się bawic.

I A nie przez przyczyny to zaprawdę oni czynili. Bo y stał wielkiej Boskiej mocy przypatrzeć się możemy/ widząc to na oko/ iako Bog ničemnemu Ziółku/ Kamyczkowi maluczkemu/ tak wiele mocy użyć raczył/ że tym/ coś tu wierzeniu niepodobnego być się zda/ ktorzy tego niedoświadczyli. Nie wspomnie Ziół tych/ ktorych mocy nam tu znaiome są/ przypomnie krótko postronne: a snadź y tuby ie mogł znaleźć gdyby kto około tego był pilnym a wstawnym.

Iuba Mauritanie rex Aetiopis. Iuba Król Mauritański (Kantus Historyk piśze) zielem niektórym w Arabiey człowieka wstrześli: Aetiopis ziele jest/ przed którym się zamki otwierają: na co Nathiolus sławny Medyk w Weneciey patrzył/ gdy iednego takiego wieszono/ któremu się kłotki y zamki otwierały/ gdy się ich dotknął iednym zielim. Tenże Nathiolus piśze/ iż zna takie ziele na Włoskich gorach / na które kon podkowany gdy nastąpi / odpadnie podkova: o czym y nasz Chłoptowie/ że to bywa/ powiadają. Dzieciot gdy mu do gniazda dziure w drzewie klinkami zabije / zielim iednym dotknawszy onych klinkow/ wystoczą: o tym Democritus y Theophrastus świadczą. Anthonijs niezym

In Epistola dedicata tua Herbarii. innym Parthow nieporaził (Apianus Alexandrinus piśze) iedno gdy żywności im nie dostało / korzonki dla posilenia kopali/ trafili na iedno ziele/ którego gdy się iedno który naciął/ wnet od rozumu odszedł/ zapomniat wszystkiego/ tylko kamienie iakoby na coś pilnego/ iat kopac: potym przedko naszalawszy się vmarł. Wiele bym inych dziwnych mocy Ziół przypomniał/ ale nie tom wziął przed się/ abym tu v W. M. swego M. Pana/ zioła wyliczać miał: gdyż W. M. o tym sam / v rozmaitych a statecznych Autorow czytać raczysz. Pomniś W. M. y ono co Iosephus libro de Bello Iudaico piśze / wspomina / że się rodzi w Żydowskiej ziemi ziele/ które od miejsca Baarasz zowa/ barwy ognistej/ a wieczor się świeci: które ktoby wykopał a wyrwał/ zarazem v mrze. Przeto z daleka korzeń okopają y powrostem obwiążą/ który do Psą przywiązawszy Psą zawołają/ on za Panem chce iść/ wyrwie ono ziele/ a zarazem zdechnie: potym już onego ziela bac się nietrzeba. Tym zielim opetanego gdy się dotkniesz/ zarazem go Szatan opuści. Niewymyślam tego sobie/ czytaj Iosepha kto chce. Przypomniałbym tu y o dziwney naturze Ryb/ y o dziwney mocy Kamieni drogich: Ale iż to y święte Pismo wspomina/ y w tym Herbarzu piśac się będzie/ opuszczam: ponieważ też co niektóre Kamienie za moc mają/ łatwie się temu kto chce przypatrzy/ widząc gdy do Magnesa żelazo skacze.

Antonijs De bellis Parthicis circa finē.

Libro 7. Cap. 25.

Maghes. Maghes.

MORBORVM NOMINA

F

Febris, **Febra** albo **żimnica**.
Frenesis, **Każenie** głowy albo
oszałenie.

G

Gangrena, **Zmartwiałe** mięso.
Gibbositas, **Gąbatość**.
Glaucoma, **Bielmo** na oczach.
Gonorrhœa, est inuita & nimia se-
minis profusio, citra Venerem,
citraq; libidinis insomnia. **Naz-**
tury wewnętrzne czyszczenie.

H

Halopécia Pyrorellâ/gdy wło-
sy padną z głowy albo z brody.
Hectica, **Suchoty**.
Hemicraneâ, **Bolenie** poł. głowy.
Hemophthificus, **Który plnie**
krwia.

Hæmorrhœis externa, affectus est
anî ex Melancholico sanguine,
qui in extremum venarum profu-
sus se in ficus speciem distendit,
Złote żyłki.

Hæmorrhœis interna, quum cor-
poris venę multo turgent sangui-
ne eumq; eructant. **Czerwona**
Biegunka.

Herpestiomenos, siue herpes ex-
dens. **Wilk**.

Herpete, **Liszaie**.

Hernia, **Wypuklina**.

Herculeus morbus, **S. Walente-**
go niemoc.

Hordeolum, **Jeczmyk**.

Hydropifis, **Puchlina**.

I

Ictericia, **Żółta niemoc**.

Ignis perficus, **Piekielny ogień**.

Ignis sacer,

Impetigo, **Suchy świerzb**.
Incubus, **Duszenie** nocne co ie las-
tańcem zowa.

Intertrigo, **Osądnienie**.

Ischias, **Bolenie** krzyża albo
Scyatylka.

L

Lepra, **Trąd**.

Letargia, **Zapomnienie** nad przy-
rodzenie.

Lentigines, **Piegi**.

Lichen, **Suchy liszaj**.

Lienteria, **Biała Biegunka**.

Lumbrici, **Glisty**.

Luxatio, **Wywinienie**.

M

Malum mortuum, **Dziwe** mięso.

Marasmus, **suchoty** nie vleczone.

Melancholia, **Każenie** głowy.

Menstrua, **Niewiescie** przy-
rodzenie.

Mola, **Kra**/ albo w macicy za-
twárdzenie.

N

Nausea, **Brzydłość**.

Nephritis, **Bolenie** nerek.

O

Obstructio, **Zatkanie**.

Oedema, **Pecherz**.

Ophthalmia, **Boleść** oczna.

Orthopnea, **Dychawica**.

Orexis, **Zgaga**.

Oregmon, **Chrapienie** w pier-
siach od flegmy.

Oscitatio, **Poziewanie**.

P

Papula, **Brodawka**.

Paralysis, **Powietrzyin** zarażenie

Parotides, **Żółty** zauszne.

Paroa

MORBORVM NOMINA.

Paronychia, Zanokcice.
 Parodontis, Dziegna.
 Pernio, Odziebienie.
 Peripneumonia, Płucny wrzod.
 Phagedena, Wilt.
 Phtisis, Dichawica Suchotna.
 Pleuresis, Pleura/Kłocie ku sercu.
 Podagra, W nogach łamanie.
 Polypus, Włosowy wrzod.
 Pruritus, swierzb.
 Psora, Suchy a strupiały
 swierzb liżaćom podobien.
 Pus, Ropa.
 Pustula, Krosta.

R

Ranula, Żabka dzieciō pod iezy
 Rascatio, Charkanie. (ciem.
 Raucedo, Ochrapienie.
 Regius morbus, Żółta niemoc.
 Ructus, Rzyganie.

S

Sacer morbus, S. Walentego
 niemoc.
 Sciatica vulgo, rectius Ischiaticus
 morbus, Denna niemoc.
 Scotomia, Zaciemienie oczu.
 Scrophule, Żółty.
 Singultus, Szczkawka.
 Syncopis, Omdlenie.

Spasmus, Kurcz.
 Spleneticus, Który cierpi na śle
 dzionie boleść.
 Squinantia, Slinogorz.
 Stranguria, Dryny cięśkie pu
 szczanie.
 Strabo, Rozoki.
 Stupor, Scierpnienie.
 Subeth, Głębokie spanie
 nad przyrodzenie. Zachwāt.
 Suffusio, Katarakta.
 Suppuratio, Zbieranie wrzodu.

T

Tabes, Suchoty.
 Tenasmon, Wydymanie.
 Tetanos, Niemoc co szyja
 obrocic y ruszyć niemoże.
 Tortura oris, Zatrzywnienie wst.
 Traulus, Zaietacz.
 Tussis, Kaszel.

V

Variole, Ospice.
 Vertigo, Zawrot głowy /
 albo wärtogłowość.
 Veruca, Brodawka.
 Vlcus, Zagnila rana / Wrzod.
 Vuula, Czopek.
 Vulnus, Rana.

Chorob.

REGISTR

albo

Summariusz rzeczy ktore s1e w tych
Ksi1egach opisane.

	Liſt	1.
O Ziołach domowych.		190.
O Ziołach poſtronnych.		232.
O paleniu Wodek.		254.
O przyprawianiu olejkow.		256.
O Kruszcach.		269.
O zwierzetach domowych.		281.
O zwierzu leśnym.		290.
O Ptacech.		303.
O Rybach.		324.
O Kamieniach drogich.		343.
O wadze y mierze Aptekarskiej.		
O Lekarſtwach doſwiadczoonych na rozmaite choro- by/ poczynszy od głowy aż do nog.		347.
O Naſce Barwierskiej / to ieſt / o leczeniu Kan y Wrzodow wſzelakich.		385.
	Z ſtrony obyczajow chorego.	397.
O znałoch chorob	Z Pulſu.	398.
	Z Dryny.	399.
O puſzczaniu Krwie.		416.
O Bankach.		421.
O Aſtologii albo gwiazdarskiej naſce.		424.
O rzadzeniu zdrowia człowieka według czterech częſci roku/ y według Mieſiecy.		435.
O ſprawie Brzemiennych Pań.		441.
O chowaniu dzieciąt małych.		463.
O Lekarſtwach na dziecinne choroby.		466.
O rzadzeniu czasu morowego powietrza.		477.

Do Czytelnika.

N Jedſiwny ſie temu/ Czytelniku miły/ że niektore Zioła położyliſmy w tym
Herbarzu/ z inakſzymi przezwieſci a niſzli w ſtarym były: ponieważ na ro-
żnych mieyſcach / rożne teſz przezwieſta maia. Ktemu y b1abki wedle ſwoy ſia-
taziey częſem ie przezywai1. Wſt11t1e na ko1cu ieſt wyklad tych przezwieſt/
ktorechy ſie zdały przytrudnieyſym ku wyrozumieniu/ przez Marcina Sien-
nika ſpifaſny.

MORBORVM GENERA ET NOMINA CVM INTERPRE- TATIONE POLONICA, SERVATO ORDINE ALPHABETI.

AD LECTOREM

NE tibi negotij aliquid amice Lector, morborum vocabula, faceffere videantur, ex re tua fore putavi, hac eadem in cathalogum redigere, atq; Polonam interpretationem adijcere: vt tu morbi nomine cognito, alios quoq; Medicos, qui hac in re suas nobis lucubrationes reliquerunt, consulere possis. Vale.

A

Abscessus, Pryszcz.
Albugo, Bielmo.
Alopecia, Párchy / albo nie-
moc gdy włosy z głowy láza.
Angina, apostema gutturis, Shie
nogorz.
Antrax, Piekielny ogień.
Apostema, Bolaczka / Nader-
cie wrzodu.
Apoplexia, Nagła śmierć.
Artetica, Bolenie w stawiech.
Asthma, Dychawica.

B

Bocium, Wol.
Bolismus, Fałszywa chęć ku ie-
dzeniu.
Bubones, Dymienice.

C

Cambuca, Kila / barbarum est,
à Fernelio vocat Lues Venerea.
Calculus, Kamień.
Catharus, Kyma.
Cauterizatio, Przepalenie.
Cephalea, Bolenie głowne.
Chyragra, łamanie w rełach.
Coeliacus morbus, Biegunka biata.
Comicialis morbus, Kaduś / al-

bo S. Walentego niemoc.

Conuulsio, Kurcz.
Constipatio, Zapieczęnie.
Colica, Kłocie wnatrz.
Coriza, Sapa.
Cordiacca, Testność serdeczna.
Crepatus, Rozpułkość.
Crisis, Walczenie natury
z wrzodem / Rozsadek własnie.
Inde Criticos dies Medikowie zowa-
z których łatwie poznać iesli się ku
zdrowiu albo ku śmierci ma.

D

Diaria, Biegunka prosta.
Dysenteria, Biegunka czerwona.
Dyspepsia, złe trawienie żołądka
Dyspnæa, Dychawica.
Dysuria, Niemoc gdy kto niemo-
że wody puszczać.

E

Epaticus, Który cierpi na wa-
trobie chorobie.
Epilepsia, Kaduś / albo wielka
niemoc.
Epiphora, Bolenie oczu gdy łza
mi zaciekaia.
Erysipelas, Piekielny ogień.
Escara, Strup.

Febris,

Chorob ludzkich przezwiska / y iako ie Lacinny zowak.

B

Bielmo/ Albugo.
Bolaczka/ Apoltema.
Bolenie w stawiech/ Artetica.
Bolenie głowy/ Cephalia.
Bolenie potłowy/ Hemicrania.
Biegunka czerwona/ Dysenteria.
Biegunka biała/ Lienteria.
Brodawka/ Veruca.
Brzydłość/ Nausea.

C

Czerwona biegunka/ Dysenteria.
Charkanie/ Rascatio.
Czopek/ Vuula.

D

Dychawica/ Asthma.
Dymienice/ Bubones.
Dziwe mięso/ Malum mortuū.
Duszenie nocne/ Incubus.
Dychawica z suchotami/ Phtisis.
Demia niemoc/ Ischias.

F

Falszywa chęć ku jadłu/ Bolismy.
Franca/ Gallicus morbus.

G

Garbatość/ Gibbositas.
Głowy bolenie/ Cephalia.
Głowy każenie/ Frenesis.
Głowy zawrót/ Vertigo.
Glisty/ Lumbrici.

H

Jeczmyk/ Hordeolum.

K

Kadus/ Epilepsia.

Kamień/ Calculus.
Każenie głowy/ Frenesis.
Kaszel/ Tussis.
Kila/ Lues Venerea.
Kłocie/ Colica.
Kłocie ku sercu/ Pleura. (sicus.
Krwia ktory pluie/ Hemoptis.
Kra albo w macicy zatwardze-
nie/ Mola.
Kurcz/ Spasmus.
Krosta/ Pustula.

L

Latawiec / niemoc w kthorey
człowiek minima by go co du-
silo/ Incubus.

Lamanie w stawiech/ Artetica.
Lamanie w nogach/ Podagra.
Lamanie w rełach/ Chyragra.
Liszaie/ Herpete.

M

Magła śmierć/ Apoplexia.
Natury wewnętrzne czyszczenie /
Gonorrhæa.

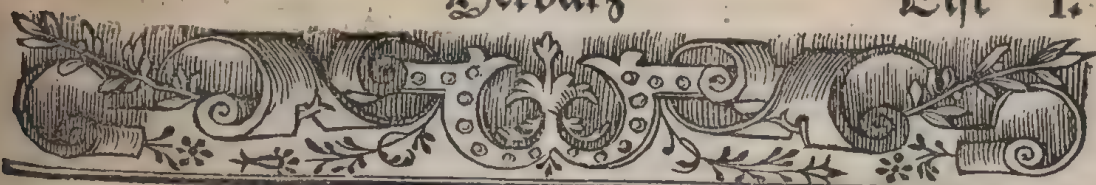
Niewieście przyrodzenie/
Menstrua.

Nosowy wrzód/ Polypus.

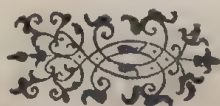
O

Ogień piekielny/ Ignis perficus.
Osadnienie/ Intertrigo.
Odeszcie od rozumu/ Melanchos.
Oczna boleść/ Ophthalmia. (lia.
Odziebienie/ Pernio.
Ochrapienie/ Raucedo.
Omdlenie/ Syncopis.
Oczu zaciemnienie/ Scotomia.
Ospice Variolę.

Parchy/

Począta sie Księgi / Herbarza
 Wolskiego / w ktorzch sa opisane Natury zioł rozma-
 tych / ku zachowaniu Zdrowia człowieczego / teras zno-
 wu przeyrzane / y spilnością Korigowane.

Bylica/

Arthimelia.

Beyfus.

Rozdział I.

A

Bylica iako Gai-
lenus pise/ test że
le przyrodzenia cie-
plego/ w weorym
prawie doskonały
stopniu. Jest też
suche w pierwszym
prawie doskona-
łym stopniu / a
snadź wtorego coś

dochodzi. Dioscorides przydaie iey moc cieni-
ciająca. Jest Bylica otwierająca drog / y żył
czyściąca / a tak jest dobra w zatkanin y w
zamyleniu watroby y sledziony nieczysto-
ściami zimnemi/ tym sposobem. Weźmi byli-
ce y Jelenich tezykow rowno po garści / y
piołonku troche / warz ty siolką w Winie/ a
potym przecedźmy oculusy a piy.

¶ Też jest lekarstwo na żółta niemoc s stro-
ny sledziony/ warzona s kwiatkami Centu-
rzywey a pitą od niemocnego/ leczy żółta cho-
roba. A gdy ono siele wwarzone przytożyś na
sledzione zaciwardziata albo opuchta ciepło/
tedy sie roschodzi pod onym leguchno.

¶ Też woda w ktorey wrzاتا Bylica y z li-
ściem białkowym y z wrotyczem / w ktorem
gdy będzie niewiasta siedzieć albo onym be-
dzie sobie mącece naparzاتا albo dymioną/
tedy rzecz przyrodzona mocnie pobudza /
y też martwe dziecię wypadza.

¶ Też gdy ia wwarzyś z listkami białkow-
mi z Oliwa / a onego w pusciś do mącece/
albo będzie w onym Páni siedzieć/ rzecz przy-
rodzona przywodzi.

¶ Też gdyby ktory człowiek miał Tenąsmu-
to jest / wydymanie a chciwość wielka na
dwor/ tak iż sie często wydyma a nie niemoże
wzynieć z zapaleniem y napuchnieniem siedze-
nia/ tedy taki niechay bierze z adkiem dym/
ktory pochodzi z siwoły iodołowej / a potym
zagrzej bylice w Winie/ a połóż ia na kamie-
niu mlyniskim albo żarnowym/ a na onym ma
siedzieć on człowiek / weźmie od tego zdro-
wie/ jest rzecz doświadczona.

¶ Też bylica w proch obrocona a zmieszana
s prochem kości Sloniowej / ktora zowa-
Ebur/ y s prochem orzechą muskatowego/
miodu przasnego troche przyczyniwszy/ a wo-
dy w ktorey wrzاتا Bylica / wziąć iey spot-
kwarty a pić ty prochy wespolek poranu/ te-
dy Pániam nieplodnym plod spráwuić mo-
cnie/ a to ma być rozumiano tym pániam/
ktore mają nieplodność z wilgości / ale pán-
niam suchego przyrodzenia/ tedy niema być
dawano ono lekarstwo/ a stego prochu mo-
żesz nápoić knot / a wpuszcic go Pániey tam
w tajemne miejsce / posila mącece iżby po-
czeka rychto/ Pándektą y Plátecharius pisa-
o tym.

¶ Też proch z bylice y proch s śańcy jest do-
bry na żółty y na gruzły / ktore bywają za wa-
syma y okolo stolca tym obyczajem / ma być
ona gruzłá puszcządztem zsielana / a potym
na nie przytoż tego prochu/ a to będzie lekar-
stwo.

¶ Theż kurzenie Bylica / odgania pokusy z
domu.

¶ Theż siuksy ia s sádem wieprzowym a
przytoż na nogi ktore bola z chodzenia wiel-
kiego / oddali strudzenie.

Piotyn/

Absintium, Wermut.

Rozdział II.

Piotyn jest siele ciepłe w pier-
wszym stopniu ciepłości / a
suche w trzecim stopniu / a
sok tego jest gorętszy niż sa-
mo siele / a jest wielkiej gorz-
kości y też cierpności / ma

być to siele zbierano ku chowaniu na ostate-
ku Wiosny / a ma być suszono w cieniu / a tak
przez Rok możesz je chować.

Jeż to rozliczney mocy / bo ma w sobie
przeciwnie dwoiakie własności / to jest / od-
mleczająca żywot / a to czyni z swojej wro-
dzoney ciepłości y gorzkości. Wtóra ma
moc zacierdzająca / a to czyni z niej takiey
swey grubości sielney / a tak ma w sobie prze-
ciwne sprawy / a przeto niema być to siele po-
trzebniaacym ludziom dawano / a żeby pier-
wey przyczyna niemocy była sprawiona w
ciele / a potem piotyn dany / tedy swoia cie-
płota takno wypędzi niemoc z ciała chore-
go człowieka / bo mocno otwiera / wypadza
wilgości z matroby y z siedziny / a jest lekar-
stwo dobre na niemoc żołądka / na opuchline.
Tak też Avicenna mówi / w wtorych Księ-
gach swoich / gdy będzie człowiek pił then.

sok piotynowi przez dziesięć dni poranu trzy
dragmy / to jest czterzy łyżki / tedy mu jest po-
moc wielka na niemoc każda ktora z zimney
przyczyny pochodzi / a żeby niemógł samego
soku pić dla gorzkości / tedy może i ocukro-
wać według wolei swey.

Albo uczynisz z niego iakoby syrop / tym
obyczajem. Weźmi wieżchom piotynowych
pot garści / kwiatow Centurzey / y kwiat-
ow siolkowych / y boragowych / y bągnisko-
wych rowne części każde pot garści / Forze
nia rumponcie / z apteki / lakicyey / każde co
złoty zaważy / rozynkow drobnych co czterzy
złote zaważa / to jest dobra garść / tyżecz w
sytki przetruszy troche warz w wodzie izby
trzecia część wyrzuta / potym przecedź a o-
cukruy dobrze / a tak będzie syrop / bierzysz go
poranu y wieczor trunek mierny coby troche
ciepło / ale przed pićm tego syropu wstaćby
dobrze pilulek de rumbárbáro / a potym po-
silente ktore Doktorowie zowa Diarodon
abbatis / sa kofaczi w aptece / a tak potym
pij ten syrop.

Też kto ma na głowie pąchy dobry jest /
y temu włosy padaia y dla molow. Weźmi
tego piotynu / bożego drzewka po garści / a
spikci celestki z apteki troche przytoż / warz ty
ziółta w Winie a tym myj głowe sobie.

Też sok piotynowy z miodem przasnym
abo z maki ieczmienna zmieszany / zgania
sinosć pod oczyma / ktora bywa z stłuczenia
y też z infych miejsc ciała mocno spadza.

Też ten sok z prochem glistianym / a stro-
cha miodu zmieszany / wypadza glisty y infe-
robaki z ludzi przez stolce.

Też sam sok wpuszczony w oko / czyrwo-
nosć spadza y bielmo z oka.

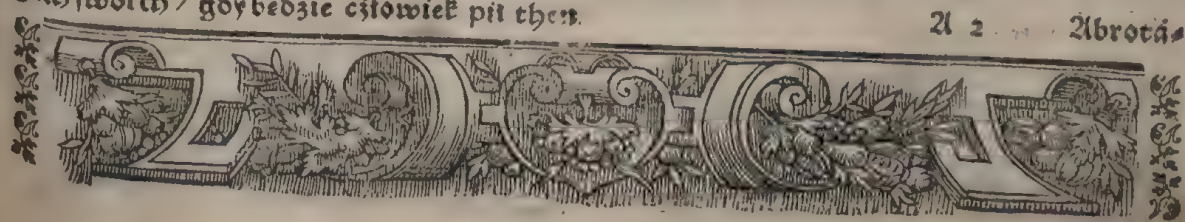
Też gdy wwarzysz Piotyn w wodzie albo
w winie / a potrzymsz uchą nad ona para /
tedy głuchosć y pifczenie wamierza.

Też sok ten z olejkiem gorzkich migda-
low wpuszczony w uchą / robaki morzy.

Też piotyn warzony w wodzie s korkami
Cytrynowemi / oddala cuchnienie wst / ktore
pochodzi z wilgości zgnitych w żołądku.

Też piąstwa bronis sok z miodem przas-
nym

Też rzecz przyrodzona pobudza pa-
lica / y z Oliwa wwarzysz tyżecz uczynić
knot z tego / y wpuszcic i w miejsce tałenne.

Boże drzewko.

Abrotanum, Garthan.

Rozdział iii.

A

OZE drzewko / iako Gales
nus piśe / iest ciepłe y suche
w trzecim stopniu / Jest po
yteczne na parchy y na mo
le iako y Piotyn.

uwinu
awina (u)
d

B

To drzewko iest pomoc
ne Erychiemiu wrościeniu brody tym obyczai
iem. Weźmi soku tego ziela / oleyku wotostie
go koprą rowno każdego / zmieszay a tym na
mázuy broda albo inſze mieysca gole.

Keo ma cieſkłość w piersiach z obſtoſci
flegmiſtey / tedy warz to ziele z Izopem y z lá
krycy w wodzie / a przytoż cukru z Apteki
ktory zowa Penidium / albo proſtego cukru /
piyże to poranu / pierſi ſobie pomázuy máio
wym mástem albo Diáltea / aby tym byty z
mieleżone wilkóſci w piersiach / a potym
dnia czwartego weźmi pitulek z apteki kto
re zowa de Agárico / iżeby ony wilgoſci byty
wyziedziony z pierſi przez ſtolce / a názá
tutrz po pitulach weźmi Diapenidion albo
D. aris Sálamonis z apteki kłaczi ſo po
twierdżające pierſi.

Też iest dobre naprzeciwko glistam y in
ſzym robakom wnetrznym tym obyczaiem.
Weźmi Bożego drzewka ſtłukſy ie drobno
ná proch / a prochu glist ziemnych / każdego
rowno co trzy złote záwaza / zmieszay ty pro
chy z zółcia kółofa a z oleykiem piotynowym
pomázay tym żywot zółatka nietylaiac / a
gdy ſok tego ziela zmieſaſz z ſokiem pioty
nowym a wypijesz / tedy takieſz wczyni troche
mleka k nim przymieſawſy.

Też ſok tego zmieſany z mirra tlużona
a rozmoczywſy w onym krot wlozyſz ij do
málice / tedy rzecz przyrodzona przychoſi /
dſieciatko martwe wypadza y bolaczi ſleg
miſte w málicy leczy a zgtadza / y też gdy be
dſie czyniono kádzienie z niego / tedy też wcy
ni iako y krot tym obyczaiem. Weźmi Boże
drzewka / ſawiny / ſylce / każde dwie gáſci
poleu / czyrwoney leſioſki / wrotyczu / każde
go pot gáſci / kopyrniku / peźelnika też pot
gáſci / pzetlufſy wſyſtko ziele / warz w wo
dſie zgodſine / a potym páni niech ſie tym
kádzi.

Też ſok tego ziela z mała ſeczmienna albo
z miodem / mielczy ſadzele záwardziat / y
też ná ſtluczenie bolow iest pomocno gdy z
tego bedzie wczynion plaſtr.

Też to ziele wypadza z domu iábowite to
baki / gdy bedzie w domu albo kádzienie z nie
go albo pokropienie po domu woda w kto
rey bedzie wrzáto.

Też wárzone w winie / broni iádu / kto
ono wino piye.

Też ſok zmieſany z ſola y z Oliwa / a gdy
beda pomázane pulſy / w rak y w nog / tedy
ſimnoſc y drzenie oddala / ktore bywa w fe
brach albo w ſimnecach.

Też wárzone z peźelnikiem y z wlnem / a
ocukrowawſy kámiem kruchy y wypadza / y
rzeżanie ktore bywa w puſzczaniu moczu / wſ
mierza.

Też ſok tego z oliwa zmieſany oddala zá
wrocenie glowy y záćmienie przed oczyma.

Słaz wyſoki /

Altea, Wildpapel.

Rozdział iiii.

Polaki Glas / ten jest mier-
ney ciepłosci i suchosci / wla-
stnosc tego ziela jest odmiel-
czajaca y trawiacza y rozpa-
dzajaca y ocierajaca. Na-
sienie s korzeniem jest wter-
bey mocy / a zwlaszcza korzeń świeży / abo
wtem wwarzenie korzenia słazowego y nasie-
nia tego z bożym drzewkiem w winie / oddala
cieśkie / a które bywa s trudności / puszczá
nie wody / y ná kámién / y ná przeciwno ben-
ney niemocy / y też kto ma rany w żyłach pie-
tych / gdy to będzie pić mocno pomaga.

A Też bolenie zębów všmierza / gdy korzeń
tego ziela będzie warzon w occie s pieres-
truną strocha mąstiki / tedy płókanie wst ta
woda warzona / czyni te pomoc.

B Też nasienie tego ziela wwarzone s czosn-
kiem á z octem / vleczá trad który bywa ná
licu gdy ti pomáżes ná stońcu.

C Też nasienie z oliwa zmieszane / przyłożo-
ne ná miejsce vkrasenia wężowego / poma-
ga. Takież kogo peżotá vkrasí tym vleczá.

D Też gdy wwarzysz korzeń wysokiego Glas-
zu z winem á z woda troche mąstiki przyto-
żysz / vzbawia bolesci icelitowe które po-

chodza z darcia / y też bolenie żył piec-
E
Też korzeń jest dobry ná bolaczi gorace
cickow / y które bywáia tam w stolcu ná kon-
cu icelitá / y też ná zátwardziáie wrzedzienice
y ná żolzy / y ná skurczenie pietych żył / á
bowiem rospadza opuchline / y wzdęcie kto-
re bywa ná brwiách / y żolzy które bywáia zá
všymá / y też bolesci która bywa w cłonkách
w stáwíech všmierza / y też rozciaga żyły pie-
te / gdy ie wwarzysz / á stłukšy czrócie zmie-
šasz mála lniánego násienia przyczyni wšy
knim troche káczey tłustości / á iodołwey žy-
wice / zmiešawšy dobrze w mozdzerzu / á tá
másc rospadza / y otwiera wrzedzienice / y
rychto sie pod tym zbierze ropá.

F Też gdy stego vczyniś knót á wpuściš do
máctce / czyści ía / y ty wíłkości które bywáia
przy porodzeniu / wywodzi přecz.

G Párchy ná głowie leczy / wwarzone korze
nie z bożym drzewkiem / á pomazuy głowe
ná stońcu.

H Też nasienie słazowe warzone z lákrycy
y s figami / á potym ocukruy cukrem one
wode / piżeta / tedy pomaga ná kášel z šim-
ney przyczyny / y rychley flegmy odbywáć po-
tym będzieš mogt. Agdy ktemu przytożysz
drágántu (jest gumy w áptece) tedy broni
krwie która z pierci s flegmy pochodzi. Toż
oddala rzezanie / które bywa przy puszczaniu
vreny / y prágnienia broni.

I Też pomaga ná pleure / y przeciwno wrzo-
dowi który bywa ná ptucách tym obyczátem
Weźmi korzenia wysokiego slazu co rzy zto-
te záważa / lákrycey tyleż / korzenia podrozo-
nikowe / násienia ogorkowe / malonow /
á jeśli możesz mieć násienie Cierilowe / każde
go snich co dwa złote záważa / násienia mle-
czu wysokiego / násienia kurzey nogi / iáko y
pirowego / kwiatkow siólkowych / rozynkow
wielkich / warz to spotem wšytko w wodzie
przetłukšy iždy potowicá wymrzáta / á poty
przecedšy ocukruy dobze / á to mąstik rop
ktory piy po ránu y wieczor ciepły trunek.

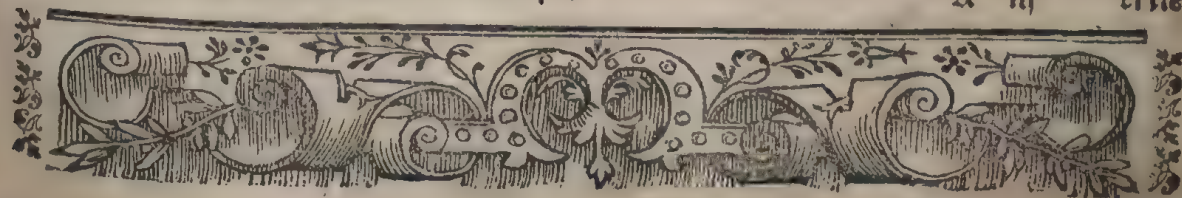
Adieczyńowie /

Acorus, Gelshwerie.

Rozdział 5.

A iij Nie

A

Est ziele Mieczyk ciepły su-
che rowno w wtorym stop-
niu a ma moc wryne wypa-
dzająca / otwierająca y o-
cierająca / a tak jest dobry
cym ktorzy mają twaromość
abo grusie okoto sledziony /

abowiem otwiera zatkanie sledziony y wa-
troby z wilkości flegmistej Melantoliej /
cym obyczaiem czyniac.

Weźmi Korzenie Mieczykowe / stłuksy je
iako by czwarta część funtą / polejze je octem
abo je na mocę w ocie na trzy dni / a przytoż
k niemu Korzenia Reupontey dwa loty /
kwiatkow borakowych / Jelenich iezykow /
káždego dwie drágnie / rozynkow lot / wsyt
lich rzeczy troche przetluksy / warz je w wo-
dzie iakoby w poltory kwarty wody iż pot
kwarty wyrze / potym przecedz a ocukruy /
pijze to ráno ciepło / y wieczor trunek. A po-
tym pićiu czwartego dnia / weźmi pituly de
Reubarbáro / pitul de lápide lázuly / káždych
po pot drágny / zmieszay niech beda pituly v-
działane s syropem Jeleniego iezyka w lic-
bie viij. abo ix. a potym weźmi Diágálange
abo Diáboráinatum dla posílenia żoładka /
a na osłátku pomázuy.

pomaż dobrze sledzione mástica Diatia dla
odmieczenia nieczystości.

¶ Też gdy ia wwarzyś z Jeleniem iezykiem B
a z mleczem / z látrycyta / z náśieniem ogorko-
wym / malonowym / citruliowym / a przece-
dziwszy ocukruiesz / gdy to bedzieś pil / wzdra-
wia żolta niemoc.

¶ Też Mieczykowie spadza bielmo z oka / C
tak sprawione. Weźmi solu mieczykowego
solu włoskiego Kopru káždego po czterzy lo-
ty / Kamienia calminaris drágnie / hálony
brunatney / thucyey / káždego rowno trzecia
część lota / a potym ty rzeczy ktore mają być
starte na proch zetrzy subtelnie / a potym po-
warz troche aby sie tak dobrze zmieszaly / po-
tym wpuszczay piorem na oko chore.

¶ Też sol Mieczykow dany ku pićiu / abo D
wodą w ktorey wrzał mieczyk / pobudza wry-
nek wyściu moca swa własná / y wámierza
boleść w ptucách y w bokách / y też jest osob-
na pomoc na wkáśenie iádowitých robaków.

¶ Też wámierza bolenie w macicy gdy ie w E
warzyś / a posiedzi na nim pán chorea.

¶ Powiáda Pandektá / gdy ktory ciałowiek F
nosi przy sobie mieczykowy korzeń / taki ni-
gdj nie wpádnie w niemoc kureżowa / ani w
wielkie plynienie krwi. Pandekty náuka.

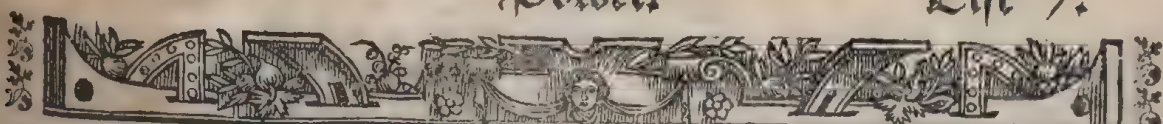
Szczaw /

Acetosa, Sawer ámpfer.

Rozdział vij.

A **S**zczaw jest dwoiaki / domo-
wy y polny / jest zimny y su-
chy / w pierwszym stopniu
zimny / a w drugim suchy /
ma w sobie cierpkość y też
kwaśny smak / który jest na-
lepsy w tym szczawiu.

B Korzeń szczawiowy z octem wwarzony
leczy świerzb gruby gnoisty / y komu sie pa-
żnokcie zadržera.

C Też jest lekarstwo na trąd na lisicie / y na
insektaradości ciata / gdy kłkta troć będzie
pomazano miejsce tym przereczonym le-
karstwem / a potem możesz pomazować le-
karstwem tym dla lepszej perwności. We-
źmi soku szczawiowego iakoby ośm totow /
toddowej żywicy czterzy toty / soli prostej ie-
den tot / zmieszay ty rzeczy z Oleiem bobko-
wym a tego weźm masę narynce rospuści-
wszy ty rzeczy na ogniu.

D Też szczaw jest pomocen na żółta niemoc
ktora przychodzi z zadržania żył / s przyczyny
ciepley / a tak masz ić wárzyć z wodą mleczos-
wą / y z nasieniem ogorkowym y malonono-
wym y citrullowym / a to masz pić.

E Abo warz w Winie białym wystatym / a
toż Wino piy / leczy żółta niemoc z zimney
przyczyny / to też wino oddala brzydkość.

F Też jest lekarstwo na wkaśenie Nledziwia-
tki y wejś. W czym Awicenna y Serapio
powiada / gdy kto kilka listow z ie szczawio-
wych / abo piye wode w ktoroy wrzał sam / a
potem gdyby onego człowieka waz wiało / a-
bo Nledziwiadeł / nie mu niebedzie škodzić.

G Też wodka szczawiowa z dryakwio pitą /
morowego powietrza broni tym obyczaiem
Weźmi wodki szczawiovey pięć tyżek / a tot
ieden dryakwie / rozmaćiwszy w wodzie / day
że wypić ciepło w polnocy / a potem niech sie
przyodzieie dobrze iżby sie zápoćit / jest cho-
rzecy znamięnita y doświadczona wiele ra-
zow.

H Też sama wodka s swojej własności teby
zastanawia biegunkę y naruszenie ielit v
zdrawia / a nawiecy thá moc na biegunkę
jest wterpa w nasieniu.

I Też sok tego dobry wpiłym lubzłom / y tym
ktorzy mają krawaniec / cho jesth / kto ma
wielkie cieczente krawie z żył / ktore sa w
kolen / ty zastanawia.

K Też jeśli będzie szczaw zawieszon na syi v
tego kto ma żółty / zgina od niego. Awicen

na mowi / gdy wsta płociesz woda w ktorey
wárzys szczaw / zebowa boleść vsmierza.

L Też korzenie tego wárzone w winie zástá
nawia rzecz przyrodzona pániam / y kruszy
kámień w nerkách / y też broni darcia ielit /
Awicenna powiada

Rzepik abo Stárzec /

Agrimonia, Oederimenigk.

Rozdział vij

Rzepik abo Stárzec jest ciepły
suchy w wtorym stopniu /
wwarzenie ie korzenia jest
pożyteczne náprzećiwko pá-
ralizowi / takó czyniac ten
syrop. Weźmi korzenia rze-
pikowego / sátwiey / pier-
wosnki / káždego po garści / korzenia piwo-
nicy / białey lebiotki / káždego po garści / Ce-
mierzyce / Cynámonu / Bobrowego stroiu ká-
ždego po 2. lotu / przetłucz ty rzeczy troche /
a potem warz w Winie stárym w poltory
kwarty winá / żeby pol kwarty wyrzáló / a
potem przecedź a osłodzi dobrze osymowa-
nym miodem / a tak cho będzieś miał syrop
trawiaczy / ktorego bierz poránu y wieczor
trunek ciepło / a potem wypijwszy ten syrop /
weźmi ty pituly kładac sie. Weźmi pitul de
Euforbio / pitul smierdzacych / káždych po
pot lotu / weźm pituly s syropem de Sticó-
2 4 dos /

de Scicados/ to jest s syropem kocentowym
w liozbie dziewiec / á potym názáinurz dla
posilenia zotadka y fercá weźmi Diamus-
cum albo Diacástoreum z ápteki / á potym
tu wieczoru námáš paćierze v syie y grz-
biet / y inše mieyscá zarážone parálizem ta
mášcá troche tey zágrzawšy.

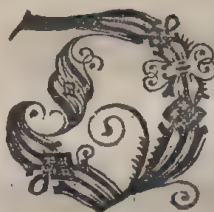
B **G** Weźmi sol u rzepikowego / gorczyce ná-
sienia piwoniey / káždego po dragmie / bobro-
wego stroiu / piretrum / káždego po pol lotu
safránu czwarta częśc lotu / zetrzy ty rzeczy
dobrze miátko á zmieszay z oleykiem z bobro-
wych str oio w á troche wosku / rospuščíš to
wšytko ná rynce ná ogniu iz bedzie z tego
mášc miekka / á pożyway tey w potrzebie
przerzeczoney.

C **G** Też sol rzepikowy dobrze wyciśniony / w
ktory wpiušč troche Tucyey cártey / á potrzy-
may troche ná ogniu w garnuřku iz sie do-
brze zmiesza / á potym nechay postoi / á o-
nym z wirzchu maczay oczy przez chuste / te-
dy oczy pořila y czyřci wzrok bázro dobrze.

D **G** Też sol rzepikow z maka feni greci y bo-
li ármeny s malcem Wieprzowym zmie-
řay to spotem / á mázy mieysce opuchte y bo-
lace gdižek olwiek bedzie.

E **G** Też Rzepik gdy go kto pożywa s kápuřta
albo s ćwikla albo s spinakiem / tedy bolenie
řywota vémierza / takiež y sledžiony / bolenie
y nádymánie oddala.

F **G** Też rzepik gdy jest řielony řárty ná proch
á pity z wodka řečáwiowa / tedy jest lekár-
řtvo wielkie ná bolacžki iádowite s ktorych
mieso páda / y thež náprzećiwko iádu psá y
cítowieká wščiel řiwego / bo temu nie dopu-
řeža w nátrz wchodžić / takiež y zwierzchu
ná ty mieyscá przytožywsy / pomága.

Wolákí jest cžosnek / leden
domowy á drugi polny / do-
mowy jest cžeply y suchy w
czwartem stopniu / á řeány
ieřeže cžepleyřy jest / á cž-
tácno može řyć s niego iád
tym řposobem.

A **G** Weźmi nářiená Cžosnekowego rozřey ře
ie / á potym onego cžosneku ktory vřořcie / we-
řmiego nářienie y posiey / cžyň ták přečrá-
řow / tedy on cžosnek piatego řianá inž be-
džie iádem dla řwoey zřymiey goracořci. A
pržeto ogrodniczy nigdy nie řieá cžosneku ře-
dno řádza / pržyczyny niewieđza cžemu to
cžynia / ále wy tuž ták wieđžcie.

B **G** Cžosnek jest Lekárřtvo ná párchy / ktore
pochodza z řimney pržyczyny / ták cžyniac:
řelucj Cžosnek á zmieřay řy z oleykiem bob-
rowym / ábo z drozdžámi oleiowemi / á tym
námázuy párchy.

C **G** Też Cžosnek řilucžony / á kto ma rospádli-
ny ná řekách ábo gdižie indžie / ábo křořty s
ktorych wilkořci plena / vlečža gdy řy pržy-
řyř / y takiež pržytožywsy w ług / ná otreby á-
bo ná łupienie głowy pomága.

D **G** Tež kto řy cžesto iáda / thedy wřy množy.
E **G** Tež cžeste iádanie cžosneku / cžyňi bolente
głowy / y tež cžyňi řrad ná řicu.

F **G** Tež cžyňi mgły wzrok řto go wiele poży-
wa / wysuřa wilgořć dobra z oćzu / á kto ma
wilgo-

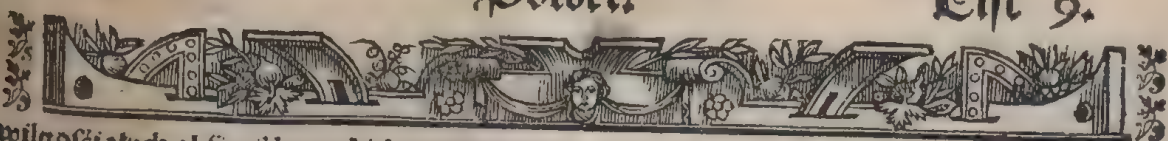
Cžosnek/

Allium. Knobloch.

Rozdział viij.

H wilgości z tych obfitość w oczach / tedy dobrze
I Czosnek iadac / abowiem wysusza zle wilgości
J Też warzony Czosnek z masłem y z piers-
 trum / wsmierza boleść zębów kiedy wsta be-
 da ciepło ptołane.
K Też Czosnek warzony albo wpieczony / a
 potym zmieszay z cukrem / glos Cantorum y
 śpiewakom i inszym naprawia y kassel wsmie-
 rza / i bolenie pierśi ktore pochodzi z zimney
 przyczyny / oddala.
L Też kto ma obfitość flegmy y inszych wil-
 gości grubych w żołądku / czosnek dobry jest
 takim / abowiem trawi i wypadza z żołądka.
M Też dobrze Czosnek iść onym ludziom
 którzy bdy iadają / abowiem bdy sa iadawo-
 te y zimne / a czosnek iść na to pomocny.
N Też Czosnek dobry jest bardo ludziom pro-
 stym / kmiotkom / którzy iadają grube rzeczy /
 zimne / a pija wodę tedy czosnek trawi w nich
 ty karmie y niemocy broni / przeto jest ich dry-
 laktier / y też onym jest dryaktier którzy sa na
 morzu a pija wodę morską y inszą wodę złą.
O Też Czosnek stuczoney a pity z siar / wypa-
 dza z brucha robaki y też flegmę. Jest też do-
 by komu sie żywor odyma z wiatrow / o czym
 Galenus mowi / iż między innymi sioty czos-
 nek jest namocniejszy i nalepszy w trawieniu
 wiatrow ktore bywają zagnione w żywocie.
 A gdyby chciał izby czosnek z ciebie nie pa-
 chnał / ziedz troche korzenia kosańczowego /
 albo też świeżey pietruski / przestanie woniać.

tártego / to lekarstwo wpuszczay w fistule / a
 potym w osin godzin omyway one fistule wo-
 da w ktorejby był miodek rozany / a cho czyni
 tak długo ażebysie ono miejsce zmieniło / to
 jest izby już ony nieczystości wodne a zadbte
 obrociły sie w gęstą ropę białą / tedy już os-
 na fistulę łączną będzie ku zagołeniu.
C Też to ziele jest pożyteczne stuczone wseyt
 to wespolek / to jest owoc tego z zielim a z oc-
 tem / tedy gdy tego będzie przystadai na
 strupy / wsey / na rany opuchłe jest pomoc.
D Też to siolko jest dobre na dychawicę y na
 opuchline watreby y na żółta niemoc / y na
 cięskie puszczanie wryny / abowiem z lekko-
 ścia wryne pędzi nádol / y kamieni w nerkach
 y w mecherzu łamie a potym wypadza precz
 a to tym obyczajem pożywać w picciu.
E Weźmi Soku Mlechniowego / soku pto-
 truszczanego każdego po funta / albo mniej /
 nasienia Włoskiego Kopru / nasienia O-
 pichowego / nasienia obłaktuki / łamie kamie-
 niowego albo wroblego prosa każde co dwa
 loty zaważy / rozynków / Kwiatków siolko-
 wych równe czterzy loty / warz ty rzeczy w
 wodzie / a troche winą przyczyni tak długo iż-
 by potowice wyrząto / potym przecebsz a o-
 cukruy dobrze a w wieczor pij tego trunku
 polę tego stae / a potym na ostatku weźmi
 piluły tyto. Weźmi masę piluły śmierdzą-
 cych / dwie drągme / masę piluły z tyką wil-
 czego ktore zowa Mesereon drągme jedne /
 zmieszay z syropem ocetianym w którym sa
 karmie przyprawione / a tak niech będą pi-
 luły dziesięć w lidzie.
 A nasziutrz weźmi tych kotaczków z Apceł

Wście wienie albo miechunki

Alkakenge, Schluten.

Rozdział 9.

A Wście wienie albo miechun-
 ki / jest ziele podobne njeiatko
 psinkam w wlosności / zim-
 ne y suche okolo wozego sto-
 pnia a ma list podobne list-
 kom psinkowym / w tymże
 liściu ma macherzynki / a w nich sa takoby
 iągody cyrwmone / ktorego owocu moc jest
 podobna mocy iągody wilezych.
B Sok tego siolka zmieszany z sokiem celi-
 doniowym a z trocho koperwaseru rzymskieo

Dialace dla poſilenia z piec na každy dzien
G Też ſok tego ziela pić ſam przez ſie albo z
 wodką mleczową / to pićie vſdrawia rozpá-
 dliny w nerkách y w mecherzu / y boleſci w
 nerznie vſdrawia.

Kmin biały /

Pleudo Ameos. Ammey.

Rozdział 10.

A **K**min ten ieſt ziele / korego
 naſienia vżywamy w leká-
 ſtwie / ieſt to ciepłe y ſuche
 w trzecim ſtopniu.

Ieſt dobry ten kmin náprze-
 ciwko boleſciám kore po-
 chodzą z wiatrow w żywo-
 cie / á pobudza vryne y rzeczy przyrodzone
 białym głowam / wárzony w winie albo w
 proſtey wodzie / á gdy to pánte beda pić / te-
 dy przyda ku zdrowiu.

B **S**ok teo kminu z miodem zmieſzay / zábiya ro-
 baſi w ywocie / kore zowa Aſcarides / i inſe

robaſi korezy ſie plodzą z flegmy grubey.

G Też czyſci żyły kore ſa między watroba
 á między żoladkiem / á tak ieſt dobry tym kto
 rzy cierpia kámiem w nerkách / y tym korezy
 z boleſciá á z rzezánim woda puſzczaia / á
 tak ten kmin wárzony z ſporybem ziele-
 m / z naſieniem Włoſkiego kopru / z naſieniem
 piotruſzczánym / z miechunkowym ſpárágo-
 wym / wárzyć to w wodzie / á oſłodzić miodem / á potem pić takto y pierwſze ſyropy.

D **T**en kmin wárzony z ielenimi iezyczkami y z
 liſtkami ſene / y z naſieniem piotruſzczánym /
 włoſkiego kopru / bruſeu / y ſpárágowym ná-
 ſieniem y teze z rozynkami y z látrycyą w wo-
 dzie / á potem ocukrować / piyże ten ſyrop po-
 ránu / ten ſyrop quartane wypadza z czo-
 wielá kto ſpóſie poránu ciepło potrunkowi /
 á po wypiciu tego ſyropu / weźmi ty piluły
 máſſy piluły de Reubarbáro teze pot drágmę /
 diágridę trzy ſiarnkú / máſtli iedno ſiarnko
 veżyń piluły pánie Aptekárzu z ſyropem iele-
 nich iezyków w liſcie dſiewieć / á po tych pi-
 lách názánuerz albo trzećie dnia / weźmi me-
 tridatum drágmę / iedne albo dwie drágmie
 z winem ciepłóm á częſto albo z wodą ſálwia-
 ową.

B **T**eż ten kmin wárzy z miodem pſeniczną
 troche miodu przytożyroſy / kto ma trad ná-
 licu albo ſinoſć / tedy tym pomázuy zgine.

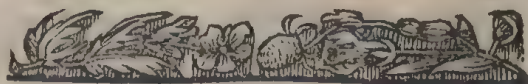
F **T**eż kurzenie z białego kádziola á z ſoku
 tego kminu / czyſci máciice.

G **T**eż kmin wárzony z miodem czyſtym y z
 prochem koſácowym zmieſzay ty rzeczy / piy
 z wodką mátki boſey włoſkow / ieſt pomoc
 tym korezy w pierſiach cieſkoſć máia.

A tym korezy máia w pierſiach flegme lipka
 y teze krew z ſiábla.

H **T**eż wárzenie teo kminu z miodem á z gál-
 gánem / vſmierza brzydkoſci y wróćanie.

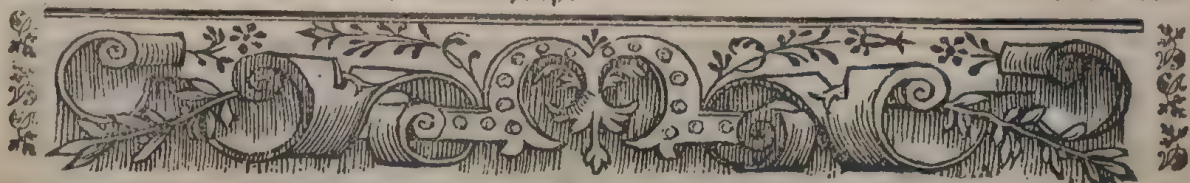
Kopr ſwonyſi /

Anctum, Dyll.

Rozdział II.

Kopr ſwonyſi

Kopru sworskiego / temu wzrok moli / Awi
cenna to powiada.

I Też nasienie sworskiego Kopru jest dobre H
naprzeciw ciężkości pierś / Ktora pochodzi
z zimności flegmistej / tym sposobem.

I Weźmi pieć fig albo więcej / soku Kopru I
sworskiego / w który sok włoś ty figi / iżby tak
postaty skłło godzin / a troche przytoż też tam
nasienia Anyżowego / troche Jzopu y lakry
cya / a trzeci warz w Winie / a potym w
warzywśy przecedź a daway pić ciepło / abo
wiem ten syrop czyni łacne odbywanie fle
gmy spietkej kłiwatej z ropa zmieszanej.

K Też prochu tego Kopru pożyway w po
lewkach i takichkolwiek / czyni obfitość mleka
w piersiach / sękanie wsmierza Ktore przy
chodzi z napelnienia / żoladka boleń / y mo
rzenie w żywocie oddala.

L Też proch albo popiół Kopru sworskiego
zastanawia krwawicę / to jest / brodawki /
ktore sie czynia w stolcu : gdy nim posypiesz
ielico wychodzące / y też rany ktore bywają
w cżłontu męskim / zagaia / a gdy puchlina
sie przyda tamże / tedy to nasienie / a zwłaf
cia proch tego dobry jest.

M Al gdy to nasienie wwarzys z mastyką w
Winie / a potym tego pożywasz w pićiu / tedy
broni wracania y brzydzenia / y seżkawke w
spakata o przyczyny zimney.

N Gdy sobie panie klada w wannie / a sie
dza w nim / boleń macice y gryżenie wne
trzne zgładza.

O Świadcza też Awi cenna Serapio / Pán
dett. Iż nasienie Kopru sworskiego na proch
stłuczone / a onym prochem rany plynące
zasypujac / wysusza ie y spala / abo goi.

Opich /

Apium / Eppich.

Rozdział xij

O pich

A Dpr sworski jest ciepły y lu
chy / nie dochodząc trzecie
go stopnia ciepłosci / a lu
chy między pierwszym a nie
dzy wtórym stopniem / jest
trawiający y rozpadający
wrzedzienie zaciwardziatę tym obyczajem.
B Weźmi nasienia sworskiego Kopru / korzenia
wysokiego słazu a zładta wieprzowe / stłucz
nasienie y korzenie słazowe / a potym zmiesz
kay z sábtym a przykladay na wrzedzienie
C Proch z nasienia tego Kopru / abo popiół
z prochem korzenia kosiaccowego zmieszay /
a kto ma rany plynące s swego ciata / zasy
puj tym prochem / vznaś pomoc.
D Też Oleiek s sworskiego Kopru zmieszay z
oleiety / wsmierza boleść stawow y cżłona
kow / gdy nim namasiesz.
E Też Oleiek z tego Kopru z olekiem mało
wym zmieszany / czyni spanie gdy nim stro
nie namasze.
F Ten też Oleiek zmieszany z olekiem gorz
kich migdałow / wsmierza boleść w uszach /
ktora przychodzi z wilgoci / wpuszczając
tęm tego w cho chore.
G Kto cięsto pożywa w iedzeniu nasienia

- A** Pich jest ciepły w pierwszym stopniu / a w drugim suchy / jest rospadające zielenie opuchliny / y otwarzające / a jest rozmaite / Jedno jest domowe / a drugie polne / a trzecie wodne / w nasieniu tego zielenia moc jest nawietrza / ktore gdy ktory człowiek żuje / traciennie z wst oddala. Też jest dobre na watrobę / y sledziony niemoc / tym sposobem.
- B** Weźmi soku Opichowego dziesięć tyżek / Jelenich ięzykow / borakowych kwiatkow / każdego po garści / korzenia mączycowego / korzenia mietlicowego / spargowego z apteki / każdego rowno dwa loty / nasienia Włoskiego kopru / piotruszczanego / każdego po pot lotu / warz je ty rzeczy w wodzie aż do połowice / a potom przecedzwszy ocukruy / a tak to piy porannu y w wieczor / a poty piluly de Kenbárbáro weźmi / a dyarodon abbaris dla pośilenia / a gdy będzie plastr weźmion soku opichowego a z nasienia swoyskiego kopru / a ciepło przyłożysz na watroba / a bo przecie sledzionie / tedy nieczystości s tych członkow bywają wypędzone y też odmiękczone.
- C** Też sok Opichowy z wroblem prosem y z zlatym kámiieniem y z nasieniem mietlicowym / to zielenie z nasieniem przerzeczonym wwarzone w winie / a ocukrowawszy / kámiień kruchy w mecherzu gdy kto tego pożywa.

I Też opich warzony z bożem drzewem w lugu / a tym głowę zmyć párchowatą / jest dobre lekarstwo.

I Opich według powieści Gáliená / pobudza świętego Wálentego niemoc / a tak pánie brzemienne nie mają tego zielenia pożywać ani w pićiu / ani w myćiu / a bo wiem to mól otwor mączcny / a pód przed czasem wypadza / też to zielenie sprawuje w ciele dziecięcym wrzedzienie / y inże niemocy ktore pochodzą z zagnitych wilgości / takó świętoby y párchy / a tak mątki mąsac dziaćki y pierái / mają sie szedz tego zielenia / wósktém obyczaje dla tych y inzych niemocy / a bo wiem to zielenie rospadza wilgości wnetrzne / y pobudza iótu głowie / a potym ony wilgości wchodzą w dziureczki głowne / ktore nápełniaia a zaciśkają / a tak ślad przychodzi świętego Wálentego niemoc tym dziaćkam.

I Też korzenie Opichowe wwarzone s korzeniem włoskiego kopru w soku polney rutty y w soku swinięgo mleczu / a potym gdy powre dobrze / przecedz a ocukruy / a to piy dla opuchliny / ktora pochodzi z flegmistey obfistości / a to też lekarstwo jest dobre / y ná żółta niemoc / ktora pochodzi z zaciśkaniem wilgości niedobrej w żyłach y w watrobie.

I Też opich warzony w Winie z nasieniem Włoskiego kopru / s piotruszczą z wroblem prosem / jest lekarstwo na ciepłie puszczanie wody / y też rzeczy przyrodzona pobudza pániám / a tak wryne pobudza gdy przyłożysz licontriponist tym rzeczám / a potym wósy soko wesolet warz / a pożyway piyac.

Kokornak długi /

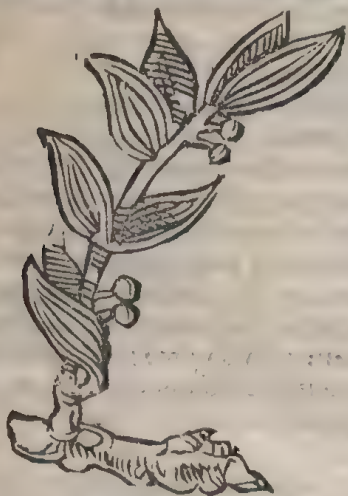
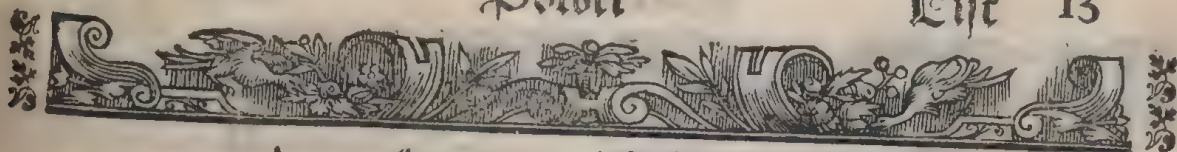
Aristologia longa. Lingholwurecz.

Rozdział xii.

Kokornak a jest dwoy rodzaj / jeden jest podługowaty / a drugi okragły / a oba są ciepły mocy y suchej w drugim stopniu / a spowieści lekarzow drugich są ciepłe w trzecim stopniu / a suche w drugim.

I Długi Kokornak jest ocierający y zagrzejmający

Kole albo drewno w ranach / prochu s tego sie
la przytożyć na ono miejsce w ktorym jest
drewno / zmieszawszy k niemu prochu kofa-
cowego / a prochu korzenia diphthanowego
z miodem zmieszawszy / iz bedzie iakoby masę
a to przykładay na ono zalkucie.

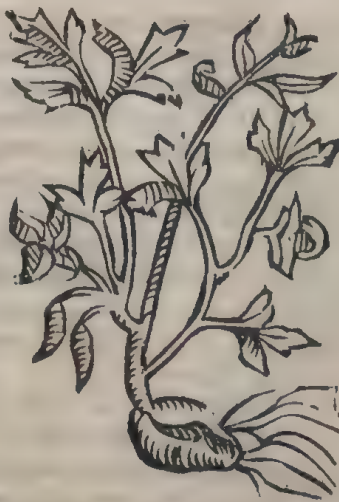
L Też woda w ktorey powre zgodzine / ten
Kokornak dlugi / też oddala S. Walante-
go niemoc / ktora przychodzi z grubey sleg-
my / y też dychawicznym jest dobre / ktora
przychodzi s takieyże przyozyny / mas sie te-
go napisać.

M Też Kokornak dlugi / jest znamięniete le-
karstwo na czonki / w ktorych pannie kurecz-
kiedy stuczesz ie na proch / a przymieszay pro-
chu s korzenia wysokiego Slazu / albo siut-
sy slazowe korzenie stym prochem / a z oliwa
y s smalcem wieprzowym / weźniwszy iako-
by masę / namazuy ty miejsca skurzone / a
gdy załadzisz tym ziele Kokornakiem / dy-
belstwo z domu wypadza / Pandekta mowi:
Dwarzony też w wodzie a pitey / kto ma bo-
leść w nogach / všmierza bol w nich.

Kokornak okragly /

Aristologia rotunda, Rundholwurtz
Rozdział xiiij.

B

Kokornak

waiacy / a tak jest dobry w goieniu ran roś-
ciac w nich ciato.

C A zwłastęja proch tego Kokornaka / zmie-
szay s prochem kofacowym / jest bärzo dobry
w gnoieniu ran wilgotnych / a s bolaczej v-
działanych.

D Naprzeciwo dychawicy jest dobry / tym
obyczaiem. Weźmi dwie części / to jest dwa
loty prochu Kokornakowego / a ieden lot pro-
chu goryczki s prochem kofacowym / zmie-
szay z miodem sfymowanym / a ten lektuarz
daroay choremu.

E Też gdyby kto miał w sobie iad robak-
ktor ego iadowitego / to jest z vksienia we-
ża albo iasciorki / daye mu prochu tego Ko-
kornaka s sokiem ruciánym / albo s sokiem
mięciánym / osłodziwszy troche.

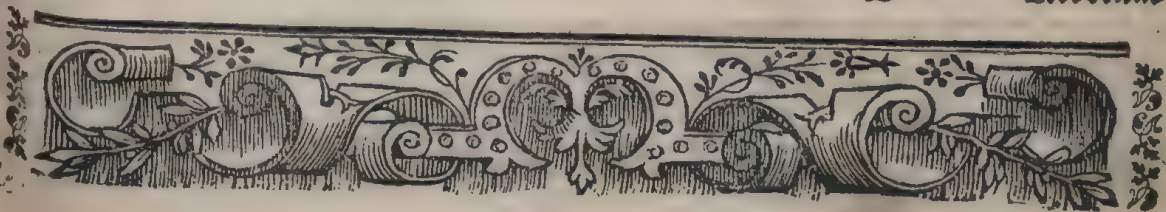
F Też proch tego ziela trawi / a wygryza
dziwe mieso / w ranach albo w fistulach / v-
czyniwszy k not y wpusćić w fistule stego pro-
chu / a potym na wierzch oney fistuly posy-
puy tym prochem / y tam w dziure wpusćzay
tego prochu / jest rzecz pomocna.

G Też wywabza z macice vmarty ptody / y
wy / v lozysko / w ktorym dzieciatko bywa / zo-
wa Secundyna lekarze / tym obyczaiem.

H Warz Kokornak dlugi s pieprzem a z mir-
ra w winie / a tego sie napiy / v znaś prawde.

I Ale też y z wierzchu mas naparzác maci-
ce vmärzonym korzeniem tego Kokornaku
dlugiego w winie / itez k not mas pusćzác
sobie / vmärzywszy korzenie tego ziela z ol-
wa z mirra a s pieprzem.

K Też trzaskä ktora bywa w dziele / kiedy sie za-

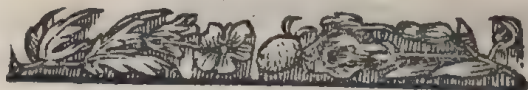
- A** **K**okornak okragły / jest iedną kley ciepłości y suchości iako y długi / a wśak oż okragły Kokornak / wietśy ch jest po żrtkow w lekárstwach / niżli długi / ma moc rospadziáca / trawiáca y wypadziáca zlych á škodliwych wilkości / á korzeń tego ziela ma być kopány przed tym niżli będzie miało kwiatki to ziele / bo tak wietśey mocy będzie ku rospadziániu odmiekczeniu y wypędzeniu zlych wilkości / lepiej dáleko niżli długi Kokornak / to mowi Pándektá.
- B** **T**ez proch Kokornakow zmieszány s sokiem Kobylego szczawiu y s sokiem polney ruty / á przyczyniwszy troche hełeny dzikiey á wapná nie gáśonego troche z Oleykiem Bobrowym zmieszáwszy / jest máśc bázro do bra ná świerzb y ná wśellie krosty
- C** **P**roch tego ziela / mieso dziwe wnatrz trawi / á zwłasczá miaso martwe / ktore bywa w fistulách / trawi / pomázawszy tym prochem z miodem przásnym.
- D** **N**áprzečiwo to tez niemocy S. Walántego / y náprzečiwo páralizowi máśc tego Kokornaku uczynioná / jest rozliczna tym oby czáiem. Weźmi Kokornakowego korzenia dwa loty / stroiu Bobrowego pot totá / álár ki / Euforbiu m z ápteki trzecia część totu / ty rzeczy sflucz ná miáski proch / á potym weźmi trzy tyżki oleyku / stroiu Bobrowych á zmieszáy ty prochy s tym oleykiem / á tym námaszuy grzbiet / poczáwszy od syie aż do sámych przyżow.
- E** **T**ez wino w którym wárzono korzenie / tego Kokornaku itez Kopytniku z opichem kázdego rowno wárzyć w winie ábo w wodzie / á potym osłodziwszy piy to páni ktora chceś mieć rzecz przyrodzoná / ábo martwy plod s siebie wypędzić / tozysko w którym dziecie bywa / á gdy slych rzeczy uczyniś knot / przytożywszy mirry / á wpráwiwszy ty do málice / toz rychto uczyni iako y syrop wyśsey nápiśány.
- F** **T**ez Kokornak wárzony w wodzie z lákrycy z Izopem przylawśy Winá / dobry jest dychawiecznym ludziom.
- G** **T**ez komu jest bolaczka w nosie z dziurámi / ktora zowa Cáncer / tedy proch tego ziela s prochem czarney hełeny / y s prochem wapná niegáśonego z miodem cho zmieszáy / á tym potym ono miewśce námaszowáć.

H **T**ez proch Kokornakow z miodem zmieszány / jest dobry ná rospádliny wś / itez komu dżiastágniyo.

I **T**ez proch Kokornakow zmieszány s prochem diptánowym / kázdego dwa loty wśiáć á potym zmieszáy te z miodem / będzie iakoby máśc / wyciága z ciáta trzaski y strzaty / ábowiem Kokornak jest oćieráiacey mocy y rospadziácy itez przciágácy.

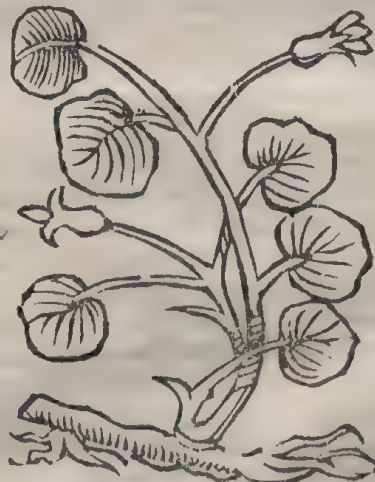
K **J**zeby páni bez boleści á lekko porodziła dzieciátto swoje / weźmiś Kokornaku á wárz ty z winem / á wley trzy tyżki oliwy ábo wisccey / á thym pomázuy żwrot pántey w ten cás / gdy iuż będzie cás tego.

Kopytnik /

Asarum, Haselwurz /

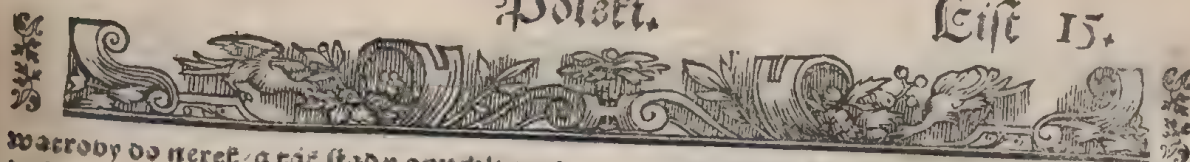
Rozdział xv.

A **J**est ziele ciepłe y suche / w trzecim stopniu / á otwiera zátkania y oćiera / y cýlonki záśiebione zágrzewa / á bo leści wnetrzne wśyśki wśmierza to ziele Kopytnik.

B **A** tak ma moc ná zádzierzenie zbytniey niemocy przyrodzoney / y wrne pobudza ktora bywa z zátrzymániá dla flegmy grubey w drogách tych przez ktore wryná pochodzi z warroby

watrobę do neret / a tacz stady opuchline od-
dala / tym obyczaiem sprawować.

Weźmi kopyreniku / kminu / korzenia mleczy-
kowego / każdego snich poł gąszi / bruscy /
spargu / nasienia wloskiego kopr / piotruś
czanego / wroblego prosa / każdego snich po
trzy loty / polney ruty garsc / listkow sene-
roznow drobnych trzy loty / cy rzeczy wseyt
ki przetłuszy warz z woda a z winem / poł
kwary wody / a winą także / octu z winą
biatego sześć tyżet / warz ze tho izby trzecia
część wyrzalo / a troche ocukru białym cu-
krem / a potym przecedzwszy / piy ten syrop
poranu y wieczor / ktory syrop gdy wypieś /
tedy potym weźmi piluty ty to. Weźmi ma-
sy pilul de Reubarbano / masy pilul de fumo
terre / masy pilul de mesereon / każdego ro-
wno po iednym skropule / spiki ziarnet trzy /
a potym stych rzeczy weźmi iedny piluty s sy-
ropem polney ruty w liczbie ix. a na noc ie
weźmi / nic sie niepocac na nie / a nazajutrz
po pitulach abo trzeciego dnia / Weźmi ko-
laczkom z apteki / ktore zowa Dialacca abo
Diacastum za grosz / pożywaye ich / po trzy
poranu / po dwu przed wieczerza / bo ty ko-
laczki posilaia watrobę sledzone / y zolta
niemoc to lekarstwo leczy abo wytorzenia /
a jest znamięnice dosyc / y ten serop przerze-
czone / wypadza boleści s cztontow y denna
boleści / y też boleści / ktora sie wtorzenia w
biodra.

D Kopyrenik ma moc i purgus / czysci ży-
wot iato y ctemierzycą biala / Awicenna po-
wiada / zwlaszcza gdy bedzie warzony z mio-
dem a z woda.

E Też kopyrenikowy proch / jest dobry na o-
cizy / czysci wzrok.

F Gdy też bedzie wrzat kopyrenik w moscu /
a gdy ono wino bedzie pit cztowiek opuchty /
vlecza opuchline y zolta chorobe.

G Też na zimnice kwarcane / jest dobry z ie-
leniem iezyktem y z listkami sene warz w wi-
nie / a to piy / abowiem twarłosć watrobę y
sledzony rospadza / slab pochodzić niemoc.

H Barzo dobrze jest to ziela s kofia serwat-
ka mieszac / y troche spiki trzy ziarnka / a po-
tym pic / bowiem rychley weźmi siolce s thys-
mi rzecjami.

Loboda /

Attriplex, Multen.
Rozdział xvj.

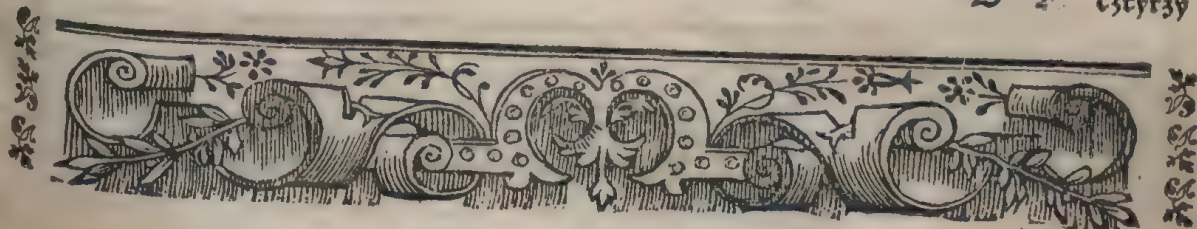

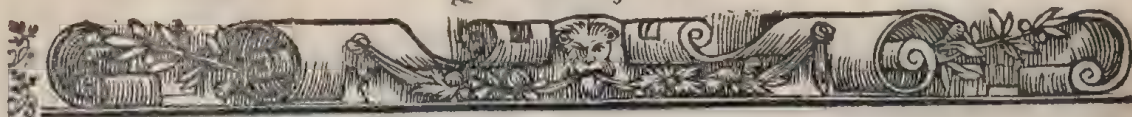
Est ziela / ktore ma w sobie
zimnosć w pierwszym kopy-
reniu / a wtorym wilgosć / jest
dobre na wrzedzenie go-
race a wielkiey boleści / kto-
re sie czynia s koley / a to na
przodku ich abo na ostatku /
gdy sie przestaje iuz mnożyć wrzod.

Gdy wwarzys nasienie tobodne / nasie-
nie mleczone / y nasienie Jeleniego tezyka /
tak iz powre zgodzine / a potym przecedz-
szy ocukruies / a tego sie bedzieś napiyal po-
ranu / tedy zolta niemoc wypadza / ktora po-
chodzi z watrobę / z goracy przyczyny.

Gdy wwarzys tobode s kapusta / z iarmu-
zem a z sczyrym zielen / tedy żywot mleczy /
a gdy weźmiesz plaster stey tobody a s korzenia
wysokiego slazu / tedy sadzele twarde y gora-
ce rospadza wolno.

Tez nasienie tobody z woda rzodkwiada
a s trocha safranu tarte / a to wypiy z wo-
da ciepła / tedy wracanie sobie weźmiesz / a tak
zolatel wyczysci / sol tego ziela sam wsiery
B 2 cztory

citerzy tyżli / wracante czyni y stolce.

E **S**erapio mowi / Loboda stuczona z ro-
iownikiem a troche octu przylawsy / tedy
jest lekarstwo nie podle na ogien piekielny /
ktory bywa w cieie czlowieczym.

F **T**ez loboda stuczona z miodem przesy-
nny przytozona na podagre / vsmierza bol y za-
palenie / a listki tego ziela iedzone s kapu-
ska czarna / tedy bolenie / ktore bywa w mes-
cherzu odeymnie.

G **A** gdy s spinkiem abo z laktuka bedzies
pozywaj / goraczke tepi chodzac.

H **A** tez glisty wygania nasienie tey lobody /
z nasieniem glistkowym / gdy kto bedzie pit

I **A** ktoby mial czerwona niemoc / a pozy-
wal nasienia lobody starszy na proch / potym
ono wypit w ianu / zastanawia biegunkę.

K **A** gdy the loboda s korzeniem wysokiego
slazu wleczesz / a przylozys na macice paniey
tedy taki plastr bol przerywa / a gdy ieszcze tu
temu przylozys nasienia feni grecy / nasienia
lnianego / a troche maitowego mastu / a cho-
stuczysz / a gdy to przylozys na twardosc al-
bo na gruzle / tedy mielczy / y bol vsmierza.

L **T**ez sok tey lobody z miodem zmiesany a
troche powarzony / tedy to lek iestwo odda-
la boleac / ktora zowa zanoktice.

M **T**o masz wiedziec / iz loboda domowa abo
jagrodna iest zimniejszego przyrodzenia ni-
z listolna / a tak domowa lepsza iest na bolacz-
ki gorace / ktore s kolery abo ze krwi pocho-
dza / gdy ia stuczysz / a octem przylozys.

N **G**dy lobody bedzies pozywaj z iarmuzem
ruchto od niey ciato wezmiesz / a tak chudym
iest dobra / itez tym / ktoryz zolta niemoc ma
ia / abo ktoryz zapalenie watroby miewaia
dobrze ia im iadac.

Chrasli abo wezownik biały

Aaron, Aron.

Rozdział xvii.

A Tepte y suche wedlug po-
wieści pände. w pierwszym
stopniu / ale wedlug Plate-
ariusa w trzecim / a przeto
ma moc rospadziaca y tez
otwieraiaca.

Gdy wezniis plaster stego ziela troche kmi-
nu a oliwy przyczynis / a to wespolek stuczysz
kto ma opuchline w vspoch tym vleczysz / gdy
na noc przytozys.

Tez gdy ktoremu czlowiekowi krew idzie
zbytne stolcem / ktora zowa krwawnice /
tak wezys / iesli chce zastanowic. Wezmi te
go wezowniku / kwiakow dziewanny / waz-
to w wodzie a w winie / a potym rozmacza-
iac gebke abo chuste w onym / przykladay na
stolec prawi na koniec ielicu / tym vleczysz /
Itez na pecherze / ktore sie wmiataia tam-
ze na tym miescu takiez wezys / tedy bolenie
przesztanie y ony pecherzyki sie rozeyda.

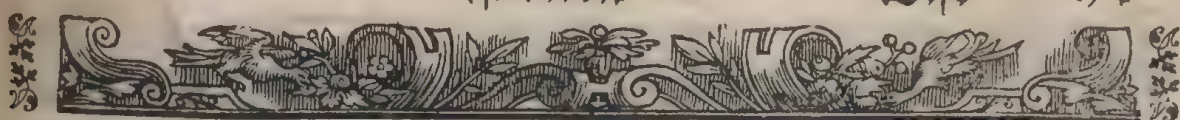
To tez ziela stuczone s smalcem albo le-
piey s sadlem wieprzowym / iest dobre na
zimne wrzedzenie / ktore bywaia z melana
koliey abo s flegmy / ciepto przytozys.

Tez gdy ia zmiesasz s cebula a s sadlem
niedzwiedzim a przylozys na zolty / abo na
gruzly / rozchodzi sie pod tym barzo dobrze.

Tez kto chce miec cudnosc licha / nad przy-
rodzona cudnosc / tak izby skora byla glada-
sa / tak wezys. Wezmi korzenia tego zie-
la / a vpuszcie dobrze / wezmi tez pol dragmy
posci sepiyey (tak ie zowa w aptece) wezmi
tez Ceruzy troche mniej / a ono w slysko na
proch barzo miaki / stuksz zmiesasz z woda
ka rozana / a pothym / gdy sie vstoi na dnie
proch / tedy ona wodka vmyway z wierzchu
lice / abo zamiesasz / my twarz.

Dioscorides mowi o tym ziele / ktore po-
lacinie zowiemy aaron / to iest wezownik /
moc tego

tego ziela iest w nasieniu w liściu y w korze
niu / a tak gdy to ziele stłuczysz a s kromicem
zmieszasz / tedy masz plastr bardzo dobry na po
degre / to iest / na bolenie nog.

G I Proch stego korzenia zmieszay s prochem
tarcary / iest w aptece / coby pot dragmy / a cu
tru dragme / zmieszay to spolem a wypiy s
czym chcesz / tedy opuchline traci w czelu.

H I A gdy proch tego ziela zmieszasz s tym to
tarcarum z oliwa / a przytozys na opuchline
z wirzchu / tedy pomaga y opuchline rozga

I I Też koby pożywał tego ziela abo (nia.
prochu tego ziela w karmiach / tedy wilgos
ci zle s pierśi wypadza.

K I Abo gdy wwarzys w wodzie abo w winie
a ocukruiesz albo ostodzisz / a gdy sie tego be
dziesz napiyal ciepło poranu / káfel wsmierza
ktory pochodzi z wilgości liptich / ktore sa w
piersiach y okolo pluc itez w gardle / a tak y
ochrapienie oddala.

L I Też proch s korzenia tego ziela posypaw
by na rany / ktore pochodza s trost ztych / wy
lusa ie a potym got / y mieso dziwegubi / a
tak w liściu y w nasieniu ma moc wielka / a
le w korzeniu ma wielko / cho pándektá y
Plátearius twierdza.

Niedośpiálek.

Pilosila, Menzoreim.

Rozdział xviii.

Jedospiałek iest ziele ciepłe
y suché / a tak zagrzewa / kto
go pożywa / y wysusza krom
zadnego bolu / a ociera theż
nieczystości y przyciąga.

I Plastr uczyniony z niedoś
piatu / z weżowniku czerw
nego / z dziewanny / kázdgo rowno po gárs
ci wzięć / a wárzyć w winie / a potym koby
miał opuchline abo wzdećie w stolcu / tedy
tego przykládać na miejsce opuchle.

I Też sok tego niedospiałku z wodką celido
niowa zmieszay / zaciemienie oczu oddala / a
tak wzrost wriastnia.

I Też tym ludzom / ktorzy sklonniku opu
chline abo ia iuz máia / itez ktorzy máia ká
mien w sobie / y ktorzy máia zatkánie w wa
trobie / uczyni syrop tym obyčajem / bedzies
niego miał náprzeciwko tym niemocam po
moc lekka y wyteczna. Weźmi tego niedo
spiatu garsć wysokiego mleczu / polney ruty
kázdgo po gársći / wilezego tyła pot gársći
nasienia wloskiego koprú / piotruszczanego
pot gársći / rozynkow drobných gársć / octu
troche / to iest s pieć lyżek / warz tyżecz y we
dwu kwart wody / aź niemał do polowice
wywarz potym / przecedz a ocukruy / piyże to
poranu trunek ciepło y przed wieczera dru
gi trunek. A gdy wypiesz / uczynisz ty piluly
tym obyčajem napijesz ie sobie do apteki.

Wesmi Masz pilul de Meserion.

Masz pilul de Reubárbáro / oboich po pot
dragmy / Pulpe granorum cocondij w liez
bie pieć siarnek / zmieszay te ty piluly s sy
ropem polney ruty a uczyni dziewiec / a tak
ty piluly weźmi na noc / nie sie nie poćić ani
na wiatr wychodzić / a potym trzećiego dnia
abo náziawierz po pilulách. Weźmi z apteki
kolaczkow ktore zowa Diálaccá ze czterzy
abo s pieć poranu / dla posilenia czlonkow
swoich.

I Też gdyby sie kto zaktót a drevno tám zo
stało w čiele / tedy weźmi niedospiału a korze
nia diptánowego / stłucz to spolem a prze
tożná ono miejsce / tedy wyćiągnie trzaskie
na wierzch a opuchline rospadza.

I Też sok tego ziela / s sokiem ziela ktore zo
wa bluscz / y s sokiem niedospiałkowym zmie
szay / a koby miał mdły wzrost abo zámierz
B iij Enienie

I Też gdyby sie kto zaktót a drevno tám zo
stało w čiele / tedy weźmi niedospiału a korze
nia diptánowego / stłucz to spolem a prze
tożná ono miejsce / tedy wyćiągnie trzaskie
na wierzch a opuchline rospadza.

I Też sok tego ziela / s sokiem ziela ktore zo
wa bluscz / y s sokiem niedospiałkowym zmie
szay / a koby miał mdły wzrost abo zámierz
B iij Enienie

I Też gdyby sie kto zaktót a drevno tám zo
stało w čiele / tedy weźmi niedospiału a korze
nia diptánowego / stłucz to spolem a prze
tożná ono miejsce / tedy wyćiągnie trzaskie
na wierzch a opuchline rospadza.

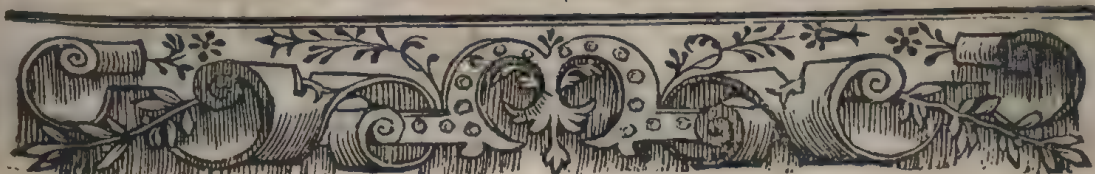
I Też sok tego ziela / s sokiem ziela ktore zo
wa bluscz / y s sokiem niedospiałkowym zmie
szay / a koby miał mdły wzrost abo zámierz
B iij Enienie

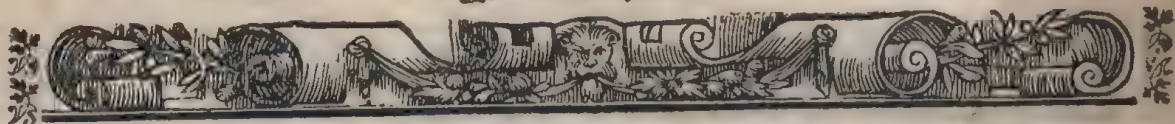
I Też gdyby sie kto zaktót a drevno tám zo
stało w čiele / tedy weźmi niedospiału a korze
nia diptánowego / stłucz to spolem a prze
tożná ono miejsce / tedy wyćiągnie trzaskie
na wierzch a opuchline rospadza.

I Też sok tego ziela / s sokiem ziela ktore zo
wa bluscz / y s sokiem niedospiałkowym zmie
szay / a koby miał mdły wzrost abo zámierz
B iij Enienie

I Też gdyby sie kto zaktót a drevno tám zo
stało w čiele / tedy weźmi niedospiału a korze
nia diptánowego / stłucz to spolem a prze
tożná ono miejsce / tedy wyćiągnie trzaskie
na wierzch a opuchline rospadza.

I Też sok tego ziela / s sokiem ziela ktore zo
wa bluscz / y s sokiem niedospiałkowym zmie
szay / a koby miał mdły wzrost abo zámierz
B iij Enienie

Enienie przed oczyma / wpusć tego soku w nos a na wznąć się potaż iż dojdzie tam daleko / do żyłek które pochodzą od mózgu do oczu przynosząc duchy jasne / y też zebow bole nie traci toż lekarstwo.

G Też kiedy tego waż albo co innego iabowt tego wie / napij się tego soku / niedopuszczaj do wnatrz.

H Też sok tego ziela w nos napuszczony / nieczystości z mózgu śmierdzące przyciąga a tak mózg czyści.

I Też Sok tego ziela / rany spaja y skula itez żywot odmięka / gdy się go napijesz z winem albo s czarnym piwem.

K Też gdy komu ielito wychodzi / warz tego ziela sok z winem / a włoż dziewanny garść / a potym przykładaj onę na stolec / albo siedz wesp / tedy ielito daley nie będzie wychodziło.

L Też sok tego ziela pity z winem / światło walcantego niemoc / tłumiy psuje.

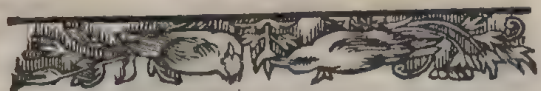
M Też proch tego z Ingberem / wstrzykany w nos / pobudza kichanie / a chęć głowę y mózg czyści.

N Też to ziele s kociem a s kminem kramnym warzone w winie / koby miał kłocie w żywocie bärzo wielkie / gdy się tego napije o deydzie boleść / która się śmierci równa.

O Też Sok tego z lubryka a z wodką żywo kostowa albo babczana / krew która wsty pochodzi s płuc / zastykawia.

P Też tym paniam / które mają podniesienie macice ku pierśm / a stad przychodzi t śmierci nagłej / tego ziela sok z wodką byłicowa pity / macice na swe miejsce poćiska.

Babka /

Arnoglossa, Breitwegerich.

Rozdział xix.

A Abka jest ziele zimne a su che w wchorym stopniu / a jest dwoista / jedną wietrza a druga mniejsza / ma che moc / wysusza rany y zagniełości / które bywają w nich / a to jest sok iey s trocha he leny watrodney / która przedała w aptece.

Watrobie jest siotko dobre poślaiace gdy ie wwarzys z wysokiem mleczem albo z wodką wysokiego mleczu / a potym ocukrowaw sy napijac się będzie ciepło poranu / a na wiecny / gdy watroba ma w sobie zapalenie / na które zapalenie możesz tak uczynić. Wezmi soku tej babki / wodki mleczowej / zmieszay / a chustę rozmocz / przyłóż na watroba lewno ciepło zwrzchu / y po wtore możesz / gdy chustę vschnie.

T Też piekielny ogień gasi w cztonkach / gdy sok tej babki s sokiem Roitornikowym zmieszay s trocha octu / przyłóż na który cztonek który ma w sobie ten ogień / tedy u chłodzi y

T Też sok tego ziela s prochem / wgasza obraskowym ziela zmieszany / tedy to lekarstwo vskanywia krew która zadem idzie / która zowa emoroides / to jest krwawnice.

T Też ten sok / goi spärzeline wselaka.

T Też jest dobry tym / którzy cierpia czerwo na niemoc / y paniam którym bywają ich rze czy zbytnie / gdy u pie beda z bolum armeni / który jest w aptece.

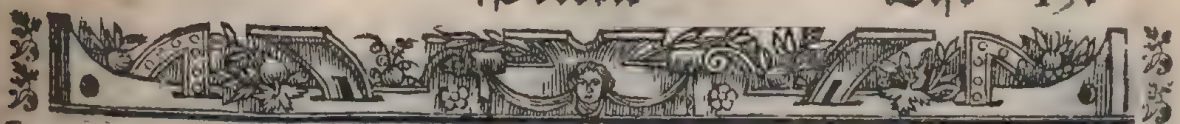
T Też jest dobry dycharmicznym / y tym którzy mają rany w płucach / tym sposobem.

Wezmi soku babczanego wespolek y z nasieniem babczanym y z bolum armeni / z Alpele s pot drągny / koralow czerwonych ehes pot drągny / zmieszay ty prochy stym sokiem a wypij to wszystko z wodką babczana albo borakowa.

T Też korzenie tego ziela s Piretrum warz w wodzie / a tego zebysola / pocij sobie wsta tym ciepło / wamierza sol / Pandekta y plactarius o tym mówią.

Sok

K Sot tego ziela s trocha octu / gdy thym
pomazesz piegi / zgina z licia.
L Też sot tego ziela s trocha driakwie białej
ny abo pity z winem / kwartane leczy.
M Też sot tego s sadem starym wieprzo-
wym zmieszany / rany spaia y goi.
Też sot babczany zmieszany s trocha Ce-
ruzy / to jest / blawasu a s trocha octu / jest
dobra na te rzeczy na krosty / wargi / y na za-
gnilości ich / abowiem wysusza y goi bärzo
dobrze / itez na liszcie dobre jest / itez na fistu-
ly / y na wstkie respadliny ciata.
N Anasienie tego siolka y list tego y korze-
nie / ty rzeczy maia moc w sobie otwierac y
wypychac zatkanie / kchore bywa w zylach y
w watrobie / y w nerkach.
O Też sot sey wyborny na rany plynace / na
wlozenie psa / y na opuchline / y na suchoty /
• powiesci Pandekty y Platearysa.

Szalswia polna /
Ambrosiana, Wild salbey.

Rozdzial xx.

A Owiadania o niej / izby byta pol-
na szalswia ciepla y sucha w wo-
rym stopniu. Disforides che-
powiada / izby byta rowney mo-
cy x bylicy.

B Jest to ziele pomocne na przeciwo parä-
lizowi wstkiemu tym obyczaiem sprawiony
Weźmi szatwiey polney / ziela parälizowego
kädzdego po pol garsci / centurzyey po garsci /
sobrowego stroiu / gorczyce / kädzdego po trzy
dragmy / nasienia kutebow dragme iedne /
stucz ty rzeczy na proch mialki / a potem u-
warz w winie a w wodzie / iakoby pulcory
kwarty wody azby trzecia czesc wyrzala /
a przecedz y ocukruy / abo lepiey ostodz mio-
dem czystym szemowanym / a tego sie napu-
yay poranu trunek cieple / a wieczor drugi
trunek / a gdy then syrop wstket wypiyesh /
tedy weźmi thy piluly / abo ie day wiecznie do
Apteki cal napisawsy. Weźmi Massę pilul
de Euforbio / Massę pilul smierdzacych /
kädzych po pol dragmy / weźmi pilul w lezbie
siebm s syropem kocankowym / a pothym
trzediego dnia / weźmi kocaczkow piec / kco-
re zowa Diacastoreum albo Diamuscum /
co chceś.

C Tenze tezy syrop jest dobry na paräliz iezy-
ka / ploczac nim sobie usta a wyplywajac y
gtos czyni lepszy spiewakom / tym obyczaiem
pozywajac tego lekarstwa.

D Też wwarzenie tego ziela s sokiem opł-
chowym / a s sokiem mleczu wysokiego / y z
Jelenimi iezy i z listiem tego / a przyloz na-
sienia tego / iako nasienia wloskiego kopru /
piotrusezanego / sparagowe / itez nasienia
brusci / po pol dragmy kädzdego snich / a stego
weźmi syrop / jest dobry na opuchline y na
zolta niemoc / kco u bedzie pic po kilko dni a
po nich wsiac tych pilulek z apteki / kazawsy
ie wiecznie tym obyczaiem.

Weźmi Massę de Misereon / Massę pilul
te de Sumo terre / kädzych po pol dragmy /
zmieszay ie spolem a weźmi dziewiec cum o-
rimelle squilitico / weźmi ty piluly na noc /
a trzediego dnia / weźmi kocaczkow posila-
iacych / kore zowa Dialacca abo Diaros-
don abbatia.

E Też Sot tego ziela zmieszany s prochem
iadret brzostkintowych / a tego pozyway / be-
dziesz mial lekarstwo na wypadzanie glis z
zywota.

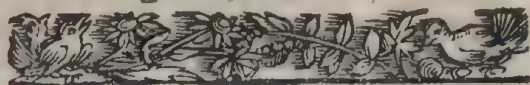
F Też kco ma wydymanie a stolca nie mo-
ze miec / a chciwosc ma iiby u mial / thedy
warz to ziele wespotek z bylica w wodzie y z
dziewanna abo w winie / a potem siedz na o-
nym ziele

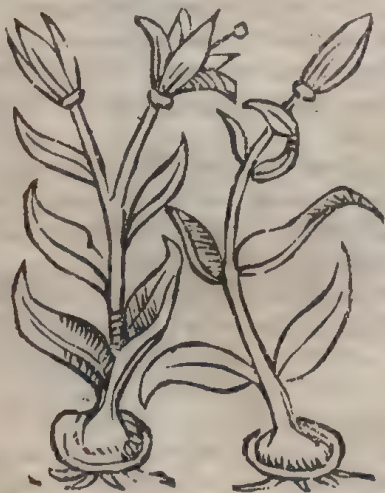
G ziela gotym z adkiem / przydzie potym stolec.
I Też kto ma bol w pot głowy / warz to ziele s pátwia ogrodna á s włoskim koprem w winie / á onym głowe okładay / odeydzie boleś od głowy / itez boleś kóra w nogách y w pietych żyłách bywa / wypadza.

Złotogłow /

Affodillus, Goldwurtz.

Rozdział xxi.

A Złotogłow ma w sobie ciepłość y suchość w trzecim stopniu / o ktorzym mowi Platearius / iż vryne pobudza / y rzecz przyrodzona pániam pobudza / itez boleńie bolu oddala / kóre pochodzi z odławienia ábo s tluczenia tym obyczátem sprawować. Weźmi soku tego ziela / opichowego też troche mniej / też wrotoczju liścia wespolek s korzeniem / náśienia bruscy / spárágowego / włoskiego kopru / náśienia piotruszjanego / ty rzeczy przetłuk / warz w winie / á tego sie nápiyay ná thy niemocy námienione.

B Też proch korzenia tegoż ziela jest dobry ná rány plynace y gníjace / á nawiecyey powárzywszy go w winie / á onym winem wypryskować ty mieysca / bázko pomaga.

C Sok złotogłowow z drożdżami winnemi á z mirra / á s trocha sáfránu zmieszány

jest dobry ná ieczmyki y ná opuchline / kóra bywa pod oczyma przykładáiac chustę ná ty mieysca.

I Też sok tego ziela / sam wpuszczony w cho ciepło / boleś zebow wielka ucula / y boleńie vsu známieniecie vspotáia.

I Korzeń złotogłowow z bozym dzewotkiem w lugu wárzony / włosy rości / y krosty spadza á gdy to korzenie wwarzyś z otrębami pseni czyni w wodzie / á tym lice bedzieś mył / o gorzelinie y infie nieczystości z lica spadza.

I Też wodá / w kórey korzenie tego warz / to / ymot odmiekcza y stolec czyni.

I A jest weźom bázko przeciwné to žiele / á gdy korzenie tego stłucześ z miodem ábo z oliwa / á ná máżeś głowe párszywa / spadza párchy y włosy mnoży.

I Też kto wody nie może puszczać / ábo kto często puszcza potrośce / pomaga tym obyczátem sprawować. Warz złotogłow z wroblem prosem w winie á z náśieniem opichowym áż do połowice wywarz / potym przecedź á ocukruy á osłodzi / dayże to pićtemu / kto często á potrośce puszcza wodę.

I Też jest pomocno náprzeciwko opuchlinie z zimney przyczyny / to jest / náprzeciwko tey opuchlinie / kóra jest w nogách á w resłách y w twarzy / zowa Jpozárk ábo Leucostleumancia / tak ia sprawuia. Weźmi soku złotogłowowego / skorek bzywych / ábo u ábo skorek izgo / káżdego po średmi łotow / náśienia opichowego / náśienia spárágowego / korzenia bruscy / káżde po średmi łotow / drágmie / wśy skich tych rzeczy przetłuk / warz ie w winie s trocha octu áż do połowice / á potym przecedź wśy ocukruy á piy ciepio poránu y wieczor. Ten syrop jest słabé / ności wielkiey / náprzeciwko tym chorobám á potym weźmi ty piluly. Weźmi Mássy pitul de Mesereon / Mássy pitul smierdzacych równo pól dragmy / turbit skropulá połowice / imgbieru dwie žiarná / zmieśay ty piluly á večyń ie cum oximelle squillico / pánie Aptekárzu / á potym weźmi kólacizow Diálaccá ábo Diacástum dla posilenia.

Włoska wirzba /

Agnus castus, Schoffmulle /

Rozdział xxv.

A Jest drzewko ciepłe i suche w trzecim stopniu / mowi Serapio / i żeby miato w sobie moc ścienczająca i rozcho-

dzająca / i żeby ma moc odehymuta chciwość cielesna ku uurności / a cho gdy go kto pożywa w potrawach. Tego drzewa li-

B ſki / nasienie i korzenie wchodzi w lekars-
wo / nasienie iego zbytnie pożywane od ludzi
czyni bole nie głowy i spanie zbytnie a skodli-
we / a iest dobre naprzeciwko zamiętaniu
watroby i sleozion / gdy ie wwarzysz z ele-
nim i z rakiem / s trocha piotynu a z lakrycia
w winie / a onego sie napiyay ocukrowawszy
iteż gdy siego napiyasz w waczyszy w wo-
dzie a w occie / tedy opuchline wygania a ciał-
o chorego.

C Też wloska wirzba / ma moc naprzeciw-
ko twardości żywota i sędziomy tym sposobem
Weźmi nasienia tego drzewa a stucz ie na
proch miarki dwie drągmi / korzenia wyso-
kiego slazu stuczonego dobrze / zmieszay ty
rzeczy wszystkie wespolek z drożdżami winne-
mi a strocha winą / a tak bedzie iako maso /
ktora maso namazuy sędziona i twardość
żywota / roschodzi sie pod ty czyscie twardość

w gomore / to iest / gdy ktory często niema
plemienia przez sen wypuszczanie / abo tedy
tedy woda puszcza / a tak na zastawienie te-
Weźmi liścia tego drzewa i kwiatkow i-
bobrowych stotow drągmi iedne / a liścia po-
garsci / stucz ty rzeczy czyscie a przymieszay
troche octu ze dwie tysce abo ze trzy / a przy-
toż tego na noc prosto na ton / zastanowi
sie ta rzecz bärzo rychto.

D Też nasienie iego stuczone na proch day
wypić a trocha bobrowego stotu a s piwem
abo z woda / tedy to picie odehymutie chciwość
cielesna / abo tylko wwarzyszy w sile o drzew-
to / to iest z liściem i z nasieniem w wodzie /
a na noc naparzay sobie ciepło wolno czo-
nek tajemny / tedy theż weźmi człowieka o
uurność niedbatego.

E Niektorzy ludzie chcąc być czysci / podsyta
ia sobie stego drzewa liścia / abo ie klada w
losto / a czyni ie iakoby trzebione.

A niektorzy tak sobie odehymutia chciwość te
przyrodzona. Weźmi nasienia laktyczane-
płisj nasienie ciutli w aptecz / nasienie ma-
lonowe / ogorkowe / bań nasienie i kurzey no-
gi / każdego podwie drągmi / warz je to w
wodzie / a gdy potowica wrowe / przyley spieć
lyżek octu / a możesli też sok z agrestu mieć /
też wley ze trzy lyżki a powarz troche / a po-
tem wlosz kamphory spot drągmi / a tego sie
napiyay na noc / iteż rozmoczyszy chuste
przykladay sobie na ton.

F A niektorzy też pożywają w picciu abo w
iedzeniu rury / matoranu / tego też drzewa
snimi przymieszaiac / kmin też / lebiotke cys-
nia stego prochu a potem go pożywają w wi-
nie / a tak ty rzeczy trawia nasienie a prawie
ie wosufia / i im potem przestaje ta choro-
ba cielesna.

G Też wwarz the wloska wirzba z belica a s
piotynę / a potem przykladay na macice to
wosytko wwarzone siele wosufa nieczystości
i wilgości zbytnie w macicy / y zaciśka sive
iey / przeto sprawnie ia ku poczeiu taczemu

H Też kto ma zła pamięć abo prawie strą-
cona tak weźmi: Warz ro drzewko z bobro-
wym stotem / z opichem / s salwia / w stoney
wodzie z dobra godzinie / a potem ona woda
mytay często nacieraiac tyl głowy / przywrą-
ca stracona pamięć / a zła naprawia.
Pándekta s Pláteárzem powiadaia.

Borago

Borag/

Borago, Borych.
Rozdział xxiij.

A Drag ma w sobie ciepłość y wilgość w pierwszym stopniu list jego gdy jest zielony / jest dobry ku lekarstwu ale wstchły już nie ma godności takiej / a potem też nasienie borakowe bywa używane w lekarstwie. Borag ma to w sobie / iż krew dobra czyni / a tak tym ludziom którzy wzmagać z długich niemocy / dobrze go im pożywać.

B Też tym ludziom / którzy serce wesołego nie mogą być / y tym którzy omdlewanie miało albo drżenie serca / y smutnym ludziom borag wspomaganie dać / gdy go pożywa z miodem albo ścisłym innym miastem iarmuzu / a na omdlenie / tym obyczajem przyprawić o. Weźmi soku borakowego troche mniej niż

połtwarzy / winą w której warzono Citrowe iabłko / także też soku kwarty / łożąć s sercem Jeleniego drągme iedne / zmieszay spodem w sytko a ocukruy białym cukrem / a tego sie napiyay porannu y wieczor / iako chcesz wiele. **D** Też borag otwiera zatkanie śledziony y melankolia / iecz febre kwartane wypadza tak sprawować. Weźmi Soku borakowego połtwarzy / Jelenie ięzyku / kanię przedze rowno każdego po put gąszi / listkow senes / korzenia bruscy / sparagowego / nasienia wloskiego kopru / piotruszczanego / hanyżowego lakrycey / każdego po czterech drągmacz / ty rzeczy przetruszy / troche warz w wodzie z winem rowno / winą połtwarzy a wody także put warzże ty wsytki rzeczy / ażyby trzećcia część wyrzucić / a potem przecedziwszy piy ten syrop ciepło porannu y wieczor po trumkowi / a gdy wypłivesz. Weźmi ty piluły na noc / daway je wczynić do Alpeki / tak napij sawszy. Weźmi Masy piluły de Reubarbáro / Masy piluły de lapide lazuli / każdego rowno po połowicy drągmy / Pulpegranum ziarn w leźbie sześć / zmieszay ty piluły wespolek / a wczyn s syropem ielenich ięzykow / a wczyn piluły dziewięć / a trzeciego dnia weźmi dla porażenia driadwie drągme iedne / wypijże to rano z winem ciepło / albo diacorum lekturarz z winem ciepło.

E Korzenie borakowe nie godzi sie na lekarstwo / ale liście borakowe iedzone surowo z wołowym ięzykiem / czyni krew dobra.

F Też naprzeciwko żoltey niemocy sok borakowy albo samo liście jego / z liściem tobożianym w miesie warz / a one polewke iedz dla tej niemocy.

G Borag s swojej wrodzoney własności / serce posila / a przeto też wodką borakowa jest serdeczna / y na innych wiele niemocy pomocna / a nawiecey gdy w wodzie wwarzyś listki sene / a potem przecedziwszy ocukruy a piy / jest rzecz pomocna a posilająca bärzo ludzie mdle / Serapio s Pandekta o tym powiada.

Wołowy ięzyk/

albo wielka miodnka.

Buglossa, Ochsenzungen.

Rozdział xxiiij.

Serapio o tym powiada.

Proch tego ziela wilgotnosc z dziasl wyet C
ska i zeby vmocnia y ten proch jest dobry dzie
ciom na rozpadyliny / ktore bywaja na podnie
bieniu y na infym miescu / bawiem barzo
goi / zmieskawshy y sprzasnym miodem.

Wlosnosć tez ma wolowy iezyl / wypa D
dzac z ciata kolere y melankolia / a tak kto
chce pozynac tego ziela / tedy pozynay soku
iego s prochem senes / s trocha inghieru / y
strocha cukru / Mezue powiada.

Tez sok tego ziela cum bolo armeno 3 A B
pteki zmieskawshy spotem / a k niemu przymie
sac troche miodu warzone abo sici przewa
rzoney / to jest pieka / gdy sie tego bedziesz na
piyac / kordyake wypadza y serce wwesela /
pandekta powiada.

Bukwica /

Betonica, Bethonich.

Rozdział xxv.

Bukwica jest ziele cieple y sa
che w trzecim stopniu / ma
moc ocierajaca y przeczy
niajaca grubych wilgoci /
i przeto ma moc kruszaca
kamien w nerkach y w ma
cherzu / y pobudza przyro
dzona niemoc paniam / y bolesc bokowa wa
mierza / itez zaktanie sledziony wyczyszcia / a
to gdy sie wwarzy z ieleniem iezylkiem y s ko
rzeniem Wloskiego Kopru z Winem pio

dzona niemoc paniam / y bolesc bokowa wa
mierza / itez zaktanie sledziony wyczyszcia / a
to gdy sie wwarzy z ieleniem iezylkiem y s ko
rzeniem Wloskiego Kopru z Winem pio

A Olowy iezyl rzeczon dla tej
przyczyny / iz jest podobny
wolowemu iezylowi / moc
te ziela piezwa jest zagrze
wajaca y odwilzajaca / iego
moc wtora jest / iz kasek v
smierza y chropawosc pluc

gladzi / tym obyczaiem czyniac syrop. Wef
mi soku Wolowego iezyla pot kwarty abo
miniey / Izopu / miodunki minieysey / kadezo
pot garaci / korzenia litiowego / korzenia ko
sac cowego / omianu / lakrycey / kadezo snich
potrzy dragmy / fig suchych siedm / warzje
ty rzeczy wshystki w poltory kwarty wody / iz
by trzecia czesc wyrzala / a potym przecedz
y ostodz miodem czystym / a piy y cieple po
ranu y wieczor trunek dobry / a gdy wypiyesh
tedy wezmi ty piluly po pul nocy dawshy ie v
czynic do Apteki / tak napisawshy / Wezmi pi
luly de Algario dragme iedne / modrzewio
wey gebli trzecia czesc dragmy / to jest stro
pul / so li oczkowatey / ktora zowa s algemne
iedno ziarno / zmieskawshy ty rzeczy spotem / a
day wezynic piluly s syropeim lakrycey w licz
bie dziewiec / potym nazaintz wezmi diapē
dium abo diaris solomonis / ktorychkolwiek
cheest kolaczkom dla posilenia / a na ostatek
pomazuy masca diathea pierci / przymie
sawshy Eniey Oleyku s stodkych migdatow.

Trzecia moc wolowego iezyla / iestci bar
zo wweselajaca serce / to jest / gdy bedzie to zie
le warzone s smalcem abo s kapusta czarna
wshetawshy / abo warz wolowy iezyl w winie
a to wino piy / tedy malo nletakiez wezyni /

winem piyae / á to też lekárstwo má moc ná
przećiwko opuchlinie przytożyw sy korzenia
bruscy y korzenia spárágowego / á to gdy tá
opuchlina przychodzi z jinéy przyczyny /
to iest s flegmy.

B **I** Thej proch bukvice / má moc gość rány
głowy / á to zmiesawsy z mirra á s trocha
páfránu / przymiesawsy k nim.

C **I** Też bukvice wárzona w ocie z blus-
czem á s trocha píretrum / plocz sobie vsta-
zebow boleńie oddala.

D **I** Też wodká bukvicowa s prochem czar-
ney heleny / á s trocha tucyey / zmiesayje to
spolem / á puszczay tylko kropke ná oczy / ábo-
wiem to lekárstwo záćmienie oczu y infestá-
zy oddala.

E **I** Też warz bukvice w Winie / á przytoż k
niey troche piolyntu y náśienia kúbebow / á
tego sie nápiyay / ábowiem głowe pośila y
boleńie oddala.

F **I** Też bukvice / spikáceltyká y kúbeby wá-
rzone w lugu / á tym lugiem głowe myłay /
záwráćanie głowy y boleńie oddala / y swiete
go Wálántego niemoc vlećja.

G **I** Też warz bukvice z octem / á gdyby kogo
Wój viadt / przytoż tego ná ráne / tedy iad
wyciąga ná wierzch / á niedopuszcza w ciáto
sie wkorzeniać.

H **I** Też Wino w którym wre to sie z gatgá-
nem elucjonym / rzygánie przykre á kwasne
zástánawia.

I **I** Też wwarz korzenia bukvicowego s tro-
kofem / á wley octu skilká lyżet isby czuć ocet
á to wyply / ábowiem to picie flegme z żolá-
ká obfítie pobudza / y przez vsta wypadza.

K **I** Też bukvice wárzona w winie á pithá /
plnie moc y złość iádowitego lekárstvá / Se-
rápio powiáda.

L **I** Też wino w którym wrzáta bukvice z bo-
lum armeno zmiesawsy / zástánawia krew
która pochodzi s pierái.

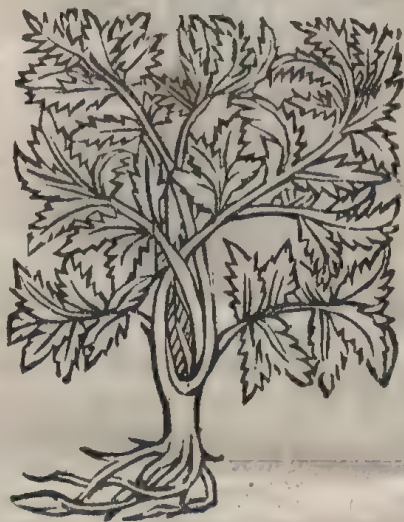
M **I** Też wino bukvicowe z chebbem á s tislí-
cem wwarzone á pite / boleńie człontow / rák
y nog wypadza / y kólke obeymuie.

N **I** Sámó Wino bukvicowe iest dobre pá-
niey przy porodzeniu pite / iestliby niemiatá
febry / á iestliby miatá / tedy go niecháy nie pi-
ye / á wśákoż sámá wodká bukvicowa iest do-
bra náprzećiwko febrze / Pándektá / Será-
pio / Pláteárius powiáda.

Barščez

Branca vřřina, Bernklaw.

Rozdział xxvi.

Est siele ciepłe / y wilkie w
w którym stopniu / przeto má
moc odmiękczáca y prze-
mieniaáca z tych wilgości
w dobre / á przeto iest dobre
náprzećiwko vřřnieniu żył
pietých / y człontow / y prze-
ćim bolaczkám zátwárdziáły / itez náprze-
ćiwko zátwárdzeniu sledziomy / weźniwšy
máśc z barščezu á s korzenia wysokiego Sla-
zu / á z náśieniem fenigrecy y lńánym / warz
to w Oliwie / á potym precedz á przykláday
wořtu iáko wiele potrzeba / á ták weźniwšy
máśc / kthóra iest bázro dobra ná wřřelkie
twárdości / iáko ná wrzedziénice y ná řadze-
le y ná guzy / itez gdy ná ná máżeř pierái / te-
dy te odmiękczá / y flegmy láčne odbywánie
czyni przez vsta / á náwiecey gdy migdáto-
w stódkich / oleyku ktemu przymiesář / niektá-
dac oliwy / tedy lepiey będzie.

I Też tá máśc vřřmierzá boleńie máćice / te-
ž boleńie infych człontow która pochodzi z řim-
ności z wiátroř ostrých / mořeř ták weźniwšy
Weźmi řoku barščezowego 4. vncie / řáw-
ny / po-

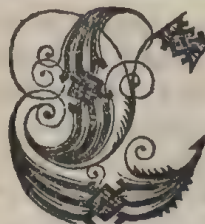

ny/ poleiu/ bylice/ bożego drzewa/ piotynu/
 salwiey/ maieranu/ rozmárynu/ każdego po
 gárści/ cynámonu/ spiki/ gálgánu/ każdego
 po 2. dragm/ wśystko stucz á warz z winem
 i wśystko wino wywre/ potym vczyń z onych
 siot y prochorw sol/ ktoremu przyday białego
 wosku ile potrzebá/ á ták vczyń máść mie-
 ka: Tá ostátu kładz ty rzeczy korzenne/ tho
 iest/ cynámon/ spiki y inśe/ á miesay ná ry-
 ce iś będzie máść/ ktorey używáy ná ty rzeczy
 iáto nápisano wysśey/ á náwśececý ktho ma
 kłócie w żywocie z wiátrow ostrych ábo s fle-
 gmy/ tedy náimázuy sobie żywot ta máścia.
 Też sol barśczowu s sádem gesim á s ko-
 rzenim wysokiego slazu troche winá przjmie
 barośy/ to lekárstwo wśmierza bolesć stawo-
 wa y członkowa gdy tym będzieś mázal.
 Też wwarzenie Barśczu z liściem wyso-
 kiego slazu z náśienim psylli/ iesth lekárstwo
 ná cieśkie puszczánie wody ktora pochodzi z
 gorzkościá/ y theż ná rościagánie członkow
 skurczonych/ gdy tym náimáżes. y też ná wrze-
 dzenie ktore sie czynia w stolcu/ y náprze-
 ciwko wśáśeniu weźá/ Pándektá mowi.

Cwiklá/

Beta, Mangolt.
 Rozdział xxvij.

Wiktá iest zimna y wilgot-
 na/ á sá dwa rodzaje cwikty/
 iedná biáta á druga czarna/

Biáta ma moc ocieráiacá
 y odmiekczáiacá / itheż od-
 wilżáiacá / y chłodzácá/ ále
 czarna ma w sobie nieiákie
 cierpienie/ á przeto nieiáko żywot zaciśka/
 ále biáta swoia wilgotnościá odmiekczá / y
 iatwi czyni żywot ku stolcam/ á przeto tym
 ludziom ktorzy máia zátwardzenie żywota:
 iest dobra cwiklá gdy ta wwarzys w miesie.

Też iest dobra czyściac nieczystości z glo-
 wy gdy ktho sobie vczyńi kichánie z oleykiem
 cwiklány z miodé á s trocha imbiery zmie-
 śay ty rzeczy spotem á wpuśczay w nos/ te-
 dy skichánie wynida ty nieczystości z głowy

Też sol cwiklány s roschodnikiem/ broni
 ciátá od czynienia wrzedzenia gdy nim ná-
 máżes ktory członek chceś.

Też tenże sol iest dobry náprzeciw ogniu
 piekielnemu/ y náprzeciw bolaczkám palá-
 iacym y ognistym ktore pochodza s kolery/ á

le musis troche octu przymiesáć / á wśáktje
 częste ázbytnie iedzenie cwikly grizie żoladek
 y ielicá. Cwiklá ták czarna iáko y biáta obo-
 iá máto ruczy częstá/ á to dla niektorey ostro-
 ści kthora máia w sobie/ Serápio mowi / á
 wśáktje iest dobra ná zátkanie śledziony y wa-
 troby gdy sie będzie ták częst nápijál tej wodj
 w ktorey cwiklá wrzáta ocukrow wśy tro-
 che/ ábo ták sámo korzenie iedząc wwarzone

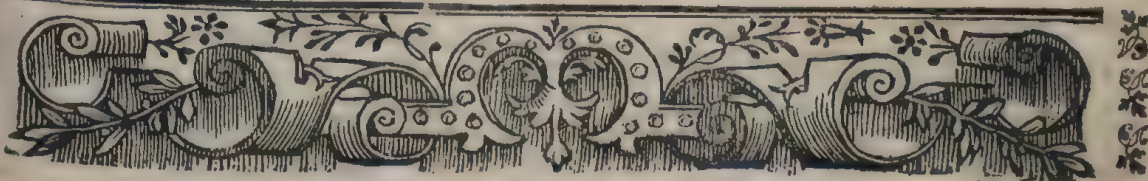
Też tug w ktorym wrzáto korzenie cwi-
 kláne áboże drzewá/ á tym tugiem myj glo-
 we/ otreby y gnidy z głowy zgániá/ y niedo-
 puszczá sie mnożyć wśom w głowie.

Też sol cwiklány zmiesány z Sáletra / á
 tym náimázuy lice/ trad leczy. Też to lekár-
 stwo iest dobre ná rány wysusáiac ie/ y mie-
 so dziwe tráwtac á spadzáiac/ Też rozpádlá-
 ny wśt goi. Też liśáie spadzá/ y rány w nosie
 wysusá goiácie.

Też sol iey s soliem bożego drzewá/ rości
 wlosy náobláźley głowie.

Wodá w ktorey wrzáta cwiklá/ prágnie-
 nie odeymuie y káśel wśpákaia.

Też wodá w ktorey wrzáta cwiklá z gor-
 czica á s trocha octu pita ábo iedzona cwiklá
 iest dobra tim ktorzi máia twárdosć śledzionj
 á náwśececý z gorczyca iest bázgo dobra ku te-
 dzeniu

dzeniu Dioscori. mowi Capitulo de Beta/
Cwikla tym ktorzy maia twarłosć a zatkła
nie w watrobie albo w sledzionie/ barzo do
bra iest ku iedzeniu z gorczyca wwarzona.

K Też piekielny ogień gąsi y spazzenie od og
nia sol tey zmieszawszy z białkiem przyłoży
wy na miejsce/ iest rzecz barzo pomocna.

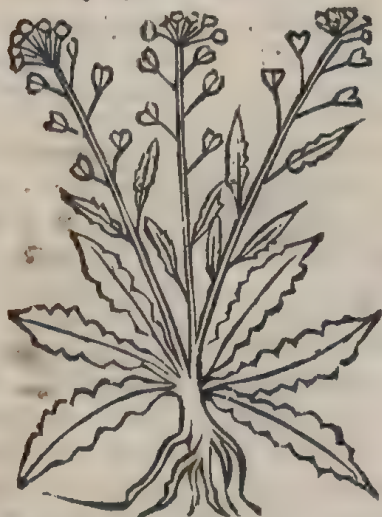
L Też sol cwiklany ciepło w vshy wpuszczo
ny vsmierza boleść vshy/ a gdy nim pomazesz
blizne/ oddala sinosć y czarność ktora bywa
okoto y na bliznie/ Pandektá powiada.

Tesnik albo Tąsnik.

Bursa pastoris, Teschelkrawt.

Rozdział xxvii.

A Jele Tesnik / iesth zimney
własność / a ma moc w so
bie zawierająca / a iest dwo
iaki to ziele / iedno iest / ma
listki iakoby kalerki albo rąs
ki / a przeto iest rzeczone ká
letá pasterka / a drugie iesth
ktore zowa sporysem / ktore ziele kładzie sie
po siemi / máiac listki iakoby wta / a nasienie
ma okoto listkow / ktore też zowa lezyczkiem
wroblim. To ziele oboie iest vzyteczne prze
ciwko wrzedzieniam zápalonym / to iest /
náprzeciwno tey bolacze / ktora pochodzi z
kolery / zowa ia herisipila / y przeciwno they
bolacze ktora pochodzi ze krwi / zowa ia
flegmon / a thák tesnik stluczony z octem
przyłożony na takie bolaczki / ogień wycia

ga y niedopuszcza sie mnożyć.

J Też iest osobne lekarstwo na czerwona nie
moc / y tym ktorzy plućia krewia gdy wwarzy
tho ziele z babka a z bolo armeno w wodzie
dżiozowej / a to piy aż przestanie czerwontá.

J Też wwarzywszy to ziele z babka / z bolo ar
meno a z białkiem / przylož to na żywot tes
mu kto ma te czerwona niemoc / a zástana
wia sie czyścić pod tym plastrzem.

J Też sol tego ziela goi y spáia rany sieczo
ne od zelaza / też na strupy ábo na rozpádli
ny ktore sie v vshoch działáia / ábowiem wy
susa ropey goi.

J Też na zástanowienie rzeczy przyrodzo
nych pániám / gdy ie wwarzyś w wodzie de
szowej z Rdestem / a tym zieleciem okładay cie
plo dymioná y na miejsce táiemne / a potym
przestanie tá rzecz.

J Theż sol tego zmieszany z bolum armeno
a ktoby miał plwianie krewia / zástanawia y
piersi czyści / y też tym iest wielka pomoc / kto
rzy z boleścią a z ciężkością miewáia vryne.

J Też náprzeciwno vřášení wężá iest do
bry sol tego ziela z winem pity / a bolenie v
shy odeymnie.

J Też gdy wwarzyś to ziele z rojowniktem
w ocie / a przyložysz biały táieczny / a stlu
czysz to spotem / ktoby miał ogień w sobie / ál
bo z goracey przyczyny wrzod / tego przykła
day na miejsce zápalone.

Piwnik ábo białe ciernie /

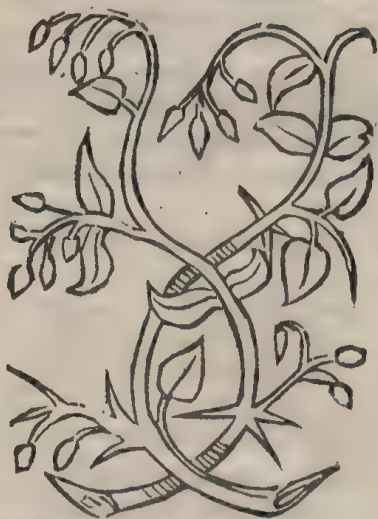
Berberus, Versing / Erbsal.

Rozdział xxix.

A Est zimne y suche w wtho
rym stopniu / a iest dwoiaki
domowy y polny / polny iest
zimny y suchy okoto trzecio
stopnia / a iest drzewko z ciet
niem / a owoc tego ma w so
bie cierpność y zimność / ko
ra sie przeciwi kolerze.

J Sol owocu tego drzewka z wodką báb
czana / zástanawia biegunkę bedaca od kile
ka niedziel / także y wilgości ktore z máicie
wypływáia / a gdy vczynisz z owocu thego
plastr s sokiem dyptanowym / ábo z niedo
spial

mleczowym / weżyń pitul 9. a naziuerz a
bo trzeciego dnia / wezmi Diarodon abbatis
piec kotaczkom poranu / a potym drugiego
dnia takież / abowiem chy kotaczki potwier-
dzaia / a potym moześ facelet rozmoczyć w
tym soku iako wysszey napisano / y przykła-
dać na watrobe przed iedzeniem.

Bazyliabłbo balsam Pols

Basilicon, Basyngen/
Rozdział xxx.

Balsam polski dwoiaki jest /
iedę jest gwoździkowy / abo
wiemna wonia gwoździko-
wa w sobie / ktory jest ciepły
w piwym stopniu / suchy
w wtorym / a jest na rozlicz-
nieyszy mocy / o czym swiad

czy Placarinus s powiesci Constantinowej
A drugi jest mairac w sobie barwe iakoby żo-
ra / jest ciepły suchy w piwym stopniu / k-
ry dla swojej korzenności ma moc potwier-
dzaia y rospadzaia zlych wilgości y tra-
wiać ie y ocieraiac itez czyściac / Pandektā
mowi s powiesci Dioskoridesowej o thym
C 2 Balsamie

spiatkowym skutky czyacie / a potym gdyby
sie kto zaktot drewnem / tedy ten plastr wy-
ciaga drewno y insie rzeczy z ciata.

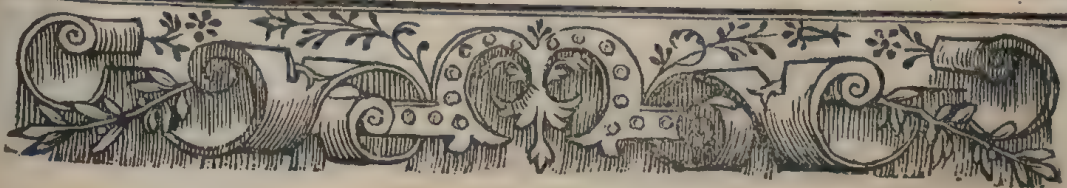
C Też sok ten oddala pragnienie y potwier-
dza żoladek y watrobe nad zwyczaj / y gasi
żapalenie ktore pochodzi z kolery.

D Też sok iego z wodką rozjána a z białkiem
jest bärzo dobry plastr na wrzedzienice gora-
ce a bolace.

E Też soku tego drzewk a z wodką babczjana
a strocha mäsryki przymiesawszy napić sie /
jest dobra na czerwona niemoc ktora przy-
chodsi z obtupienia y z odarcia ielit.

F Też na żapalenie watroby sok ten z mle-
czowa wodką / troche przylozymy czerw-
nych sandalow w Apthece sa / a zmiesawszy
to spolem / rozmoczyć w thym facelety letnie
cieplo / przyloz na watrobe po kiltā troc / a
vgasi ie.

G Też jest dobre na żapalenienie ktore po-
chodsi w febrach z goracych a z zgnitych wil-
gości tak wezyniwszy. Wezmi soku tego na
mientionego / soku mleczowe / kądżdego row-
no mniej niż po pol kwarty / kwiatow siolko
wych garść / nasienia ogorkowe / malonowe
go / citrullowego / mleczowego kądżdego po 2
drągmie / siwek węgierskich siedm / warzje
ty rzeczy w prostej wodzie iakoby w potory
kwarty wody / a przecedz gdy trzecia część
wywre / a potym ocukruy a piy trunek cieplo
aż wysytek wypijesz / a potym wezmi ty pituly
dawsy ie wezynić do apteki / tak napisawsy.
Wezmi Mäsę pitul z Keumbäbärum dwa
stroputy / Mäsę pitul s polney ruty i stros-
pit / diągreddj z žiarnto / zmiesay z syropem

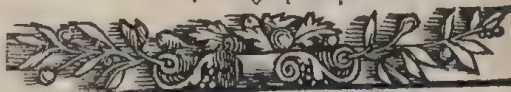

- Balsamie / iakoby moc tego lekarzom była nie
perwona a wotpliwą / a niektórzy z nich powiá
dają / iż żoladku iest nie dobry / y oczy zaciem
wa / i thez czyni ciłowieká bezrozumnego / a
gdy to siele zagnije sie ná stońcu / tedy sie ro
bacy czynią z niego / niektórzy powiádają /
gdyby tego waz wiádt tego dnia ktorego bá
zytia przy sobie ma / tedy nigdy sie thaki nie
wyleży / co iesth rzecz niepodobna ku praw
dzie. A wśá oż Pándekta mowi iżby Bazyli
a dobra była żoladkowi / a to przeto iż nádys
mánie tego oddala / i thez dobra iest ná mblość
y ná kordyáke / a to gdy kto pije wino w kto
rym to siele wrzátó / abo wodá tego wwarzo
na / a gdy iesth z nim będzie wrzátó iábtko
cietrowe / tedy lepiey pomaga ná ty niemocy.
- B** **I** Żoladek też ząsiebiony zągrzewa y twier
dzi / gdy ie wwarzyś w winie z gálganem a z
mietką / á te° sie nápiác będzie / a tak y tra
wienie dobre spráwuię.
- C** **I** Jest też dobra Bazyliá ná biegunkę ktora
pochodzi z żinney sflegmistey wilgości / iáko
iest lientria ktora pochodzi z ząsiebienia żo
ladká nie sie nie mieniac w nim ani trawiac
a to tak spráwuię. Weśmi ná sienia Bazy
liowego troche / sóku carnkowego / a to wárz
w deszczowej wodzie / á day sie thego nápić
choremu / ząstánowi biegunkę.
- D** **I** Jest thez dobra ná wyczyścienie máciice /
y ná pobudzanie przyrodzoney niemocy pá
niam / a to gdy wwarzyś z bylica / y z liściem
báblowym / a to przykláday ná máciice cie
plo / i thez stego czopek weżyń a wloż ij ná noc
tám do máciice w niska foretkę / a ten czopek
y poczećie rychle spráwuię.
- E** **I** To też siele Bazyliá / z dziewánna warz w
winie á przyley throche oliwy / á gdy thego
przytożyś ná biódrá / tedy then plastr czyni
stolec tym ludziom ktorzy máia chciwość á
nie moga stolecw mieć / zowa lekarze te cho
robe Tenásmón.
- F** **I** Też gdy ktho pożywa w kápuście czarney
przyśietác iey / tedy wolność oddychánia
czyni pierśiam / i thez bolenie oczu oddala /
gdy ie wwarzyś w winie / á tego winá sie ná
pijáš. Pándekthá y Plátearius o tym po
wiádają.

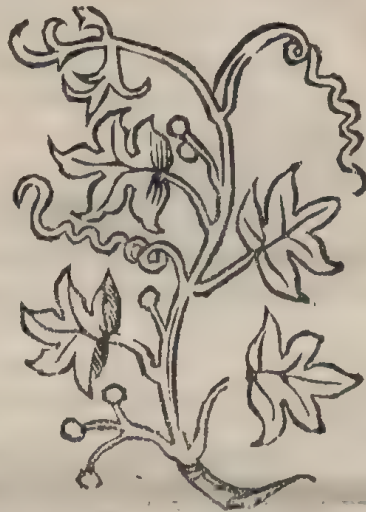

Przestep.

Brionia, Stuckwurz.

Rozdział xxxj.

Przestep iest ciepł° y suchy
go przyrodzenia / to iest ko
rzeń / listy y wśystko siele iedo
náko / a ma w sobie wloś
ność ocierátacá y omywátacá
ca / ścięnczátacá i thez rospa
dzátacá zlych wilgości / á

Przeto dobre iest tym ktorzy máia twárdość
sledziony czyniac z niego plastr / á kntemu
przytożyś korzenia wysokiego slazu / y też fig
y smalcu abo sádtá wieprzowego / á ty rze
czy wárzyć w wodzie áż zmięknie / a potym
stłuk y ty rzeczy wespolek przytoż ná sledzio
ne / rozchodzi sie pod tym gruzlá sledziony.

I Też sók przestepow spada sierać s skory.

I Też sók przestepow s sola / iesth dobry ná

rány škodliwe gdy ie wymywaś abo płocześ

I Też ná rospádliny ktore ná cym sókiem.

koníách bywátá / vleczá.

I Theż korzeń przestepowy stłuczony s Fe
num Grecum áż wyka z octem / á to woda

omywa skóre / ábowiem tá woda spada s

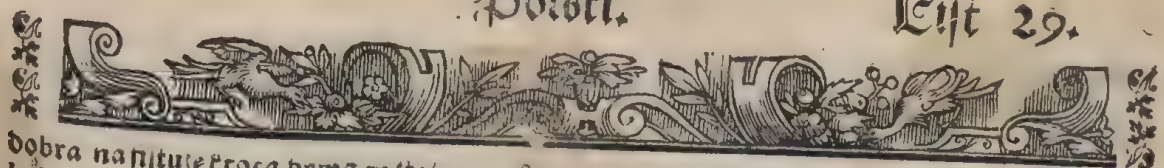
skory piegi / y inśy nieczystości / blizny y też á

ność ktora bywa pod oczymá.

I Sók tego ziela zmieszay z Oliwá á z wo
skiem / á weżyń iakoby máść / tedy tá máść iest

dobra

dobra napitule ktora bywa w stolcu / y bo-
leść všmierza bårzo dobrze.

G Też wierzchy tego przestepu / gdy już przy-
chodzi ku vřzeniu / wårzone z swoyskim ko-
prem a s korzenim piotruszczånym / gdy kto
bedzie sie tego napijác ciepło / tedy vřne pe-
dzy y żywot mlekcy.

H Też korzeń z winem wwarzony / odpadza
ból z anokcie / gdy tego przytożyš na pálec / y
rospadza snie° mleczykości / też to lekårstwo
wyćiaga kóści z rany y mieso dżywe trawi.

I Też wino w którym wrzåto to siele / iesi
dobre na s. Walåntego niemoc / y przeciwo-
ko åpoplexey / ktora niemoc iest bårzo zlå-
tå / iż wedwudzieřtu godzin vmårza cřtowie-
tå / ieno iż plod w żywoćie zabýja / y iest dobry
nåprzeciwo wřaşeniu wężå ktore° zowa Ti-
rus / ktery wchodzi w duåkie / iedno nie tře-
bå rårzem wiele bråć te° tylko coby dwie dż-
gmie zåwåżyło / å gdy påni te° sobie wloży w
tåiemne miejsce / wywodzi vmårty plod z ży-
wota.

K Też gdy sie tego winå påni napi-
iåć bedzie w którym wrzål przestep / rzecz iey
przrødzona pobudza y vřne wywodzi / też
måćice cżyści gdy na tym siele påni siedsi.

L Też sie wrzod pod nim zbiera y potym wy-
chodzi przeciwo gdy vćyñiš plařt skozienia
przeřepowego iće z smalcu wespolek stuleży
y skozienia wysokiego slazu wespolek stuleży
å tego przytożyš na miejsce sårzelowe / vř-
nåš pomoc. Awicennå y Pandektå o thym
powiådåia.

Podroźnik

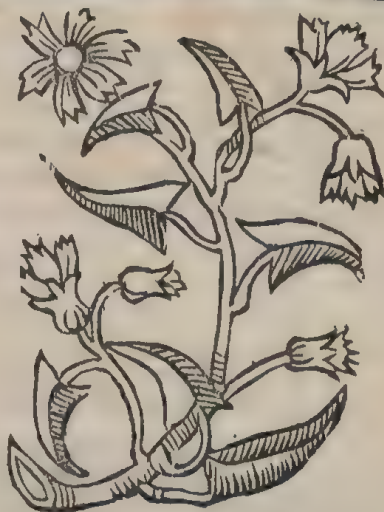

Cicorea, Wegwart.

Rozdział xxxij.

A O siele iest zimne å wilkie w
w którym stopniu / å iest dwo-
iåkie / iedå polny drugi ogro-
dny / ogrodny wiecey chlo-
dzi niż polny.

B Sol podroźnikow iest do-
bry nåprzeciwo zåchłånii
wåtrobey / y nåprzociwo zåpaleniu iey / tym
obyczåiem.
Weźmi solu te° ziela y mlecżowego / ielenie

go ięzykå / kårdego / nich po polkwarty ålbo
mniey / kwiatkow siołkowych / rozynkow dwo-
bnych kårdego z nich po trzy drågmny / nåsie-
nia ogorkowego / mårłonowe / citrullowego
baniowego / nåsienia lårkucżåne / kuzey no-
gi / kårdego po dwie drågmie / spodij drågmie
iedne / wřętki / rzecz przytłuszy wårzie wpot-
tory kwarty wody / przyczymyřsy tyřle occu /
å żeby połowicå wwrzåła / å potym przece-
dżyřsy ocukry białym cukrem / å stego już
bedzie řrop / ktorego sie napijåć ciepło pora-
nu y wieczor / å gdy ij wypięř / tedy weźmi ty-
pityl dawyř ię sobie vćyñić do åpreki We-
źmi mårřy pitul de reubarbåro dwa řkoputy
Mårřy pitul de Stemåchicarium ieden řro-
put / Diågridij trzy řiårnkå / vćyñi pituly w
liczbie dżiemieć s řiropem wysokie° mleczu /
å nåzåiurcz weźmi dla posileniå cżyłkow /
kocåřkow Diårodon abbåtis s pieć rårzow /
åbo Triåřådåli kocåřki też så dobre dla posi-
lenia / å zwierzchu nå wåtrobe vćyñi mårżå-
nie mårćia Triåřådåli / ålbo weźmi wodki
wysokiego mleczu / prochu řåndålowego cżar-
nego / å to řpotem zmieřay / å omocżyřsy řå-
celet we troie řłożony przyłż nå wåtrobe /
tedy gås zåpalente iey.

C Też sol podroźnikow iest pomocny nå
przeciwo wřaşeniu wężå y inřego sårdomi-
tego gådny / ålbo zwierzeciå.

D Też sol tego ziela z mårå ieczmienna å s
trocha blåywåřu / å zmieřåř to cżyřcie / iesi
rzecz bårzo dobra nå wrzedzienie goråce å
bolåćki / kchore zowa Křizypile / åbowiem
chłodzi y boleř zåtlumia.

E Też sol podroźnikow zmieřåřsy z soliem

wysokiego slazu a s soliem ziela paralizowe
go a z oleiem lniánym a s trocha safránu/
zmiesawszy ty rzeczy spotem iest dobry plástr
ná bolenie nog/ ktore zowa podobára.

F **G** Też wodka podrożnikowa z saletra zmie
šana/ iest dobra náprzeciwko tředowí/ tho
iest/ ná czyrwone krosty ktore bywáia ná li
cu/ gdy tym omywasz lice często.

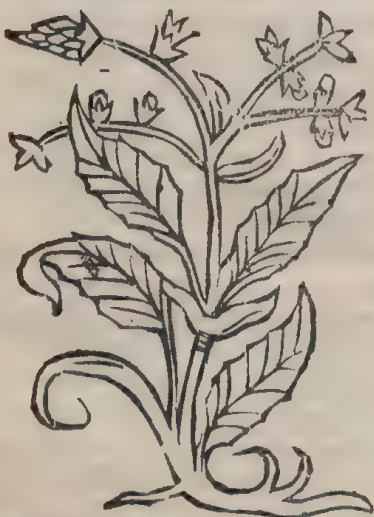
G **G** Też sok podrożnikowy z wodka láktuczá
ná posila serce/ Alwiczná o tym powiáda/
kápitulo o zytách serdecznych.

Kámienna Lebiodka/

Calamentum, Stainnung.

Rozdział xxxij.

A **A**mienna Lebiodka/ álbo
polna mietka iest ciepłosci
y suchosci w trzecim stop
niu a iest trojakiey osobnos
ci iedná iest woniey swotey
y w listciu podobna poleio
wi/ iedno iz listcia iest tro
che syrszego/ a stadse niektorzy zowa ia pio
tynem. Weora osoba mietki tey kámienney/
zowa ia biata lebiodka/ Alzečia iest ná podo
bnośc mietki polney/ iedno iz list ma syrszy y
dluzszy nizli mietka polna/ Pándekta s po
wiesci Gáliená. Gdy ktory czlowiek piye sok
kámienney Lebiodki z woda miodowa/ te
dy pot pobudza y pocenie czyni.

B **G** Gdy te kámienna lebiodka zetrzeż s oli

wa a s trocha soli itez s trocha octu/ a thym
pomázesz pulsy v rak y v nog przed febra z go
dzine/ tedy tho pomázanie oddala drzenie y
zimnośc ktora przychodzi w febrách.

C **G** Też to lekárstwo iest dobre ná dennanie
moc/ pomázawszy thym žyle/ kthora zowa
sciátyka.

D **G** Też sok tego ziela wwarzony z winem a
bo samó ziele wwarzone w winie/ a tego sie
nápiyáy/ rzecz przyrodzona pániám pobu
dza bázro mocnie.

E **G** Też tředowátym ludziom iest bázro po
mocne lekárstwo z infemi rzeczámi ná the
niemoc pomocnemi/ ábowiem trawi y roś
padza nieczystosci ty sktorych trád pochodzi.

F **G** Sok tego ziela z winem/ ná sinosc ktora
bywa pod oczymá przolozony/ spadza piecz.

G **G** Też sok tey mietki pity z wodka piotynto
wa ábo przez křistere wpuszczoney do iclit/ ro
ba i glisty wypadza y zabija. Też sam sok ie
go zabija y morzy robaki ktore bywáia w vo
schoy w ránach ktore pochodza z zlych krost.

H **G** Też gdy s tego ziela bedzie weżynion czo
pek suppositorium/ a wloz y do máciice/ te
dy plod umárty wypadza/ ale z winem masz
wežnić ten czopek/ a przeto ma moc ostrá
wežyniáiaaca dla ciepłosci ktora ma w so
bie y dla gorzkości.

I **G** Też samá kámienna Lebiotka wwarzona
w wodzie á ocukrowawszy/ kto ia piye/ tedy
nieczysthości z watroby y z sledziony wypo
dza/ y zolta niemoc vzbawia.

K **G** Sok thego ziela náprzeciwko vřaseniu
weža iest bázro dobry gdy nim mietysce po
mázesz vřasone/ itez sluczone mietysca y od
blawione got.

L **G** Też kámienna Lebiodka z winem pita/ v
cina iad y moli/ itez mdy zoladek posila/ Al
kurzenie stego ziela weže z domu wygania/
a przeto miedzy inemi známienitemi lekár
stwy godne iest policzenia. Pándekta mo
wi: Dzišiejszego času iest názwano to zie
le Diakalamentum/ dla sláchetności thego
ziela.

K **G** Sok thego ziela náprzeciwko vřaseniu
weža iest bázro dobry gdy nim mietysce po
mázesz vřasone/ itez sluczone mietysca y od
blawione got.

L **G** Też kámienna Lebiodka z winem pita/ v
cina iad y moli/ itez mdy zoladek posila/ Al
kurzenie stego ziela weže z domu wygania/
a przeto miedzy inemi známienitemi lekár
stwy godne iest policzenia. Pándekta mo
wi: Dzišiejszego času iest názwano to zie
le Diakalamentum/ dla sláchetności thego
ziela.

Centurypa.

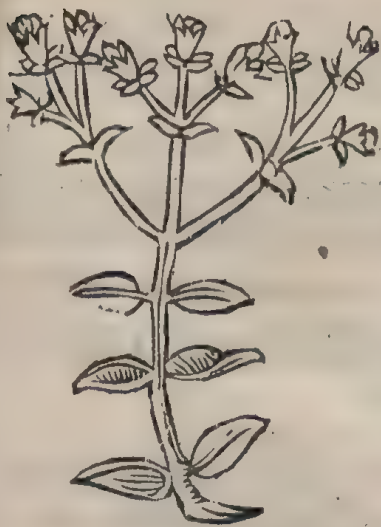

Centaurea. Taufentguld.

Rozdział

Rozdział xxxiii.

A Jest ciepła y sucha w trze-
cim stopniu / a jest dwoiak
jedną wleczka druga mniej
sa / a ma moc spaiająca y
skulająca / abowiem gdyby
korzenie wiethey centurzy-
iey było włożono w garniec

w którym mieso wre / tedy skutki onego mie-
sa zrosta sie / a tak gdy świeża będzie potozo-
na na rane goi się mocnie / itez proch iey tho-
takież uczyni.

B Korzenie Centurzey wiethey / to jest proch
tego / awo wwarzenia tego korzenia z lakrycia

C w wodzie / dobrze jest tym ktorzy krewia plusa.
Też wwarzenie centurzey wiethey awo-
mniejszy z ielenim ięzykiem y z rozynkami / z
lakrycia / a potym przecedz a ocukruy / jest
dobre ku picciu tym ktorzy zimnice mają /

mowi Platearius s powieści Galienusa.
Centurzya jest ziele ktore jest godne policze-
nia miedzy innymi wybornymi lekami / kto-
ra wypycha zatkanie s sledziony y z watro-
by przez żadnego obrażenia / a tak jest barzo

D dobra na zolta niemoc / w picie awo w syrop.
Też woda w ktoreyby wrzala Centurzya
pobudza przyrodzona rzecz pániam / ptod też
ku wysciui posila / przeto niema być pániam
dawano brzemienным to picie / bo by musia-
ła przed czasem odbyć / a gdy przylozysz na-
sienia Wloskiego kopru y piotruszczanego /
tedy wryne obficie pędzi / itez na zatkanie

watrob y sledziony / y na zatkanie nerki jest
barzo znamieniteha pomoc / gdy białego cu-
tru troche przylozysz.

E Też centurzya z winem y z oliwa warzo-
na / a potym onego przyloz na nerki / pobu-
dza wryne ku wysciui / też na sledzione jest do-
bre lekarsko na niemocy iey. A gdy mając be-
dzie uczynioną s soku centurzey y s prochem
iego z oliwa z trocha wosku / a s tego uczyni
masc / a gdy bedziesz pomazował awo przy-
kladat na sledzione / tedy twardosc iey miel-

F Też naprzeciwko twardosci sle-
dzion y watrob y naprzeciwko zoltey nie-
mocy / jest pomocne to ziele w syropie / thym
obyczaiem sprawuiac. Weźmi soku centu-
rzey mniej niżli polkwarty / wodki ielenie-
go ięzyka też troche mniej niżli polkwarty /
korzenia wloskiego kopru / piotruszczanego /
opichowego / nasienia ogorkowego / malo-
nowego / cytryllowego / baniewego / każde-
go po trzech dragmich / warz thy rzeczy w
wodzie / azby trzecia część wyrzaza / a po-
tym przecedz w syrop / a tego sie napi-
iay ciepło / tak poranu iako y inedy / a potym
weźmi pituly / dragme iedne de reubarbaro /
a potym dla posilenia / weźmi kotaczkow
Diacalamentum.

G Też ten syrop jest dobry na kolike ciepła /
itez sok centurzey z wodką rozina / jest do-
bry na oczy / abowiem wysusa je znamienia
cie.

Psí Język /

Cinoglosa, Hundszung.

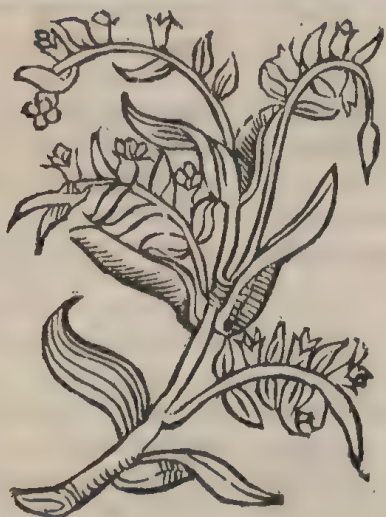
Rozdział xxxv.

S Jest to ziele psi ięzyk podob-
ne zieleu babce / iedno iż psi
ięzyk jest dłuższy a wiethey / a
ma nawierzchu listia swe-
nieiaki żytki iakoby ziołka

Sok tego psiego ięzyka z
octem zmieszany goi rozpáliny y krosty wst y
warg y inke rany skodliwe Jest też psi ięzyk
zimnego y suchego przyrodzenia. Sok tego
psiego ięzyka s sokiem babczanym y s korze-
niem

nie mogli dosiadz / tedy sie bedzie w koto obró-
cat iako koto / tak dlugo aż pądnie na ziemię
iako by zdechły / a to jest rzecz doświadczona
naszym czasem. Woyciech mowi na tym
miejscu gdzie mowi o mocy siot.

Rumien.

Camomilla, Camillen.

Rozdział xxxvj.

nlem kosiaccowym a s trocha miodu / zmie-
szay spotem / a tym namazuy rany y rozpádla-
ny ktore bywają w podniebieniu y w wsciech
got je mocnie.

B **I** Też wwarz psi izeyk z bąbka y z giczelni-
kiem / a siedzw thym zieli w wannie / y okła-
daj nim sobe nyrki abo krzyże / chceśli zasta-
nowić gonoream / to jest cieczenie nasienia
przyrodzone / mężczyzn / a potym wwarz
kwiatkow s listiem wlościey wirzby a s tro-
cha bobrowych stroiow y z octem / a tym sobie
okładaj cionek tajemny / wstetek chceśli to
zastanowić / Albo wwarz nasienie laktuczane /
citrulli / psilij / malonewe / ogorkowego / ku-
rzej nogi / swinie / mleczu / wwarz je to w wo-
dzie zgodzine / a potym przylož agrestu a tro-
che octu / a tego sie napijaj chceśli zastano-
wić te rzecz przyrodzona mężczyzn.

C **I** So też niektóre rzeczy / ktore trawia na-
sienie y duchy ożywiatce / ktore mnoża nasie-
nie itez wiatry trawia / iako jest wloška wirz-
bá / ruta / máioran / mietká kámiēna / kmin /
hánvz / abowiem te rzeczy sa ktore trawia y ro-
spadają wiatry nasienie przyrodzone / Plá-
tearius mowi na tym miejscu gdzie mowi o
wlościey wierzbie.

D **I** Też wwarzenie psiego izeyká / a osłodziw-
sz napijaj sie tego / abowiem nieczystości li-
pkie z żoladká wypadza.

E **I** Też weźmi psi izeyk a serce máley ząbki /
a ty rzeczy polož gdzie chceš / tedy na ono mie-
stce wysyly sie psi zbieżo / a gdy ty rzeczy wło-
żysz pod wielki palec nożny / tedy nacieżadny
pies nie szcieknie / ale beda iakoby niemi / a
gdy ty rzeczy zawiesz na byle psia żeby ge-
ba

Rumien ma w sobie ciepłosc
y suchosc w pierwszym stop-
niu a ma moc odmielcżą-
ca itez rozpadać / gálaz
ki y kwiatki rumnowe sa ie-
donakiey mocy.

I Woda w kthorey wrzat rumienek z byli-
ca / a tym naparzaj macice / rzecz przyrodzo-
na popudza pániam / itez tym pániam / Pro-
re máia porodzić / czyni łacne a przez boleś-
ści porodzenie.

Też

oto obra
na ziemie
iadczone
na tym

C Też wwarzenie kwiatkow Rumienko-
wych / iteż wierzchow piotynkowych s korze-
nim włoskiego Kopru / s piotruszczanym / y
też z nasieniem ogorkowym / malonowym /
banowym / y citrullowym / warzże ty rzeczy
w wodzie a w winie / abo w samym winie a
żedo polowice / a tego sie najczęściej napijay /
abowiem wryne popadza y kamień kruszac
wygania z wryna / iteż opuchline sledziony y
boleść watroby y słabizny rospadza / y żolta
niemoc vleczja.

D Też wwarzenie rumienkowych kwiatkow
s siotkowym korzenim y z nasieniem ogorko-
wym / malonowym / citrullowym / iteż banio-
wym / y z nasieniem laktuczianym / wysotiego
mleczu / każdego po poł garsci / laktucey s
tłko korzonkow / fig spiec / a to warz w wo-
dzie / a potym ocukruy a przyporaniu ciepło /
dychawicznym jest lekarsstwo dobre / a nawia-
cey tym ktorzy mają bolaczke albo rany na
plucach / y watrobe chora wspomaga.

E Kwiatki też rumienkowe z octem y z tro-
cha soli / z olekiem rumienkowym / stucz ty
rzeczy spotem / a gdy thym namażesz pulsy v
ręk iteż v nog / abo przyłożysz tego na pul-
sy takoby plastr tedy zimnice wypadza abo v
śmierza / a to masz czynić godzinę przed zim-
nicą.

F Też gdy z olekiem rumienkowym namā-
żesz ciepło grzbiet / zimno wśmierza kthore
bywa przy zimnicach / y trzesienie zimne.

G Gdy też namāżesz olekiem rumienkowym
z olekiem włoskiego Kopru grzbiet / tedy
tym dobre kthorzy sie spracnia w chodzie / a
mają boleść w krzyżach / a naziwierz nie nie
poczujia po tym mazianiu.

H Też rumienek ma moc grzasty mleczaca y
rospadziaca y trawiaca / y ścięciaca / a
przeto boleści wśmierza / a najlepiej gdy kwia-
tki rumienkowe w oliwie wwarzys / a ta oli-
wa namāżesz bolace miejsce / a zwłaszcza śla-
bizne / iesliby tam boleść była przestanie.

I Kwiatki też rumienkowe bolenie głowy y
oczu oddalaja.

K Też tym ktorzy mają mdla watrobe / sok
rumienkow dany z wodką mleczową / v dra-
wia watrobe y zimnice odpadza / też rumien-
ek jest dobry na bolaczki y na sadzele / abowiem
mleczey y zbiera sie pod tym czyście. Alwien
na o tym powiada.

ieptole
stop
cjaia
gataz
e sa ie

z byli
rodzo
n ko
boleś

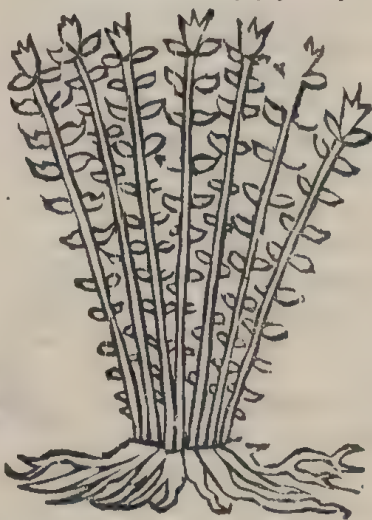
Też

Wiatki bożey włoski.

Capillus Veneris, Maurrauten.

Rozdział xxxvii.

A Mezue z Plinbecha
mowia o tych włoskach / iż
by były ty włoski studzienne
a niektorzy powiadaia iżby
były mchem studziennym /
abowiem matki bożey wlo-
ski sa podobne liściu koryan-
drowemu / Dioskorides powiada o nim iżby
było Poliericon / kthore też jest podobne we
wszystkim matki bożey włoskam. Roscie to zie-
le na miejscach ciemnych a na wilgotnych o-
toto studzien. Jest zimney y suchey wlosnos-
ci w wtorym stopniu. Platearius mowi / iż
by miało wlosnosć w sobie pobudzaiaca wry-
ne / swieze włoski wietsey sa mocy / ale zwie-
dle nie tak rozliczney mocy / tylko siotko jest
pożyteczne a nie korzenie.

B Jest dobre na zapalenie watroby y na feb-
re trzeciacka gdy sirop weżmiesz tym obyczaię
Weźmi matki bożey włoskow / mleczu wyso-
kie / ielenie / iezyl a po garsci / nasienia ogo-
rkowego / malonowe / Citrullowego / banio-
wego / nasienia kurzey nogi y laktuczane a
stych rzeczy weżm sirop s cukrem tak o y pir-
wey / a napijay sie te poranu y w wieczor po
trunku ciepło / a potym po wypiciu tego sy-
ropu

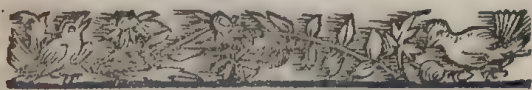
ropu / weźmi ty pituty dawšy ie weźnić do a-
preki napisawšy. Weźmi pitut de Reubar-
báro drágme iedne / Diagridi 3. ziarnká / a
weźni pitut dziewięć z wodką mleczową / a ie
sliby chćiat miásto pitut wziąć elektuarz tim
obyczáiem. Weźmi elektuarzu s soku rozá-
nego / diasene / káždego po dwie drágme /
Kassiey trzy drágmy / zmieszáy spotem a v-
czyń confekt / weźmi ij ná świtaniu / a możeń
po nim 3 godzinie spáć / a pothym náziutrz
dla pośilenia weźmi pieć kotaczkow Diaro-
don abbatris ábo Triásándálow.

C **M**áthki Bożey wloški roścja wlošy thym
ktorzy máia párchowáta głowe / to iest gdy
sok tłego ziela z sokiem Bożego drzewka á s
trocha miodu przásnego / zmieszáy ty rzeczy
á námázuy mieysce oblázte / ábo kládź ty sok
ábo siele sámó w ług á myy sobie głowe tym
lugiem / ábo námázuy głowe thymi sok
z miodem.

D **T**heż sok mátki Bożey wlošek z náśienim
wloškego koprú y z wroblem prosem / wwa-
rzywšy ty rzeczy z winem á tego sie nápijáy
kámien drobi to pićie / iteż czyni łacne odby-
wanie flegmy y lipkich wilkości ktore w pier-
ściach obficuia / ále ocukruy ten srop miernie
Serápío powiáda.

E **T**ez wino w ktorým wre to siele z ielenim
iezylkiem / iest dobre náprzećiwko záchtaniu
siedsiony w watroby / y ná cieśkie puseżanie
wody / y zástanáwia biegunkę krwáwa / tho
iest czerwona niemoc.

Cebulá.

Cepe. Zwipel.

Rozdział xxxviij.

A **E**st ciepła y goraca cebulá /
w ktorým stopniu z nieia-
ła wilgością / á zwłasczá ce-
bulá czerwona á podługó-
wáta / iest mocniejszy y ostr-
fa niżli okraglá Cebulá
biata / ma własnóść otwieráca / ábowiem
otwiera kónce żył tych ktore są w stolcu prá-
wie okolo ielitá / zowa ie krwáwnice / á tho

gdy przłożysz cebule ná koniec katne^o ielitá /
też pobudza rzecż przyrodzona pániam / gdy
weźniš czopek s cebule á włoż ij do máćice
przez godzinę / iedno iz cebulá iest nádimáia
ca á trudna ku strawieniu / á nawiecey suro-
wa / ále wárzona zágrzewa cziowiek á mie-
kczy w nim twárdość / wilgości grube fleg-
miste / a przeto ludziom suchego przyrodze-
nia kolerytom iest nie dobra ku iedzeniu / ále
flegmárytom dobra im iest iádác / ábowiem
trawi w nich flegme y siecze ia.

B **C**ebulá też czyni prágnienie / y wiátry / y
też żywot odmieká.

C **S**ok cebulny zmieszány z prochem máio-
ranowym á s trocha ingbieru / gdy tego w-
puścisz w nos cżyści głowe.

D **C**ebulá też stuczoná z wodą á z ruta / iest
dobra náprzećiwko włáśeniu psá wáćietle^o.

E **G**dy też cebule stuczesz z gniazdem iáskót
czym á z miodem / bedzieš miał dobry plastr
ná sliogorz / gdy zwierzchu przłożysz.

F **C**ebulá theż stuczona z octem / á tym ná
słońcu pomázuy trad ná licu ábo krosty cży-
wone / zgina od tego.

G **G**dy też sok cebulny zmieszáš s tucyá kto-
ra przedáia w áptecę / á tego przłożysz ná o-
czy přes chustkę / swierzb z oczu oddála / kto-
ry swierzb s flegmy stoney przychodzi.

H **G**dy theż sok cebulny zmieszáš z oliwą / á
tym námázesh brodawki / spadza ie precz.

I **G**dy theż sok cebulny zmieszáš z smalcem
ábo

abo s sádem kotosym / á tym námáżeš miey
sce oddawione ábo stárte bothem ábo czym
insym / iest pomoc ná to.

K **T**ez gdy soku cebulnego wpuścisz w vcho
s sokiem bozego drzewka ábo sámega / tedi o
strzy mdy sluch / y piszczenie w vsu oddala /
y wilgości niedopuszcza plynac w vsy.

L **T**ez gdy temi soki pomáżeš głowe párho
wáta / rości ná niey włosy / tákiež y ná brodzie
gdy temi soki bedzieš námázował miejsce go
le / ábowiem dla swey ostrości otwiera dziu
reczki w brodzie y indzie / á thák czyni droge
włosom ku rychtemu rościeniu / á to iest rzecz
doświádeczona. Serápío mowi iżby miáta
pobudzac iurność / ále kto iey często pożywa
wzrost mdy i chež zácniawa / y sen czyni ná
pełniáiac gowe dymy.

Kolendra /

Coriandrum, Koriander.

Rozdział xxxix.

Oryánder iest ziele / ktore
go ziela násienia pospolicie
pożywamy w lekárstwie /
á iest zimne w piwším sto
pniu / á luche w wtórym we
dług Awicenny.

Serápío ten powiáda / iż
iżby sie wiecey stániáto ku zimności / tákiež
y Galienus mowi / ále Dioskorides ináczej
mowi / ábowiem powiáda žeby miáto być zi
mnego przyrodzenia.

Sok koryándrow iest dobry ná bolaczkę
gorace gdy octu á soku roiovníkowego przy
mieszasz / á tego przyłożysz ná bolaczkę / ábo
wiem chłodzi y bol odeymuie / iecz opuchli
ne y boleść człontku tájemnego v męszczyn.

Tez koryánder przypráwiony z octem / á
gdy go pożywasz troche po obiedzie / broni dy
mom wstepowac w głowe.

Tez prochu koryándrowego s sokiem bá
beczánym zmieszánego á z wodka bábeczana
gdy sie kto nápije kilo rázow / tedy ktory ma
biegunkę / zástánawia ia.

Thez sok koryándrow z octem zmieszány
ná piekielny ogień dobry / ktory bywa w čiele

Tez násienie iego z wodka bábeczana pite
od pániey / zástánawia iey przyredzona nie
moc / iecz insa biegunkę / iest rzecz doświáde
czona / Pándek tá mowi cáp: de Coriandro.

Koryánder świeży / iest zbytnie zimny / á czy
ni omdlenie y zmilknienie głowy / ábowiem
gdy go kto wonia ábo pożywa / niedopuszcza
dymu wstepowac w głowe z zoladka / á to iž
záciska iž swoia zimność / á thák iest dobry
tym ktorzy miewáia częsthe boleńie głowy /
y temu ktorzyby sie niechciał vpić / y tym kto
rzy cierpia S. Wálántego niemoc.

Tez wodá w ktoreby wrzál koryánder o
cukrowawšy ia ktoby ia pit / czyni tákiemu
niezwod / y násienie męszczynam wysusza.

Tez sok koryándrow w nos w wpuśczoney
krew zástánawia z nosá / ábo sáma wonia.

Tez sok iego z sokiem roiovníkowym á z
octem á z oárzodka chlebowá zmieszawšy / á
tego przylož plastru ná wrzod bolacy á zápa
lony / pomága známienicie.

Sok thež koryándrow zmieszawšy z mle
kiem ábo z blaywásem / ábo z olejem rožá
nym / á tego przylož ná wrzod ábo ná zápa
lenie / wóciágnie ogień y boleść odeymuie:
Serápío powiáda.

Tež

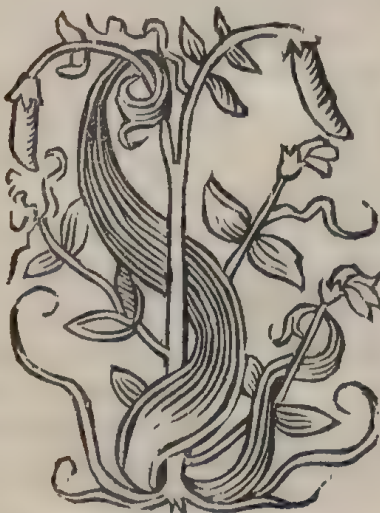
- L **T**ez Korioander przyprawiony s cukrem iako bywa w aptece/ iest dobry naprzeciwko glowy zawracaniu / ktore bywa z dymu goracego albo flegmistego.
- M **T**ez sok tego wpuszczony w oko/ wsmierza boleść oczu.
- N **T**ez gdy proch korioandrow bedzie pit z borakowa wodka/ oddala drżenie serdeczne.

Kania przedza.

Cuscuta, Flachsseyden.

Rozdział xl.

- A **K**ania przedza wiye sie po sie lu y po lnie / a iest ciepła w piwym stopniu / sucha w wtorem rychto/ ma moc czynienia y wypędzenia mela koliey / itez potym flegme/ tym obyczaiem. Weźmi kanię przedze/ ielenie ięzyka/ kąddego po gārści/ pāproci/ korzenia sosni/ listkow senes/ kąddego połtory gārści / kwiatkow fiołkowych/ borakowych/ kąddego po poł gārści/ warzże ty rzeczy składowy korzonki w winie a w wodzie iżby było w sytkie połtory kwarty/ a ocu przyley kilatyzek/ a potym warz iżby trzećia częśc wyrzala/ a przecedz y ocu kruy/ nāpijaj sie tego poranu y w wieczor po truniku ciepło/ a gdy wypijesz ten syrop/ weźmi pituly dawaj sie weźnić do apteki tak nāpisawsy. Weźmi Masi pitul de lapide lazu

li/ Masi pitul żoladkowych kądych poł dragmy/ Turble trzećia częśc dragmy/ imbierru 3. ziarnka/ zmieszaj ty rzeczy a weźni pituly s syropem ieleniego ięzyka w liczbie dziewięć/ potym nāziutrz dla posilenia członkow weźmi pieć kotaczkow ktore zowa Diacalamentum albo Diacaparisi/ abowiem then syrop wspomaga watrobe mda y nyrki czyści/ y tudzież watrobe znāmienicie.

Theż naprzeciwko tymże niemocam/ gdy B wwarzys kanię przedze z nāsieniem wostkiego kopru / s piotruszczanym/ sparagowym/ bruscy w winie/ iesth rzecz pomocna y bārzo dobra/ abowiem wryne znāmienicie pedzi/ y żolta niemoc vleczka/ ktora pochodzi z strony watroby/ itez to picie simnice dziaek am oddala gdy dobrze ocu kruię/ a tego sie im nāpijcie dawaj.

Theż wwarzenie kanię przedze z winem a z hānyżem a z opichem/ a z gālgānem / żoladek posila y trawienie dobre czyni. Serapio o tym powiada.

Theż gdy sie nāpijes z octem kanię przedze/ sęklawka wstānawia.

Tez wodka icy iest dzirney mocy nāprzećiwko żoltey niemocy.

Tez wodka w ktorey wrzala kanię przedza spólna dryakrowia a z hānyżem / kłocie wnetrzne y boleść żywota oddala/ abowiem czyści nieczyści mulne ielit y māciice y nyrki/ a tak pomaga/ Awicenna powiada. Przyrodzenie tego ziela/ iest według przyrodzenia onego ziela okoto ktorego sie otwia/ a iestliby okoto ciepłego/ tedy też ma w sobie ciepłosc/ a iestliby okoto zimnego/ tedy też ma w sobie zimnośc. Pāndekta powiada.

Wodny Gstrzys /

Cyperus, Wilder Gālgan.

Rozdział xli.

- W**odny ostrzys iesth ciepły y suchy w wtorem stopniu / a iesth ziele nā trzy grānie roztace/ a korzenie tego ziela iesth wzyteczne ku lekarsktwam/ ma moc rospadza

H Kto go theż pożywa czyni cudna barwa/ itez wonia wst zta przykza obeymuie a wdzie czna czyni/ Plateariusz powiada.

I Korzeń theż tego ziela stuczony z sielem paraliżowym albo z sokiem ie/ a z oleykiem bobrowego stroiu/ a to społem zmiesza y a na mazu cytonki w ktorych iest bol/ pomaga y żyty pietę posila ktore sa zemdlone.

K Jedno częste pożywanie korzenia tego ziela iest szkodliwe/ abowiem pali krew/ Awicenna mowi.

L Wwarczenie tego ziela goi rozpabliny wst y dziasla zgnite ta woda ploczac/ y zeby barzo dobrze twierdzi.

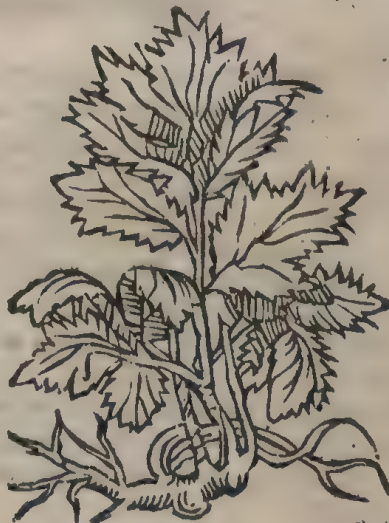
M Wino w ktorymby byl warzon korzeń tego ziela/ kthoby ie pil maaac zly mecherz/ a stad częste puszczenie wryny y zbytnie/ niemo gac czasem zatrzymac/ tedy pomaga to wino y zasthanawia/ y nyrtant iest osobliwa po-

N Gdy też wwarczy to w winie a przy- (moc. tożys go na macice zasiebiona/ zagrzewa ia cysacie/ krawownicę stanowi/ to iest krew a stolca/ y naprzeciwko dlugim febram osobliwa moc ma/ gdy go ktho w syropie pożywa. Serapio/ Pandektha/ Plateariusz o thym mowia.

Sandalina abo Zlotnik
albo Jaskoteze gniazdo.

Celidonia Schelwurz.
Rozdział xlii.

Celidonia

laco/ a przeto iest cieple i naprzeciwko cie-
plemu puszczeniu wryny ktore bywa z bole-
scia po trose a czesto.

B Też na kamien tym sposobem/ Weźmiesz go ziela korzenia starzys ie dobrze/ korzenia piotruszczanego/ każde rowno sześć uncyy/ nasienia opichowe/ wloskiego kopru tami-
kamieniowego/ każdego po uncyy/ wstykto stuczys wwarz w winie azeby wyrzala trze-
cia częsc/ a pothym przecedzys ocukruy a
piy naprzeciwko tym przegodam.

C Też wwarczy w wodny ostrzys w winie a
bo w wodzie/ a pothym gdy wvre stuczis y/ a
zmiesza y oleykiem rumientowym abo s pro-
sta oliwa/ a tego cieple przytoz na nyrti abo
na krzys/ wywiedzie wryne obficie.

D Też gdy wwarczy korzenie tego w winie z
sielem tami kamieniowym/ a pothym nabra-
wysy dney wody cieple w silawke wypuszczay
ze tam w korzeni mests/ znamięcie kamien
wypadza lamiac y w prawdzie/ itez naprze-
ciwko bozeniu zoladka y inszych wnetrzno-
ści iest dobre to lekarstwo.

E Też wwarczy ostrzys s samym cynamo-
nem w winie/ thedy zoladek barzo twierdzi
y boleści w nim zatlumia.

F Też wwarczenie tego ziela w oliwie samey
thak dlugo izby barzo wyrzalo/ ale korzeni
ma byc warzony skraiany drobno/ a kto ma
pamięć zaplowana prawie z gruntu/ wloz
tego na wegla/ nad tym dymem biorac y w
sie wst/ posila pamięć y glowe y mozg bar-
zo dobrze.

G Proch korzenia tego ziela wlozony na ra-
ny zte/ goi ie y wilgoci wysusza.

- A** **E**lidonia jest ciepła y sucha w czwartym stopniu / a jest dwoiaka / wietrza y zimney / a wśat oż iedną miastho drugiey może być brana / a gdy który Doktor piše ia w receptach / thedy korzenie ma być rozumiano nie źiele / abowiem w korzeniu jest wietrza moc rospadziaca / trawia iacz iecz przyciagiaca.
- B** Jest pomoc naprzeciwko boleści zębów / która przychodzi z zimney przyczyny / to jest gdy proch korzenia Celidoniowego będzie na zębie bolącym trzyman.
- C** Głowa też czyści z zimnych wilgości iecz mące pániam y otwor nysy wysusza bário do rze / gdy proch korzenia Celidoniowego z olejkiem Liliowym zmiesza / a wiewieś w bawelne y tam wetka / izby tak było przez noc / a potym wymies. Abo tak wciyn / wesi korzenia tego prochu / abo wśistie go ziela y korzenia / warze cho w wodzie / a potym postaw pod sie / izby párá stá miedzy miedzy nogi do mące.
- D** Też weźmi korzenia Celidoney / stucze i a potym warz w winie / a gdyby miał gryzienie w żywocie / thedy rozmoczywszy geble w onym ciepłym winie przykladay na miece bolace / odevdzie bol precz / y ná kolite jest dobre to lekarstwo.
- E** Też rzecz przerodzona pániam wywodzi gdy sobie tym będzie naparzata mące.
- F** Też woda w którejby wrzalo korzenie Celidoniowe / wtożywszy w nie miodu / a tym sobie wsta ptoać / wysusza krosty złe w wściech ygoi / a nawiecey bolace / kancerowi sie chez bário przeciwi.
- G** Też proch tego korzenia s sokiem tego fistule zastanawia wysuszac ia / gdy tego będzie wpuścic czesto w táme fistulna / Plateariusz powiada.
- H** Też sok Celidoney s tucya która jest w aptece zmiesza / ie spolem / a tego wpuścay ná oczy / pochwierdza mde oczy wyia / antaiac ie y maktuy spadza z nich.
- I** Niektorzy piya wino w którym warzona Celidonia dla żoltey niemocy.
- K** Dioskorydes kápiculo de Celidonia / sok Celidoney wietsey z miodem warzony ná węglu / bielmo y inśe nieczystości z oczu spadzay ściara.

J Też sok celidoniowy s trocha siark. kiedy pomazez skore tym / krosty y inśe skaradości zgtadza a tak dobry jest ná swierzb.

J Też sok celidoniowy z miodem zmiesany a pothym ciepło w nos wpuściony / głowe czyści / Pandektá powiada y Serapio s powieści Dioskoryda.

Skoczek wielki.

Catapucia. Spingkrant.

Rozdział xliii.

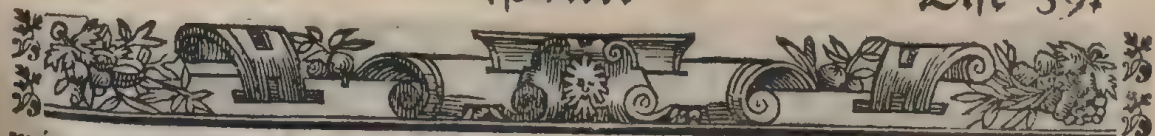
Skozek / jest cho źiele ciepłe w trzecim stopniu / a wileie w wthorym / a gdy w receptach naydziez pilano o skoczku / masz rozumiec nie o źiele ale o ziarnkach / s których ziarnek skoczke wierzchnia zdzieracia.

Zielony skoczek ma przednia moc czywiecia / y purgowania flegmy / a potym melan / kolia y kolere pedzi precz.

J Też ma wtośnośc purgowania wilgości przez wsta / a to z mietakney ciustosci y lipkości która ma w sobie / a tak nie wadzi bierac / abo poiwac tych ziarnek zdrowym ludziom dla zachowania zdrowia.

J Też niemocnym jesth dobre / a nawiecey miacym

Ogorek/

Cucumer, Gorcen.
Rozdział xliij.

Ogorek jest zimnego y wilkiego przyrodzenia w wtorym sthopsniu nasienia pozrywamy w receptach nasienie ogorkowe / B

ty nasienia sa takmiarz iednakiey mocy y wlosnosci. Ty nasienia wsmierzaja goracosc / zapalenta / itez goracosc kolery odeymuia / iedno iz ogorki / cytrulli / malony / czynia zte wilgosci / ktore sa tancie ku prochnienieniu / y gnitosci / a tak potym ku zimnicai / iedno iz nasienie ogorkowe / lepsze jest niz cytrullowe Cytrullus iesth trudniejszy ku strawieniu / a czyni zimnice barzo dlugie / ktorogo zlosci przeciwi sie hanyz zagrzewaiac zoladek. Ktorzy ludzie miewaiu omdlewanie z goracey przyczyny / sama tylko wonia ogorkowa ozywia czlowieka serce chlodzac.

Sok ogorkowy albo cytrullowy pragnie nie odeymuia.

Tez gdy wwarzys ogorek s cytrullem w wodzie a przyleiesz troche octu a miodu / a te sie

D 2 ciepto

malacym na kazdy dzien febre ktorozowu quotydanu / ktora s flegmy stoney pochodst ktorey tez flegmy y awierzb sie mnozy / a cho tym obyczaiem uczyniwszy syrop. Wezmi Stoczkowego nasienia / polney dryakwie / polney ruty / kazdego z nich po garsci / korze na sokni minieyszy / paprotki / kazde z nich po czterzy dragmy / kamiey przedze / listkow senea kazdego z nich po dwie dragmy / ty wysytki rzeczy warz w wodzie aze do wywarzenia trzeciej czesci / a przecedzwszy oslodz szymowanym miodem / a tak sie tego syropu napiyay poranu y w wieczor przed wieczorem za ze dwie godzinie.

Tez mozesz sobie uczynic klaret tym obyczaiem / wezmi Stoczeku garsc / cynamonu / galganu dwie dragmy / imbiuru troche / trzy rzery stucz wysytki mialko a warz ie w winie a przyloz troche miodu szymowanego / a pochym przecedz przez worek / a to bedzie rostkofne picie ludziom znamienitym a roskofnym / a nawiecey tym ktorzyby mieli febre / quotidiane.

Tez to picie iest dobre tym ktorzy maa boleac w nogach / ktorego picia abo syropu pozrywac mozesz w miesney polewce.

Tez wino w ktorym bylo warzone to sie iest dobre ku picciu tym ktorzy miewaiu chlocie w cienkich ielitach / zowa te boleac Jkac ta barzo zla y szkodliwa ta niemoc.

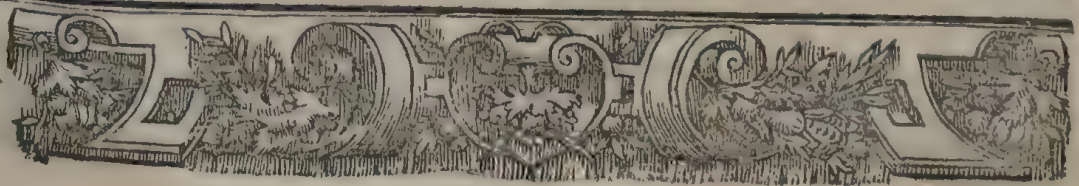
Tez cho wino w ktore przytozys ziela pirwozniki / ktore sie napierwey wklazuie na wlosne / a oslodzwszy goz sie tego napijac bedziesz obowiem iest dobre naprzeciw paralizowi / y naprzeciwko bolom czlonkowym y stawow.

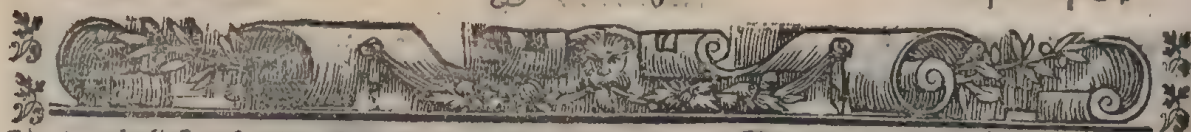
Tez proch stoczkowy strocha prociwnym. chu cynamonu w mietkim iaiu wziezthy / albo w takiey polewce / leguchno purguie flegme z czlowieka.

Moc listia stoczkowego iest mnieysza niz siarnet tego.

Tez siarnka tego ziela pietnascie w liczbie storki z nich ziawszy / a zmieszawszy snimi troche aloepatyki a mastiki tez troche / zmieszay to społem stuczky a uczyni pituly / wezmi na noc chcesli abyz ciebie wypedzily flegme s kolera y inise wodne wilgosci przez stolce / czynia tez wracanie.

Tez swierzb y trąd wypadza y gliszy z zywoata dzieciom / gdy se wwarzys w wodzie a ku picciu dasz. Serapio s Pandekta powia

ciepło napięć / czyni wracanie flegmiskiem
wilgościami / a nawiecy gdy kniemu przyto
żył ziarnem stoczkowym.

D **G** Sok ogorkow s sokiem cytrullowym / v
simerza boleść cłonkow tajemnych v me
szczyzn / to test iadrek / gdy na nie przyłożysz ro
zmoczywszy piekny facelet.

E **G** Nasionie ogorkowe / citrullowe / malono
we / sa nasienia pedzace vryne / a tak sa god
neku lekarstwam.

F **G** Też te nasienia sa dobre naprzeciwo do
tkaiu watroby y sledzienu / nerel / mecherza /
y naprzeciwo wrzedzienciam / ktore sie czy
nia w pierściach / ale se trzeba z zwierzchnich
skorek obtupowac / a potym se masz zerzeć /
a potym w tyzannie warzyć / potym przece
dziwszy ocukruy a piy / bedziesz miał lekarst
wo naprzeciwo tym chorobam.

G **G** Też w goracych a w ostrych goraczach i
to w wstawicznych trześciaczkach / ktore zo
wiemy ogniowemi / abo też w lożnych nie
mocach / to czworo nasienie wwarzone tym
obyczajem / jest wielkiej pomocy. Warz na
sienie ogorkowe / malonowe / citrullowe / y
banionowe / warz se w wodzie takoby we dwu
kwartu / a potym wloz nim soku wysokiego
mleczu mntey nizli pol kwarty / kwiackow fi
olkowych / rozynkow drobnych takoby po cz
terzech dragmach / nasienia laktuczanego /
kurzey nogi / ieczmienu / tuiube sebesthen / w
aprecety sa owoce / kazdego rowno po dwie
dragmie / siwek wiegiestich siedm / niechay
ty rzeczy wracia w sychli spotem przylawsy
spiac tyzel octu / azyby trzećia cześć wywrza
la / a potym przecedziwszy ocukruy / a piy po
ranu y w wieczor ciepło po trunkowi / a gdy
ty wypijesz za kilka dni / weźmiesz potym lekar
stwo s soku rozanego z aptheki pol uncye /
kassye fistuly trzy dragmy / a cho weźmi na
browitanu z wodla mleczowa / a z borakowa
dla stolcow / jest to rzecz nie podla temu mo
żesz wierzyć na takie niemocy gorace / a po
tym nazaiutrz po purgacyey / weźmi kotacz
kow za grosz kthore zowa Triasandali / abo
Diarodon abbatis czterzy razem dla posile
nia zotablá y watroby / abowiem ten syrop y
tym jest dobry barzo ktorzy máia suchoty / v
ryne też pedzi / y stolce czyni lekko / Serapio
s Pandekta powiadaia / y Platearyus tego
poświadcza.

Látarskie ziele.

Calamus Aromaticus, Kalamus.

Rozdział xlv.

Est tho ziele látarskie ciep
tego y suchego przyrodzenia
a ma moc cieniżenia y vmo
cniánia swoia korzennoś
cie wrodzona / a słabje pobu
dza rzecz przyrodzona pa
niam znamięniecie / itez vry

ne pedzi / gdy ty wwarzysz w winie s kopynt
kiem a z bozym drzewkiem / potym osłodzi
trocha miodu zsymowanego / a tego sie na
pijaj poranu y w wieczor trunku / a potym
onymże zielelem pierwey przecedziwszy one wo
de w ktorey wrzato / okładay ciepło dymioná
y mącice / abowiem cho spráwia ku mieniu
ich rzeczy.

G Też wino w ktorym wrzato látarskie ziele
z zielelem y z nasieniem opichowym y z chebdo
wym / a potym ocukrowawsy / siedzi dobre na
przeciwo opuchlinie żywota ktora przycho
dzi z zimney przyczyny / itez jest dobre to picie
naprzeciwo trudnemu puszczaniu vryny /
ktora bywa po trose a z boleścią / itez nerki
wspomaga chore / a gdy czopek weźmiesz szych
ziol po wwarzeniu a wlozysz w mącice / nie
moc pániam przyrodzona pobudza / y bole
nie w mącicy vsmierza / abo weźmiesz szych ziol
wánne nawarzywssy tego ziela / siedzie wocy
wánie / abo okładay sobie dimioná y mącice.
Też

C Też plastr uczyniony s Tatarskiego ziela
a korzenia dyptanowego stucze ty rzeczy
spotem a wley knim oliwy / a iesze drugi raz
przetlucz a potym ciepto przytoz na goleni w
ktorychby byla boleśc abo tamanie / abowim
mamoc osobliwa plastr ten naprzeciwko ta
kim boleściam posilac zyty pieré y miesce
oddawione abo stuczone wspomagac /
co iest rzecz czesto doswiadczona.

D Korzeń tego ziela tatarskiego iest barzo
korzenny a zagrzewacy / a iesth dobry na
przeciwko bolemi zotadla y inszych wnetrz-
nosci / ktora boleśc pochodzi z zimney przy-
czyny y z wiatrow.

E Też wino w ktorymby wrzalo to korze-
nie s cynamonem a z galganem / trawienie
czyni dobre / abo uczyniwszy proch tego ko-
rzenia a s cynamonem a z galganem / zwia-
zawszy ty prochy day wypic z winem ciepto
dla posilenia zotadla / a ocukruiesz dobrze.

Konop/

Cannabis, Hanff.

Rozdział xlvj.

A Onop iesth ciepta y sucha w
wethorym stopniu / nasienie
konopne iest wieczsney wa-
gi nizli samo ziele / Kthore
ma wielka moc wysusza-
ca / tez ma moc rospadza-
ca opuchliny w wiatry / prze-

to nasienie konopne iest dobre na opuchline
zywota / Kthora bywa z zimney przyczyny / a
mleko uczyniwszy geste s siemienia konop-
nego / wysusza nasienie przyrodzone mezczy-
znam / a niektorzy wyciskaja sok z siemienia
wpuszczony ciepto w vcho / boleśc odcymnie
y vsmierza / Serapio powiada / iz gdy korze-
nie konopne swieze / bedzie wwarzone s ko-
rzeniem wysokiego slazu a s peinkowym / a
potym stuczesz a uczyni plastr / a przylozys
na wrzedzienice albo na bolaczke bolaca a
zapalona / barzo iest vzyteczne.

B Też oley s konopnego nasienia wpuszczo-
ny w bolace vcho / boleśc vsmierza.

C Też gdy kto wycisnie sam sok z nasienia ko-
nopnego a pozywa go / tedy czyni boleśc glowy

D Też listki konopne z bozym drzewkiem w
lugu warzone / sa pozyteczne / ktoby sie myt
tym lugiem / tedy wlosy dlugie czyni / y glo-
we barzo czyści.

E Siemie tego ziela iesc sie nie godzi / iz
trudne iest ku strawieniu. Ale polewka snie-
go sluzi dobrze glowie / iz mozg twierdzi.

F Też sok wshyskiego ziela wpuszczony cie-
pto na rane bol vspakaia.

G Też ktoby sie obiadl siemienia konopnego
a stadbymial nieiala choroba / tedy sie ma
napic wody z miodem a z octem wwarzoney
abo siropu acetosum (w aptece maia) odcy-
dzie niemoc / to iest boleśc wnetrzna / y boleśc
glowy ktora bywa dla dymow wstepniacich
w glowe z zotadla tego siemienia konopnego

H Też wwarzywszy nasienie y korzenie konop-
ne z blaywasem a z oleykiem rozanym stuczesz
ty rzeczy spotem a potym onego przykladay
na bolaczke vznak pomoc.

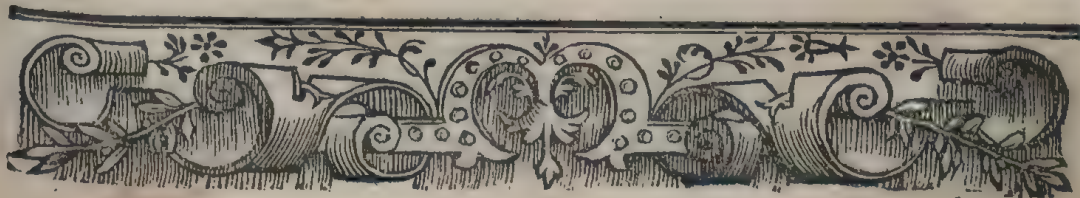
Krokos/

Cartamus, Wild Safran.

D 3

Szafrań

Rozdział xlvij.

wlać w kłisę do ielit chceśli kolike wleczyc
 ¶ Też żółta niemoc wleczysz gdy kwiatki te-
 go krokosu wwarzysz w sycie / a te sie daś na
 pić kilka razy poranu ciepło dobry trunek
 ¶ Też gdyby kogo niedzwiadek wlaśit / tedy
 wwarz krokos w winie albo w wodzie a day
 sienapic / y zapocic sie potym / a ktemu then
 krokos stulęszy przymieszay octu / a przytoż
 na rane ktora niedzwiadek weźm / wycia-
 ga iad / powiadaia niektorzy lekarze / aby ko-
 rzeń krokosow w rece trzymaný boleści bro-
 nit / ktora by miała przysć ob wlaśenia nie-
 dzwiadekowego.

¶ Też kur stary kłiem zabity / a nie zärzeż-
 ny / ktory ma być wywnetrzony a ostubiony /
 a ty rzeczy weń miała być wlozone / naprzod /
 cynamon / krokos / hanyz / lebiocła / y korze-
 nie paprotki / każdego z nich pod miara / a po-
 tym zaspuntowawszy tego kura / masz w-
 rzyć ze dwie godzinie / a potym tą polewką
 jest dobra naprzeciwko iadom niedzwiade-
 kowym y weżowym / o czym Pandektas pla-
 tearyusem powiadaia y o tym świadcze.

Kąpusta.

Caulis, Kraut.

Rozdział xlvij.

Kąpusta

A Zafran domowy albo Kro-
 kos ma w sobie ciepłość w
 wchorym stopniu / nasienie
 domowego safranu jest na-
 użyteczniejszy / a potym iego
 kwiat / ma włośność wysu-
 ścia / y ocieraiaca / cnie-
 nie czyni y skłonność ku wrócaniu y skłonce
 pobudza / a tak żółtadłowi skłodzi / a wśakoż
 gdy kłiemu przyłożysz troche imbiru a g-
 g- / tedy weźm purgacia ten krokos bez
 obrażenia żółtadła.

B ¶ Kwiecie tego krokosu staryszy ie na proch
 przymieszay octu / a gdy tym bedziesz nam-
 zomat dywe mieso albo lisay / zglinie.

C ¶ Też spadaty iezyl albo wsta v dzieci thym
 namażesz kilka razy a wleczysz.

D ¶ Też kwiatki safranu / ogrodnego w winie
 warzone / mleko w piersiach białym gło-
 wam siadłe rozpuszczaią.

E ¶ Też nasienie tego krokosu wwarzone w
 polewce kaptunicy albo krowey / czyni stolce
 przez ktore wywodzi flegme z żółtadła z pier-
 si / Icheż tey polewki stym safranem mozesz

A Apustá má wilgothnosť w liściu swoim / a iest trąta / a domowa / leśna y morska / leśna tá iest nawietsey gorz / kotości a ostrości / a thak ku iedzeniu máto pożyteczna / abowiem czyni krew gruba y nádyma żoladek / y darcie w żoladku czyni /

B Apustá téż domowa wsmierza boleści.
C Popiot téż kapustny iest cierpnaci / a mo-
D enie wysuszący.

E List téż kapusty domowej przyłożony na wrzodzenie / boleść wsmierza.

F Sol téż kapustny z winem pity y z ro-
G żnkami drobnemi / żolta niemoc oddala / y
H śledzione natwardziáa miękcy / wryne ob-
ście pedst.

I Téż nasienie kapustne tarte a z woda pio-
lnkowa ku picciu dane / glisty w żywocie w-
dziecieć zabija.

J Popiot téż s korzenia kapustnego dany z
wodką graminis / ktora iest w apthece / ka-
mien kruchy y wypadza z cztowieka.

K Apustá téż ogrodna troche niedowa-
rzona / odmiećca żywoty stolce czyni. Dio-
skorides świadczy / A gdy tá bázro przewa-
rzyš tedy záse żoladek zátwardza y obciaza.
Izaak Żyd powiáda kapustę być suchej y si-
mney wlosności.

L Apustá téż ktora lecie zbieráa / spalen-
ka krew czyni niżli kapustá ktora zime zbie-
raa. Bowiem kapustá zimie zbierána wie-
cey odmiećca żywot y stoce czyni wryne pe-
dzi / a zwlaszcza sol y polewka kapustna.

E Iest ziele świádomé swinia
Wes / ktore iest bázro osie-
biające / a zwlaszcza korzeń
y nasienie tego / a dla swej
zbytniej zimności / iáko iad
zabija gdyby go ktore zwie-
rze pożywać miáto / a wśa-
kóž gdyby tego nasienia cztowiekowi záda-
no / tedy mu sie dáć nápić winá korzennego
ná czezo dobry trunek / bo im zátumish moc
iádownita tego nasienia.

A Wierzchy tego ziela zbieráa y wyciskáa
snich sol / ktory potym ná słonice wystawiaa
iż sie ták zgestnie y spieczę / a ten sol iest do-
bry ná boleści oczu z wodką rożána y skop-
rowa rozpuszczony / a tym oczu bolace mazać.

B Ktoby téż miał wrzod albo bolaczkę báz-
zo bolaca / tedy stulęšy to ziele przyłoż ná tá-
ki wrzod / boleść odeymnie.

C Ktoby téż miał choroby płynaca s czton-
ku męskiego wilgości / tedy tym ziele obłoż
cztonek tájemny / zástanowiš płynienie y nie-
zwod czyni.

D Téż gdyby plastrzem sio ziele obżożył pier-
si białey głowie / tedy tey mleko odeymnie.
A gdyby ten plastr przykládat ná cztonek tá-
jemny młodemu męscyznie / thedy mu nie
bedzie rość / thak téż pierśi młodey białe glo-
wie nie beda rosty pod tym plastrzem.

E Téż Swinia wes iest wzyteczna náprze-
ciwku podagrze / y náprzeciwo scyátce /
gdy kto bedzie sobie nogi wmywał w tym zie-
lu / wwarzywszy ie z chebdem y z rumnem.

F Téż liście tego ziela stłuczone a ná opuchli-
ne przyłożone iest bázro dobre / y inſe boleści
wsmie-

G D 4

Swinia wes.

Cicuta, Scherlinck.

Rozdział xlix.

- H vsmierza/ to iest rzecz doświadczona.
 I Też swinia wesi liście z nasieniem/ skut-
 by ty rzeczy spotem/ przyłoż na członki męski
 chłaimny / oddala buyność y członki męli y
 broni praw nocnych.
 I Też plastr przyłożony na pierśi młodzie-
 chney pánientki/ nie dopuścza im rość.
 K Też sok nasienia swinicy wesi pomaza-
 ny na oczy plynace/ zaszthánawia tzy/ y oczy
 wyiásnia.

Dziegiel zamorski/ albo Indyjski.
 Costus, Indíanisch Geistswurz.

Rozdział E.

- A **R**ostus iesth ziele/ ale sie w Pols-
 cze nie rodzi/ a iest troiakięgo ro-
 dzaiu / jeden iest który roście w
 Arábijey/ ten iest biały/ ostrość
 w sobie máiac / a drugi roście
 w Indyey/ then iest czarny y gorzki / trzeci
 roście w Serryey a iesth woniey przykrej / a
 iest na podobieństwo dziegielu/ biały iest
 nalepszy świeży/ który czerwiony nie iest/ kre-
 mu nie śmierdzacy/ a który nie kasa w teżyk/
 a który w Indyey roście. Jest to ziele ciepłey
 y suchey wlosności w trzecim stopniu.
 B Też Costus iest osobne lekársthwo pośiláiacę
 pierś żyły/ a nawiecey gdy kogo powietrze w
 sy iako paraliż/ thedy oleiek stego ziela iesth
 bázro dobry mączać pacierze y wśystek grz-

biet/ albo kto ma oddławione albo odcianio-
 ne żyły/ thedy kostowym oleykiem namázuy
 ciepło. Też dziezenie które w ograstkach bywa
 oddala/ gdy tym oleykiem grzbiet namázysz.
 Też przyrodzona niemoc pániam poruśa
 a to gdy będzie wwarzona w wine albo w wo-
 dzie/ a thego sie daś ráno albo na noc napić/
 Takież y kurzenie stego ziela weźni.
 Bolesci też w máciocy oddala gdy tego zie-
 la pání sie napije wwarzyny w winie/ y stol-
 ce czyni / itez sie przeciwi tádom które przy-
 chodzą z włáshenia węża y iászczórki.

Przesłka.

Cauda equina, Katzenwadel.

Rozdział F.

- A **P**resłka ziele o którym Awic-
 cenna w wehorych księgach
 kápitulo o Presłce mówi:
 Jz iest ziele które roście na
 dolinach / kthorego głabie
 iesth ciężę / a ku zimieno-
 ści bázwa sie stłania. Jest
 ziele nie chak ostre iako skrzyż bywa/ ma po
 sobie członki iako y skrzyż/ a ma korzenie
 twarde / to ziele iest zimney mocy y wysusá-
 iacey/ a smak ma gorzki ćirpnacy/ a dla te-
 go ma moc wysusáiacę.
 B Awicenna mówi o tym sielu/ iż ma wlos-
 ność krew zaszthánawiać stadołwiektby sie
 przepuszczáć/ Rány które z zlych krost przy-
 chodzą

chodza wysusza y goi ie mocnie y żyły pieché
porwane spáia y zraścia / itez wnetrzności
wsytki / á zwiastęją ielicá y watrobe y żola-
dek posila / y náprzeciwko opuchlinie iest do-
bra / tak w trunku iako y pláści z niey uczyń-
ny / á wsakoz Gálienús uczy wárzyć same
przesłke z winem á z wodá / á osłodzić troche
cukrem / á tego sie nápijác / powiáda iż cży-
wona biegunkę / y chorek biatym głowám /
zbyenie bedaca zástánáwia / krew z nosá zby-
enie plynaca / y biegunkę káżdą z winem ábo
z bábeżána wodką picy ná cżęć / o cżym Dio-
skorydes świádczy / iż bázro dobra iest przesł-
ká ludzióm stłuczoným albo wrzáznióm /
dáyć z winem ábo z wodá w wárzysy / y
ná dyháwice teź iest dobra / kóra cżyńi w-
żenie w persiách / y oddech wolny cżyńi / y tá-
bel odeymuie.

miodem osłodzone á ciepło pite / pebzi wryne
kto iey niemoże puszczać / itez boleści / ktoćie
w bólach y w mecherzu wspanáia.

B Theż wiátry y nádymanie żoládkowe. z
grubych wiátrów pospadza y erawi / y zamu-
lenie / to iest opilácy z żył wyczyścia.

C Też wodá z trzebule poránu pita / flegme
w persiách y w żoládku erawi / á gdy kniey
octu przyczyni / tedy glisty w żywocie w dzie-
ci zabija / y wypadza / itez mole ktorzy włosy
sielá spadza / y káżdą opuchlinę rospadza.

Macer theże w swoim herbarzu wypisuje
tego ziela włosności ná przerzeczone niemo-
cy bázro wzyteczne.

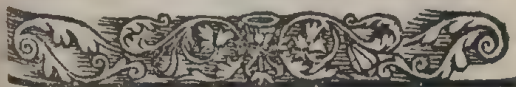
Wielka Gzánka.

Camedreos, Gamanderlin.

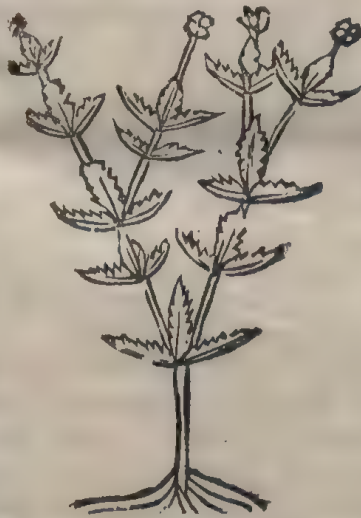
Rozdział liij.

Trzebula/

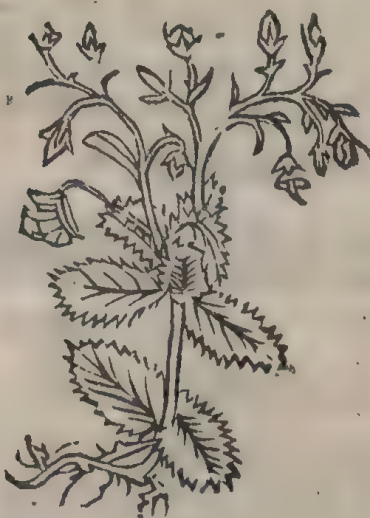

Cerifolium, Kerfelkraut.

Rozdział liij.

Esť h ziele zágrzewáiacé y
wysusáiacé zbytnie / á roś-
cie tho ziele pospolicie ná
miejscách wypráwnych / iá-
ko przy rolach kšiezca kwie-
tná roście / Izáak mowi o
tym ziele w księgách Dieta-
rum / To ziele w wodzie w wárzone / á po tym

Jelka ozántá iest h ziele nie
bázro wysokie / podobne ku
debeczynie / listki ma przy-
krytym ku mierce podone /
á rostráiane / Roście to zie-
le ná miejscách kámiennych
opoczystych

epoczystych / Kwiatki ma białawy siostkowey /
To zielenie zbierała ku lekarstwom kiedy już na
sienie w nim dojrzeje / a wespolek z nasieniem
ma być zbierana / Galienus powiada iż jest
mocy ciepłej wysuszałacej / a słab jest bardzo
podobna ozanką ku debrzynie.

B Mocy tego ziela tyś / Naprzód wwarzo-
na ozanką w prostej wodzie / a ostodziwszy
miodem káfel leczy / y sledzione zatwardzia-
ta też mlekcy.

C Theż opuchłym ludziom jest pożyteczna /
martwy płod z żywotą wypadza / a zwłast-
czą wwarzona ozanką w ocie a w wodzie /
sledzione zatwardziato odmielczą / a z wia-
nem wwarzona ozanka a pitha / każdemu sie-
ciadowi sprzeciwi. Galenus tak mowi: Ozan-
ka jest smaku troche gorzkiego y troche przy-
kwasniewszym / a dla tych smakow jest bardzo
użyteczna naprzeciwko niemocam sledziony
wryne y plawy białym głowam pedzi obfi-
cie / itez wśelkie nieczystości grube z wnetrz-
ności wywodzi / o takichże wlosnościach Se-
rapio lekarz stary tego ziela wypisuje / powia-
da na zastarzały káfel jest osobnej pomocy /
y żoladek pośła / kurcju broni / W artece sy-
rop czynia stey ozanki / ktorego mozesz uży-
wać naprzeciwko tym wszystkim niemocam
z wodkami / piotynkow a ielenich ięzykow /
iteż żolta niemoc czarna ktora przychodzi s-
strony sledziony / to zielenie w wodzie wwarzone
a poranu ciepło pite po trunku / wleczy.

Mata Ozanka.

Camepiteos, Seldt Cipress.

Rozdział liii.

A Zanka mata / ktora sie z Gre-
ckiego ięzyka wyklada ma-
ta sosnką / a bowiem woniey
jest to zielenie sosnowey / a jest
mata ozanka podobna tak-
miarż we wszystkich wlosno-
ściach wielkiej ozance / Serapio tak mowi:
Ozanka jest zielenie ktore rośnie leda gdzie na
ziemi / a jest trodki rodzajey / jedną snich
jest wietrzey mocy / ktora ma listki takoby ro-

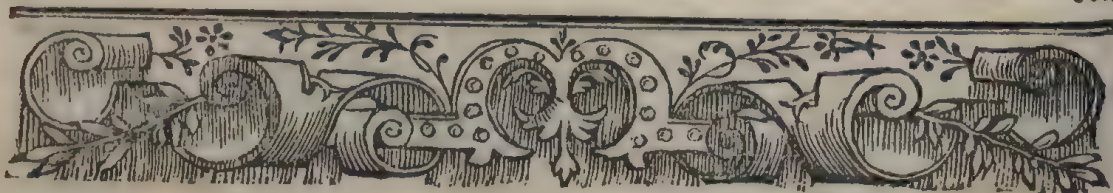
chodnik / iedno iż troche mnieysze a kosmate /
a przy samych rozciłkach listki są mnieysze / wo-
nia maia takoby sosnką / Kwiatki ma blade /
nasienie czarne / galości są długie. Wcory
rodzay tego ziela ma galości bardzo długie a
cienkie / ale listki y kwiecie y nasienie podobne
pierwemu. Trzeci rodzaj maley ozanki ma
galości nasutelnieysze blade y kosmate. a to
jest prawy samiec / Rozgá tego ziela przy ko-
rey są galości jest chropowata / nie glatka a
biata / kwiecie ma białe bardzo drobne / ale wo-
niey iednakiey z innymi.

S Serapio lekarz mowi: ozanka mata czy-
ści wnetrzności omywając y ocierając zamu-
lenia flegmiste z żoladek y z watrob y z sle-
dzione / a tak naprzeciwko żolchey niemocy
jest nad inşe ziola wielkiej mocy.

T Theż plawy białym głowam pedzi / gdy w-
warzy the ozankę z blica / a ostodziś miod-
dem / a tego daj sie napić trunek poranu /
też wryny zádzierzenie poruśa.

T Też gdy jest zielona ozanka / ma moc go-
iaca rany narasczać ciatem / y twarżość
piersi rospadza / y odbicie albo wywinienie w-
zdrawia / gdy snich plastr uczynisz z miodem
a z oliwa zmieszawszy.

D Dioskorides tak powiada / gdy korzeń má-
ley ozanki będzie pity z wodą wwarzonej przez
siedm dni żolta niemoc wleczy: agdy go wwa-
rzyś w miedzie pitym / ktora na ściągaję / to jest
denno

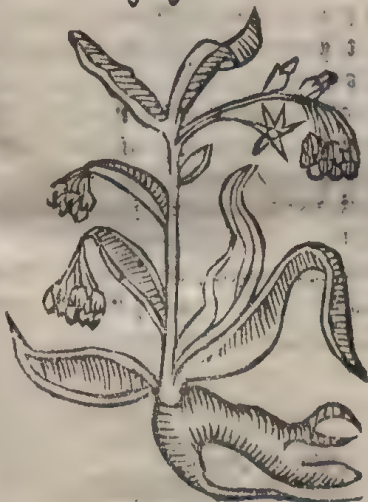

Dena boleję/ ma pic trzydzieści dni a będzie zdrow/ tym ludziom ktorzy maia chora w troche/ ichżej ktorzy maia bole nie w krzyżach jest to rzecz doświadczenia iż na to dobry korzeń ozanki/ ktorego turcy często pożywają. **F** Też gdy wwarzyś korzeń ozanki w wodzie a ona woda rozmaciś małe iara/ tak iż wciś niś plaster przyciśniwśy oliwy/ tedy ten plaster przykładać na miejsca ktoreby ciurności nie miały/ a ktoreby cierpnęły/ na to pomaga/ iteż twardości ktore bywają około ran odmiękca y rozpadza. **G** Też gdy siży stłucśy w moździerzu/ zmieśbaś sta woda/ w ktoreyby było warzone korzenie ozanki małej/ a tym przyłoż żywice a stego wciśniś twardecy plaster ktory rany czyści y goi.

Rosływal/

Consolida maior, Walwurz
Rozdział lv

A Rosływal rośnie na miejscach wilgochnych/ gataśki ma podobne leśniodce/ sa woniające a słodkiego smaku/ korzeń długi ma/ troche żółty a miękki. Drugi rodzaj Rosływalu jest ktory zowa Simphitum/ wierzch ma ostry a chropawy/ długi na dwa łokcie/ a węglasty/ słup też ścieła wewnątrz nie ma nic/ list ma w sobie ostry/

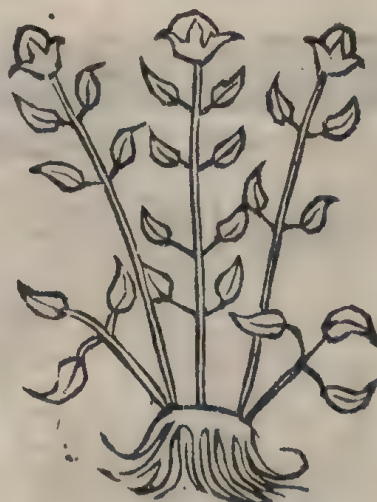
chropawy a przydługim/ na podobieństwo miodunki/ ma kwiatki w sobie bardo słodkie cho żiele gdy zetrześ przyłożysz ku ciału gotemu/ natychmiast wciśni swierzbienie/ a korzeń ma czarny zwierzchu/ a wewnątrz biały a wilgotny a co jest prawy Rosływal wiet **B** Korzeń Rosływalu wietsego miękko (szy) stary a z wodką podbiatowa picy/ dychawie ce leczy/ oddławienia y opuchłe miejsca rozpadza/ a co gdy to żiele stłucześ wespotek z liściem/ a przyłożysz na miejsce wzdete a odciśnione miasto plastru.

C Też rany stula y zraśca/ a gdy tego żiele włożysz w garniec gdzie mięso wre/ tedy się śceni zraśca.

Słowienka Czerwona.

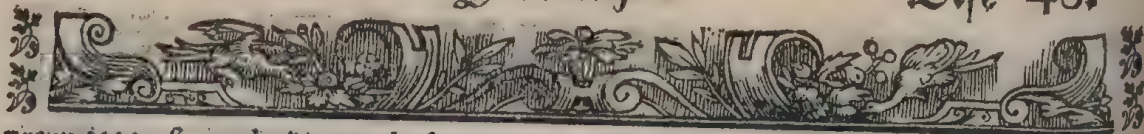
Consolida minor, Braunellen.

Rozdział lvi.

B Słowienka czerwona ma moc oćierająca/ a śladzie ropez płuc oćiera y wyczyści/ a druga ma włośność zgromadzająca/ tak iż krew zastyńawia zbytnie płyną **A** ca/ smaku jest słodkiego/ woniew wdzięczney. **B** Gdyby to żiele pragnacy ciłowiek żywał/ pragnienie oddala/ odcymuje spotem y ochład **C** Też rozpułtym dzieciom wciśni (pienie) plaster/ a przyłoż na rozpułte miejsce/ mocno przewia

D przywiązawszy ręcznikiem / wleczy dobrze.
G Czerwona też niemoc wleczysz wwarzys
 sz z winem / to siele bolenie krzyżow też o
 deymute.

E **G** Dioskorydes także świadczy o tym sie
 lu / iż gdy sie wwarzysz w piym miedzie / a be
 dzieś sie tego miodu napić / pluć kthore
 moia w sobie zgromadzenie ropy wyleczysz /
 a z woda wwarzone a pley / boleść krzyżow
 wleczą.

F **G** Korzeń też tego w winie wwarzony / pā
 niam wplamy zbytne bedace zaśtanawia / y
 czerwona biegunkę schanowi / a gdy ty wwa
 rzyś w wodzie / o chrocha octu / a z miodem
 przasnym a osłodzisz / tedy kłocie bokow od
 bala.

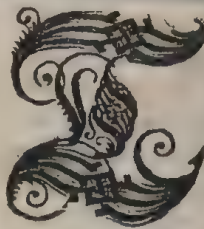
G **G** Plinius też powiada / iż ładowity wrzod
 który z melankoliej spaloney bywa / zowa ty
 Antrax / lecz ten korzeń gdy bedzie w susem a
 potym miedzy dwiema kāmieniomā starty /
 a onym prochem posypować then wrzod /
 nād domniemanie ludzkie leczy.

Głowienka Wodra.

Consolida rubra, Gulden gunzel

Rozdział lvij.

Z Głowienka czarna od nie
 ktorych zwana / a to dla tej
 ciemności. Abowiem zdaje
 się że zda szero czarnym
 krzącikiem. List ma podo
 bny listkowowi kędzierzawcy
 miękk / kwiatek prawie mo
 ca.

G Też siele ma moc goraca / y plod w żywo
 cie vmocniatca.

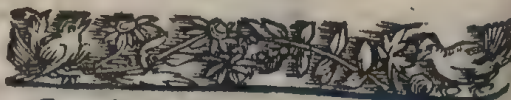
G Proch tego siele wżyniony a dany ku pi
 ciu z babczana wodla a b o z sokiem babczā
 nym / zaśtanawia vryne kto sie nie może za
 trzymać / itej przyrodzona niemoc białym
 głowam zaśtanawia / gdy sie thym prochem
 naparzy wwarzys w wodzie deszczowej /
 a w thym maczając gębkę y ciepło przykładac
 na macice.

G Też aby pāni mogła donosić dzieciactā
 w żywocie / weźmi prochu s korzenia tego
 ziele wżynionego spoltotā / prochu s koryā
 dru / co ztory zaważy / thātego cynāmonu /
 gwozdżikow co po polzotego zaważy / a ty
 prochy rospuściwszy wost / a therpenthyne
 zmiesay z wostem / a gdy ochotnie / wżyni
 plaster / kthory plaster przykladay na krzyżę y
 na macice możesz.

G Kto też w żoladku nie może zadržet
 żec / tedy proch tego korzenia zmiesay z biał
 kiem tśiecznym / a na trzonie wpieczony / daj
 iść na czcjo / zaśtanowiś wracanie y żola
 dek pośiliś dobrze.

G Ma też własność proch tego korzenia rā
 ny wysuszać y goić / ma też moc oćieraiaca y
 wysusaiaca ran / a tak y goiaca.

Psi Rumien.

Cotula fetida, Hundts dyle.

Rozdział lvij

To ziele

Te to paćrumnel / ma gá
tastki miękkie / a liście podo-
bne koprowemu / kwiatki
ma żółte / napodobnięse
rumienkowemu kwieciu / a
ostrosći jest wieńsey mięli
Rumien sworski / ma listki

drobne / roście pospolicie okolo murów / na
śiedliskach puśtrch.

B Kwiecie zgtowkami tego rumnu pśięco
starcie na proch z wośkiem rozpuczone / a o-
liwy troche przylamy / ma moc twarłosći
y guzow odmięć / ać y rospadzac / a mojęst
niemu troche sfaćranu przystoić.

Powiaćaia też nięktorzy / gdyby sie kto ná-
pił wody w krodęby wrzato to siele / wyfę-
szyć i tśnie / tedy bęie cudna pęc y bęawe tć-
niemu cztowiekowi. Wrćanie też cżni-
korym wrćaniem wypadza kolere / a tćt żot
ta niemoc vleća.

C Amicenna powiaća / iżby wonia pśięgo
rumnu wiaćry w głowie trawia / a tćt sę-
mienie y pśięczenie oddala.

Linus pśię o bćnićch w rē
riegách / powiaća bćnie
podoćne bęć ogorkom w
włosnościách / a nawiecy
w tym / iż sćmna niećierpia /
ani sie zimie rodza / a ná wil
gotnych y ná gnoionych z

wlaćsća / ná pol stopy ná glebia sadza bćnie
w siemie / a siećyć Kwietnia / Mćia / a dru-
dzy Mćarca sieia bćnie / po pieći ziarn w ied-
no mięscie sadza / stadię rozdę wynikna / kto
re potym dla bućnoći roście wysoko / u go-
rze / a to gdy będzie przy sobie mićto ićkie drę-
wno abo pćot / abo pćotat wćzyniony z kćto-
rem sie pnie / u gorze wysoko. Palladius le-
karz ieden powiaća / iż nćsienie w iedney
bćni jest rozne / abewiem tho kćore jest przy
sćmney sypulce / jest lepśe niź wierzeć / nie / po-
tym nie tćt dobre w pośrodku / a kćore jest
ná dole bćni / to jest mińsey dobroći / a
jest grubśe ićć sćrśe / ty bćnie bęwćia cho-
wćne a nie ruśćne z rozdzia / aź do sćmney si-
my / aby sie nćsienie tym lepśe dć tćto / a po-
tym ony bćnie zebrane po wćrć na Stęni-
cu sćsa.

G Nćsienie tych bćni / tćć o pśięć a pćio jest B
chćodzace.

Włosności sćmych bćni ty sa / naprzod bćnia
tćć sćwiećo sćtuczonć / iź będzie sćnieć ićć oby
plaśtr / kćory gdy przystoić ná wrćedzienice
abó ná wzdęćie iććć / kćore bęwa zzapale-
niem wzdrawia.

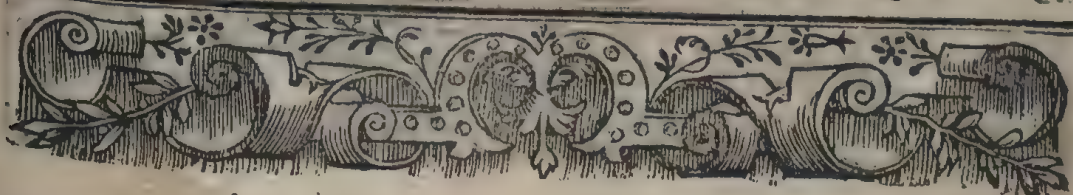
E

Też sćt

Bćnia /

Cucurbita, Kurbjsen.

Rozdział lix.

- D** **G** Też sol wyciąniony z banie / a z rozanym
olejkiem zmieszany / bolenie vfu / ktore z za-
palenia przychodzi / oddala / a zwlaſzczą dzie-
ciom lekarstwo ieſt przeſpieczne.
- E** **G** Bolenie też głowy z goracey przyeżyny /
y opuchline ktora bywa pod oczyma ſpada /
y podagre vſmierza / gdy tym będzieſz mazał.
- F** **G** Też banie wwarzone w wodzie / a potym
ku oney wodzie przymieſzaj miodu a ſoli ocz-
kowatey / a komu ſie daſz napić / będzie miał
ſtolce.
- G** **G** Gdy z banie wymieſz naſienie / a naleteſz
winą / a daſz temu tał ſtać przez noc y przez
dzień / a onego wina daſz ſie napić komu / te-
dy będzie miał purgacja.
- H** **G** Sol też bań / boleſć zebow vſmierza / gdy
w oſciech chwile będzie trzymány / a gdy kte-
mu ſołowi przyłożyſ rozanego Olejku / a
tym namazeſ miejsce watroby y ſercą / tedy
takie namazanie oddala zbytnia goracoſć
w febrach.
- I** **G** Też ſol bantowy z oſrobka białego chleba
zmieſzany a iako plaſtr weżyniony / ieſt vży-
teczny náprzećiwko podagre y herizipile /
to ieſt wrzod ſkolery bärzo bolacy / leczy.
- K** **G** Czynia też popioł ſkolerek bantowych / kto-
ry proch got rany ná cziłontu ciemnym me-
ſkim.
- L** **G** Naſienie bantowe / ma moc wyſuſiać /
ktore gdy będzie ná proch ſtarte / a będzieſz
zaſypował onym prochem rany zlych troſt /
wyſuſia ie mocniej got.
- M** **G** Też w karmiach naſienie bantowe poży-
wáne / ſoladeł odmiekcza y prágniennie odey-
mnie / y watrobe zápalona chłodzi.

Polny kmin albo Hanyſz /

Caros, Wiſentimel.

Rozdział lx.

Polny kmin w Syccley doſyć ob-
ſcie roſcie / takoy v nas w Pol-
ſce / trwa moc polnego kminu
przez pięć lat / ma pobudzająca
moc / roſpodzająca wilgoſć.

G Wino w kthorymby był warzony polny
kmin / ieſt vzyteczne náprzećiwko zádzierze-

niu vryny / i też w potrawách iedziony / poſi-
la ſoladeł ku trawieniu / wiátry w ſoladeł
trawi / y cheć ku iedzeniu baw / i też robaki
w żywocie zábiła / y drzenie ſercá oddala /
Plinius piſe / Polny kmin w Syccley być
nalepſzy y wiéſzey mocy. Korzeń polnego
kminu moze być iedziony od ludzi iako páſter-
nat / ieſt tegoż ſmáku.

G Też ieſt dobry tym ludziom / ktorzy cierpia
ſ. Walántego niemoc / y kaſtlacym / y kto-
rzy máia bolenie krzyżow / y tym ktorzy nie-
moga vryny wolno puſzczáć / y náprzećiw-
ko każdemu tábowitemu vkaſeniu.

G Też bolenie y kloć w żywocie vſmierza /
ktore przychodzi z grubych wiátrów.

G Ziárna kminu polnego ſtarte ná proch a
z octem roſpuſzczone / ſwierzby y párchy ná
głowie leczy / a gdyby ſie ktory cziłowiek tym
obádził / tedy zgrzytanie zebow będzie mieć

Práſke gniazdo /

Daucus creticus, Fogelneſt /

Rozdział lxx.

Gniazdo práſke / ieſt ciepte y ſu-
che w trzecim ſtopniu / ktorego
ziela kwiatki wiecey ſa godne
ku lekarſtwu niż korzenie y liſ-
cie tego / a ieſt dwoiakie to ziela

iedno ktore polácinie zowa Creticus / a dru-
gie ktore zowa Azinius / ktorego oſtowie po-
żywáia /

E Też przereżony syrop wspomaga mdła w atrobey siedzone/ broniac niemocy stych cżłontow pochodzić/ itez drogi kcoremi wry-
nā wycżyscia/ itez mǎcice cżysci sprochnia-
tych wilkości/ ā to gdy k niemu przyłożysz tro-
che Triserām sārācenicām/ iest elektwarz w
āptece tāk wezwāny.

F Też weżni cżopek rozmaćiwşy tey trifery w tym syropie/ ā przyłożysz prochu te^o sie-
la ptāsęgo gniazda/ ā troche mirry ā Oliwy
ze dwie uncye/ ā tāk możesz te^o troche powā-
rzyć ā ste^o weżni cżopek kcorey włoż w mǎcice.

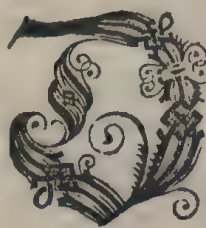
G Też wino w kcorem wrzāto to siele/ iest dobre nāprzećiwko kāmieniowi/ y nāprze-
ćiwko obfitości zbyteniey wryny/ pāndektā/
Plāteārius/ Serāpio o tym powiādaia.

Diptan biały/

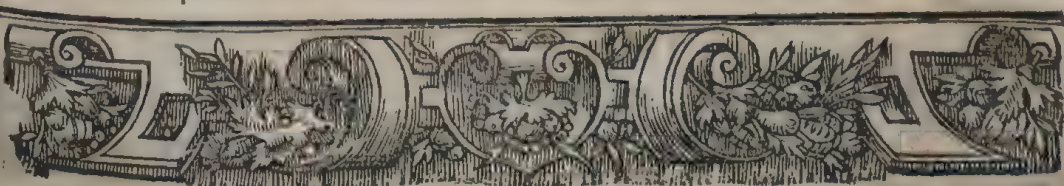
Fraxinus pumila, Diptām.

Rozdział IX.

A Diptan iest ciepły y suche w trzećim stopniu/ nā mieys-
scach suchych ā kāmiennych
roście to siele/ korzenie Dip-
tānowe iest wietşey wāżno-
ści y mocy niżli sāmo siele/
ā przeto w lekārştwach po-

spolicie o korzeniu ma być rozumiano. Ko-
rzeń diptānow ma być obierany kcoreyby nie
miał w sobie żadnych dziurek/ bowiem tāk o
w korzeń

żywāia/ tu bedzie wypisānie o tş kcorey zowa-
Creticus ma moc rozpādżāiaca/ trawiāca/
y ścienczāiaca/ ā iest popadżāiācy wryny.

B Nāprzećiwko rymie y nāprzećiwko kāslo-
wi/ y nāprzećiw dychawicy z şimney przyczę-
ny iest dobre ptāse gniazdo/ gdy bedzie wwa-
żzone kwiecie tego w winie s figāmi suche-
mi ā z lākrycia/ ā te^o sie mǎia nāpijāc ci kco-
rżby ty choroby mieli/ ā to gdyby w sobie go-
raczki niemieli/ ā gdyby goraczke mieli/ tedy
z woda ā nie z winem mǎia być wwarżone/
ty rzeczy/ ā gdy włożysz w to wino Diāprāşy
um (kolaczki sa w āptece) tedy iest cżo lepiej
bedzie/ ā to iest ty choroby z şimney przyczę-
ny sa/ ā iest luby z gorācy przyczęny były/ tedy
ty rzeczy z woda mǎi dāwāć/ bo wino zāpala

C Też wino w kcorem wrzāty ptāsęgo gnia-
zda kwiātki z hānyżem dane ku picciu/ wiā-
try grube y ostre trawie w żywoćie/ ā tāk ko-
lice nie dopuşcza być.

D Nāprzećiwko opuchlinie weżni syrop tās-
ti/ Weżmi kwiātrow ptāse^o gniazda iedne
garşē/ nāsienia opichowego/ wloşkiego ko-
pru/ piotruseczānego/ kāsdego cżterzy drā-
giny/ korzenia spārāgowego/ bruscy w āpte-
ce nāydzies/ warz ty rzeczy w winie ā w wo-
dzie iātō w pultory kwarty wşytek^o āże iāt-
miarz do polowice wymie/ ā potym przecedz
ā osłodz trocha miodu/ ā potym sie nāpijāy
tego syropu porānu y wieczor/ ā gdy Ź wypt-
iesz/ weżmiş ty piluły dawşy ie weżnić do ā-
pceki/ tāk nāpişawşy/ Weżmi pilul z wileżę-
go lykā/ ā weżni dziewieć z wodkō wloşkiego
kopru/ ā poeym nāzāiutrz po pilulach/ weż-
mi kolaczki dla posilenia Dialacca.

wykorzeń ma moc rospadziacza / trawiacza
y przyćiągacza iad / a przeto jest bardzo do-
bry Diptan naprzeciwko własnemu iadowi-
tych robaków / albo zwierząt / gdy korzeń Di-
ptanow będzie stłuczony z Olejkiem cebulo-
nym / a tego przyłoż na miejsce własne /
bardzo pomaga iad wyćiągając z bolacego
miejsca.

B Gdy wwarzysz Diptan albo trzembatę z by-
licą a z niebospiątkiem a z zielem / które zo-
wa Benedikt / w winie / a żeby był ranny /
daj mu sie tego napić / a bowiem pospolity
lud bardzo trzyma o tym pićiu / iże jest rozlicz-
ney pomocy rannym ludziom goi ac rany ry-
chło / a żadnego szarczenia nie dopuszcza.

C Proch korzenia Diptanowego z blawia-
sem zmieszany a s smolą iodłową / iże będzie
iakoby masę / której na rany przykładay / albo
wtem sie pod nią goi y spala rany.

D Theż niemoc przyrodzona pániam wy-
wodzi / i też tozysko / które zowa po łacinie se-
cundiną / wywodzi z żywota / y umarły płod
wyćiąga / a to gdy wwarzysz korzenie Diptan-
nowe z bylicą / a z bożym drzewkiem w wi-
nie / a ostodziwszy miodem sfymowanym / te-
go sie będzie napił.

Ktemu też proch korzenia Diptanowego z
mirra a s soliem byliczanym zmieszawszy ty-
rzeczy spotem / a weźmiesz czopek z bawetny
który namoczywszy w tych rzeczach / włoż do
mąci ce na noc / tedy rychło także weźmiesz iad
to y pierwsze lekarstwo.

E Też to pićie iako jest wyżej napisano ma
moc pobudziacza wryny / która o cięskłości
przychodzi.

F Też Wino w którym wrznięto tego ziela ko-
rzenie s piołynkiem / i jest dobre tym / którzy
miewają bolenie w żołądku / a nawiecy s
pokarmow zlych / iako z bediet.

G Też naprzeciwko dichawicy z zimney przy-
czyny wwarz Diptanu s figami suchymi w
winie / a pothym przecedz a dobrze wyćiąni
a tego sie napij.

H Też wwarzenie Diptanu s chebdem a z o-
płchem w prostej wodzie / a pothym przecedz
wszy ocukruy albo ostodz / a teo sie napij na
przeciwko opuchlinie i jest dobre lekarstwo.

I Też gdy wwarzysz Diptan w wodzie / a o-
na woda w łazni będzieś odierat ciato / żeby
miał żolta niemoc pomaga / bowiem żółtość
na wirzech wychodzi / a s potem wypływa.

K Theż gdy nakładziesz Diptanu w domu

swolm / iadowite robactwo / iako weże y ias-
czorki wypadza s tego domu / Pandekta /
Placartus y Serapio powiadaia.

J Też Diptan w wodzie wwarzony a po-
tym w przasny miod włożony / káfel oddala
iedziony na częzo.

J Też Diptan w którym domu będzie na ki-
lo miejscach / wygania z onego domu gad.

J Też weźm Diptanu y castoreum / to iest
bobrowych stroiow / każdego rowno częśc
co złoty zaważy / solu ruciánego seć tyżel /
a ty prochy stym soliem zmieszay / wpuszczay
tego po trosze w nos / a bowiem światego
Wálántego niemoc vzbawia.

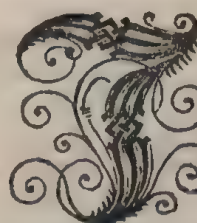
J Też komuby sie cizłont i albo stawy skurczy-
ly z boleścią / tedy tym mas / vznaś pomoc.

Gosnka mniejsza.

Esula minor, Kleinwulfcorcz.

Rozdział lxiij.

est ciepła y sucha w trze-
cim stopniu / Korzeń gosnki
godzi sie ku lekarstwom / a
ma moc purgowania fleg-
my / a pothym też y melant o-
li s ciatá cizłowieczego / jest

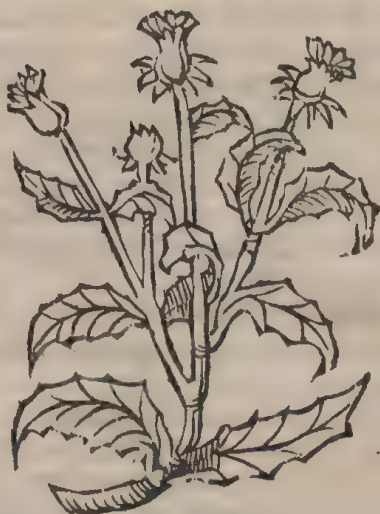
gosnka dobra naprzeciwko zimnicy / która by-
wa na każdej dzień / i też naprzeciwko stawy
wym 60

wym boleściam jest bardzo dobra / co jest / na
przeciwno boleściam nog y rąk / y naprze-
ciwno paralizowi / y na kolike w cieniowych ie-
litach y naprzeciwno opuchlinie z zimney
przyczyny / tym obyczaiem sprawować. Wez
miękorzenia sosnki / korzenia piotruszczane-
go / korzenia chebdownego / mleczowego / każ-
dego po czterzy drągni / nasienia włoskiego
kopru / nasienia opichowego i haniżowego /
rowno iakoby po dwie drągni / masłki / cy-
namonu po trzech drągniach / warz je ty rze-
czy we dwu kwart wody ażebz trzecia część
wywrzta / a potym przecedzisz okutruy /
a tego sie napijaj poranu y wieczor / Jesliby
ludzie rostkosi brzydili sobie to picie / tedy
warz korzenie sosnki s swiniem miesem a z
rozynkami a z haniżem / a tak niechaj poży-
waja tey to polewki naprzeciwno tym cho-
robom / abo weżyń klaret s prochu sosnowe-
go korzenia / s prochem gąganowym / hani-
żowym / masłkowym / a bedzie przyiemniej-
szu picie.

B Sosnka nie ma być pożywana od tych kto
rząsa goracego przyrodzenia / abowiemy
goraczka była sniey iacno / co jest rzecz dos-
wiadczenia od Serapiona / a nawiecy sło-
dziem / ktorzy zwykli miewać Emoroidi /
to jest krew z żyte / ktore sa okolo stolca / zby-
tnie wywodzac krew snich / itez dla swoiey
cierpności zaciskając ony żytki / czyni w nich
nieiaka opuchline / takiez y wilcze tyko toż
czyni / bo ma w sobie ostrość s cierpnością /

C Serapio Capitulo o sosnce to powiada.
Też w mleku sosnki nie maś żadnego po-
żytku / abowie obraża kto go pożywa / gdzie
wiele lekarzow ktorzy kraja okolo ludzi / a be-
dac niedośkonali / wiele ludzi tym mlekiem
potruli / a gdy od nich pytano / ktoreby lekar-
stwa dawali w picie ludzom chorym / po-
wiadaia / iże mleko sosnki z olejkiem kaktolo-
wym / ktora rzecz takow gwałt im czyniła
w stolcach / iż od nich vmerac musieli / Sera-
pio Pandekta / Platearius o tym mowia.

Q Jest zimny y suchy w pierwszym
stopniu / list mleczowy jest godny
ku lekarstwu / s ktorego potarm **A**
bywa / a nawiecy z świeżego /
jest rozliczney mocy świeży mlecz
ale suchy nie jest / Ma moc popędzająca
vryny y potwierdzająca itez ochładzająca /
a przeto jest dobry naprzeciwno zatkanu sle-
dzionny w watroby s przyczyny goracey.
B Też jest dobry naprzeciwno żolcey niemo-
cy / y naprzeciwno tereyanie iak azbykolwiek
była / y naprzeciw zapaleniu watroby / y na
bolaczkę goraca / weżyńwysz takie picie. We-
źmi soku mleczowego pot kwarty / ieleniego
ieżyku / podrojniu / laktuki każdego snich po
pot garsci / kwiatkow siolkowych / rozynkow
nasienia ogorkowego / malonowego nasie-
nia / bananowego / citrullowego / każdego snich
po dwie drągni / warz je ty rzeczy w kwar-
cie wody caley aż do polowice wywre / a po-
tym przecedzisz okutruy / a tak sie tego sy-
ropu napijaj po trunku poranu y wieczor
kielek razow / a potym syropie / weźmi Reu-
bárbárum na proch sfluczonego dwie drá-
gmie / a zawiązawsz w chustce / wloz j w
mleczowa wodke na noc / a potym na swita-
niu wrćian i chćcie one chustke iżeby moc o-
nego Reubárbárum wystá w one wodke / a
potym rozmocz też w oney wodce Cassie fi-
stule / diáfiniconis lekarzu każde po dwie
drągni / a potym poranu ciepło wypij / w-
czyni sześć siolcow / a potym dla pośilenia
weźmi kolaczkow z apteki / ktore zowa Triá-
sandal / abo confect s siolkow.

Adlecż wysoki /

Endiua, Meyen distel.

Rozdział Ixiij.

- C **G** Drugie / dla zapalenia wotroby możesz przyktadać faceleth rozmoczywszy w mleczowej wodzie / a przymieszawszy kniey troche sandalowych trocin czerwonych. Drugie w iedzeniu maś pożywać potarmow chłodzących / nie s pieprzem niektadać / ale gruce / krupy ieczmiennie / raki też z octem warzone są dobre ku iedzeniu przy takiey wotrobie / przysanna też s cukrem dobra jest napiyając się iey.
- D **G** Też wodą mleczową z blaiwaniem a z octem / jest dziwney mocy na cłonki zapalony chłodzącie.
- E **G** Też gdy weźmiesz wodke mleczową / a solt wysokięgo slazu s trocha safranu / a tym na niasz bolenie / ktore bywa w nogach.
- F **G** Też mleko / ktore bywa w mleczu zmieszane s rucia / ociera y spada bielmo z oka.
- G **G** Też weźmi wodki mleczowej / maki ieczmienney / a troche safranu / a weźni plastr / a ten plastr serce posila y drzenie oddala / Alwicensa powiada.
- H **G** Też kcho ma czerwone krosty na licu / solt tego mleczu wysokięgo przyłożony na ony krosty / wysusza snich ogień y spada te.

Szadziec /

Eupatorium, Hirtzke.

Rozdział lxx.

S Szadziec jest ziele ciepłe w pierwym stopniu a suche w wtorym stopniu / niektorzy użowają siałwa polna / a thak iesih w prawdzie / jest dobry na paraliż wshetkiego ciała / też na paraliż iednego albo dwu członku ktorych kolwiek bądź / na paraliż ciała wshetkiego weźni tal syrop. Weźmi solt sádzcowego / solt siałwiowego / każdego snich po połowicy wiasthey kwaraty / pirowoski / lebiorki / maioranu / każdego snich po połowicy garści / bobrowego strou / cynamonu / każdego snich dwie dragmie / wwarz ty rzeczy z białym cukrem ocukrowawszy / a tego się napiyay poranu y wieczor po trunkowi ciepło / a gdy u wypiyesh / weźmi ty pituly / dawshy ie weźnić do apteki / tym sposobem. Weźmi masy pitul de Lusforbio dwa skropuly / Masy pitul smierdzacych ieden skropul / turbit po skropulu / ingbieru trzy siarnta / zmieshay ty rzeczy spotem / a weźni pitul dziewieć s syropem kocankowym / a weźmi ie o potnocy / a potym nazaiutrz weźmi kolacz kow diacastoreum spiec poranu albo diantros mikotaitowych dla posilenia.

G Też naprzeciwko opuchliniey żolcey nieśmocy / gdy ty choroby przychodzą s strony zadržania sledziony albo wotroby / ten syrop będzie dobry / weźmi sádzcu / siałwiey / chebdu / każdego po garści / nasienia opichowego / włoskiego kopru / piotruszczanego / każdego po 3. dragmy / wwarz ty rzeczy w winie / aż do trzecięcy chęści ma wywrzeć / potym przecedź y napiyay się tego poranu y wieczor / potym weźmi pituly de Mesereon poltrzeciá skropula / iże ich ma być dziewięć / a weźmi ie w potnocy / a nazaiutrz weźmi kolacz kow diacastoreum / albo electuarius ducia / dla posilenia.

G Też wwarzenie sádzcu z bozym drzewem w lugu / jest dobry na paraliż głowy / y na mole / y na otręby ktore są w głowie.

G Też solt sádzcow s soltem kobylego sężawiu a polney ruty / zmieshawshy z ocetianym syropem / ktory zowa w aptece Orimel / a przyley knim wodki polney driakwie co chęć / abowiem ten syrop wypadza swierzb s ciała bärzo mocnie.

G Też solt sádzcu s soltem kobylego sężawiu a z wieprzowym sädtem / a s trocha soli a siarku / chy rzeczy wespolek zmieshay dobrze a weźni takoby masę / a thym namazuy swierzb bärzo pomaga.

F Też wino w którym wrzał sadziec s pio-
tynktem a strocha cukru / a gdy przydaś k
nim troche kopyniaku / a tego sie napijaj / a
bowiem febrezastarzato wypadza.

G Też wino w którym wrzał sadziec s hany
żem / a kto ma boleści wnetrzne albo rozpá-
dliny albo krosty wnatrz / z tego sie napijaj /
wezmiesz dobre zdrowie.

Oman/

Enula campana, Alant wurtz.

Rozdział lxvj.

O Manowy korzeń / wchodzi w le-
karskie rzeczy / jest ciepły y suchy
w weorym stopniu / ma w sobie
nieiaka wilgość zbytnia / a prze-
to nie należy miast zagrzewa-
ciało / gdy go kto pożywa / jest dobry naprze-
ciwko wszystkim boleściom / y na wraży wśel-
kie / też wiatry trawi w żywocie.

B Też naprzeciwko boleści / Ktora pochodzi
z oddławienia żył pietych / jest dobry korzeń
omanowy / gdy sniego uczynisz plastr s korze-
niem kosiaccowym / s korzeniem słazowym /
wwarzywszy ie / a potem stłucz to korzenie
woley k nim oliwy albo oleiu lnianego / a w
czym plastr / Ktory przyskłada y na chy boleści /
na ty mieysca chor.

C Też na ty wszystkie przerzeczony niemocy
abo boleści / warz korzeń omanowy s korze-
niem kosiaccowym a z nasieniem hanyzo-
wym / ty rzeczy warz w Winie z woda albo
w samey wodzie / a potem przecedzwszy ocu-
kray / a piy na ty choroby ten syrop.

D Też ten syrop przerzeczony jest dobry tym
ktory maia ciężkość w piersiach / a czyni ta-
cne odbywanie flegmy / y infrech wilkości
spiektych / a nawiecey gdy włożysz Diatrio sa-
lomonis kotaczkow z apteki w ten syrop.

B Wino w którymby wrzalo to korzenie o-
manowo s cynamonem a z galganem / po-
twirdza żoladek mdły y serce pośila / Alwi-
cenna kapitulo o Omanie mowi / Oman
jest dwoiaki ogrodny / drugi polny / tu mo-
wiemy o polnym omanie / a wino w którym
wrzał oman / a potem ocukrowawszy to wi-
no / jest dobre piersiam twirdzac ie / y wola-
ność oddychania / datac według onych słow
Oman s Kámpaniey pierai dobre czyni.

P Też naprzeciwko żoladkowej boleści też
ielit / y na przeciwko kolice / Ktora zowa Jli-
aca / y na przeciwko zarażeniu Kthore bywa
w puszczaniu wryny / weżyń Troisja tym oby-
czajem. Weźmi omanowego korzenia / cyna-
monu / każdego snich po dwie drágmie / gál-
ganu / anyżu / lakriciey / każdego po drágmie
korzenia kosiaccowego / ingbieru / każdego
po połowicy drágmie / muskatowego kwiá-
tu / gwoździków / każde iakoby trzecia część
drágmie / wszystkie rzeczy na proch stłucz a z
miesza y z białym cukrem iako wyrzys potrze-
be wiele go masz włożyć / a s tego weżyń Troisja

G Też gdy wwarzysz Oman / z nasieniem spára
gowym a z wroblem prosem w wodzie / a te-
go sie napijaj / abowiem wryny y rzeczy przy-
rodzone pániam wywodzi doskonałe / Pán-
dektá / y Serápío o tym powiadaia.

Watrobne ziele albo studzien- nik/

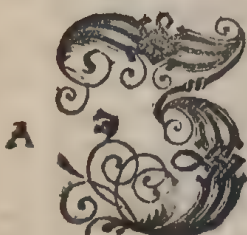
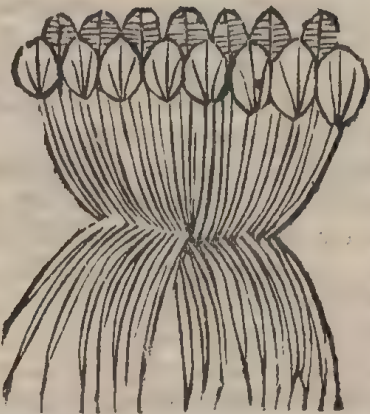

Epatica fontana, Brün leberkraut.

Rozdział lxvij.

Żimny

Imny y suchy jest w pier-
wszym stopniu/ jest siolto ro-
stace okolo wod/ albo na wil-
gotnych miejscach albo na
wilgotnych skłach/ a jest w-
zyteczne w atrobie/ y w spo-
magające ia w niemocach

tey/ a przeto jest rzeczone w atrobne ziele/ a
zwłascz na przeciwko zapaleniu w atrob-
nemu/ itez na przeciwko żoltey niemocy/ ma-
być daná wodá tego ziele/ albo wodá w kto-
reyby wrzázto to ziele z mleczem wysokim/ a
ocukrowawszy pić.

B Na przeciwko febrze ktora bywa trzecio-
dnia/ itez ktora bywa na każdy dzień s strony
w atrobey chorey albo wrzedliwej/ tedy ten sy-
rop niżej napisany lekárstwem bedzie/ y na
inse choroby wyissey wypisane/ jest ten syrop.
Weźmi soku ziela w atrobnego/ mleczowego
laktuczanego/ każdego rowno poł kwarty/
kwiatkow siolkowych/ rozynkow drobnych
każdego snich trzy drągmy/ oliwek Węgier-
skich siedm. ty wszystkie rzeczy warz we 2 kwar-
tu wody/ aże do polowice niech wywre/ a po-
tym przecedzawszy ocukruy dobrze białym cu-
krem/ a tak napiyay sie tego syropu porannu y
wieczor/ we dwie godziny przed wieczerza tru-
neń coby w nim byly ze czterzy uncie/ a gdy ij
wypijesz/ weźmiś te purgacja z apteki tak na-
pisawşy na kárdie. Weźmi lekwarzu s 10
tu rożanego czterzy drągmy/ Reubarbá-
rum trzecia część drągmy/ spiki trzy ziarnka
Cassie fistule trzy drągmy/ a ty rzeczy rozmeć
we czterzech uncjach syropu wyissey napisá-
nego/ wypijze to ciepło na świtanu/ a na-
zaiutrz/ weźmi kolaczkow z Apteki zowa ie
triasandali/ albo conserwy siolkowej dla po-

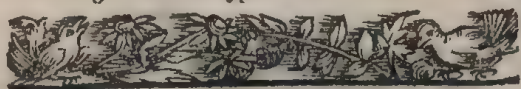
silenta w atrobey/ a z wirzchu weżyń plastr cá-
ki na w atrobe/ wsiawszy wodki wysokiego
mleczu co chceś/ a zmiesay snia prochu sá-
dátow czerwonych takoby poł trzeciej drá-
gmy/ spodij prochu tego też spot drągmy/ a
złożwşy fácelet we troie rozmoc w tey wo-
dzie s tymito prochy/ a przylož porannu na
w atrobe ciepło letnio/ a tego czyni tylko rá-
zom przykládając.

C Też ziele w atrobne/ Jeleni Jezyk/ wysoki
mlecz/ każdego masi wsiać po gárci/ a po-
tym ocukruy a piy dla zatkania w atrobey
sledziony/ s strony wilgości goracych.

D Też tych ziół przerzeczonych siłuczonych/
a potym przyłożonych na same w atrobe/ do-
bry plastr na bolaczke goraco w atrobna/
ktory nie dopuszcza szczyć sie bolacce.

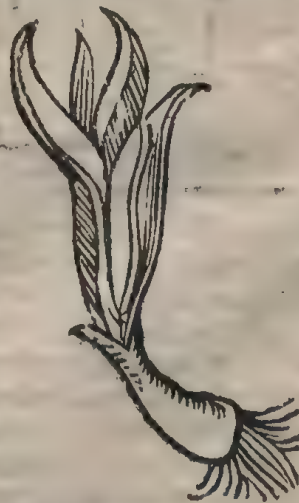
I Też ten plastr przyłożony na macice/ za-
stánawia miesieczna niemoc pániam.

Czemierzycá biala/

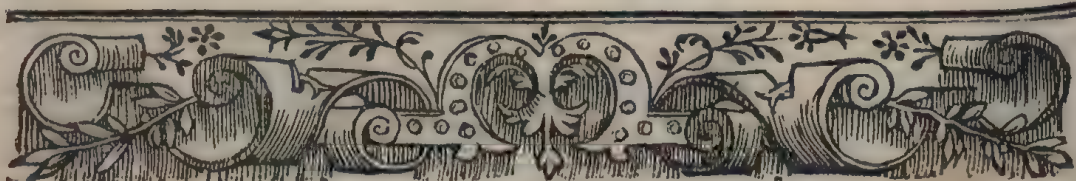

Elleborus albus, Weiß niszwurcz.

Rozdział lxviij.

B Jala Czemierycá/ jest cie-
pla y sucha w trzecim stop-
niu/ ktorey jest dwoiaki ro-
dzay/ to jest biala y czarna.
Biala Czemierycá jest dla
tego

tego rzeczona / iż ma biały Korzeń / abo też iż
flegme / ktora iest wilkość biata purguie /
czarna dla tego iest rzeczoná / iże meláncolia
czarna purguie / á korzeń telko wchodzi w le
kárstwą. Tu własności białey Czemierzyce
wypisujemy / starzy ludzie w purgacyách
swych pospolicie używali białey Czemierzyce
iako my teraz używamy scámoncam / abo
wtem piwshy ludzie mocniejszyego przyrodze
nia byli / á tak mogli wyćierpieć czemierzyce /
ale dziś rzadko icy używamy / bowiem sa lu
dzie mbleyszy dzisieyszych czasow / á tak z wiel
ka domćipnościá á z waga / ma sie ważyć le
karz dawać czemierzyce / á natwiercy tym lu
dziom ktorzy sa ciásnych pierśi / ale mdtym y
suchego przyrodzenia nie ma być dawana
czemierzyca / abowiem czyni gwałtowne w
racanie y stolce zbytnie / iedno ludziom tlu
stym wilgotnego przyrodzenia ma być da
wana.

- B** Weźmi Czemierzyce dwie drágmie / vczy
nitwshy proch sńiey á zwiázawshy w chustke w
tożną noc w wodke mleczowa / iże tak postoi
spieć godzin / á potym cżyćcie wycięni / á wy
piy ná świcaniu / dla feby ktora bywa ná
táżdy dzień / y też ola boleści ktora bywa w
nożnych członkach y reczynych / y náprzećiw
to páralizowi / to będzie dobra pomoc.
- C** Też z wierchu przykładáiac wwarzone
Korzenie czemierzyce / lebiotka / gddala ty
choroby przerzeczone / á gdy iescze ku tym
siotkam abo ku temu korzeniu przytożyś lás
ku s śledzi abo z mshych ryb slonych.
- D** Też proch białey czemierzyce zmieszány s
sotkiem brzośkiniowym / albo z oleykiem gorz
kich migdałow / wpuść tego w vcho w kto
rymby robacy byli / tedy ie zábiya.
- E** Też gdy będzie wwarzona w lugu / á tym
lugiem głowe myśieś / wshy nie dopuśćza w
głowie / y głowe z ocrab cżyćci.
- F** Też náprzećiwko świerzbowy / iest dobra
máśc z białey czemierzyce á z ticárgirium / á
z Oliwa y z octem / vczyñ s tego máśc / Pán
dektá / Mezue / Serápio powiádaia / twier
dzac te rzecz.
- G** Theż proch białey Czemierzyce w nos w
dmuchniomy / cżyćci głowe czyniac kichanie.
- H** Też sot czemierzyce z málá rzána zmie
szány / iest dobry ná myśy / bo od tego zdychá
ia / gdy ktora tego zákuśi.
- I** Też kto ma podágre / wwarz Czemierzyce

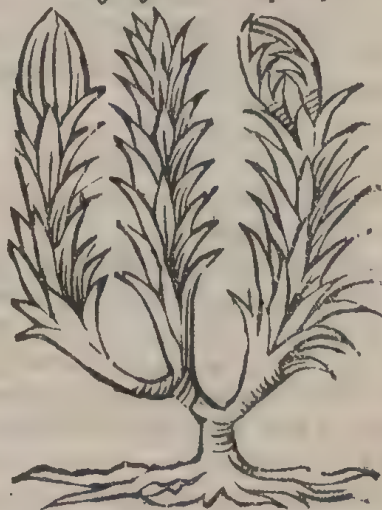
białey w oleyku ktory zowá petroleum / á ty
ná mázuy nogi bolace / vznaś pomoc dobra.

Czarna Czemierzyca /

Elleborus niger, Swarcenushwurecz

Rozdział xlix.

Est czarna Czemierzyca cie
pla y sucha / gdy ia dobrze
któ przyprawi / wshytko cía
to nápráwia y kreu také /
abowiem purguie / wypa
dza czarne meláncoliczne
wilgości.

B Gdy náktádzieś korzenia Czemierzyce w
kótos albo w kápluná / á wlożyś też wloskie
go kópru z sta czemierzyce / á tak potym w
warz te kótos iako sie godzi / á oney polewki
nápiyay sie / á potym we dwie godziny iedz
meláncolia cżyćci znamienicie y żywot ot
wiera / y ciáło s krost cżyćci.

C Też proch tak czarney iako y białey czemie
rzyce / trawi mieto zle w ránách zágnietych.

D Też proch Czemierzyce czarney zmieszány
z miodem / przykładay ná fistule / powiáda
Pándectá / iże zá tylko dni zástánawia fistu
le wysusáiac ia.

E Też oboiá Czemierzyca ma moc cćieráia
ca / á tak iest oboiá dobra ná trad / ná cżywo
ne krosty / ktore bywáia ná licu / y theż ná
świrzb / to iest / gdy wwarzyś czemierzyce w
wodzie

dzie o sokiem byylego szejawiu / abo w sa-
mym soku kobyłego szejawiu / a przytoż k nim
Litargirium a troche miodu / a tak zmiesza-
wszy to spotem a wwarzywszy iz zagestnieje /
tedy tym mażey niedostacki namienione.

F **G** Ocet w ktorzym bedzie warzona Cemier-
zyca / boleśc zebow vsmierza / ciepło tymi v-
sta ploczac sobie / a gdy ktemu przytożyś gro-
chu abo psenice / a powarzyś wespolek / tedy
ktoryby gotab tego grochu abo psenice zału-
sit / każdy zdechnie / Pandekta powiada.

G **G** Też powiadaia / gdy Cemierzyca roście
poble korzenia ktorego drzewa / tedy owoc
onego drzewa stolce czyni.

H **G** Też naprzeciw robakom / ktorzy w vsoch
bywaja / zmiesza proch Cemierzyce a sokiem
piolynowym a ciepło potrośe wpuścżay w-
vśy / pobieyś tym robaki.

I **G** Też weźmi korzenia Cemierzyce / nāsie-
nia wlościwego kopru / a zawiązawśy w chust-
ke wloż w wodkę Jeleniego ięzyka / a potym
po pięci godzin wyciśni / a ocukrowawśy wy-
ply ciepło / bowiem ten trunek flegmy kole-
re purguie a czteka przez stolce wywodzac /
iteż tym ktorzy maia S. Valántego niemoc
abo w cstonkach / iteż tym ktorzy maia pará-
liś / to przerzeczone lekárstwo daie pomoc.

K **G** Czopek wczyniony s chemierzyce a z miodem /
a obwałkowawśy bawelne wczyniwszy
snię czopek / wloż iz do macice chceśli przysc-
ku rzecżam przyrodzonym / iedno brzemien-
nym tego nietrzeba / abowiem plod wywo-
dzi przed cząsem / Pandekta z Janem Me-
zue powiadaia / izby sie trzeba wiarowac
Chemierzyce białey / abowiem zaduśa cżło-
wieká / a iad iest ciátu.

L **G** Czarna chemierzyca w winie wwarzona /
a pita ocukrowawśy / kwartane oddala.

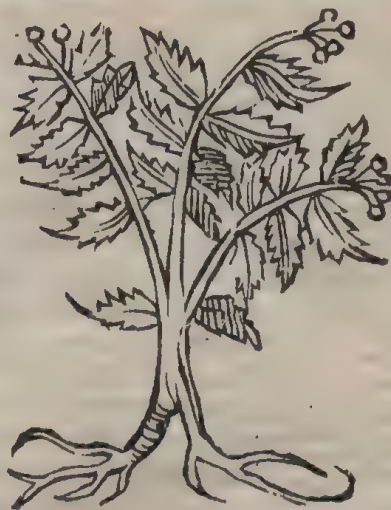
Chebd /

Ebulus, Aich.

Rozdział lxx.

A **E**st Chebd ciepłego y suchego
przyrodzona w trzecim stopniu
a ma moc wysusząca y ciata
roścaca / iteż rospadząca mierz-
nie / korzenie z liściem godzi sie

ku lekárstwam bázro dobrze.

G Też dla mocy swoiey rospadzącey iteż
otwieraiacey rzecż przyrodzona pániam po-
budza / a gdy wwarzyś chebd zbylica / z bo-
żym drzewkiem w winie / a tym okładay dy-
mioná y macice / też wywodzi rzecż przyro-
dzona pániam.

G Też iest dobry ná bolenie nog / ktore bywa
z opuchlina / tym obczyśiem spráwuy. Weź-
mi chebdu / kwiatkow rumientowych / no-
strzegu / każdego snich pogaraci / otrab psent
cznych dwie garaci / warze ty rzecży w lugu
a tym lugiem wmywaw przez dzien czterzy
zy nogi ciepło / abo inśe mieysca kedy bol byl
z opuchlina nie tylko nogi.

G Też sok chebdow z rosotem iest dobry ná
boleści nożne y recżne zwirzchu przyktadać.

G Też wwarzenie korzenia chebdowego z
násieniem wlościwego kopru / piotruszcżanym
z opichowym ná opuchline / ktora z simney
przyczyny pochodzi / niewymownie wspo-
maga / Pandekta powiada.

G Też sok chebdu ciepło wpuścżony w vśy /
pisczenie y sumienie od nich oddala / a gdy
kniemu soku piolynkowego przymieszaś a w-
rcho wpuścżiś po tilko rázow ciepło / robaki
vmarza.

G Też sok iego / przeciwi sie vłáśeniu iádo-
witych zwierzat / y krew ssiáda abo mleko
w pierśiach ssiáde rozmietcża / gdy tym so-
kiem namáżeś mieysce kielo rázow.

G Wino w ktorymby wżalo korzenie cheb-
dowe z látrycia / káśel zástarzály vstánawia.
Też

iteż sinogorz mocno wypadza / ktory zowa
po łacinie Squinaria / iest gardowy wrzod.
Też sol chebdowy z woda babczana a stro
cha picecrum y strocha miodu rożanego /
ty rzeczy zmiesay spolem / a tym sobie vsta
ptocz ciepło charłaiac / a bowiem bronni Ry
my / chodzie z głowy w gardloy w pierśi / a
le vsty wywodzy trz nieczystości / iteż boleśc
zebow vsmierza dlugo trzymány w vściach
yteż czopek vpady podnosi.
Też woda / w ktorey wrzalo korzenie cheb
dowe z Jelenimi izytki / tym ktorzy maia sle
dzone chora / wspomaga / a gdy keemu opi
chu przytoży / tym ktorzy maia kāmien w so
bie bārzo im dobre lekārstwo.

Kurdwan /

Edera terrestris, Gundetreb.

Rozdział lix.

Kurdwanowe liście iest god
ne ku lekārstwu / liście iego
z liściem wysokiego slazu a
s korzeniem mleczowym / ty
rzeczy spolem warz w ocie
a w wodzie / a tego sie napi
yay ocukrowawsy / a bowie
siedzone skāzona a opuchla naprawia.
Abo tak vczyni syrop na te niemoc. Weźmi
solu Kurdwanowego / solu Jeleniego izy
tki / każde snich po pol kwarty / wysokiego sla
zu / maki z bobu / korzenia mieczykowego /

kāzdego snich po vnczey / w sytki rzeczy slusy
warz w tych solach przylawy troche octu /
a potym rozmoczywysy w tym fācelet / przy
toż na sledzione opuchla a bo zātwardziata /
wstaje też wnatrz bierz piyac.

Ten syrop bedzieś miał dobry na skāzona
sledzione / y nāprzećiwko kwaranie / nāprze
ćiwko puchlinie / y nāprzećiwko żoltey nie
mocy z jinney przyczyyny / tym obyczātem.
Weźmi solu Kurdwanowego / Jeleniego ie
zytki / każdego snich mniej niż po pol kwarty
wierzechow piolynkowych / kopytniku / kwiat
kow Centurzyi / każdego snich po pol gārści
kwiatkow borakowych / rozynkow / listkow
senes / każdego snich po pol gārści / z apteki epi
timi ziele iest / kāmien przedze / nāsienia hāny
żowego / opichowego / włoskiego kopru / pio
truszczanego / korzenia bruscy z Apteki / spā
ragowego / każdego snich trzy drāgmy / lakry
cyey po vnczey / thy w sytki rzeczy warz w
kwarcie winā białego ze csterzema tytko
mā octu a do polowice / a potym przecedz
wysy ocukruy dobrze / a tego sie napiyay po
rānu ciepło po trunkowi / a gdy ij wypiyes /
weźmi te purgācyo w lektuarzech z Apteki.
Weźmi lektwarzu hāmech Mezue / lektwa
rzu Diturbie / diāsene / w sytkich rowno po
dwie drāgmy / Cāssyey wyciagnionej cste
rzy drāgmy / a potym weźmi tego syropu /
csterzy vncye / a rozpuscāwysy w nim ty lekt
warze / wypiy na āwtāniu ciepło / a nāzā
iuerz dla pośilenia weźmi kolaczkow / ktore
zowa Diācorus a bo diācālāmentum / a nā
ostatek moześ przytożyć na sledzione przerze
czoney plastr zāgrzawysy ij letnio.

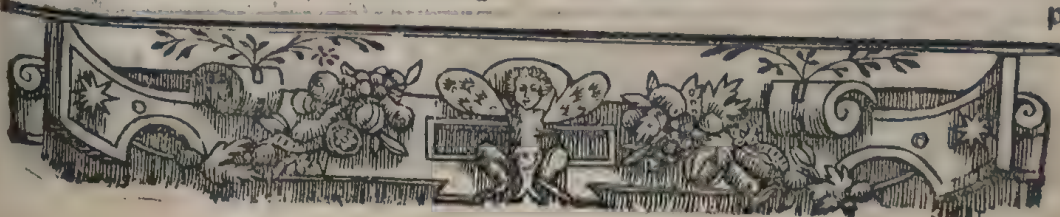
Też sol Kurdwanowy ciepło wpuścżony
w nozdrze / czerści głowe / boleśc iey vāmie
rza / a gdy też tego solu w lewe vcho wpuś
cis / tedy bolenie zebow nā lewey stronie v
pokāia.

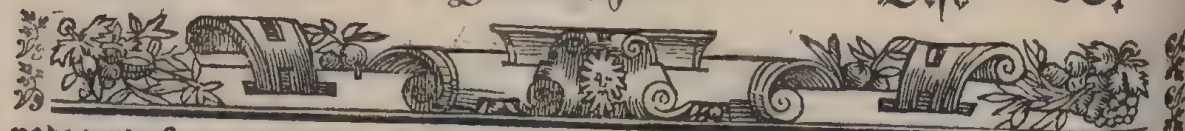
Też wwarzony Kurdwan w lugu z lupi
nāmi orzechow włoskich nie dojrzałych / wlo
sy cżyni / Pandekta powiāda.

Też liście Kurdwanowe w wodzie wwa
rzone a onā woda pitā porānu kilko rāzow /
żolta niemoc oddala.

Też wānnā vczynionā z wārzenia tego
ziela / a ktoby miał w nerkach kāmien / ma
siedzieć w oney wodzie ciepłej / y nāprzećiw
po podāgrze / iest to vżyteczna wānnā.

Też twārdość sledziony odmielecā y roz
pady

padza/gdy będzie wwarzony bluszc w occie/
a przyłożony na lewy bok.

I Też okłnienie oddala tym obyczaiem/
Weźmi sok bluszcowego/a po kropce puś-
czay ciepło w vsy poranu y na noc.

Bluszc biały/

Hedera arborea, Klein Epheu.

Rozdział lxxij.

A Bluszc then / jest rzeczony
drzewowy bluszc / bowiemy
sie okolo drzewa wite / kozy
go rady pożywają / mleka sie
m przymnaża dla tego po-
karmu / Korzeń tego zimne-
go jest przyrodzenia / a czy-
ni siemie zimna na lechorey roście / a długo
trwa w zieloności listu swojego / ma smół
gorzki a cierpnościami niektora / jest dwoiaki
rodzay bluszców / jeden biały a drugi czarny
abo jeden jest samiec a drugi samicą. Biały
bluszc ma biały owoc / a czarny ma czarny o-
woc / Tym sielem poctowie w Rzymie by-
li koronowani dla ich słachetności rozumu /
gdzieś to wielki Woyciech powiada / iżby A-
lerander tym sielem Rycerze swoje korono-
wał. Plinius powiada / iż ten Bluszc jest
drzewkiem bärzo wysoko rość / zwłaszcza
gdy nardzie drzewo iakie / abo mur na kto-
rym sie wicie / ma list iakoby drzewowy / a roz-
dzielenie w nim jest nieiakię węgłowate /

wonta mieć przykra / smół mieć gorzki
pod cieniem tego drzewa / weźowie y infty ro-
bacy radzi przemiesławia. Bluszc aco
kolwiek jest gorzki / a wśakos jest dobry ku
lekarstwom / abowiem ma moc cierpnaca y
zaciśkająca / a chak jest dobry naprzeciwko
cierwoney niemocy.

I Sok bluszców zmieszany z oleykiem mi-
gdalowym gorzkim w puszczoney w vsy / oddala
gluchosć a sluch przywraca.

I Też sok w nos w puszczoney / czyści głowę /
y boleńie tej wśmierza / abowiem ma moc w
sobie rozna a nieiako przeciwna / a przeto
też przeciwnym niemocam pomaga / ma
moc trawiaca / czyściaca / y boleści wśmie-
rza / a chak kiedy kosić będzie karmion
bluszcem drzewnym / tedy krew takiego ko-
zła kruszy kamień y wypadzająca s cztowie-
ka / tak z nerki / iakoy z mecherza.

I Też jest ieden bluszc / na ktorego listkach
rosą pądnie a twarżdzie / a w kądzi do sie o-
braca / ktore kądzi do lekarze wielkiej mocy
być wyznawają / abowiem dym tego przyro-
dzona rzecz pániam pobudza / itez czopel
podnosi / Serapio o tym powiada.

Swieczki/

Eufrasia, Augentrost.

Rozdział lxxij.

Swieczki

SWieżki / jest ziele bärzo po-
dobne w rościach Izopo-
wi / Jedno iże świeżkowe
rościł się bärwy siolkowej /
a drugie iże odrosła to ziele
nie ma / ale list prawie s s-
mego pretu wychodzi / dro-
bny a karkowany iakoby kurowy grzebień /
kwiatki s siebie wypuszczą nie prawie białe
a drobne / iako tu masz malowane.

Brodawnik wielki /

Heliotropium maius
Starendt wartzenkraut.

Rozdział lxxiiij.

Brodawnik wielki / p^lxxij
us powiada / iż w ten czas kwit-
nie kiedy słońce bywa w znamię
niu niebieskim raku / a iako ston-
ce idzie / thakież iego kwiat za-
stojem i bzie rokwitać sie / a stądże pol-
cinie to ziele solsequium zowa / iakoby n-
dacie stonca / a bowiem iako skoro ston-
ce w-
znidzie / tak sie też rokwitnie iako rychto zai-
dzie ston-
ce / a ono sie theż siula / kwiatki a
siebie wypuszczą ku białości skonne / też ku
złotości / y ku bronatności / to jest rozmaitey
bärwy / a list ma chropawy troche ciemny.
Włosność te ma to ziele / iż wwarzone w
wodzie a poranu pite ciepło / flegmy y kolere

trawi w człowiecze / i też niedzwiałowemu
w kasheniu sie przeciwi nie dopuszczając iado-
wi sie szryć po ciełe / gdy będzie pite z Wi-
nem wwarzonym dobrze.

Tęż plastr weżymiony tego ziela / a przy-
toż na brodawki / ma moc iż gina od tego.

Tęż gdy czterzy siarnka nasienia brodaw-
nikowego z winem beda ciepło pite przed
kwartana spol godziny / tedy przestanie kw-
tana a bzie wliżywa / a tym co tercycane mie-
waia / tedy trzy siarnka day z winem przed
przyskim febrzy / tedy też przestanie trzećiaczka

Tęż od liścia Brodawniku sfuczonego a
przytożonego na opuchliny / rozchodzi sie
pod nim / thakież y na podagre przytożony
plastr z liścia iego odeymie boleść / y theż
przyrodzona niemoc białym głowam pobu-
dza / y martwy plod z żywota wypadza.

Tęż Brodawnik wespolek y z nasieniem /
z Izopem / z włoskim koprem / soli troche ocz-
kowatey przytożymy k temu / to lekarstwo
zabija robaki w żywocie / tak glisty iako y in-
se / krotkie a syrokie / ktore zowa Ascari-
des.

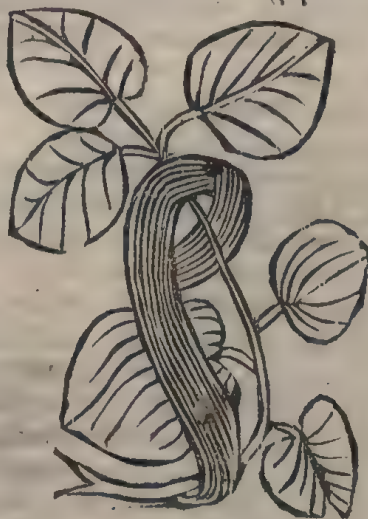
Tęż gdy będzie korzeń tego ziela na syi
noszony / niedzwiadek od takiego człowieka
wcieta / y iad iego nie mu nie škodzi.

Włoska Kanianka /

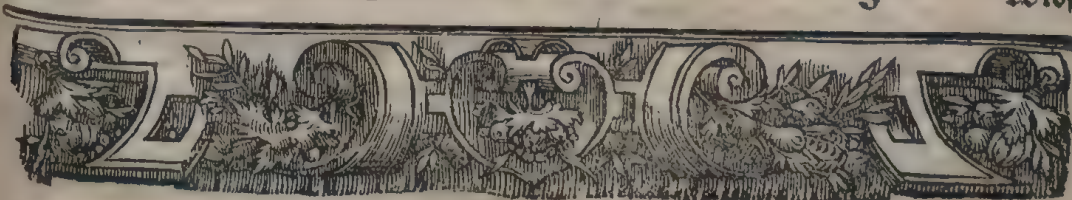

Epitimum Welisch flachs seiden.

Rozdział lxxv.

S włoska

A **L**oska Kántantá / jest siele
ktore roście we wtośech / á
roście tym obyczajem / iáko
by kántia przedzá / á nalepse
ná iednym wyspie / ktory zo-
wa Kretynskim / co naważ-
nieysze / to nalepse / á wonia
ma ostrá / ktore jest przy lisowácym / to jest
nalepse / ále bláde ábo zółtáwe nie jest dobro
ma moc ciepłą y wysusáiacá y otwieráiacá
y rospadzáiacá / wnetrznosci posila / prá-
gnienie czyni / y zápala ciátá koleryczne / ot-
wiera żywot czyniac stolce / iedno s pomoca
innych rzeczy / to siele nie cierpi wielkiego o-
gnia / á tak y wielkiego wárzenia / á miedzy
robyskimi insemi zioly / ma wiethsza wlas-
nosć purgowáć meláncolia / o czym Mezue /
Zwicenná / Serápio / Dioscorides / y Gále-
nus świadczą.

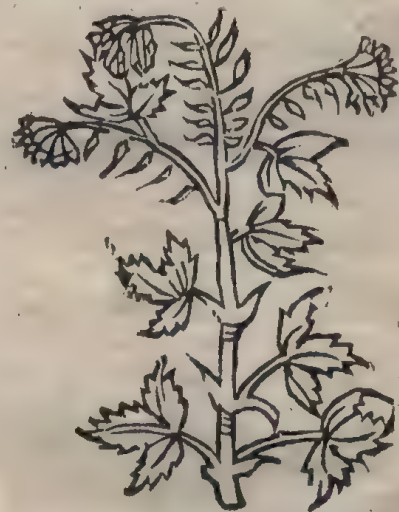
B **M**ezue piše / niektorzy práwi lubze po-
wiadáia / áby epitimum / tá wykliná miáto
też flegma wypędzác s ciátá / Páwet ieden
lekarz mowi / Epitimum wywodzi s ciátá
człowieczego spalene wilgości meláncolicz-
ne / á tak jest lekarstwo osobliwe náprzećiw-
ko niemocam / glównym / ktore z melánc-
liey przychodzi / iáko jest niemoc / ktora zo-
wa meláncolia. Drugá / jest zapomnienie /
gdy człowiek márzy á leda co mowi. Trze-
cia / jest pádaiaca / ktora s. Válánte go zowa
Też to siele zámwáć głowy / y sercá drze-
nie oddala / itez niemoc sledziony leczy / tez
ktoćie bólow y bolenie nerék oddala.

C **T**eż ktoryby człowiek miał cáncer wrzód
ábo trád ná sobie / wwarzywszy Epitimum
s polná rucá / s páprotká / átego sie nápijác
poránu przez kilka niedziel dla tych niemo-
cy / Mirrá pożywaná s tego Epitimi sáme go
wwarzenia zgarác / á prochu iego co czterzy
złote záváży / jest zámiezenie tym chorobám
Wszakże / Lecie żadny człowiek nie ma poży-
wác Epitimu / ále wiesieni / á ná wiosne / ty-
śa czásy godne ku iedzeniu tego.

D **T**eż kwártáne dostátecznie vleczyś tym o-
byczajem. Weźmi Epitimum / ták wiele co
dwa złote záváży / kámienia lázurowego z
lubryká ciestelská / káżdego co złoty záváży /
á tak wwarzywszy pierwey Epitimi ziela w
wodzie prostey / wiec potym wstawyś to ká-
mienię ná proch stárte / rospuśc w oney wo-
dzie / w ktorey wrzáto Epitimum / dáży sie
onego nápić ná éwitanu dobry trunek / á

potym nie iesc áże przez šest godzin / iedno
nie tego dnia masz dáwac tego lekarstwa /
kiedy ma byc febra czwartaczka / ále przed
byciem iey dzien ieden.

Biała Gorczyca / Eruca, Weisser senff. Rozdział lxxvj.

B **G**orczyca biała / jest swiádomá
we wfem / iedná jest ogrodná á
druga polná / domowa gorczy-
ca jest zágzewáiacá y odwó-
záiacá w wtorym stopniu / á w
sátoż polná jest mocniejszy.

I Domowa gorczyca / często iedzoná od lu-
dzi / czyni skłonność ku iurności.

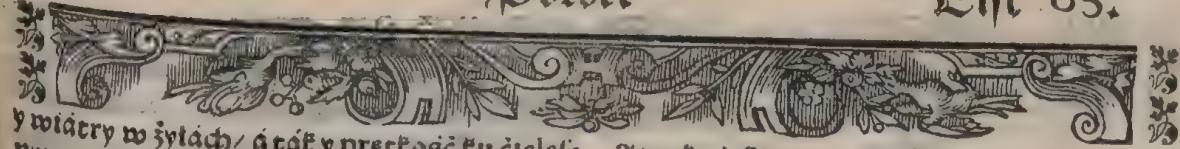
I Cziniá s domowey gorczyce przysmak i w
ktorey ryby y mięso maczáia / dáie chęć ku ied-
zeniu y smák / á wilgości flegmiste w gło-
wie wysusza.

I Pláteariusz powiáda o gorczyce / iż náprze-
ćiwko páralizowi jest dobra / y náprzećiwko
zámzierzeniu wryny / y náprzećiwko rzeżaniu
kiedy to s cebula wwarzyś w wodzie / á oney
wody ostodziwszy miódem / dáś poránu pić.

I Też siele sámo gorczyčné w winie wwa-
rzone á ná krzyż przyłożone ciepło / czyni by-
nosć cielská / tak iez y náśienie stłuczone ná
proch á z miódem zmieszáne przásnym / przy-
tożże ná krzyż ábo ná nyrtki / czyni skłonność
ku rzeczám cielskym.

I O tymże też świadzy Gálenus / iż gor-
czyca czyni pomnożenie w męskim náśieniu
y wiátry

y wiatry w żyłach / a tak y prekosć ku cieles-
nym rzeczam / jedno iż poruśa bolenie gło-
wy / Ale kiedy gorczyce z takutą bedzieś
przyprawił / tedy odepnieś iey iadowitość
zbytnią. Tenże Galenus powiada / iż gor-
czyca biała ma moc rozgrzewać a y wysuśa
iaca / y temu mamy wierzyć iż tak jest / bo te-
go doświadczamy skutecznie w zimnych a
w wilgotnych niemocach.

Polna Ruta /

Fumus terre, Erdrauch.
Rozdział lxxvij.

Polna ruta / jest ciepła y sucha w
wtórym stopniu / Pandectā po-
wiada / iż polna ruta rośnie z dy-
mow grubych / które pochodzą
z ziemi / im zieleniejsza jest tym na-
lepszā / ale sucha nie waży / napierwey ma
moc purgowania melankolia / a potym fle-
gme stona / y potym kolere / a jest też popa-
dzająca vryny / a przeto wwarzenie polney
ruty s piołynkiem / s kwiatkami Centurzy-
ey / z borałowem / każdego snich wzięwszy
po poł garści / korzenia sosnki / korzonkow
paprocki / korzenia chebdowego / każdego s
nich po vnczey / Raniey przedze / Epitimi z

Apteki / listkow sene / każdego snich pot vncę
Nasienia włoskiego koprū / piotruszczanego
lub siczłowego / opichowego / mirabolanu z
Apteki / każdego snich dwie drągme / laktry /
cyey iedne drągme / wszytki tży rzeczy prze-
ciucz miaszko / a warz s prosta woda takoby
we dwu kwartu wody przylawszy troche oc-
tu takoby pieć tyżek / warz że aż do trzeciey
części / a potym przecedawszy ocutruy a piy
to poranu y wieczor we dwie godzinie przed
wiecerza trunek / a wypiywszy ten syrop / weź-
mi ty piluły / dawśy ie vczynić do Apteki / tak
napisawśy na karcce. Weźmi masy piluły z
wilczego syka dwa skropuły / masy piluły s
polney ruty ieden skropuły / Turbit poł skro-
puły / granorum coconidi pieć / imgbieru
trzy siarntā / zmieszay wszytko spolem / a v-
czyń piluły dziewięć s syropem polney ruty / a
potym weźmi dla posilenia Diallaccam ko-
laczkow pieć abo mniey / abo diacorum.

G Też sok polney ruty s kofia serwatka / a B
przymieszay knim troche prochu mirabelā-
norum / a tego sie napijaj / krew czysci y cz-
wartaczke oddala.

G Też weźmi sok polney ruty / sktorem zmie C
śay prochu wroblego prosa / abo prochu Lā-
mitāmienia / a tego sie napijaj / vryne pedzi.

G Też sok polney ruty jest dobry na ząpsowā D
nie waig / itez na ząpsowanie dziasł / które by
wa s prochniatosci / gdy vsta sobie tym plocze

G Też sok polney ruty s cukrem / jest dobry E
naprzeciwko zaktānin sledziomy itez watro-
by z zimney przyczyny.

G Też sok polney ruty s siarkā a z Oleytem F
sablkowym / jest dobry na świerzb / Pandec-
tā / Placéarius powiadaia.

Włoski Kopr /

Feniculus, Fenchel.
Rozdział lxxvij.

Włoski Kopr / jest ciepły y suchy
w wtórym stopniu / ma moc po-
budzająca vryny / Nasienie y ko-
rzenie y liście włoskiego koprū A
są dobre ku lekarstwam / wodkā
Koprū włoskiego / s swoley własności / oczy-
ści /

ści / a nawiecy s tucia a skamieniem który
zowa kalaminarie / ty rzeczy zetrzy na proch
a zmiesawszy siba wodka / tym oczy maczay
chore a mdle / a przeto weżowie na wiosne
wychodzac z ziemie maiać zaćmienie w o-
czach / i taze do korzenia włoskiego kopru / a
onym sobie oczy wyćierata / a skad ostrość w
zroku biera.

B Też nasienie włoskiego kopru albo korze-
nie / albo liście pożywane od pań / mleko im
w pierśiach mnoży.

C Też wwarzenie korzenia albo nasienia ko-
pru włoskiego z nasieniem piotruszczanym /
z nasieniem wroblego prośa / itez tamikamie-
niowego / w winie wwarzywszy / a to wino v-
ryne wypadza / y rzecż przyrodzona paniam.

D Też wino w którymby wrzał włoski kopr
s korzeniem bruscy / s sparagowym / z lubsczy-
kiem / a koby miał zaćkanie w atrobey y sle-
dziony / tedy to lekarstwo otworzy y wypedzi
wiatry też w netrzne trawy y wypadza s ciał

E Też naprzeciwko weżowemu wlości / i taze
niu / albo i taze inzego iadowitego robaka
wwarzywszy włoski Kopr s cebula / a potym
przetłukszy przytoż na mieysce wloafone / wy-
ciągnie tad.

I Też Wino w którymby był wárzony wlo-
ski Kopr z miętka / a tego sie napijay / bowiem
żoładek y strawnosć posila / y zgaga vsmie-
rza z zimney przyczyny pochodzaca.

I Też wino w którymby wrzał włoski Kopr
s korzeniem Páluchowym / s korzeniem so-
lnki / a potym ocukrowawszy napijay sie tego
opuchline wypadza z zimney przyczyny.

I Też sok włoskiego Kopru / wystawiony na
stonice w skłance przez dwadzieścia dni / iest
dobry na bielmo y na infse zmazy oczu / w
puszczając tego na oczy chore.

I Też naprzeciwko świerzbowi oczu pew-
ne iest lekarstwo / Weźmi soku włoskiego ko-
pru / alo eparitiz apteki / a potym wystaw
to na Stonce w skłancy abo w kwarcie cen-
wey przez dwadzieścia dni / a tego potym w
puszczay na oczy / iako iest obyczay.

I Cieste iadanie włoskiego kopru nie iest do-
bre / bowiem sie nierad trawi rychto w żo-
ladku / aczkolwiek nadymanie żolodkowe y
zgaga odeymnie / Awicenna powiada.

I Też w febrach długich abo zstarczaych
woda włoskiego Kopru s piotruszczana a o-
cutrem / sa dobre ku pićiu tym chorym / Pan-
dektá / Placcarius / Awicenna powiada.

I Też koby miał robaka w vchu skortá a
bo swierezka / tedy sok włoskiego Kopru z
miodem zmiesawszy / ciepło wpuszczony w
noc w vcho / zdechnie robak.

I Też naprzeciwko opuchline / ktora zowa
Wodnica / włoskiego Kopru korzenie stro-
cha maki teczmienney / warz w winie / a one-
go day choremu poranu potrofe.

I Też samo korzenie w wodzie abo w winie
wwarzone / a tey wody ocukrowawszy abo o-
słodzimy day sie napijac temu / ktho cierpi
kamien / wypadza z bryna barzo lekko.

I Też kto czesto nasienia włoskiego Kopru
pożywa / taki prawie odmiotnieste / bowiem
pleć glodzi a krew dobra mnoży.

I Też pezoły zachowawa w vloch / i taze nig-
dzie nie polecza z onego vla / kiedy samo sie
le włoski Kopr stucze / a onym sielem be-
dzies pomazowat vle.

Doziemki/

Fragaria, Erdbeerenn.

Rozdział lxxix.

zynkami drobnemi / a tego pozoway / abo
wiem iest dobry to spinal / tym ktorzy sucho
ty miewaia.

I Też liście poziemkowe z liściem Jąworo H
wym wespolek wwarzone / a stego potym w
czyni plaster / a przyklada y na zlamane gole
ni / abo wiem spala y zrafcza ie.

I Też gdy poziemki wwarzy y z woskiem sla I
zem / a wespolek stluczesz / bedziesz miał dobry
plaster na wywinienie y oddstawienie ciała

I Też gdyby który człowiek miał wnetrzny K
wraz / sol poziemkowy s soliem żywołosto
wym zmieszany / spala y goi rany / gdy sie te
go kto napijać bedzie.

I Theż paniem iest dobry ku zaskawieniu L
zbytney przyrodzoney rzeczy / a nawiecey /
gdy ktemu solu babczanego przymiesasz.

Jesion /

Fraxinus, Eschenbaum.

Rozdział lxxx.

S 3

Jesion

A Oziemki sa zimnego przy
rodzenia / sa dobre na slino
gorz / to iest na napuchli
ne syie tym obrezaiem. We
źmi Solu poziemkowego /
wodki babczaney / káždego
snich 4. vneye / miodu roża
nego iedne vneye / solu żorawin pol vneye /
balauście z apteki dragme iedne / a przylaw
y ktemu ze czterzy lybli octu / przywarz / a
tym sobie plocz vsta.

B Też wodka poziemkowa goracość gąsi /
y pot zaskanawia / a gdyby w tej wodzie roz
puscił dragantu a tego sie napijał / pragnie
nie oddala.

C Też Wino w którymby wrzalo to siele z
nasieniem piotruszczanym / z nasieniem
kamikamieniem / kamien wypadza y rozmie
tza w człowiecze.

D Też sol poziemkowy z miodem rożanym
iest dobry / tym / ktorzy maia rozpóliny w
ściach / tym namazuy vsta / a gdy poziemki v
warzy y z miewem z boraktem polewka one
go miesa / krew dobra y laska czyni.

E Też sol poziemkowy s cynamonem / zto
wonia vst mieni / przyiemna czyniac.

F Też naprzeciwko boleści serca y głowy /
iest lekarstwem.

G Też wwarzywszy poziemkowe liście / s ciw
elany liściem / z borakowym / a potym vsie
tay drobno takó kápuste / a zasia warz z ro

A **D** Żelion jest drzewo zimne y suche w wtorym stopniu / moc tego liścia jest nawierca gdy jest zielone / tedy rany goi nowe.

B **J** Woda w ktoreyby liście świeże Żelionowe wespotek y skorzeniem było wwarzone / a tego wczynion był plastr / jest dobry na złamane miejsca / a tak y na kości złamane przykładay / bo ie spaja.

C **J** Też wino w ktorymby wrzaly skorki Żelionowe s skorkami bagnetowemi / a tego sie winą day napić temu / ktoryby miał siedziotne zatwardziała albo zamułona / bez pochyby vleczą / a one twarżość rospadza moczne. Jest to rzecz doświadczona / gdyby prosieciu była daná woda w ktoreyby były warzone ty skorki przez kilka dni / a kiedy zabijesz ono prosie / tedy nardzies w nim bärzo mata siedziotne dla pićcia tej wody / Pándek tá mowi.

D **J** Też jest dobry Żelion naprzeciwko cżyrwoney niemocy / na przeciwo biegunce masy / gdy wwarzysz skoreciki Żelionowe w deficyowey wodzie / a wloysz garść nasienia babczánego / a thego syropu bedziesz sie napijał naprzeciwko tym chorobam. Też w tym syropie rozmocz gebke / a przykładay na żywot / bo ząstánawia biegunkę / a kiedy temu syropu przyleysz octu a rozmoczysz gebke w tym wóysklim ciepło / przykładay na żoladek / chceśli wróćanie zbytnie ząstánawic / ktore przychodzi z młodości żoladka.

E **J** Też popiół s skorek Żelionowych wczyniony / a potym zmieszany s sokiem kobyłego szczawiu / a s troche Oleyku babkowego / a s troche żywego srebra / iż bedzie takoby masę tedy ścierzb y krosty spadza s ciała.

F **J** Też drągma jedná albo poltory prochu s skorek Żelionowych z winem zmieszany a pitey / flegme purguie / itez krosty wodne a białe ktore bywaia na licu / gdy tym winem s tym prochem pomazesz / wysusza ie dobrze.

G **J** Też liście Żelionowe / przeciwi sie iado / wi / to jest / gdy sól wyciąnie z liścia żelionowego / a tego sie soku z winem napijesz / iad s ciatá wypadza / abowiem takiey jest mocy iż weźowie poránu y wieczor chronia sie cieniá tego drzewa / a nie smieia po den wlażyć / a tak gdyby między weżem položyl z iedney strony ogień / a z drugiey strony Żelion / tedy waż daleko woli w ogień w bieżeć / niżli w cieni żelionowy / Bártłomiej z Angliey mowi

J Też rany goi skorká Żelionu młodego świeżego / silul sy ieczyscie / a przylož na rany nie cieto.

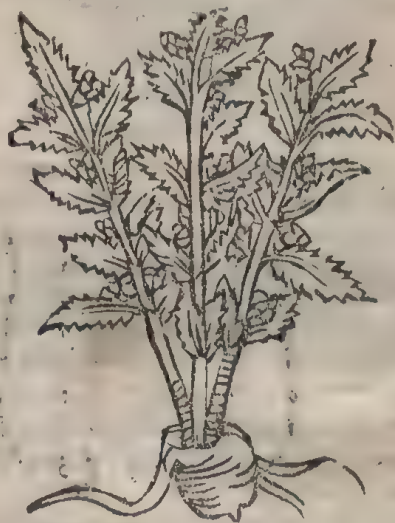
J Też wwarzone w winie / a ono wino day i pić temu / ktoby miał flegmę y żoladek / trawie flegme y twarżość siedzioty rospadza.

Orzeźki/

Filipendula, Wildegarbin.

Rozdział lxxxi.

Rzeźki / siele jest ktore obficie roście / tak w Poljsze iá / to y indzie / Korzeń Orzeżkowy / jest nalepszy ká leżarszwam / ten jest wezwomaty Ciasu Żelionowego / korzenie ma być kopane tu letaršwam / a przez dziesięć lat może być chowane to korzenie w mocy swey / List jest tego ziela trwawnikowemu podobny / mac ma przechodzaca dla ciepłości y suchości swoiey / trzeciego stopnia.

J Proch s Korzenia Orzeżkowego / s prochem ziela tamikamienia iednako po potowicy drągmy z winem albo z woda perziowa zmieszane / a ciepło poránu pite / kamień wypedza z nerek.

J Też na kolikę ktora bywa w cienkich ieliach / zowa ia Jliaca wczyn krystere s prochu tego ziela / rozmoczysz w ciepłej wodzie / i

rey ma być quarta albo mniey / a soli tyżle wo
lyp / a Oliwy spiec tyżek albo maśta.

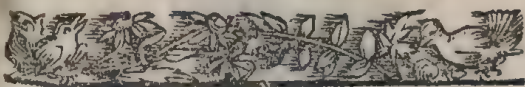
D Też lekwarz larátiua benediktá / który
w aptekách spráwuia / dány tym obyczáiem.
Weźmi benedictelárátiue pieć dragm / pro
chu Orześłowego pieć ziarn / zmieszáy spo
tem / a rozmac z wodką wloskiego Kopru / a
z wodką perzowa / a zágrzawšy na światá
nu / day wypić ten trunek / kámién wypadza
y folike leczy.

E Też proch tego korzenia s prochem ná sie
nia wloskiego Kopru z winem dány / boleś
ci żoladka oddala.

F Też ná boleści wnetrzne / a zwtaszcá ná
tłócie. Weźmi prochu tego korzenia stłko
tyżek / a warz troche w winie izby nie do koń
ca wywrzáto / a potym en proch tak wilgot
ny / wotóżywšy w worek albo w chustę / maczaj
je w onym winie / a przykláday ná żywot.

G Też náprzećiwko dyháwicy flegmistej /
proch korzenia tego z goryczkó / w potrá
wách albo w pićiu pożywany / jest bázro wiy
teczny náprzećiwko Świętego Wálántego
niemocy / jest to lekárstwo dobre.

Redownik /

Scrophularia, Brannwurtz.

Rozdział lxxxij.

Redownik / bázro siele po
dobne pokrzywie wielkiey /
tylko iz gładse liście / a ciem
nieyszej bázwy / korzeń ma
pekácy guzowácy / trotki á
miašy / thegoś używáta w
lekárstwiech wiecey niż liś

B roście ná mterseách wilgotnych.

Dioscorides piše / iz redownik stłukšy sot
wyciśniony sniego / wpuszczáy w rány / które
ze złych trost bywáta / wysusza rány y goi.

E Też blizny które zostáta po ránách námá
sá / wy tym soliem / zrowna sie s ciátem.

F Też redownik w wodzie wwarzawšy day
je pić one wode ciepło / wypędzi precz kolere
wše wilgotności tłuste s ciáta.

G Też krwawnice goi / gdy przetoisť tego

siela rozinšonego w moźdzerzu stłukšy / ná
kóniec ielirá.

F Też sot wyciśniony stego siela z mlodem
zmieszány / mgliste oczy wryśnia / gdy tym
ná noc leodzić pomázowal oczy.

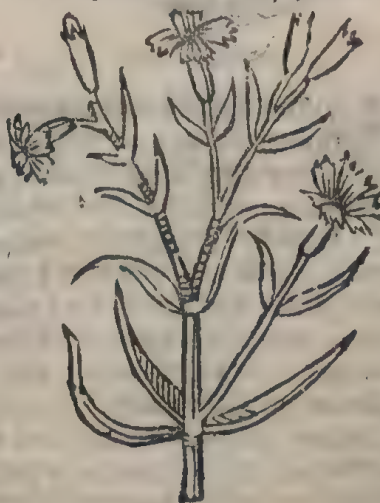
G Też boleć / które w pietych żyłách bywá
ta w korzeniach / iáko w podobáże / w sciátice
wámierza / gdy tym sielem chory ciłowiet bes
dzie sobie miysca bolace náparzat.

Polne Gwoździki /

Garyophili syluestres. Wildenegelma

Rozdział lxxxij.

5 4

polne

A **W** Oline gwoździki / gatastki polnych
gwoździków gęste rościłi s sie-
bie wypuszczają / a pospolicie ro-
ściłi / która posłedniey wyroście
bywa wyższa / a tak dla tego na-

zwadza to zielszyn nad oycem.

B **G** Gdy to zielsze w wodzie będzie wwarżono /
gdymy którego człowieka iaszejorka wlasita /
tedy ta woda wymyway / bowiem boleść vs-
mierza.

C **G** Też sol albo proch tego ziela w fistule w-
puszczony / wysusza ta y goi.

Wodna Bąbka /

Fistula Pastoris, Wasser wegerich.

Rozdział lxxxiiij

A **W** Odną Bąbką / jest podobna psie-
mu izykowski / na tokieć roście /
iedno iż ku ziemi skłania sie / na
słonym wirzchu kwiaty żelony
wyrasta / Korzenie cienkie iako

Czemierzycą to zielsze ma / roście w katuszach.

B **G** Korzeń tego ziela tak wiele / co złoty za-
waży / starty z miodem przasnym / co dwa zło-
te zaważy / day z jeść temu człowiekowi / ko-
reby był okarmion iadem morskiego żółcia /
Takież y iadowi opijowym lekarstwo jest / i-
też kłócie które bywa w żywocie / oddala.

C **G** Też samo wwarżenie wodney bąbki s ko-
rzeniem pasternakowym / a ten syrop day pić

temu / koma czerwona biegunka / zastana-
wia ta mocnie / także y korzenie wężyni.

G Też Awicenna w wtorych księgach swo-
ich / pisze o tym zielsu / mowi / iż ma moc oćie-
rająca bolaczki y wrzoby rozpadać w-
netrzne.

G Też wypadza kámiień drobny z nerek / gdy
ten korzeń będzie wwarżon / a ten syrop be-
dzie dany ku pić / rany wnetrz goi to pić.

Paproć /

Filix, Sarcenkrand.

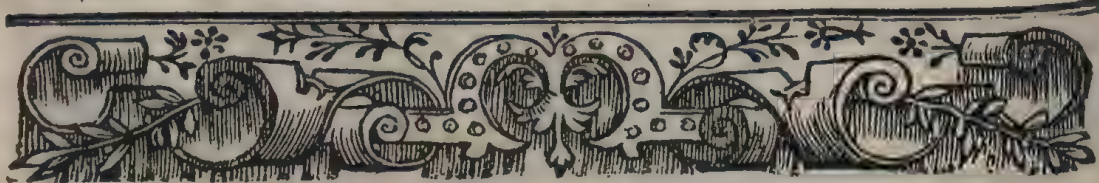
Rozdział lxxv.

A **W** Aproč Roście / na kámiennych
mieyscach / na gorach kwiatu
żadnego nie ma ani owocu / list
ma / kłhory roście iako by pioro

scrusie / woniey też żadney pra-
wie nie ma / korzeń ma długi / smak cierpna-
cy / ma moc paproč w korzeniu wietrzyć / a
ma moc wysuszać / kłajaca / omywać /
ca / y posilająca.

B **G** Dioskorides piše / iż paproci liście / co za-
waży czterzy złote w pływ miedzie wwa-
rzywszy / day wypić trunek / tedy chrobaki w
żywocie porzuchają / y piod zabija y przez wy-
rzuca. Jest też drugi rodzaj paproci / która
zowa Sáre / tey liście jest podobne piwo-
siej / iedno iż ma gęste gatastki / Korzeń y list
ma dłuższy. Bárwe ma korzeń tej paproci
czarny s czerwonością zmieszany / a ta paproć
jest

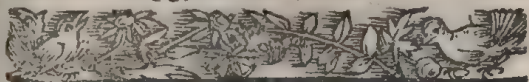
jest samica / Korzeń tej paproci wwarzony a
z miodem zmieszany / a weżyniony iako elek-
tuarz / robaki z żywota wyrzuca y zabija.

C Też ktoraby biała głowa pożywała tego
elektwarzu / broni poczęcia y płod w żywocie
zabija y wyrzuca / to mowie by sie strzegły /
nie dla tego aby to sobie czyniły.

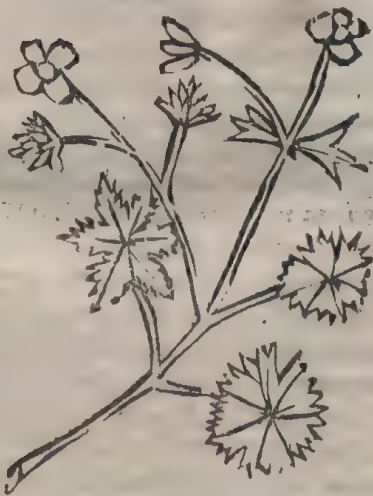
D Też proch weżyniony s korzenia paproci
nego / ktory proch syp w fistule / wysusza y goi
i mocnie.

E Też listy paprociane / po ki sa zielone a kie-
mu bärzo młode / gdy beda wwarzone a ie-
dzone / otwierają żywot czyniac stolce / a w
bätos Galienus w s. Księgach farmacorum
powiada / iż paproć nawietrza ma moc w
swoim korzeniu / y wypisuje ty wszystkie spra-
wy / ktore sa wiśhey napisane.

Jaskier /

Rauunculus, Ranunculus.
Rozdział lxxxvj.

Jaskier ma moc zapalająca / a bo-
wiem jest ciepły y suchy w trze-
cim stopniu / a nawietzey gdy iest-
cze zielony / jest bärzo mocny w
goracości swej / ale wwiędzy / iuż
mocy mało a bo nie ma.

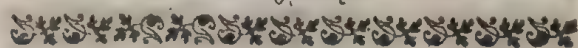
B Platearius mowi / Jaskier w moździerz-
stuczony / gdy bedzie na gote ciato przytożon
żrani ono miejsce / a prawię swoia goracoś-
cia przepali skore kiedy przez noc z miejsca

nie bedzie. odiet / a tak gdyby miał wrzod ze
brány a niechciał go przektoć zelazem / tedy
tego iaskieru przytoż nani przymieszawszy
niemu troche Oliwy. Thakież y na wrzod
squinantia / moześ tego iaskru przytożyć z O-
liwa zmieszawszy.

C Też gdy iaskier bedzie w rożany Olejek w-
tożony / wtedy Polik wämierza / y czlonkow
bol / ktory Arceika zowiemy.

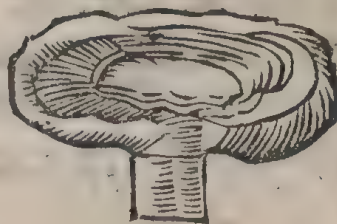
D Też kamień s cztowieka wypadza / gdy
woda w ktoreyby Jaskier wrzał / przez krie-
stere do ielit wleiesz.

Grzybny /

Fungus, Schwämmen.

Rozdział lxxxvij.

Allenus piśe / grzyby byc zimne
go a wilgotnego przyrodbienia
a dla tego sa bliskie we złości ta-
dowiem rzeczam / a bo wiem
mało w sobie zagnitość przyro-

A dzona / Też Galienus mowi w Księgach o
farmiach / O grzybach / iż sa godne ku iedze-
niu / iedno kto ich wiele a często iada / mnoży
w sobie krew zla / s ktorey w niemoc ciepła
przychodzi / zwaśca iż między grzyby sa ro-
dzaje ich rozmaite / gdziem widział iednego
cztowieka / ktory po iedzeniu grzybow w-
padł w dychawicę wielką y w kurczenie / y
w omblenie z boleścią wstet iotadkow /
s ktorego bärzo zimny pot plynął / a wśakof
bel wdro-

Był wzorowion przez pićie wina korzennego w którymby był wwarzon Poley / a osolimy. Dac sie dobry trunket napić tego winą / po którym trunku wyrzuci żoladek ony grzyby skłomata flegma. A przeto kto chce grzyby albo inſe bedzić iadac / taki w kolike y w dyschawice w pada / ale wino korzenne po nich pite / odeymnie im ztość iadowita / a koby sie niemial po nich napić winą / tedy wdrzyć całkiem troche tatarczanego naſienia w wodzie / a potym odlać wſy one wode / wſy pác ſoli a octu wlać / a tego zaſie przywarczyć a dac ſie napić trunket dobry na to.

B Też grzyby doſyć cieżnoſci dają / ſedno ſa cieżkie ku ſtrawieniu / a całkiem z żoladek wychodzą / rzeżanie wryny czynia / koby grzybow cieżko pożywa / dla tego / iż w kwaśna flegma a w gruba ſie obracaia / dla kthorey rzeżanie przypuſzczaniu wryny przychodzi.

Wroble Proſo.

Granofolis, Mer hirsch.

Rozdział lxxvii.

A Wroble proſo / ma w ſobie cieżkoſć y ſuchoſć w trzecim ſtopniu / a naſienie wroblego proſa / ieſt wietſzey mocy a ieſt to Naſienie białe a oſtragle a bärzo twarde / roſcicie na wyſokich mieyſcäch / Moc Wroblego proſa naſienia / ieſt pobudzająca wryny / wſamiaca kámień / a przeto

wino w którym wrzāto to naſienie z naſieniem piotruſzczanym / z naſieniem wtoſkiego kopru / czyni to / iż kámień y wryne wywodzi. Albo tak weźmi ſyrop lepfey mocy na ty rzezy. Weźmi ſoku wroblego proſa / wodki wtoſkiego kopru / piotruſzczanego / kaźdey mniej niź po poł kwarty / naſienia wroblego proſa / łami kámieniowego / naſienia miechuntowego / opichowego / kaźdego ſnich czterzy drągmy / korzenia bruſcy / ſpārágowego / kaźdego ſnich dwie drągmy / naſienia malonowego / kwiętoſłowej / kaźdego ſnich drągmy / wſyſtłki rzezy przetłukſy waz w winie tak w połtory kwarty aż rycho do połowice ma wymrzeć / a potym przedſiwy ocukruy / a tego ſie napuay porānu y wiecior po trunkowi ciepło.

B Też wino w którym wrzāto wroble proſo / albo proch wroblego proſa wſięty z iakā polewka / ieſt dobry tym którzy wodzie nie mogą puſzczać / iteż którzy mają oſtra kolikę w żywoicie / albo w cieżkich ielitach które zowa Jiacā. **C**

Serāpio mowi o powieſci Kaſis / proch wroblego proſa ieſt dziwny w pobudzaniu wryny / iteż w rzezy przyrodzoney pāniam / iteż kámień w nyrkach y w mecherzu drobi iā / kókolwiek bedzie wſięty / to ieſt / albo wwarzy wſy i w wodzie albo w winie lepiey / albo w polewce iakiey / albo troja ſtego weźmić. **D**

Też troja poſpolitym obyczajem przyprāwiona wryne pobudza / y rzezy przyrodzone białym głowam wywodzi y kámień mocno truſy / tak iā weźmiwſy. Weźmi Naſienia Wroblego proſa / naſienia łami kámieniowego / naſienia Miechuntowego / ſpārágowego / opichowego / iteż malonowego / kaźdego ſnich po drągmy ſedney / cynāmonu / gwōdzikow / muſłatowego / kwiātu gālgānu / kwiętoſłowej / kaźdego ſnich rowno po połowicy drągmy / cukru białego iakoby czwarta cześć funtā / zmieſzay ty rzezy ſpołem w moźdzerzu / a weźmi troja / kthorey pożyway o potrawami.

Gdyby kto chciał ſiebie kámień wypędzić / albo wryne / albo pāni rzezy przyrodzonea pobudzić / tedy ma wſieść w wānnę w ciepłą wodę / a potym ma ſie napić tey troey z wodą Wtoſkiego kopru / albo s piotruſzczana. Albo wānnyma być wārzono ſiele / piołyn / wtoſki kopr / piotruſkā / rumien / Plāteārius. Serāpio o tym powiādaia.

Galle

Gránatek/

Gallettricum, Szarlach.
Rozdział lxxxix.

dunká wrotycz/ bylicá/ izop/ lebiortá/ mie-
tá/ stego ma być wánná przypráwioná/ á po
wysciú z wánný day sie ley nápic. Wteridá-
tum co złoty záwazy / á ma ciepło wypić z
wodła bylicowa / Bárzo jest rzecz dobra pá-
niam / á potym możeš sobie náparzáć dymio-
ná / wwarzywšy bylice / wrotycz / izop / y gro-
natek / ábowiem częste náparzanie máci-
czyntia gotowšá ku pocześciu / á dla pośile-
nia żetadłá / ma pożywać diágálángi kotacž
kow / ábo Aromaticum rosatum.

Benedikt/

Cariophyllata, Benediktenwurtz.
Rozdział xc.

A O Ziele jest ciepły y suche / ma w-
łosność czyścić máci-
cy / sntego syrop tym obyczátem.
Weźmi soku tego ziela / soku by-
lice / káždego snich potkwarcy /
Bóžego drzewłá / náśienia włośkiego kopru /
bányżowego / piotruszczáno / káždego snich
pot gárci / cynámonu / gálgánu / káždego o-
nich drágme ledne / ty wysyeli rzeczy warz w
winie áże do połowice / á potym przecedziw-
šy ocukruy ábo oślodž miodem / sšymowá-
nym / á tego sie páni ntechay nápija poránu
y wiecšor iesli chce / á gdy ten syrop wypije /
te purgácia z ápeeli niechay weźmie / Weź-
mi Trepigre gáleni trzy drágmy / diáfinico-
nis ledne drágme / cášcie wyčiágnioney pot-
wney / rozmacžce ty electwarze w tym syro-
pie / á poránu ciepło wypiy / á názánu trz weź-
mi kotacžkow / ktore zowa Diámbrá / ábo e-
lectwarzu de gemmis dla pośilenia.
B Też wánná z žielem przypráwioná / czy-
ści máci-
cy z ostátkow nieczyśtości / to jest mío-
dunká

Benedikt jest žiele ciepłe y suche
w wtorym stopniu / to žiele / ma
moc wielką / w lišku wietřa mž
w korzenin / á przeto liście ma
być kładziono ábo brano w le-

kárstwie / á nawiecey žielone liście ma być w
zwyczánu / ma moc rospadzáca / trawiaca
otwieraćca zowa ten benedikt gwoździł o-
wý žiele dla te^o iż ma wonia gwoździłowa.

B Gdy weźniš párzenie z wwarzenia bene-
diku z bylica / gronatkem / rzecž przyrodzo-
ne pániám wywodzi.

C Ciopel weźniony s soku tego ziela / s so-
ku bylice á s prochem mirri zmieszaway spo-
tem / á rozmoczywšy w tym sáwetne weźni
ciopel / ktory w pusć w máci-
cy iesli chceš ku
rzeczám przyrodzonym przwóć rychło.

- D** **G** Też Wino w którymby wrzalo to siele z miętka / z gągánem iest dobre ku posileniu dobrego trawienia żoladkowego / y wiatry z żywota wygania.
- E** **G** Też wino w którymby wrzalo tho siele s korianndrem na cukrze przyprawionym / kto sie go bedzie napijal / boleść głowy vspakala ktora pochodzi od żoladka.
- F** **G** Też iest siolko posilające serce / a nawiecy w Winie s cynamonem wwarzone / a s kwiatem muskatowym / a tego sie napijają.
- G** **G** Też sol benediktor z grispianem zmieszanym fistuly spaia y goi.
- H** **G** Też Wino w którymby bylo warzone tho siele s kminem a s polna driadkwa / iest dobre naprzeciwko kolice wselekicy.
- I** **G** Też sol benediktor z babcziana wodka z mieszanym a pity / wysusza wnetrzne wilkości / y biegunkę zastawia / Pandecta powiada Capitulo de Gariofilata.

Goryczka/

Genciana, Entzian.
Rozdział xcj.

A **G** Goryczka iest ciepla y sucha w wtorym stopniu / korze nie iey ku lekarstwu sie go- dzi ale nie liscie. Goryczka ktora ma wielka gorzkość iest dobra / ale ktora nie ma wielkicy gorzkości / tha sie

niegodzi ku lekarstwu / ma moc rosp adzia- iaca / trawia iacz iecz czyściaca / a iest pobu- dzająca vryny.

G Wino w którymby byl warzony korzeni go- ryczki s korzeniem kosaccowym z lakrycia / a to wwarzywszy ocukruy / bedzie mial syrop naprzeciwko dychawicy.

G Też plastr wezyniony s prochu goryczk- nego / s korzenia kosaccowego na proch silu- czonego / a zmieszanym z miodem przyloz na pierś tego dla dychawicy / abo namięz pierś dychawicze masecia diatla / przymieszanym k niego prochu korzenia kosaccowego.

G Też tym ktorzy miaso S. Valante go nie- moc / proch s korzenia goryczkane go z wod- ko maieranowa dany w picie kielo razow.

G A kiedy proch goryczki bedzie dany s so- kiem miętka / przeciwi sie iadowitych roba- tow vkszeniu.

G Też proch goryczki zmieszanym s cebulnym sokiem / iest dobry na vkszeniu prakow iado- witych / gdy tym miesce bedzie pomazow- wal abo przykladat na nie.

G Theż proch Goryczki s prochem bozego drzewka a s sokiem bylice / s trocha miodu przelnego / zmieszanym ty rzeczy spotem a wezyn- czopek z bawelnym obwalawym w tych rze- czach / wloz do macice / bowiem rzec przy- rodzona paniam wywodzi / y plod vmarly / tudziez czepek / Platearius mowi.

G Ma moc otwierająca zatkania z zyt / y z watroby / a kiedy wezmiesz sol Goryczki / abo wode w ktoreyby wrzala goryczka s cynamo- nem / a tego sie napijaj / abowiem boleść bo- tow / y oddawienie pietych zyt vzbawia i- też żoladkowa boleść y watrobna odeymnie.

G Też proch korzenia goryczkowego zmie- szany s prochem czarney heleny / a tego w- zle rany plynace w puszczać / wysusza y goi.

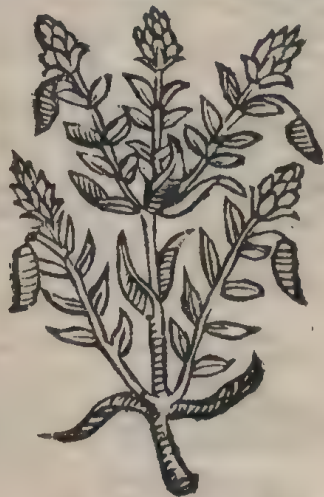
G Też proch bozego drzewka s prochem ko- rzenia goryczkowego / zmieszanym spotem na- mazuy krosty biale na twarzy / Serapio z Pandecta powiadaia.

Janowiec abo Kreczynka.

Genesta, Heydenschmuck.

Rozdział xcij.

Janowiec

niem tego / itez nasienia hanyżowego / nasie
nia włoskiego kopru / każdego snich po pot
gārści / Porzenia sparagowego / pideruszeja
nego / każdego snich popot vneyey / māshtykt
pot drāgmy / cy wshystki rzeczy warz w winie
y wodzie / izby winā y wody bylo po kwarcie /
tāl dlugo ma wrzec āzeby trzečia cieśc wy
wrzala / ā potym przecebdzimy ocukruy ābo
miodem rozanym oslodz / ā tego sie nāpijaj /
ktory też syrop y nā opuchline sledzony iesth
bārzo dobry.

¶ Też wodkā ābo wodā prosta w kthorey
wrzalo nasienie tego ziela wespolek s kwiat
kami tego ā z nasieniem bābczānym biegun
te krawa zāsthanāwia / itez przyrodzona
niemoc pāniam zāsthanāwia.

¶ Kto też czesto pożywa nāsina tego ziela
w potrawach ābo kwiecia tego / tākoww be
dzie zachowan od boleści nożnych / ktore zo
wa podāgra.

Perz iest Trawa.

Gramen, Grace Aegicon, Owecken.

Rozdział xciiij.

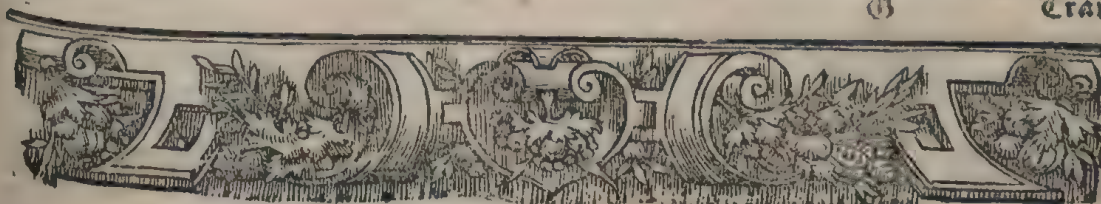
6

Trawa

A Anowiec iest ziele ciepłego
y suchego przyrodzenia w
wtorym sthopnu / ā miewa
kwiatki żółtawe / nā podo
biensstwo kśiezycā / nasienie
iego iest ciepłe / kwiatki ie
go wespolek y ziele māia

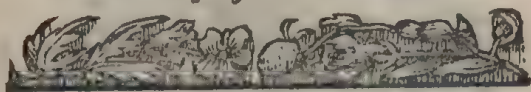
w sobie zbytnia wilkość z niełakā ostrosćia
wcināiaca / ā stadze wrācie pobudza. Zo
ladkowi skodzi itez sercu / iadowitość thego
ziela miodekiem rozanym z māshtā zmieja
nym bywa odehymowana / nasienie iego ma
być dawano z wodā miodowā / to iest z syta
ābo z hānyżowym nasieniem zmieiane / ābo
z nasieniem włoskiego kopru / ā tāl moc te
go ziela bywa odehymowana / kwiatki thego
ziela nie cierpiā dlugie wārzenia / āle nāsie
nie iego dluskiego wārzenia pothrzebuie.
Jest też drugi Janowiec ktory iest zimny ā
suchy / ā iest mnieyszy y gāstsi itez sam wshy
stek / ā kwiatki mā białe / pāndekā powiā
da: Capitulo de Genesta.

¶ Dioskorides też mowi / nasienie Janow
cy wespolek s kwiatkami stłuszyie nā proch
ā ten proch wypiy z miodem ābo z miodym
winem chcefli mieć wrācie / ā precz nieczy
słości flegmiste s siebie wypedzić. Jan Me
sue też mowi o tym sielu izby mialo wywo
dzic flegme z żoladkā / itez z cżłontow bārzo
mocnie ā pożytecznie / itez z nyrek vryne po
budza y kāmien w nyrkāch itez w mecherzu
drobi / ā żadnym obyczātem mnożyć mu sie
nie dopuszcza / stych to wshystkich ā lipkich nie
czystości / ā to gdy weżyński tāli syrop. Weźmi
kwiatkow Janowcowych wespolek z nāsie

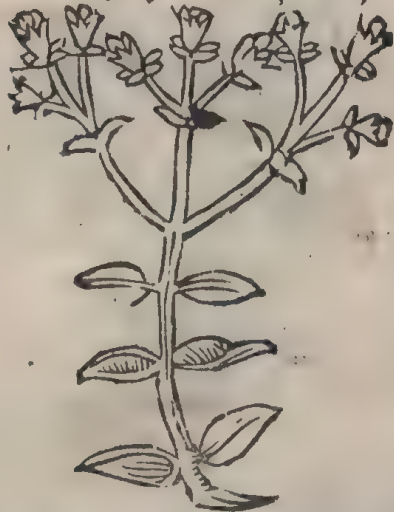
- A** Jest zimny y suchy w przodku pierwszego stopnia / woda w ktorey wrzał perz s korzeniem piotruszczanym wryne popadza obficie y kāmieni drobi / itez rozpādliny w mecherzu goi / y biegunkę niewymownie leczy.
- B** Sól tego ziela rāny zāświeża spāia / ale nāsienie tego vrine pedzi / y wilgości w żoladku itez w telitach wysusza.
- C** Theż korzeń tego ziela rāny krawe goi / to iest korzeń tej trawy siuczoney z soliem / teyże trawy wespolek / a przyłożony nā rāny / skula ie y goi.
- D** Też woda w ktorey wrzał perz / grizienie żywota / y rāny ābo rozpādliny w mecherzu vleczā / kāmieni drobi / wryne pedzi.
- E** Pāi gdy sie chce vleczyć / tedy trawy ābo perzu posywaia / tāk tu wrācā przychodza.
- F** Też wino w ktorymby był perz wārzoney z ielenim iezylkiem ā s korzeniem iaworowym / ā ocukrowawszy piy / to bole nie odcymuje sędziny / Tak iez gdy tego nā sędziane zwierzechu przyłożysz / mocnie ia wspomaga / cukrunie nie przyklādaia / Pāndektā mowi.
- G** Awicenna też o tym powiāda / iez perz rozpādliny y rāny spāia y skula mocnie.
- H** Wwārzoney pyrż w winie z dyptanem ā z nāsieniem piotruszczanym / itez z nāsieniem łamkamiowym / kāmieni z nyrek y z mecherzā wypadza.
- I** Nāsienie perzowe w winie wārzone ābo w wodzie / wryne pedzi mocnie / itez wrācānie y biegunkę zāstanāwia / Pāndektā s powieści Galenā powiāda.
- K** Też sól perzowy s trocha prochu bożego drzewkā / ā s trocha miodu dāy wypić temu ktoryby miał robaki w sobie ābo glisty / moży ie y wypadza z żywota / ābo też z soliem perzu ziołcia wolowa zmieszawszy / a tym ciepłō nāmāzuy żywot dla wypędzenia robakō.
- L** Też sól perzowy z sielem wespolek / kow. siuczoney ā z trocha octu / ogień piekielny w gaska bārzo mocnie.

Gwoździki kramne.

Caryopallu, Wurz Ueglin/

Rozdział xciij.

W Moc iest iednego brzewa / sedacego w kramie. Indy / Kiey / swieży gwoździk poty / poznac / gdy uściśniesz ā on / puści siebie tustosc / to iest / wilgość wlasna / ten iest do / bry / ma w sobie ciepłosc w / trzecim stopniu / ā tho iest domed tego / bo / ma w sobie ścisłnośc ābo kōsanie ostre.

M Moc iego iest wewnatrż wdy posilac / o / czyzyc / swym ocieraniem bielmo z o / zdzierac / y moc widzenia posilac.

T Też żoladek y watrobe posila / wārzac w / winie gwoździki / ā przymieszay ktemu mās / ki / mirri / potym to dāy pić / to pićie moży po / sila / y mādice boleści wsiwierza / y wżgor / iey wstepowac nie da.

T Też gdyby mādica zefłā nā dot / gwoździki / ki dzierzeć w nosie / ā thā zāsie tu woniey / wżgore sie pociagnie.

T Theż proch gwoździkow dāny tu pićiu s / wodkō wolowego iezylā ābo z borakowā / odcymuje młotosc.

T Też gdyby po silney purgācyey czerwona / niemoc sie przegodziła / tedy nāwārzyć go / dzikow māsiki / gumā arabicki w wodzie / o / żāney ā pić / też w winie wwārzywō wy / czo / czo / ā z miodem wczynie colirium / tho iest / plastr nā oczy / wzroś ostrzy y posila.

T Też dichawice starym ludzom odcymuje / wioz dragāntu do tyżāny / gwoździkow / cy / twaru / ā potym stego nādziatay galeczek / ā / biorac ie potrzymanć mātō pod iezylkiem / ā po / tym

thym polytac a rano mlekiem pophac / moc
w mezojch posila.

Modry Modczyk.

Pseudo Acorus, Blaw Lilgen.

Rozdział xcv.

A Jele jest modczyk na wzrost po-
dobne modczom w swoim liściu
a ze szodką wyrasta pierz gładki /
na którym przecie ku gorze na to
pieć wyrastają głowki nieśkie
na thrzy granie / a pod samemi głowkami
kwiatki modre / nasienie ma modczyk w stras-
cin podobne banowemu / jedno iż jest krot-
kie a okragle a kłjowate / korzeń ma wżło-
waty dlugi a żółtawy.

B Dioskorydes pisze / iż modczyk rany gło-
we goi / tamanie wśmierza / kosi sławowe i in-
szecy które załtociem w cieie sie kręja wy-
ciąga / to jest korzeń modczykow wwarzony a
poem stłuczony / także na ono miejsce prz-
łoż s korego chce kosić albo tarc wyciągnąć

C Korzeń też modczykow zetrzy / a ktiemu
przytoż kwiatkow ię y ktemu korzenia cen-
turziey / miodu przasne a troche octu / stłucz
tjrzecy wespolek wmożdżerzu albo w donicy
a zmieszay / stego bedzieś miał lekarsstwo kto-
re opuchliny y twarodości guzow spadza.

D Wziawszy też tego wszystkiego co zstoy za
wazy / mozesz sie napić gdyby miał kłocie w
bokoch z winem albo z miodem ciepło.

E Korzeń też modczykow na proch stłuczony
z babczana wodką pity / biegunkę leczy.

F Własienie też tego ziela co zstoy za wazy z
winem ciepło wypite / rzeżanie vri ny y Dna
odpadza / a sledzione posila.

Gallas albo włoska debiaka.

Galla, Galöpfel.
Rozdział xcvi.

A Dioskorydes pisze / iż jest dwo-
iaki gallas / jeden jesth nie-
wielki okragly a sekowaty /
dziurek w sobie niemający
a cieśki / a drugi jesth lekki
dziurkowaty / pierwszy gál-
las jest lepszy y ku lekarstwu
wzyteczniejszy / polki ięscze awiezy / thedy ma
w sobie barzo przykry a ciępnacy smak / ma
moc zaziębiaiaca y wśusaiaca.

Plinius pisze / w Syryey w Egipcie sie ob-
ficie mnoży.

- B **I** Dioptorydes / każdy gallas jest wielkiego
cierpienia. A chęć prochu tego rany złych
krosty wysusza / y mieso dziwe wygładza / y
krew z nosa płynącą wściaga.
- C **I** Też gallas niedopuszcza wilgości przy-
pływać do dziastł skłorych sie dziegnąć czynia
a zwłascz gdy beda w piecu pirowey tak bar-
zo vsuszone iż beda iakoby zbucznate / tedy ie-
stlucz na proch / a on proch zmiesza z octem
a przywarz / a tym sobie dziastła nacieray /
Też y krew zewszad stąnowi.
- D **I** Też gallas wwarzony w wodzie / kłhorey-
by białey głowie spadła na dot mącić / nie
chayie w oney wodzie siedzi.
- E **I** Włosy też ciyrni gallas w wodzie a ocie
wwarzony / a ona woda myy głowe.
- F **I** Też biegunkę zastanowi / gdy bedziesz w
tem mąciat geble / a na żywoch przykładac
przez czwierć godziny przed iedzeniem.

Należy Skoczek.

Lathyris seu Cathapucia minor,
Springkerner.

Rozdział xcvij.

S Koczek jest dwoiak. Jeden wie-
tchy a drugi mnięszy / wysoko ro-
śnie w łatoroslach / list ma syro-
to skarbowany / a między łatoro-
słmi iakoby groną z nasieniem.
Skoczek mnięszy po łacinie catapucia mia-
nor / rośnie w zwysy na łokie / listki ma podłu-
gowate / tłuście a gładkie / listki na krzyż stła-
da / pełne wodności mleczney / zwierzechuła
torosle ma krotkie / a na nich kwiaty z okolo-
kiem iakoby na czarnym korzeniu / bo kwie-
cie żółte zostawia straczi trzygránowiec /
wnatrz siemie białe / smaku słodkie / siarna
oboje maia moc odmielczac trzewa. Kłapir-
wey ma moc flegme y kolere y goracą wil-
gość wypędzac a od siedmi siarn moześ dła-
wac aż do dziewięci do iedenności / wierz-
chem y spodkiem pedza / zagrzewania wedlug
ciepłosci trzeciego stopnia / a odwilżania we-
dlug wilgotności pirowego stopnia / Temu
kto częstho wraca a jesty żoladka mdego /
mdlych oczu / nie sluży / siarna tego wylupiw-
szy smażie w panwi / a gdy sie dobrze zagrze-
zie a przysmaza / wybierz a na chustę wkładz /
włożę w nieiaka prase a wyciśni olej / po-
tym ten olej daway w pokarmie temu / kto
ma zimnice na każdy dzień.

I Warz siarna w winie przytożywszy mio-
du / gdy wore wyżmi przez chustę / a potym
daway ku pożywaniu w żelu / w spinku
przyczyniwszy winą piotynkowego / iecz siar-
na daway przetłuszy temu co zimnice ma
I Siarna przetłuczone / osłonożimności.
a włożone w wino dać tak stać przez noc / te-
mu przytawszy cytwaru / a tego sie winą na-
pijac iano / a potym ziesć kilko gwoździków /
iecz fącelet mąciac okładay tym żoladec /
zimnice leczy / kora bywa na każdy dzień / iecz
to wino dawac w occiánym miedzie / bo
wiem wodność wygania.

I Siarna skoczka wietsego / wiecey ich mo-
ześ brać w lekarstwa / bo mnięszy skoczek jest
pretchy / y iako skoro vsre / wnet z swe siadla
wyskoczy. Mocnemu żoladkowi ciete siarna
dawac / a mdlemu rostarce z Cynamonem
świeżym.

I Olej skoczka wietsego / osypanie na ciele /
y wrzody mokre na głowie / y krosty zaufne
y skłaradości na ciele leczy.

I Siarna skoczka mnięsego siłuczone /
z leśioc

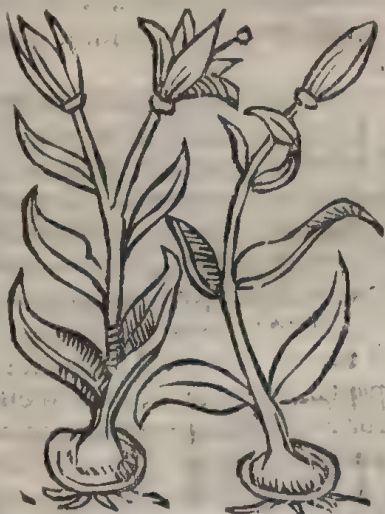

3 lebiotta y z gesim sádem / tym dziecieciu
okładac bżuch stwardziáły / á kes mydla iá-
to pálec w oleiu skoczkowym omoczyć y we-
rznąć w zádek / też dzála odmięczenie.

Páluchy ábo pozne sasánki

Colchicum, Zetlos.
Rozdział xcvij.

A Páluchy / iest ziele ktore kwie-
nie ná ostátku iesient / ma
kwiatek ná sobie biały / troś
teku rumienosci sic stánia-
iacy / iest też młtory máiacy
kwiatek cýrwony / ále then
ktory ma biały kwiatek iest
lepszy (inse páluhy sa iádowitwego przyro-
dzenia) iest ciepły y suchy okolo wtorego sto-
pnia. Alucenna capítulo de Hermodactillo
powiáda / flegme z cýtonkow wywodsi / á tak
iest s niego dobre lekárstwo tym ktorzy má-
ta bolenie w cýtonkách w nogách / w nełkách
tedno iz żoladkami skodsi / tu korzeniowi
przymieszać tego ziela / ingbieru z mástyla
skminem / á tak / kto bedzie chciał używać te-
go prochu / co ztóry záważy ma go wziąć / á
bo pultora.

B Mezue mowi / gdyby ktory cýlowiek poży-
wał korzenia páluhowego / vmorzi takiego
cýlowieka / zadusi ij iáko y bdy surowe / á tak
aby sie kto nie myslil ná tym / gdyby korzenia
páluhowego chciał pożywać surowo mia-

sto cebule / aczkolwie iest słodki iednak skodsi
C Biały korzeń páluhowy iest dobry tym kto
rzy bol máia w nogách / ále cýrwony iest iá-
dowity bårzo / á tak zabijáacy / Serápio mo-
wi y Mezue mu poświęáda.

D Proch páluhowy rány ztych krost got wy-
lusa zastarále / y cýści ie gdy miódu przymie-
sasz knie / itez wedlug powiesci Mezue ná-
przećiwko ospicam iest dobry ten proch / ále
tak i má być obierány kthoryby byl y wnatrz
biały / bowiem cýrny y cýrwony iádowitly

E Ciesze pożywanie białego korzenia (iest.
páluhowe / pobudza krew y zbytnie iáspa-
ia / á tak cýni bolaczi w głowie itez ná in-
sych stronách ciáta / Serápio mowi.

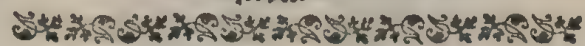
F Też korzeń tych páluhow ma moc przy-
ciagáiacá / trawiáca y rospadziáca.

G Woda włoskiego kopru w kthoreby bylo
wwiązono to korzenie páluhowe / iest dobra
tu pićiu náprzećiwko kłociu wnetrznemu ie-
dno żeby goraciki przy takim kłociu nie bylo.

H Proch też iego zmieszány z electwarzem
laratiu benedicti / wyciága flegmes cýton-
kow nożnych y reżnych / á thak bolesci tych
cýtonkow oddala.

I Prochu też páluhowego korzenia z my-
dtem cýrnym rospuszcóny ábo stluczóny / fi-
słule zasthániáwia y wyslusa bårzo dobrze /
gdy tam tego bedziesz wpuszezác /
Plariusz mowi.

Ziele paralizowe ábo pirwo- sna.

Herba Paralifis, Schlifselblümen.

Rozdział xcxi.

A O ziele paralizowe ktore iest
cie z simy pocýna kwitnac
kwiatki ma żolte / ktore zie-
le przy samey ziemi sic sciele:
iest ciepły y suchy.

B Dioskorydes o tym ziele pá-
ralizowym iz iest bårzo dobre náprzećiwko
bolesciám cýtonkowym y stáwowym.

B Lisćiem tego ziela stluczónym w możdze-
rzu námáży trad ná licu / zginié od tego má-
zánia. Też Catárrum y ryme odpadza y bo-
lenie

w głowie wsmierza y wspania.

B Theż Mezue piśe iż sie przeciwi wilgo-
ściom flegmistym starych ludzi / a wsmierza
boleści członkowe.

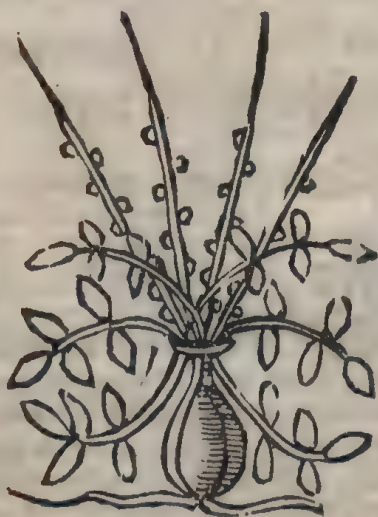
C Theż mowe stracona przywraca ktora i
nie dla paraliżu abo apoplexy / gdy ten sok
tego ziela będzie dawany w usta na język cze-
sto potrośnie.

Kosatki.

Xiphion vel Phasganon, Degenkraut.

Rozdział C.

Kolach roście to ziele / mie-
siacą Sierpnia kwitnie / ko-
rzeni ma iako safran / odzia-
ne wiele korkami / dziur-
wemi iakoby siachkami / a
w posrodku tych skoreczek
ze spodu korzonki dwa ie-
den na drugim / a opuszcza s siebie korzonki
stare / listy ma iako trawa wielkie / długie za-
ostrzone / pret wzdłuż na łokieć z listem / a tu
wierzchu kwiatki ida rzędem tu gorze / sa i
sney brunatności / podługowate / s posro-
dka białe kosmacinki wydawa / To ziele jest si-
mnego y suchego przyrodzenia w pierwszym
stopniu.

Ziele to ma moc nieczystości z rany obe-
mować / dzieciom ie też stać do kolebki zvrze-
tem / albo dzieci temi siotki okładać / zach-
wawa ie od złego wrzeczienia bab / y od innych
strachow / a czyni ie iże bez płaczu rądzi wspania-
ia / toć też rzecz prawdziwa / gdy jedno dzie-
cie pierwey nakarmiś a połoyś s tym ziele-
m do kolebki / bardo go też nie okarmia / a mle-
ko dobrze wwarz / Dziętnik jest ziele podob-
ne zieleu peptowemu / jedno ma list dłuższy.

Niektorzy też sobie przyprawia to ziele
korzeniem strzałowym / a przy sobie nosa /
dla tego by sie żadney strzelby niebali / iesli
tak jest / tebi ta moc z niebadana / a to po-
kusa w bitwach / a pretoż to ziele zowa / ziele
slachernie proste. To korzenie potaćinie zo-
wa Arteticaria / po Czesku / Strzałowe ko-
rzenie / po Niemiecku Sichelkraut / po Polo-
skumy go nie mogli wypisać / bo nie wiemy
iesli też postacie imie ma abo iesli sie tu rodzi
/ Ale przeciwn strzelbie dalekość nalepsza.

Jeleni trunek abo Sierpić.

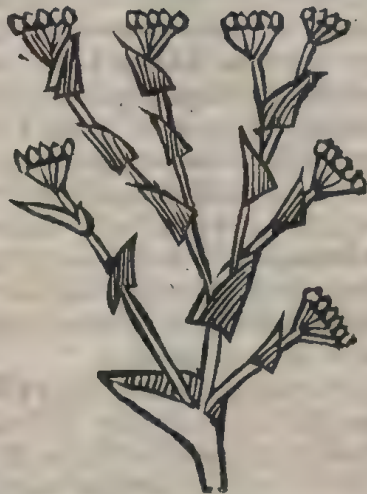
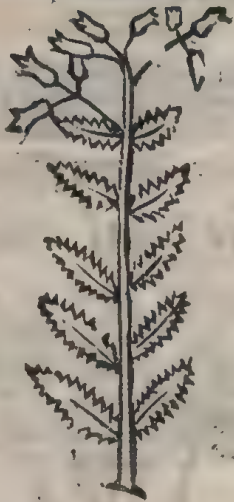
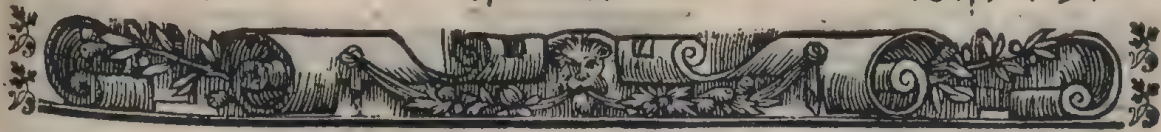

After Aricus, Sternkraut.

Rozdział Cj.

Oście to ziele w łałach / li-
sty ma ze spodu dłuższe y fyr-
sze a okolo listu każdego za-
bi iako sirp / a stadi ie też mo-
żemy zwać po polsku / sierp-
korzeń ma niewielki z drob-
nemi korzonki / a od korze-
nia przysiewany / to jest iakoby igła z żob-
kowat

ktowat podług ku gorze / a ciek okolo wstę-
tego pretá / pret pelen rozdział / latorostki o-
toko siebie mając / a okolo rozdział listki dro-
bniejsze niżli ktore są na dole okolo głabu / a
na rozdziałach 3 albo 4. głowki s kwiatem bru-
natnym / w głowkach siemiaczko / a głowki
y siemie podobne głowaczowi / ale mniejsze
y cieńsze głowki są.

B Stojenia żywiołnego goracego y sucha-
go w wtorym stopniu / ma moc ocierać / czy-
ścić / naprawiać rany y stłuczenia / zbitia y o-
brżenia / osłania / wwarzyć i w picie a pic.
C Też wwarzony w winie czerwonym / rą-
ny / wieje naprawia y wyczerca / goić siery-
chto niedopusci / otok rozgania / przepukliny
y inne goi boleści w ządku / dnie w smierza / Su-
klemnicy tego ziela nawiecy potrzebna ku
farbowaniu sukna.

Bepownik albo obieży świat.

Perfoliata, Durchwachs.

Rozdział cii.

A Jeletho ma listki gładkie a
obwijające się okolo głabu z
ktorego wyrasta tak iż pod-
czas ludzkie mniemają aby
przez posrzodek listu przera-
stwał głab / zwierchu ma
kwiat takoby / czarny / orzeń
ogrogny / y nasienie w teyże serokości czar-
nego korzenia / lecz samo przyczernszym.

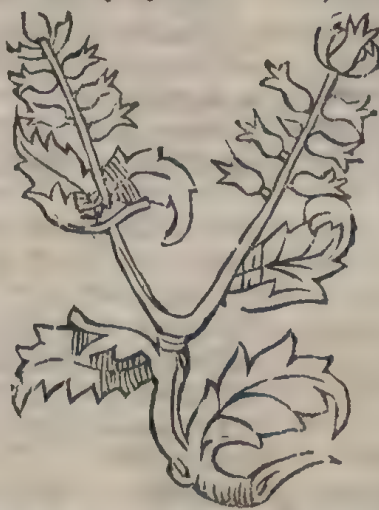
A Jelon jest zimnego a sucha-
go przyrodzenia / czarny bie-
lon jest nagorhy a naftodo-
litowy / a potym czerwony.
Biały między nim jest na-
lepsy a nązdrowy / kcho-
rego

Bielon albo Szalen /

Hyscyamus, Bilsentkraut.

Rozdział cii.

rego w lekárstwie używamy / a iesliby biaty
być niemogł / tedy czerwonny ráciey weźmi / a
czarnego nie tykay. Czarny bielon iest zimny
a suchy okolo trzeciego stopnia / a biaty iest
mniey ciepły. Awicenna mówi capítulo o
bielonie. Jest bielon odymający / ciuyność
cłonkow y krewo zástánawia / a tak y boleści
ktore przychodzą s stłuczenia vsmierza / itez
boleści bolaczel goracych ktore przychodzą
s kolery vspat aia / to iest sol bielonom s tro-
cha octu zmieszany / a rozmoczywszy chuste
przykładay ná tyto miejsca.

B J Też sol bielonowy z otrebami psenicine-
mi a strocha octu zmieszany / iest plastr do-
bry ná bolenie cłonkow tátemnych męskich.

C J Też sol bielonowy s soliem ziela paraliżo-
wego / a w tych solach rozmoczywszy chuste
abo fácelet / przytoż ná miejsce bolace / a ná-
wiecey ná boleść cłonkowa / a przed tym sie
nápíeś zwierciawsy trzęcia cielec drágnym te-
go nasienia bielonu / z miodem abo s pitka
tym lepiey / a pothym ná máż miejsce bolace
tymi solí przerzecionemi.

D J Theż sol bielonowy abo oleiek iego ciepło
w vcho wpuściony / boleść vspat aia.

E J Też sol bielonowy z octem / abo też wino w
ktorymby było wárzono násienie białe^o bie-
lonu z octhem a s píretrum / bolenie zebow
vsmierza gdy tym vsta sobie plokac bedzieś.

F J Bielonowy sol z wodką rozána zmieszá-
ny / a w tym rozmocz fácelet a ná chto wtoż.

G J Liście bielonowe iedzone od ludzi / blad a
nietakie odeście od rozumu czyni.

H J Też sol liścia bielonowego pomáciány ná
ociv / boleść ich y plynienie nieczystości k nim
zástánawia.

I J Też plastr z liścia bielonowego z octem
stłuciony / ná wrzedzenie pierśi białym
głowam przyłożony / iest wyborny.

K J Bielonowy sol z listhem iego stłuciony s
ktorego wciń ciopel a wtożij w macice / bo-
lenie itez rzeci przyrodzona zbytnia oddala.
Ktoby násienia iego pożywal / then ná czas
iákoby ofaleie y pámieć stráci.

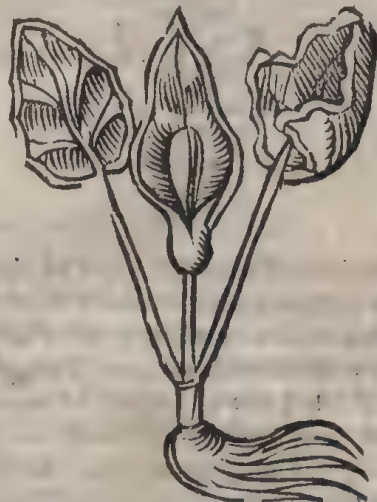
L J W goracych febrach dobry / iest tym kto-
rzy ten stráca / gdy z soliem bielonowe^o liścia
zmieszasz mleko niewieście / a zbiatkiem a stro-
cha octu / ty rzeci wspotel zmieszay a przy-
toż rozmoczywszy fácelet ná chto coby nie
bárzo wilgotno / abo nogi vmyway w bielo-
nie ciepło ná noc / plátearyś o tym mowí.

Obrazy.

Aaron minor, Aaron Psaffenbindt.

Rozdział ciiij.

Jest to ziele dwoiakie / iedno
mnieysze a drugie wieksze /
to wieksze zowa Diablik: 80
ma korzenie kasaiace / a to
mnieysze ziele ma pratek ná
piadź wysoki / listy ma gład-
kie / a przyśyrwym / okolo

pretá kwiatki ma polzotrey białocze / ziań-
na okragle a zielone / a w nich iest siem-
to / korzeń ma pobielaty s kosmacinkami / ko-
rzeń moga ludzie iedc iákó rzep / tego bya-
blik albo S. Janá głowy / żadny ciotwieł
prze iego kasanie niemoże iedc / ale tu o nie-
nierwym mowimy.

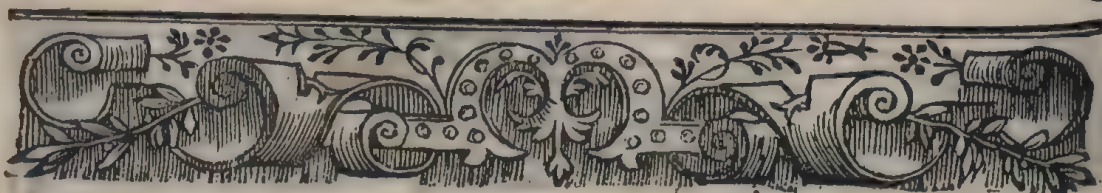
J To ziele gorace y suche w pierwszym stop-
niu / a ma moc rozmiełżajaca y ścienczaj-
ca / itez oclerajaca.

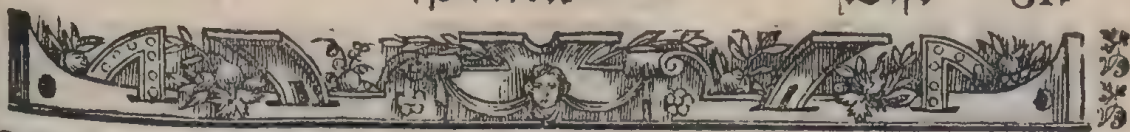
J Korzenie wwarzone w wodzie z lakricy-
s figami / z Jzopem / pierśi cysci y płucá z
wilgości grubych y lipkich / gdy kto nápiw-
sie go charka y káśle wymiatać ac ie.

J Też wárzyc to ziele z dziewanna w winie
a náonym siedzieć opuchline stolca oddala.

J Theż bolaczki mielczy / stłucz korzeń s sa-
dtem kókosym a okładay / itez krzycyca / gdy
snięgo wczyniś plastr z niedźwiedzim sadtem
a bedzieś przykładat / rozwiżule.

Też

F Też stłucz korzeń ze lnianym siemieniem
a okładny dne nożna / rospadza i a mocno.
G Też ma moc rzecz przyrodzona pantam
gdyby sie zaśtanowiła otwierac / i też trzewa
miekczyc y czyszcic / też gdy ie wwarzys s suchę
korzenim brzostkwanym a dasi pie / tedy pa-
lacy goracości wilgość wypadza precz.
H Też gdy na noc skraies korzeń s Cytwa-
rem / ale cytwaru mniej wziac takoby iedne
ciele albo poltory części / też te siela / a z wi-
nem pie / zimna wilgość wypadza / a gdy theż
keemu kilko ziarn aodes przyczynis / gorace
y pieniste wilgości zle wymiata / i też gdy mi-
rabolanow Indyjskich przytozys / gorace a
grube wilgości z ciata wymiata / Też gdy
przytozys paluchow / lipkie wilgości wyga-
nia / czionki i też stawy czyszcic / i też losnki gdy
przytozys / zoltowodnośc wygania.

Ogrodny Izop /

Izopus Adulterinus, Gartn Sizop.

Rozdział cv.

Izop / Jeden iest ktory roście na
gorach / a drugi ogrodny / iesth
cieply y suchy w trzecim stopniu
iest dobry a vireteczny pierśiam
a plucam y naprzeciwko dycha-
woicy / i też naprzeciwko zaśtarżatemu kashlo-

wi / to iest. Weźmi izop kofaceu s figami la-
trycey / a to spotem vwarz / a osłodziwşy po-
ranu sie napişay / abo tāt vczyni syrop / Weż-
mi liścia Izopowego / miotunkowego / row-
no po garści kaźdego / korzenia kofaccowe /
lilowego / kaźde z nich dwie vncij / lakriciey
omānu / kaźdego rowno po vncij / fig w li-
bie dziewiec / Ty wşyşlyki rzeczy przetłusşy
warz w winie a w wodzie we drou kwartch
wşyşlykiego aź do wyrwarzenia trzećiey cze-
ści / a potym przecedzıwşy ocutruy a osłodzi-
cystym miodem / a tego sie syropu napişay
poranu y w wiecior ciepto trunek / a wypiw-
şy ten syrop / weźmi piluly na noc / dawşy ie
sobie vczynic do apreki / Weźmi Māşşy pilul
de agarico dwa şkoputy / Māşşy pilul de a-
gregatiuaru ieden şkoput / geşli modrze-
wotowey pol şkoputu / soli ocetowātes iedno
ziarno / ty rzeczy zmieşay spotem a vczyni ich
dziewiec s syropem izopowym / a nazaiutrz
dla posilenia weźmi kolaczkow za groş a a-
preki diaşopum abo diaşprāşium trzy ich rā-
zem weźmi / a potym nazaiutrz takieş.

I Wino w kthorymby byl wārzon izop s fi-
gami / z nāşieniem wloşkiego kopru / piotru-
şcianym theż / bolenie y gryzienie żolabkowe
odpadza y zātumia / a gdy k tym rzeczam
przytozys bylice / a tego sie winā pani bedzie
napişata poranu / māćicey z niecişsthości
flegmistch wycisći / Abo wwarzıwşy Izop
z bozym drzewkiem w wodzie / a tym okłada-
iac nāpārşay māćice / zimne niecişsthości z
māćice wywiedzie / y şkonna ku poczećiu v-

I Też nā reume zimna / y nā vpā- . Czyni.
dly cōpek / vczyni ptokanie vst ciepto chartā-
iac / wwarzıwşy Izop z roża / s piretrum w
winie / a troche octu przyczynıwşy / a potym
podnieş vpādly iezyciek pālcem / a posyp nāñ
imbierowym prochem s piretrum zmieşā-
wşy / Avicennā powiada.

I Też Izop wārzony w wodzie a pity / gli-
şly zābija w żywocie.

Theż Izop wwarzony w wodzie a prāş-
nym miodem osłodzony / troche mocnego o-
ctu przyławşy / a tego sie day napişac / pierśi
czyszcic s flegmy / y ştolce czyni.

I Też Izop w wodzie wwarzony / rāny got
w vāćiech gdy onym winem beda ptołane
vstā / y dziegnā leciy.

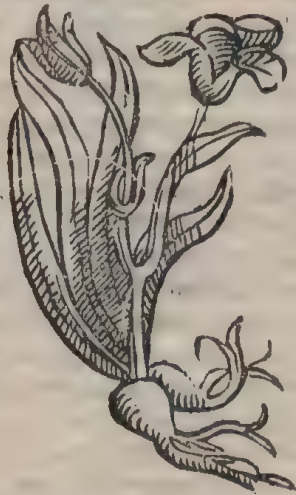
Kesaciec

Kosaciec.

Iris Sylvestris maior. Bław Schwer-
telwurz.

Rozdział cvi.

A Kosaciec iest dwoiaki/ obad-
wá list máta sobie podobny/
jedno rozność kwiatkow má
ia/abowiem ieden kwiat no-
śi ná sobie biaty/á drugi Bru-
natny niepráwie/ oboý Kosá-
ciec iest ciepły y suchy w trze-
cim stopniu/ Korzenia Kosáccowego w lekár-
stwie używamy Ktorykolwiek bądź Kosáciec/
abowiem máta iednąta moc obádwa. Plá-
tearyus mowi/ iżby Kosáciec miał moc pobu-
dzáiąca wryny/ itez rospadzáiąca nieczysto-
ści y otwieráiąca/á przeto iest dobry ná zác-
ekanie sledziony y watroby/ nerek itez meche-
rzá. Jest teź lekárstwem náprzeciwko bole-
ściám pierśi/ płuc/ żóładkowey y infych wne-
trzności/ Ktore boleści pochodza z wiatrow
ostrych/ y náprzeciwko opuchlinie Ktora z si-
mney przyczyny przychodsi/ y ná ty wśyśtłki
niedostátki.

B Theż wino w Którym wwarzyś Korzeń Ko-
sáccow z Izopem/ s náśieniem wloskiego Ko-
pru/ s piotruszcząnym/ s hányżowym/ z lá-
tricya/á wwarzywszy osłodzi miodem osymo-
wánym/ á tego sie napijaj.

C Też proch Korzenia Kosáccowego/ iest do-
bry ná rány źle zágńite/ Bówiem mięso zgni-

te á dżiwe wyiada/á potym wysusáiac goi.

I Theż proch Korzenia Kosáccowego s pro-
chem tuczey/ z wodka rozána ábo wloskiego
kopru/ zmiesay ty prochy á puseżay po tro-
sce ná oczy/ łuske ábo bielmo zgánia precz.

I Theż proch Korzenia Kosáccowego z tro-
cha prochu sosłki zmiesawśy ábo rozmacia-
wśy z miodem/ potym wypij ráno chceśli s
siebie flegme stolemi wypędzić guba á lipka

I Też woda w Ktoreyby wrzáto to Korzenie
s trocha Korzenia białey czemierzycy/ s tro-
cha bláywásu/ á ta woda wmyway sobie lice
chceśli piegi y infę flety spedzić.

I Też sok Korzenia Kosáccowego zmiesány
z miodkiem rozánym/ iesth dore lekárstwo
ná smierdzace á zagnite rány/ mięso źle wy-
gryza á dokre nárafcza.

I Też proch thego Korzenia z wieprzowym
śádem zmiesány/ zathwárdziáte mieyscá y
guzowáte miękcy/ á zółzy rozgánia.

I Oleiek s Korzenia Kosáccowego iest dobry
náprzeciwko páralizowi y Kuczowi/ y ná-
przeciwko denney boleści ná mázuiac sobie.

I Też proch Korzenia Kosáccowego otwie-
ra żyłki emoroidy/ á zástánáwia rzecź przjó-
dzona/ ábo plynienie náśienia męszczyn.

I Też oleiek s Korzenia Kosáccowego zmie-
śány z olejkiem rozánym/ á s trocha octu/
boleść wśmierza głowy/ gdy nim sobie ná-
máješ skroni/ vznaś pomoc.

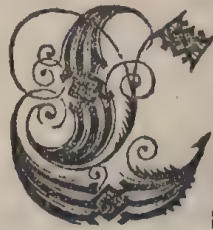
I Też proch tego sam Kichánte czyni gdy go
w nos wśtrzyknieś/ Alwicenná powiáda.

Jalowiec/

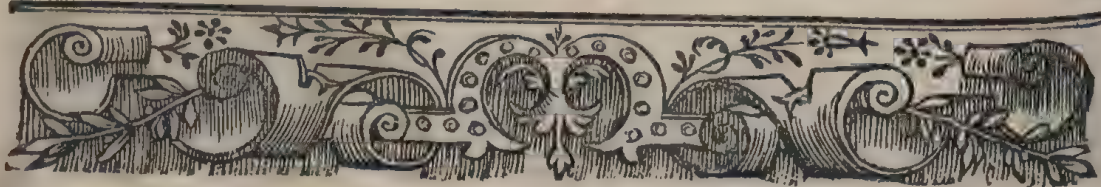
Iuniperus, Wachandelber.

Rozdział cvij.

Jępy y suchy iesth iátowiec
w trzecim stopniu Jągody
iátowcowe pospolicie w re-
ceptách/ máia być rozumia-
ne/ ma moc iátowiec rospa-
dzáiąca y thrawiáca/ Biea

gunke zástánáwia Ktora przychodsi z ostre-
o á z mocnego lekárstwa Ktore przylipa do żo-
łádki

stodkich migdałow / a temi olejki przed og-
niem namięczy pierś / czyni wolne oddycha-
nie y boleńie pierśi oddala.

H Też oleiek iatowcowy jest dobry naprze-
ciwko boleściom stawowym.

I Wino w którymby wrzał iatowiec / tedy
to wino wypadza nieczystości z żółcią / itez
mące czysci y boleńie ich wsmierza.

K Gdy też wwarzyś iatowiec z bylica w wo-
dzie przyłożymy kofaccu / tym sobie napá-
rzay mące boleść tey odeymuie / y niemoc
tey przyrodzona wymodzi.

L Też oleiek iatowcow iad tłumi y wyčia-
ga z rany / ábo z mierzczą wlasnego od iado-
witego zwierzećia / kiedy nim miejsce namię-
żesz / Alwiczná powiada.

Nikotáiek.

Eryngium, Maustreum.

Rozdział Cviij.

Est ciepły nikotáiek y wilk-
ro pierszym stopniu / wśak-
że wilkość daley sie wściaga
nizli do pierszego stopnia /
A Korzeń Nikotáiekow przy-
prawion z miodem iak o ing-
tier przyprawiata w aptece / a tak kto go
rzenia nikotáiekowego bedzie pożywał / ná-
sienie

sienie przyrodzone mnoży męszczyznom / y w
czynęk matzyski vmacnia / itez wilgości do
bre sniego sie rodza / Serapio y Awicenna o
tym powiadaia / iż mikolajek iest rodza y cira
niowy / Ktorego liście brwa pożywano mia
sto spinaku z infym liściem ktorego ludzie po
żywają / a to liście daie krew dobra / Moc ko
rzenna mikolajkowe / iest iakoby pasternak

B **I** Też korzeń Mikolajkowy / gdy bedzie tak
surowo iedziony / zstánawia męszczyznom
nasienie przyrodzone Ktore snich samo wy
chodzi / Pándekta powiada.

C **I** Liście mikolajkowe z liściem babczanym
w wodzie z octem wwarzone / a tego sie ná
piyay / iest to pożyteczne picie ná wzdecie żo
ladkowe / itez ná opuchliny powiek.

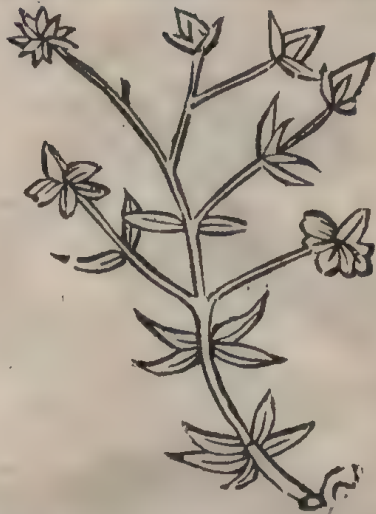
D **I** Niektorzy powiadaia iż kwiatek tego zie
la troche żolty / gdy bedzie wwarzony w wo
dzie / a tey wody dáy dziatekam Ktore máia si
nogor / a bo swietego Walántego niemoc.

E **I** Sol tego ziela pomázany ná wrzedzie
nice Ktora bywa ná biodrach vāmierz / za
palenie y bolenie / Pándekta powiada.

F **I** Też gdy bedzie pity sol korzenia mikolaj
kowego / wryne pobudza y wywodzi / y przy
rodzona rzecz pániam / y wiátry rospadza y
gryzienie żoladkowe vspakáia.

G **I** Goy korzeń w wine bedzie wwarzony / a
to wino pite / boleść watrobna / y wlaśenie
weżowe moli a prąwie trawi.

Serapio mowi / o Mikolajku powiadaiaie iż
by to byl prawy mikolajek Ktory ma ná sobie
czásu wiosny / Kwiatki podobne kwiatkom si
olkowych / iedno iż sa wietse niżli siolkowe / a
gdy opádna kwiatki stego ziela mikolajko
wego tedy nasienie ma tak wielkie iako iest
tárarżane a słodkość ma w sobie nieiaka /
Serapio powiada o tym mikolajku.

S Jele to listki ma zdsurko
wane / preth z gálastkami ná
toliec wzwyż / a so przdro
bniejszy / Kwiatki ma żolte
chátke y nasienie / a pierwey
niżli rostkwienie masi nátar
gac papia a wlozyć w oliwe
a postawić ná słońcu a przemieszáwac / a tak
stego olej bedzie czerwony / a ku wiele potrze
bam bázro dobry a zwlaśczężaku wyciągnie
niu iadu przez rany a bo przez wrzody / a to
zwlaśczężá czásu powietrznego.

I To ziele ma moc zágrzewac y suszyć zwło
sności trzeciego stopnia / Ma też moc ściem
czac / otwierac / rospuszczac záchwárdzenia
zbytłkow wśysłkich mecherzowych / ledz
wiow y nieczystości niewiesćich wśytkich /
Krwawych / Moc ma otwierac y wyrzucac /
a cho gdy wwarzyś ziele wśysłko pospotus
kwieciem y z nasieniem.

I Też spryszczenie od ognia goi gdy go przy
iożyś / wrzody gnijacy czyści. Też Kto dnie spo
iona cierpi / rozwiżnie ia y rospadza / itez
gdy nasienie tego pijesz / zimnice czwartego
dnia leczyś / ale w wodzie wwarzywszy ieleni
szylt z dziewanna / w tey ie masi pic.

I Też biegunie Ktora bywa z ielit / wstáná
wia / przepukline leczy / rany / framy bieli /
watrobe y ledzwi czyści / boleści ich oddala /
rany suszy / iad wygania znamienicie.

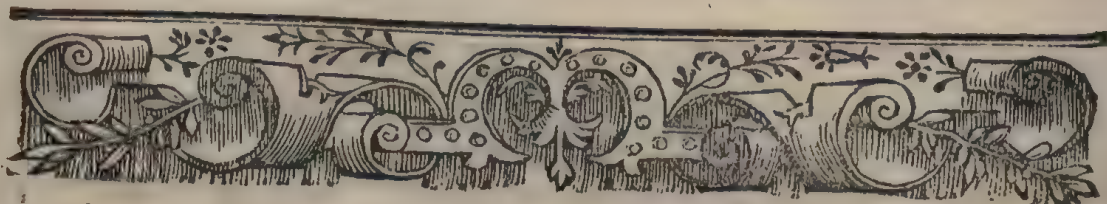
Trisillirica

Dzwonki.

Ipericon, Garthauw.

Rozdział cix.

Fiolkowy Korzeń

Irisilliria, Violwurcz.

Rozdział cx.

czym mazać pierś / mietczy je / Też z oley i fiolkowym zmieszany strzekanie bokow leczy
 ¶ Też ma moc otwierac wnetrzne drogi / przez ktore pochodzi wryna w mecherz / moc też pedzi / y kąpienie mociu y rzezanie leczy.
 ¶ Też ma moc rozpuszczac zimna wilkość / piethych był drzenie / kurez / bolenie krzyżow / itez strzywienie vst leczy.

C

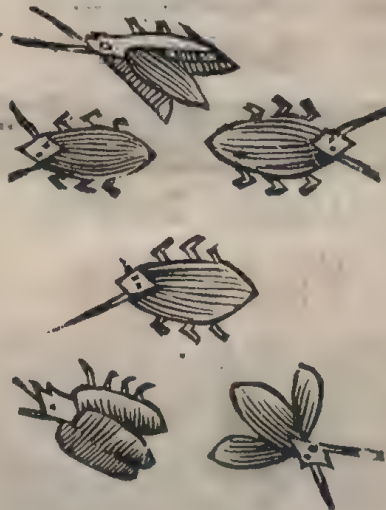
D

Złote Chryzacje.

Cantarides, Goldkoffer.

Rozdział cxj.

Fialowy Korzeń ma cho źiele / chwárdy / miastky / a w nim wonia fiolkowa iest / kwiat ma biały / ma być wziehty y skraiany korzeń / a suszyć y cza su wiostry. Ten korzeń iest ciepty w wtorym stopniu / a

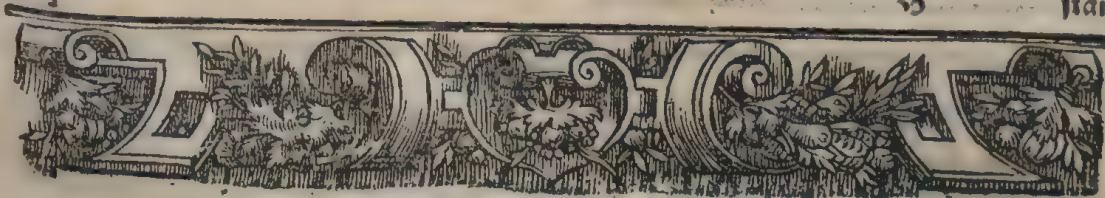
ludy w trzecim / ma moc káfel vsmierzac / chátanie wywodzi / to iest gdy ciotwiek chát slegma / slegme lipła rzedzi / sledzone ná práwia / kiedy y w ocie wwarzyt kurez leczy: y pieté żyty posila / w winie wwarzony zástá nowienie rzeczy niewieścich otwiera / plod martwy wyčiaga z żywota / boleść brzucha vsmierza / rany czyści y goi / we wrzedziech y w bolaczkach czyni / aby mieso dobre rosto / w winie korzeń wwarzony a tym vsthá płó / tacz / gnięcie ich y okoto zebow / smrod ich o deymuse.

¶ Też proch iego zmieszany s sadtem ká

Trobacy sa źieleni a w nocy bly skátacy a podługowáci / strefy żolthe przez strzydta máia / a ná kwieciu psenicnym siadá / też ie ná Jesienie o Swiatkach ná duia. Sa też drugie bes stref / ktore bywáia ná sosnách / y indzie ie też náyduia. Roba kow thych náktasć do mátego garnka a zá wieszac wierzch chustka w iedno / a wlawszy octu w wielki gármiec warz / a nád ona pára obroć garnet chusta / aby thám przez chust pára stá / aby oni od oney páry pozdycháli. Ci robacy máia goracość w czwartym stopniu / to ciála przyseja y przetádáia store przj tożeni. Kto ich wiele w lekárstwo weźmie / tedy mecherzowi škodza krostháwíac a rá niac gobárzo / aż wíec y moc ktrwáwy sie pu seja / ale kiedy ich miernie weźmie wode zá

A

siáno

stánowiąna w mecherzu / wypadzają.

- B **T**ęż ci robacy w chobzu w masce w w pla-
strzyku páchom osutym / y ku młości / tehe-
ku wykorzysteniu brodawek.
- C **T**ęż ku wrzodam rozładacym ciato / w
pleciu miernie dane wodnościelnym ludziom
z moczem niemoc odchodzi.
- D **T**ęż okolo zlych páznokciow pomázac
stłuszyć / spádna precz.
- E **T**ęż prochy sych robakow s ciastem zmie-
szany / á do łuszczyń orzechá wloskiego wlo-
żony / przytoż ná miejsce gdzie chceš sprys-
czyć á weźni sie bebel / w ten bebel wodność
wnetrzna wyćiągnie sie.
- F **T**ęż okolo brodawek zekrwawic czym o-
strym / to jest izby krew stá / á tym probem
posypowac / tedy spádna precz.

Kánforá.

Cafura, Kanffer.

Rozdział cii.

Kánforze / táto á z tákiego
drzewá pochodzi / bedziem
o tym niżej miec w powie-
ści / o liptich sokoch. Tu tyle
to wtedziec bedziem / iż ká-
phorá / jest mierności zim-
ney á suchey w stopniu trze-

cim / á kczemu służy.

Proch tey zmieszany s sokiem psinkowym
w tym chustamaczac á ná watrobe przytá-
dac / zapalenie tey itez inšych cłonkow wne-
trznych oddala / itez gdy rákże ná ledźwi / ná-
lonu / y ná dlonem bedzieš okładac / tedy cie-
czenie ná sienia mešczyńtkiego zástánawia
y cieškle wody pušczanie / y zbytenie wody pu-
šczanie / ktore przychodzi z goracošci ledźwi
á to gdy kchemu przyleieš obru / á romaczá-
iac chuste bedzieš ledźwi okładac.

Tęż prochy Kámphory spopiokem paloney
potrzywy / ty prochy zmieszac z sokiem sporzy-
kowym / á w tym rozmoczyć bawetne á tádac
w nos / á krew zbytenie plynaca z nosá zástá-
nawia / bytoli by cho cieczente krew z wne-
trzności dla goracošci watrobney / tedy
zmieszac z rožana wodka / á w tym chustá o-
maczac y okładac czolo / stronie y wšyštko
gárdlo / ále to dzialac z bacžnošcia / bo nie-
gdy tedy zbytenia krew przyrodzenie pedzi /
ktora iesli zástánowiš / á ona potrzebuie iść.
tedy sie wdziata bolaczka zá wchem / ábo sie
sadzele ná twarz y dzialata.

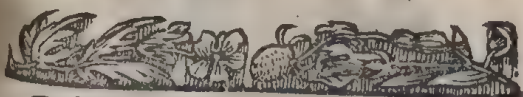
Tęż Kánforá z wodka rožana y z sokiem
wloskiego kopru zmieszana / nieczyšhošci
z oczu y czerwonošci sciera / y goracošci ich
odeymnie / á gdy bedzie wodka Kánforowa
zmieszana z miodem / tedy twarz cizoci
státi sniey scierac precz / w niemocach kto-
re bywáia z wielkiej goracošci / dobrze Kán-
forę wzywac.

Tęż wodka Kámphorowa goracošci gło-
wy y oczu y twarzy odeymnie / wonia swa y
okładaniem krew stánowi / y plynienie trzew-
krwawe (gdy ia z octem pije / ábo z wodno-
šcia winá niežrzaleko) zástánawia / **T**ęż
zmieszana s sándalmi á z bolum armenum
serce czástu morowego powietrza okładac
maczaiac w tym fariat ábo táphie cizwo-
na / bázto potwierdza / ále gdy tey czésto po-
żywa wiele škodzi / ábowiem martwe duchy
ożywiac / moc przyrodzona y pániampt-
nošci traci / swinie ná cizowieká predko w-
wodzi

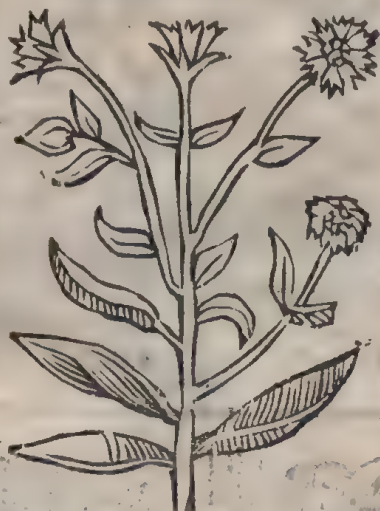
wodzi/ wysusza mozg/ sen odeymnie/ kámién
w ledźwiach y w męcherzu mnoży.

Proietek.

Calendula, Indel Blüten

Rozdział cii.

O ziele ma liści podobne li-
stowi oliwnemu albo wierz-
bowemu/ ale dłuższy y ciu-
szy z niekłą a lipekściami/ kwiat
ma żółty/ prech z gąłstkami
na 2. piędzi wzwyż/ nąsied-
nie ma pobielate a zmar-
czone/ a w głowecce zedem potożone a strzy-
wione troche by trakti/ jest goracego a su-
chego przyrodzenia.

Noc tego ziela jest skurczająca/ posil-
ająca/ wysuszająca/ zetrzeć to ziele na proch/
obwinać w bawełnę a przłożyć na bolący zab-
oleś oddala/ a kiedy go w nozdrze włożysz/
czyszcza kłothory brwa w zebie vmorzyysz/ pry-
scie na nodze bardzo bolące zglądza gdy ij
skłuczesz/ a wężymy sniego plastr a bedziesz
przykładat. Tei gdy sokiem tego bedziesz na-
mazował brodawki/ spadza ie precz.

Tez lice węgrowate/ albo ktore jest dino-
czirwone goi a to tak/ weźmi soku tego no-
żetku/ olejku rożanego/ toiu ieleniego/ toiu
rozłowego/ dragantu/ gumi Arabicum. so-

lum armenum/ zetrzy cho wszystko a weźmi
tego masę/ a to masę lice mąż/ ale toie ro-
stop/ a ty rzeczy do nich wsyp/ to jest gumi/
dragant/ Bolum armenum/ a tak bedziesz
miał masę bardzo dobra.

Lilia.

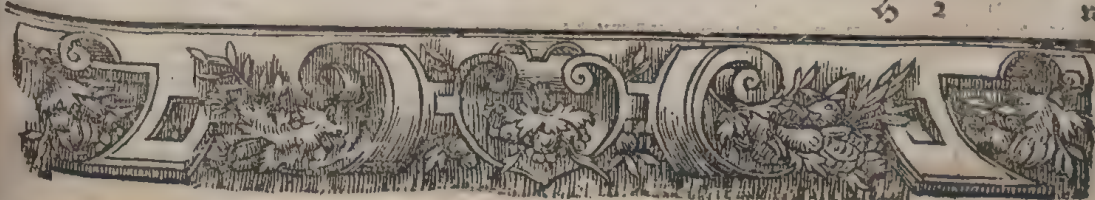

Lilium, Lagen.

Rozdział cii.

Lilia jest ciepła a wilgocha-
na w pierwszym stopniu/ jest
ziele domowe mające kwia-
ty białe. Jest dobra lilia na-
przeciwko zimnym wrze-
dziemcom/ to jest kiedy słu-
częst kwiatki Liliowe s sadłem wlepiżorkym
z olekiem rumienkowym zmieszanym po-
warz albo posmasz troche tego/ a przyłoż.
Tez korzenie liliowe z korzeniami bardzo-
wym/ s korzeniem wysokiego sazu/ wwarzy-
wszy

wszy te rzeczy społem w winie / a potym prze-
cedz / ku ktoremu winu przyłoż wosku a oli-
wy iako będzie potrzeba / żeby była tego maść
ktora maży sędzione twārda a chora.

C **T** Korzeń Liliowy z octem zmieszany / iesth
dobry na swierzb zaśkarszaty y na krosty gdy
tym będziesz namazował / abowiem moc te-
go korzenia iest wysusząca miernym oby-
czajem / itheż ościerająca miernie / iteż wysu-
sząca y trawiąca.

D **T** Też korzeń liliowy s korzeniem wysokiego
slazu / wwarzony społem w wodzie z ma-
stem / a thowarowy słuć w moździerzu /
a weży plaster na pierś przykładając ciepło
dla dychawicy y dla káslu suchego / iesth do-
bry / abowiem odmiękcza flegmę w pierśiach
y w płucach pánuiąca / a tak czyni to iż śna-
dnie może tey s pierś odbywać.

E **T** Też korzeń Liliowy z octem wazony / iest
bárzo dobry na spārzeline tak ogniem iako y
w kropem / zmieskawszy z nasieniem przytoż.

F **T** Też oleiek liliowy iest dobry tym ktorzy
w osu miewąta brzmienie abo pískzenie / a-
bo też bolenie / a tak wpuszczony w vsy krop
kilko ciepło / na ty choroby pomaga.

G **T** Też korzeń ziela domowey zelicy iest dobry
ku wrodcieniu miasa albo ciata w ranach z
złych krost / theż rzecz przyrodzona pániam
pobudza ku wysciu / y twārdosc tey miękczy.

H **O**lieiek liliowy rozrzedza bez żabnego gry-
zienia y pomiękcza / a tak iest dobry na twār-
dosć macice namazawszy ta / a mozeż zmie-
ścić ten oleiek tym plastrzem wysszey napisá-
nym / a tym namazuy macice.

I **T** Też weży czopek s korzenia liliowego v
pietky ty pierwoey / a potym słuć z oylekiem
lnianym a s trocha miasa / a tak potym sych
rzeczy weży czopek a wtoż do macice w kto-
reyby boleść pánowata. Iesth bárzo dobra
rzecz na to / Pándektá / Serápío / Pláteárius
o tym powiadała.

Dłst Chmiel ciepły y suchy
w pierwszym stopniu / nieid-
to sie stania ku zimnosci /
ma moc wsmierzająca bole-
ści ktore z goracy przyczy-
ny pochodza / a tak ma moc
wgaśńająca ognistego zápa-
lenia / a czyni wolność żywota.

Sam chmiel nie ma być często pożywany / a-
bowiem otwiera krwāronice / a przez to ma
być kñiemu przymieszano troche drágantu
abo troche masyki abo spiki / abowiem ty
rzeczy oodalaia iadowitość od chmiela / a ci-
nia ty bárzo dobrym a pożytecznym / thak je
serwatká iesth dobra gdy ty wlozysy w nie na
noc / abo powarzysy troche.

Pándektá mowi o chmielu / iż chmiel wy-
wodzi s ciata kolere zolta / a krew czyści y za-
palenie krwie chłodzi / a gdy namocysy ch-
miel w serwathce na noc / przez siedm abo
osm godzin / a tey serwatkí sie napijaj ciepło

T Też syrop weżyntony s chmielu / leczy zolta
ta niemoc / y opuchline ktora z goracy przy-
czyny bywa / tak weży. Weży soku chmielo-
wego / mlecjowego / ieleniego ięzyka / ká-
dego

Chmiel.

Lupulus, Hopffen.

Rozdziál cyb.

dego sniey rowno popolkwarty / Kwiatkow
fiolkowych / borałowych / rozynkow / Łądzkich
rowno po gąszi / nasienia hanyżowego / is-
cimieniu otuczzonego / nasienia ogorkowe-
go / málonowego / baniewego / ciżulłowego
każdego snych rowno po łocie / oczu winne-
go / ledne wycya iakoby spiec tyżek / ty wysyfił
rzeczy warz aż do połowice / a potym prze-
cedziwszy ocukruy białym cukrem / a tego sie
napijay poranu y w wieczor po trunkowi cie-
plo / a gdy ij wypijesz / tedy weźmi thy piluły
tak napisawшы na karcie do apteki. Weźmi
mąsli pitul de Reubarbaro. 2. skropuły /
mąsli pitul s polney ruty i. skropuły / diągry-
dą 3. iarnk / a zmiesay ty rzeczy a weźmi pitul
dziewiec s syropem polney ruty / a nazajutrz
popitulach weźmi kotaczkow Triasadoru
3 apteki / abo Diarod abbatis dla posilenia
Też sok chmielowy s trupami ieczmienne-
mi dobra karmia tym ktorzy miewaia bole-
nie głowy z goracey przyczyny / itez tym kto-
rzy maia zapalenie watroby / syrop przerze-
czony dobry jest naprzeciwko goraczkom kto-
re s kolery pochodza itez ze krowie / abowiem
ten syrop kolere wywodzi spalona / y zatk-
nie z watroby y z sledziony wypycha / itez z
3 apteki / a zowa sace zyly.

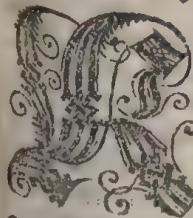
Też sok chmielowy z serwatka abo z wod-
ka mleczowa jest dobry na zoltha niemoc / y
naprzeciwko bolaczkom goracym watro-
bom / Pandekta mowi Capitulo o chmielu.

Kobyli Szczaw.

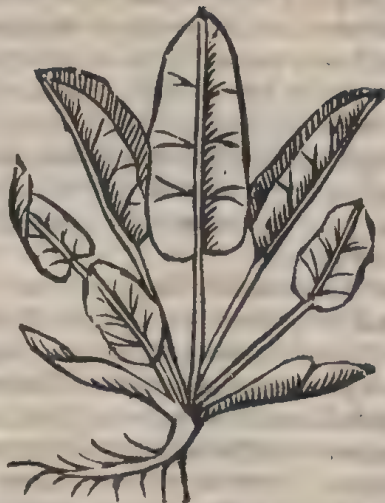

Lapatum acutum, Men welwurz.

Rozdział c xvj.

Kobyli szczaw jest ciepły y su-
chy w trzecim stopniu / we-
dlug Platearyusa jest dwo-
iaki szczaw / jeden kobyli dru-
gi polny / Kobyli jest dla
wielkości rzeczy / a thak
gdy naydzieś napisano w re-
ceptach to słowo prosto szczaw / tedy masz ro-
zumieć polny a nie kobyli. Szczaw kobyli
jest dobry na ciwierzby y na lisacie weźni-
wy sniego masę. Weźmi kobylego szczawu /

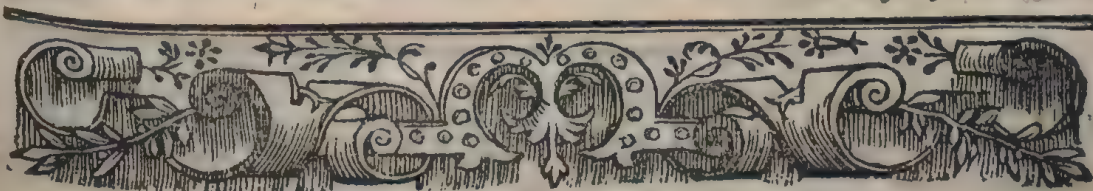
soku tego iakoby ze dwanaście tyżek / olejku
orzechowego dwadzieścia tyżek / smoly lot-
warzic thy rzeczy spotem aż do połowice / a
potym przecedziwszy przylož prochu siarcza-
nego s prochem wainstenu / z nich każdego
po łocie / a zmiesay spotem iz bedzie masę / a
namazuy ta krosty.

Też kobyli szczaw jest bärzo dobry na zbie-
ranie wrzodow zardziatych / gdy list ie-
go wwarzyś w oliwie przyložysz wleprzo-
wego sadla / a tego na wrzod przykladay /
Na twarłosć sledziony sok kobylego szczawu
win storace (jest gummi w aptece) / itez tro-
che armoniatu z nim przylož / oczu kilka ty-
żek / a day temu stać przez trzy dni / a potym
troche przywarz tego spotem / a przecedzi-
wszy przylož troche wosku a oliwy / a stego wosy
stkiego weźni masę / ktora maży sledzione po-
ranu / vznaś pomoc.

Też woda w ktreyby był wwarzony kobyli
szczaw s korzenim bruscy / y sparagowym /
a potym przecedziwszy ocukruy / piy dla twar-
dosci sledziony / y watroby.

Też plasir s korzenia kobylego szczawu
a s sadla wieprzowego weźniiony wspotek
stłukшы / przylože ij na zolzy obo na grzyl-
abowiem czyście pod tym roschodzi sie.

Nasienie kobylego szczawu ma w sobie
cirpność dosyć znakomita / a przeto sok koby-
lego szczawu s sokiem babczanym zmies-
ay a przywarzywszy ich spotem / day sie napić
temu kilka razow kchoryby mial biegunkę
krowawa / abo choć biata zastanawia ia.
Pandekta powiada.

E Też warz kobyli szejaw o korzenim Kos-
saccowym w winie / a tego sie napijaj pora-
nu / cieśkość kora z boleścią a z rezaniem pu-
szenia wody przychodzi / oddala / a vryne
obficie wywodzi / na toż wwarz kobyli szejaw
w winie o korzenim piotruszejany / o korze-
nim kossaccowym oliwy przyczyniwszy / a tym
okładaj poranu y w wieczor dymioną / obfi-
cie vryne pedzi.

F Theż na opuchline kora pochodzi o fles-
gmy / tak iż twarz y rece puchna. Weźmi so-
ku kobyłego szejawiu poł kwarty / winą trze-
cia część poł kwarcia / warz to spotem wio-
żywszy sosnki vncy / korzenia kossaccowego
poł vncijey / miodeku rożanago albo przasne-
go zsyminowanego / a przecedziwszy day sie
choremu napić kilka razy poranu.
Plateariusz o tym powiada.

Salata Ogrodna.

Lactuca, Larych.
Rozdział cxbij.

A **S**alata albo Laktuka jest dwoi-
sta / jedna jest domowa / a druga
lesna. Noc tej laktuki domo-
wey jest zimna y wilgotna mierz-
nym obyczajem.

J Wwarzenie laktuki s trocha octu / jest do-
bra na wrzedzenie gorace / przykladac
tego na ty bolaczki.

J Laktuka pożywana albo jedzona / pragnie-
nia bron i nasienie męskie zastanawia / tak
iż czasu spania wypływać nie dopuszcza.

J Też na cho / nasienie laktuczane w pićiu
wzięte / to jest zwierciawsy ie arosnąć w
wodzie / jest to rzecz niepospolita na te cho-
robe męczyżni.

J Laktuka między infemi chwaściami koro-
rych pożywamy jest nelepsa / abowiem sie o-
niey nalepsze wilgości rodzi / to jest krew biał-
za dobra s powieści Serapiowej / Capie. de
lactuca. Tenże też mowi / nie nayduie mied-
zy sioty żadnego koreby mogło sen stracony
przywrócić człowiekowi iako Laktuka ie-
dzona często na noc / abowiem zimność czyni
z wilgotnością w ciele człowieka / skąd
sen narychley pochodzi. A s pożywania lak-
tuki nie przychodzi żadne zaszkodzenie al-
bo chrobota iako z infych chwaścibow może
przysć. Ziwota też nie otwiera ani zastanawia
albo zaciwiera / bowiem nie ma w so-
bie ani słoności / ani cierpności / ani ostrości.

J Z laktuki wczyniony plastr wespolet z
sokiem / a przyłożony na bolaczki bolaca o-
deymnie bol y chłodzi i a barzo dobrze.

J Też laktuka domowa jest dobra s jadło-
w y chłodzi żywot / sen czyni / mleko w pier-
siach pomnaja / a tak z oliwa będzie dobra.

J Theż gdy ia wwarzyś z miewem świeżym /
jest dobra ku jedzeniu / a nawisecy tym koro-
rzy maia w sobie zapalenie / iako ci korzy s
goracego przyrodzenia.

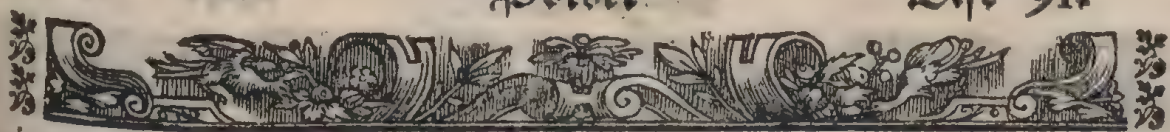
J Też tym ludzjom korozy miewaia gorace
febry / laktuka im będzie dobra a pożyteczna
ku jedzeniu z octem.

J Też woda w korey wrzala laktuka / da-
na ku pićiu s trocha cukru / jest dobra na za-
stanie sledziony albo na iey zaciwrdzenie / y
takież watrobie jest dobra w iey niedostatek
kocy / Sen też stracony przywraca.

J Też nasienie laktuczane z mlekiem niewie-
dciem / z białkiem iatecznym / zbiwśy to spo-
tem przytoż na czolo y na skronie / jest to dobre
tym co spać nie moga / Serapio powiada.

J Też laktuka wwarzona w wodzie / a po-
tym z oliwa a z octem jedzona / zolecha nie-
moc wypadza.

J Też nasienie laktuczane na proch skarte /
a zwinem

z winem na noc pite / czyni spanie mocne.
 Thez Plinius pise / iż ma laktuka osobna
 moc wsmierzac buynosc cielesna / tak mesczy
 znam iako biatym glowam / a cho tym obys
 czaiem. Wezmi laktuka a nawiecey polna
 wysuszywszy ja na słońcu zetrzy na proch / a
 tego prochu pożyway z winem ciepło na
 cieżo / wstanie buynosc cielesna bez obrażen
 na zdrowia.

Lubsczeł włoski.

Leuisticus, Heymisz Lybstöckel.

Rozdział cxvii.

Lest Lubsczeł ciepły i suchy w 2
 stopniu / nasienie s korzeniem go
 dza sie w lekarsstwo / ale sie liście
 nie godzi / Ma moc korzenie z
 nasieniem pobudziaca wryny y
 otwieraiaca drog y scienziaca.

Wino w ktorymby wrzalo korzenie Lub-
 sczełowe z nasieniem iego / iesth dobre ku pi-
 ciu naprzeciwko zatkanu sledziony iecz wa-
 troby z zimney przyczyny / a gdy ie wwarzyś
 w prostej wodzie tedy ona woda bedzie do-
 bra tym członkam naprzeciwko tym choro-
 sam ktore pochodza z zimney przyczyny / a

bo wezmi tym obyczaiem syrop. Wezmi so-
 ku ieleniego iezyku mnięj dobrze niżli po-
 kwartj / iakoby trzecia czesc kwarty / soku pio-
 tynowego polkwartj / glowek chmielowych /
 kwiatkow borakowych / nasienia lubsczeło-
 wego / włoskiego kopru / pioruszełanego / ka-
 żdego z nich po garści / rozynkow / korzenia
 bruscy / sparagowego / Reupontici z Apteki
 każdego z nich czterzy dragmy / laktreyey 2.
 dragmie / ty rzeczy przetłuszy nie bário warz
 we dwu kwartu wody s trocha octu / a po-
 tym gdy potowica wywre / precedzimsy os-
 cukruy białym cukrem / a potym sie napijay
 poranu y wieczor po trunkowi ciepło / a wy-
 piwszy ten syrop za kilka dni / tedy day sobie v
 czynic do apteki tyto piluly tak napisawsy
 na cedula. Wezmi Masi pitul de Mesereon
 masi pitul de lapide lazuli po potowicy dra-
 gmy / Turbith polsktropula / imbiere siarna-
 ka trzy / a wezmi piluly w liczbie dziewięć s si-
 ropem ielenich iezykow / a nazaiutrz dla po-
 silenia / wezmi kolaczkow / Diaridis Salo-
 monis abo diacapariss / Ty lekastwa y kwara-
 tane wypedza s ciebie / ktora przychodzi s
 strony zatkania sledziony.

Tez proch z nasienia lubsczełowego zmie-
 szany s prochem cynamonowym / s prochem
 galganowym iecz Reupontici / a stych pro-
 chow a s cukru wezmi troja / a przymiesza-
 jey w karmiach swoich / abowiem boleś zo-
 sadkow y inszych wnetrzności y sledziony
 oddala y wypadza / Placaryus powiada.

Włoski Lubsczeł.

Leuisticum, Welschen Liebstockel.

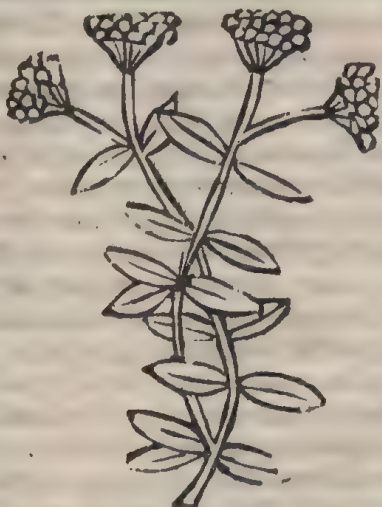
Rozdział cxix.

Tele tho rosce me włoszech
 obficie / ma prech wysoki a
 członkowaty iako kopr wlo-
 ski / list ma iakoby dostrzeg
 jedno iż mieści / na samym
 wierzchu ma koronki s kto-
 rych nasienie wrasta czarne
 a poblugowate na wzraz włoskiego kopru /
 woniatace y kłiwate / korzeń ma biały po-
 dobny pasternakowi.

Własność

- B **I** Własność korzenia y nasienia jest zagrzać wiatracę / ciężnaca / boleść wiatrobę leczyć.
- C **I** Theż naprzeciwko własnemu gadowemu ma moc / wryne y miesięczna niemoc białym głowam wzrusza pity / w wodzie wwarz albo w winie nasienie tego lubszczyku / żoladek zagrzewa y wiatry w nim trawi y rospadza.
- D **I** Wiele ludzi w dalekich stronach nasienia tego lubszczyku miasto przeprzzu używają / a zwłascz w Liguryey.

Láwanda.

Lauendula, Lawendel.

Rozdział cxx

A **L**awenda ciepła y sucha a nieśwła korzenna / a dla tej korzenności swej / żyty piteć kłhore zowa nerwy potwierdza / a swoia ciepłocią trawi wilk osi / skorich paraliż przychodzi / a tcho gdyś niey tym obyczaiem uczyniś syrop. Weźmi kwiatkow Láwendowych / máioranu / kocentow / z Arabiś káždego z nich po połowicy gárści / kwiatkow rozmarynowych / nasienia korrandrowego / s cukrem przyprawionego / kuleb / nasienia ruciánego / bobrowego stroiu / kážde z nich po dwie drágmie / chy wśystki rzeczy przetłuk sy / warz ie w winie / a w wodzie kálwiovey rowno w kwarcie / to jest isby x i iá

była kwarć a wody kálwiovey druga kwarć / warz ie ty rzeczy / społem isby trzecia część wyrzucić / a przeceźniwszy ocukruy białym cukrem / a napijaj sie poranu y w wieczor ciepło / a potym wypijaj syrop / weźmi zey pitu ly. Weźmi másoi pitul Cochiarum / másoi pitul de hermodactillis / rowna káždych po połowicy drágmie / Turbiś poł / kóropul / imobieru trzy siarnta / uczyni stego pituly s syropem kocentowym w leczbie dzieniec albo 7. kłore weźmi ná noc / a potym ná zaiuerz weźmi kłolaczkow z apteki kłhore zowa Diana / a potym trzeciego dnia uczyni czyszczenie głowy naprzeciwko paraliżowi tym obyczaiem. Weźmi prochu kwiatkow albo listkow Láwendowych / kwiatkow rozmarynow / nasienia bazylicy itez / czárnuśki / káždego z nich rowno po dwie drágmie / piretru / imbiere / káždego z nich po poł drágmie. Ty wśystki rzeczy warz w wodzie kálwiovey / a potym one wodke ciepło wpuszczaj sobie w nos w sarkáiac w sie / bowiem tym obyczaiem sobie mózg wyczysciś styk nieczystości s kłorych paraliż przychodzi / albo też iedno sámy prochy stárzy ie wpusć w nos troche / przydzie stádkichanie / kłorym wiele wilgości z nosá wywleczie itez z mózgu / a potym kichaniu ná máz syie w tyle / y tám troche niżej syie olekiem z bobrowych stroiow / zmiesaj i z olekiem lniánym / a tym ná mazuy miejsce.

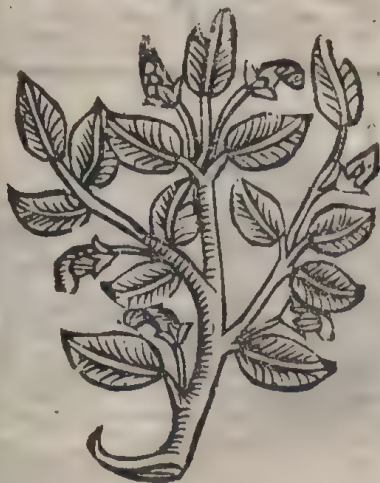
Laureola

Wilcze Lyko.

Laureola, Zeydelpasst.

Rozdział cxxi.

A Jleże tyko iest cieple y suche w czwartym stopniu / Jest drzewko kthorego nasienie ku lekarstwu sie godzi / 30 wa to nasienie w Apthece Kolonidion / a tak gdy pisa Doktorowie / w swoich receptach o wilczym lyku / ma być rozumiano nasienie. Ma moc purgowania flegmy y kolere / przetcho tym kcorzy maia niewielka febre iest dobre to nasienie ku pozrywaniu dla wywiedzenia tych to wilgości / iedno iz watrobie skodzi / thak ostrosć y iadowitość tego bywa oddalona / gdy bedzie wocćie namoczono przez dwie godziny / a potym wysuszywszy daway na czcio lekarstwu. Jest dwoiakie wilcze lyko / iedno nalepsze iest na ktorym iest wiele liścia podobnego liściu oliwnemu abo troche cieńsze liście wilczego lyka / Ma moc czyszczenia / ościerająca dla swej subtelney ostrosći / a stad se soł liścia wilczego lyka z octem zmieszany a trocha liethargirium / z blaywafem / a gdy tym namażesz trad na licu abo biale krosty / abo piegi / spadza precz z lica / a gdy tym to rzecjam przymieszasz siarkę / tedy rany smrodliwe a zgnile czysci y wysusza / a tak goi gdy troche miotu przasnego knim przydasz.

B Też woda w kthoreby wrzato liście abo

nasienie wilczego lyka s trocha octu bolenie zebow wspotola / gdy sobie wsta tym ploczesz. **C** Też gdy namoczysz na noc nasienie albo liście wilczego lyka w wodzie plotynowej abo polney rury a ocukrujesz troche / a tego sie napijesz kilko razow poranu / opuchline kthora z zimney przyczyny pochodzi oddala / itez temu ktraby miał cieśkość wody puszczenia iest dobro pomoca iedno sie miey na tym ostrożno / aby nie dawal tego pozrywać liścia abo nasienia iako samo w sobie iest dla zbyt niew iadowitości ich.

D Pituly wilczego lyka kthore sa w Apthece uczynione / ku ktorym przyday kilko ziarnet nasienia wilczego lyka a troche mastyki / weź miż ty pituly na noc / obficie wywodza wilgości żółtawe z cztowieka opuchlego.

E Dla odrążenia ostrosći wilczego lyka dla kthorey czyni wracanie y stolce razem a zbyt nie / thak uczyn. Weźmi prochu nasienia Rorándrowego s prochem nasienia Babczanego / ty prochy warz w oliwie z godzin abo mniej / a tak ta oliwa namazuy dymioną y grzbiet / bowiem sie odrązi moc thego ziela / y cieśkość puszczenia wrzyn / kthora przychodzi z rzezaniem odcymule.

F Też olejek w ktorymby było warzono nasienie wilczego lyka / w puszczoney cieple w wcho gluchosć oddala / sluch ostrzy / plátęary / us / Serapio o tym mowio.

Lanká.

Lilium conualium, Maientlumen.

Rozdział cxxii.

A Jest Lanká siolto barzo wdzikine / woniatace / listh ma podobny babczanemu listowi / tylko samy kwiatki godza sie lekarstwu / dla tego iz posilata serce.

B Plinius tak pise / Weźmi kwiatkow lankowych ze czterdzi garści / wioz je do kwarcy dobre wino a wystaw na slonice izby szato cały miesiac na sloncu / potym ono wino woley

wey wespółel yz tanta do Alembiká á prze-
pal ono wino z lilia/ á potym przyley do one-
go winá przepalonego/ láwendowey wodki
pieć tyżel/ pieprzu startego co dwa złote zá-
waża/ á tego winá day sie nápić tilko rázow
tym ludziom ktorzy miewáia S. Walánte-
go niemoc. Iteż tym co pámieci niemáia/ á-
bowiem zta pámieć nápráwia.

C Theż tymże winem palonym námażuy
skronie/ ábowiem Catarrum zástanáwia/
y bolenie głowy oddáia/ iteż kolike y smierza
y serce posila poránu pite w winie.

D Pláteárius tak tcho powiáda/ Lánta ma
kwiatki śimney á wilgozney własności w 2.
stopniu/ Ktory lekarz te moc przypisuje the-
mu kwieciu niżej wypisano tymto obyczá-
tem sprawiwszy. Weźmi kwiatkow lánczę-
nych ze trzy garści/ wlož je do konwie ceno-
wey/ á náley winá dobrego wyszalego ze
trzy kwarcy/ á day temu sřhać przez cřterzy
niedziele á potym przez gęsto chustę płócien-
no przecedź/ á przecedziwszy wley ono ná-
no sámo do Alembiku/ á przepal je tak iáko
gorzałke pala trzy dni/ á pothym wto wino
luź przepálone wlož pieprzu pizetluczonego
co złoty záważy/ takieź gwoździkow/ wodki
Láwendowey wley sześć tyżel/ á to maś pi-
cie lekárskie/ Ktorego gdy sie poránu erunc
nápięś/ przez cały křsieżyc párálnu sie nieboy.

E Też Ktoby miał kolike ábo bolenie żołądka
tego sie winá nápijaj/ tedy przestanie.

F Też Kto ma zło pámieć/ tym winem ná-
mażuy sobie tył głowy y czyni dobra pámieć

Rzasa.

Lenicula, Wasser Linsen.

Rozdział cxxiiij.

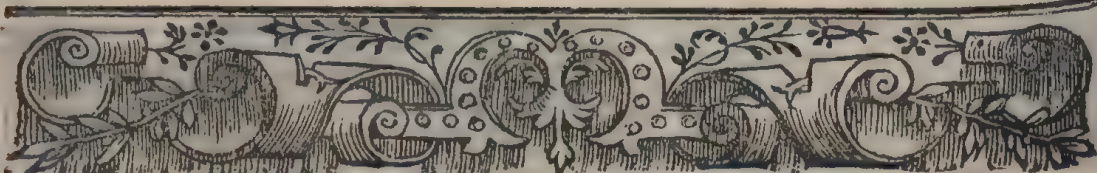
Zasa wodna wyráśtha ná
wierzch wody/ iest oziebia-
iaca y odwilżáiaca w wto-
rym stopniu/ list ma pobor-
bny roschodnikowemu/ Kto-
zenta nie ma wodna rzasa
G Galienus/ wodna rzasa ma te sobie cř-
pnienie/ á tak rány spárzeliny Ktore bywáia
od goracey wody/ goi y ogień wysuśa.
Krew zástanáwia Kthora s strony nyr-
pochodzi á to gdy prziożyśz octem ná krzy-
D Dioskorides piśe/ iże opuchliny rospá-
dza/ ogień s. Anthoniego gási/ iteż boleści
nog y smierza z tecznienna maśa á z máio-
wym máśtem ábo z oliwa ná bolesne mteyści
Kładzioná.

Soczewicá.

Lens, Linsen.

Rozdział cxxiiij.

Diosko-

A Jostorydes Soczewice pi-
se być lepsza / Ktora gdy po-
moknie w wodzie czernieje
a pecznieje / Wysusząca
moc ma Soczewica.
Galenus pise / iż Sz-
czewica warzona z awie-
rą / ale woda w której wrznięta socze-
wica / czyni stolce.

B Też to często pożywa soczewice / zaciem-
nia wzrok / y ciężkość czyni żołądkowi ku sła-
bieniu / pletę miazę i płucam jest podob-
na / Krew się gruba śniey mnoży / wrzyna ją
nawia / y niemoc przyrodzona białym gło-
wom / a tak ku częstemu śpieniu nie jest do-
bra.

Podkolan.

Lilialis vel Alifina, Zwyklat.

Rozdział cxxv.

A Jest podkolan ziele podobne
Czerncowi / choć i z mnięse-
kwiarek ma mały a drobny iako-
by psinkowy / liść ma na podob-
nieństwo domowej lilii / a ślad-
ze po łacie nie jest to ziele nazwane Lilialis.
Avicenna w wtórych księgach Capitulo
de Alguasce pise / iż Alguasce / to jest / pod-
kolan / ma kwiat podobny domowej lilii / a
jest to ziele ciepłe y suche w pierwszym stopniu

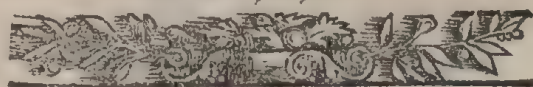

C Włosność tego ziela jest wysusząca y o-
cierająca miernie.

D Jest użyteczna na zanokcice / iże gdy tego
ziela a zwłaszczą kwiecie stłukę z maseł-
em a-
bo z oliwą na zanokcice przyłoż.

E Galenus de simplici medicina Capitulo
de Alifini / to jest podkolan pise / iż ma włos-
ność dziwną / naprzeciwko własnemu wście-
kłego psa / dając się napić tego ziela wwa-
rzywszy w wodzie / miodem przasnym osto-
dziwszy / y na rane może przykładać stłukę
kwiecia.

Lacryna /

Liquiricium, Guszholz.

Rozdział cxxvj.

A Drożdż y wilgość ma w so-
bie miernie / korzenia y soku
tey w lekarskim używa-
my / Korzeń żółty / then jest
dobry / ale który jest czarny /
jest zły. Jest smaku słodkie-
go z małą cierpkością / na moc spałająca / mi-
cząca / wnetrzości gardła / piersi / płuc / dy-
chające tężące / czyni / bólaczkę / śródbrzo-
nie / krawie / a s płuc z ropą / to jest gdy płu-
ca gniją / kłóć suchy / suchosć piersi / y gardła /
bólaczkę / owrzodzenie / mechczę / a-
bo osy-
panie / gorącość / moczu / y rzeźnięcie tego / skł-
nie / krawie / gnicie wnetrza / Ty wosk i rzeczy
miekczym

mleczkiem swym leczy / a cho tym obyczajem / warz lakrycy / figi / korzenie slazowe / mal bialy / rozynki / macki bozey wloski w tygannie / a to day pie na ty wysytki niemocy / jest to barzo dobre lekarstwo.

Praszy ieszyl.

Lingua auis, Vogelszung.

Rozdzial cyrvij.

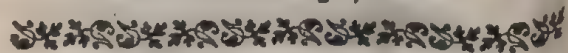

Est to ziele mate / rosce przy lesiach / przy talach / listeczki ma mate idoby prase lezycki / pret krocki / a okolo wierzchu pretu kwiateczki brunatne. Ziele to jest cieple a wilgotne w pierwshym stopniu / gdy ieszcze jest zielone / chedy jest na wiele rzeczy pozyteczne / ale gdy juz suchy nie czemu sie nie godzi.

¶ Tho ziele ma moc czlowiek a ku turnosci pobudzac / a to gdy wwarzysh to ziele z zieleciem drugim ktore zowa lisie iasne / a z gwozdzi / z gorczyca biala / z nasieniem prasnego gniazda w mleku / a to bedzie pit / abo stocz to ziele z zieleciem drugim ktore zowa lisie iasne / a ledzwi okladac y lono.

¶ Acoby tez od wielkiej zimnicy / abo tez od wielkiej goraczki wysych / itez ktoby kaptal suchem kaptlem / warzyt y w tygannie / a ostro dzinsy cukrem pic czesto.

Macki bozey len.

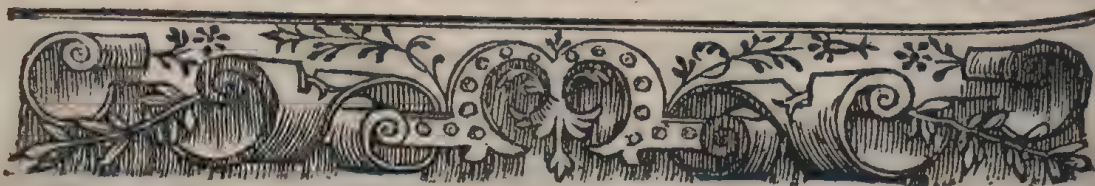

Linaria, Harnkraut.

Rozdzial cyrvij.

Obobny jest macki bozey len ku prostemu lnu / abo ku sosnce / ale sie tym dzieli od sosni / bo sosna puszcza z siebie mleko / ale len maly ryey mleka niema / tez kwitnie zoltym kwiatem / a ten prawie modrym.

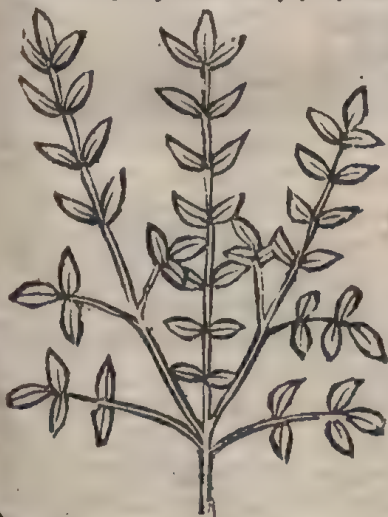

B Moc tego ziela / jest czyścić miejsca oko-
to mecherz / wárzyć w winie albo w piwie /
a gdy w wore one wode wycisnąć a wczynić sy-
rop s cukrem / a to pić przez dziewięć dni po
tāt wielkiemu trunkowi / coby pot skorupy
iāiā kōłosego mogło być / żolta niemoc leczy
C Też sie może zmyć w tym ziele / a zeydzie s
D niego żoltość.
E Też proch glist śiemnych dany ku pićiu s
żolciem tego ziela / zātkanie watroby leczy.
F Też gesie tajno przetłoczyć przez chustę / a
s żolciem tego ziela ocukrowawszy dać pić po
rānu / tā sprāwā miękcy wnatrze y żolta nie
moc wygania.
G Kwiat tego ziela starty nā proch a zmie-
sany s prochem kwiatu S. Janā ziela / nie-
moc / tcora zowa Cāncer goi / y zle krosty le-
czy y pryszczenie / Powiāda / że swoia moca
nieprzysiażni między ludźmi kāsī / a nieprzy-
tāżni przyjiacielsko nāprāwia.

Sporzys /

Lingua passerina, Wegtrit.

Rozdział cxxix.

A Porzys / jest siele dobrze znāto-
nie / bo przy drogach rośnie ma-
w sobie wodnośc / jest śimnego
przyrodzenia y wilgoznego w 2.
stopniu / jest smaku ćirpnacego /
ma moc zmārśżać / skurćżać / rāny y wrzody
spāia / w vřoch gnoy czyāci / vplāwy niewie-
stie zāstānawia / iteż plynienie trzew křwā-

we / plwānie křwia leczy / piekielny ogień gā-
si / twārdosci y otoki rozpada / moc pędzi /
w Winie pity / iādowitości wygania / otok
cyklow v niewiast rzodzi / tāt wczyniwszy /
stluc s sādciem kōłosym / a wczyni s tego plastr
a okłāday cykl / też otok vřu leczy / iteż gdy
soliem tego ziela dowieże rāny wymywa / do-
brze ie goi.

B Moc tego ziela zrowna sie z moca dru-
giego ziela / kore zowa szejotki / a snadz od
siebie w wlořnościāch swoich / bārzo mātō
rozne sa.

Polne Kādźidlo /

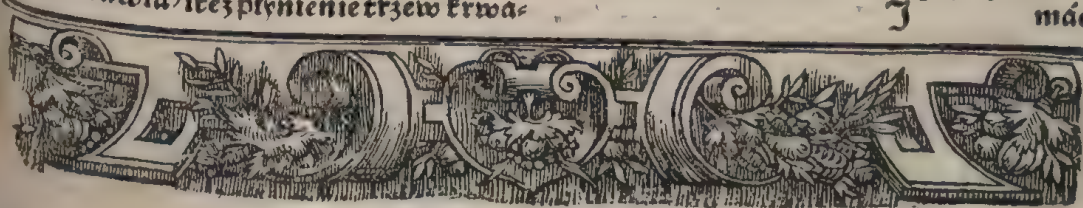
Melissa, Imonenblat.

Rozdział cxxx.

A Jest Kādźidlo ciepłe y suche
w wtorym stopniu / pokł s
weże / a vřuřysie nā stōncu /
a pothym w ćieniu / tedy ie
możesz przez cātę Kōł cho-
wāć / a ma prwterdzāiaca
moc / trawiaca y rozpada-
iaca / iteż oćierāiaca / a tāt ma moc rowna
māioranowi.

B Gdy ie wwarzys z bylica / z wrotczyem w
winie / a przecedziwsy ocukruy / a tego sie pā-
ni ma nāpijāć / dla pobudzania rzeczy przy-
rodzonych y wyczyszcienia māćice / a tāt ia y
ku poczęciu sprāwuię / iteż gdy tym bedzies
māćice

máćice náparzáć poránn/ máto nie takież v
czyńi iáko y picie przerzeczone.

C **G** Też stłukſy ty ziółá/ weczyń snich czopek/
przeczywſy troche ſoku cebulnego k nim/ á
wlać do máćice.

D **G** Też wwarz kádźidło s ſkorkámi Citrino/
wemi á s trocha cynámonu/ á tego ſie nápij
ay ocukrowawſy / bowiem ſerce poſila y
ſmutek oddala. Złwicenná mowi o mocách
ſerdecznych.

E **G** Też kádźidło wwarzone w winie / s ko-
rzeniem wyſokiego ſlazu á z oliwa/ ty rzeczy
ſtłukſy weſpolet/ weczyń plaſtr ná twárde bo-
laczi/ bowiem miękcy ty twárdoſci y roſpa-
dza precz / ábo teſz zbiera ſie ropá bázdo do-
brze pod tym.

F **G** Też tenże plaſtr przyłożony ná twárdoſć
ſledziony y wátroby/ miękcy ia y roſpadza.

G **G** Też tenże plaſtr przyłożony ná mieysce v-
taſſone ob pſá/ iad wyciąga / teſz y iad wejo-
wy / y niedzwiadtowy.

H **G** Też kádźidło s Piretrum żwáne/ boleſć
zeborá vſmierza.

I **G** Też miodunká wwarzona w wodzie deſ-
czowey z náſieniem bábeżánym / cżyrowná
niemoc záſtanawia.

K **G** Też wino / w ktorýmby było wárzono to
żiele / s korzeniem koſáccowym z lákrucia/ á
potym ocukrowawſy / nápijaj ſe ſie cłepo
dla dyháwice y dla cłeſtkoſci pierſi.

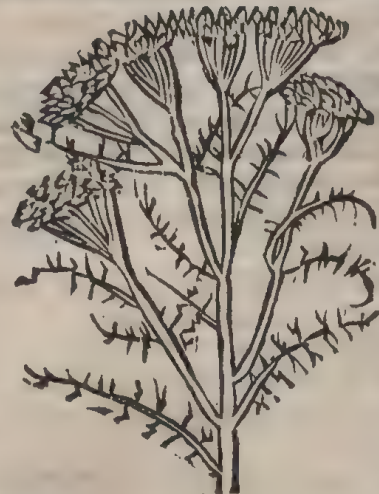
L **G** Też gdy weczyńſ plaſtr s kádźidłá/ y s pir-
woſńká/ s chebdem/ s korzeniem ſlazonym/
áto wſyſtko wwarzywſy / ſtłucz przyczyniw-
ſy Oliwy ábo oleyku z bobrowych ſtroiow/ á
táć weczyń máſć / ktora máży ſkawy bolace y
nogi bolace y rece / vznaſ pomoc tey máſci.

M **G** Włoſnoſć kádźidłá pożywanego w iedze-
niu s potráwámi / wweſela ſerce y potarm-
gruby á nieſtráwny trawí / Iteż záćkanie
tych cżytonkow/ iáko ſledziony y wátroby wy-
pycha/ iteż moſgowe nápełnienie oddala/ y
też myſli ſmutne y dziwne/ ktore pochodza s
ſtrony nápełnienia moſgowego/ meláńkolia
wypadza / Pándektá powiáda.

Krwawnik/

Millefolium Schaffgarben.

Rozdział cxxxi.

Krwawnik / ieſt liſtu podob-
nego pierzu ptáſemu/ kwie-
nie biało.

G Soł tego Krwawniku/
rány ſpáia / y opuchliny w-
nich broni.

G Soł Krwawnikow s piretrum wwarzo-
ny/ ta woda płoć ſobie zeby dla boleſci ich/
á moſeſ ktemu octu przyczynić. Dioſkor-
des s powieſci Pándektý mowi.

G Też ſoł Krwawnikow ieſt dobry ná cłeſkie
puſzczanie wody / iteż ná kámién zmięſzaw-
ſy iſz octem/ á nápijaj ſe go trunek. Pánd-
Gálienus powiádaia w ſoſtych kſiegách / o
iednoſtáynych/ Kapitulo o Krwawniku/ pi-
ſac Gálienus mowi / iſz ma moc táć bázdo
wyſuſáiać / iſz rány ſkula mocnie / iteż ná
piekielny ogień / ieſt wielka pomoca.

G Też ſoł Krwawnikow s ſołem roſchodni-
kowym/ á s trocha octu zmięſzany ſpotem/ á
to przyktádać ná piekielny ogień. Plinius
powiáda / iſzby to żiele roſło ná wilgotnych
mieyſcách okolo błot.

G Też plaſtr weczyńiony s Krwawniku z blá-
ſzczu/ ſtłukſy ty rzeczy ſpotem / á k nim octu
przymieſzawſy / y troche piretrum / á táć po-
go zeby bola/ przytoż tego ná cželuſć ábo ná
zab/ ábowiem vſmierza bol mocnie.

G Też weczyń plaſtr s Krwawniku / s bátki/ s
pokrzywy/ y z octem / á z oliwa / á to ſpotem
ſtłukſy/ przytoż ná pulſy wrak y teſz v nog we-
2. godzinie przed febra/ wypadzáia s cłiá.

G Też woda/ w ktoreyby był wárzony Krwá-
wnik/

Erwawnik z bąbka / z roza / a z mośentami /
a tego sie napijaj / abowiem zaśtanawia każ
da Biegunkę / y krew ze wszelkiego miejsca
płynaca. Albo tak weźni plaster / sztukę erwā
wnik z bąbka y stymi mośentami / a potym
przyday k nim białek iacieżny / a tym żywot
niżej żoladka obwin / chcepli zaśtanowić
czywona niemoc.

Slaz/

Malua Hortensis, Kes Bappel.

Rozdział cxxxij.

Slaz jest zimny w pierwszym sto
pniu / a wilki w wtorym / iesth
dwoiaki / domowy abo ogrodny
a drugi polny / ktory zowa wyso
ki slaz / abowiem wyższej roście /
y byrse ma liście / ma w sobie lipka wilkość /
nie iest tak zimny iako ogrodny.

Sok wwarzony z rozchodnikiem / a z oc
tem / a gdy tego przyłożysz na wrzedzienie
bolace a zapaliłse / pomocno iest barzo.
Też gdyby kto chciał aby sie zebrał wrzob
a rychło wypłynął / tak weźni / Weźni liście
domowego slazu / a maki feni grecy / wwarz
y rzeczy spotem / a pothym odlawsy wodę /
kuc / a tego przylož na noc na bolaczkę / a
możesz sáblá wieprzowego przyložyc / a ten
plaster y na twarłosć sledzony i wtroby / iest
dobry poránu / przytádaiac na nie.
Też párze nie weźni one na nogi / wwarzy

wsy slaz ogrodny / z rumienkiem / s piotynki
a tym sobie na noc nogi vmay chcepli spáć do
brze / a nawiecey w febrách goracych.

Też slaz s ficyrem wwarzony w mieście a
bo w iakiej kápucie / żywot otwiera y stolce
czyni / a tak w febrách dobrze snim pozymać
karmi / abowiem pospolicie bywa zátwar
dzenie żywota / w tych to febrách.

Też ku pobudzeniu przyrodzoney choro
by pániam / Weźni korzenia slazowego tak
dlugo iako palec abo troche dluzey / a ostrop
troche zwierzchu / a potym rozmocz w mie
dzie / a posyp zwierzchu trocha prochu Diá
gridij / z apteki go wziawsy / wlož do máci
masz to pewne lekarstwo ku wywiedzeniu
rzeczy przyrodzonych / a wśakże ku tey rze
czy / tedy korzeń wysokiego slazu / iest lepszy
tak przypráwiony / niżli domowego.

Też korzeń sam wysokiego slazu / z wie
przowym sáblem stłuczony na wrzod twára
dy / miękczy y roschodzi sie pod nim / abo też
weźni masę tym obyczátem. Weźni soku wy
sokiego Slazu / y prochu też tego korzenia /
maki feni greci / maki násienia lniánego /
máslá troche / wosku też niewiele / a stego w
czyni masę / ktora mázy twarde bolaczki / ch
cepli ie zmiekczyć / tá też masę na twarłosć
sledzony iesth dobra / y na bolenie w pier
siách. Też káfel wśmierza / ktory z zimney
przečiny pochodzi. Serápio powiáda.

Diетка/

Menta, Mincz/

Rozdział cxxxij.

Mietka iest ciepła y sucha w
wtorym stopniu / iest dwo
iaka abo troiaka / iedná iest
domowa / ktora nie barzo
zagrzewa ani też potwier
dza / druga iest polna / ktora
zowa kobyła mietka / tá iest
nawietsey mocy y wietsey ciepłosci. A w
śakże domowa wiecey sie godzi ku lekarst
wam / niżli polna / a zwłasczá sucha y żelo
na. Ma być suszona w cieniu / przez cały
rok może być tak chowana w swojej zupel
nej mocy.

ney mocy. Ma moc rospadziaca / trawia /
ca s swey przyrodzoney cieplosci.

B **I** Ku pobudzeniu chciwosci iedzenia / v /
czyni silsze z mietki / s cynamonu / s galganu
troche pieprzu / octu przyczyniwszy / bowiem
stracenie chciwosci ku iedzeniu / ktore przy-
chodzi s strony wilkości zimnych w korze-
nionych w vstach zoladkowych / oddala.

C **I** Też sol mietki ogrodney z octem zmiesza-
ny / jest dobry naprzeciwko cuchnieniu z vst
abo z dziasl / gdy tym sobie vsta wyplocesz / a
po plokaniu vst / potrzyz sobie dziasl sucha
mietka.

D **I** Też wwarzenie mietki z octem a z bial-
kiem / a w tym rozmocz chustę / a przylož ia
na zoladek abo na vsta zoladkowe / chciejli
wracanie zstaniowic.

E **I** Też wino w ktorymby byla wazona / jest
dobre naprzeciwko omblewaniu / gdyby nie
bylo febr / ale gdyby byla febra z goracoscia
tedy sol mietki s trocha octu zmieszana / a po
tym ogrzey grzankę a rozmocz ia w tym oc-
cie / ktora trzymay przed nosem y przed vsty /
abo sobie dziasla pocieray ta grzanka abo
iezyk abo wargi / y na pulsy sobie też teo przy-
kladac y na skronie. Też mozesz zwać mietka
a ona wilkość przelytay.

I Też mietka wwarzona z bylica / z bozym
drzewkiem / przyczyniwszy k nim troche Oli-
wy / tym pani ma naparzac macice / iesli ia
chce wyczyszcic z nieczystosci flegmistych.

I Też mietka z wloskim koprem wwarzona
w winie z oliwa / tego przylož paniey na pier-
si / ktoreyby sie mleko w piersiach sfiadło /
rozchodzi sie pod tym plastrzem.

I Też wwarz trzy garści mietki / a polney
driakwie w winie / a tego ciepło przylož na
zywot / bowiem kolike moli.

I Też wino w ktorymby byla wazona z Je-
lenim iezykiem mietka / s piotynkiem / trocha
miodu czystego ostodziwszy / tego sie napijay
zakłanie watrob y sledziony otwiera / Też
zytki / ktoremi vryna pochodzi.

I Też proch vczyniony z liścia mietczanego
go z mlekiem pity / jest dobry na glisty.

I Też tak sama mietka iedzona surowo cu-
dna piec dawa temu człowiekowi / ktory ie-
często pożywa / krew dobra mnozac.

I Też sol mietczany jest dobry tym / ktory
krwia pluia / a nawiecey przymieszawszy k nie-
mu troche octu / a ciepło dąć na czezo wypić.

I Też zoloto pomazane tym soliem / bolenie
glowy vsmierza.

I Też gdy bedzie mietka w winie wwarzo-
na / tedy ono wino oddala zta wonia / komu
wychodzi z vst.

I Jesli chcesz zeby miet biale / itez izby moc
nie w dziaslach staly / tedy przyczyni k temu
winu octu winnego / a tym sobie vsta plocz
często / a bedziesz miał dobre a mocne zeby.

I Też kogo waz vlagi / mietka z ruta / s ce-
bula / kazdego rowno weźmi a slucz wespo-
tel / troche soli przyczyniwszy / przylož na miet-
sce vlagone / vleczy.

I Też mietka sluczona s praszny miod-
dem / s trocha octu zmieszana / jest bardzo do-
bre lekarsstwo naprzeciwko vlagieniu psa w-
scieltego / przykladaiac tego na rany.

Prostrzeg abo Romenica /

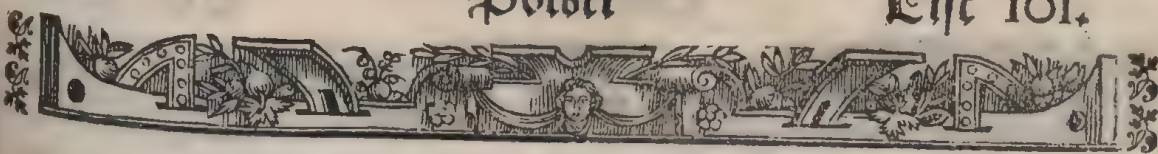

Mellilotum vulgare, Steinkle /

Rozdział cxxxiii.

Prostrzeg

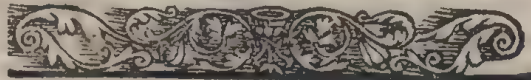
¶ Też sok Nostrzegowy s sokiem celiboniew I przyczyniwszy troche prochu boli armeni/ a tego napuszczay w fistule y ná Cáncer / abo wiem wysusa tyto wrzody y goi.

¶ Też nostrzeg w winie wwarzony z miet. K Ła s piołynkiem / weżyń stego plastr / ktory ná żotadeł przytoż / bowié boleść iego vsmierza.

¶ Też gdyby sobie kto namazał sokiem rece L nostrzegowym / może nosić rospalone żelazo przez żadnego obrażenia w rękach.

¶ Też kwiatki nostrzegowe z nasieniem Ło. M pruwostkiego / wwarzone w winie / tego sobie przytoż ná chore oczy ná noc / boleść vspo łala y oczy twierdzi.

Náruná /

Matricaria, Meter kraut /

Rozdział cxxxv.

I 3

Náruná

Nostrzeg iest ciepły y suchy w pierwszym stopniu / ma w obie ciepność z nieładkiem rospadzaním / a cążże dla tego trawí y potwierdza / y boleść vsmierza / a to tym oby czaiem przyprawować.

Wesmi kwiatkow Nostrzegowych / kwiatkow żółtych siołkow / liścia wysokięgo słazu / maki zlnianęgo nasienia / maki fenigreci / nasienia matoręgo / ty wsiłki rzeczy siłk by wespółek znieśay z mąstrem rospuściwszy a weżyń plastr / ktory przyktáday ná bolace bolaczki abo wrzedzienie / odmietcja ie y rospadza.

¶ Też tenże plastr iest dobry ná twárdość śledziony y watroby / itez ná ochrápienie pier si / gdy tego plastru ná thy mieyscá bedzieś przyktádat / vznaś pomoc.

¶ Też sok nostrzegowy / abo Oleiek iego ciepło wpuścżony w vcho / bolenie oddala.

¶ Też wwarz kwiatki nostrzegowe s piołynkiem / z matorana / a w tym glowe náparzay abo wiem bolenie glowy vsmierza.

¶ Też wwarzenie kwiatkow nostrzegowych z maki fenigreci / z otrebami a strocha ocet / weżyń stego plastr / ktory przyktáday ná wrzod / ktory bywa w stoleu abo ná cżłonku rądemnym męskim. Alwiccenná powiáda.

¶ Też wino w ktorymby wrzáló to źiele / potwierdza żotadeł y wiátry rospadza y zaktánie mecherzá y nyrek wypadza.

¶ Násienie nostrzegowe ktádzżone w łazanie / czyni smák y wonia dobra.

A **M**árunka á Bylica / sa sobie po-
dobne w włośnościach we-
ług Pándekty / przetcho-
zowa mątkawychylich żiot /
Ma w sobie ciepłość y su-
chość w trzecim stopniu.
Lisście Mårunowe / godzi
się ku lekarstwam / á nawiecey po-
li ięsze
świeże.

B **M**a moc ku poczęciu rychtemu / wysuś-
iac wilkości zbytnie / ktore sa przet-
acza tym obyczajem sprawuiac. Weźmi
prochu Måruny / prochu miódunczane-
go / kłości Stoniowej / zmieszay te rzeczy spotem
á wypij z winem ná noc ciepło / á nawiecey
po wyczyszczeniu przyrodzonych rzeczy.

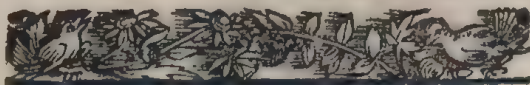
C **T**eż miódunka á mårunka á s sokiem ko-
zieltowym wwarzone w Winie / á tym Wi-
nem stym to żelem náparzay mąci-
ce ná noc
y poranu / niewymowne poczęcie pániam
czyni / gdy tho parzenie będzie po rzeczach
przyrodzonych.

D **G**dy też stych żiot stuczonych weźni-
sz czo-
pek / przyczyniwszy k nim prochu s kłości Sto-
niowej / wlož ij tam do mąci-
ce / pobudza
rzech przyrodzona pániam.

E **K**to też ma chciwość ná stolec á niemo-
ze
ich mieć / zowa te niemoc Tenásmoń.
Weźmi żywice / smoly / á wlož ia ná węg-
le /
potym weźmi mårune / Bylice / á trocha kwi-
atow dziewanny / wlož je ty żiotá ná kámi-
ę młynski ábo iaki in-
szy ciepły / á potym sam
możesz siedzieć ná onym żielu y ná-
d ona pá-
ra ábo dymem żywicowym / iest to rzecz do-
świadczenia ná to.

F **T**eż żoty rospadza / ktore bywá-
ia zá w-
sy-
má y okolo stolec / gdy ty mieysca puf-
czą-
dtem posiekasz / á potym prochem posypiesz
mårunowym s prochem sántowym / iest
to rzecz bårzo dobra y doświadczenia od wielu.

Maieran /

Maiorana, Maioran /
Rozdział cxxxvj.

Est Maieran ciepły y su-
chy w trzecim stopniu / ma
moc potwirdzaiaca dla sa-
wey wrodzoney korzenno-
ści y rospadzaiaca / trawia-
ca / wysuśaiaca y zágrzewa-
iaca bårzo.

Gdy wwarzysz Maieranu w winie s sto-
kiem / s chebdem / iest dobre ludziom / ktorzy
poczynaią puchnąć / y tym ktorzy s ciep-
łości vryne pufcząta iest vżyteczne.

A gdy sok z lisćcia Maieranowego będzie
zmieszany z miodem / á tym námáżesz mteysce
osiniate pod okiem / rospadza one krem osi-
niata / á tak y śiność sierozchodzi.

Gdy też weźni-
sz czo-
pek z máieranu / wwar-
zywszy go / á z białkiem wspotek stuczysz /
wlož je ij do mąci-
ce / chceśli rzecz przyrodzo-
na wylwieść bez żadney trudności.

Veźni-
szy też proch z máieranu / y s tro-
cha imbi-
eru / s trocha piretrum zmieszany /
to spo-
lem wstrzyknione w nos / głowe czy-
ści y potwirdza ia dobrze.

Wino w ktorymby był wwarzony Maie-
ran / kto ie będzie pił / żoladek po-
sila y tra-
wienie dobre czyni / ábo też proch Maiera-
nu w karm-
iach pożywany / toż weźni.

Też Maieran s czerwona lebiotka / wwar-
zony w wodzie ábo w winie w chusci-
anym
woreczku / á potym ciepło przykładay sobie
ná ży-
wot

żywoć / wsmierza mocno boleść / ktora z wia-
trow pochodzi / a gdy ij na głowę przyłożysz /
Kreime z zimney przyczyny odpadza.

H Też gdy uczynisz kurzenie z maieranu / z
bylice / to jest wwarzywszy ty siota spotem / a
nab ona para / ma sie panti naparzac / abo
wolem macice chysci / wysusaiac nieczystosci
flegmiste w niej / abo też mozesz tym ziele-
ciem okladac macice.

I Też Maieran stuczony z octem a s tro-
cha soli / a gdy tego przyłożysz na miejsce vka-
sone od weża / wyciąga iad.

K Też gdy wwarzyysz Maieran z liściem wy-
solkiego Slazu / z mało fenigreci / z nasie-
niem lniadem w winie albo w wodzie / a te-
go przyłoż na wrzedzenie / boleść wsmierza

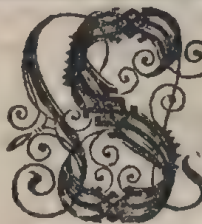
L Też sol Maieranu z miodem zmieszany /
a tym pomazys siekanie / ktore bywa przy bań-
kach / goi ony ranki i z naziuerz nie nie be-
dzie znać / abo barzo mało siekania.

M Gdy thez prochu maieranu wstrzykniesz
tako razow w nos / głowe czyści barzo do-
brze / a tak S. Walantego niemoc oddala /
paraliż / y zatrzymanie wst / y pot głowy bo-
lente / ktore s choroby z napelnienia głowy
pochodza / Serapio o tym powiada.

Szanta /

Marubium, Andorn /
Rozdział cxxxviiij.

A Szanta jest ciepła y sucha w
trzecim stopniu / ma moc ro-
spadziaca / trawiaca s swo-
ich własnościach przyrodzo-
nych / a nawiecey z goraco-
ści / ktora jest otwieraiaca.

B Gdy uczynisz syrop sley to
śante / jest dobry na skazy pierśi y płu-
ce pochodza z liptey flegmy / a tak y naprze-
ciwko dycharmicy jest dobry y na kápel tym o-
byczaiem sprawuiac / Weźmi solu śante
trzecia część kwartry / Jzopu / miodunki /
każdego snich po garsci / fig siedm suchych /
rozynkow wietzych iedne uncia / lakrycey
odartej dwie dragmie / ty rzeczy wstyk prze-
tłuk / warz je w pot kwartry winia białego /
ażby trzecia część wyrzala / a potym prze-
cedz / ocukruj dobrze / a tego sie napij-
ay ciepło po trunkowi poranu y wieczor / a
gdy ij wypijesz / day sobie uczynić do apteki ty-
to piluly / tak napisawysz / Weźmi masy pi-
tulbe Algárico dwa skropuly / modrzewio-
wey gebl pot skropulu / soli oczkowatey ied-
no ziarnko / zmieszay ty rzeczy spotem / a
czyń piluly s syropem lakrycey w liczbie dzie-
wieć / a po tych pitulach naziuerz / weźmi
kolacikow dla posilenia / ktore zowa Diá-
dragántum / a trzeciego dnia po tych pilu-
lach namazys sobie pierśi mascią Diáleta / za-
grzewysz dla lepszego odmiękczenia pierśi.

C Gdy thez wwarzyysz śante s figami w wi-
nie / a tego sie bedziesz napijal dla káplu / kt-
ory przychodzi z zimney przyczyny / a mozesz
ktemu przyczynić solu lakrycey / tym bedzie
lepiey.

D Też Wino wktorymby była wárzona śan-
tá z nasieniem woskiego kopro / dobre jest
ku picciu / tym ktorzy strudnością vryne mie-
waio / itez kłocie wnetrzne wsmierza.

E Albo gdy wwarzyysz śante z liściem Lilio-
wym / z liściem wysolkiego slazu w wodzie /
Oliwy knim troche przylawysz / a to spotem
stłuk / przykladay na żywoć dla tey koliki /
ktora z zimney przyczyny przychodzi.

F Kto też ma bebele w stoleu prawie na kosi
cu ielitá / w ktorych bywa boleść wielka / a
tak naprzeciwo temu / wwarz śante z wo-
skim koprem w winie / przyczyniwszy słoney
wody / a potym wwarzywszy mas siedzieć nad
tym gotym zádkiem / abowiem boleść od-
chodzi

chodzi szych Bebelow / potym sie rozeyda.

I **S** Sol siany ciepło w vsy wpuścżony / Bo-
leśc ich smierza.

K **T** Też wino w ktorymby wrzala siana / zat-
kanie sledziony y wacrobey otwiera / pierai
też y plucą z nieczystości flegmistych czyści /
y rzecz przyrodzona pamią pobudza / gdy
sie go napije / Serapio powiada.

Morwa albo drzewna leżyna

Merus, Mamber /

Rozdział cxxxiii.

A **M** Orwy rzate skodkie sa / ale nie-
dojrzałe kłane / a tak dojrzałe
sa ciepłe y wilgotne / ale nie rzate
le / tedy sa zimne y wilgotne / Ty
iagaby sa pospolicie ogrodnice / na
wielkich drzewach rosnące / staia sie s cży-
wonych czarnymi / gdy dojrzeia.

B **T** Ty Morwy maia moc rospadziaca y tra-
wiaca / y też oczyszcziaca / sa dobre naprze-
ciwo sliogorzowi / itez komu czopek spab-
nie z miejsca swego.
Też naprzeciw bolowi w gardle albo w such

wach / y przeciw wrzedzieniam w li-
drach / Przeciw takim chorobam / weżm
li elektwarz / s ktorego czyni sobie plockie
vsi / tym obyczaiem. Weźmi sol z Morw-
albo elektwarzu Diámoren z Apteki iedn-
vneya / wodki sabczanej trzy vneye / octu /
rozanego miodeku / kazdego po polowicy vna-
cij / zmiesay ty rzeczy spolem / a thym sobie
plocki vsia.

S **T** Też sol z Morw skodkich dany ciepło ku
picciu / żywot otwiera y skłoce czyni / a nawie-
cey / kiedy kcho ma zatwardzenie żywotha / z
zimney przyczyyny / tym vzbrowi.

S **T** Też Wino w ktorymby byly warzony ty
iagody / ielca czyści.

S **S** Sol s skłoci tego drzewa wyciśniony / a
bo wino w ktorymby byly warzone ty skłoci /
robaki vmarza w żywocie y precz ie wypa-
dza / abowiem skłoci tego drzewa maia wla-
sność rospadziaca itez trawiaca.

Morwy nie rzate maia moc zaciściaca dla
swoicy kłanności.

S **T** Też gdy wwarzys liście w spolek s skłoci
kami Morwowemi w winie s trocha octu /
boleśc zebowa vsmierza / gdy tym sobie sa-
dziez plocki vsia.

S **T** Też plastr weżmiony z liścia morwiego /
z Oliwa stulksy ie pospolu / a gdy tego przy-
lozys na miejsce spazzone ob vtropu albo od
ognia / nie szarzy sie pod tym.

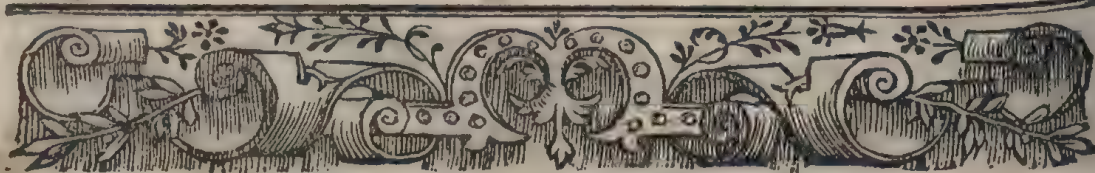
S **T** Też gdy wwarzys Morwie s skłoci z li-
ciem / przylozysy k nim liścia winnego a
killo fig / warzcie tho w deszczowej wodzie / a
tym sobie glowe mytay / chcecli mied czarne
włosy.

S **T** Też sol Morwi kłannych y liścia tego /
iess dobry na rany albo narospadliny / kthore
bywaia w vaciech albo tam daley w gardle / y
też na sliogorz albo na zardawienie / kthore
bywa w gardle.

S **J** Jagoda Morwia / nie dobra iess żoladku
wi / abowiem wnet sie obraca w żoladku / a
nietrawi sie dobrze. A przetho iessi ich kto
chce pożywać / tedy ie ma iadać przed obia-
dem / bowiem po obiedzie wiecey skłodzi / lu-
dziom suchym / nie tak sa skłodliwe.

S **S** Suche a pieczone Morwy / zaciściacia ży-
wot / a tak biegunke zastanawiaia. A wicem
na o tym powiada.

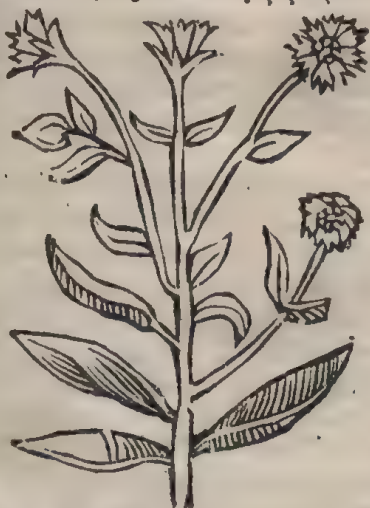
S **T** Też Morwy w deszczowej wodzie vwa-
rzone / zebowa boleśc vsmierzaia / kto tym
sobie bedzie plocki vsia.

Sczyr/

Mercurialis, Bingelkraut.

Rozdział cxxxix.

A Jest ciepły vsuchy Sczyr w 1 stopniu / jest dwoiaki samiec y samicą / ktora jest wierzba niżli samiec / nasienie ma o fragte.

B Pandekta s powieści A / nerrois w księgach Colliger

C Kapitula de Mercuriali mowi / oboj Sczyr wárzony s potrawami ábo iedziony / żywot otwiera / á kiedy bedzie wárzony Sczyr s ciwikłana nácia á z wierzemi rozynkami w mieśney polewce / á tey polewki / gdy sie kto ciepło nápije / tedy żywot odmieleczy y stolce chyni.

D Też krystera bywa s Sczyr / tym obyczaiem. Weźmi Sczyr / náci ciwikłaney / siolowego liścia / każdego snich po garsci / listkowolenes / páprocki / każdego snich po vncij / wárz ty rzeczy w poltory kwarty wody / aż wywre do pol kwarty / á potym przecedziw / rozmac w tym vkropie Cassyey wćia / gnioney iedne vncja / benedicti larátivy pol vnczey / olejku siolkowego / włoskiego kopru olejku / oboiego po vnczey / soli oczkowatey pol drágmey / zmiesay ty rzeczy spotem / zágrzawby ciepło / wley zádkiem przez kristera

ábowi / m tá kristera / málice y nyrki y wšyt ki wnetrzności wyczyści z nieczyśności flegmistrych.

D Powiadaia lekarze / kiedy listki sczyrowe zetrzeš / á nimi námáješ mešci cžtonet tá-iemny / ábo sie sołu tego nápiješ / tedy sie beda dziewki rodzić / ále sol pity sámca tego žiela / tedy sie synowie beda rodzić.

E Też liście sczyrowe / gdy bedzie w kaptus nie wwarz ono / á kto sie oney wody nápije / tedy nieczyśności flegmiste y melantolia wywodzi s cžlowieká.

F Też jest dobry náprzećiwko febram terci- anam y kwartanam / y náprzećiwko drzeniu cžtonkow / itez ná wzdecie žoladka / y tym / ktorzy máta cžestkie oddychanie / itez ktorzy by miawali bolenie stawow / test osobliwe le- kárstwo / Gálienus powiada w księgach w ktorch wypisat moc tych to žiot.

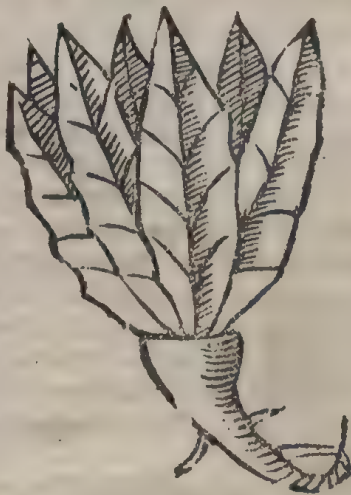
G Też kiedy bedzie wwarzony sczyr w winie s sczyrmona lebiotka / tedy twárdość miek- czy y rospadza ia / Pandekta powiada.

Pokrzyk/

Mandragora, Alraun/

Rozdział cxi.

Pokrzyk

A **W** Otrzyk jest dwoiaki / jeden samiec drugi samica / Samica / tedy ma barwę po czerniątą / listki syrokie iako Luciga a tuste / woniey przeciwny / listki kładące się po ziemi / a w posrodku listkow ma iągody albo lepiej iabluska okragle / pojolciate / wdzieczney woniey / w tych iabluskach sa iadrtka iako w grusce / Korzenie ma dwa albo trzy wielkie a spoyne / zwirzchu poczerniale / a wnatrz biale.

Skoratego korzenia jest miazsa / tho siele nie miewa zadnego pretha a koregoby listrost albo gatasti / tylko s samego korzenia list wyrasta. Samiec jest pobielatey sielonosci / listu wielkiego / syrokiego a mietkiego / ma iablko dwa razy wieksze niz samica / barwy piekney sáfranney / woniey barzo wdzieczney / Pasterze niegdy nabywac ty iablka iadaia ie / a tak w twarby sen w padaia. Korzeń ma bielsty niz samica / pretu tez zadnego nie dawa. I iako plota / zeby byl na podobienstwo czlowieka / toć jest kłam a nigdy nie prawda / mātacje to skorzenia mietczykowego albo kosaccowego uformuia iakoby czlowieka / a zasie do ziemie wsadza / a tak dadza rość / potym zasie then siroy wymia a ludzitym sála dla pieniedzy / a wszdy niewiastam czarownym y babam zdybaly sie obie raiacym nie ciepsko dac za jeden ktory zloty / by go iedno mogla dostac / barzo rada kładza. Skora korzenia tego naprzecniysie lekarstwo jest / potym owoc / a listy napodleyse.

B **T** Ty ziotá sa zimne y wilkie w trzecim stopniu / wedlug Awicenny / ale Pandec. powiada / izby byl zimny w 3. stopniu / mīaiac nie iako cieplość. Mīaia moc zágrzewaiaca / rospadziaca y scieraiaca / wnatrz trawiaca / w goraczkach ciepskich / ktore mozg wysusaiia / proch s story thego korzenia zmieszac z mlekiem niewieścim / a tym czoto y skroni okładac / a to dla goracości / kthora w glowe wstepuie / a w glowie boleść czyni. Ale w iablkach pokrzykowych jest wilkość / a stądze iablka pokrzykowe czynia zbytnie spanie. Skorki korzenia pokrzykowego sa zimne y wysusaiace.

C **G**dy proch korzenia pokrzykowego bedzie dany ku picciu albo w iedzeniu / albo s che-

dem / tedy czyni zbytnie spanie / a przeto tego prochu barwirze używaa / kieby czlonet iaki rzezac chca / a tak gdyby sie kto miał bac rzezac albo przepalac na niektorym mieyscu zelazem goracym / napierwey ma wziac ten trunek / aby nie poczut. Weźmi soku s korzenia pokrzykowego / coby ieden pieniadz za wazyt / a day pic w miodowej brzece / a tak wśnie.

Też tak przez wracanie goracości y zimna wilgotność wymiata s czlowieka / iako y biala Czernierzycá / agdyby thego soku wiecey wziat nizlim powiedzial / tedy umartwia a bo umorzy.

J Też gdy korzeń pokrzykowy bedzie w winie wwarzony / azeby trzecia część wyrzaila / a przecedzwszy / weźmi tego korzenia zloty zaważy / a thego sie Winá napij / abo wiem to jest dobre lekarstwo / tym / co Sen stracili w niemocach goracych / y boleści wnetrzne vspokala barzo dobrze.

J Też gdy bedzie dany sok s korzenia pokrzykowego / tak wiele iako pultora zlotego zaważy a miodu wwarzonego trunek / zmiesza y spotem stym sokiem / a day sie tego napić ciepło poranu / bo wiem flegme wracaniem y kolere wywodzi / ale nie trzeba thego soku wiele brac / bo o zdrowie przyprawuie.

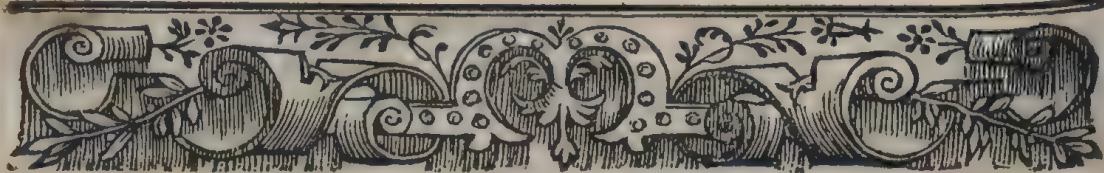
J Też gdy skorki s korzenia pokrzykowego wlozys w zadel / czyni spanie / to jest wziawszy czopek / ktory wpraw tam w zadel na noc.

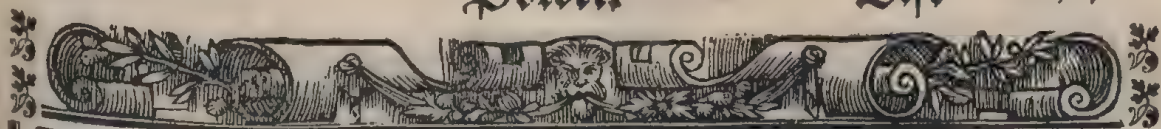
J Też gdy wwarzys skoniowa kosc stym pokrzykowym korzeniem przez piec albo fecc godzin zalewaiac / mietczy te kosc skoniowa / iz moze sniey co chce wezynic.

J Też gdy stluczes korzeń pokrzykowy z octem / a przylozys tego na wrzod ognisty / ktory zowa Kripizila / tlumi ij y vleczá barzo dobrze / a gdy kniemu przylozys miodu troche Oliwy / przylozna mieysce od Wezla wlasne / iad wyciaga wezowy albo iafscjorcey.

J Też gdy sok s korzenia pokrzykowego / a bo wino w ktorymby bylo warzono korzenie pokrzykowe z maki seczmienna / a to spotem zmiesawszy nacieray stawy bolace / chcefli s nich boleść wypedzic / itez z infych mieysc Pandekta powiada o tym.

Też

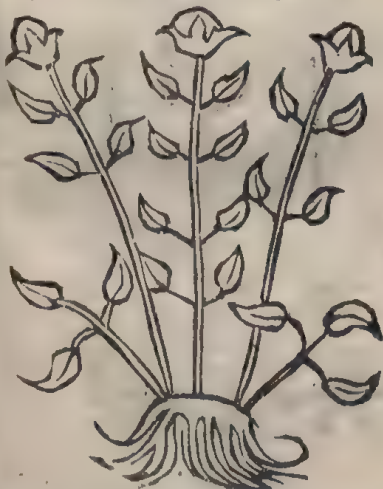

I Też gdy storke do macice wetkniesz / a za-
 stanowienie rzeczy niewiesticich przepuszcza /
 ptod umarty wyciąga.
K Też listy stłuczone z maki ieczmienna / a
 stego plastr weźmiesz a okładać na oćiekłość o-
 cju / na bolaczki / y na skazone rany / y na wrzo-
 dy / goi to wszystko / y bolaczki twarde prze-
 puszcza / zmaży czarne y białe ścieta s ciała /
 oddławienie leczy / dne nożna y ręczna roz-
 gania / y inne boleści wsmierza.
L Jest też drugi pokrzyż / który roście na do-
 linach / ma listy długie pobielate na piad-
 długie / ale ten pokrzyż pret puszcza na dwie
 pędzi dlugi s korzenia / pobielaty / miętki /
 dlugi a tłusty / miększy iako palec. Ten korzeń
 gdyby wwarzył a dał pić / sen twárdy a mo-
 gowy sć odliwy czyni.

Wonnny powon /

Matrisilua, Geysblatt.

Rozdział cxiij.

I Est siele / którego list po iedney
 stronie blady a z drugiey zielony /
 ma owoc iakoby koryander wiel-
 ki a zielony a poszodku / a potym
 gdy dojrzeie / z rumianą żółtawy
 bedzie / we dwu listu zamyka sie to nasienie
 iakoby w mieśkach / korzeń ma gruby / roście
 to siele na rolach y na ogrodziech / itez mie-
 dzy roza / Galenus Matrisilwa jest vzytecz-
 na siele / a zwłascz owoc tego y liście dla w-
 tośności vcinaiacey y zagrzewaiacey.

I Dioskorides piśe / iż nasienie tego sieła w
 cieniu vsuszone / a na proch tarte / a przez
 czterdzieści dni w winie pite / twárdość s-
 dziony rospadza.

I Też liście tego sieła / w winie albo w wo-
 dzie wwarzone / a przez piętnaście dni pite /
 nasienia męskiego wilgości wysusza y broni
 niemocy / ktora zowa gomorea.

I Też vryne mocnie pedzi / tak iż gdy go kto
 często pożywa / aże potym ze krewia vryne s
 cztowieka wywodzi. A niektorzy piśa / kto
 tego często pożywa albo nasienia albo nasie-
 nia tego / tacy ludzie bywają nieptodni dla
 zbytniego wysuszenia nasienia męskiego.

Malony /

Melones, Melonen.

Rozdział cxlij.

I Dy jest dojrzały malon / tedy ge-
 ści krew / chłodzi y ob miedza /
 w wtorym stopniu / ma też moc
 oćieraiaca. Nasienie Malono-
 we / gdy vschnie wietrza moc ma
 oćieraiaca niż sam Malon.

I Serapio piśe o nim / iże boleści oczne vse
 pokoi.

spokaj / gdy tak na oczy świeżo będzie przy-
łożony / także y boleści głowne dzieciom vs-
mierza / gdy ij przyłożysz na głowe na ciemie /
y też do oczu nie dopuszcza płynąć wilgości /
na czoto przyłożony.

C ¶ Też nasienie malonowo na słońcu vsu-
szone / potym na małe miálko stłuczone / z
ieczmienna mała albo s trochmalem zmie-
szawszy / a tak tey mały w wodzie rozpuszczając
a ta woda day sie białey głowie vmyć / ktora
by miała flaki na twarzy albo iakie inſze flaki
radości / y owſem piękna pleć czyni licą / gdy
sie tym będzie vmywał.

D ¶ Też korzeń Malonowy vsuſzony / a potym
na proch starty / gdy tego prochu daſz wypić
z miodowā woda / tak wiele co złoty zaważy
weźmiesz lekkie wrócić / a zwaſzcza po ie-
dzeniu / tego trunku zażywszy troſka.

Dioſkorides piſe / Korzeń tego Kopru / ma
moc odmiełczająca y otwierająca / boleści
z nyrki y z mecherzą wypadza przez vryne /
też gdy będzie wwarzony w wodzie albo w
winie / a będzie dany ku pićiu / boleści żolada-
kowe y małce vsmierza y wiatry trawi.

¶ Gdy dzieci vryny mieć nie mogą / weźmiesz
plaſtr s korzenia y ſiela tego / stłukſzy przy-
łoż ciepło na żywot niżej peptka / pomoże.

¶ Też korzeń na proch starty z nasieniem
włoskiego Kopru w pićiu dany / żoladek za-
grzewa y poſila / wiatry trawi v vryne ku
wysciū pobudza / i też naprzeciwko wydyma-
niu na stolce krom weźyntu / z winem pićy
korzeń / wspomaga.

Ruſſec /

Morſus gallinc, Hunerbis.

Leśny Kopr /

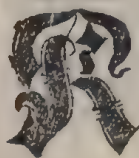

Meu, Wildetillen.

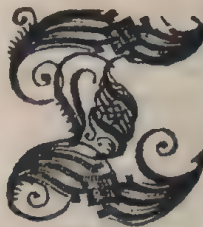
Rozdział cxliij.

A

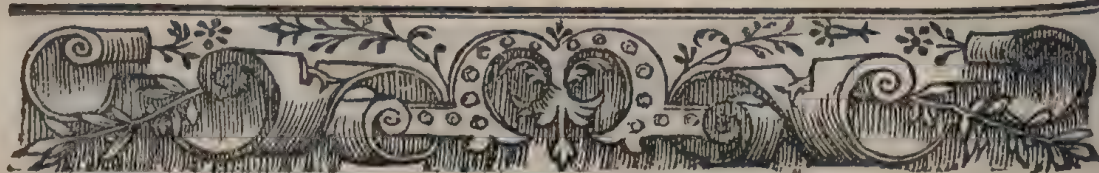
Opr then leśny / ſeſt ogrodne
mu wielce podobny / tylko
iż ſeſt we wſem wietſzy / na
dwa tokić wzwęſt roſtac /
Korzenia wonnego y oſtre-
go ſmaku.

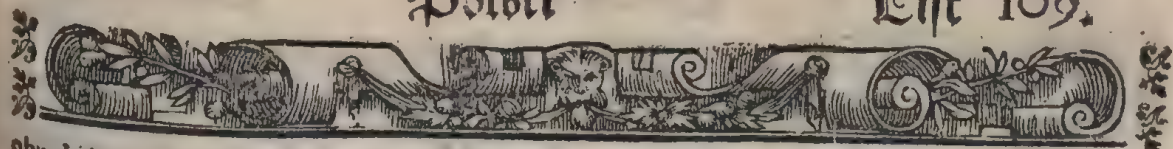

O ſiele ſeſt dwoiaki / ſe-
no wietſze / a drugie ſeſt
mnieyſze / oboie na rany ſeſt
bárzo dobre ſiele / puchliny
broni / drewno albo żelazo
s ciała wyćiąga / gdy ſamo
ſiele będzie ſtłuczone / a na

mieyſce przyłożone.

¶ Też ſok tego ſiela leczy zebowy ſol / tym
obyczaj

obryzajem / jeśli tego na lewey czeluści zeby
bola / tedy wpuć tego soku w prawa noz-
drze / a jeśli w prawey czeluści bola zeby / te-
dy tego siela soku w lewa nozdrze wpuć / a
zaczulwszy nozdrze / potrzymaj chwile one-
go soku w nosie / to maś wczynie po trzy razy.
C Też sok tego siela Muscu z białym mio-
dem smażony / tego potrosze puszcza na oczy
chore / pomaga y bielmo spadza y wzrost czy-
ści y wyłania.
D Też naprzeciwko opuchlini y naprzeciw-
ko ładowi z własnienią psia albo weża / dobrze
ten sok z winem pić ciepło.
E Też gdy komu ielico puchnie w stolcu / po-
mazy tym sokiem ciepło / wznaj pomoc / a
też ielico wysie / w padza w ciłowielu / gdy
ten Musiec będzie stłuczony z liściem / a be-
dzie to liście przyłożone na ielico / a zwłast-
eja mały Musiec.
F Też sok tego siela rany wysusza s swey przy-
rodzoney własności / goi każda ranę / a zwa-
ża / które bywają ze złych krost.

Mumia /

Mumia, Mumia/
Rozdział cxlv.

Mumia / O której sie u po-
wieści zgadzaia / tak starzy A
iako y nowi Lekarze / i mu-
mia inego nic niejest / ied-
no ciato sprochniało / które
przed dawnyimi wieli do
Grobow kłada / Cedrowa
ywica uwiązane / a cho dla zgnitości / abo-
wiem to za wielka rzecz policzano / nie dać
przysiężelowi po śmierci gnić / Ale i za ży-
wicę / te włośność ma / i broni ciata mar-
wego od zgnitości / O tym / między wielo i-
nych świadków / jest Dioskorides / który o
niej powiada / i za żywicę martwe ciata w-
spomaga / a żywe psuie / przeto ciata ta ma-
żane / gdy w starych grobach nadywa / mu-
mia smich ciuła.
J Jest goraca / ma moc zacierać wfski B
plynienia / też zlamane kości spaja / boleść
głowy z zimney przyczyny odeymie / pacierz
na boleść / i też za krzywienie wsi naprawia /
niemoc pādaiaca oddala / y głowy zawroce-
nie / boleść wsi y gardła oddala.
K Też w tyżannie pita / duszność w pier- C
siach odeymie / też przepuknienie mofnom
gdy ta piśe albo wczyniony s prochem plastr
przykłada / włzewa wrzedliwosci meche-
rza / i też koniec człontu tajemnego goi / też
cieczenie zafłanawia krwie.

Rzeżuchá ogrodna /

Nasturcium hortulanum,

Gartenkress.

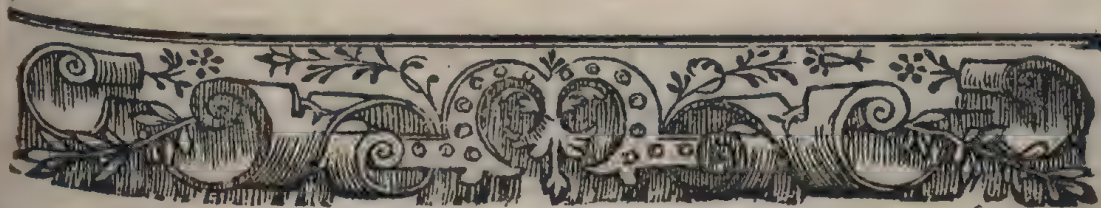
Rozdział cxlvj.

Rzeżuchá jest ciepła y sucha
w trzecim stopniu / jest w
mocy podobna gorczycy.
Ma moc rospadziaca / tra-
wiaca z nieczystym odmiel-
czanum.

A

Gdy

- B **G**dy wwarzysz Rzeżuchę w winie / a tym winem włosy zmaczasz / wmoenia ie y spasc im nie dopuszcza.
- C **T**ę gdy stuczesz Rzeżuchę z rolownikiem a troche soli przysyżwysz / nim tego przyłoż na bolaczkę zapaloną a ogniska / y na piekielny ogień / iest wielkiej pomocy.
- D **T**ę Sol Rzeżuchowy z miodem zmieszany / iest bardzo dobry na świerzb.
- E **T**ę Wino w którym była wárzona Rzeżuchá / iest dobra na boleść stawowa.
- F **P**lastr tej wężyniony z rzeżuchy z octem a z makią leczmienną / iesth dobry na mdość piecyh żył.
- G **T**ę Wino w którym była wwarzona Rzeżuchá a soliem kółacowym albo s prochem kółacowym / czyści pierś y płucá / gdy sie tego winá bedzie kro nápijaj.
- H **Z**agrzewa też kóładeł y watrobe y twára dość sledziony rozgania y ściencza / albo ciał wężyn plastr z rzeżuchy a z miodu / który przyłoż ciepło na sledziona dla tej to grubości.
- I **G**dy sie też nápijesz solu zmieszawsz s soliem łobodziánym troche octu / nim przyłoż a ciepło wypijesz / wróć nie wężyni / przez kóre kolere czerwona wypędzi.
- K **T**ę Rzeżuchá pożywana często / ciałaśna zabija pobudza / a nawieczę gdy śniey wężyniś solkę z liściem pásternakowem.
- L **T**ę Wino w którym wwarzysz Rzeżuchę / a

bedziesz sie go nápijaj / wiátry traw y kłócie wśmierza.

Sól Rzeżuchy z miodem zmieszany przysyżnym / a na miewsce od węża wśafone przyłożony / iad wyciąga z rany a nie dopuszcza go do wnetrznosci wstepowác / y owsem dym wężyniony w domu / wypadza gad s tego domu / Amcenna o tym powiáda.

Tę náprzećiwó cieleśnemu puszczánsu w ryny / wwarz Rzeżuchę w winie a przylew Oliwy / a okłáday sobie chym trzyżę dymioná / pomoże ná to.

Tę náśienie Rzeżusáne żwáne / leżyłowy paraliż oddala.

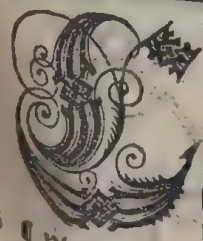
Tę proch z náśienia Rzeżuchy wężyniony a w winie wypity / iest dobry náprzećiw sumney wilkości mózgowej.

Czarnucha /

Nigella, Schwáretz Koriander /

Rozdział cxiij.

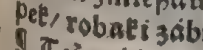

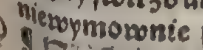
A Zarnucha jest ciepła y sucha w trzecim stopniu/ tego sie- la moc wszytka jest w nasie- niu/ a tak ma moc rospadza- iaca/ ktora ma z goracości swojej/ a tak trawi y rozga- nia zle wilgości.

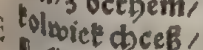
B Plaster wezyniony z maki czarnuski/ to jest nasienia tej/ y soku piolnkowego/ a cho- spotem zmieszawszy/ przyłoż dziecieciu na pe- pet/ robaki zabija w żywocie.

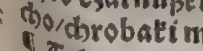
C Też masę wezynioną z nasienia czarnus- kowego/ to jest starzyte na proch aby go by- to s kielko tyżek/ starzyte też tyżek/ ocu mocne- oliwy niewiele/ a tego wezyni masę ktora na- mazu swirzb abo krosty swierzbicace y lipaie niewymownie pomocna jest ta masę.

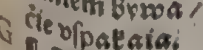
D Na spędzenie cheż piegów z licą/ maką czarnuskowę nasienia zmieszana z blaww- sem/ z octhem/ a tym namazu piegi gdzie- kolwiek chceś/ wznas pomoc.

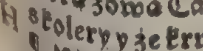
E Olejek też gorzki Migdałow zmiesz- ny z wodą w ktorejby było warzone nasienie tego czarnuski/ a tego wpuść troche w w- cho/ chrobaki mnoży y wypadza z vch.

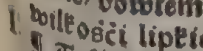
F Też wino w ktorymby było warzone na- sienie tej czarnuski/ z nasieniem rzerzusa- wym/ woskiego kopru/ piotruszczanym/ a też go winą ocukrowawszy napuay sie/ a owim cieple puszczanie wryny oddala/ ktore z rze- zaniem bywa/ y kłocie ktore bywa w żywo- cie ospakata.

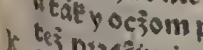
G Też wryną w ktorejby była warzona ma- sa czarnuski/ soku roschodnikowego troche- nim przyczyniwszy a octu/ zmieszay ty rze- czy spotem/ a tego przykładay na bolacike ktora zowa Carbunculus/ jest wrzedzenica

H skolery y ze krwie bardzo bolaca. Wino w ktorymby było warzone nasie- nie czarnuski z bylica/ a gdy sie tego panikyl- to dni napuie kożdy dzień/ rzecz przyrodzona paniami wywodzi y wryne pedzi/ mleko odev- muie/ bo wiem se wysusa s pierai itez tuste wilgości lipkie trawi.

I Też gdy z nasienia czarnuskowego wezy- nisz proch/ s korzenia kofiaczowe/ a tych pro- chow w szypłni w nos/ bo wiem glowe czyści wywodzac nieczystości zgłowy przez nozdrze a tak y oczom pomaga plynacym/ iadom sie też przeciwi weżowym/ Pandekta powiada

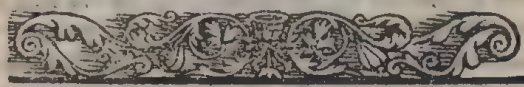
K Też czarnuska w chustke zawiązana a

wocer przez kielko godzin namoczona a po- tym vsuszona/ jest bardzo dobra na rymie kcho- iey często wonia.

L Kurzenie też czarnuski wypadza weże y mysy y inse iadowite chrobaki z domu.

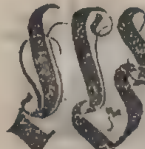
M Też czarnuska na makę zmeltra a w ocie warzona tak dlugo iż bedzie iakoby klaster potym przylać olejku orzechowego/ a wezy- nie iakoby masę/ iesth osobna na trady/ na- czyrwoy krosty licą/ mazać ie na noc.

Rzeżuchá Wodna.

Narstucium Aquaticum, Brunkresz.

Rozdział cxiij.

S Odná rzeżuchá/ iesth ciepła w- pirwym stopniu a sucha w wto- rym stopniu/ Pandekta mowi: A- ale Placariusz powiada iżby by- la ciepła y sucha w 3. stopniu.

B Gdy uwarzyś wodną rzeżuchę z świeżym- miesem przyłożyszy miódunki/ a oney sie po- lewki napuiesz pierś y ptuća woczyaci/ ta po- lewka od nieczystości flegmistych.

C Gdy też vsiekawyszy wodną rzeżuchę s pio- truską

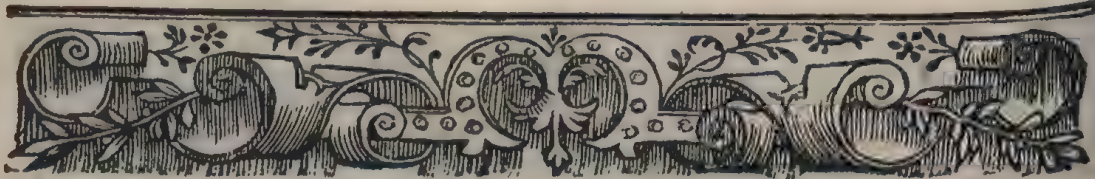
- trąstka z włoskim koprem / a to społem wwa-
rzyś a omáściś iakoby kápustę / będzieś poży-
wal / co iadło kolike każda vsinicza / Albo też
wwarzywśy te żiota w winie / naparząy sobie
żywot temi to żioty rozmaczając w tym cie-
plym winie dla tego to kłocią vspokoienia.
- D** **I** Też nāsienie rzeżuchy wodney żywot zā-
ciśka / a tāt biegunkę zāstánawia ktora z go-
racy przyczyny pochodzi / a to gdy wwarzyś
nāsienie w deszczowey wodzie / albo daś go
tāt wiele co żiochy zāwazy z sokiem pigwo-
wym ocukrowawśy dobrze.
- E** **I** Nāsienie theż wodney rzeżuchy z nāsie-
nim opichowym / pideruszczanym / w mieś-
ney polewce wwarzone / thedy onā polewka
ma moc drobić kāmieni / y rzecz przyrodzona
pániam pobudza / ku wyściū / itez vryne obfi-
cie pedzi.
- F** **I** Theż cżyrowona niemoc zāstánawia gdy
wwarzyś to nāsienie w bábbeżaney wodce /
będzieś sie tey nąpijāt.
- G** **I** Też gdy wwarzyś rzeżuchę wodną w sto-
ney wodzie / a oliwy też spieć iżyet ktemu prz-
lawśy / tym ciepło naparząy żywot gdyby w
nim miał kłocię.
- H** **I** Gdy ia też wwarzyś w winie s śántha / a
tym sobie będzieś naparzał dimina y krzyżę
cieśkie puszczenie wody ktore bywa z rzeż-
nim potrośe a często / zāstánawia y wolność
czyni w wychodzeniu teyto vryny.
- I** **I** Też tego żiela rzeżuchy wodney możeś
łata być vczynionā / przyczyniwśy liścia al-
bo wierzchow włoskie^o kopru / laktuki / Bora-
kowego liścia / a s tego wśyckiego vczyniś
łate z oliwa / abowiem tāśalata vryne pedzi
wespolek s kāmieniem / y pániam rzecz przy-
rodzona wywodzi itez płod vmáry z żywota
wygánta / a nawiecey gdy samā rzeżuchā by-
wa iedzona / itez rāny y rozpádliny wnetrz-
ne goi / Serápio powiáda.

Grzybienie albo wodna lilia.

Nenufar, Seebloemen.

Rozdział cxiix.

Grzybienie jest śimne y wło-
kie w wtorym stopniu / jest
dwoiaki / iedno ma białe
kwiatki a drugie żółte / pier-
wsze jest lepsze.

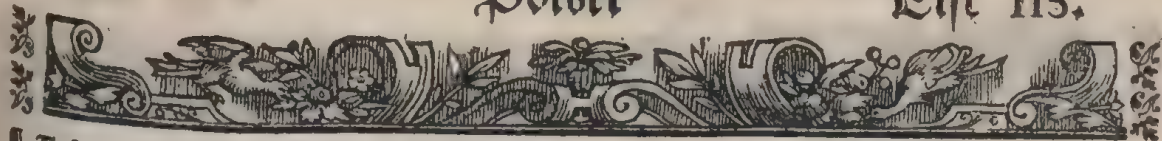
I Kwiatki białe grzyble-
niowe są godne ku lekárstwu / z liśkow grzy-
bieniowych może być syropożytheczny nā-
przećiwko cieśkim goraczkam y nāprzećiw-
ko zapaleniu watrobniemu / tho jest weźmi
kwiatkow grzybienia białego / kwiatkow śi-
eolkowych po dwu gārści / nāsienia mlecz-
wego / laktuczanego / kurzey nogi / nāsienia
ogorkowego / málonowego / baniowego / ci-
trullowego / káždego z nich po gārści / a to w
warz w wodzie iakoby we czterzech kwar-
tach wodi a iży trzećia część wynorzála / a
potym przyley troche octu a ocukru / przece-
dzivśy y powtore możeś powarzyć tego tro-
che / a tego syropu nąpijāy sie porānu po trun-
kowi ciepło nāprzećiwko tymto chorobom.

I Też gdy kogo boli głowa z goracy przy-
czyny / weźmi kwiatkow grzybieniowych / a
włóż ie w prosta wodę na noc / a porānu nā-
pij sie oney wodi ciepło ocukrowawśy / a ot-
ny kwiateczki włóż w nozdrze / pomoże.
Toż też lekárstwo śpānie czyni.

I Oleiek kwiatkow grzybieniowych vsintea-
rza boleść głowy ktora z goracy przyczyny
pochodzi.

I Gdy kwiatki grzybieniove beba wwarzo-
ne s kwiatkami liliowemi woccie / tego przy-
toż nā żoladek / abowiem boleść żoladkowa
odeymie.

Też woda

E Też woda pitą w której by było wwarzone grzybieniowe kwiecie / bole nie mecherzą oddala.

F Też sok kwiecia grzybieniowego zmieszany z blawasem / na twarz płaci / y mże stać / radosci spodzi / a kiedy ktemu smoty przyłożą / parchy zgoiś mazać ie.

G Opuchline też męskich strotow vleczysz / gdy wwarzysz kwiatki grzybieniowe z rozanem kwieciem / z małą pseniczną w occie / a tego przyłoż na stroie męskie / przez wacpie nia bedziesz miał pomoc / y nasienie tego często pite / ktemu barzo pomaga.

H Korzeń grzybieniowy y nasienie tego ma to moc wysusząca / krom żadnego gryzienia / a tak siegunkę zaskanawia.

I Nasienie grzybieniowe dane z wodą białą / nasienie plynace przyrodzone męskie / znam zaskanawia / A jest to nasienie potworzdające serce s powieści / Alwicensy w ślegach o mocach serdecznych.

K Też wino w którym by było warzone / korzenie grzybieniowe z bagnikiem / jest dobre na opuchline / siedziony / Alwicensa mowi.

L Ma też moc rozpzdac goracości nagłych / zimne / które pochodzą z goracej wilgoci / y zekwie / skazony / itez na zapalenie wotrob / Bolaczki gorace traci / a to tak czyniac.

M Wiesz indziej wieściorniku / mleczu / ziela / które zowa swym / pist / maki / bōzey / wotkow / bab / ki / siwek / które zowa / swestki / brzo / stwie / tocy / gi / maku / białego / lakricy / iecz / mieniu / ehy / w / sy / ski / rzeczy / warz / wespolek / potym / zley / o / ne / wode / do / innego / gārncā / tak / polt / i / e / sze / goraca / a / w / to / na / l / ac / kwiecia / siego / grzybie / nia / a / niech / tak / stoi / aż / osy / dnie / / przece / dz / to / potym / wrz / oc / i / wode / dobre / s / tych / siol / / po / tym / tey / wody / prz / w / ar / z / s / cukrem / aby / nie / co / z / e / s / t / n / e / l / a / / potym / to / daj / pić / z / woda / siol / kowa

N Olej kwiatu grzybieniowego jest dobry / przeciwo goracości / głowy / y / innych / c / i / ł / o / w / / tak / dobry / jest / i / ako / siol / kowy / bo / sen / przy / wodzi / / boleści / gorace / w / r / a / c / a / / korzeń / y / na / sienie / tego / plyn / i / e / n / i / e / br / z / u / ch / a / z / at / w / ar / z / a / / sie / dz / i / ony / Bolaczki / y / mecherzowa / goi.

Narciszek /

Narciscus, Hornungsblum /

Rozdział Cl.

A Arciszek / ma liśty podobny / Łukowi / ledno / i / z / m / n / i / e / y / s / y / pret / ma / na / dwie / d / l / o / n / i / w / z / wys / / a / dr / z / e / n / i / a / we / s / d / z / b / l / e / nie / ma / i / ako / ży / to / na / w / i / e / r / z / chu / ma / kwiatek / pełny / d / w / o / i / a / k / i / e / y / b / a / r / w / y / / cho / jest / oko / to

biały / w / po / o / r / z / o / d / ku / ż / o / l / t / y / a / b / o / b / a / s / t / r / a / m / y / / Po / r / z / e / n / i / ma / b / i / a / l / y / o / k / r / a / g / i / y / i / a / k / c / e / b / u / l / a / / n / a / s / i / e / n / i / e / c / z / a / r / n / e / p / o / d / l / u / g / o / w / a / c / e / / N / a / r / c / i / s / z / e / k / t / o / r / y / n / a / g / o / r / a / c / h / r / o / s / c / i / e / / jest / l / e / p / s / y / / kwiatek / ma / w / o / n / i / a / i / a / c / y / .

B Ma moc wysusząca / o / d / i / e / r / a / i / a / c / a / / y / c / i / a / / i / a / n / a / r / a / s / t / a / i / a / c / a / / Korzeń / jest / l / e / p / s / y / / k / u / l / e / k / a / r / s / t / w / a / m / / I / z / y / d / o / r / u / s / p / i / s / e / o / t / y / m / z / i / e / l / u / N / a / r / c / i / s / k / u / / k / t / o / r / e / p / o / l / a / c / i / n / i / e / z / o / w / a / N / a / r / c / i / s / c / u / s / / i / z / jest / n / a / z / w / a / n / o / d / l / a / i / e / d / n / e / g / o / d / z / i / e / c / i / a / c / i / a / / k / t / o / r / e / b / y / l / o / p / r / z / e / m / i / e / n / i / o / n / e / w / k / w / i / a / t / e / k / i / e / g / o / c / u / d / n / y / / a / s / t / a / d / i / e / s / t / n / a / z / w / a / n / o / N / a / r / c / i / s / c / u / s / / J / e / s / t / c / i / e / p / l / e / y / l / u / c / h / e / w / t / r / z / e / c / i / m / s / t / o / p / n / i / u / .

C Korzeń tego siedziony / wracanie czyni / a / n / a / p / r / o / c / h / s / t / u / c / z / o / n / y / z / m / i / o / d / e / m / p / r / z / a / s / n / y / m / z / m / i / e / s / a / n / y / / n / a / s / p / a / r / z / e / l / i / n / e / i / e / s / t / d / o / b / r / y / p / o / m / a / z / o / w / a / c / / y / ż / r / t / y / p / i / e / t / e / z / e / r / w / a / n / e / s / p / a / i / a / y / z / r / a / s / c / z / a / / b / o / l / e / s / c / i / z / a / s / t / a / r / z / a / t / e / c / i / ł / o / t / k / o / w / e / w / a / m / i / e / r / z / a / .

D Też korzeń z miodem / a / z / o / c / t / e / m / z / m / i / e / s / a / n / y / / z / n / a / s / i / e / n / i / e / m / p / o / k / r / z / y / w / i / a / n / y / m / s / t / u / c / z / o / n / y / / t / y / m / p / i / e / g / o / w / a / t / a / t / w / a / r / z / y / s / t / a / k / o / w / a / t / a / p / o / m / a / z / u / y / / t / e / d / y / z / g / i / n / a / o / n / y / n / i / e / c / z / e / s / t / o / s / c / i / .

E Też drewno s / c / i / a / t / a / y / ż / e / l / a / z / o / w / r / e / t / a / g / a / / k / o / r / z / e / n / z / m / i / o / d / e / m / / z / O / l / i / w / a / / s / p / s / e / n / i / c / z / n / a / m / a / l / a / s / t / u / c / z / o / n / y / a / z / m / i / e / s / a / n / y / w / e / s / p / o / t / e / k / / p / r / z / y / ł / o / z / n / a / m / i / e / y / s / c / e / z / a / k / t / o / t / e / .

A 3 Napel

Omieg/

Acomitum, Wolfswurf/
Rozdział Cij.

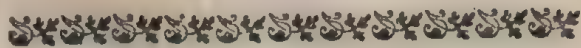
A Omieg jest bårzo goracy y wysus-
saiacy / tak iż dla zbytniey gora-
cości / jest rzeczi zbytnie iådowi-
ta / Korzeni ma iåko sieć s przy-
rodzenia språwiony / to mowi
Påndekta.

B J Amicennå pişe / sol omiegow pomåzany
nå trad / ktory zowa Albåras / cho jest biaty
trad wegrzysly nå licu / spada z licå.

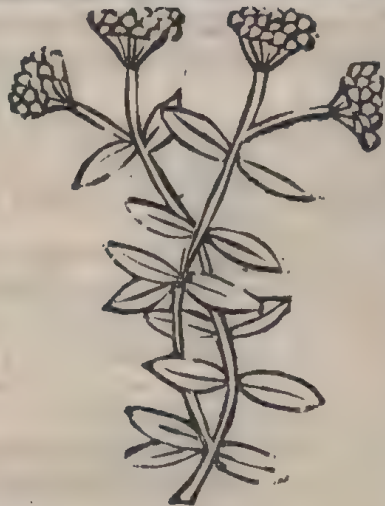
C J Ktoby to siele pił / tak i żyw nie zostånte
dla iego iådowitości zbytniey / å wsåkoż Ja-
rzebie to siele tedza / nie skodzi im. Komuby
to siele byto zådåne / tedy iådna rzeci wiacey
nie kåsi iådu iego iåko Diåmuscus lekwarz
ktory w Aptekach przypråwuiå.

Zowa też Våpellum swerzacko / ktore jest
iåko myś / å cho swierze mieřka pod korze-
niem tego siela / å iednego cåsu poczynaia
być. Drzewo to nieroście / przy ktorym to
siele roście.

Lebiotkå/

Organum, Dostan/
Rozdział Cij.

L ebiotkå ciepła y sucha w trze-
cim stopniu / Jest dwoiatå / co
jest leśnå / ktora ma nå sobie liř-
ferky y teżyřky / Druga lebiotkå
jest domowå / ktora roście w o-
grodziech å mnieryřky liř ma nå sobie. Tå ma
iågodnieryřka språw / tey w lekårřtwåch wřy-
wamy / Nå moc rospådziåca / trawiaåca /
przyciågiåca / też cżyřciåca.

J Liřcie s kwiatkåmi lebiotczåniemi / z mår
ioranem przetlućione troche å w worek chu-
ściåny zåwiazåne å potym zågrzåne nå ce-
gle rospaloney. Gdy ten worecek przytożyř
nå głowe nå ciemię / ryme żimnå vlećza gdy
tak dluęo nå głowie ciepło bedzie ten wo-
rek leżat / iżby sie głowå moglå zåpoćić.

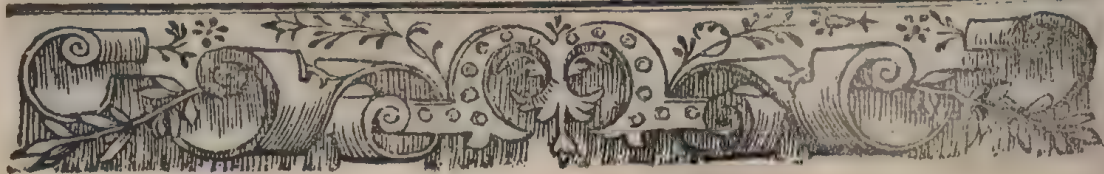
J Theż wino w ktorymby były wårzone ty
żiolå przecedzone / przytożyřyř k nim biale
go kådzidå / å tym winem plocz sobie wřtå /
Abowiem zdziået wyciåga nieczyřtości y
trawie.

J Też proch lebiotczåny s prochem imbieř
rowym s trocha soli spaloney / spotem zmieř-
kawky / przytoż nå cżyłonek tåiemny niewie-
ści gdy opuchnie / wnet sie skleřnie pod tym
prochem / å nawiecey gdy opuchlinå bedzie
nåbrånia wilgotności.

J Våprzećiwko Reumie pożyway winå w
ktorymby bylå wårzona lebiotkå s figåmi su-

J Też wino w ktorymby bylå wårzå (chemi-
nå lebiotkå s prochem gålgånowym / po-
twierdza żoladek y bolenie żoladekowe y in-
řych ielię / ktore pochodzi z wiåtrow / rospå-
dza trawie y wřmierza.

Też lea

G Też lebiotke z ogrodna rzeżucha wwarzy w sy w winie / tym krzyże nąparzay / tedy cie sie puszczanie wody / ktore zowa rzeżatcem oddala.

H Też kto ma chytrość ną stolce / a nie może id miec / abo komu ielito wynidzie / tedy w warzymy lebiotke z matoranem / siedź ną tym sielu ciepło / bedzieś tego wyswiebozon / A gdy tym sielam przyczyniś Oliwy przetutśy ich w możdzerzu / a tego przylożysz ną mące / tedy twarłosć iey roschodzi sie pod tym.

I Też gdy wwarzyś bylice z lebiotką w wodzie albo w winie / a tym sobie mące y dymioną bedzie pání dusłk nąparzát / rzecz przyrodzona iey tu wysciń rychtemu pobudzi / Serapio powiada.

K Abowiem moc oboygá ziela / tak bylice iá to y lebiotki iest ciepła / a tak oboie vryne pobudza / A gdy sie kto nąpije wody tey / w kto reby wrzato to dwoie / tedy żywot otwier a y stolce czyni / y kolere z żywota wywodzi / a gdy octu trochełtemu przyleiś / tedy sledzo ne mda posila / nieczyśłosci sniey wegania iac / iadom sie przeciwiá / Serapio Kápitu lo o lebiotce to powiada.

dzies pít / zolta niemoc leczy / a gdy kwiat w warzyś a bedzieś te wode pít / tedy sumnosć w głowie y w mozgu trawi / kthora bywa z miacrow / ktore pochodzo z zoladka.

Wronie Oko zamorskie / Nux Metella, Krocnangt / Rozdział cliij.

S. Janá ziele /

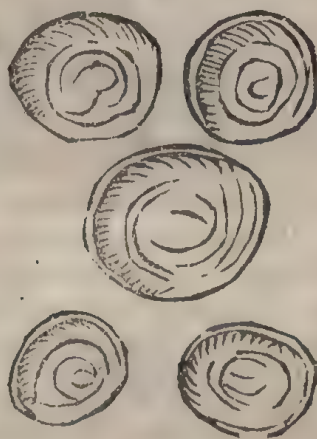
Buphthalmus, Streichblumen /

Rozdział cliij.

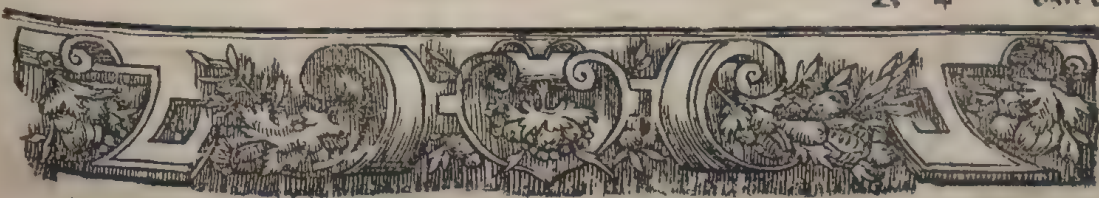
A Wietego Janá ziele / list ma iá to Koryánder rozdzielone / ale nie tak zielone / bo sa bielśey ziesionosci a ziele samo krzewiste / gálaski ma ną piedzi długie / a pobielate / kwiecie zwirzchu zolta a syrokcie / iakoby oczy wotowe / zoltosć iest w posrodku iakoby w wrotyczu / a okolo tego co iest w posrodku zolta / sa też listeczki máluczkie zolte / rosće ną suchych miejscách. Ma moc zágrzewać w wtorym stopniu / a wysuszać w pierwszym.

B To ziele ma moc ścienczáiaca z máterey gestey rzadka vczyńić / twarłosć guzow y ociekliny rozpuszczá / bolaczkí mief cív stłukśy kwiat z sáfránem a przyczynić wosku / a stego vczyńiá plastr / a przykládá ną bolaczkí.

C Też gdy wwarzyś sámo liście / a te wode be

Inśy ch tráin do nas to przy nośa / iest rzecz okragla przy syrkym sára nie tłusta / bór zo twárda / a gdy sa chca od miefczyc / kláda sa w winny ocet / a tak zmielnie y skorze wirzchnia s siebie pusci / a sámo potym be

działe białe a miękke ku trącaniu abo słucze-
niu na proch / iest rzecz barzo gorzka / gora-
cość y suchość w sobie ma / ma moc otwie-
rać vliczki wnetrznych członków / przez kto-
re pochodzi wyloty wilkności zle albo dobre /
piete żyty y osłabione wtwierdza / bolenie kto-
re po cieie chodzy y po żelach wsmierza / moc
zastanowiony wypadza / iadowi skodzić nie
dopuszcza / a iest psom trucińa niepospolita.

Makowiczy Sol / Opium Negleblut / Rozdział C16.

Opium / iest niektóre wysaczenie
albo wypryszenie z makowic /
gdy is zwierzeku zrysu / to sie
ludzi saży / a od wiaderu zgest-
nieie / a także to co zgestnie w

- A Bystro zbierać a w tute zlepić / potym stego
trociskow nadziatć a ku potrzebie chować.
B Opium Tebaicum iest czarnego maku
makowic / z białego maku opium Niconis /
Opium iest woniey przeciwny / maku gorz-
kiego / a dla wielkiego powietrza rozplywa
sie. Ma moc chłodząca w trzecim stopniu
a susząca w wtorym.
C Drugo moc ma zwierciadła / przechosć
przywodzi abo przywraca y pamięć skazona
ale gdy go nazbyt pożywa / tedy umarza / bie

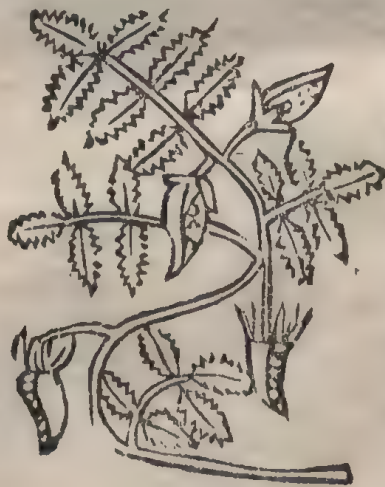
gunke czerwona zastanawia y owrzędzienie
trzewi goi / dąć go pić w babczanej wodce /
też koby omdlewał od spania wielkiego / da-
way mu ij w polewce migdalowej.

I Też izy w oczu wysusza / gdy nim okolo o-
czu pomaziesz / goracość oczu odeymute y czer-
wonosć ich spadza / boleści głowne wsmie-
rza / gdy ij pijsz abo nim pomazuje zmieszaw-
szy z mirra / z safranem / z sobrowym stroiem
(a to gdy ta boleść bywa z goracey przyczyn-
ny) w mleku ntemiesćim / z oleykiem roz-
nym rozpusc a czoto mazać y skroni / też cho-
sen przywraca / z oczu goracość wygania / a
le lepiej gdy ktemu przymiesz sobrowych
stroiom / bo mu tego iadowitość odeymute.

Strusowe Piore /

Os mundi, Sant krystofels kraut
Rozdział C17.

O siele leśne testy podobne
paproci z iedney strony kosma-
te / nie ma ani pretu ani kwiatu
ani nasienia. To siele gdy w wi-
nie wwarzysz / a to wino bedzie

pit / iad s cłata cłowieczego wygania / a to
dla cerności swojej / ktora ma.
I Też biegnące czerwona zastanawia / gdy
tym zielem brzuch bedziesz okładal y wraca-
nie zbytnie ktore bywa dla mdłości żołade /
zastanawia.

Kość z serca Jeleniego.

Gir/

Os de corde cerui, Hirzen herzhorn.

Rozdział Lviij.

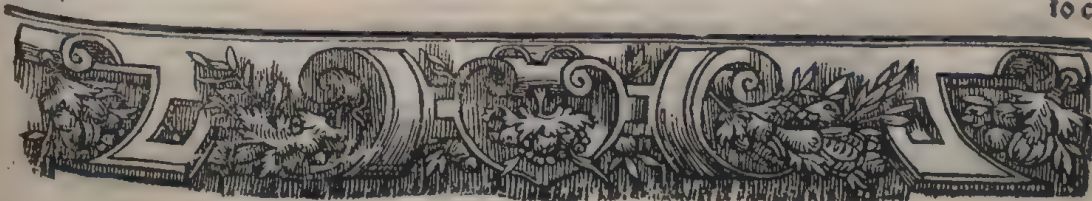
Olus viciosum, Gierz.

Rozdział clviij.

A **R**ość bywa nąydowana w sercu Jelenim przy lewey stronie serca. Thā Kość dziata sie z grubey krowie / a tho gdy sie gruba krowa stwardnieie / a sthogo iuz bedzie Rość / iako theż y mieso Jelenie gruba krowa / Jest mieso kruchkie a ciępnace / a swa ciępnosćta zachowawa wilgości od skaze nia y sprawy ku zimnicy / Thāżey Sarnie / Zatece y inszych leśnych zwierzatęk mieso / Jest kruchcieysze y ciępnieysze. Rość s sercā Jeleniego jest zimnego y suchego przyrodze nia / Ma moc serce posilac y wskietiego czło wieka y krow w człowiecez czycić / ciata dro żenie y miblosć odeymnie / stłuksy ia na proch y dawac pić w wodce borakowey. **B** Weźmi Rości s sercā Jeleniego / wierzch muskatowego kwiatu / pāfranu / bursteinu / gālgānu / soku aloē / to lekarstwo daway lu dziom strāśliwym / przeciwo powietrzu / tym ktorzi bolaczkę maia / wrzedliwym / z winem porānu przymiesawsy w nie wodki / z Jele niego ięzyka / albo z roioownikowey.

A **E**st Gier ziele wśytkim znā iome / kthore jest chłodzace y edwilżaiace w wtorym stopniu / Ma ogrodziech obfi cte y pod lasem roście / w ru stich ziemiach częstho ludzie gieru pozrywāia / skrozego po żywania posilenie mālę przychodzi / abowiē sie sniego krowie nie przymnażā / ani żadne^o przenikātia do dziurek a zwlaszcżā do wotro by nie ma / a tak z żoladka prosthō do ielit i dzie krom żadnego pożytku też strawienia. **B** A wśakoz nā wrzedzienice wwarz gir roz mājāy w mleku a przytoż / boleść vsmierza. **C** **S**ok theż z gieru wyciāniony z rozānym oleykiem zmiesāny / bolenie glowy vsmier za gdy tym pomāżesz. **D** **T**eż gier żywot odmielecżā nie dlugo w żo ladku leży / kāsēl vsmierza a nawiecey gdy be dzie z małowym māslem iedziony albo z o leykiem migdatowym. **E** **C**iato też czyni gładkie gdy sie sokiem tego giru namāżesz / abowiem dziureczki pochnę w skorze zamyka y zachula / a sthad ciā to czy

to czyni gładkie / Taką też włośność jest w
Brzostkwi.

Ostrzownik.

Ostrutium, Meisterwurtz.

Rozdział clx.

- A** **O**strzownik / ostrósćia jest
ziela podobne oleśnikowi/
jest ciepłe y suche.
- B** **K**orzeń tego ziela w wi
nie wwarzony / wotrobe w
spomaga potwierdzać /
y żółta niemoc wypadza /
iteż twarłość sledziona rozgania / y kamień
z nyrek y z mecherz y wryne wywodzi / iteż
białym głowam przyrodzona ich rzecz na
czasy pobudza.
- C** **S**ok tego wyciśniony a z bobowa ma
ła iteż z winem zmieszany / erad na ciele wy
susa gdy tym będzie pomazował.
- D** **S**ok tego staż mała zmieszany weżniś
iako by plastr / który gdy przyłożysz na wrze
dzienicę / każda sie pod tym zbierze / y wypły
nie / y boleści wzmierzy.
- E** **P**roch cheż tego ziela w nos wpuśczoney
kichanie czyni wolne przez kthore sie głowa
czyści / lepiej niżli od czemierzyce.
- F** **S**ok też tego ziela z niewiesćim mlekiem
zmieszany a ciepło w nos wpuśczoney / lu
dziom ktorzy żółta niemoc cierpia jest bła
zo dobry / abowiem żółtość nosem zatym od
chodzi.

Zebne Ziele.

Piretrum, Bertram Speychelwurtz.

Rozdział clx.

- J** **E**st Piretrum ziela ciepłe y su
che w trzecim stopniu / Awicenn
na powiada iżby było lepsze Pi
retrum kthore w sobie ma nie
mala ostrósć / a kthore w teży
kasa / Korzenia Piretrowego używamy w
lekárstwach. Owey bacz iże ostre Piretrum /
Napierwey gdy te żywie człowiek nieczuje o
strości tego / ale go ma długo trzymać w w
ściech a żwac te / toż poczuie moc tego / ktho
ra jest rospadająca / przyciągająca iteż
trawia.
- B** **G**dy weżniś charkanie wwarzywszy ko
rzenie zebowniká w winie a w ocie przyto
żymy imbiere / fig suchych / a thym sobie płoć
wsta charkając / abowiem to płokanie moze
z nieczystości flegmistych wycysćia y pod
niebienie wysusa.
- C** **T**oż też rychto weżniś gdy tylko sam korzeń
będzie ktho żwać a trzymać w wściech y boleść
zbow wspała / y paraliż teżykow oddala.
- D** **T**heż kthorzeń tego stłuczony spierwosnká
wwarzywszy ty ziola w winie a oliwie / a tym
okładay

otładay miejsce / które paraliżem jest zarażo-
ne / y na boleści starowate bardzo pomaga.
Albo weźmi masę naprzeciw tym niemocom
tymobczajem. Weźmi korzenie zebowni-
ka / a stucz je na proch / a wwarz je w winie
a w Oliwie / soku ziela pierwosnki przyczyni
nim / a rat blugo wwarz / aże będzie gesto i-
toby masę / przyczyniwszy wosku troche / a ta
masa namazuy ty chore miejsca / jest tho
masa bardzo dobra / placcarius teo awiadek.
E Też wwarzysz korzenie zebownika / a na
proch stuczony s sokiem czerwonej lebotki
z winem a z Oliwa / tym namaziesz grzbiet /
albo wysyszesz ciasto / tedy pocenie obficie w-
czyni.
F Też gdy wwarzysz korzenie tego ziela w
winie z oliwa / tym nacieray piatę i ty mde
albo zmilkte / wynas pomoc. Też kureż
oddala / który bywa w goleniach albo w re-
tach / itez otwiera niewymownie zatkanie /
ktore bywa w nosie y tam daley ku mozgowi
G Też boleśnie zebow oddala / gdy korzenie
tego wwarzysz w winie / a tym sobie wsta be-
dziesz plosat / a gdy sobie kto wsta będzie plos-
tat wwarzysz je w occie / zedy poprzone w
mocnia w dziaslach.
H A gdy kto natrze ciasto prochem zebow-
nikowym z oliwa zmiesawszy przed zimnicą
odeymie drzenie / ktore bywa w zimnicach.

nigdy mu ta niemoc nie panowata / a gdy kto
roten korzeni s syte ziet / tedy ta niemoc na
dziecie przechodziła.

I Też naprzeciwko teyże niemocy proch pi-
woniey dany ku picciu z winem / w którymby
była wwarzona piwoniea z bylica / jest osobli-
wa pomoc.

J Też proch s korzenia piwoniey dany ku
picciu z winem / w którymby były wwarzone
sobrowe sioie / a tego sie day napić temu /
ktoby miał paraliżowa niemoc.

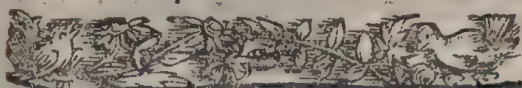
K Też naprzeciwko ciężkiemu puszczaniu
wody / albo kto sey nie może mieć / wino
w którymby było wwarzona korzenie piwo-
niey / dane ku picciu / wyzwala sey choroby /
macice paniam wyciszcia / gdy korzenie w-
warzysz z bylica / a ona woda będzie macice
naparzac / gebte maczając w tey wodzie.

L Też kto ma chciwość na stolce / a niemoże
ich mieć / tedy wwarz korzenie stucz je z
dziewanna / tym sobie naparzay zadbice.

M Też gdy wwarzysz korzenie piwoniey z blai
w asem / piegi zgina czarney inie skradności
zlica / gdy ta woda będzie omynac.

Też gdy

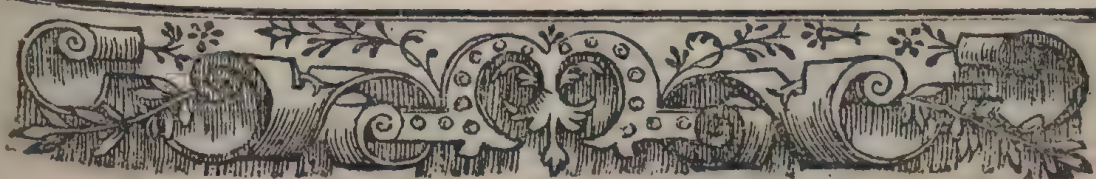
Piwonia

Peonia, Peoniarosen.

Rozdział cxxj.

A Jest Piwoniea ciepła y sucha w
w którym stopniu / ktorey korze-
nia w lekarstwiech używamy /
Ma być obierany ciarny / ktory
dziurek nie ma / Zimie kopany
ma być ten korzeń / a przez cały rok może być
choroany.
B Ma moc dziwna naprzeciwko niemocy
Swietego Walantego / a to gdy ia ten ciot-
wiek będzie nośit / tho Galienus powiada /
czego był sam doświadczył / na jednym dziecie
ciu / ktore gdy miało korzeń piwoniey na syf /

H **I** Też gdy weźmiesz kuzzenie z nasienia piwonowego / iest dobre opetany ludzkom / y tym / ktorzy S. Walentego niemoc cępiła / a bo gdy wwarzys nasienie piwoniey s kwiatkami iey / a przyczynis k nim troche rozżanego miodku / a tego sie napijaj / iest rzecz bardzo pomocna na ty choroby wyższey namienione.

Awicenna powiada / iżby tylko piwoniey kora około Rzymu roście miała te moc naprzeciw tym przereczonym niemocam / ale ta / ktora w inszych stronach y w Polskich roście / nie ma tak rozliczney mocy.

I **I** Też gdyby ten człowiek ktoryby miał In kuba / to iest ta niemoc / gdy człowiek przesien widzi iżby spał z białą głową / sprawuioac snia rzecz cieleśna / a biała głowa takżej sprawuioac to z męśczyzna / a tak napijaj sie tego winu kilko razy / w którym masz wwarzyć 15 ziarn piwoniey / żoladek też posila y boleści tego wsmierza / i też żolca niemoc oddala / wryne obficie wywodzi / y rzecz przyrodzona białym głowam / Awicenna mowi.

Piotruśka /

Petroselinum, Petersilgen,
Rozdział cxiij.

Piotruśka ma ciepłość suchą / a w wchorym skopniu / a iest dwoiak / Jedna iest domowa / a druga polna / Nasienie ich w lekárstwach sie godzi / a tak gdy

piśa w Receptach o Piotruśce / Nasienie ma być rozumiano domowej piotruśki / bo wiem ma moc wryny popadziaca.

I Salata weżyniona s piotruśki / z wloskiego Koprui / z wodna rzeżucha / z boragiem / z laktuk / a tak sych ziot z octem a z Oliwa Salate przyprawić / osolimy troche. Ta salata iest dobra / abowiem w goracych niemocach serce posila.

I Gdy Piotruśka bywa wwarzona z miodem / a bo z inszymi potrawami / posila żoladek / y wiaćcy trawi w żywocie.

I Też sol Piotruśczany wyiasniony / sławy wafukniemu troche z Rozżana wodka przyczyniwszy / a cho bedziesz miał na chore oczy lekárstwo.

I Też Nasienie piotruśczane z nasieniem wloskiego Koprui / opichowym / a gdy tych rzeczy bedziesz pożywał w karmiach / karmien drobi y wypadza z wryna precz / a bo weżyniwszy proch tego nasienia przylóżywszy k nim kamieniam / a tego weżynis cętem trocia / a pożyway iey dla karmienia.

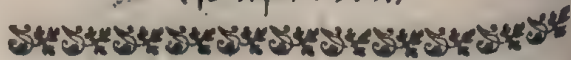
I Korzeń piotruśczany iest trudny ku strawieniu / a tak polewka tylko w ktoreby to korzenie było wwarzone / ma być pożywana.

I Też Piotruśka w karmiach iest dobra na przeciwo zatkaniu watroby y sledziony / a to gdy Jeleniego ięzyka k niego przyczynis.

I Też gdy korzenie piotruśczane z nasieniem wloskiego Koprui / z jelenim ięzykiem w piolynowej wodce / a tego sie bedziesz napijal dla żolcey niemocy / ktora pochodzi z strony sledziony.

I Moc wszystkich piotruśki iest podobziaca wryne / y rzeczy przyrodzonych białych głow. Iest dobra żoladowi y innym wnetrznosciom. Serapio powiada.

Páprotka /

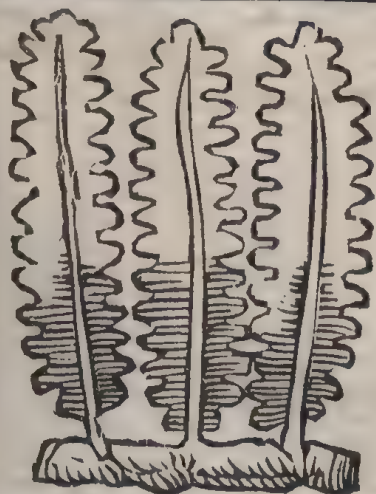

Polipodium, Engelsus.

Rozdział cxiij.

Páprotka

wino po polowicy drągmy / Turbit pot skro-
pulu / Disagrabdy trzy ziarnka / Mąstki ieda-
no ziarnko / zmiesza y rzezy z Syropem
octowym / a wezy pitul dziewiec / a naza-
futrza dla posilenia weźmi Kolaczko Diaga-
lange albo Diakoros.

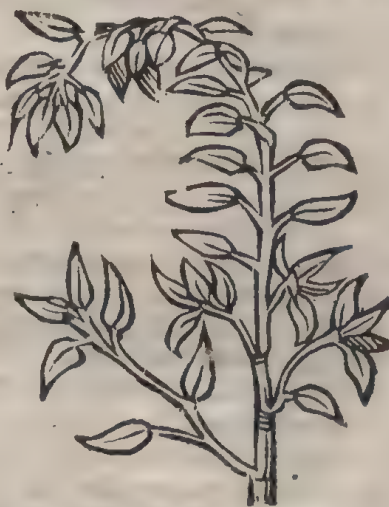
¶ Też korzonki paprotczane strocha za-
nyzu wwarzone w kurczęciu przyczyniwszy
Cynamonu / Muskatowego kwiatu / jest
bardzo dobre y zdrowe ku iedzeniu.

¶ Też naprzeciwko boleściom chtonkowym /
Dważ korzeń paprotczany z nasieniem Wo-
stkiego Kopru / z Paluchowym korzeniem /
w prostej wodzie / a tego sie napijaj dla tych
Boleści / Awicenna o tym powiada.

Dzień y Noc.

Paritaria. Tag vnd Nacht.

Rozdział. 164.

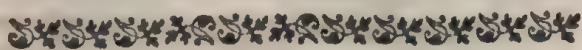

Nocy dzien jest ciepły y suchy w
trzecim stopniu / a wieze jest wtel
A kiej mocy / ale suche nie tāt / Ma
moc rospadziaca / trawiacą /
sciencziaca / y wiatrow rozga-
niaiaca. ¶ Wino w ktorymby to sie bylo
B wwarzone z piolunkiem / a ocukrowawszy to
pū / dla zasiebionego zoladka y inszych wne-
trznosci / ktore bywa z zimney a wietrzney
przyczyny / y też naprzeciwko rzezakowi jest
pomoc osobliwa / albo ktho wody nie może
puszczac. ¶ Też nos

- C** **I** Też nocydzień w winie wwarzony z nasie-
niem hąnyżowym / tym miejsce bolace napa-
rzyć ciepło / boleść odeymie y rozgania.
- D** **I** Też Nocydzień sam tylko wwarzony z mie-
sem a iedziony / boleść żoladkowa wsmierza y
innych ielic ktora bywa z zimney przyczyny y
z wiatrów flegmistych / y owsem bårzo wiele
ludzi / ktorzy czynia kłaczkę z iatec y z liścia
Nocydzień / a tych kłaczek pożywaia dla
bolenia żoladkowego / y dla tych to wiatrów
- E** **I** Gdy też wwarzy Nocydzień w słoney wo-
dzie a w Oliwie / A potym tego przykład
na krzyże ciepło / bolenie ich wsmierza / a gdy
nádymioná y ná łono przyłożysz tych rzeczy /
ciepłotać wryny y zádzierżenie iey oddala.
- F** **I** Też nasienie nostrzykowe w wodzie wwa-
rzone / a potym soku Roioownikowego przy-
mieszay / tego ná zápalenie ogniste ciała y ná
bolaczkę bolace / przykładay / vznaś pomoc.
- G** **I** Też ná spårzenie od ognia albo od wtropu
Jest dobre lekarstwo.
- H** **I** Też ná kázda opuchline Nocydzień wwa-
rzony z octem a z otrębami psenicznymi /
jest bårzo dobre.
- I** **I** Też wrzedzenie y krosty wysusza sok tego
ziela z Oliwa zmieszany / a tym námasz ty to
krosty.
- K** **I** Też sok z ziela Nocydzień z Blawasem a
z octem zmieszany / pieknelny ogień gasi / y bo-
laczke ktora ciáto psute / wyiada.
- L** **I** Też sok ziela Nocydzień z winem a s háfrá
nem zmieszany / boleści w nogách wypadza.
- m** **I** Też sok liścia Nocydzień s sokiem Lakry-
cyer pity ciepło / káśel wsmierza.
- N** **I** Gdy sok tego ziela zmieszasz z olejkiem ro-
żanym / a wpuścisz w bolace vcho / boleść o-
dymioná / oddala opuchline z gárdła.
- O** **I** Też sok z liścia nocydzień wyci / Cdeymie
inny / oddala opuchline z gárdła.
- P** **I** Nasienie nocydzień stuczone / a s tym so-
kiem zmieszane / krosty goi / swierzbíace y o-
gień wypadza.

Kurzanogá albo tłustoś.

Portulaca. Burtzelkraut.

Rozdział cxxv.

O **R**zazanogá jest zimna w e-
nim stopniu a wilka w wro-
nym. Ma moc odmiękcza-
iaca y odwilżaiaca i też och-
ładzaiaca / ludziem w kro-
stach Kolerá pánuje. To jest
Kolerýkom jest dobra ku i-
dzieniu / Też y surowa nie niezáfłodzi / Bo-
wiem wnetrżności ochładza.

I Zátwardzony żywot otwarza / to jest /
gdy wwarzysz Kurzanogę z Laktuką / s sli-
wkami / z Rozynkami w wodzie prostej / a
ocukrowawşy nápijaj sie tego / ábowiem tá
woda zápalenie ktore bywa w goracce gáśi.

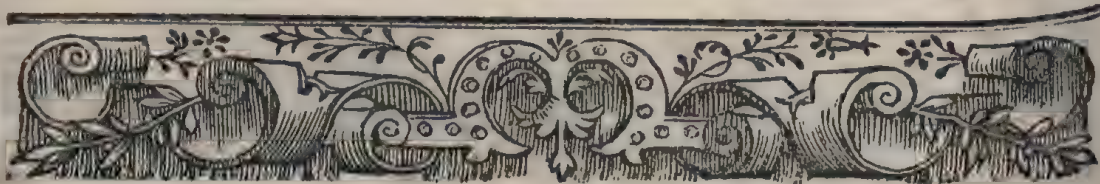
Też jest dobra naprzeciwko rzeżakowi / y w-
rny pobudza obficie / a ták wten czas żywot
zátwardza / bowiemy ktore rzeczy wryne ob-
ficie pędza / ty záśie żywot zátwardzaiá. Plá-
teariusz powiáda / A wśakoz Kurzanogá gdy

iev kto słusnie pożywa tedy żywot otwiera /
Bowiemy odwilża y stolce czyni.

I Też rozpádliny warg spáia / gdy korzenie
tego ziela stuczesz s przesnym miodem a tym
sobienámasz wargi / i też erad spadza z li-
gdy często námasz tym lekarstwem.

I Też Kurzanoga stuczona w mozbierz-
przyczyniwszy octu troche / a tego przytoż ná
wrzedzenie bolace zápalone / pomoc b-
dzie wýteczna.

I Też to ziele sámo iedzone surowo / rozpá-
dliny

liny wewnętrzne / które bywają w gardle albo wielitach / goi mocnie.

F Rzecz też przyrodzona pániam ząstánawia / Kurzey nogi sok. **A** wśakóż go pożywać często wzrok mdli / y ząziabia / chciwość cielesną odeymnie / y wrócić ząstánawia.

G Gdy ie kto będzie żwał z octem / tedy krew znoś ząstánawia.

H Też zapalenie które bywa w gorących niemocach oddala / kiedy stuczesz to siele z octem / a przyłożysz go na żoladek.

I Kto ma ostominy na zębich / to siele oddala kiedy go kto będzie żwał.

K Brodawki zgania gdy ie będziesz tym sielem nacierat / Abowiem ma osobliwa wlosność / iż ie spada.

L Sok tego siele boleśnie głowy oddala które przychodzi z gorącej przyczyny / boleści trzysowe wśmierza też mecherz / y rozpádliny jego goi. Rzecz też przyrodzona ślasy głow ząstánawia / y krew która stolcem wychodzi / To jest krwawnice / Pandekta jest tego świadek.

D Też Plinius powie da / iżby też poczęcie na prawiało kiedy go która często pożywa.

E Też gdy poley będzie zagrany dobrze w płociennym worku na panewce / a gdy go kto sobie będzie ciepło przykladał na głowę / Tedy reume z śimney przyczyny wysusza y oddala / a gdy przyczynisz kocenkow z araby / maioranu troche / tedy ięscze lepiej będzie.

F Też gdy uczynisz charkanie / wwarzywszy poley w ocie s figami suchymi / tym sobie ciepło wsta płoc charkac / káfel który bywa s strony śimney flegmy y liptiey ząstánawia.

G Też woda poleiowa s tucia przyprawiona boleśnie oczu spada / też wśu boleści wśmierza gdy ie kto tym siele ciepło będzie okładał.

H Też gdy poley wwarzy kto z mietką w winie / a tego sie będzie napiat / żoladek posila y boleści tego wśpokaia / albo kotaczki s poleiu uczynione / z iatec / z mietki / też wśpomagaia żoladek chory.

I Też plaster uczyniwszy s poleiu / z mietki / wwarzywszy w winie a potym przyłoż na żoladek / vznaś pomoc.

K Też parzenie uczynione s poleiu / z bylice / na macice / wilkości iey wysusza też czyni brzegi cieńysze tajemnego miejsca / czego wiele pan dzisiejszych czasow dochodza.

L Też rzezał oddala y wryne obficie wypada / gdy wwarzyś poley z nasieniem wloskiego kopru / s hanyżem w winie uczyniwszy troche

Poley.

Pulegium.

Poley.

Rozdział. clxvj.

A Wley jest siele bårzo woniać iace / A według powieści Platearyusa jest ciepły suche w trzecim stopniu / moc jego wśyska jest w liście i kwiatkach. Ma być zbierano to siele kiedy ma na sobie

kwiatki. Jest dwoiaki / jeden domowy a drugi polny / oboje jest wśytku niematego ku lekarstwu. Ma moc rozpádzaiaca / trawia ca y potwierdzaiaca.

B Ryne śimna ząstánawia zaciśka y wysusza / y macice czyści też czyni mnteyśa dla scianienia / kámieni drobi / żoladek potwierdza.

C Ma moc chciwość zginet / ku iedzeniu przywróca / y wśatry trawi w żywocie y boleści wewnętrzne wśmierza.

- the Oliwy / a tego przytoż na krzyże nady-
mioná dla tey choroby / Plácedius rádzi.
m ¶ Poley też w winie wwarzony a ciepło na
pepek przytożony / kolike oddala.
N ¶ Białym głowám też nieptodnym jest do-
bry dla płodu / aby go często pożywały.
O ¶ Chrobaki w żywocie zabija gdy sokiem ie-
go kilko rázów żywot namáżeś.
P ¶ Poley też w sušony a stłuczony na proch
on proch bólenie zębów odeymuie / gdy be-
dziesz tym prochem nácieral.
Q ¶ Poley też w Winie wwarzony / purguie
meláńkolia / y ná przeciwo wężowemu iá-
dowi jest dobre lekarstwo.
R ¶ Też náprzeciwo mdości poley stłuczony
a z octem zmieszány / a pod nosem trzymany /
posilenie dáte.
S ¶ Ná podágre też przytożone / to Ziele stłus-
czone / wsmierza boleści nożne.
T ¶ Korzeń też Poleyowy stłuczony / a z wi-
nem zmieszány / każda opuchline rospadza /
ná opuchle miejsce przytożony.

Lut /

Porrum.

Lanch.

Rozdział cxyv.

Lut jest dwoiaki / jeden do-
mowy a drugi polny / jest cie-
pły w trzecim stopniu / a su-
chy w wtorym / lesny jest
gorzki / Abowiem jest cie-
pleyszy y lusszy niż domowy.
¶ Lut płodzi żoladkowí

dla tego iż czyni nadymanie w nim y wiátrzy /
a dla swey ostrości piete żyły psuie.

¶ Nápełnia też głowę dymy grubemi / ktore
s siebie wypuszcza w głowę / a tak wzrost czyni

¶ Ciesze też pożywanie lutu czyni stráśliwie-
śny / A przeto ludzkie / w ktorých Kolerá pá-
nuie / A w ktorých Meláńkolia obficuie /

máia sie powściągać od lutu / A ci ludzkie kto-
rzy máia mda głowę / A ktoby sie bes niego

nie mogł obyć / Tedy taki po iedzeniu iego
ma iść látku albo wysokiego mleczu sáda-
te / Albo też wtopawszy lut wwarzyć z látku

to a pożyway go / dla wyczyszczenia pierśi y
pluc / y wacrobę / z nieczystości grubych.

¶ Gdy lut stłuczysz z octem s sokiem babczán-
nym / a tego w nozdrze wiozys / krew stánowi

¶ Gdy też tego Wąz wie / stłucz lut a przy-
toż go ná ráne / wyciągnie iad z rány.

¶ Sok też lutow s trocha miodu przásnego
zmieszány / rany goi.

¶ Sok też lutowy zmieszány s sokiem korze-
nia liliowego / boleść krzyżowa oddala / gdy

im namáżeś krzyże.

¶ Lut też surowy s kápuśta sedzony / broni
od vpicia / a pobudza ku cielesney żadzy.

¶ Sámá też wonia lutowa czyni to / iż wó-
że / y niedziadkowie wciéka przed nią.

¶ Sok też lutowy s pírerrum ná bolacy zab-
przytożony / boleść oddala y robaki sniego

wypadza.

¶ A wśátoż częste pożywanie tego lutu żo-
ladel obciáza / prágnienie czyni / krew zá-
pala / a to gdy go kto wiele pożywa.

¶ Náśienie lutowe z náśieniem czośńkowým
stárte ná proch a dáne z wodką babczáná /

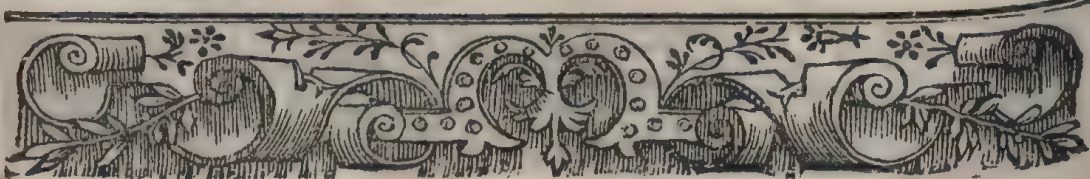
zástanawia krew ktora s pierśi płynie.

¶ Sok też lutow z Oliwa zmieszány / jest do-
bry ná zle rány ktore s krost pochodza.

¶ Lut polny kási ciáto / Abowiem ie drzey
grzysie / a czyni bólenie w głowie y vryne po-
budza / y rzecę v białych głow przyrodzona.

¶ Emoroidi też pobudza ku plynieniu gdy
ij wwarzysy a potym ná stolec przytożys ná
noc.

Też liscie

S Liście też tukowe z ziarnkami ioblowemi
gdy wwarzyszy w wodzie / a przyłożysz na
stolec / czyni stolce / kiedy sie komu chce / a
niemoże ich mieć.
T Naprzeciwko też kolice jest dobry tuk z o-
leykiem migdalowym wwarzony / a tym ma-
szczywot / Awicenna radzi.

Piećpárćie.

Pentafylon. Sunssinger Kraut.

Rozdział cxiij.

Pięciernik jest ziele / o pięci list-
kach / Korzeń tego ziele jest su-
chy w trzecim stopniu / bardzo
jest mało ciepłe.

S Gdy wwarzysz pięciernik z
bluszcem / a tym sobie wsta będziesz płotac /
Tędy bolenie zębów oddala.
Gdy też wwarzysz pięciernik s pıretrum /
et rocha miodu / tym sobie wsta wymyway /
Abowiem od prochnienia wsta / y od zagni-
tości wybawia.
Gdy ie z bábka wwarzysz a tey wody sie na-
płes oculrowawoy / biegunkę zástanowi.
Gdy też to ziele wwarzysz z octem / a przy-
łożysz na sadzel bolacy zápalony / bolenie od-
dala / y ogień piekielny gási / a nawiecey gdy
soku roschodnikowego kłniemu przyłożysz.
Też na zanokčice jest wielkiej pomocy to
lekárstwo.

E Też sok storzenia pięćpárćie / jest dobry na
przeciwko chorobam watroby / plucnym /
iteż sie iádom przeciwi / a nawiecey gdy w-
warzysz list tego ziele z listkami senes przy-
łożysz troche pieprzu / w winie warz a te-
go sie napijay / abowiem kwártane vleczá.
F Też tym storzy świętego Wálántego nie-
moc máia / gdy tego kto ziele przez trzydzie-
ści dni pożywać będzie / oddala.

G Też sok tego ziele / a nawiecey z liscia iego
pożywany / zolta niemoc oddala / y fistule goi
sok iego w puszczony w ráne / Pandekta mo-
H Gdy też wwarzysz korzeń tego ziele w oc-
cie / jest dobre lekarstwo na rány chodzące z
mierścá na mieysce / Też naprzeciwko zóno-
kčicy / y na przeciwko swirzbowi / y bolaczkam
goracym / y na przeciwko boleściam cżlon-
kowym / iteż naprzeciwko rozpádlinam al-
bo krostkam które bywáia w vsciech.

I Też wino wktorymby było wwarzone tego
ziele liście / a gdy sie tego winá kto będzie na-
pijaty przez dziesięć dni / ten który świętego
Wálántego niemoc ma / oddala.

K Sok storzenia iego rány spaia ielitowe /
Krwáwnice skula / Awicenna mowi.

L Sok pięćpárćie w vsciech trzymany / w-
skelke niemocy vst oddala.

M Gdy kto s soba noši to ziele / táki cżłowiek
bywa wspomozony w kádych swych sprá-
wach y owšem kto o co Krolá będzie žádat /
otrzyma wšystko máiac przy sobie to ziele / A
bowiem czyni cżłowieka wymowne y przy-
iemnego / te rzeczy wielki Voicich twirdzi w
Księgách / w ktorych pisáto o mocách siot cā-
iemnie.

N Też listki pięćpárćie / gdy będą przez noc
w Winie moczone / a tego Winá gdyby sie
ktho poránu napijaty / jest dobre naprzeciwko
świątego Wálántego niemocy.

O Też korzenie pięćpárćie na proch stárte /
a tego prochu przykládac na wrzody gniá-
ce / goi wysusáiac.

P Liście pięćpárćie / wlożone w miob przy-
mieszawoy octu / tego gdy sie kto będzie na-
pijaty / febre kwártane oddala.

Q Gdy co ziele pięćpárćie stłuczysz sámó /
zom korzenia s stárym sádem / a stego vczy-
niš iáko by plastr / ten plastr gdy będziesz przy-
kládal na rány gtebo o gniáce / goi te barzo.

2 3 Pimpinela

Biedrzeniec/

Pimpinela. Vibernellen/

Rozdział clix.

I rzeczy przetłucz grubo.

A potym ie warz we dwu kwartu wody /
 ażeby trzecia część wyrzasta / potym prze-
 cedziwszy ocukruy dobrze / A tego sie syropu
 napijaj poranu we trzy godziny przed obia-
 dem / a przed wieczerza na dwie godziny / A
 wypiwszy ten syrop / masz wsiac ty piluły / da-
 wshy ie weźmić do Apteki / Tak napisawshy na
 karcie. Weźmi masę pilul fetidarum / masę
 pilul Agregatiuarum / Każdego snich rowno
 po połowicy drągmy / pulpe granorum / wile-
 czego tyła pieć / a rnek zmiesaj ty rzeczy po-
 spotu / a weźmi pilul s syropem Jelenich Jes-
 zyłow w liczbie dziewięć / A nazajutrz po
 purgacyey / weźmi kolaczów zá grosz / ktore
 zowa Diaciminum / A iesliby czuł bolecie
 na bokach / tedy namazuy sobie masćia Dia-
 tra boli w ciepł / A bedzieś miał osoblivo
 lekai swo.

Dak/

Papauer. Magsamen.

Rozdział 170.

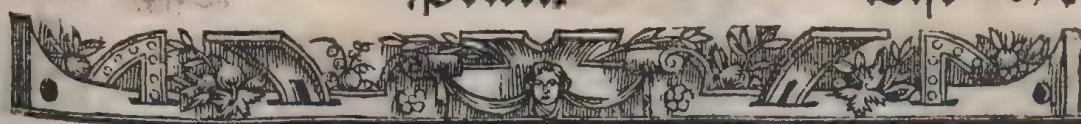

Acy kosiatośćia wśedi Biedrze-
Bniec Lamikamienia / A iest cie-
 pły y suchy.

I Ma moc pobudzająca wryny
 y rospadająca / kamien drobi w
 nyrkach / y w mecherzu. Iteż iest dobry na
 przeciwo Rzezałowi / ktory bywa w pusi-
 czaniu wryny / Iteż gdy kto nie może puścić
 wryny / Tedy naprzeciwo tym chorobam u-
 warz Biedrzeniec z lamikamieniem / z wro-
 blim prosem / s korzeniem piotruszczanym /
 s sparagowym / A tego sie napijaj poranu /
 Abowiem to wwarzenie naprzeciwo kolice
 iest bärzo dobre.

C Też naprzeciwo zatkanu watroby / y sle-
 dziony / iest bärzo dobry Biedrzeniec / a na-
 wiecey ten syrop tak weźmiony / Weźmi bies-
 drzeniec / lamikamienia / polney dryakwie /
 skoczku każde snich po garsci / kwiatkow fi-
 olkowych / borakowch / rozynkow wielkich /
 Każdego snich po połowicy / nasienia pioeru
 szczanego / wroblego prosa / hanyzu / lakrycy-
 ey / korzenia sparagowego / bągnikowego
 każdego snich rowno po dwie drągmy / list-
 kow senes / Imbieru poł drągmy / ty wshyst

WA Biały iest zimny y suchy w
 wtorym Stopniu / Ale czarny
 mál iest w trzecim stopniu zimo-
 ny / Awicenna powiada. Własie-
 nie białego maku wiecey sie go-
 dzi ku lekai

Łaskawam niżu ciarnego maku / jest podobli-
wy. A tak nie ma być pożywany.

B **G** Spanie czyni mak / gdy uczynisz sniego
plastr z mlekiem niewieścim / białku i ścież-
nego przyciemniwszy / Tego przyłóż na czoło y
nastronie na noc.

C **G** Też nasienie makowe albo samy makowi-
ca stuczone z Olejkiem Roząnym / przykła-
daj na sadzel bolacy a zapalony / boleść vs-
mierza y wacrobe zapalona ochładza.

D **G** Też nasienie makowe s siolkowem Olej-
kiem zmieszane / a siolkę dobrze w miodzie-
rzu / pocym namaż sobie tym gęźbiet wstrzeż
wznas pomoc w goracych niemocach / Ktore
człowieka wysusza iako w suchotach y w i-
nych niemocach zbrenie goracych.

E **G** Też naprzeciwno suchości pierś y inych
człotkow wstnieniu / Konfekt Ktorey bywa z
maku jest bardzo dobry / zowa ij w Aptekach
diapapauer. Albo uczyni lektwarz s soku lakry-
cy / z gumy arabijskiej / z hawzu / z nasienia
makowego / a tak zmieszay ty rzeczy s syropem
makowym / Ktore w Aptece naydzieś / tego
pożyway po troszce porannu y na noc / abowię
to jest dobry lektwarz naprzeciwno suchotam.

F **G** Też mak czyni spanie gdy ij wwarzys w tu-
gu albo w wodzie / a tym głowę zmyleś.

G **G** Maku też zamorskiego czynia opium /
ktore jest zimne w ciwarzym stopniu / a su-
che w trzecim stopniu / Ale to jest lekarstwo
podobne.

H **G** Każdy rodzaj makowy jest podobny sobie
w liściu / jedno iże w kwieciu ma roznoś-
Abowiem jeden mak ma biały kwiat a dru-
gi ciarny / a drugi czerwony / drugi fogały /
ktorey ma kwiat fotey / A wszakże każdy mak
wypuszcza s siebie nasienie czarne procz ma-
ku białego / Ktorey białe nasienie wypuszcza.

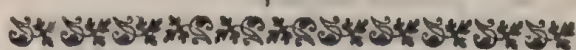
I **G** Nasienie wiedzic iz opium bywa s soku czarne-
go maku zamorskiego.

J **G** Gdy bedzie mak warzony w potrawach /
takie potrawy czynia spanie.

K **G** Też listki makowe z octem stuczone / na
opuchline przyłożone / rospadzaia opuchli-
ne / Też piekielny ogień wypadzaia y boleść
vsmierzaia.

L **G** A wszak oż zbytnie mak pożywany pamięć
psuie / boleńie głowy y vsu z hafranem zmne-
sany vsmierza. Pandekca świadek.

Topola /

Populus. Papelbaum.

Rozdział cxxj.

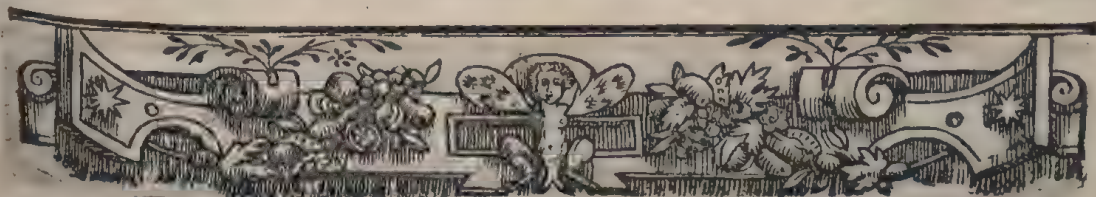
C Opola jest Drzewo / Ktorego
moc jest słożona z osoby wodney
Też ziemney subtylney / A tak
ma moc składana.

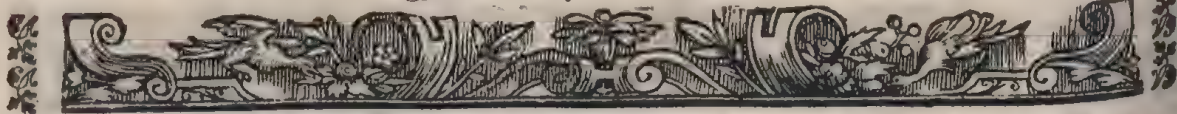
B **G** Wino w ktorym beda warzo-
ne skorki tego Drzewa / Jest dobre naprze-
ciwno denney boleści / Też ktho wryny nie
może zadržmać. Jednoż Doktorowie po-
wiadaia / iżby plod odcymowato korzenie te-
go Drzewa często pożywane / y także liście
iego odcymute plod / a nawiecey po przypo-
rodzoney niemocy ich.

C **G** Też sok z liścia Topolowego wpuszcżony
w vcho / boleść vspakaia.

D **G** Też s tego Drzewa wyptwa irwica / O
ktorey powiada Dioskorides iżby była dobra

2 4 Ku lekarstwu

- tu lekarstwam. Bówiem pot zbym zastawia / y także biegunka.
- E** **G** Też pałowa Topoley niżliby liście s siebie wypuściło / czynia masę w aptekach / Ktora jest zimna / goracości ochładzająca y zaciśnięta / y sen czyniaca / a te masę zowa do ktorowie masę Populeon / jest w niemących potrzebach użyteczna / a czynia ta s pałowa tego drzewa / A tak y naprzeciwko goracym febram / Jest masę dobra Topolowa.
- F** **G** Też gdy namążeš skronie y puls y ręk y w nog ta masę / weźni spanie tym ktorzy spać nie mogą.
- G** **G** Też ta masę zmieszana z Rozanym Olewkiem a s siolkowym / gdy temi namążeš wastrobe zapaloną / niewymownie wgaśa zapałenie watroby.
- H** **G** Gdy tym namążeš popel / pot obficie pobudza. Ktora masę tak bowa weźmioną. Weźmi papia topolowego ieden funt liścia młotowego / liścia potrzywowowego / liścia bielunowego / psinkowego / rochoonikowego / taktuczanego / roidownikowego / Każde s nich po pul vneyey / Ty wksytki rzeczy przetłucz / a z winem warz / ażby wksytko wyrzuciło / A potym wyćisni przes sukno / co namocniej możesz / A onemu co przecedziš / przedyśa dła wieprzowego świeżego nie solonego ile potrzeba / A tak to zmieszay wespolek na panewce na węglu / Potym schoway a używay ni ty choroby. Serapio powiada.

Pasternaczek albo Culek.

Pastinaca siluestris. Pestnächen.

Rozdział cxxxij.

- A** **W** Asternak polny / To jest gniazdo Srocie / Ktorego moc jest zagrzewająca y otwierająca / y rym pobudza / y rzeczy przyrodzone na paniam / a nawiethsa moc ma nasienie s korzeniem ku tym rzeczom.
- B** **G** Gdy weźniš parzenie z liścia Pasternaczkowego wespolek z Bylica wwarz wksy w winie albo w wodzie / chorobe białym głowam przywodzi.

G Wwarz nasienie Pasternaczkowe z nasieniem piotruszczanym / z nasieniem włoskiego Kopru / tego sie napij / Abowiem rzezać y częstie puszczenie wryny oddala.

G Też wwarz Pasternaczek z liściem włoskiego Szlazu / s korzeniem lilowym / z miodowym maśtem / ty rzeczy wksytki w miodzecz rzu / siucz a weźni plaster / Który jest bardzo do br na Pleure.

G Też korzenie pasternaczkowe pożywane w karmidach / pobudza chęć do ku dziełom / y rym pobudza ku wysciu / a wksytki pasternaczkowy nie dobry jest ku wzdzeniu sam / lepszy jest domowy / Bówiem jest smacniejszy / też wiatry czyni / iurność stroi / Ale polny pasternaczek nieczyni takich wiatrow a wiecev wryny wywodzi / y rzeczy przyrodzone na białym głowam.

G Też rospadza guzy gdy wwarz yš z czerwoną lebiotką / a na miejsce chore przyłoży / A wksytki nasienie pasternaczkowe jest wielkiej mocy na ty choroby niżli korzenie białowłkości / Ktora wiecśa w nasieniu niżli w samym sielu / Ale korzenie Pasternaczkowe na mdleśse jest do tych chorob

G Pandekta mowi / iż korzenie pasternaczkowego na syi przywiązane / opuchlina s syie wypadza.

G Też kto ma przy sobie korzeń tego siela / weźmo

Wesowi skobzić niedopuszcza. Młóć po-
wiada.

Pasternak domowy.

Pastinaca domestica

Heynisch Pesteney.

Rozdział cxxiiij.

Pasternak domowy / jest cie-
pły o około wtorego stopnia /
y wilki trochę mniey / jest
dwojaki / domowy y polny /
Then Pasternak domowy /
wiecey się godzi tu pokar-
mam niżli tu lekarstwam /
Ma własność krew gruba czynić y obfita /
A także chciwość cielesną pobudza Pasternak
poziwiejszy jest świeższy tedy jest lepszy / ale su-
chyszy jest mniejszej mocy.

Gdy nakrąci się korzenia pasternakowego /
a nakładzie go w cukier / tego będzie poży-
wat na noc / Albowiem chciwość cielesną po-
budza / itez krew gruba mnoży / y nasienie
męskie / Też trawienie dobre czyni / a na-
wiecey tym obyczajem sprawniuc. Weźmi
korzenia pasternakowe / wwarz go dobrze / a
potym wwarz w sfer drobną / a wycisni z
wody a potym nakładz go korzenia w miod ob-

symowany / warz ażebym miod wyrzucił / ale
maś często ruszać aby tu ryncie nie przywra-
to / a potym na ostatek przytoż / Orzeźkow
Linbowych w aptece ie zowa Pinee / Po-
tym przytoż Cynamonu / Imbieru / Gałgani
Muskatowego kwiatu y orzechu / tego po-
żyway poranu dla posilenia żołądka / y dla
dobrej krwi pomnożenia / itez dla pomno-
żenia męskiego nasienia.

Tymże obyczajem bywa Konfekt z miodu
lajku / Albowiem pasternak domowy jest strą-
wniejszy niżli polny / wiecey pobudza tu cie-
lesnej żądzy dla wilkości y ciepłoty swojej
które rzeczy wspomagają te chciwość cie-
lesną. Pandekta o tym powiada.

Zaieczy chłodek.

Hieracium minus. *Hasen strauch.*

Rozdział cxxv.

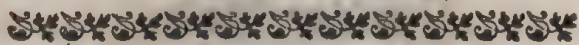
Zalieczy chłodek / jest Ziele mlecz-
wi podobne / iedno iż list ma kon-
czysty / Korzeń podobny Zielu ta-
milkamieniomemu / Kwiat na so-
bie ma drobny / Nasienie okra-
gle / Wielkorzy zowa to Ziele domkiem żół-
cowym / A drudzy chłodem żółtym al-
bo żółtym Ziele / A to dla tego / iż to Ziele bro-
ni żółci od melankolii / Która s przyrodze-
nia melankolii / rośnie to Ziele na miejscach
ciemnych itez na piaszczystych.

To Ziele

- B** Ziele záieczy chłodek jest dobre ludztem meláncolicznym / to jest ludztem smutnym / trostliwym / á zwiásejá kiedy będzie w winie wárzono / A tak to jest Wino bázno dobre ludztem zárażonym páralizem / y tym którzy kolika čirpia.
- C** Ziele korzeń chłodek záieczy w Winie wárzono wryne pedzi y kámién kruszy / krawáwa blegunka zástanawia.
- D** Ziele korzeń tego ziela ná syi záwiesiony / imiátość czyni á bóiażi oddala.
- E** Ziele samo ziela w winie wárzono á pite / kwarantane leczy / y wśelka niemoc sledziony oddala mocnie.

Gdula.

Cyclaminus rotunda.

Schweinbrod Erdapffel.

Rozdział cxxv.

- A** Gdula jest ziela / List ma podobny bluszcżowemu / iedno iże jest nieiało biátościami skropiony / pret ciemny ku czarności skropiony / ná poltóry piedzi wzwyż roście / kwiat ná samym wierzchu wyrásta / podobny rózanemu / korzeń tego ziela czarni á wnatrz biáły / okragły / sztykły / plástki / rzeple podobny / á nawiecey pod čieniem drzewa wyrásta. Gálenus w listych księgách simplicium piše / iż panis porcinus / to jest / Gdula ma rozmaíta moc / naprzód oćierá

iaca / rostrawáia / przyciągáia / y rospádzáia.

Jest też drugi rodzaj tego ziela który zowa Grekowie Cysantemon / list ma podobny bluszcżowemu iedno iż mniejszy / pret ma miákszy sękowácy / Który gdy dorosć drzewa tedy sie dzierży / iáko bluszcż kwiat ma biáły woniáacy / Wáskie ma iáko by iágodá tłuste / tak iż gdy rośkási / tedy wilkość kłjowatá iáko lep śniego wychodzi / wśákoż to ná sienie y samo ziela nie jest użyteczne ku lekářstwu. Wáskie chych mieyscach á nie wypráwnych roście / Plinius mowi / Który piše o pirowym ziele / iż jest ciepłe w trzecim stopniu / Korzeń im wietşy tym lepszy / świeży wietşey mocy niżli suchy. Na to ziela być zbierano ná koniec Jesieni / y suszono ná Sloncu / á ná czworokorzeń ma być skráćany / á ná nići wieszány. Użytek tego ziela y korzenia ten jest / Pándeć / Ktoby miał Krawáwnice zámiłte / To jest żyły w stolcu nápećniáte ode krawá meláncoliczney / tedy prochem tego korzenia posyp / otwaráia sie żyły y krew zla czarna wywodzi z wielkim wżenim čirá. Takieży sokiem tego ziela gdy ná máżesz / otwieráia sie tyto żyły. Na wydymánie też / proch tłuczony tego korzenia z Olíwa zmieszány á ná ryncę przysmáżony / rozmoczý wşy w tym bawelne przyłoż ná telico / bedzie stolec krom wydymánia.

Użyte też Serápioń / Weźmi soku korzenia tego ze trzy tyśki ábo ze čterzy / cukru co ztóry záważy / zmieszáy spotem á przywarz iżby tego trzećia częć wyrzúć / á Ktoby miał żolta niemoc / day mu ná częć wypić / pewnie wleczy te niemoc.

Spowieści też Gálenowey / iżby sok tego ziela korzenia s sica miodowa wsmáżony w ryncę káżdego rowno wśiawşy / jest lekářstwo doświadczone ná żolta niemoc gdy będzie ze trzy rázy dano tak wiele co dobra sika srebrna może wśiáć.

Mezue też piše de Artánitá / to jest o sile w tym Ktore zowiemy Gdula / wypisuje tedy ne máć / Która powiećda być użyteczná ná wiele niemocy tego ziela.

Sok też korzenia tego ziela z miodem zmieszány / á w nozdrze wpuşćzony / czyni kłchámie á stád sie głowá czyści.

Korzeń też skráty ábo stłuczony / á ná pepek przy

peł przyłożony / stolce czyni y swa rzecz przy-
rodzona pániam pobudza.

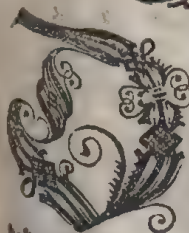
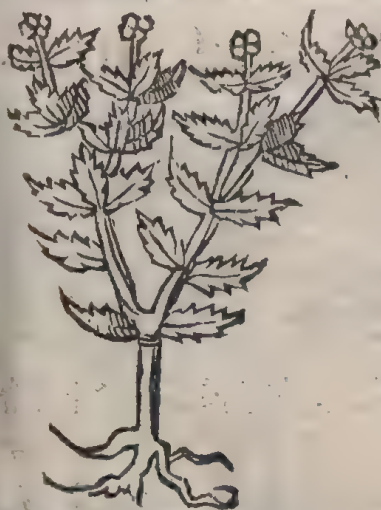
T Też piśe o korzeniu gdule tej / iż gdyby
niewiasta brzemienna postála chwile nād
nim / tedy wnet dzieciatko porzuci.

Sturześ.

Clinopodium. Wildir Poley.

Rozdział cxxvj.

A Dioscorides o tym zieli piśe
ktore zowie po grecku Cli-
nopodium / iż jest wzrostu
gęstego nād dwie piedzi nād
ziemią / roście nā ziemi kās-
mienistej / List ma przypo-
dobny mādierzance / kwia-
tek iako sántowy. Galenus septimo simpli-
cum pharmacorum. Piśe iże to ziele jest cie-
ple rychto w trzecim stopniu / Takież teży
wysuszałace.

B Dioscorides to ziele sāmō w wodzie albo
w winie wwarzone ā dāne ku picciu / chroni
tādu rozlewāć sie po cieie / Ale go trawi.

C Też ludziem stuczonym albo z iakiego
wysokiego mteysca wpādnionym jest dobrez
cieplecie odchodzenie wryny vłzera.

E Też swoje rzecz pániam pedzi / āle dzie-
ciatka nie dopuścza donosić / gdy będzie ku
picciu dāne wwarzymy sie w winie

J Avicenna teży piśe o nim w torych księ-
gach Kapitulo de Clinopodio / iżby to miało
moc kłite leczyć y biegunkę stānowić / ma w
sobie własności korzenia pāluchowego.
Pāwet lekarz powiāda iżby vsmierzāto to
zielo boleści cżłontowe posilāiac se y wypas-
dzāiac nieczystości snich.

Zorawie noski.

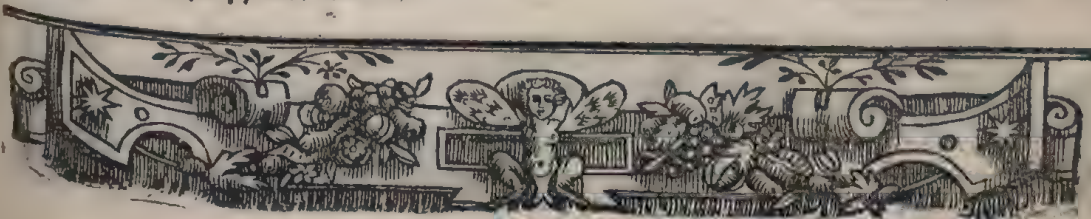
Pes columbinus. Kranych schnabel

Rozdział cxxvij.

A Zorawie Noski / Boćianin
bārze podobne / ile nāsie-
nim. Ale so listu roznego /
A to iś jest okragły / A slazo
wemu podobny / gāstka
jest cżłontow rumiānych
nātokiec wzdłuż roście nā
ziemi / y nā inych ziotāch leżac / niśby sie
ku gorze mieć miało / Niektorzy ie zowa-
iglica / dla stracika nāsiennego / Ktory w
zgore ostro stārczy / w dolu mairac / okolo sie-
bie 5 albo 6 siarnet / iako żānyż

Nāsienie

- B** **I** Nasienie tego wrócić czyni a zwłascia kiedy będzie w wodzie wwarzone / tedy flesgme z żolatką wypadza.
- C** **I** Też gdyby ktora pani miała zabuśenie macice / okładzeniem nasieni a tego ziela będzie proźna ztego.
- D** **I** Też y tożysko ktore po porodzeniu w pánkách zostaje / kładzenie tym nasieniem wypadza.
- E** **I** Też swietego Walántego niemoc wsmierza / y upadłego ciotwieka z ziemi podnosi turzenie przerzeczone.

Kłococzyna Włoska.

Pistacia.

Pimpernuslein.

Rozdział clxxviii.

- A** **I** Kzewo to nośi orzechy w wielkości laskowych / Wszakże tustka miękka / a iakoby rzemienista w Aptekách ie zowa Pistacia.
- I** Naprzod według powieści Dioscoridesa / iż iest owoc tego drzewa bardzo dobry náprzećiwko niemocam płucnym / wotrobnym s wszystkich pierśi.
- B** **I** Serapio piśe o tym owocu powiećiac / iż iest subtylnego przyrodzenia / smaku gorzknacego / zágrzewaiacy y wysušaiacy wiecey niżli orzechy laskowe.

I Takież też Galenus swiadśy powiećiac iżby tego drzewa była wielka obficieć w Alexandryi w siemi Egipskiej / máta tucznosc daie / A wszakoz wotrobie iest bárzo przewiemne / tym obyczaiem iż nieczystosci sniey cwićci a potym ia posila dla smaku przyrodzonego y korzennego. Wiettorzy piśa o piśćacách żeby miály żolatkowi škodzić / w tym iest wotpienie miedzy Lekárzmi / a wszakoz ie przypráwuiá s cukrem.

Wodny Jawor.

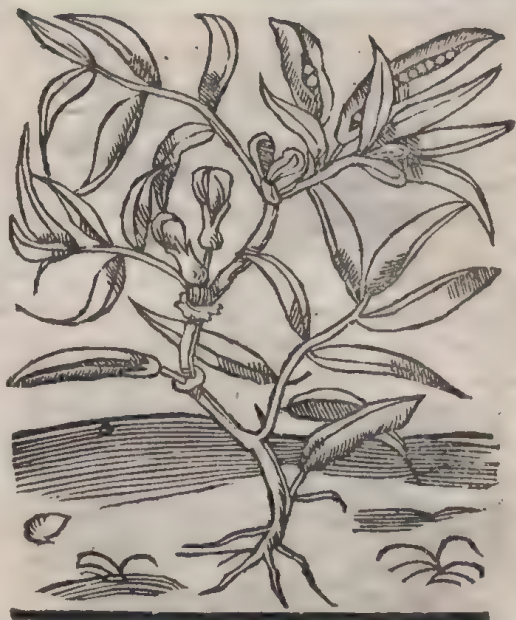
Platanus Welscher Ahorn.

Rozdział clxxix.

I Awor wodny albo Wlości / iest Drzewo podobne listem Jaworowi / swojskiemu / smaku trochę gorzkiego / a ćirpnacego / skóra ná nim miáśśa / a ko rumiáności poplá / Drzewo łupne / smłáde ko rumiáności

siaczkli wyrastata / w których sa ziarnka po trzech w każdym miesiaczku / smaku gorzkie go a troche zółtawe.

Pisa lekarze starzy / a zwlaszcza Alexan- der izby plod poczety miato moc tracic / y bia- tym glowam ich rzecz przyrodzona mocnie poru-
B

Takiez tey y Galenus w Asiegach simpli. far. pise powiadaiac / iz nasienie tego ziela jest ramiane / a barzo gorzkie przykra gorz-
C
koscia / ma te wlosnosc / iz z ielit w pelkie nieczystosci wypadza / a tak na kolite jest do-
bre / takiez tey y gatastki tego ziela uczynia.

Gorzysz wielki/

Peucedanum. Harstrang.

Rozdzial clxxx.

Gorzystych a ciemnych lesiech / to ziela roscie / listciem y koron-
kami kwiatowymi / Takie y roz-
ga barzo podobne koprowi / tyl-
ko iz korzen pod nim miazsly /
A
skorego lipki sok wychodzi / na glowie tego korzenia pod chwastem / sa iakoby nieiatie-
sciecziny / A ty sa z zylek ionstiey naci / korzen
tu kopaniu trudny / dla iego dlugosci / bo
wonia swa przykra / glowie zawrot czyni / y
wzrost tepi.

Gale

mianosci posito. To jest zblada rumiana /
To Drzewo kwienie drobnym a bladym /
kwiatem na miejscu tego kwiecia wycho-
dzi nasienie z ziarnet / ktore takiez sa z blada
rumiane / chropawe. Galenus w siodmych
Asiegach simpli. farm. cap. De platano
pise / iz Javor wodny jest miernie zimnego
a wilkiego przyrodzenia.

Takiez tey y Dioskorides wypisuje wlosno-
sci tego Drzewa / tu jest napisano dla tego /
iz go lekarze uzywata w niektórych niemoc-
kach. Galenus pise na miejscu wys-
B
szenamtionym / list tego Drzewa potli jest
swiezy starzysy w donicy / przylozyc na bolacz-
ke / ktora na kolente bywa / narychmiasz bo-
lesc odehydzie.

Gdy tey s skorki tego Drzewa / uczynis-
C
proch / a wwarzysy w ocie / Tedy plokanie
wstym octem ciepto / boleac zebowa oddala-
D
owoc tey tego Drzewa stuczony na miat-
ki proch / a z wieprzowym smalcem zmiesza-
ny / jest dobre lekarstwo przykladac na miey-
sce sparzone.

Popiot tey s skorek Wodoblonu wysusa
E
wilosci w ranach / y w fistulach barzo moc-
nie / a potym tego.

Proch z listcia a z owocu tego Drzewa /
F
jest skodliwy plucam / wysusaiac zbyenie
wilkosc przyrodzona. A tak glos pluie / o-
czom tey barzo wadzzi.

Tez skore z owocem spalwysy a proch v-
G
czyni / ktory zmiesza y smalcem wieprzowym
a uczyni masce / a te masce przykladay na zle ra-
ny gnoiste / czwaci wysusa y goi barzo dobrze.

Tez skorki tego drzewa stuczone na proch
H
a w winie przywarzone / iad w pelki pluia
tak wezowy / iak o y niedziadkowy / gdy be-
dzie zranione miejsce mazane / y mozesz sie
dac tego winu napic.

Wonna Wyka/

Pelecynon. Lynsen Onecke.

Rozdzial clxxx.

Wonna Wyka / jest ziela / ktore
miedzy siocowica pospolicie ro-
cie / gatastki ma gesse a subtylne
Takiez y listeczki ma cienkie a
barzo mate na ktorym zieli mie-
siaczkli

- B** **I** Galenus w osmych Księgach simpl. far. Capitulo de Peucedano powiada / iż sok tego Korzenia wielkiej mocy niżli sam żągrzewający / rospadający / ścienczący / i ucinający.
- C** **I** Serapio powiada / sok tego Korzenia wyćśniony / a potem z Rozanym Olejkiem a z octem zmieszany / pamięć zginetą do końca przywraca ząsne / y falonemu rozum dąte / gdy głowę ogoliwszy kilka razów namąże / Iteż naprzeciwko S Walentego niemocy jest niepospolite lekarstwo.
- D** **I** Też sok tego Korzenia z Oliwą zmieszany troche octu winnego do nich przyczyniwszy / jest lekarstwo naprzeciwko boleściom głowynym / naprzeciwko paraliżowi / y naprzeciwko wstępieniu y skurczeniu członków / gdy tym będziesz mazał.
- E** **I** Też kładzenie z dołu białej głowy tego Korzenia uczynione / z nieplodnej płodną czyni człowiek zbytnie spiącego czyni czynnym / y kurzenie ono wielki gad z domu wygania.
- F** **I** Też sok przerzeczony z rozanym olejkiem zmieszany / boleści wśne wśmierza / gdy tego ciepło w ucho wpuścisz / y zebowe boleści oddala.
- G** **I** Też kładź y dychawice lecz gdy te soku w takie kołose wpuścisz troche / potem wpieczesz miękko / dąże onemu człeku wypić / y stolce będzie miał lekkie z wżenim żoladka i śledziony / pierśom wolne oddychanie czyniac.

I Też Korzeń sam / iakmiarz moc ma na naprzeciwko tym wszystkim niemocam przez rzeczonym / A wśakoż osobnie gdy będzie w suchy / a na proch starty / Tedy kości z rany wyrzuca / blizne (w ranie kchora sie rychlo goi) czyni / A tak proch tego Korzenia wżecznie od bąrwierzow w mąści bywa kładony / dla tego iż ma moc czyścić rany y ciętlem narószać.

I Też Galenus radzi Korzeń w winie wżrzeć / a ocukrowawszy albo osłodzwszy / dąć tunel ciepło wypić / powiada iż nieczyśćści s pierśi / s płuc przez stolce wyrwodzi / iteż sama para onego Korzenia w wśta brana / czyni wżenie ciepłie oddychania w pierśiach.

I Też sam Korzeń albo proch tego zeby wmoćnienia sprochniać / y boleści ich wśmierza bąte / zo rychlo / może być cały Rok y przez dwie lecie w całej mocy zachowany / A wśakoż im świeższy tym lepszy.

I Też samo źiele w wodzie wwarzone / a na dymioną białej głowy przyłożone / kchora ćirpi zaśtanowienie przyrodzoney rzeczy / pobudza mocnie ich rzeczy przyrodzone.

Brzostkonia /

Perficus.

Pferfig.

Rozdział cxxxij.

B Brzostkonia jest Drzewo / Keore jest polaczenie rzeczone Perficus Dla tego / iż w Perskiej ziemi tym imieniem rzeczony / zacny człowiek to dobrze rozplodził.

Owoc tego Drzewa w Persji jest niedobry / a prawie iadowity ku ledzeniu. Ale w naszych Krainach jest bązo przytemny a nie nie plodzi tego go miernie pożywa.

Plinius mowi w Trzecinach Księgach powiadać / iż też w Egipcie roście Drzewo Brzostkoniowe na krcalt grzst / w ty krainy nasze nie bązo dawno jest wniesione dż wo Brzostkoniowe. S samego Drzewa y gąleżi tego / y lićcia smół jest gorzki / ocierający / Owoc zbytnie ledziony plodzi żoladkow / y nie strawność w nim czyni dla przyrodzoney śimności swojej / y z wilgotnością zmieszanej okolo Trzeciego stopnia.

Wios

F Tenże Mezue piše o nich / iże pragnienie oddalata y żoladek posilata / a zwlaszcza Brzostkinie maie wonia zla z vsi oddalata / y owsem dobra czynia.

G Też Awicenna piše o Brzostkinach / iż sa wilgotnego przyrodzenia / a przeto też łacno prochnieia w żoladku mdyim / ktore też bronia plynienia wilgoci zlych do żoladka z inszych członkow dla swey cierności / ktora sie zlaczyta pospolu z odwilżeniem żywota.

H Dala też chce ku iedzeniu / Ale Brzostkinie nie maia być iedzone po inszych potrawach / Abowiem czynia niestramność onego wosyft kiego pokarmu pierwey iedzonego / ale maia być iedzone przed inszymi karmianiami / dla tego iż sie rychlo trawia w żoladku / y rychlo potym z żoladka wychodza / za ktoremi też postępuje y inszy pokarm. Zawsze swieże sa lepsze niżli suszone / aczkolwiek y suszone dalia uczynności człowiekowi nie mało.

I Tenże Awicenna radzi dawać Brzostkinie ludziem tym ktorzy miewaia niemocy z melankoliek spaloney / iako tym co kwartane miewaia / co miewaia melankolia iż od rozumu odchodza / tedy takim sa Brzostkinie dobre ku iedzeniu dla odwilżenia ciata y krwie spaloney.

Wepłowe ziele /

Perfoliata. Durwachs.

Rozdział cxxxiiij.

M 2

Acz

B O Włosności Brzostkinie. Dioskorides. Brzostkinie odmiękczaia żywoch / gdy sa dojrzaie a swieże / ale niedozrzaie / a ktemu wiecie / ty wiecey zastanawia stolce.

C Też woda w ktoreyby wrzaty Brzostkinie / kuczenie w żoladku y w ielitach oddala / Ale list Brzostkiniowy vsusony a na proch stuczo ny / ktorey zastanawia mocnie skadbykolwiek plyneta / gdy tym prochem bedzie posypano y też glisty w żywocie wdzieci zabija dany spos

D lewka abo na pepet z oliwa zmiesawsy / po miazany. **E** Mezue piše / gdy liście Brzostki nowe wespotek y s kwiatem bedzie stuczo no w moździerzu / A potym bedzie soł wrćia smiony stego liścia / ktorego gdy sie dasz z tyśa le napić temu ktoby miał gryzienie w żywo

E cie od takich kolwie chrobakow / zabija ie mocniey stolcem wyrzuca z żywota. Takieś też czyni tym chrobakom ktore bywaia w woch / zowa ie skorki / zabija ie y wyrzuca wem Też oletek w aptekach czynia z iadiek bzo

A Czkolwiek o tymże ziele zmien-
ka była w Rozdziale 102. Jed-
nak tu zaś jest / Przypomnio-
ne dla okazania wiecey mocy ie-
go y Lekarstwa. Albowiem z li-
ścia tego ziela Proch uczyniony / dany ku pi-
ciu w winie / tym ktorzy sa rozpukli / osobno
pomoc dawa.

B Też gdyby ktory człowiek albo dziecko miał
to rana na pepek / to ziela stuczone z liściem
przyłożone na pepek / rany bärzo mocnie got
a zwała się gdy ktoremu dziecieciu pepek ro-
ście z żywota / tedy jedno przykładay tego
ziela stuczonego na samy pepek / wpedziś w
natrz / a nie będzie sniego wyrastał.

Póilen/

Psyllium. Flochkraut.

Rozdział cxxxiiij.

A Sylum jest ziela listu kosmate-
go y samo wbytko ziela kosmate-
galski prawie s samego posro-
dka pretu wyrasta / samo ziela
wzwyż na poltory pędzi / na
samym wtrzechu tego ziela głoweczki rosta
okragle po dwu y po czterech w ktorych jest
nasionie czarne a twarde iako mały wielkie.
To nasienie jest ktorego lekarze używają / O
ktorym Galenus pise w s księgach simp. far.
iż jest bärzo użyteczne / a jest w wtorym stop-
niu zimne przyrodenia / bärzo mało wysu-

śaiacego / ktore nasienie w wodzie sie zana-
tacie jest lepsze. Niektorzy zowa to ziela Pu-
licaria herba / to jest pleskie ziela / iż nasienie
tego jest pchlam podobne. Nasienie teo zie-
la ma wlosność odmiękczać żywota / ciał
iż stolce pobudza / A wsakoz Joannes Me-
zue cap. de Psilio pise iż jest trojakię fary-
jedno białe drugie czarne / trzecie brunatne /
lepsze jest między nimi ktore jest pełne a mię-
śe / a w wodzie sie pogrąża. Jest to ziela dwu-
iakię mocy rozney / bowiem drzeń tego ziela
jest zagrzewający w czwartym stopniu / A
tak jest mocy przenikającej / zäruminiają-
cey / itez bebele czyniace / a na koniec jest rze-
ciadowita / zwirzchnia stora jest zbytnie o-
ziabiacca.

B Serapio o powieści Dioskorida pise / iż
samo ziela gdy będzie stuczone / a z rozżanym
olejkiem a z octem uczyniony plastr tedy ma
moc vsmierzać bol y zapalenie każde wrzoz-
du / y członkow boleści oddala / y bolenie glo-
wy obiermuie gdy będzie na czolo y na ciemie
przyłożone troche rozżaney wodki k temu przy-
łożone / a z octem (la-
zmieszane rozpukłym dzieciom jest plastr uży-
teczny / Też bront rość pepla / gdy będzie
przyłożon na miejscu.

B Też woda w ktorejby wärzono Póilen o-
cukrowana / chłodzi człowiek a y pragnienie
oddala zbytnie w gorących febrach / y stolce
lekkę czyni.

B Mezue znamięnity Lekarz ten także pise
o tym ziele / iż ma moc vsmierzać rze-
niey bärzie wnetrzne / ktore bywa w telitach
glądzać y odwilżać chropawość ich / wy-
mianie krom stolca (zowa te niemoc tena-
mon) oddala przywodząc lekko stolce.

B Sol wyćisniony sniego też otwiera żywot
jedno iż bärzo osiabia / ktore osiebieenie może
być ciepłymi rzeczami naprawiono / iako Cy-
namonem / Tatarskim zieleń albo korzen-
nym Winem.
B Też nasienie tego ziela smażone albo v-
szone / zäwirdza żywot / ale tak surowe czyni
przepuszczenie / ktorego nasienia miara na
jedno wzięcie jest co dwa grosza zaważa / a to
nasienie trofka przetłuszy ma być namoczo-
no przez kilka godzin w wodzie tak długo /
iż s siebie puści kłiwatą wilkość / a porym
przecedziwszy a ocukrowawszy ciepło ma-
ne wypić.

wypić / Albowiem czyni przepuszczenie / kole-
re wypadza / a tak jest dobre lekarstwo w go-
racych febrach / w Tercianach / y w tożnych
ogniowych niemocach / dla tego iże chłodzi /
pragnienia broni / y wolność oddychania w
piersiach czyni.

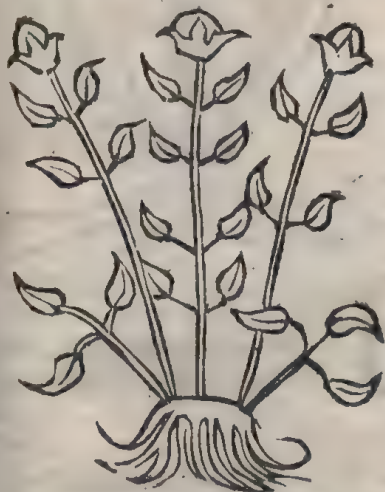
Raczkli albo Krystowa dłoń.

Palma Christi.

Tzazychte Stendelwurcz.

Rozdział cxxxv.

A Takach y w lesiech to zielero-
ście / list ma przy ziemi / a na
nich sa piegi poczerwiałe / Porze-
nie ma syrokie iako dłoń s palcy /
pret na iedne piadź od ziemi / a
zwirzchu okolo pretu ma kwiatki białe / bu-
natności / jest przyrodzenia powietrznego
w pierwszym stopniu / ma moc własna iadowi-
tość s człowiekowi wymiatać / gdyby ie kto v
siebie nośił / truciń ani bábich czar nie trze-
ba sie bać.
B Alwicenna piśe / iż jest goracey suche w 2.
stopniu / moc ma oćieraiaca / czysciaca ciata
członek am pomaga w ich przekázach / też od
złego rozumu ku rozumowi przywodzi.

Pieprzyczka albo Włoska Rzeżucha /

Lepidium. Psesetkrant.

Rozdział cxxxvj.

A Pieprzyczka jest Ogrodne ziele /
listu syrokiego y długiego / iako
miętki ale wietrzy / pobielatey /
zieloności / smaku kaskaiacego /
bardzo y palacego / salsie też / nie-
go działaią / goracość w nim panuje / aże ku
czwartemu stopniu. Ma moc rzeczy zimne
rospuszczając / w Oleiu gdy ia wsmáżyś a tym
ciato troche potrzeb / pot wzbudza / febre
zimna odpadza / w starych ludzi dne trzewo
deymuje / Też nádymanie czyni / moc ząstia
nowiony przepuszcza.

Wino smażone /

Vinum passum. Gebenet Weinper.

Rozdział cxxxvii.

A Wino smażone / jest ciepłego
przyrodzenia w pierwszym stop-
niu / powietrznosc w nim panu-
je. Też ma moc iako y rozynki /
gdy ij wycisniesz z gronek / a tey
wodności będziesz pożywał za lekarstwo / pier-
śi miękcy / watroba y nerki czyści / kámię
m 3 3 c310

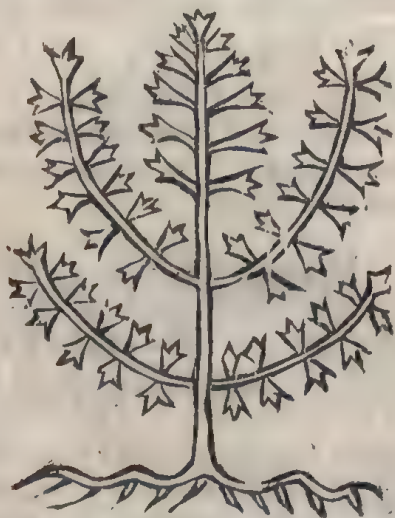

cztowiek wypadza / chce czyni ku icedzeniu
gdy ie wwarzy z babka pije te wodke / krwio
plwanie zaskanawia.

Kanianoga.

Pes milui. Gaier suff.

Rozdzial clxxxviii.

A

Stawiczinie to ziele przyleciech
a przy mokrych miejscach roście
Lisy ma iako koztek skarbowa
ne / a w posrodku czerwone
pret wysoki / a na wierzchu kwiat

biały a długi iakoby koczke ogony. Ma moc
goić zimnicę czwartego dnia / wazyc to sie
le z Jelenim tezykiem / a to pic / zimnicę leczy
dne wsmierza w wysokiego ciata.

S. Piotra ziele abo lybina.

Premorfa. Teuffels Abbis.

Rozdzial clxxxix.

Wzy Lesiechy na niektorych ta
lach to ziele roście / korzonki w
kolo biale / miedzy koczymi pleś
listy ma długie serokie a glade
po ziemi ie kładzie / pret wypu
sca na tolkec wzrost a na wierzchu ma glo
weczkę modra. Jest przyrodzenia cieplego
w trzecim stopniu / suchego w wtorym. Ma
moc otwierająca / przenikająca / wygryza
iaca y pot pobudzająca.

Proch s korzenia tego ziela s prochem bie
drzencowym zmieszać / tedy ciato kore bywa
iakoby wody pełno (to sie to ostawa dla zim
nych wilkości) rozpuszcza a czyni tancieysze
ku wygnaniu tych wilkości / forteki przecho
dne w cieple otwiera / a potym wilkość tej
wodności wygania.

Tez moc wygania / dusność s kásem w
pierdziach odeyma / a to tak czyniac / waz na
przod w winie korzeń piotruszczany / a potym
w tym samym winie pozymay tych prochow
poranu

D po ranu y wleczoj / dne trzewna vsmierzg.
 Goby mor na owce albo na iny dobytek
 pad / dawac to bydnu iest posaladac / ale wwa
 rzye / A gdy iego soł wleiesz do wody / a to dasz
 E pie / wssytki czary od bydta gina precz.
 Też koby miał niemoc padająca / albo
 komuby sie dopiero przydalo / stucz korzeń
 tego ziela s korzeniem piwoniovym / a da
 wać niemocnemu w szałwiowej wodce / al
 bo tak ten korzeń surowo gryść / mocnie od
 bala te niemoc / a masz go pożywać ze trzy
 niedziele.

Kosmaczek /

Vulneraria.
 Wundt Kraut. Auf der pfeimen.

Rozdział 190.

Kosmaczek iest ziele lesne / wyso
 kie / listy ma dlugie / serokie /
 mielkie / a spiczaste / pobtelate /
 pret puszcza wysoki ku gorze od
 korzenia / a okolo pracia listy
 ejet drobiuchne z gatastki / na wirzchu ma
 gloweczki kosmate s kwiatem brunatnym /
 a w tych glowlach nasienie maluczkie / b
 lea podlugowate / a barzo twarde gatastki
 nie sa okragle ale nieialo granowite.
 Jest przyrodzenia napoty zimnego y napoty
 ciepłego / w fakoz wzdzy wiecey ma goracosci
 z mietala gorzkościa. Ma moc ocierac / czy
 ecie naprawiac / y boleści vsmierzac.

Warz Kosmaczek z biedrzeńcem (nie be
 dzieśli miał mnięyszego tedy sym pospoli
 tym wssytko dobrze / z zielelem co ie zowa wo
 lowy Jezyk / z zielelem co ie zowa gruszczycka
 z zielelem ktore zowa starczel / z żywokostem
 mnięyszym warz to w czystym starym piwie
 w czarnym albo też y prostym / day to pic ran
 nym / stuczonym / z wysoka wpadłym / vbi
 tym suchymi ranami / Albo wssytkim ktorzy
 by takowemi wraży byli obciażeni / barzo to
 lekarstwo pożyteczne iest wssytkim takow
 wym / Też zemdlonym od ciężkiej prace / od
 dźwigania ciężkiego przetrwanym.

Też wodą tego Kosmaczku zmieszana z
 miodem / z maki wilczego grochu / rany czy
 ści y mięso w nich narasta / swirzb / spadza /
 boleść y otok z rany wyciąga.

Niektoży miasto tego Kosmaczku biora ko
 rzenie niedospiałkowe / Ale w tym sładza /
 acz y owo zowa Kosmaczkiem ale polnym.

Ziele gruszczycke / zowa też Jabłontka y
 zymosielonym / roście w Lesiech ciemnych /
 o ktorym niżej.

Rdest /

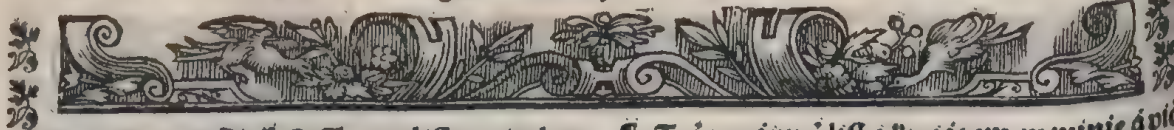
Perficaria. Flech Kraut.

Rozdział 191.

m 4 Rdest

- A** **D** E S T ma listy podobny
Brzostiniowemu / y jest iey
podobny w mocy. Jest też
y drugi ktory ma na liściach
miejscą czarne / ma też moc
czerwne w ciele zabijać iako
y list brzostiniowy. Ktores
by bydle miało chrobać z obrażenia w ranie
Tedy Kdest stuc / a wycisnąć wode snie-
go zielona / ta woda wymywa / A chcebli a-
by to mocniej sprawowało / wley go pirowey
do gorzelcu / a poeym do rany wpuszczay.
- B** **J** Też gdy i stłuczesz a bedziesz brzuch okła-
dal / glisty wmarza w żywocie. Ten Kdest
rośnie przy mokrych miejscach / ktory nie ma
na liście ciarności / jest kasantia bardzo ostre-
go / aż i niekorzy zowa pierz wodny.

Zolty plesznik albo spiwzod.

Conyza.

Durwurtz.

Rozdział 192.

- A** **S** piwzod rośnie na suchych kłu-
żach / przeto popluskane błotem
brywa / kwiaty smlado żoltey /
wroniey mało niemięchczaney /
Woda w ktorey wre / gdy ta po-
tropisz / pchty tym pomorzyś. Wązzone w
Winie z mniszka chlástawa / bużność wly-
wa / a wespót w Oleu smażone / żasieblinę
wyciągna gdzie przytożysz.

J Też wwarzyć list z kwiatem w winie a pć
iadowi ku sercu przysiępić nie da / wplawy
niewieście y mocj zaśtanowiony / y plod w
marty wygania.

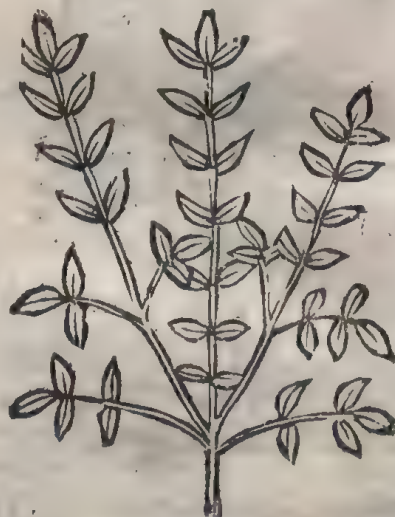
J Też i wwarzyć w wodzie / a wczynić wanne
aby w tym pání siedziat / boleś w macicy
wtraca y wyczyśca ia.

Sporzys /

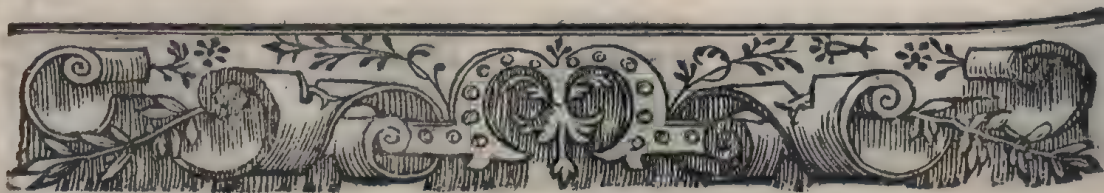

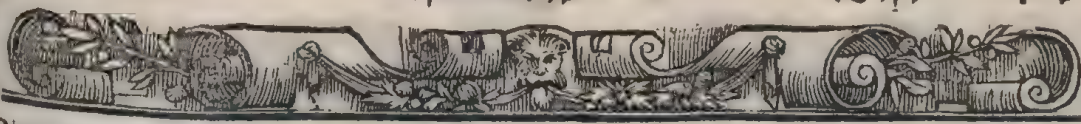
Poligonum. Wegdtritt.

Rozdział 193.

J o Sporzysu acz było w roz-
dziale 129. Wszakże dla lepszey
tego znaiomości / y dla okaza-
nia wiecey lekarstw tego / stalo
sie tu zos o nim powtorzenie /
ktore Dioskorides tak kládzie / iż jest rozdzel-
cienlich / a chtonkowatych / s ktorych listy
pochodza podługowate nif Ruta / kwiaty
acz białe wszakże z rumianocia sa / webla się
śet pospolicie rośnie na suchych miejscach.
plinius

Plinius we dwudziestych w osmych księ-
gach pise iże Polygonum iest Sporzyś kto-
ry przy samey ziemi roście / listek ma drobny
rucianem podobny / iedno iż iest dwoiakie-
go rodzaju / To ziele które iest podobne Ru-
cie / iest samiec / nasienia y liścia drobnego
ma barzo wiele.
Sok stego ziela wyciśniony / z nosą krew
płynaca zastanawia / gdy bedzie w nozdrze
wpuszczony.
Sok tego ziela z winem zmieszany / krew
w biegunkę y każda infa zastanawia moc-
nie / to wino na cieżo pite / a to czyni dla mo-
cy swej przyrodzoney / ciępnacey / odśiabi-
lacyo czym Dioskorides pise.
Tez toż wino iest użyteczne naprzeciwko
własnemu psu wściekłego y każdego iadowi-
tego zwierzęcia. Itez na każda zimnica iest
sok tego ziela dobry / gdy bedzie wzięt godzi-
nie przed ograżaniem.

Linba/

Pinus. Welscher formbaum.

Rozdział cxciiij.

LINBA iest Dzewo wiel-
kie / s którego żywica wy-
plywa / daie owoc wielki w-
syfłach / to iest iadra pstre
podługowate (zowa ie w Al-
peckach Pinee) sa lekarst-
wem przeciw káslowi / y kto-
by miał płucá ranióne a piałby krewia. A
tym ktorzy suchoty mają sa ty iadnka poży-
teczne / naprzeciwko zápaleniu ludzki / itez
przeciw zápaleniu moczii / y przeciw rzeżá-
niu sa dobre / gdy ich kto pożywa z nasieniem
malonowym y s cukrem
Tez cztowiek wyschłego y wyprágłego
pośila / siłkfy ie z migdaly / A tak tego cze-
sto pożywać.
Tez ktorzyby cztowiek wyschł żeby ná so-
bie ciátá nie miał / albo gdyby w nim wyschły

wilkości dobre przyrodzone ob wielkiej go-
racości / albo od káslu suchego / albo od krew-
wego charłania / y ob innych nieczystości du-
sacych / albo dla omrzedzenia płuc / albo in-
szych cztotkow / w ktorych sie dychanie prze-
chowywa. Napierwey wziąć migdaly a o-
blupić ie / iadra Linbowe / mał białe / Musz-
katowego kwiátu / w moc z trzeczcy w Ro-
żána wodke / A przytoż krochmalu / y Cukru
czystego / Ale iadra Linbowe zetrzy w mo-
dzerzu / A to wkskło pospolu zmieszay / przy-
ley záste wodki Rożaney co by dosyć bylo / ná-
działayże stego gaték okragłych / a day im vo-
schnąć / a záwždy ráno y o Wiepporzech ied-
ne stucikie ziaday.

Własasolnia polska tez ty mocy własne ma-
iey moc iest w liściu / w storze / w żywicy. A-
stey wódrzyć w ocie / a tym wsta wymrwać /
flur z gtowy wyciąga. Tez ty wódrzyć w wo-
dzie / a wsta płóć / smrod który z wst bywa y
zebów bolenie odeymuie / taz woda rány wy-
mywać iest im wielkim lekarstwem.

Tez gdy

E **I** Też gdy wwarzyś to liście w czyrwonym Winie / a gdyby tym rany świeże wymywał ciepło / bez żadnych masć zgoiś / Ránam starym ktoreby wiatr obwionat / to lekarstwo nie nie pomoże. Skóra ma w sobie suchość i ćirpnienie / a przeto bärzo suchy.

F **I** Gdyby sie kto oparzył a bebele sie zdziałały / a potym gdyby sie ty bebele sprzepukały / zetrzy te skóre na proch a zmiesza z białym kädzidłem a tym polypuy.

G **I** Komuby ielito wychodziło / wsiac tego listu Linbowego / a rozpärzyć ię w goracym wtopie / potym rozpusc häłun w winie na ogniu / A w tym winie zmaczay sukną płät / potym potoż na liściu rozpärzonym / a kätz temu na to sieść / tedj ielito wpadza do żywota.

H **I** Żywica Linbowa ktora jest wonna / swięta / krukła / ta jest dobra / bo zagrzewa / rozpuszcza y czyści plugaństwa z ran. Gdy kto zmiesza z grynspanem a weźni plaster / ktory gdy przykłada na pärsywa głowe / goi cho pärchy zle.

I **I** Też rane wyczyściwszy zäwiera / tāt czyżniac. Rozpusc żywice z woskiem w Oliwie / a przytożyć ktemu Aloe y białego kädzidła / y sarkokollum wyspąć a zmieszać spotem / to będzie iako masć / potym stey masć i plaster dzielać / a przykładać na rany / bärzo ie mocnie goi.

K **I** Też człowiek ktory ma suchoty / dobrze a by siedział w boru między linbina / aby wonia Linbowa weń stła wsty / bo wzdychaniem weźmie ia wäie / A ta wonia gdy do płuc przydzie / ränienie ich äbo owrzędzenie goi / a z wlaścza gdy tam siedzac wyczyści płuć / charkaiac y pluiac.

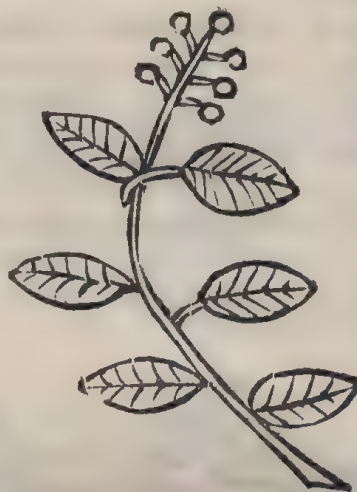
L **I** Też syfki wwarzone w wodzie / wrzoby y przymioty smrodliwe na nogach leczy / gdy będzie tym wymywał / äle przytożk tym syfem kam häłunu y kädzidła białego / a zwlaścza człowiekowi nietustemu jest to lekarstwo pożyteczne.

m **I** Też ktoby miał rane ktoreby dla wielkiej wilkości nie chćiała mu sie zgoić / zetrzy skóre Linbowa / a zäsypuy tym prochem / wysusygia / y zgoi bärzo dobrze.

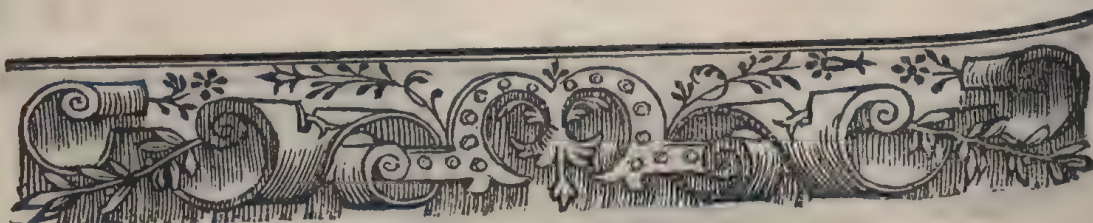
Pirola. Wintergrün.

Rozdział cxb.

O Ziele Gruszczyca w Leście roście / List ma podobny ku grusce / äbto na ktorym list roście / jest twarde / korzonki ma mäte i ćientkie / jest to ziele gorzkie y ćirpnace / złożone od ognia y ziemi / a tāt jest przeciwny mocy w ränionych suchemi ran / albo tuczonymi / Też z wysoka wpadłych / kwie zbiegłość w kuperzedzi / zetrzeć to ziele a dąć sie go napić z Reuponticum / y w żyłach zle zbytki trawi / rany otwierając goi / y otokowi broni mnożyć sie do rany. **I** Też przepukłe rzeczy albo przerwanie spai / owrzędzenie w mecherzu y w macicy goi **B** **I** Gdygo przywarzy / a ta woda wymywa rany smrodliwe / przytożywszy do tey wody häłunu / gnoy z rany wycyściac y smrod odeymuie / rozgnijac sie ränie nie dopuszcza / wile wrzod na nodze goi / y wrzod ktory zowa räl / nie dopuszcza sie mu rozszerzac. **I** Też gdy ię na miejsce przepukłe przywioże albo wwarzywszy tuche sniego pę / przepuknienie zwiera / albo go nakłasc w worek / a w warzywa

Gruszczyca /

warzywŝy iŝ w czerwonym winie przyłoŝy
ŝy hatunu a wody przylawŝy / ciepło na prze-
pućline przykładać a przywiezować / ŝeby
tę na tym trwato / A to maŝ czynić do ieden
naŝcie dni / ieden nie wiele ŝoba ruŝać / y o
wŝem ŝakania ŝe chronić.

E Gdy ŝa warzy w piwie a to piwo pije / ta-
manie y kłocie wnatrz odcymuie.

Qab/

Quercus. Eych baum.

Rozdział cxcvi.

A Ab ieŝ Drzewo wielkie / Ktore
go liŝy y ŝoladŝy debiantki godza
ŝe w lekářŝtwá. Naprzod tedy
o liŝciu bede powiádać. Sa ŝim-
nego y ŝuchego przyrodzenia /
máta moc wyluŝáca y ŝetogáca w kúpe /
Teŝ zwieráca mieyŝcá przepućte / álbo
przerwane.

B Teŝ warzyć liŝty debowe / báble / roŝa / po-
ŝienki / látrycy / a to pić / tedy owrzedzenie
álbo ráníenie płuć go / czerwona biegunka
ŝiŝanawia / y wróćanie. Proch z liŝtu debo-
wego / rány ŝula.

C Teŝ gdy wwarzyŝ liŝt debowy w czerwo-
nym winie / a ktemu Aloe przyłoŝyŝ mirry / a

tym wŝtá bedzieŝ wymywać / ŝmrod ich odcy-
muie / ŝeby ŝábo ŝiedzace vmocnia / mieŝo o
koto ŝebow ŝciencza / w dziaŝtách rány ŝpa-
ia y goi.

D Teŝ warzyć liŝty w czerwonym Winie / a
tym wymywać ŝwieŝe rány / a ŝwirŝchu ŝaŝie
liŝtem przykładać / to ŝámo ráne goi / Ale ŝá-
ra ráne muŝiŝ wygnóć. Bowiem to lekář-
ŝtwnie przemoŝe tey kú zgoieniu.

B ŝoladŝ teŝ ieŝ ŝimnego przyrodzenia w
piwŝym ŝopniu / a ŝuche w wtorym / ieŝ teŝ
ćirpnacy / a ták ŝwoia ćirpnoŝcia biegunki
krwawe y mocŝ ŝaŝtanawia.

H Proch ŝniego wczynić a zmieŝać z Roŝá-
nym Olejkiem / a ná gorace bólaćki po kúby
ŝe teŝie nie zmocniły / wczyniŝy plaŝt / przy-
kładać / y okoto wrzodow rozládać / a
to plaŝt ten okładać / goracoŝć rozgania y
gryŝienie.

Q Czáŝućki ktore ŝiedza ná iednym końcu ŝo-
ledzia / gdy ŝnich proch wczyni / a rozpućci ŝy
wodka bábeŝana iŝby geŝto byto / tym oklá-
dać brzech / biegunka czerwoná ŝaŝtanawia
owrzedzenie trzew goi.

H Teŝ wwarzyć ŝoladŝy ŝporyŝem / a to pije.
trzewá vmacnia / mocŝ mnoŝy / dziećiom /
ktore ŝe w nocy wŝitáia ieŝ dobre pićie. Teŝ
proch ŝlich czáŝulek / wilgotne wrzody
wyluŝa y goi. Debiantka ktora ná debie ro-
ŝcie ieŝ tegoŝ przyrodzenia / co y galláŝ álbo
teŝ ŝoladŝ / moŝeŝ ŝnich lekářŝtwno czynić iák o
y ŝ ŝoladziu / Ale wiedz ŝe te maŝ zbieráć po-
li ŝa niedoŝtáte a pienne / ŝo gdy iŝy ŝa ŝuche
nie po nich / ŝ háłunem a ŝ bolum Armenum
naprzygodniŝŝe ieŝ ich lekářŝtwno.

Roŝa

Rosa.

Rosen.

Rozdział cxcvii.

EST ROŝA ŝimna / w pŝe-
wym ŝopniu / ŝucha w wtorym
ŝopniu. Roŝa ŝmteŝa teŝ ŝu-
cha / godzi ŝe kú lekářŝtwam /
wiele rzećŝ przypáwuia ŝ kúwa-
tkow Roŝánych. Naprzod miodek roŝány /
Cukier roŝány / ŝyrop roŝány / olej roŝány /
wodke Roŝána. Miodek roŝá-

dek rożany tak brwa. Naprzob warz miód
przajny / zsympuy i a potym przecedz / w ktori
miód nakładz kwiatkow rożanych drobno ye
strącawszy a przywarz troche. Cukier roża-
ny tak masz czynić. Weźmi kwiatki rożane /
ktoreby sie lepiej nie dobrze roztwiniely a po-
tym je drobno stray albo siekay z białym eu-
krem zmieszawszy włoż w siankę wystaw na
słońce izby sie tak dobrze zmieszało i w wásito
Syrop rożany tak czyni. Weźmi soku Roża-
nego zmiesza i z białym cukrem a warz w o-
gnia spot godziny / Ktory jest dobry flegmaty-
kom / melantolikom / i też kolerykom młodym
dla umniejszenia duchow ożywiających / i też
kremu jest użyteczny cukier rożany a nawie-
socy kelerykom / Ale flegmatykom wiecey slu-
ży miodek Rożany / a zwłascz z woda w kto-
reyby było warzona nasienie wloskiego Ro-
pru / A to dla wyciszczenia żoladka z nieczy-
stości flegmatyckich.

- B **Cukier rożany** ma wlosność posilająca y
zastanawiająca żywotne biegunki a tak na-
przeciwko czerwonej niemocy jest dobry y na
przeciwko młym biegunkom a w takich nie-
mocyach masz przymieszać prochu mastikowe-
go dla wielkiego posilenia żoladka y innych.
- C **Też Rożany cukier** jest dobry na cielit.
przeciwko wrdaniu z deszczowa woda.
- D **Też naprzeciwko** omdlewaniu y tęskno-
ściom ktore bywają z zapalenia duchow kto-

te od serca pochodzą / a tak wodka rożana y
Syrop rożany y cukier rożany sa rzeczy bardzo
dobre na to.

Naprzeciwko też zapaleniu watroby / y
naprzeciwko głowney boleści / namaż miery-
ce gdzie jest watroba olejkiem rożanym albo
bo skronie / pomoże na ty niemocy.

Komu sie też ciato zbytne otworzy tak i z
pod zbytne plynie / namaż je rożanym ole-
kiem zmieszawszy i s prochem czerwonych
sandalow y białych.

Też Olejek rożany czynia niektorzy / na-
kładaj Rożey w siance Oliwy / a potym je
wystawia na słońce.

Miodek też rożany jest dobry na rozpó-
ny wst / A to gdy go zmieszasz z Rożana woda-
ka / y naprzeciw omdlewaniu y smetkom
gdy sie napije wody samey.

Mozesz też twarz pokropić / i też na nie-
mocy oczu jest dobra wodka rożana / Ser-
pio Pandekta / Zwłecenna w k siegach o mo-
cach serdecznych.

Sok też z Rożey wycisniony zmiesza z
winem / a troche przywarzywszy / bolenie glo-
wy oddala.

Też nasienie Rożane starte na proch / kto-
rym / gdy beda dziasła natarte / bolenie zębom
wsmierza / y dziegna wysusza sam a roża pol-
sie lepiej nie dobrze roztwinię / przytłoczą
iac na nie.

Gdy bedzie w wodzie warzona a troche ocu-
krawana / biegunkę zastanawia / żoladek y
głowe y serce posila / kiedy on syrop na czczo
bedzie piti.

Mozesz też sobie oczy mazać ta wodka ktoby
miał bolenie z lipotnością y czerwonością w
oczach.

Rzodkiew /

Raphanus.

Rettich.

Rzodzial cyrbii.

JEST Rzodkiew ciepła y su-
cha w którym stopniu / a zwłascz
cóż korzeni Rzodkiewiany wiecey
przysusza ku lekarstwu / a wie-
cey świeża niżli sucha.

Ma moc przeciwną y rozpadać / z kto-
rego

na dymioną przytożysz / trudność puszczania wody odeymuie.

T Też woda z rzodkiewie / z blawyńsem / z trocha miodu rożanego / piegi z licą spadza y si-
ność kiedy tym będzieś namázowat.

T Też gdy kto pożywa rzodkiewie / czyni także mu w żywocie wiatry y też rzyganie / wryne pedzi / zagrzewa żoladek. Kto ia iada przed obiadem / tedy wznosi pokarmy ku gorze / a nie dopuszcza ich spotem leżeć na spodku żoladek / a tak y wracanie czyni. Ale kto ia iada po obiedzie tedy stolce czyni / a poćiska po-

T Też gdy rzodkiew będzie (trawy na dot. wárzoną z potrąwami infemi / broni káslu ktory przychodzi z grubych nieczystości flegmowych w pierśiach pánuiących / a tak rzodkiew jest dobra tym ludziom ktorzy puchną

T Też gdy sol rzod- (z strony flegmy zimney. kwiány albo woda iey będzie zmieszána z woda Rakolowa włosy rości y párchy z głowy

T Też na slinogorz jest dobra woda czgania. rzodkwiána gdy ia kto sobie wsta płocze chár káiac długo. Serapio powiada.

T Też wódka z rzodkiewie nápalona / ná ká-
mien mecherzowy jest bázno dobra drobiac a z wryna z cztowieká wypadzáiac.

Chrzan.

Armoratia vel Raphanus maior. Meeretich

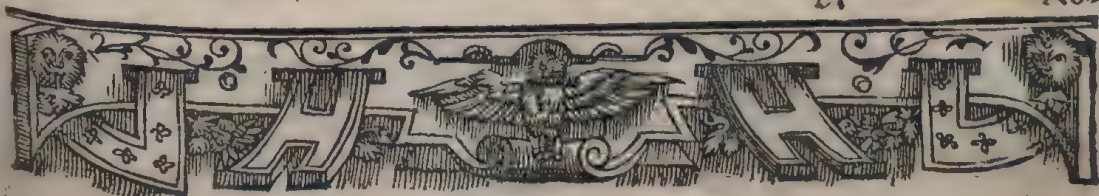
17

Xo4

rego korzenia czynia syrop ktory zowa Oriamel / tym obczyaiem. Weźmi korzenia rzodkwiány a wpusc i w ocet izby moknelo przez trzy dni / a potym go troche w tym ocie powarz / a przecedziwszy osłodzi miodem dobrze obfymowanym / abowiem jest dobry náprzeciwko zimnicy ciwarthacce / a gdy káždego dnia miásth miodu wlozyś dostatek cukru / tedy będzieś miał dobry syropek náprzeciwko zimnicy ktora bywa ná káždy dzień z flegmy flegmy / y náprzeciwko trzeciátce ktora bywa z kolery y z flegmy.

T Też gdy chcesz nieczystości flegmiste z żoladek wsthy wywieść / thák uczyni. Wákray rzodkiewie a náklád iey w ocet a miodu troche wloz a zagrzej / a thák sie náiedz oney rzodkiewie y one wode albo ocet z miodem wypij / a potym wloz pálec w gárdlo co náda iey moześ / wnetki będzieś miał wracanie o nemi nieczystościami ktore sa w żoladku.

T Też gdy náć rzodkwiána w winie wwa-
rzyś z piotynkiem / a potym silucześ z oliwa / a teo siela przytożysz ná twárdosć sledziony / rozeydzie sie pod tym twárdosć / a gdy tego

Rozdział

200.

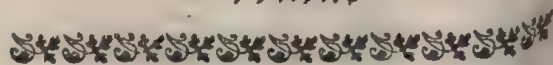
- A** **L** Chrzan iest ciepły y suchy w trzeci stopniu. Chrzanowy korzeń ku lekarstwom sie godzi / a ias kmiarz Chrzan iednakiey mocy iest z rzodkiewia y też ma w sobie wlosności ktore y rzodkiew / iedno iz nietak mocnie.
- B** **I** Plateariusz powiada izby kamien miał chrzan wypadzac drobiac go / a z wlaszcza wodą iego.
- C** **I** Theż woda chrzanowa czyni wracanie gdy sie iey kto napije / a potym palcem pobudzisz sobie wracanie.
- D** **I** Theż listy chrzanowe z spinakiem abo z inymi potrawami pożywane / iadu bronia.
- E** **I** Theż korzenie chrzanowe naczęzo iedzione albo w pićiu wzięte / wielce zdrowiu dopomaga / iedno iz wiatry czyni / a odrzycanie też smrodliwe / a z wlaszcza nasienie iego wryne wywodzi / żywot otwiera.
- F** **I** Theż naprzeciwno suchotom iesth dobry gdy ij wwarzyś az karmiami pożywasz / bo wiem splekta flegme z pierśi wywodzi.
- G** **I** Theż gdy wwarzyś korzenie z wodą az oca tem y z miodem przasnym a tego sie napijesz / wracanie czyni y też zagnilosci wsi wleczaj y rozpablina.
- H** **I** Theż siość z lica zganiania wodą iego.
- I** **I** Theż nasienie chrzanowe w occie wwarzone y w wodzie / kto sie tego napije miałac w ledzionie twadość / zbedzi iey snadnie.
- K** **I** Gdy chrzan wwarzyś wespolek z nacia z korzenim slazowym / a potym sluczesz w moździerzu / a przytożysz tego na twarda flesione / opuchlina vnnieysz sie pod tym zna.
- L** **I** Pandecta mowi. Jam przy cmiencie. wzial doświadczenie o tym chrzanie częstho / kroc / gdy przy ij wwarzy z bobrowemi sroyami iz sie rozeydzie / a tego sie da napić / ma wielka moc naprzeciwno chorobam pierśi zastarzaym / ktore bywaja z nieczystości.
- m** **I** Theż nasienie chrzanowe iest grubych. dobre naprzeciwno iadom iakoby dryakiew. Rasis mowi z powieści Serapionej izby tego wielekroc doświadczył a w prawdzie naleziz sie iadom przeciwi. Tenże też powiada / gdy przywoda z korzenia chrzanowe bedzie wpuśczone na niedźwiadka / wnetżi go wci

ni nieruszaćcym / a potym nadawşy sie rozpućnie. Serapio o tym powiada.

I Theż chrzan po obiedzie iedziony żywot otwiera y wryne obficie pedzi / a po ranu iedziony / onego dnia wşyskiego zachowawacztowieka od eruciny.

I Theż sol wycisniony z chrzanu a z wodką babczana y z rożana zmieszany / na sinogorze iest niewymownie dobre lekarstwo / y owękogoby waż wkaśit / niechay gryste chrzan / niedopusci iadowi ku gorze wstepowac / y owšem moc mu wielka odeymnie tak iz plosdzic niemoze.

Ruta.

Ruta. Rautten.

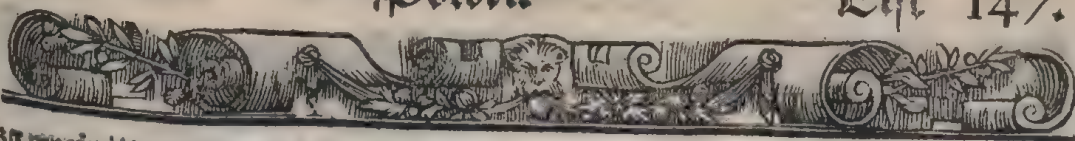
Rozdział 201.

I Est Ruta ciepła y sucha w trzecim stopniu. Iest dwoiak / iedną domowa a druga polna. Tak liście y nasienie godzi sie ku lekarstwom / ma moc rozpazdzaiaca / popadzaiaca y trawiaca glich wilkości.

I Proch ruciany z pietrowym prochem w nos wpuśczoney flegme wywodzi z głowy / y moze

mozg wyżyłcia / a tak jest dobry na przeci-
wko swietego Walantego niemocy / y na in-
ne boleści y ciepkosci glowne ktore z obfio-
ści ognistej pochodza.

C Też wino w którymby była wwarzona ru-
ta z piwonii / z rozmarynem / jest lekarstwo
naprzeciwko S. Walantego niemocy y glo-
we bardzo dobrze posila.

D Też wino w którymby była wwarzona ru-
ta / a ono wino dane ku picciu / miodosć oczu
oddala y wzrost czyści y posila.

E Też wino w którym rucia będzie wwarzona
z piceum / jest dobra naprzeciwko boleści
zebowey / itez naprzeciwko paralizowi jest
dobre wino w którym będzie wwarzona rucia

F z bobrowemi stroym / a z sielem ktore zowa-
nie / jest naprzeciwko / woskłejko / paralizowe.
lice / sok rucianny z erocha prochu / solnki a z

G miodem zmieszawszy daj wypić choremu czło-
wiekowi wznosi pomoc.

H Też kto ma chciwość ku stolcam a niemo-
że ich mieć / warz rucie z dziełanną w winie
a w oliwie / a tak gota z adnica masz siedzieć
na tym zieli ciepło godzinie.

I Też wino w którym będzie wwarzona rucia
z piołunkiem / z bągustkowemi / skorkami / a
ocukrowawszy napijaj sie tego dla zatkania
worek y sledziony.

K Też gdy rucia będzie wwarzona w winie z o-
liwa a tego przystożysz na dymioną / rzezanie
oddala y vryne ku wyściu pobudza.

L Też ku wywiezieniu rzeczy przyrodzo-
nych białych glow / Trifera magnatalk rze-
kacy lekarz albo konfekt dany ku picciu z
sokiem ruciannym mocno wywodzi / y plod
umarty z żywota.

M Też wciżni sok rucianny dany ku picciu z
mirra / albo czopek wciżniony z tych rzeczy a
wtożreć y do macice na noc / wciżni then po-

N Też kto ma oczy plynące albo krowa / żytek.
zafte / thedy sokiem ruciannym z tucya przy-
prawionym albo rozpuszczonym / oczy chore
maczaj pomoc weźmiesz.

O Naprzeciwko ładowi wino w którym ru-
ta będzie wwarzona / pomaga dobre / tak też y
na wlośenie weża plastr wciżniony z ruty na

P rone / vleczaj y iad tlumi.

Też kto sie obloży rucia iże miewscą gotego
nie będzie / thedy taki może Bazyliśka zabić
bez woskłejki flody y obrazu.

Serapio powiada y Dioscorides mu przy-

wiadcza / iż rucia jest rzecz Ethora wiatry
wewnętrzne traw y iurność psuje / vryne y cho-
roby białych glow wywodzi.

Też naprzeciwko morowemu powietrzu
listy ruciannę / wloskie orzechy / figi / wespo-
tek ty rzeczy stuczone a zmieszane mała taka
moc / iż człowiek naciżę tego pożywiać iá
to wloski orzech zachowa sie od morowego
powietrza by też między zarażonemi ludźmi

Też rucia stuczona a z miodem / mieszkał.
zmieszana a na pepet przyłożona / glisty w
dziecinnych żywocich morzy / y kolike z oc-
tem przywarzona a po ranu pita leczy / pu-
chline traci w winie wwarzona / wzrost czy-
ści y wyślnia / a zwlaszcza z oliwa jedzona.

Sok rucianny w nos wpuść / krew z
nosu ciekaca zatkanawia.

Też sok rucianny z oliwa zmieszany a troche
przymażony / robaki skorki w vsach bje.

Thenże sok z rozżanym olejkiem a z octem
zmieszany / bolene glowy leczy / gdy ciemie y
stronie y czolo będzie namazano.

Rozmaryn.

Rosmarinus Coronarij. Rosenmarin.

Rozdział 202.

17

Test

- A** Jest Rozmáryn ciepły y suchy w trzecim stopniu według Mesue / á jest rozmaity Rozmáryn / á wsákoś iednakley mocy iest / ábowiem rospadza nieczystości / odmiekcza / oćiera y przecina.
- B** Sol Rozmárynów z syta miodowa zmieszány / oćy twierdzi / á tak wzrok ostrzy.
- C** Też plaster weżyntony z liścia rozmárynowego á z soku bábečanego / krew zásthána / wia która stolcem wychodzi / tho iest krewá wnice. Ten też plaster wsmierza bolaczi kto re bywáia w stolcu báizo bolace y odmiekcza ie / ichęz zolzy miekczy pod gárdlem y ná kázdym inšym miejscu gdy k te^o korzenia wysokieg^o slazu przytożyś / á z tego weżyńś plaster.
- D** Też wino w którym wwarzyś listki rozmárynowe z ieleniem ięzyki / z kwiatkami bogoragowemi / iest dobre náprzeciwko zolthey niemocy / á gdy ku temu przytożyś ziela noc y dzień / á wwarzywśy bedzieś sie nápij / ábowiem darcie y gryzienie kore bywa w żywoćie oddala / y też vryne y niemoc przyrodzona pántam wywodzi kiedy przytożyś bylice z násieniem kopru włoskiego / z násieniem piostruśczánym.
- E** Sol Rozmárynów z tucya zmieszány / iest dobre lekarstwo ná oćy ostrzac wzrok.
- F** Też rozmáryn wwarzony w winie z czerwona lebiodka á oliwy k nim przytożywśy / á tak tym zmaczay sobie ciáto / tedy obfity pot z siebie wymiedzieś / toć w opuchlinie iest dobre lekarstwo.
- G** Też wino w którym wwarzyś rozmáryn z ruta / przytożywśy troche pieprzu / gdy sie tego który cšlowiek nápije / swistego Wálántego niemoc oddala.
- H** Też proch z rozmárynu z maka kákolowa ábo z otrebami / á oceu kílka tyżek przylawśy / takieś soku chebdowego / zmieszay społem á przykladay ná bolenie nog ktore zowa podágrá / ábowiem ginie od tego tá boleść.
- I** Też gdy wtożyś w lug máieránu z rozmárynem / á tym lugiem głowe bedzieś mył / boleści z głowy wypadza y mógz potwierdza gdy kocenkow k nim przytożyś.
- K** Theż náprzeciwko omidleniu lekarstwo. Day co złoty záważy ktore zowa biántos z winem w którymby był wwarzony rozmáryn.
- L** Też gdy komu cšopek spada dla wilkości / tedy wwarz rozmáryn z pírctrum w wodzie /

á tym sobie wstáptocz blugo trzymáiac cšeplo w vsćiech.

Też náprzeciwko gryzieniu wnetrznemu wwarz Rozmáryn w winie z kramnym kmiem ábo z hányżem / á tego sie winá moześ nápijác po ránu gdyć potrzeba bedzie.

Theż ku wywiedzieniu rzeczy przyrodzonych białych głow y ku poczećiu rychlemu / wwarzywśy w wodzie rozmáryn z roiwonia ktem á tym sobie máćice ma páni náparzáć / y dymioná dla tych rzeczy námiennionych.

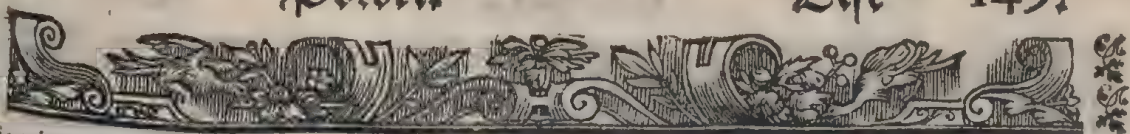
Rzepá.

Rapa. Rúben.

Rozdział 203.

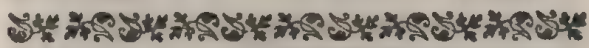
Jest rzepá ciepła y wilka w piętym stopniu / á miedzy inšemi zióły wiecey karmi rzepá y tuczy cšlowieká báizo dobrze / á wsákoś iest trudna ku strawieniu / á czyni wzdecie w čiele y miekkość niciała dla wietrżności ktora czyni rzepá / á stádie mnoży mešczyznom násienie przyrodzone / y pobudza ie ku rzeczám čielesnym / á im lepiey wwarzyś rzepę / ty smáczneyśa y tucźneyśa á nie

a nie tak wietrzysia / zwlaſzczą gdy ia z tu-
 ſym mieſem wwarzyſz.
B Też tym ludzjom ktorzy miewaia w ſthas
 wiechy w nogach boleſci rzepą dobrze wwa-
 rzona w wodzie / a ona woda ſobie ciepło no-
 gi naparza.
C Też naſienie rzepne w winie warzone /
 iad wyciąga przez pot / też gdy waſz kogo v-
 laſt / tym winem maczay mieyſce vlaſhone.
D Też rzepą nadyma / a naſienie rzepne na-
 ſienie meſczyżnam roſci.
E Też maſz wiedziec iż ieſt dwoiaka rzepą /
 iedną domowa o Pchorey tu piſem / druga
 polna ktora zowa rapula według Pandekty
 ktorey ſoł dziwnym obyczaiem vleczą bolacz
 ti herpeſy ktore gryza ciato / y też na fiſtuly
 ieſt nieproſte lekarſtuo gdy thego ſołu be-
 dzieſ wpuſzczat ciepło w fiſtule / y naprzecia
 wto iadom wſełkim ieſt iakoby dryakiew
 rzepne naſienie lekarſtuo.
F Też gdy wwarzyſz rzepę iż dobrze rozewre /
 a potym przytożyſz na nogi / podegre odehymu-
 le / y roſpādliny ktore od zimnego wiatru by-
 waia ſpaia y vleczą.
G Też gdy uczyniſz plaſtr z rzepy a chebdo-
 wego ſołu / a tho ſpołem ſiłuſy przyktaday
 na nogi bolace.
H Też gdy wykopaſz rzepę iedną / a wydtu-
 bawſy ia wtoż woſtu roſpuſzczonego z oley
 ktem rożanym / a to wſyſtko roſpuſc na rym-
 ce iſe bedzie iakoby maſc / a tha maſcia na-
 mazy roſpādliny ktore bywaia z zimną.
I Też liſcia rzepnego wwarzonego z pio-
 truſta / z wtoſkim koprem / z boragiem w po-
 lewie mieſney pożyway / bowiem vryne po-
K Też naſienie rzepne ſpada ſłaki (budza.
 ypiegi z twarzy / a tak wchodzi w lekarſtwa
 takie ktore ſłuży na takie rzeczy / iako z ma-
 kobowa y z blawaiem.
L Też ktoby byt ſrut / cedy rzepne naſienie z
 miodem ma pie / nie bedzie mu iad ſkodziſt.
M Dzieciom rzepne naſienie z koſim mlekiem
 ieſt barzo dobre / czyniacym wolnuchne ſkol-
 ce / y ſlegme z pierſi czyſci mirry troſke y ſa-
 franu przymieſawſy / ale y ſamo naſienie
 ieſt dobre.
N Też woda w ktoreyby byto wwarzone rze-
 pne naſienie / troſthy z licą czerwone y z in-
 ſych ſtron zgania / gdy ta woda beda częſto
 maczane. Druga rzepą ieſt mała ktora zowa
 Polnik / ta czyni wiatry y nadymanie w żywo

cie / a nie chał dobrze thuczy iako pierwſa.
 Serapio powiada.

Porzeczk.

 Ribes vulgaris. S. Iohans treubel.

Rozdział. 204.

A Jekthorzy powiadaia / ſe
 porzeczkę ſa zimne y ſuche w
 wtorym ſtopniu / ieſt drze-
 wo maiać czerwoną owoc
 troche ſłodki z miedziaką kwą-
 śnością y cierpieniem / a
 dla tego zaſiabria żoladek y biegunkę zaſta-
 nawia / także wracanie y pragnienie.
B ſoł porzeczkowy ieſt dobry naprzeciwko
 kordyce / y biegunkę zaſtānawia / ktore nie-
 mocy z kolery przychodzą / chciwoſć ku iedze-
 niu przywodzi dla ſimnoſci ſwoiey przyro-
C Też ſoł tych to iągōd ieſt dobry na (dney.
 troſty czerwone / y na ospice gdy ty namāżeſ.
D Syrop z tych iągōd thym ſpoſobem bywa
 czynion iako z kalin / ktory ieſt oſiebiaiaczy y
 wyſuſiaczy / tak iſy uczyniſ. Weźmi te^o ſołu
 porzeczkowego z poikwarty / ſołu borago-
 we^o dwie kwarcie / naſienia bābeżanego / i-
 17 3. dreł

żowa oddala / y wrzyne gruba z ciałowieką pe-
dzi a prawie iakoby ze krwia / nieft odzi tro-
che z tym korzeniem przykładac mastyki / Se-
rapio powiada.

Jeżyny.

Rubus. Bromberen.

Rozdział 205.

Jeżyny jest chrościcie iako ie thu
widziß wyrażone / ma wlosność
przypodzona oziabiciaca y wy-
susiaca z cierpieniem / także
y kwiat tego / a dla tego listy y
takieß wierzchołeczki tego drzewka goia ra-
ny / ktore sie czynia na podniebieniu / chł w
starych ludzi iako y mlodych dzieci / a to gdy
beda tego drzewka wierzchy żywane / owoc
tego to drzewka ma w sobie mierna ciepłosc
a dla tego y smak słodki ku iedzeniu nie pło-
dliwy.
Ałasienie tego drzewka pokie iefcie niedo-
jrzejie ma być zbierano a suszono / ktore ma
moc wielka zastanawiac każda biegunkę / ra-
kieß y kwiat ie może wczynić na proch stary.
BTeż tug w lewymby wrzalo to siele fardu
le wlosy / a korzeń tego drzewka w wodzie
wwarzony albo na proch stharty / kamien w
nerkach tamiey wrzyne z ciałowieką pedzi.
DTeż sok tego drzewka wrzianiony / parchy
na głowie leczy / kiedy thym sokiem bedzieß
głowe namazowat.

Jw samym posrzedku tego owocu iest ia-
teby bawelna / to niema być iedziono / abo
wiem obciaza pierci y dychawice czyni.

JDiokorides pise / warzone w wodzie lis-
cie tego drzewka abo teytr ostrzeżny a pi-
te / oddala chciwość cielesna / biatem gło-
wam ich rzecz przypodzona zasthanawia /
dziegna leczy plokanie yst thym wwarzenum
biegunke y krwawnice zasthanawia.

JTeż kwiat tego drzewka ktory iest biały / a
okoto swietey Margorząty kwitnie / stuczo-
ny z przasnym miodem a z octem zmiesany /
lupkość z oczu y ogień wyčiaga / a proch z nie-
go pity z winem / kolike ymierza yrostr-
pnego ciałowieką czyni.

Swini pysk abo mnich.

Rostrum porcinum. Psafen roclin.

Rozdział 206.

Jsziele iest mocy chłowej iako
podrożnik / a przeto może mia-
sto podrożniku tho siele braci ku
potrzebie / bowiem sie we wst-
kim z nim zgodzi. Tho siele iest

dobre w goracych niemocach / w febrach go-
racych / na zapalona watroby / y na przeciwo
zapaleniu nerki z goracych wilkości / bärzo
sluży.

JNa przeciwo zimnocy kora brwa czwar-
tego dnia z wysuszenia inych wilkości / wa-
rzyć to siele z kania przedzo / z ielenim iezkie

z dziewana / swesthek / słodkich przytożyć / a
ten syropel pić / y też takie przecyszczenie o-
bierać mas. Waprzod weźmi serwatki ko-
zicy / warz w niej lakticya / fiołki / rozynki / po-
tym dopiero weźmi mirobolani emblicy / a
warz ie w tej serwatce co w niej wrzuta la-
cticya / z fiołkami / z rozynki / a the serwatke.
C Też to nasienie wárzic z nasie / Cpotym piy.
nim wloskie kopru y z korzeniem tego / watro-
ba zatkana otwiera / y zolta niemoc leczy.

Psinki.

Solanum hortense. Nachschatten.

Rozdział 207.

A **P**sinki jest ziele suche w wtorym
stopniu / także y zimne a jest to
czworakie ziele / z tych czterech
rodzaiów jeden bywa iedzony
od ludzi / thy psinki sa ogrodne /
jest ziele niebárzo wielkie máiac gálasti ge-
ste / listki czarne / podobne bázylionym / ná-
sienie okragle kthore jest zielone y czarne / a
gdy dojrzeie thedy beda czerwone y prawe
czarne / a gdy ie przetluczesz thedy naydzie-
sz w nim niektoza wilkość / smáć ma nieiáko
przykwasnietey / ale wżrząty słodki a jest zlo-
żone to ziele nie z iedney mocy według Sera-
pioná / ábowiem ma dwoiakie przyrodzenie
w sobie / tedno zimne a drugie wodne.

B **K**iedy uczynisz plastr z liścia psinkowego /
z kobyłego szczawiu z octem / z oliwa / rozpa-
dza bolaczki / y swierzb / y inke krosty goi.

Tez sok psinkowy jest bázro dobry náprze-
ciwko bolesciam glownym / ktore z goracy
przyczyny pochodza gdy tym sokiem sobie glo-
we namaczasz.

Tez sok psinkowy zmieszany z bláywásem a
z litargirium / z oleykiem rozánym / kázdego
z nich rowno biorac / troche octhu mozesz
nim przyczynic / to lekárstwo mas ná bolace
y zápaliste wrzedzienie / a gdy k temu przyto-
żysz odrzodki chlebowey / krosty grube swierz-
biace tym wleczyś.

Tez gdy uczynisz czopek z soku psinkowe-
go / z soku bábeżanego / przyczyniwszy k nim
troche bolum armenii / a wprawiś ten czopek
w miejsce cháiemne do máłce / zástanowiś
tym plynienie wilkości zepsowanych ktore z
máłce zbytnie pochodza.

Tez syrop uczyniwszy tym obyczáiem. We-
źmi soku psinkowego czterzy uncie / Reubar-
bárum drágma tedne / spiki pot scroputá / en-
tru pot unciey / stárszy ty rzeczy kthore máia
być stáste / zmieszáy spolu a bay po ránu cie-
plo wypić / ábowiem wśelkie niemocy wa-
trobne wleczá y zápalenie iey gási.

Tez sok psinkowy z przázna picy / wśelkie
wnetrzne zápalenie odpadza.

Tez kto ma zápalona watrobe / tedy roz-
moczywszy chuste w soku psinkowym ábo też
w wodce psinkowej áw mleczowej / często
idá ná watrobe przykładać / odehymuie zápa-
lenie watrobne / y theż sámó ziele stuczone / a
przyłożone ná bolesci nożne ábo reczne / bo-
lesci ich wśmierza.

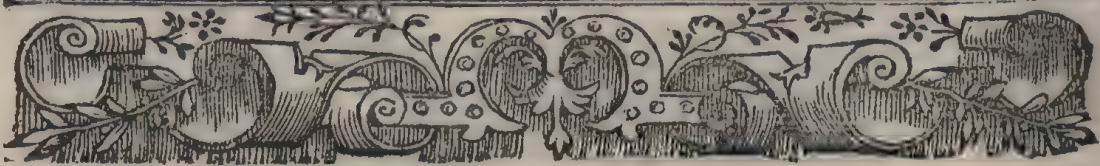
Theż ná gorace sadzele psinki stuczone z
octem / przyłożysz ná sadzel zápalony a ognia
szy pomoc vznaś. Rzadko bywáta tedzione
psinki / ale dla ochłodzenia goracych niemoc-
cy jest przygodne ziółko. Pandektá y Sera-
pio powiádaia.

Spinał.

Spinachia. Spinetkraut oder Dymetisch.

Rozdział 208.

Spinał jest zimny y wilgotny w
pierwszym stopniu / odmieká
żymot y bolesci pierśi y pluc ta-
kieś odehymuie / y kázda boleść
ktora z kolery a zekwie przycho-
dzi. Lepzy szpinak ku iedzeniu niż tobodá / a

giem wyjmule / to dwoie siot przeciwiata sie
melantoliej / roza / miadunka z siotkowym
kwiatem tez maia moc naprzeciwko melan-
G Woda w kthoreyby byl warzony C koley.
spinal / zwrot otwiera y czyni stolce / zagnite
wilkości z zwrotą wypadza / y cieśkość pier-
si oddala / y theż kto cierpi bolenie krzyżow /
grzbietu / ta woda pita kielko razow / wywo-
dzi nieczystości z tych miejsc / a thak bolenie
prześiaie.

Czarnoglow.

Silermontanum. Waldkumel.

Rozdział 210.

S Polug Pandekty y Zniczny jest
Czarnoglow ciepły y suchy na-
koncu wtorego stopnia / maiać
moc potwierdzaiaca / rospadza-
A iaca wilkości slegniste / grube a
klowate / a dla thego otwiera żyły zatkane /
y inſe drogi duchow / moc y rzecz przyrodzo-
na pániam pobudza ku wyściu czasow swo-
ich / dychawice psuie / y cieśkość pierśi odda-
la. Nasienie czarnoglowu w lekárstwie wo-
chodzi / ma moc wypadzaiaca nieczystości
skłazonych.

Gdy to nasienie wwarzyſ w winie / iest do
B bre naprzeciwko zbytniemu zádzierzeniu w
ryny / zatkaniu watroby / sledziony / nerek y
mecherzowo wytyka / a mocnie otwiera.

Proch

Wszakże maia iest rożność w włoſności y mo-
cy ich / abowiem ſa mocy ocieraiacey / omys-
waiacey / y Polery trawiaacey.

C Theż iesth dobry naprzeciwko boleściom
wymkore bywaiia w krzyżach y w grzbiecie
skłazoney krowie.

D Też spinał dla odmięczenia żywota tak
bywa przyprawiony. Weźmi spinał / tobo
dy / lakutki / Boragu / ty wſyſtki rzeczy warz z
miesem świeżym / a tego ziela pożyway / abo-
wsem żywot odmięcza / krew dobra czyni y
chłodzi / ona miesna polewka / a nawiecy le-
cie / a gdyby chciał dla wietſe ochłodzenia
wczynić / tedy możeń nieco kurzey nogi ziela
przyłożyć / a nawiecy w zbytnim zapaleniu
a gdyby chciał wczynić wietſe odmięczenie
żwochay iacność ku stolcam / thedy k temu
możeń przyłożyć ziela Szeżyru / Rozynkow
drobnych / a to spotem warzyć z miesem a po-
żywać tego ziela y miesa.

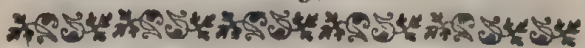
E Też zasie czasu zimnego iesth dobra salska
wczyniona z rzeżuchy wodney / z liścia piotru
beżanego / z mątych pokrzyw / z włoſkiego ko-
piu / z spinał / a tego możeń zawſe pożywać
wyiaowyſy iżby bylo zapalenie wewnętrzne / tedy
masz tego poniechac.

F To też masz wiedzieć / iż częste pożywanie
trch iarmużow spowleści Auerrois quinto
Colliget. Ktory powiada / iż kázy iarmuſz cwy
ni w cieie melantolia / iedno lakutka z bora-

- C** Proch tego ziela nasienia z suchemi figami zmieszany a pożywany / na tęż niemocy przerzeczone jest lekarstwo dobre.
- D** Też kurzenie uczynione z ziela czarognogowego / z bożego drzewka / chorobe przyrodzona białych głow wywodzi / y wryne obścicie pedzi y rzezał odeymnie / a nawiecey gdy to dwoie ziele w winie wwarzyś a na dymioną ciepło ras osm przytożyś maczając ie w oney wodzie w ktorey wrząły ty zioła.
- E** Też wino w ktorym będzie warzony czarognogow z korzeniem koscicowym / jest lekarstwo naprzeciwno S. Wálántego niemocy. Serapio mowi za kthorym Dioscorides poświadcza / Moc przy tego ziela jest zagrzewająca / to jest korzenia y nasienia iego.
- F** Gdy sie kto napije winą w ktorymby było warzone to korzenie z nasieniem iego / cieśkość pierśi odpadza y wryne obścicie pobudza y podniosła macide wzgore na dot zniża / y płod umarty z żywota wywodzi / zle trawienie żołądkowe naprawia / thakże y wiatr obe posila / a gdy ktemu pieprzu przytożyś a tego sie winą napijiesz / od v siebuienia broni / a tak dobrze to wino pić zimie z wtaśca kaby iaschat na droge w wielkie mrozy.
- G** Też gdy sie człowiek napije troche tego ziela / a potym uczyni cielesny uczynek zżona abo z iaka białą głowa / moenie sie płod pod tym wiąże / y w niemych zwierzetach tak sie przysgadza / Pandecta / Alucenna tego sa świadołowie.
- H** Też wino w ktorymby było warzone korzenie z nasieniem iego boleść grzbiethowa oddala / a gdy ie w rozanej wodce wwarzyś / a tey wodki sie napijiesz / boleści głowne v smierza y strzykanie vskramia.

Gorczyca.

Sinapis. Senff.

Rozdział III.

- A** **G**orczyca jest sucha y ciepła w czwartym stopniu / a jest dwójak / a / jedną jest kthorey nasienie zwierzechu jest troche przyciemniesz a wnatrz białe / Druga jest kthorey nasienie thak z wierzechu iakoy

wnatrz białe / jednaka moc maia / iedno jest pierwośa jest weitsey ostrości. Ma być obie raną Gorczyca coby niebyła zwiedla / i gdy ia rozgrysz tedy wnatrz biała jest.

G Liście gorczyczne jest ostrey mocy / thak sie przyfczy pod nią ciato / a nawiecey gdy ie zerzesh zmieszasz z korzeniem ománowym starym a przytożyś na gołe ciato / thedy po godzinie pecherze sie wezdma z ktorych woda poydzie / a tak naprzeciwno denney boleści pomocno jest.

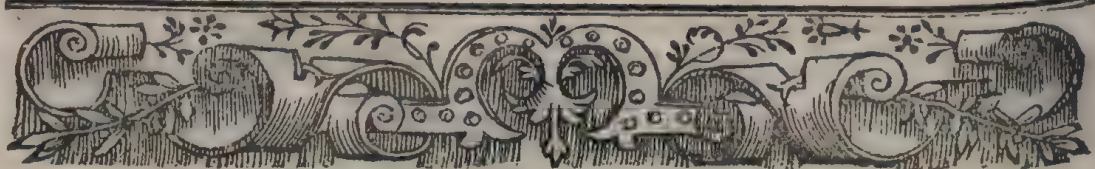
G Gdy thy prochy zmieszasz z oleykiem bobkowym / a pothym thym oleykiem pomasz sweterz abo krosty grube / gina od tego / Toż theż boleści sledziony vsmierza / gdy ia thym oleykiem namasz.

G Gdy korzeń gorczyczny świeży wtożyś na bolacy zab / vspokai bol.

G Też ma moc potwierdzająca / trawiaca flegme mozgowa gdy i kto będzie żywał / abo uczyni płokanie vstprochu korzenia gorczycznego / z prochu piretrowego / imbirowego / miodu rozanego knim przylawsy / wodę babczaney spolkwarty / ploczje sobie thym vsta ciepło. Thoż też płokanie czopek vpadły podnosi / gdy sobie często będzie vsta plocat.

G Też gdy uczyniś z gorczyce / z żółtkow iaciecznych a z trocha soli masec / a przytożyś iey na żolzy rozchodza sie pod nią.

Też

Squinantum vel luncus odoratus.

Camelshew.

Rozdział 212.

Się sie Squinantum zamow
 sie ktore zowa plewa wielbta
 dowa. Bowniem wielbladowie to
 siele rądzi iedza. Pandekta z Al
 uicenna powiadaia / iże to siele
 w Arabiey bywa nalezione / a biale jest na
 lepsze.

Ma moc czyszczenia flegmy / cho jest gdy
 ie z infem rzeziami zlaczy / iako z paprot
 ka abo zont / abowiem ty rzezy thez wy
 rzucia flegme.

Ma w sobie nieciagle cierpienie / a thak
 jest dobre naprzeciwko biegunkam.

Gdy kto pije wino w kchorymby bylo wa
 rzone squinantum z paprotka / z polna ruta
 oculkowawshy troche / jest vřehciny krop
 naprzeciwko opuchlinie ktora z timney przy
 czyn pochodzi / a kiedy wwarzy w winie z
 pieorze kurezy bolenie pierech jet vřmierzka.

Tez boleści macice v wlkosci zbrentie wy
 susa / a to gdy wwarzy squinantum w wo
 dzie abo w winie z babka / z gicelnikiem / a
 gdy sie w tym panti naparzy / thedy takie pa
 rzenie pomaga naprzeciwko tym niedost
 kom. Squinantum jest siele podobne wo
 dnemu Głazanowi / het omacu ciarnetto.

Rąpska trawa albo Wiel
 'bladowa plewa.

nego/ drugie iest squinantum z Arábiey kto
re ma dobra wonia/ iest lepszey mocy.

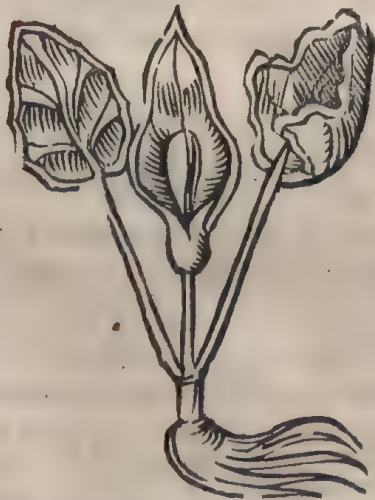
- S** **S** Squinantum w winie wwarzone z bylita
ca/ a gdy tego ktora pani przyłoży sobie cie
plo na dymioná/ niemoc przyrodzona y vry
go/ Też wino w ktorimby bylo (ne pobudza.
wwarzone to siele z nasieniem kopru włoskie
go/ vryne wywodzi. Korzeń tego ma w so
bie cierpienie/ a thak sžad ma wlosność
krwie ząstánawiania/ Serapio mowi.
- Z** **S** Kwiatki tego máte máia w sobie cier
pienie/ máia moc zágrzewáia/ odmiek
cziataca/ y kámién łamiaca/ kruáwnice kónce
ich othwiera vryne y chorobe przyrodzona
biatych głow wywodzi/ theż wiátry trawi/
ktho krowia pluie/ y boleściam żoladkowym
- J** **S** Oleiek Squinanty iest dobry (pomoc daie.
náprzeciwko świerzbowi.
- Z** **S** Auicenna mowi/ squinantum iesth cier
pnace/ a dla tego kwiatki krew ząstánawia
ia zbytnia z kádkolwiek wychodzi/ Pandec.

Weżownik.

Colubrina. Waterwurz.

Rozdział. 213.

- S** **S** Weżownik iest ciepły y suchy/ iest
siele kthorego korzeń ku lekárst
wam iest vřteczny/ Pandecta
z powieści Serapiona/ kthorypo
wiáda iż Weżownik iest dwoiaki:
jeden wiethszo a drugi mnieyszy/ wiethszy ma

rości podobne weżowi/ albo iże ma moc
náprzeciwko iadom/ ale mnieyszy weżownik
ma liście wáskie a długie Pandecta z po
wieści Galená Capitulo o weżowniku mo
wi/ powiádaiać iż moc korzenia weżownika
wego iest subtylnieysza niż korzeń obrastow/
ma w sobie nieiáka ostrość y gorzkość y theż
cierpienie/ a iest ciepły y suche w pierwszym
stopniu. Ma moc rospadziáia y oczyszc
ciáia.

S **S** Sok weżownikow zmiesza y wodá rośi
na/ a z strocha bláwásu/ wystaw na słońce
przez trzy dni/ a thym lice námacza/ abo
wtem biata twarz czyni y flaki z niewspadza.
S **S** Theż na fistule iest dobry proch z korzenia
weżownikowego/ cho iest gdy ij zmiesza
mydlem czarnym z apteki/ a tego wpuszcza
w fistule/ bowiem rozszerza dziure tej
fistuly/ a wysusza ia bázdo dobrze aż do samey
kości/ zle mieso trawia/ a potym y zta kość
może być wyrzuconá pod ciálem zgnilem.
S **S** Też náprzeciwko Cáncerowi kthora iest
bolaczka bázdo škodliwa thak iż mieso páda
gdzie sie wkorzeni/ a tak weźmi proch z te
go korzenia weżownikowego dwie drágmie
wapná niegástone icone drágmie/ zmiesza
ty rzeczy z trocha winá a z trocha octu/ a w
czyn z tego iáko by kólaczek/ kthory vsuś do
brze ná skorupie/ a vsuś y wśy wczyn z niego
proch/ kthory wpuszcza w fistule abowię
ści ráne/ wyiáda zagnilość/ a thak leczy ten
S **S** Theż ku zbieraniu wrze/ C wrzod Cáncer
dzienice y ku przepuszczeniu tej/ ku wywie
dzeniu choroby przyrodzoney biatych głow/
zielone liście tego weżownika wwarzone w o
leiu/ a teo przyłoż ná wrzedzienice/ zbierze
sieropá pod tym plastrzem a gdy wczyniż czo
pek z tego plastru a wlożyś ij ná noc do ma
ńcie dla poruśnienia choroby przyrodzoney
ná tho pomaga.

S **S** Theż korzenie weżownikowe wyczyśca
nieczystości flegmistych grubych/ ielicá y zo
ładek a zwłasczá wino w ktorimby był wa
żony weżownik z ielenim ięzykiem/ otwiera
y wyczyśca zátkania y wśelkie nieczystości
flegmiste z watroby/ z szezony y z neret/ abo
wiem grube nieczystości subtylnemi czyni/
Woyciech o mocách ziół mowi/ thak wczyni
zátopay weżownik skoniczen do siemie a fe
da robaki sžego/ z kthorych robaków gdy
wczyniś proch a wlożyś go w káganiec gorá
iacy/

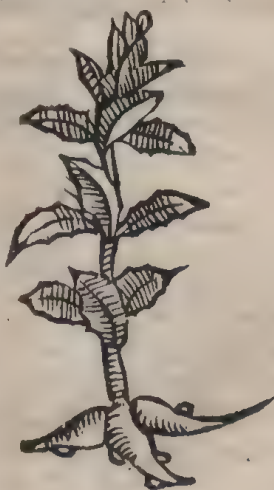

lacy/ tedy wyrzyś okoto onego kaganica wiel-
kość weżow.

Cisie iayka.

Satirion. Knaben Kraut.

Rozdział 213.

ści smrodlive/ y rany ktore pochodzą z wrzo-
dow smrodlivych goi rope z nich wyczyści-
iac/ y też awierzb kthory pochodzi ze kwie
spaloney toleryczney wysusa/ y theż ma moc
zasthanawiać biegunki/ gdy sie prochu the-
go ziela nąpięś z winem.

I Drugi sposob tego ziela ktore zowa Alar-
nem/ też ma podobna wlosność z tymi lisie-
mi iayki na ty choroby/ ale nie tak mocnie/ a
ma kwiarki przizolte. Gdji stuczesz cikiwiat
ki z oliwa a przytożys na stolec poćieraiac go
tym dla otworzenia krawonnic aby krew z
nich gruba wychodziła/ k temu snadnie przy-
I

I Jest drugie ziele z tego też rodza/ (dzieś.
iu ktore nazywaja palma Christi to jest dloś-
boża/ ktorego listki przypodobaja sie listkam
pierwszemu zielu/ to jest lisim iaykam/ ale sa
miejże matac w sobie nieiako czarność na/
krapiana. Tho siolko iadowi skodzić niedo-
puszcza y czarow taki czlowiek kthory ie przy
sobie nosi bac sie niemoze. Pandekta mowi/
jest cieple y suche w wtorym stopniu/ ma też
wlosność czyszczenia ciata od kazdych zma-
zego/ posila zyliste czlonki tho jest piete żyly.
Pandekta z Alwicensa powiadaja.

Kocenki żolte.

Amarantum citrinū. Mottenkraut/
oder Rheinblumen.

Rozdział 214.

Rocenki żolte jest cieple w wto-
rym stopniu a suche w trzecim/
ma drobne nasienie podobne na
sieniu Bożego drzewka/ ma w
sobie nasienia dosyc/ listki gest-
A

iedno iż nietak gorzkie iako piołyn/ ma theż
wonia przykra/ ani też jest tak cierpnace iako
piołyn/ a thak y mocy jest rożney niżli pio-
tyn/ abowiem żoladkowi niesluzi/ chrobaki
zabija w żywocie kiedy stuczesz tho ziela a
plastr z niego weżnys y przytożys na żywot/
y theż ku picciu mozesz tego ziela dać naprze-
ciwo tym rzeczam.

B Też gdy kto pożywa kocenkow z miobem
zabija chrobaki y wypadza ie z żywota przez
stolec/ takież wwarzone kocenki z soczewica
w winie abo w piwie/ toż weżnia.

o

po

I Jsie iayka jest ziele cieple y wil-
kie w pierwszym stopniu/ ma list-
podobny listowi Liliowemu/ y
kwarki podobne kwiartkom lilio-
wym/ iedno iż drobne a gesthe.
Korzeń tych lisich iatek w lekarkwa wcho-
dzi ktory jest słodki/ wilkość korzenia thego
jest czyniaca nadymanie/ a z tad czyni chci-
wość cielesna.

B Wino w ktorymby był wwarzone korzeń te-
go tho ziela/ a pite pobudza ku iurności/ a
korzenie iego w miesie wwarzone z winem
wysusze k temu weżynkowi cielesnemu czlo-
wieka sprawuje.

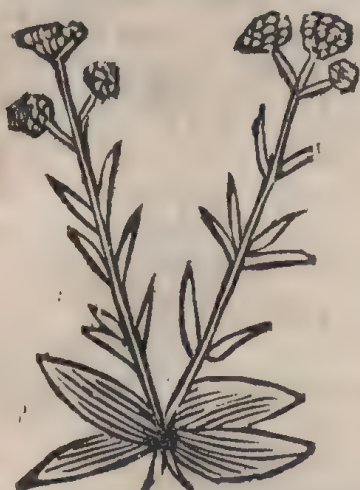
C Dioscorides mowi/ iż gdy maż tego ziela
wiele pożywa/ thedy syny plodzi/ ale gdy go
troche ie/ tedy sie dziewczki od niego mnoza.

D Panie abo niewiasty we wlosach daja me-
som korzeń lisich iatek starty na proch z mle-
kiem kozim/ dla pobudzenia chciwości cie-
lesney.

E Korzeń lisich iatek ma moc rozpu-
czaiaca bolaczki opuchle gdji stuczesz korzen-
wwarzone a zmieszasz z oliwa/ a potom przy-
tożys na miejsce opuchle y zartwardziate.

F Też sok tego siolka z miobkiem rozanym z
mieszanym/ wyczyści z wszelkich ran nieczesto

- C** **G** Popiół Kocentowy z olejkiem Kocentowym albo z migdałowym olejkiem zmieszany spolem / a tym głowę pórchowatą mąży / aś bowiem pórchy gina od tego.
- D** **G** Olejek sam Kocentowy na brodzie włosy rości kiedym nim namążeś brode.
- E** **G** Też gdy wwarzyś Kocentki żółte a przytożyś na miejsce zapalone / thedy sie niedopuszcza czynić bolaczek iądowitych / iako sa herpestyomena y Carbunculośa.
- F** **G** Też na łuske ktora sie czyni na białościach ocznych / parą z thego ziela wwarzonego w rozżany wodce / a nad ona para trzymay oś to chore / bowiem z niego łuske spadza.
- G** **G** Też wino w ktorymby było warzone tho ziela / ciężkość z piersi wypadza.
- H** **G** Też gdy Kocentki wwarzyś z piolynkiem w prostej wodzie / a osłodziwszy troche day sie tego ciepło naczęzo napić / a bowiem chrobaki z żywota wypadza y morzy ie.
- I** **G** Theż wino w ktorym będzie warzone tho ziela z bylca a z nasieniem piotruszczanym / w ryne y chorobe przyrodzona pániam ku wyściui pobudza.
- K** **G** Też olejek Kocentow żółtych jest dobry na przećiwko zimnu zbyt niemu kthore bywa w febrach gdy tym obyczaiem namążeś ciepło grzbiech albo pulsy y rąk y y nog godzinie
- L** **G** Też olejek tego ziela jest do / przed febra. bry na wkasenie weży y inszych iądowitych
- M** **G** Też wino w ktorymby były y / zwierzat. warzone Kocentki z draganchem zagrzewa piersi / ale maś ocukrować iżby było słodko.
- N** **G** Też jest to ziela dobre na przećiwko rzeza. łowi y na zatkanie sledziony y watroby przy. tożymyś troche ielenich ięzykow.

G Też gdy chory z niemocy zмага / thedy po. sila żyty piete / to jest gdy sie napijeś wody w ktoreyby było warzone tho ziela z lawenda wespolek.

Szyszkowa lawenda.

Sticados Arabicum. Stichas Krause

Rozdział 215.

Szyszkowa Lawenda / acz y we włoszech inś roście / wśakże na. lepsza jest Arabiska / ciepło to sie. le y suche w stopniu trzecim we. dług Pandekty. Ale Mesue po. wiada ie być ciepłe w pierwszym / a suche w wtorym / ma też w sobie zimnoś / dla ktho. rey cierpnie / a ciepłoś czyni / w nim gorz. kość z ostrością / ktora w nim wietśa / a tak. cieniży / rozpadza / otwiera / y ociera wśyś. kie plugaśtwá / zachowywa od gnicia / ciera. pnościa serce sili / piete żyty mocni / y ktho. mu trzewa.

G Ci ludzie ktorzy máia w sobie zbyt kole. ry a zwaścża w żolodku / niemáia tego ziela. pożywać / a bowiem poruśa sie w nich thá. wilkoś / a czyni gwałtowne wrócanie y zaa. palenie niemáie we wśyśkym cieie. Ma. moc otwieráica żywot y stolce czyni iedno. iżbárzo lekko / a tak maś k temu ziele przy. czynić soli oczkowátey / albo mirobolanow. Indyjskich / kthore rzeczy vmocniáia moc y. spráwe tych to Kocentow.

edy po-
wody w
wendo

krain

y we
je na
to sie
im we
ue po
che w
khor
gorz
a tak
wysze
a ciera
khor

ek kole
o ziela
ch ch
ie y za
Ma
jedno
przyna
lanow
mocy

C Ty kocentki z Arabiey przywożone / E chore
też u nas rosta w ogrodach siane / wywodzą
Melankolia z ciłowieką y flegmę / a thak
mozg y piete żyły czynią / a przeto są bardzo
dobre na niedostatkę głowne.

D Też lawandy dobra garzć / rozynkow bio-
nych pot garzci / mikobolano z apteki dwie
drągmi / a przetłukły tych rzeczy troche w
moździerzu / namocz je w serwatce iżeby thak
przez noc stały / a potem przecedz / a przeces-
dzony weźmi lektwarzu z apteki Diasinico-
nis albo kasyey dwie drągmi / rozmeć czyn-
cie ten lektwarz w tej serwatce / a day trze-
nek ciepło wypić na świeżaniu dla wymie-
dzenia melankolii y flegmy.

E Też gdy weźmiesz naparzenie głowy z tego
ziela / z materanę / z spili celtiki / wwarzyw-
szy rzeczy spotem w prostej wodzie / tedy go
leści głowne niewymownie wsmierza / a z-
wlaścizną które z zimney przyczyny przycho-
dzą / Też olejek tej lawandy mozg potwierdza
y piete żyły y kości zagrzewa a prawię o-
żywia / a gdy sie komu nos zatkanie nieczysto-
ściami grubemi / tedy gdy skłonisz głowę na
pół tego / otwiera dziurki zatłane y oddech
głowie nossem czyni.

G Też wino tej lawandy a telenich lezykow
trochę nim / cebule morskiey przyczyniwszy /
otwiera a wypadza nieczystości od śledzio-
ny y od watroby / y inszych wnetrzności / Bo-
leści żył pieteży każdych y członkowych / wśel-
kim obyczajem używane / oddala to ziele / cze-
go Mesue y Serapio są świadkowie.

Gromowe korzenie.

Asparagus. Spargen.

Rozdział 216.

A Remowe korzenie jest ciepłe y
suche / moc ma otwierająca za-
tknięcia śledziony y watroby / y
nerkę / Też ma moc ociera-
jąca / a nawiecy nasienie we-
spoleć z korzeniem.

B Gdy wwarzyś korzeń tego ziela a ocukro-
waną napij się oney wody / oddala ciepłotę
puszczanie wryny / y żółta niemoc y denna bo-
leść / gdy będzie to korzenie w winie wwa-
rzone.

C Też gdy je w winie wwarzyś z pi-
retum / a tym winem wśia sobie wypłocześ /
bólienie zębów oddala.

D Też gdy go powarzyś dobrze w wodzie /
a potem się go napijesz / tedy żywot otworzy /
y też wrynę ku wysięciu pobudza.

E Też gdy je wwarzyś w winie / a onym wi-
nem omyleś miedysce od weża wkaśone / tedy
iad wyciąga y got.

F Też nasienie tego jest podobne w mocy ko-
rzeniowi / powiada iżby moc korzenia spá-
ragowego psu tadem swym zabijał.

G Powiada iż niektorzy / gdy rogi stopowe
będą zatopane w ziemi / tedy z onych rogów
wyroście to ziele gromowe. Ma też moc ob-
dalająca boleści bioder które pochodzą z fleg-
my wielkiej y z wiatrow / też kłocie chore
bywa w żywocie oddala / a bowiem żywot od-
miera / iedno iże zgaga czyni gdy go khor-

H Korzenie z nasieniem jest wiele pożywa.
la gromowe jest pobudzające wryny / iedno
iż trudne ku strawieniu / y też ociera nieczys-
tości z żółcią / nie bardzo zagrzewa ani też
chłodzi / a cał y z nerkę y też z watroby zatk-
nięcie flegmiste wypadza / a zwlaścizną nasie-
nie / Pand: z Serapi: morwia / ale Plateari:
mowi iżby to ziele było ciepłe y suche w trze-
cim stopniu / thak korzeń takoy nasienie go-
dza się ku lekarstwu.

I Też wierzchy tego ziela niżli nasienie z sie-
bie wypuszcza / gdy je wwarzyś z miedysą albo

2 3 prosta

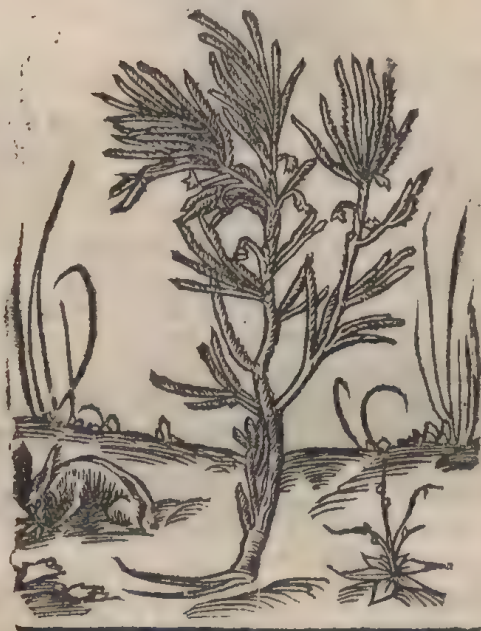

z prosta woda / thedy zatkanie watrobne o-
twiera / y thez ciepkosc puszczania wody abo
kto sey niemoze miec / pomaga tho známie-
nicie / y tez bolesci zotadkowe y inszych wne-
trzności oddala tak a woda / takies y nasie-
nie przeciwo thym tho chorobam iesli barzo
pomocne / kthore moze byc w swojej mocy
zachowane przez cały rok.

Sabina abo Sawina.

Sauina: Sevenbaum.

Rozdział 217.

- A** Sawina jest ciepta y sucha / w trze-
cim stopniu / iedno liście tey cho-
sawiny ku lekarstwam sie godzi.
- B** Gdy wwarzys sawine w winie
a tego sie bedzies napijal / thedy
bolesci zotadkowe y kto cie w małych telitach
wspokala / y rzezał odpadza.
- C** Też sawina wwarzona z nasieniem wloście-
go kopru / z listy wysokiego slazu w winie / a
gdy przytozys na tona abo na dymiona / wryne
wywodzi ktho sey miec niemoze / y rzeżante
oddala / y tez bolesci mecherzowe wlewa.
- D** Sawina ma moc pobudzająca y rozpa-
dzająca zlych nteczystości / a nawiecey gdy
uczynisz z niey parzenie wwarzys ja / tedy y
chorobe pániam przyrodzona mocnie wywo-
dzi / y takies tozysko dziecece z nich wyrzuca

kiedy ja w oliwie wwarzys a przylozys na ma-
Też kto ma chćiwosc na stolce a nie- c cie-
moze ich miec / thedy wwarzys sawine z
dziewana w winie a teo sobie przytoz na sto-
lec ciepto / abo vsadow sie na thym / pomoze
dobrze ku stolcowi przyrodzonemu.

Też naprzeciwo swierzbowi proch wejs-
niony z sawina / zmiesany z siarczanym pro-
chem / z litargiri / z sokiem kobyleo szczawia
przyczynis wleprzowego sadla / a z tego v-
czin maso / a ta maso maży krosty tedy zgin-
ca w winie / a tego wino w nos wpucis cie-
pto / tedy ryme vlecia ktho z sinney przyczy-
ny pochodzi / Pandekta powiada o tym.

Też sok sawiny z miodem zmiesany / wysu-
sa nieczystości zagnite z ran y z krost smrodli-
wych kthore psia ciato zdiowe gryzac te a-
Dla swojej subtylności przyro- C dzia-
dzoney wiecey wywodzi rzeczy przyrodzone
pániam nizli kthore inise siele / iedno ktho go-
czesto pozywa / tedy taki ze krowa wryne mie-
wa y piad zabija w żywocie a umarty wypa-
dza mocnie z żywota / Serapio powiada.

Też listki tego ziela stuczone a z octem
zmiesane / przytozone na rane ktho bywa ze
wrzodu / czyści ta y skula brzegi.

Też woda w kthorey byta wwarzona sawi-
na z blawasem / siności z ciata spadza / stru-
py tez goi kthore z palenia ognistego bywala

Rozchodnik wietrzy.

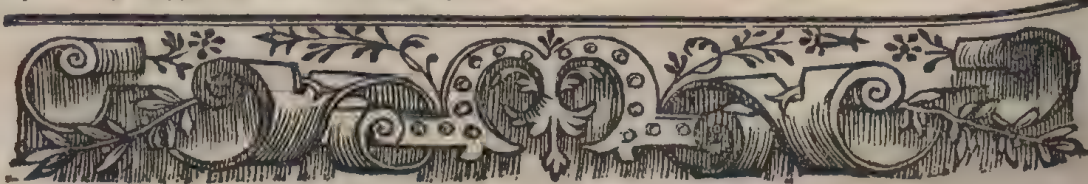
Semperuiua, Hauswurcz.

Rozdział 218.

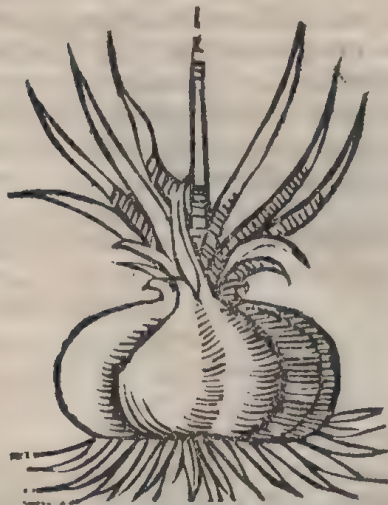
Test Rozchodnik siele sinne w
trzećim stopniu / a troche suchy
poki jest swieze pochy jest wle-
kiey mocy / ale suche niegodzi sie
ku lekarstwu.

Ma moc chlodzaca y zaglebiataca / a tak
gdy ie stuczes a z octem zmiesasz a pochy
na miesce zapalone przytozys / ogien wycia-
ga y ono miesce chlodzi / a tak wsmierza bo-
lesci wypadzając zapalenie ogniste z cztom-
kow.

Też gdy sie kto ogniem sparzy albo wpro-
pens

Rozdział 219.

pem goracym / weczyn masec z rozchodniku tes
go / 3 oleyku rozanego / troche wosku do nich
przyczyniwszy / a thak they maseci przytoz na
miesce sparzone iakoby trzeciego dnia po
sparzeniu / a cieplo / troche they masi maseci
przytadae na miesce oparzone / mozesz pier
wey pomazac spalone miesce czarnym my
blem z apteki ktore zowa sapo / a potym tha
masecia namazy a bedzie lepiej.
D Tez sok rozchodniku zasthanawia krew z
nosu gdy nim czoto namazesz skronie y syie /
wotrobe tez mozesz namazac przymiesawszy
e niemu troche prochu czerwonych sandalow
abowic jest to rzecz czesto doznana / iz krew
zasthanawia ktora sie z ostrzywszy zbytnie
plynie nosem / a nawiecey ludzom miodym.
Jesth dwoiaki Rozchodnik / jeden wietrzy a
drugi mniejszy / wietrzy roscie pospolicie na
miescach na ktorych jest wiele cegly / a nie
gdy tez roscie na dachach domowych.
Mniejszy Rozchodnik roscie pospolicie na
murzech abo na skatach / ten jesth wilki a tro
che cierpnacy.
E Tez sok rozchodnikow jest dobry na herisi
pile / to jest na wrzedzenie ktora z kolery
bywa / czerwona y barzo bolaca a rozszerza
iaca sie po ciecie.
G Tez boleści nog wzdrawia gdy ie wwarzys
z babka / a potym stulksy przytozys cieplo na
H Tez sok tego zmiesany z octem / nogi
pietelny ogien ktory bywa w cionku wycia
ga y psule / Serapio powiada o tym.

Cebulá zamorska.

Squilla. Meerzwipel.

Cebulá mysa jest ciepła y sucha
w trzecim stopniu / jest rzeczoná
Cebulá mysa / iże od nley mysy
zdychaia / abowiem ma w sobie
nieiaka ostrosć ognista / y gorz
kość też iey jest przytaczóná z nieiaka słodko
J Ma moc przecinająca y palaca y C ecia.
thez rozpuszczająca wilkości grubych / y thez
przyetaga nieczystości na wierzch / zachow
wywa ciato od prochnienia y od zagnilości.
J Pieczóna cebulá zamorska / nie tak jest iá
dowita / abo też gdy z octem bywa przypra
wioná / dla tego iz snadniey wyetaga nieczy
stości z dalekich a gteboich miesyc. Pieczo
na thedy cebulá zamorska lepsza jest y mocy
jest rozlicznieyszy niżli thak surowa / ktho ia
chce piec / tedy miedzy węgłem ma ia piec w
ciasto oblepiwszy / a tak ia wsadzic w goracy
piec abo miedzy węgle.
J Ocet tey to cebule mysey tak bywa. Skray
cebule w talerzyl / a potym wiazawszy tak
dy talerzyl niteczka abo wdziac / na nie ony
talerzyl a zawiesic tedy w cień iżeby tak us
chnela przez trzydzieści dni / a potym ie we
zmi a wloz do sklenice a octu mocnego naley
na one cebule a zasie wyschaw na slonce izby
stalo drugie trzydzieści dni. Gdy tym octem
wymyiesz sobie wstha / sciska slabe dziasla a v
mocnia ie / a tak y zeby chwieiace sie potwier
dza / y zagnilości vst wycyzacia.
J Thez gdy wwarzys cebule przerzeczoná z
O 3 miodem

miodem a z woda / a daj sie napić / tedy glos
czyini dobry y lekkość w piersiach y żoladek
posila czyścić i z nieczystości / melankolia y
S. Walántego niemoc / thak sbrarym iako
działkam oddala / kámiem thez tamie w me-
cherzu / y náprzeciwko zádušení kthore by-
wa z podniesienia máćice / test pomocná thá
cebulá / y denna boleść wypadza y bärwe zgi-
neto człowiekowi przywraca / y wzrost posila

D **T**ez sol iey w ucho wpuścżony / sluch czyini
dobry / iak miarż y ná innych wiele niemocy
test to pomocna cebulá / iedno kiedy sie wne-
trze rani ábo rospádliny tedy test skodliwa /
ale náprzeciwko opuchlinie y żolcey niemocy
y parálizowi test bärzo dobra. Auicenná z
Pandekta mowia.

E **T**heż oleiek z morskiey cebule z przásnym
miodem zmieszány ná párszywa glowe pomá-
żány / włosy wraścżja y párchow niedopuszcza

F **O**cet tey cebule kthory w aptekách máia /
ná dychawice y ná kápel test dobry / zágnilo-
ści dziaćl goi w wáćiech dzierżány.

G **N**ad ktorym domem tá zamorska cebulá
bedzie záwieszóná / iádownici chrobacy wcie-
kaja od domu takiego.

H **T**ez gdy bedzie tá cebulá w winie wwarżo-
ná test bärzo dobre to wino / bowiem posila
wnetrzności / wetrobe zápalóna y záplugá-
wiona czyćci / y boleści wnetrzne wsmierza.

Bes.

Sambucus. Holderbaum.

Rozdział 220.

A **T**ez test ciepły y suchy w trzecim
stopniu / ma moc otwieráca /
wypadzáca / y rozganiáca /
y też pot czyiniaca.

B **L**isty bżowe sa wilkie / gdy ie
stucżesz z octem a z oliwa y przyłóżyś ich ná
świerzbiaczkę albo ná gnoisty lisay / albo ná
twarz krostáwa / test wielkiey pomocy / ábo-
wie wysusza y rozpadza ony krosty / á tak got.

C **W**onia thylko kwiartkow bżowych czyini
bolenie glowy ludziom ciepłego przyrodze-
nia iako sa koleryey / y krew z nosa pobudza.

D **T**heż wino w ktorymby była warżóná lá-

wándá ze bżem / thedy tho wino pićhe ryma
traw kthora z zimney przycżyny pochodzi /
ábo z strony flegmy / á nawiecey w ludziodo-
kthorzy sa zimnego przyrodzenia.

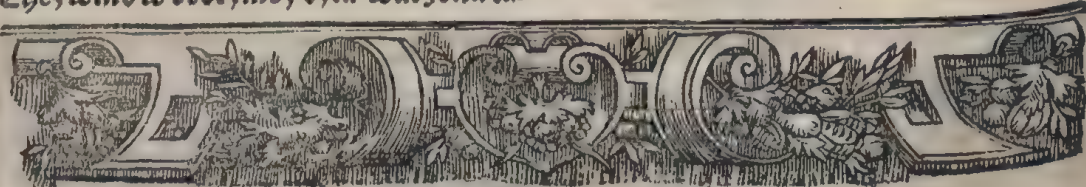
Tez oleiek z kwiartkow bżow ych test dobry
wilkościam zimnym panuiacym w piersiach /
żylách / wonia tego olejku / áczkolwiek czyini
bolenie glowy / á wśakof rozpadza máteria
z ktorey boleść pochodzi glowy / czyini też ru-
mianóść ná licu gdy go kto często wonia.

Liście bżowe gdy bedzie wwarżone z in-
nym iarmużem á bedzie iedżono / czyini stola-
ce / także y wierzchy bżowe czyinia. Ktore mo-
że dlugo chować vsuszone zátkawşy w gárni-
cu / á gdy potrzeba purgácyey / tedy ich poży-
wáć odmiećczywşy oliwa.

Korzeń bżowy z korzeniem chebdowym
w winie wwarżony / opuchłym ludziom test
dobrze lekarstwo / á záśie gdy ten korzeń bedzie
z belica wwarżony w wodzie á ná tym sie pá-
ni wladomí ciepło / twárdóść máćice odmieć-
czy y też ta otwiera y nieczystości z niey wy-
padza y lożyśko wymiata.

Sol tego test dobry náprzeciwko wśak-
nu psá wśiect tego / y spalenie od ognia / wy-
ciaga y goi.

Tez tenże sol czerni włosy fístule sřhula / y i-
nsze rozpadliny / á gdy sol tego zmieśaś z ko-
złomim totem / á troche sol u wysół tego sřazu
á tym pomáżesz bolace nogi / boleść wśmierza
á kiedy

aleby ty w vcho wpuścił/ wsmierza boleść
vfu y pifczenie/ y chrobaki zabija. Serapio
Auicenna y Pandecta powiadała.

Wierzba.

Salix. Weiden.

Rozdział 221.

A Wierzba jest drzewo słone i su-
che w pierwszym stopniu / Moc
liścia y skorek y owocu wierzbo-
wego jest ciepna.

B Gdy wwarzys liście wierzbo-
we w winie przytożysz pieprzu troche / tedy
takie wino kłocie oddala.

C Woda albo wkróp w którymby było warzo-
no liście wierzbowe / broni pojęcia pániam.

D Też woda w którymby był warzony wierz-
bowy owoc / daje wspomnienie kłhoru cilo-
wiel krwi plucie / możesz wspotek warzyć /
abowiem y skorki wierzbowe the wlosność

E mąia która y liście z kwiatem.
Też boleści nożne vspokaja woda ciepła z
wierzba warzona.

F Też ług wczyniony a potym liścia nakładz
wien / nieczysta głowa naprawia / y otreb y z
ntey spadza.

G Też miazga kłhora brwa miedzy skora y
miedzy drzewem / ta nieczystość z oczu na-

dza / y oczy posila ciemność od nich oddala-
iac / gdy tey w nie napuścił.

I Też sok z wierzby rany spala świeże / y też H
zastanawia z nosa płynąca krew.

J Popiół z skorek wierzbowych wysusza wśel I
nie wilkości / aleby ty zmieścił z babcia-
na wodką / tedy biegunkę która bywa ze k-
wia zastanawia / a gdy słym sokiem zmieścił
ocet a pomążeś brodawki albo gus taki chceś
rospadza tey trąci / y infestrosty goi.

K Tenże sok boleści które bywają w vśach / K
wsmierza.

L Też gdy wwarzys liście wierzbowe wespo L
tek z skorkami a przyczynisł Bakti / z bolum
armenum (w aptece ty przedała) a tey wo-
dy cwarde wleciś w zadek przez klisyre / tes-
dy czerwona niemoc zastanawia mocnie.

M Też sok wierzbowy w vfy wpuściłony cieś m
plo / rope z nich wywodzi y wysusza / y też r-
ny goi wysuszać z nich nieczystości ropy.

N Też gdy z samych listków wierzbowych v- N
czynisł plaster / krew zewszad zastanawia.

O Też sok z liścia wierzbowego z wodką wy O
sokiego mleczu a z trocha cukru zmieśany /
w gorącej niemocy jest rzecz bardzo dobra
kiedy sie tey kto będzie napił / y też solta nie
moc wypadza miazgą wierzbową.

P Też liście wierzbowe chłodzi gdy go w tożę P
naciśniesz. Auicenna Serapio powiadała.

Tomikamień.

Trichomanes. Roter Steimbrech

Rozdział 222.

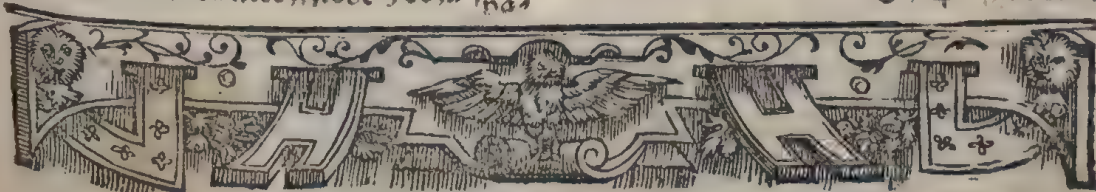

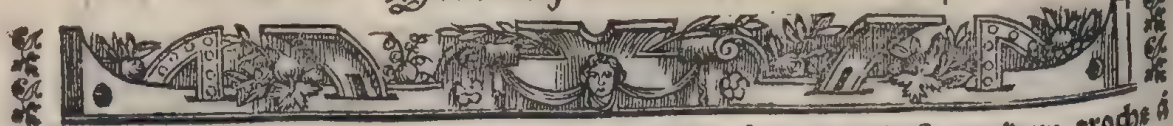
Omikamień jest siele ciepłe y su-
che w trzecim stopniu / jest rzeczo A
no to siele tomikamień iż ma the
włosność / ma też moc rospadza-
iaca y wypadzająca vryny / k-
mien tamte w mecherzu y w nerkach. Theś

kto z boleścią vryne miewa albo kto ieynie
niemoże mieć tomikamień wspomaga.

B Też wino w którymby było warzone to sie B
le z nasieniem włoskiego kopru / piotruszcza-
nym / wroblego prosa / jest dobre pić naprze-
ciwko tym chorobom przerzeczonym / oboim

Polkam

Kolikam jest vžitecne piće / a k temu thej
proch z thego ziela w iaiu dany ku iedzeniu /
jest bärzo dobry y pomocny / äbo vczyni syrop
tym obyczaiem ktory jest wietsey mocyna ty
niemocy przerzeczone. Weźmi ziela lamić
mienia / polney dryakwie / skoczku / każde po
gärzci / kwiatkow boragowych / siolkowych
rozynkow drobnych / każdego z nich pot tota /
näsienia wloskiego kopru / piotruszczanego /
opichome wroblego prosa / hancy / lätreci
ey / każdego z nich po dwie drägmie. Ty rze
czy to jest näsienie masz przettuc troche a po
tym warz w potcory kwarty wody studzien
ney äzeby trzecia część wywrzätä / po chym
przecedz a ocukruy dobrze / ä tego sie nöpjay
po trunku po ränu y na noc. A gdy iuz wypij
iesz ten syrop / tedy weźmiesz the purgäcy na
šwitanii äbo po polnocy. Weźmi benedictę
läpätue / diafiniconis / każdego po dwie drä
gmie / kässey šwiezey pot vncyey / ty lek twa
rze rozpuse z wwarzeniem čwilknym ä pospo
lichym kthore czynia w äprece ä vczyni tru
nel / ä näsaiutrz dla posilenia weźmiesz dja
ciminum kolaczki z äpteki.

A gdyby žywoth bolat äbo ielitä / thedy dyäl
tea pomäzuy / vznaš pomoc wielkä.

B Tež wino w ktorymby bylo wwarżono to
zielo z kwiećim bāgniskow / jest dobre pić na
przeciwko zätkänii y bolesci lewego boku /
gdzie jest sledzionä / y wacrobe chora wspo

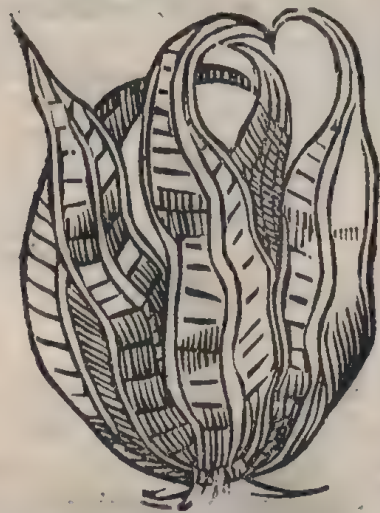
C Tež jest bärzo dobre wino nöpze / maga
ćiwko opuchlinie / gdy bedzie tomikämien w
nim wwarżony z bāgniskow / kwiećiem / z ko
rzeniem wloskiego kopru / z korzeniem sosno
wym z päluchami każdego z nich wšiwšy

po tocie ä przecedziwšy ocukruy troche ä
day pić po ränu trunku cie pio.

Jeleni iezyk.

Phyllitis. Hirtzungk.

Rozdział 223.

Jeleni iezyk jest ciepty w pter
wšym stopniu ä suchy w wcho
rym / ma moc przecinälacy y ro
padzäiaca twärdości sledziony.

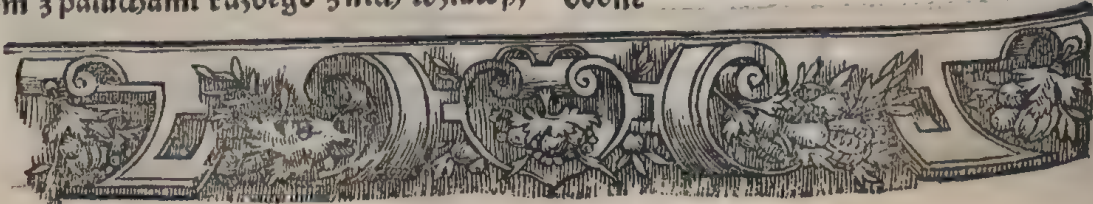
IMa w wšobie nieäto čier
pnoš z gorzkošcia / ä z tadže jest vžitecne
sledzienie ä zwlašcä z octem / a nawiecey w
winie wwarżony z bāgniskiem / ä tego sie wi
na nöpjay ma po ränu ciepto przez kielko
niedziel / äbowiem twärdoš sledziony rospe
dzi y grubošć tey ścięczy. Tho zielo rošcie
na goräch äle przy wodäch.

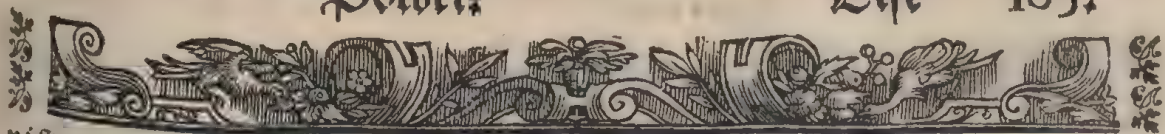
Gdy bedzie lišcie Jeleniego iezyka z liš
ciem wysokiego slazu wwarżone w winie / ä
potym przytož na sledzienie dla tey posilenia

Tež wino w ktorym bedzie wwarżony iele
ni iezyk z piotruszka / vryne obšcie wywodz
thež šczkawkę oddala Wino wwarżone z
mietka z ielenim iezykiem / ä gdy ſj wwarzyš
w winie z mleczem wysokim / žolcha niemoc
vzdrowia.

Thež wwarżony z tomikämieniem žieliem
kämien wypadza z nerę y z mecherzä.

Niektorzy lekarze powiädä ižby plob
pšwat päntam ä broni pociećia ktoza by go
na šwiey nošit. Rošcie tym iezykom žiele po
nä škä

na skatach / na murzech starych / niemiewa
nasiona ani kwiatu ni roszczki / liście ma po
dobne liściu paproczanemu odespodz żolte
naktapiane liście / zowa ie sthonorowic /
ma moc ciepła / a tak przecina y rospadza kłi
owate wilkości / y też kamień wypadza z ne
G Czynia drudzy trojsz z prochu iego / (rek.
z prochu bagniskowego / każdego po drąg
mie / cynamonu pol drągmy / prochu z liścia
senafowego trzecia część drągmy / a tego po
zywają w potrzebách dla tych chorob prze
rzedzonych. Autcena Serapio. powiadaia.

Polna dryakiem.

Scabiosa. Grindt kraut.

Rozdział 224.

Polna dryakiem iest ciepła y su
cha w wtorym stopniu / iest do
bra naprzeciw swierzbowi / to
iest sok iey zmieszany z siarką / z li
cargirum / z oleykiem bobko
wym / a thym maży then swierzb / spedziś ij
precz / a gdy k temu przyłożysz prochu Boże
go drzewka a namażesz thym párchowátch
glowe / spedziś párchy.
Też sok polney dryak wie glisthy morzy w
zywocie a nawiecey z sokiem piotynkowym a
z trocha miodu.
C Abo weżyń plastr na żywot z liścia iego / z
liścia Bożego drzewka / z piotynkowego /
wvárzywszy z woda a z octem troche miodu
przyłożysz / a weżyń plastr na żywot.

Gdy wvárzyś polna dryakiem w winie a
przyłoż na krawawnice gdy z nich krew zby
tnie idzie zastanawia.

Powiadaia o tym sielu iakoby swiety Vr
ban na prozbe swej siostry / ktora zadala wie
dziec mocy tey polney dryak wie / kthorey on
rad często pozylwal / tedy napisał iey ty slowa
po łacinie. Vrbane pro se nescit pretium ica
biole. Nam purgat pectus, quod comprimit
egra senectus. Lenit pulmonē, purgat laterū
regionem. Apostema frangit, si locum bibita
tangit. Tribus vncta foris antracem liberat
horis. Ktore wierse tak sie wykładai.

Vrbane nieumie wypowiedziec tego siela
drogosci. Bo otwarza piersi kthore bywata
zacianione od starosci. Pluca czyści / pieści
y bokow otwiera zatkatosci. Kazdy wnetrz
ny wrozod lamie. Kto sie go wvárzone napije
X bolaczke iadowita antracem spadza precz
iednym siancem. A z thad moze kazdy rozu
mieć iże polna dryakiem iest wielkley mocy
dla tych wymienionych wlosnosci.

Woda w ktoreyby byla wvárzona polna dry
akiem z bukwiaca ocukrowawszy pić / thedy
wnetrzny bol y bolaczke rospadza.

Też gdy kto polna dryakiem stucze z báb
ka przymieszan sy to nich wodki rożaney z
troche octu / a z tego weżyń plastr / ktory iest
dobry na bolaczke antrax kthora bywa ze
krmie ofrey bázro iadowitey.

Też komu ielita stolcem wychodza / polna
dryakiem z dzicwanna iest dobra wvárzyw
szy / a nad nim siedziec / abowiem y krew za
stanawia kthora stolcem zbyenie wychodzi.
Pandelca y Platearius powiadaia.

Szałwia ogrodna.

Salvia hortensis. Edel salbey.

Rozdział 225.

Szałwia iest ciepła y sucha / E oł
szalwiey z oleykiem bobrowych
stroiom / iest bázro dobre na
niemocy pietych żyt / a tak iest
dobry ten sok naprzeciw parali
żowi mážac mieysca paralizem zaráżone.
Theż gdy

- B** Też goy wwarzysz szałwia z rozmarynem z zielim paraliżowym w winie/ a tego sie wino będzie napijał/ jest dobre thym ludzioru ktorym rece drża/ y też wodka szałwiowa do brze rece wmywać dyżace.
- C** Też sol szałwiowy potwierdza dziaślacie dy nim będzieś pomazował albo zmieszawszy z miodkiem rozanym wsta tym plotać.
- D** Też szałwia w potrawach iedzioną żolądek posila.
- E** Też gdy wwarzysz szałwia w winie z piotrušką/ otwiera drogi ku obfitemu wysciui
- F** Też gtowa częsci sol ley/ przymie/ wryny. szałwy troche prochu zebnikowego/ a tego w nos ciepło wpuszczać a potrzymać troche.
- G** Też gdy wwarzysz szałwia z bylica w wodzie albo w winie/ wryne y przyrodzona choroba białym głowam pobudza ku wysciui/ y też płod wmarły.
- H** Też sol szałwiowy czerni włosy gdy sie to pomaze/ też na sadzele jest dobry sol szałwiowy.
- I** Też sol zbytnia krew zastanawia/ cwy. y też ran y zle ktore z krost pochodzą got.
- K** Gdy wwarzysz w wodzie szałwia a pothym przyczynis miodu rozanego troche/ a ta wodka gdy ktory męszczyna będzie sobie wymywał członek ciemny/ sweterz oddala/ thas klesy biała głowa może uczynić.
- L** Też wino w ktorymby była warzona szałwia/ jest dobre ku picciu ludzioru paraliżem zarażonym/ z ktorego też możesz y na miey

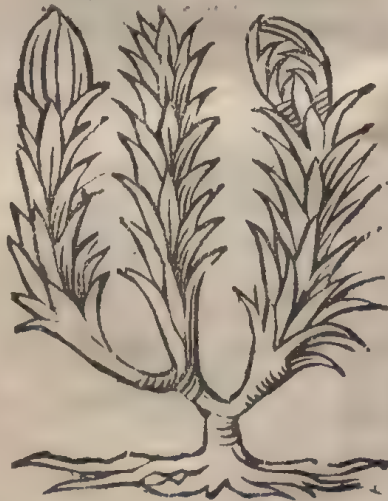
scie paraliżem zarżone przytożyć.
P Powiadaia Ciarnokieżnicy o szałwie/ gdy szałwia wlozysz do gnoiu/ thedy sie z niej vleje praśet/ ktory ma ogonek biały podobny wężowemu/ a gdy z tego ogona uczynia popiot/ ktorego popiotu albo prochu wlozysz w łaganiec/ tedy wyrzysz iakoby bylo w domu pełno wężow. Pandekta. Czego też y Woyciech poświadcza o mocach siot piśac.
T Też szałwia w potrawach pożywana/ czystwona biegunkę stanowi. Też sol szałwiowy rości na głowie włosy po ogoleniu mając głowę. A gdy proch z szałwiey będzie w wodzie wwarzony/ a ona woda będzie głową myta często/ tedy czerni włosy także czlowiekowi.

Narda Indyjska.

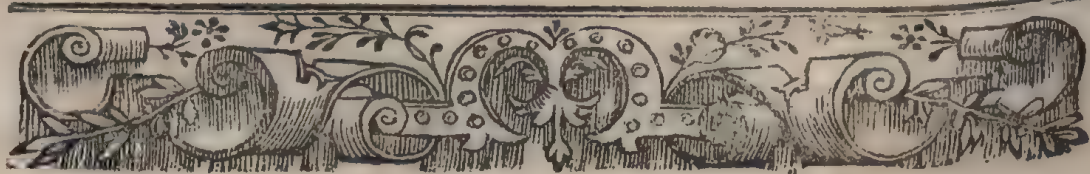

Nardus Indica. Edel fremdt narden.

Rozdział 226.

J Est nardy rodzaj troiaki/ tona Indyjska/ druga Francuska/ trzecia pomowa. Tu o Indyjskiej mamy/ kthora trzech jest wlosności/ cierpney/ ostrey/ goracey. Wino w ktorymby była warzona thas spik anarda wryne wypedzi/ y theż gwośnienie w żoladku w smierza/ biegunkę zastanawia y głowę potwierdza

atwiewy /
ie z niey
y podo
uczynia
wtozys
w domu
y Woy
ac.
na / czt
twiow
azac glo
wodzie
i mych
olekow

ardel.

i. leona
cusa / A
Indi
ch iesth
rey / go
Wino w
da vry
tku w
wepo
wierdza

twierdza y wacrobe / wsthlam zoladkowym
iest barzo dobra / ma thez moc ocieraiaca z
powiesci Serapiowey / y tez trawi wilko
ci zle w glowie y w pierściach / a zwlaszcza
C Spica Indycka ma te moc.

Tez wlosnosci Dioskorides powiada byc
tey to spiknardy / iz gdy uczynisz z niey knoc
przyczynowshy mumiey a troche oleyku roz
nego / a wtozysz y w miesce tajemne na noc
tey zastanawia chorobe przyrodzona pa
mam wysusaiac zle nieczystosci w macicy
ktoreby mialy wychodzić.

Tez iest dobra naprzeciwko kordyace / y
naprzeciwko omdlewaniu / y naprzeciwko
zapaleniu wacrobe / y na zoltha niemoc / y
naprzeciwko boleściom trzyslowym y nera
czanym / a gdy ia wwarzysz w wodzie w kto
reyby pani siedziata cieplo / thedy wrzedzie
nie ktore bywata w macicy wykorzenia.

Tez iest dobra komu wlosypadaia z glowy
abo ze brwi / a k temu wlosy rosci.

Tez dobry na oczy proch tey z tucya zmies
szany z rozana woalka / a z tego uczyni plastr

Tez kto ma mdly mozg / posila (na oczy /
i ledna sama wonia tey to spiki / a oleiek tey

naprzeciwko gluchosci iest dobry / ktora giu
chose z zimnych wilkosci pochodzi.

Wino w ktorzymby byla warzona spika
nida / orwieia zatkanie sledziony y wacrobe

Iest tez oleiek dobry na czlonki paralizem
zarazone / y tez na boleści czlonkowe / Aui
cenna / Serapio powiadaia.

Tez gdy bedzie spiknardy w lug wlozona
tey rosta wlosy od onego lugu / y vmocnia

wlosy niedopuszcza im lesc.

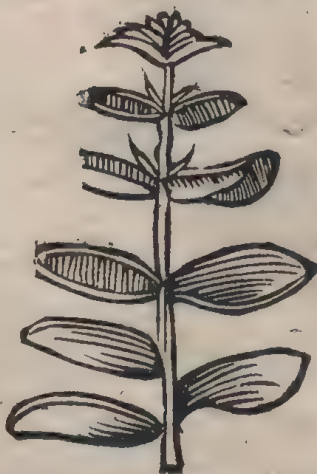
Tez oleiek spiknardy iest woniacy / a
naprzeciwko podagrze / tho iest boleściom
nog barzo dobry mazac ie.

Narda Francuska.

Nardus. Romish Narden.

Rozdzial 277.

A Narda Francuska y w Kalusiech
obficie roscie. Ma listhy dlugie
kthorych barwa rumiana / a ma
kwiatki zolteawe. Lepsa iesth
swieza mataca wonia / gesthych
korzeni a thegich w tamaniu. Korzenie /

kwiecie y galesie w chodzi w lekarstwad / bo
w korzeniu y w kwiecie y w galeskach iesth
obfitosc woniey.

Wino w ktorzymby byla warzona ta narda B
da / vryne pedzi / a iest dobra zoladkowi gdy
ia wwarzysz z piotynem.

Tez iest dobra wwarzona w wodzie pro C
sthey naprzeciw wrzodom goracym wacro
by / to iest naprzeciwko zoltey niemocy / y ko
mu sie zoladek rosciaga.

Gdy ia kto pije z winem / iest dobra na bo D
laczki sledziony / y na boleści wosyckiego zy
wota neret y mecherza.

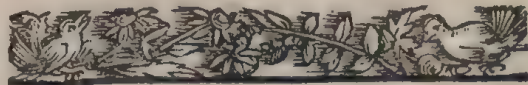
Ocet w ktorzymby byla wwarzona narda E
Francuska / iest naprzeciwko wlaseniu we
zowemu y inszych iadowitych zwierzot y tez
zbrenia chorobe paniam zastanawia.

Wchodzi thez w masci gdrace / a ma moc ku
wiele chorobam vleczeniu.

Kazda narda ma te moc / iz wacrobe y sle F
dzone wspomaga / thez macice w tey choro
bach wselekich gdy sie w niey pani parzyc be
dzie / y thez zbytnie cieczenie przyrodzonych
wilkosci zastanawia.

Ta narda iest podobna Indykciey wpatze G
cieptoscia swa mocniej vryne pedzi.

Nacierza duszka.

Serpillum. Quendel.

Rozdział. 228.

- A** Jest macierzka duszka zagrzewająca y wysusząca w trzech stopniach. Jest dwójaką iedną domową a drugą lesną. Domowa ta sie ściela po ziemi / ale lesna rośnie kugorze. Ma moc wryne pedzić / gdy sie z niej wwarzoney wody napijesz naprzeciwko iadom albo theż plaster weżyniwszy / stłucz tho żiele a przyłoż na miejsce włafone.
- B** Gdy wwarzyś macierzka duszka w wodzie a troche olejku różanego przyczyniś / tym głowa bolaca kupiącym bólem wleczysz / itez pamięć zgineta naprawisz / y zawracanie głowy oddalisz.
- C** Też ocet w którymby była wwarzona macierzka duszka / wracanie kłhore ze krwia bywa zastanawia.
- D** Też wino w którymby była wwarzona macierzka duszka / jest dobre tym którym omdlenie przychodzi / y też tym którym jest rzeka a z cieśkością wryne miewać / a tak y kāmien z nerki y z mecherza wypadza / albo też weżyniś plaster z tej to macierzey duszki z octem / a thego przyłoż na miejsce włafone od pezoły albo od osy / bol y opuchline oddala.
- E** Theż zatknięcie watroby y opuchline tej wypadza.
- F** Też ocet w którymby była wwarzona macierzka duszka / jest dobre tym którzy miewać ochrapienie w gardle y cieśkość w pierśsiach / Pandekta powiada o tym.
- G** Auicenna mowi / kiedy krowy częstho le-

dza macierzka duszka / miastho mleka krowy nich wydoisz.

I Też gdy wwarzyś macierzka duszka z korzeniem kosaćcowym w winie / a potym ocetrowawszy tego sie wino napijesz / thedy slegnie lipka z pierśsi czyści zgaże wsmierza / żoladek posila / theż wryne y przyrodzona chorobę białym głowam pedzi / bowiem ma moc ściencząca / rozpadaćca / y otwierająca.

I Liście y kwiatki sa dobre ku lekarstwu / a nawiecey gdy ie zasyjesz w płocienny worek a zagrzejesz w garncu / a pothym przystożyciepto na głowe / abowiem rymie y wilkości zle w głowie trawi.

I Też wino w którymby było wwarzone to żiele z solkiem lakrycey / jest dobre naprzeciwko kłafłowi.

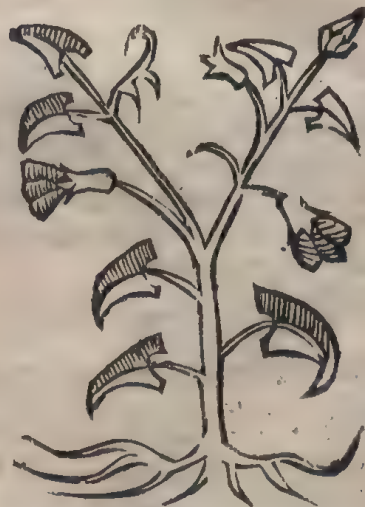
I Też wino w którymby było wwarzone to żiele z hąnyżem / jest dobre naprzeciwko boleściom żoladkowym kłhore przychodzi z wiatrow ostrych. Platearius / Pandekta Serapio powiada.

Sinylo albo Wrzeth.

Glastum siue Ifatis.

Heymisch weid't Kraut.

Rozdział 229.

Rzet jest żiele kłhorem sienną białe i tne fąrbu / zagrzewa y silny moenie.

I Wwarzone to żiele w wodzie / zątwąrdza żywoch.

C **U**stalenie tego na proch stuczone / a z de-
tem tu picim dane / zaśtanawia ściżawke
mocnie.
D **S**ok tego ziela z winem albo z wodą przy-
warzony / twierdzi żoladek / także też y wa-
robie pośila / mecherz słaby ktory wryny nie-
może zatrzymać / wmoenia.

Maieran polny /

Maierana sylvestris. Wilder. maioran

Rozdział 230.

A **T**EST to siele gątejsze / a ściela
B sie po ziemi / listu jest mátego a
C okragłego / białey. lebiode po-
dobnego. **I** To siele jest gorz-
kie y zagrzewające / na każda o-
puchline ażwardziato / y też na trapienie w-
netrzne jest bázro dobre.
D **T**ez kto ma zádzierzenie wody / y kogoby
E niedźwiadek viadl / jest lekárstwo osobne w
F winie wwarzone a na częśo pite.
G **T**akież też y boleści gryżenia wnetrzne
oddala / z winem wzięte / itez puchline leczy /
przez wryne wode z żyty ze wśego żywota pe-
dzac. **I** Też sok z miodem przásnym zmie-
szany / sine miejsce zgladza gdy tym ciato si-
nościa zaráżone namáżeś.
H **T**ez gdy sok tego ziela z octem a z Oliwa
zmieśasz / iad niedźwiadekow moenie z rany

wyciąga / przyłożone to lekárstwo na rane.

G **T**ez bolenie potł gtowy z flegmy y melán-
Polley wśmierza / gdy to siele w wodzie będzie
wwarzone / a ta woda ciepło głowe będzie
naparząc / albo sok wycisniony z tego ziela
ciepło / w nozdrze wpuścżony / a zaciśnawşy
nos chwilkę zádzierzşy / A potym maş nos
wysiękować / aby nieczystości przerzećżone z
gtowy wychodziły.

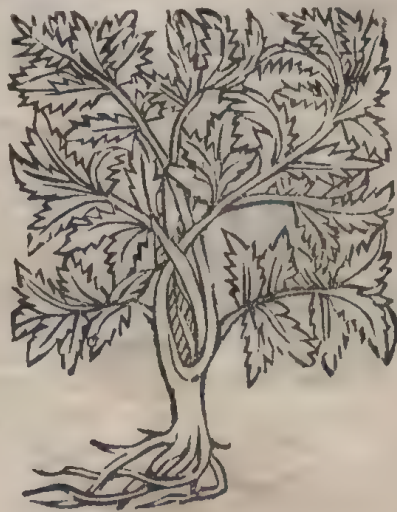
H **T**ez białym głowam ich rzecş przyrodzo-
na pedzi / gdy czopek z bawełny będzie wry-
niony / a w tym soku będzie rozmoczony / a
tám w tájemne miejsce na noc káżeś włożyć

I **T**ez sok tego ziela ciepło w ucho wpuścżo-
ny / sumienie y bolenie wśne oddala / itez na
przećiwko swietego Wálántego niemocy / y
na przećiwko páraliżowi jest wielkiej mocy.

Przymiotowe ziele /

Senecion. Kreutzwurtz.

Rozdział 231.

T O siele Przymiotowe / jest rze-
czono Potácinie Senecion / iá-
koby napirwey niżli ktore inşe
siele stáre było. Roście pospo-
licie na murze albo na stárvch
domiech / iáko sa puskli / listu ma sielony gesty.
Dioskorides / Przymiotowe siele roście na
dáchoch y miedzi opoła / na sámych wierzcho-
tecżkach / tego ziela wyrastáia głoweczki iá-
koby na mleczu / iedno iż mnięysze.

v młodość

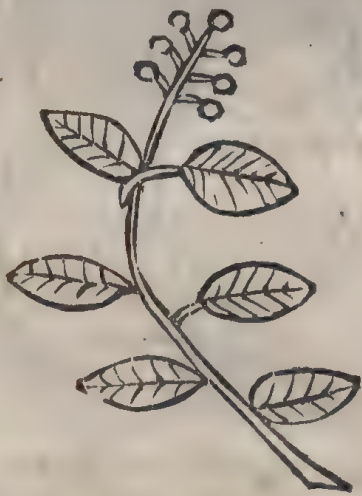

- B** **I** Włosność tego ziela jest zatwierdzająca / a mało się nie zgadza włosnościami swoimi z białką zieleń / bo też list ma chłodzący y oziabiaczy jako białka.
- C** **I** To ziele słuczone samo / a przyłożone na odławienie pietych żył / potwierdza je y spaja / zmiećka mofny zapalone chłodzi / skutkuje to ziele / a z winem zmieszawszy y przyłożyć na miejsce. **I** Też listy tego ziela słuczone / a z wieprzowym smalcem zmieszane / rany cięte goi / przyłożywszy tego na rany / y też bolenie żołądka / bioder / pietych żył / y sławonofnych wsmierza tą masą przereczoną.
- E** **I** Korzeń tego ziela nikczemu nie jest użyteczny / Ale kwiat jego przetłuczony trochę namoczyć w winie białym przez sześć godzin / a kto ma bolenie w stolcu albo w mofnach / ma moc niepospolita leczyć boleści y ogień wyciągając.

Skalny żywiec /

Symphitum Petreum. Stein gursel

Rozdział 232.

- A** **I** Jostkorides / skalny żywiec rośnie na opokach / gąsłki ma podobne Lebiotce / wierzchołki czambrowi włoskiemu podobne Gąsłko tego ziela jest twarde a wmontające / smaku słodkiego / korzeń ma podobny długowarty trochę rumiany / jest miękki jako pater. Który ma taką moc / iż gdy będzie

włożony do garnca gdzie mięso wrze / skutkuje wespolek spaia y zrańcza.

I Tę ziele w pićiu takimkolwiek zabane / pospolu stolce czyni y też wracanie.

I Ładne jest dobre w wodzie wwarzone / a potym s kłistera w człowiekowi wlane / paniam przyrodzona niemoc pite wywodzi mocno / y też umarły płod y żywy przed ciałem z żywota wyrzuca.

I Tenże żywiec / w miedzie wwarzone pierośi czyści y wolne oddychanie czyni / a korzeń jego wwarzony w wodzie / rzecz przyrodzona na białym głowam / y czerwona biegunkę zastońawia.

I Też z octem a z miodem wwarzone / bole nie y szczykanie bólow leczy / a samo ziele przyżuwane / pragnienie y bolenie wstępkore bywa dla rozpędlin oddala / rany spaia y blizny czyni / y też kłócie w żywocie przyłożone / wsmierza.

I O drugim Rozdziału / Ktore też tenże Leokarz Symphitum zowie / jest v nas polski Kow Koscywal / Ktorego opisanie już wysssey było w Rozdziale 55.

Worska kapusta /

Soldancla. Wildt koel.

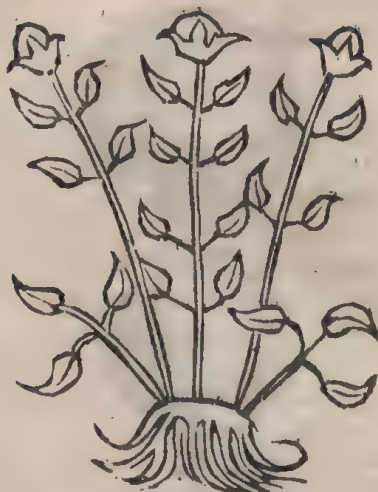
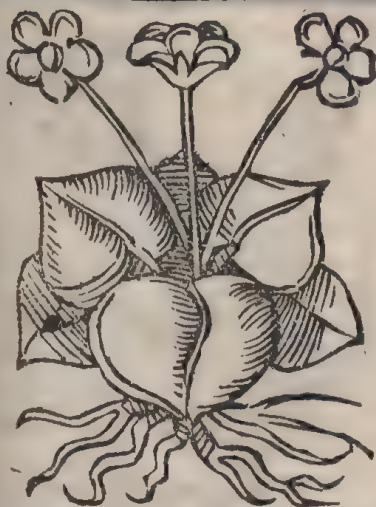
Rozdział 233.

I O ziele jest podobne Kopytniku w liściu / jedno iż jest mniejsze tego niżli Kopytnik / rośnie na gnoistych miejscach / jest ziele grzewiące y ocierające dla

strości swojej stoney.

I Ta kapusta ma niepospolita moc wywodzić z żywota człowieka opuchłego / woda żółta z ktorej człowiek puchnie y żółcie / A to czyni tym obyczajem. Wsużywszy liście tej kapusty / słuczyć w móżdżerzu albo w donicy zwierci / a z tego wyciągnąć proch / a tego prochu daway / na ieden raz / co dwa złota albo pięć pot groszkow waga / z mlecżow / a podobny

Wodła na switaniu / jest niepospo-
 lny mocy / przeciwno wodney niemocy.
 Też Isaac Lekarz piše / iż kopała morska
 jest swiniej wśy podobna / jest ciepła i sucha /
 ma wotofność trawie w żoladku sprochnięte
 wilkości / z których rzyganie pochodzi / wa-
 robe posila y zagnie wilgości z niej / y z żył
 które Mesaráicás zowa / wypadza.
 Wazzenia na ogniu nie cierpi / Ale proch
 z liści iey weżyniony / ma być dany co polto-
 ra z tego albo całe dwa zaważy / y wryne
 pedzi / Wszakże wiecy stolami żotta a zagnie-
 ta wilkość z cztowieką purgite / Powiadaia
 niekorzy / iż też w Polsce roście.

Romonicá włoska /

Sertula Campana.

Welscher Steynklee.

Rozdział 234.

STEK to wzrostem podobne
 Zwoncowi / Powiadaia Leka-
 rze / iżby w mocy było podobne
 Wziance mniexey. Jest przyro-
 dzenia goracego y suchego w wa-
 torym stopniu / listeczki ma konicowi podob-
 ne / jest bardzo gęste / Kwiatu żółtego wo-
 niacego / po którym strażek bywa podob-
 ny Wyce / w którym nasienie sąre gąbate /
 listki ślasy zieloności ku sosnce podobne / ale
 mniexy a woniacie / ma moc piety żyły po-
 silać / y też tym korzy dnie ciepła w stawoch
 jest dobre to siele. Wazzyć ie z ruta / z siatwia

a to pić / tedy otok wszelki rospadza : Ulebo-
 śtateczność oczu naprawia / twarz z siatow
 czyści / Bolesć po kościach wsmierza.

Tez wwarz to siele tak z gtabym / a w tym
 gebke maczay / a przykładay na oćieliny /
 gdy ie kto sobie w boey kładzie / zachowyma
 nogi od dny / myiac w nim nogi z chebdem / z
 siatka / posila żyły y przeguby nożne.

Gdy tego siela nakładzieś w woreczek / a
 przyłożysz na czoło / rymie wysuś / mozg po-
 sila / koby omieniał z iakieykolwiek przycz-
 ny albo od wiatru / albo w zabiću powietrza
 wazzyć to siele z lawenda / z siatwia a dąć pić

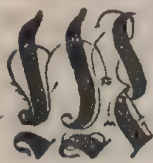
Tez koby paralizem był zarażon / To jest
 koby siąg zabit / maia mu ogolić głowę / a
 to siele rozmoczywszy w winie / a przygrzac
 to przed ogniem / a tak tym ciepło głowę okła-
 dąć / a przyłożyć na to czapkę zagrzały /
 a weżyniwszy proch z piretrum / z imbierem /
 z siela które zowa Anyelski tran / ten proch
 wstrzykac w nos iżby kichat / tym każdemu
 cztowiekowi powietrzyn zabitemu możesz
 pomoc.

Morska gebka /

Spongia marina.

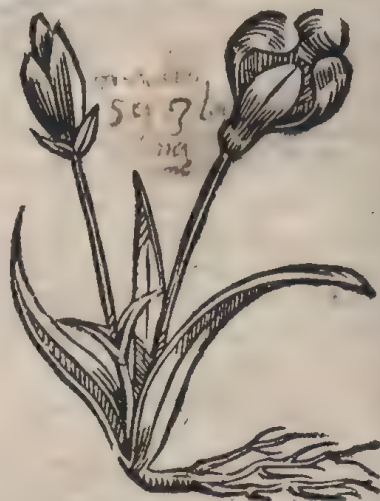
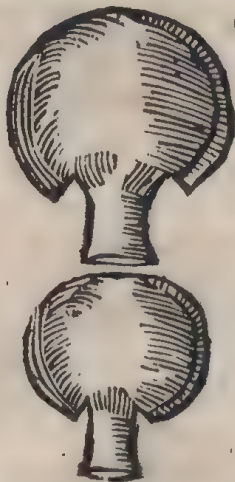
Uerschwant.

Rozdział 235.

STEKIE Gebki sa dwoiakie / Jed-
 ny sa pobielate albo sąre geste /
 maie dziurki maiace / to jest są-
 miec. Drugie sa wielkich dziur /
 a rzadkich / a to jest samica. Ty
 p 2 grzyby

grzyby miewała w swych skutkach karmyć.
Ta bota po ki ieszce świeża na użytecznie y fa
iest/bo w niej moc ieszce trwa/ktorey naby-
ła w morzu/gdy długo leży tedy już ona moc
mieni się/Al tak gdy ma być tu potrzebie bra-
na w ługu ia trzebá vprac. Ma moc zagrze-
wać w pierwszym stopniu/á wysuśa podle w-
torego stopnia bázno.

- B **I** Też moca swa rany spaia y spieka/ zátwie-
ra żyty/gdy omoczy w czerwonym winie/ á
na rane świeża przytoży/ krew zástanawia.
C **I** Kámiień ktory w nich nájdzie/ ma moc
kámień lámáć w cztowieku/ bolaczkę nie ze-
bránę rozgania/ zebránę y przepukle wysu-
śa/ y wrzody (gdy ia w winie omoczy á przy-
táda) zástárzále y wodności ich wysuśa.
D **I** Też proch z gębki (gdy ia na proch spali)
krew zástanawia/ z oczu nieczystości sciera/
knoć gdy wdziałá z tej boty/ á w rane wto-
ży/ ktoraby się zwártá/ rozperza ia.

Wdziejek smrodliwy/
Spaltua foetida. Wändtleuskraut.

Rozdział 236.

- A **E** W Wdziejek ma list takoby
Kosaciec ale dłuższy/ poszodli-
ęcia pret długi/ Al na wierzchu
prácia stracze na trzy grani/ tá-
ko na wdziejku.
B **I** Sok tego ziela/ słáki białe z ciátá sciera
mocnie/ Wdziałáć máść z tego strakow/ z tá-
skrem/ z póluchy/ z grynspanem palonym/ z

starym sáblem/ á tym się mázáć/ á liściem
bábeżánym zwierzchu okłádać.
I Korzeń tego ziela kóści złamane zraśca
Ten sam cytko/ á stracze z násieniem biał-
rzemny w lekárstwie/ nie liście.

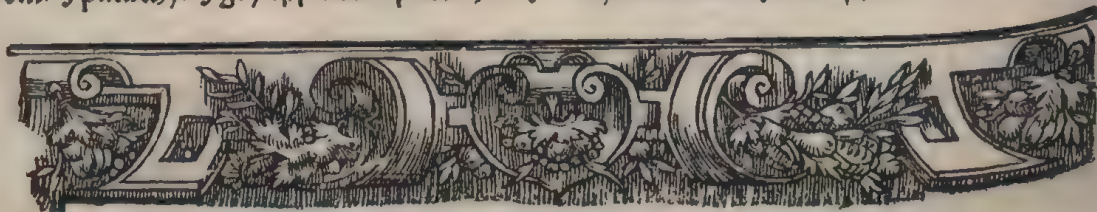
Wydło/

Sapo. Sappsen.

Rozdział 237.

W dło czyści/ ociera/ zagrzewa/
mleczę/ rozpuszcza/ wrzody y
bolaczkę pod nim się zbiera/
otoki mleczę/ słucę ie z mas-
ła Kozoroczowa y ze lniana/ á
tym ciepło okłádać/ á zwłasczá Weneckie
mydło na to iest nalepse.

B Ciepki z mydła dziatać z Weneckiego / a do zaktu wetknać / trzewa miękcy y boleśc ich leczy / y przechody dychania rozpzesztrzenia / nieczystość z ciała sciera.
C Też twarde otoki miękcy tym obyczaiem / Ciapzod wziąć gład słazowy a vsuszyć ij / po tym vsuszywszy zetrzeć na proch / potym włożyć mydła weneckiego / Olejku liliowego / Olejku Siolkowego / toiu Jeleniego / to mydło z Olejki rozpuścić / a tego prochu wysypać cām / maki Jecinienney / zmieszać to wysypać to spotem a bedzie iako masę / a ta masca maszć wysypki twardości y guzy.

Czabr /

Saturegia.

Sadanei zwipelysop.

Rozdział 238.

E S T siolko niewielkie Czabr / listeczki ma drobiuchne / nietakto ciemno zielone / ma zagrzewaiaca y suszaca moc / smaku jest gorzkiego y kasaiacego / a test ciepley y suchy w trzecim stopniu. Zamulenie stonkow wnetrznych otwiera y przechody ich / zastanowienie ktoreykolwiek rzeczy / to jest moczu albo paniam rzeczy ich przepraszania / macięże czyścić z wilgości stych wodnych a białych / plod umarty wypada y loży.

sko / pierśi czyścić przez charkanie wymiatać iac flegme / wzrod zemdłony / ostrzy co sie sta wa dla wilgości zimnych.

B Też Czabr stłuczony z psentca / boleść stawa wowa leczy / gdy na nie przytoży / z winem ij wwarzyć / a to wino pić / nadymanie y gryzie nie w brzuchu ysmierza / a żoladek posila.

C Też chciwość ku spaniu skodliwemu / obdala gdy go stłucze z octem / a głowe nim okładac / iako w zachwyceniu powietrza / y w innych przygodach / ktorym sen skodzi.

D Też gdy ij stłucze / a tego sobie pání przytoży prawie na miejsce tajemne / duszność ktora bywa z zapalenia macięce ztem wilgościami odeymie. Albo sok tego z sokiem rowniskowym / a w tym rozmoczyć bawelnę / potym ta bawelna obwinąć korzeń chrzanu a na to zwirzchu posypać ambra / a wetknać do macięce dobrze głęboko / na te duszność jest to lekarstwo bärzo dobre / y macięce też na miejsce siwe przywodzi.

Gnidosz /

Staphisagria. Leuszwurtzel.

Rozdział 239.

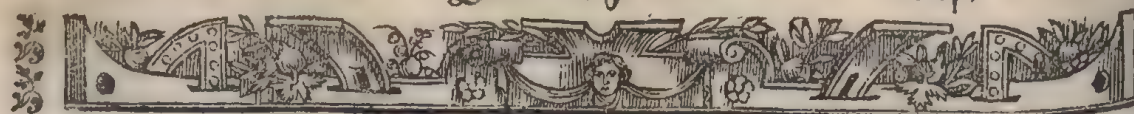

O ziele z białych ston do nadsch ogrodu przysto / wiecey dla tego piekności / niż dla wyteku kwitnie białe / a nośi nasienie w strakach / list według tej figurki / goracey / a przyciągaiacey mocy y też ocieraiacey.

p 3

Ty

Ty siarnta sa z wirzchu poczerńiałe a zmar-
szone a wnatrz białe. Gdy ty siarnta w
sciech żnie/ albo wårzac/ ta woda wsta płocze
mozg czyści y głowe z flegmy/ gárdło y czo-
pek czyści. Gdy z nich proch weźniś/ a w
nos go wstrzyknieś/ kichanie pobudzi/ a takt
mozg wyczysta. Wsy y parchy spadza gdy
ie z miesza z sokiem białey czemierzyce/ a tro-
che Auripigmentu m przysyp/ a tym miesyce
wşywe albo też pårşywe namázuy.

B I Też wårzyc ty siarnta/ a ta woda wsta wy-
mywać/ tedj boleść zebow odeymule czyścić
ie/ i też piete żyły wysuśa z zbitych wilgości.

Layno po poleku gówno/

Stercus. Lin dreck.

Rozdział 240.

A Layno wşelkie jest gorące w swej
włosności/ a stażje ma moc ro-
spuszczająca/ y przyciągająca/
Miedzy insemi/ layno pśie jest
nalepśe/ zwłasczja tego co kóści
gryśie/ moc taysn pśiego ta jest/ i bolaczkę
w gárdle leczy/ w soku iabłkowym wårzyc ie
z gwoździ/ a to czyni przylawşy octu tro-
che y płocż tym gárdło/ pomożec. Też gdy z
niego plastr weźniś z miodem/ a bedzieś
gárdło okładał/ mało nie takt weźni. Też
gdy ie wşyś na proch/ a potym wşlawşy
mleká/ gabić w nim gorące łamienie/ a w
to mleko nasyć tego prochu/ a wypic/ ten
trunek czyrwnona niemoc zaştanawia.

B I Layno dzietecie ktoreby nie nieiadło teb-
no kóśkie misko a chleb/ też bolaczkę w gár-
dle leczy zmieszawşy ie z miodem/ a okładać
gárdło.

I Layno wilcze boleść trzew leczy a zwłascz-
cja te niemoc ktora zowa koliká/ a to gdy ie
wypşie z czymkolwiek/ albo ie winem rospu-
ścić/ a na brzuch y okolo brzucha obtożyc/ ale
lepśey moześli taktie mieć coby byto białe a co-
by ie należiono na cierniu albo na iakim drze-
wie leżac/ potym ie wtoż na wilcza skora/ a z
tey welny/ ktora naydzies w tym to tynie/
maś wprzod nieć/ a ta nićia przywieżowac
do skory/ a zamina wşy iakoby klab w te sko-
re/ zawieśc na gárdle/ ale pirwey przeczyszc
maś żwot iaką purgacją/ potym to zawieśc
I Bobki kóśie na bolaczkę: na oćieliny/ na
kolánay na inşe przeguby sa pomocne/ zmie-
śać ie z mleká ieczmienna weźnić iakó plastr
a na ty miesca/ gdy sa boleśne przyktadać/ a
le gdy ie rozczyniac maś trzeba przylać octu
w wode ktora bedzieś rozczyniał. Ta sprawa
ma być ludzom grubym/ prostym. Na twar-
dość sledziony jest dobry ten plastr/ proch
sobkow zmieszać z inemi rzeczami rospuszczá-
jącymi/ a weźnić plastr/ ktory przyktadać na
oćielte tony/ zmieszać bobki z sadlem a przy-
ktadać na miesyce od iakiego wrazu twarde/
Też na miesyce odgniećione/ właskone od iá-
bowitego chrobaká goi/ gdy ie da w picie
bialey głowie/ wplawy ie zbytnie plynace
zaştanawia/ y żolta niemoc leczy.

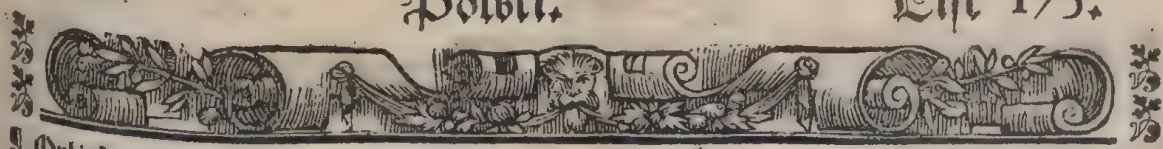
I Layno wolowe to ma być lecie bráne/ iak
odmiecziace/ bo trawe ije/ ale iż żmie śia-
no ije/ jest wysuśiaace/ przyciągające/ wla-
śenie też peżoly albo sierpenia/ od ossy/ od pśe-
mielá leczy. Cztowśel wodnoćielny ma sobie
brzuch nim okładać/ wyćiga żolta wodnoś
z octem rospuszczono/ na spårzeliny y na ob-
darcie gdy nim obtoży/ jest bårzo dobre.

I Layna golebie starte z gorczyca/ z rzeż-
cho/ z octem/ a przytożyc na żimne cżonty/
na stare niemocy/ iakó łamanie w kóściach/
w boleści głowy/ w boleści grzbieta/ bolow
y inşych cżontow/ ty wşytki niemocy wpo-
kaia y wysuśa ie.

I Golebie layno nagoretşe ze wşech inşych/
to gdy zmieszasz z mleká ieczmienna a weźniś
plastr/ ten gdy przytożysz na guz ktory bywa
prawie na krecicy rospadza ij/ bolaczkę zea-
brana przedziera kiedy na nie przytożysz/ z o-
leiem gdy ie zmieszasz/ spårzeliny goi/ z mio-
dem zmieszane a ze lniánym nasieniem/ a na
trad przytożone zgoi ij.

Orlicze

H G Orlicze layno pić z woda przymieszawszy
w niewiną/niemoc pādāiaca oddala.
I G Kurze taynā nie tāk sa gorace iako goles
bie/ gdy ie da pić z woda ā z octem/ zaduśe
nie/ ktore bywa od iedzenia bedt obeymuie/
ā to gdy sie go nāpije bedzie wracał/ ā tāk o
dedyzie tā zaduśnośc/ też kolike leczy/ to iest
K flocie.
L G Myśe layno żywot miękcy y
pārchy dla ktorych wlosy z głowy laża leczy.
M G Jāsęjorce tayno/ flaki żolce y piegi nā
twarzy spadza precz.
N G Rozłowe tayno pić z winem żolca niemoc
lecy/ ā gdy ie pije z żioły wonnemi/ vmārty
płod z żywota wypycha/ zāstānowienie rze
chy niewieściey przepuszcza/ zmieszāne z sā
dlem starym/ ā z tego weźnić plastr y przytā
dāc go nā podegre/ to iest/ nā boleńie nog. bo
leśc od tego plastru przestāie. Bolesć w stā
wiech ktora bywa z wilgości/ wyčiaga te
wilgość spryszczywszy to miejsce/ ā tāk bolesć
prześtawā/ ā to tāk mās weźnić. Przygrzać
layno rozłowe y ognia/ potym wsiāc wełny
ā rozmoczyć ia w oleiu/ ā włożyć to layno w
te wełne/ ā wnet zā ciepła przytożyć nā ty
miejscā/ bolace/ iakom nāmienit/ to iest nā
podegre y indzie/ tedy bolesć w spokoia.
O G Myśe layno/ w ocie rozpuciwszy tym
głowe oblāzta māzāc/ wlosy rości/ głowe pār
bywa leczy/ ā to gdy ie daś pić z białym kādzi
dlem ā z miodem/ kamien z moczem pospolitn
wygania/ czopek z niego wtoczyć iakoby go
molecże zmieszawszy ie pierwey z mākā iecz
mienna/ ā ten czopek do zātku wetknāc/ te
dy żywot miękcy.

sienie czarne / Korzenie twārbe iakoby nā
wielki pālec miasse/ nā polu roście.
G Korzenie oboygā rodzajū tey to dziewān B
ny sa cierpnace/ wwarzone w czerwonym wi
nie zāstānowia biegunkę/ też bolesć w bo
koch oddala/ też kāsēl wsmierza gdy k temu
solu lātrycyey przyczyniś.
G Też sol z korzenia iego zmieszāny s pirez C
trum/ boleńie zebow wsmierza/ gdy kto sobie
bedzie wymywał zeby.
G Też liście Dzierwānny wwarzone w wo D
dzie/ ā przyłożone nā oczy/ bolesć ich oddala
y twārdosć powiek rozpādza.
G Też nā zle rāny/ ktore z krost zlych bywāta E
odtworzone/ sol dziewānny z miodem ā z wi
nem zmieszāny/ znamienicie czyści/ wysusza y
goi/ ā gdy ā z octem zmieszāś/ tedy nā świeża
rāny iest bārzo vżyteczne lekārstwo.
G Też sol samtego ziela iad niedźwiadekow F
wsmierza y mōli.
G Też liście iego stārte z octem nā spāżenie G
od ognia iest vżyteczne.
H G Wiektoży ludzie czynia płokānie vst wwa
rzymy korzenie dziewānny/ s pireztrum w
wodzie przyczyniwszy octu mocnego/ tym v
stā płocza/ Albowiem bolesć zebow oddala/
ā gdy włożysz liścia dziewānny w lug/ ā tym
sie lugiem bedzieś myiał/ wlosy iāsne czyni.
I G Też komu posłādkiem zbyenie krew wy I
chodzi/ dziewānna wwarzona w winie/ ā
tām ciepło w stolec przytādana/ zāstānowi
krwāwnice/ albo iedno winem onym wymy
sobie stolec/ tedy przestānie.
K G Też kto sie wydyma nā stolec bez wejntu K
tedy

Dzierwānnā/

Taplus barbatus. Wulen krawt.
Rozdział 241.

A Dzierwānnā iest śimta y sucha/ ā
iest dwoiāka/ To iest sāmiec y sā
miciā. Sāmiec iest biały ā sāmī
cā ciarna. Sāmiec ma liście
podługowāte ā wāskie/ wierz
cholek zāostrzony ā cieni/ Ale sāmiciā ma li
ście podobne k āpuęcie/ iedno iż chropāwe y
berse/ wierzcholek dlugi mātō nie nā tokiec
chropāwy y biały/ kwiātki żolte y białe/ nā

Ku/ tedy dziewanna w wodzie wwarzona z
Brylica/ a na onym zielu masz z pot godziny
siedzieć ciepło/ Pandektá/ Placarius.

Kurze ziele/

Tormentilla. Bircł wurtz.

Rozdział 242.

- A** **R**urze ziele podobne Piećperstowi / iedno iże ma siedm listow / a wszystko Kosmate / Korzeń ma czerwony a zawiły podobny Gát gánowi / Ale niema ostrości / Kwiat ma żółty. Jest zimnego przyrodzenia y suchego w trzecim stopniu / ma moc zsiulająca y zraszczająca / też posila a vmocnia płod w macicy poczęty.
- B** Proch z korzenia iego zmieszany z prochem Rosaccowym / narány zle ktore sie czynia z krost / wysusza y goi mocnie.
- C** Też wino w ktorymby było wwarzone korzenie tego ziela z korzeniem spikánardy / iest pomocna / bo gdyby sie páni nie płodna tego winá napiátá przez kielko dni / sprawi ia ku poczęciu bázro dobrze. Albo uczyń párzeńie macice wwarzywšy liście tego to ziela z Rozionikiem / z dziewanna w winie / abo może siedzieć na tym ciepłym zielu pięć dni po ránu / a zwłasczá po przyrodzoney chorobie.
- D** Też zástánawia przyrodzona chorobe / kiedy korzenie iego będzie wwarzone w deszczowej wodzie / a ta woda będzie sobie macice

nápárzác / maczając w niej gebke bawiriska.
Ku poczęciu iest dobre Kurze ziele / wziąć dwie części prochu iego / Jedne część prochu Spikánardy / a ty to prochy z miodem zmieszać / a tym pomazý żywot pániey / gdzie iest macica.

Też proch z ziela Kurzego zmieszany z prochem / ktory skrobia z rogów Jelenich / a ktoremu przyczynić troche cukru białego / a stego uczyńić troja / a ma iey páni po ránu pożywać z Winem / iesli chce z nieplodney być płodna.

Też proch z ziela Kurzego / vsmaz z białą kłem ialecznym ná rynec / a ktoby miał zbyć nie wróćanie dla mdłości żolabká / day tego ziesć / vznaš lekárstwo.

Też ktoby miał mdły a zácimiony wzro / masz wwarzyć tego ziela w winie z tucia śliwa miálko / a tego przyktáday ná oczy ná noc / Abowiem y cýrwność z oczu spada / y zádnoienie oczu wysusza.

Też proch iest bázro dobry ná wrzob iádowity / ktory zowa Cáncer / y nápřećiwko káždemu iádowi / y też nápřećiwko morowemu powietrzu z wodką śliwowa / Pandektá.

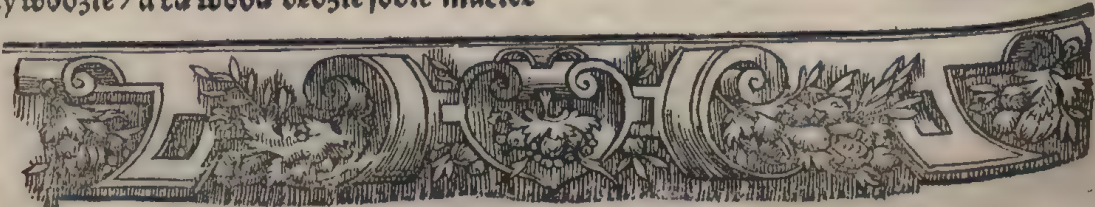
Romanowo ziele/

Titimalus Dendroides.

Tausselsmilich groß.

Rozdział 243.

- T**EST ziele Romanowo rozsmate / tak iż siedmioraka rozmaitość iest między nim / A wśatós z káždego mleko idzie / iest to ziele bázro zagrzewające / prawięczwartego stopnia ciepłością przyrodzono dochodzi / ma moc żywot cýżać z flegmiasłych / y z kolerycznych wilgości / y ktemu wróćanie czyni.
- Gálenus w osmych Księgách simplicium fármácorum Cáp: Titimallus: piše iże káde ziele z tego ziela iest bázro wielkley gorzkości / a niemniyshey goracości / a zwłasczá gátaski y náśienie iego / aczkolwiek też y korzeń ma w sobie ty włośności / ale mterney / ktory korzeń tego to ziela w occie wwarzony / zebowy ból vsmierza / iest prochnienia zębów / a náśienie.

Thymum, Welscher Quendel.

Rozdział 244.

Nienie ięscze wietsey mocy ktemu / Ktore z
wirzchu na ciato przyłożone grysie ciato tak
bárzo / iże ktore przeiada do żywego dla swey
zbytniej goracości / ale w płokaniu wst / á z
wolasczą z octem nie škodliwego nieczyni
iedno co y korzeń.

C Násienie tego ziela stłuczone w moździerzu / á z Oliwa zmieszane / wolosy wymiata z
ciata / gdzie tym będzie namazano / á gdy to
namazanie po kielko kroc będzie uczyniono /
tedy na onym miejscu w losy rość niebada /
eż iże ono miejsce zawsze będzie gote.

D Też toż násienie stłuczone na proch z mle-
kiem onym ktore z tegoż ziela wypływa roz-
maćtrof / możesz trochę Oliwy przylać / tym
namazay / Bzdawke kielko kroc / spedyś ia / przeci-
ciata / Takież y párdy v dzieci na głowie / y
prosti swierzbiace tym namazuy / y na inſe
prosty / na otfory iest dobra mase / iako na
Cancer / na fistule / na Carbunul / y na inſe
Apertury v Bolacſki.

E Też násienie tego ziela y takieś liście gdy
będzie wrzucone do stawu / tedy rybá ktora
one zakuśi liścia álko násienia / każda zemo-
dlawoſy na wirzch wody wypłynie / á wcielac
nie będzie mogła.

Włoski ſmer /

Włoski ſmer o ktorym Dioſkorides piſe / iest siele ku drzewu po-
dobne / máiace liſt waſki podluz-
gowaty / na wirzchu ſamego ziele-
la głoweczki wyrastaia / iako wi-

dzis namalowane / iest siele gáteziste twarde
gátaſki máiace / Kwiat tego ziela iest bru-
nacyjny / roſcie na kamieniſtych mieſcach.
Plinius de Thimo / To iest o włoskim ſmer-
rze / iż to siele ma być zbierane / w ten czas
kiedy kwitnie / á ma być w cieniu suſono.
Tenże Plinius piſe iż iest dwoy rodzay tego
ziela / ieden ma korzeń twárdy iako drzewo /
á roſcie na gorách / To iest wietſey wýtecz-
noſci / Drugie iest ciemne y kwiatu ciemne-
go / To też máto iest co podleyſe niżli piſtweſe

B O ktorym Dioſkorides piſe / iże ma moc
zagrzewaiaca / ſciſkaiaca / á dla tego tym lu-
dziom ktorzy ſa chorych oczu / iest wýteczne
ziele ku pożywaniu / Abowiem poſila żo-
del y wzroſt wyiaſnia.

C Też proch z tego ziela z octem / á z Oliwa
pity /

pity/flegme stołmi wypadza. W wodzie w
wárzone/ á potym miodem albo cukrem o
słodzone/dychawicznym ludziom/ y tym kto
rzy robaki glisty máia w sobie/ iest dobre ku
pićiu. Łozysko y umarty plod z żywota pa
njam wymiata.

D **I** Też krew zsiadła rospadza/ tarn y infa
rzyć/ ktoraby sie człowiek zaktot/ wyciąga
z ciała/ skutkły ie ná proch/ á z zátieczym lá
dlem y z małá łeczmienna ná miejsce zaktot
te przytożyć ná noc.

E **I** Takież też y Constantinus Lekarz piše/
iż to źiele iest zágřzewájące y wysušájące w
trzęćim stopniu/ flegme z pierśi purguie/ á
táł ná dychawice iest dobre/ y zátłanie żył
wyczyściá.

F **I** Awicenna takież o nim piše/ iż nietylko
flegme/ ále y kolere z ciała człowieczego wy
woodzi. Kádo cho źiele roście ná płomistych
miejscách á piaszczystych.

Narduszek/

Trifolium odoratum. Sibengetzeit.

Rozdział 245.

A **N**arduszek/ iest listem Koncowi
podobien/ przeto go Grecowie
trzy listnym zowa/ Serapio go
zowie domowym albo swojskim
trzy listnikiem/ przeto iż sie w

grodziech chowa/ á procz náśienia ná wioś
ne nie wschodzi/ bo korzeń jiny nieznosi/
przeto osieciony żoladek zágřzewa/ wiátry
w nim trawi.

I Wódka Narduszkowa vsmierza kłócie w
żywoćie/ Iteż boleść oddala ktora bywa gdy
łogo niedźwiadek wje/ gdy ona wódka be
dzieś ciepło maczał miejsce/ á náśienie iego
też to może wczynić/ Abowiem iest mocniejszy
se niżli list.

I Mośen bolente/ y mąćice vsmierza/ puch
liny broni niemymownie/ ktora zowa Potá
ćinie Joropisis.

I Też list iego w ocie wwarzony/ iest dobry
on ocet pić ludziom/ ktore waź albo iakt infj
iádowity robak wje/ y też febre terciáne le
czy/ tym obyczáiem/ trzy listki iego albo trzy
ziarnka iego z winem wypite po kielkorá
zow/ iest to rzecz doświadcżona.

Wodny orzech/ y Kotewki/

Tribulus Aquaticus & Tribulus terre
stris.

Wasser muss vnd Stechend nusslein.

Rozdział 246.

Twoiaki iest/ v Látinniskom
Tribulus/ To iest wodny y
ziemny/ Wodny/ my orze
chami wodnymi zowiemy/
Ziemny/ v nas w tych stro
nách nieroście/ ále blisko mo
rza/ á gdzie násy słowaz

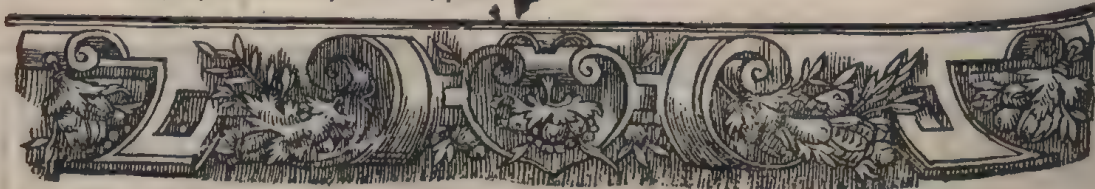
cy/ albo Serpi miéskáia/ Kotewka go rze
káta/ Jáko by chciał rzecz kotwieżki/ Abow
w iem iey podobny orzeszek nośi.

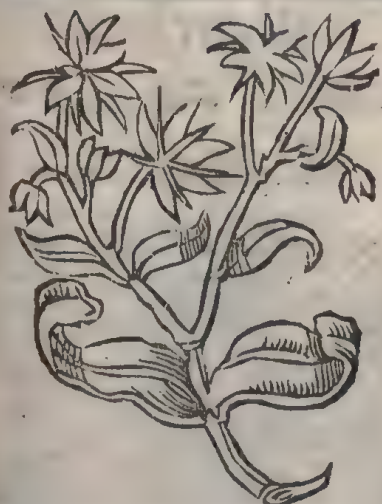
I Galenus o iadrách oboich trzyma/ iżby ká
mien drobili/ gdy ie tłucżone piše.

I Sol s tych iadrek s przásnym miodem/
dziaślá got/ y smrod odeymuie.

I Tenże sol ná oczy chore bázdo służy/ ná
źřenice puszcżany.

Náśienie

E Nasionie Kotewkowe jest przeciw wszel-
kiej truciźnie / y twierdzi żoładek / gdy go pi-
F lećco zloty zaważy.

G Też wodą w ktorey Kotewki wrzeja / pchły
zabija.

H Serapio weży sokiem tego mazać / gdzie
wrzodu mieć niechceś.

I Z maki z tych iadrek chleb / bärzo zdrowy
piekają.
J Serapio / Wset a nawiecey
sok tego broni wyłożenia wrzodu na onym
miejscu / gdzie bedzie pomazano miejsce / A
bowiem niedopuszcza przyptywać nieczysto-
ści na miejsce takowe.

K Też z nasienia Ostowego czynia chleb /
ktory leczy w miasto pszenicznego chleba /
máia z niego tucność y pośilenie / Aboiem
nasienie tego osiu nieiako słodkie / a nie zo-
ładowi nie płodzi.

Wrotycz /

Tenacetum. Reinsar.

Rozdział 247.

W Rorycz jest listu kárbowanego /
prety z liściem wysoka puszcza a
z wierzchu ma żolte głoweczki
w miasto kwiatu / jest przyrodze-
nia goracego y suchego / ma też
wonność / jest smaku nieiako cierpnacego /
ma też moc rozwiężniaca / jest użyteczne

na niemocy macice / wsiąwszy wrotycz / weży
nić proch / ktory z miesać z hąnyżem / z im-
bierzem / a rozmaciwszy dać z czymkolwiek pić
Aboiem odeymie smrodliwość wst / rany
naprawia y zachowywa je od skażenia.

B Gdyby dziewczę sfczarowano / chce ia
na nierząd tym przywieść / gdy sie ona wtey
wrotycz omyie / czary ia opuszcza.

C Niewiasty gdy cierpia niemoc przyrodzo-
na máia sobie w niej wmywać nogi przywa-
rzywszy iey z macierza duszka / bärzo jest po-
mocna to.

Wroska cwikla /

Turbith seu Alypum.

Merisch Lavandel.

Rozdział 248.

Test

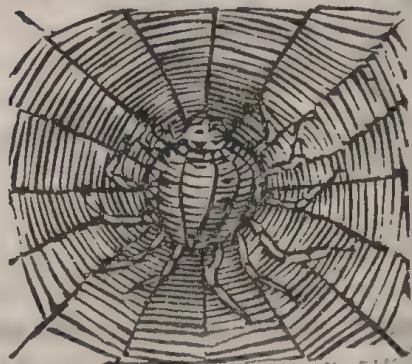

- A** **Q** EST Turbic korzenie / Ktore tu do nas przywoża / roście na brzegoch morskich / iest korzeń gładki podobny cwiłke máluckiey / stądże to imie ma / zwierzechu popiełatey bário / ten ma być obieran w lekarstwa / czarny zły / iest korzeń soczysty / goracego przyrodzenia w trzecim stopniu.
- B** Ma moc rozpuszczająca y przyciągająca miennie / w żoladku czyni niecheć y wiątrę pobudza / cięto sciencza gdy to oprawnia w cukier a dąta iest / a dla checi przymieszać w Imbieru / długiego pieprzu / mąstki / a to dąta iest.
- C** Też gdy będzie z cukrem zmieszany a pożywany / moca swoia ktora ma / wywodzi z cięta gruba a lipka wilkość / y z dalekich członków y z stawow. Ale gdy tylko sam będzie pożywany / tedy rzadka wilkość / y to z bliską wypadza / a przeto muet iż zmieszać z cukrem / z Imbierem / z mąstka / a tak go pożywać. W soku tego korzenia możesz namoczyć / praśnego ogorka siarn / a zaśie vsuszyć / a ty siarnka iest / tedy dne stawowa vsmierza / gruba wilkość z dalekich członków wygania.
- D** Też żoladek czyści wyganiać zbytnie wilgości / Ktore przylipa do żoladka / pieteżyły przeguby / y pierś czyści wilgość śmna wyganiać / Na niemocy z śimney przyczyny służy na wewnętrzne boleści / na białe piegi dawać tego proch pić.

Páieczyna /

Tela Aranee. Schphinen webel.

Rozdział 246.

A Aleczyńa ma moc zwierająca y oćierająca. Páieczyny kiedy na rane przyłożysz / niedopuszczają aby być w ranie. Gdy zmieszasz Oleykiem Rożanym a pomieszasz na babczany list / A potym z tym listem przyłożysz na stroni / na pulsy / zimnice trzęciego dnia ząstánawia / Krew gdyby skądśkolwiek zbytnie cięła / ząstánawia / Boleść głowy z goracości oddala / wrzody leczy.

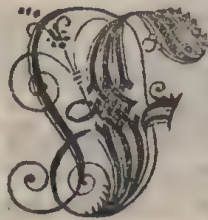
Też páieczyna zmieszana z białkiem idziec nym / Krew w ranie ząstánawia gdy będzie przyłożona na rane / otokowi być niedopuszczają.

Też gdyby pierś białey głowie chciały owrzedzić / a kiedyby się już czyniły / ność wkładać z goracością / zmieszać páieczyny z rożanym oleykiem / a tym obłożyć.

Fiołki Warcowe /

Viola purpurea. Mertzen feylchen.

Rozdział 250.

FIOŁKI są śimne / wilgotne w pierwszym stopniu z kwiatów fiołkowych czynią Aptekarsze syrop / oleyki y confekty. Syrop tym obrycięciem czynia, Warzą kwiatki Fiołkowe w wodzie / a potym

F Też gdy kwiakki Siolkowe z liściem wespotek / z boragiem y z laskunka wwarzys w miesie / a tego bedziesz pożywał / jest dobry po karm tym ktorzy gorace niemocy mają / iako sa feky ciepłkie / dla tego iże chłodzi y serce ożwia. **G** Też kto ma bolace a czerwone krosty / to jest swierzb / siolki wwarzone w wodzie pomagają gdy tym oblozys krosty / wznaś pomoc.

H Też wonia kwiatkow Siolkowych / albo sok z nich wycisniony / ktorym gdy pomazesz glowe bolaca / bol vsmierza / ktory z goracey przyczyny przychodzi.

I Też gdy wwarzys kwiakki Siolkowe z kresczonym cukrem / a tego bedzie pożywał ten ktoby miał ciepłkość w pierśiach / y też tym ktorzyby mieli boleść w boku / y też w pierśiach ktora zowa Plara / jest rzecz pomocna.

K Też jest dobry ten cukier Siolkowy tym ktorzy mają boleść w żołądku z nadymaniem.

L Też syrop Siolkowy jest dobry koleściam krzyżowym y nerkowym / wryne też obficie w wodzi y kolere ostro. Awicenna / Platerarius powiada.

Polna Sześć

Virga pastoris, Kärtendistel.

Rozdział 251.

PEST polna Sześć mocy zajął białacy / y wysuszący w trzecim stopniu / Korzeń tego ziela ma własność wysuszący w trzecim stopniu / A jest dwoiakie /

Sámiec y Sámica.

B Sok tego ziela z blawasem zmieszany wysusza fistuly / To jest rany częste we wnaczu y też Arwawnice / z ktorych wychodzi krew z infem wilgościami.

C Też chrobaki / ktore bywają na wierzchu tego ziela nąydowane / to jest w głowkach tego / gdy beda zawiązane w rzemieniu albo w zamku / a to zawiesz na syie temu ktoby miał quartane / To jest zimnice ktora bywa przez czwartki dzień / Abowiem od tego przestaje zimnica.

D Też ma moc pędzić wstecz wilgości z ciała /

ia roz

one wode / a mocno wycisna przez sito / a białego cukru z ta woda zmieszają / a tak czynią syrop. Albo też wycisną sok z kwiatkow Siolkowych / a z cukrem zmieszają / a tak się robi syrop. Olejek Siolkowy tak bywa. Gdy wwarzys siolki w oliwie / a ten olejek jest dobry na przeciwko zapaleniu watroby / gdy tym Olejkiem namazesz watrobe.

B Też boleść głowy vsmierza / gdy tym Olejkiem namazesz skronie / y sen czyni.

C Syrop Siolkowy ma moc odmielcząca / a przeto jest dobry w goracych febrach / iako w Trzeciaku / ce / w ostawicney febrze. Consekty też Siolkowe także czynią iako Rozane / to jest / z siolkami drobno kwiakki Siolkowe naktadają w stłemce / a cukru nąsypanysy wystaw na słońce przez trzydzieści dni / iżeby się tak długo stoiac vksiał.

D Też Siolki starte a przyłożone na wrzedzie /

E Też gdy wwarzys liście Siolkowe w wodzie / a ta woda ciepło wmyjesz nogi temu ktoby miał goraciznę / także na czoło y na skronie wczynis z tego to liścia plastr / sen siodzi bedzie miał chory.

Rozdział 252.

ła rozrzedza / zapalenie wsih żoladekowych
chłodzi.

E **I** Też wino w którymby była wwarzona pol
na Sześć / żoladek posila y boleść tego od
dala / a wśałoż na to jest lepszy kozłek / zwłaf
cja korzenie tego z mąstka wwarzone w wi
nie.

F **I** Też naprzeciwko ciężkości pierśi y bole
ściami ich / kozłek wwarzony z Rosaccowym
korzeniem / z lakrycy / z dragantem jest bār
zo dobre pić / Dowiem czyści pierśi z flegmy
grubey lipkiej / y też na suchy kassel który z
zimney przyczyny bywa jest użyteczny.

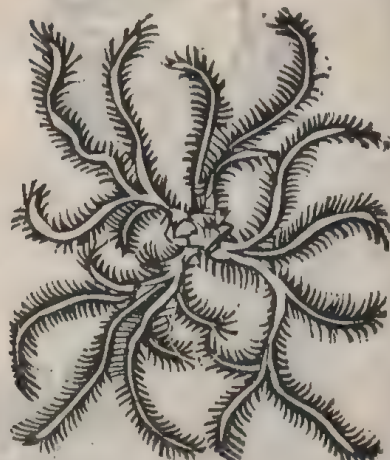
G **I** Też naprzeciwko wysuszeniu wilkości
mądice / wwarz polna sześć z bylica / z kozł
kiem / A w tym rozmoczywszy gębkę ciepło
przykładay na mądice.

H **I** Też naprzeciwko zatkanu śledziony y wa
troby / warz polna sześć z kozłkiem / z kwie
ciem bagniskowym / a to day pić poranu. Pā
dektā Dioskorides / Awicenna świadcza.

Mech /

Vinea.

Moos.

A Drzewiech Mech pospolicie
roście / iako na debowym / albo
na lasowym / y też na kamie
niach / A jest lasowy nalepszy.
Mech lasowy y woniacy jest
a swiarty / Ale ciemny y czarny jest gorzki.
Smak ma mieć w sobie cierpnacy miernie.
Druga ma wlosność rospadziaca / otmie
czaiaca / a zwłafczā lasowy. Mienia nie
korzy i żeby był ciepły w pierwszym stopniu
a suchy w drugim.

I Plastr wezynion z tego mchu / a z Oliwa
jest dobry na zamlk mienie y cierpnteni
pietach.

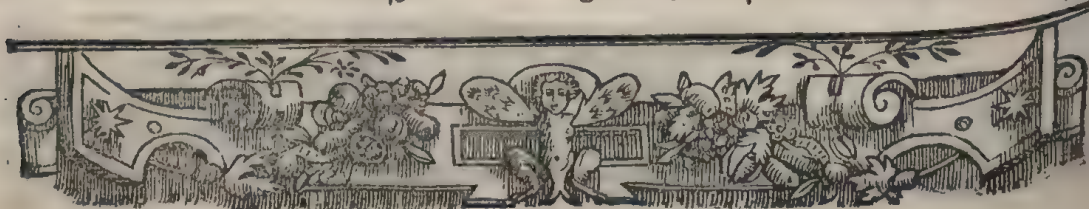
I Liście pokrzywiane starte ze mchem
stanawia krew.

I Też ma moc sciencziaca y mlekczaco
Mech debowy biaty dobry / Ale czarny jest
zły / boleści mądice wsmierza wwarzony w
wodzie / a nad tym ma pani siedzieć / wielka
iey pomoc bāie.

I Mech debowy włożyć do winā / a to wino
pić / drzemanie y ciężkie spanie odeymie / w
winie i wwarzyć / a w tym mącząc gębkę / a
na brzuch kłāć prawię na żoladek ciepło / te
dy żoladek posila. Nā papet przykładaie
takieś / czerwona niemoc zāstanawia.

I Też mech leśny tożdziata / o ciężkości rosp
padza / zmāzy na dziele ścieta / żolta niemoc
leczy / Rymie spādāć nādol nieba swoia cię
pność y suchosć / mlekkość a słabość cię
łā stwardza / mlekca twarde mlekcy y ko
laci / Takieś puchnienie stawow.

I Też serce posila / a drzenie tego oddala
wzrost

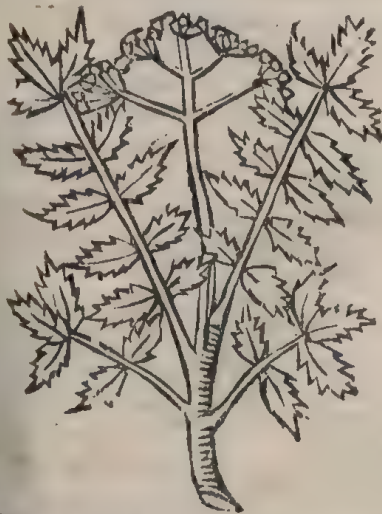
wzrost swem scieraniem czysci / w bory i kląs-
a na nim chodzie dobrze / bo smrod z spar od-
dala / podczas tezy nogi myc / wielkie vlenie
nogam czyni / a zwlaszcza po zchodzeniu.

Kozlek/

Valeriana.

Baldrian.

Rozdział 253.

JEST ziele Kozlek ciepły / w
torem stopniu a suchy máto nie
takie / ma moc podobna Spi-
kánardzie / Wiele ludzi nauczo-
nych pożywaia go w lekárstwie
mientac ie być polskim Nardem. Korzenie
Kozłowo w lekárstwie wchodzi / a ma moc
pobudzaiaca vryny. Dioskorides mowi /
Kozlek moc ma goraca / pobudzaiaca vryny
B Wino w ktorymby bylo wwarzono korze-
nie Kozłowo / z nasieniem wloskiego Kopru /
ze pszelniem / a to masz pic poranu / boleści
C Ciepłowe vsmierza / y chorobe przyrodzona pa-
niam pobudza.
Tez kiedy Kozlek zetrześ na proch a zmies-
zaj z wodka rozana / a przylozys na bolacz-
te iadowita a goraca / boleść vspotata y o-
sien z iadem wypadza / itez niedopuszcza nie-
chosciam przyptynac do miysca wrzedli-
wego boleznego / a nawiecey jest osoblwe le-
karstwo / a barzo vzyteczne naprzeciw wrzo-
dowi iadowitego Ktory zowa Herisipila / abo
wtem mu sie niedopuszcza ferzyc y rozchodzie

po członkach psuiac ie / a ciato z nich kładac /
y tez na inise odworzone rany jest dobre to le-
karstwo wysusiac ie y boleści vsmierzaiac. **D**
Tez sok Kozłowy z tucya krew zastanawia
z ran swieczych. A tez jest dobry na rany kto-
re sie czynia z krost w vsoch / Abowiem rope
w nich wysusza y got.

E Tez zastanawia przyrodzona choroba bla-
lym glowam / ktora im zbytnie bywa / to jest
gdy wwarzys Kozlek z polna sezećia a ze psim
iezkiem / a tym zotzy obtozys y macice / tedy
przeztanie choroba przerzeczoná.

F Tez gdy wwarzys Kozlek z bolum Arment /
ktory jest w Aptecce / a dasz sie napić temu /
ktoby miał krosty wnatrz / y tez kto krwia
pluie / jest osoblwe lekárstwo / y tez zastana-
wia plynienie inszych wlososci / skadkolwiek
by plynely / a to gdy i z sokiem babczanym
zmieszasz / tez zastanawia krew ktora zbytnie
idzie dla swey ostrości.

G Tez gdy i wwarzys w winie / a tego sie na-
pijesz / tedy kto niemoze snadnie odbywac vry-
ny / iato sa ci ktorzy po trose a czesto puszcza-
ia / a z wielka boleścią / to lekárstwo jest dobre
przeciw temu / y tez gdy sie tego napijesz tem
ktoryby miał febre przez trzeci dzien / tedy sie
ma napić tego dnia ktorego jest prozen febrzy
poranu ciepło dobry trunek / albo w godzinie
przed zimnica / to ieszcze lepiey / tez jest dobre
to lekárstwo pic tego czasu / gdyby kogo wa-
z kłócił.

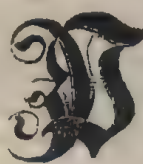
H Tez sok Kozłowy / jest barzo dobry białey
glowie / ktora by miała fistule w macicy / Knot
vczyniwszy z bawetny / rozmoczywszy w soku
tam i w puszcic w fistule do macice. Pande-
kta y Serapio powiadaia.

Potrzywa/

Vrtica.

Nessel.

Rozdział 254.

Potrzywa wespolek z nasieniem
jest goracey wlosności / máto nie
w trzecim stopniu / a sucha w
torem stopniu / a nasienie nie jest
tak suche iato sama potrzywa.

Q 2 Moc

Moc pokrzywy jest czyniaca rany / y też ma
moc przyciągająca / rozpadzając y też przepa-
lając / Ma też moc otwierająca y ocierająca.

B / Pokrzywa z rzodkiewia wwarzona y z maki
lnianego siemienia / otwiera wszelkie wrzo-
dy y bolaczki / gdy tego przyłożysz na noc.

C / Też gdy weźmiesz popiół z pokrzywy / a tym
popiołem zaśypiesz fistule wielko rązow / wysu-
szą y goją / a gdy ktemu popiołowi przyczę-
nisz soli / tedy na każdą ranę która z krost po-
chodzi / y też na te rany która bywa od psa w-
ściekłego jest bardzo dobry / y na wrzód który
zowa Cancer ma osobliwą własność goić.

D / Też samo nasienie pokrzywy (y wysusząc
starze / a w nos puszczając / otwiera dziurę
ci / które w nosie bywają / a tak wilkości z
głowy łatwiej mogą wyjść precz.

E / Też gdy się kto napije nasienia pokrzywy
nego tartego z ieczmienną wodą ciepłą / lip-
kie nieczystości flegmiste z piersi wyeczyszcza.

F / Też gdy w winie wwarzysz a napijesz się go /
chciwość ku rzeczom cielesnym czyni me-
szczyzną / Albo w iaiu dać mu z iesc / a zwla-
ścić nie miodem nowożentem.

G / Też otwiera bycie macie niewieści / A
takie czyni sprawniejsze ku poczęciu. Albo
też gdy to nasienie pokrzywane będzie z Ce-
bula pożywane / tedy także weźmiesz.

H / Też gdy weźmiesz krost z mirra a tym nasie-
niem pokrzywnem / a włożysz do macicy na
noc / choroba przyrodzona paniam pobudza /
Albo też z liścia pokrzywanego / a z mirri / z
winem weźmiesz plastr / a przyłożyć ci ciepło na
macicę / bowiem otwiera zatkanie iey y nie-
czystości grube sprochniałe wygania z niej /
ktemu też dobrze służy olejek pokrzywany /

też na członki paraliżem zarażone jest dobry
Olejek ten gdy nim członki namaszesz.

I / Też weźmiesz czopek z nasienia pokrzywanego /
go / a z miodem przasnym wsmążywszy na rany
ce iako jest obyczaj.

J / Pokrzywa ma w sobie wietrzność która
służy ku pobudzeniu cielesnych chciwości / a z
własnością gdy proch nasienia pokrzywanego
będzie z miodem winem pożywany. Zwyczaj
na / Pandekt / Serapio o tym świadczy.

K / Też liście pokrzywane stłuczone a na
miejscu własnym od wściekłego psa / przyło-
żone obyczajem plastru / iad mocniej psu
y skłodzić mu niedopuszcza.

L / Też nasienie pokrzywane z miodem przas-
nym przysmążone / jest dobre na przebiegi
dychawicy / y piersi z zagnitych nieczystości.

M / Też list pokrzywany z mirra
stłuczony / a niżey peptą na żywot przyłożony.
przyrodzona choroba białym głowam zasma-
nowiała poruśsa.

N / Też proch z pokrzywy weźmiesz / wrzód
Cancer goi przedko lypany w ranę.

O / Też pokrzywa w winie wwarzona / pobu-
dza y wzmocnia weźmiesz męski ku żenie / y zale-
takie służy ku męzowi / a iescze lepiej będzie
gdy nasienie pokrzywane / z pieprzem / a z
przasnym miodem zmieszasz stłuksz w mo-
dzerzu potwierdza mocniej weźmiesz męski
si / choć ius ożimniaty.

P / Też Olejek weźmiesz z nasienia pokrzy-
wanego na rece namaszą / pot z nich po-
budza y z infego ciała gdzie pomaszesz tym

Q / Też korzenie pokrzywane (leicykiem
w winie mocnym wwarzone / a potym stłu-
czone / na stwardziata sledzione przyłożony
plastr z tego / rozpadza puchline stolczami /
A gdy ktemu korzenia kaporowego przyło-
żysz / tedy iescze lepiej będzie.

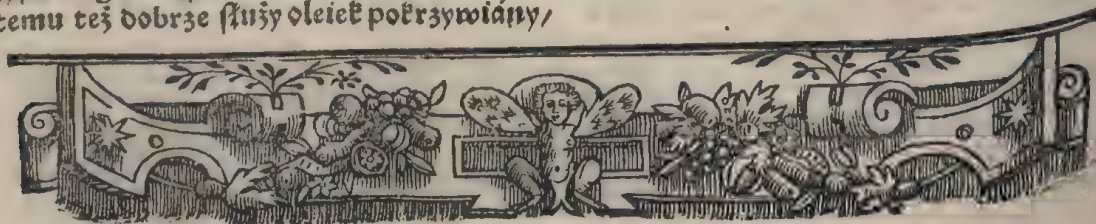
R / Też list pokrzywany z oliwą stłuczony / a
ny z ztych krost czyści wysuszać rope zgnity

Rosyszczo /

Verbena.

Lysen kraut.

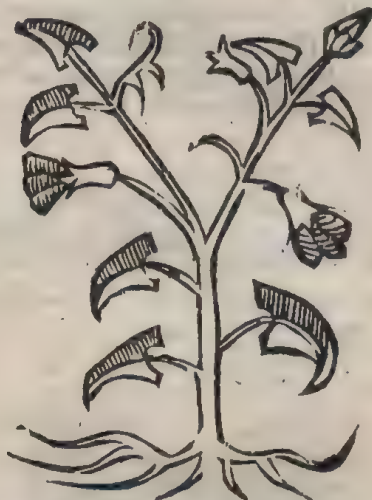
Rozdział 255.

Volubilis. Winde.

Rozdział 256.

JEST siele Kofyszecko znalo mite a pospolite w winie wwarzone / zolta niemoc leczy / y rany w ranciach / działy z zagnilości ci wysusza / ociera y vmocnia.

Tłaprzećiwko iadowitych chrobaków wlaseniu / y naprzećiwko cząrom jest dobre.

Tez Kofyszecko w wodzie wwarzone / gdy sie ona woda ludzie beda kropić / wweśla sie.

Tez na Trzećiaczke / trzy Korzonki a trzy listki Kofyszeckowe / z ktorymkolwiek pićciem dane / wsmierza zimnice / Takież na Czwartaczke czterzy Korzonki / a czterzy listeczki maia być dane.

Samo wśrisko siele ma moc rany spaiac y goić. A poganiścy kaptani przy oczyszczeniu albo wywodzeniu białych glow / miewali to siele przy sobie.

Tez napisano w iednych Księgach o tym Kofyszecku. Gdy ktory Lekarz idac do nie mocnego / to Kofyszecko weźmie z soba w reke / przyśbedzy / spyta niemocnego / iako sie na zdrowiu ma / iesli chory rzecze dobrze / tedy bedzie rychto zdrow / A iesli rzecze niedobrze / tedy rychto umrze / A tak wiele ludzi prostych tym sielem wrości rozmaite / y gusła czynia.

Tez nasienie tego to siele na proch starze a z sokiem wloskiego Koprzu zmieszane / dęzy posila y wyiaśnia wzroł / y wodę Kofyszeckowa ma niepospolita moc na oczy.

Pomoy /

OWOY jest siele wśace sie po drzewie albo po zieli ktore blisko roście / jest miernie zagrzewiające / Ale zbyt nie wysuszaiające / A to sie okazuie z tego wicia / na te y na owe strone.

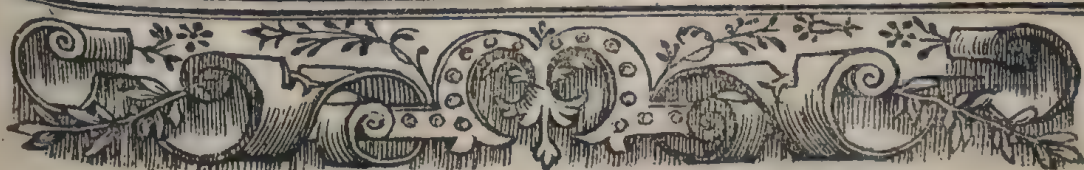
Poki iesze jest swieze ma wielkie wlosności / Ale suche maiey jest mocy / Jest tez rozmaitego rodzaju to siele / miedzy ktorym chmiel jest policzon / bo sie tez pnie po drzewie / ten tez ma moc chlodzaca w pierwym stopniu / wsmierza boleści ktore z goracey przyczyny przychodza / y tez odwilża / a ktemu krew cysci / y wot odmielcza.

To siele jest zagrzewiające / rospadzaiające / trawiające / Abowiem żyły wielkie otwierają / cysci i przez wyne nieczystości z nich wy-

Tez pomoy jest dobry na zolta nie / padza. moc / takież y chmiel dla tego i zolta kolera pedzi z żył / y ze wśrskiego ciata.

Tez Pomoy z chmielem a z ieczeniem w wodzie wwarzony / a potym ostodzony / bo lenie glowy oddala z goracey przyczyny / w trobe zapalona chlodzi / w goraczkach ktore bywają z kolery y ze krwie / jest wzyteczny pomoy z chmielem. A wśakoż miedzy wśemi pomoyimi chmiel jest najlepszy / A potym pomoy wielki ktorego kwiat jest biały / a mleko w sobie ma. Drugie rodzaje pomoyi sa iadowite / a tak nieciemu sa pożyteczne.

Tez wielki pomoy / a zwlaszcza sok z niego wycis-

F wyćisniony goirányy rospádliny vstne / y za-
všne / pierśiam y plucam dāie pośilenie / ā
tāk nāprzećiwko dycharwicy możeńś go wśiać.
¶ Tenże soł z Oleykiem rożānem zmieśāny /
bolenie zāstārżāte w głowie oddala oklādā-
iac skroni. Miārā sołu wielkiego powoiu
co czerzy złote zāwāżā z winem / ā chmielu
co tyle troje zāwāży możeńś przespiecznie w-
śiać.

Podbial /

Vngula cabalina minor. Husslatich

Rozdział 257.

A O źiele rośće nā mokrych miej-
scach / ā zwłasczā nā takāch mo-
krych / Albo okolo Jezior y okolo
Rzek / ma list rownie tak ko-
ńskie kopyto / nisko rośće / kwiat
ma żolty / piękny / tāsny / rychto nā wiosne kwi-
tnacy / A gdy to źiele pocznie rość / tedy sie
bārzo rozśerzy po miejscu. W przyrodzeniu
māto nie iest podobny grzybieniu / Też ie Le-
kārze zowa grzybienie mnieysze.

B ¶ Lekārstwo tego / wśiać iāblek coby w nich
był nie wielki kwasel / ā iżeby były woniāiace /
wini też / wārzyć to w wodzie z ieczmieniem
potym the wodę odcedzić / ā nāklāść w nie
kwiećia tego źiela / ā przykrywszy dobrze iży
pārā niewychodziā / dāć tāk ostydnąć / po-
tym te wodę przecedzić przez chustę z tego
kwiećia / y wytoczyć bārzo dobrze / potym
zāsie tey wody przywārzyć z cukrem / ā po-

tym iā pić przymieśawśy w nie wodę po-
drożnikowey. To picie leczy goraczke / żolta
niemoc / boleść głowy ktora bywa z dymom
goracych / ktore wstepia w głowę z żolabkā
goracość też nerel / w żimnicy ktora bywa
w ten cās gdy cżłowiek powietrza zachwy-
ci / serce pośila / wnetrzne goracości wypa-
ci / Wārzyć to kwiećie z figami / ā te
wodę pić / Albowiem iest dobra nāprzećiwko
kāślowi z goracey przyczyny / y duśności w
pierśiach odeymuie.

¶ Też stucz to kwiećie z sādtem kāczym / ā
bolaczki twarde oklādāy / tedy mielczy icy
otwiera / y goracość ich odeymuie.

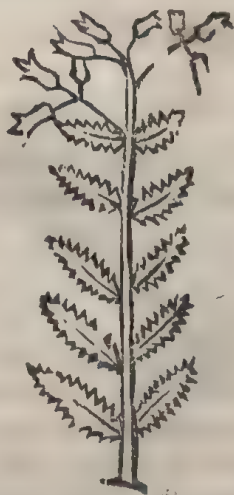
¶ Też wārzyć świeżki w wodzie / potym te
wodę odcedzić / ā nāklāść w nie przez noc
kwiećia tego źiela / rożānego / y dziewānowe-
go / to ocukrowawśy pić / trzewā vprāgle od-
mielczy / żimnice trzećie dniā leczy / y żolta
niemoc / wrāćanie z goracey wilkości zāstā-
nawia / boleść oczu z goracey przyczyny leczy.

Wężowy trunk / albo trānk /

Virga Aurea.

Haydnisch wund kraut.

Rozdział 258.

A O źiele rośće w gāioch / y w les-
siech / ma kosmāty korzeń siar-
pret nā poltorā łokciā wżwyś /
iest ciemno brunatny / nā wier-
chu kwiat żolty / list okolo prutu
dlugo

rodki po
złote
z dymow
z żółtą
ora bywa
zachwy
ści wypa
te (dza.
przećwó
usność w

zaczyn
iek czy i
potym te
przez noc
ewąnowe
prągle
y / y żółt
ści zółt
zynylec

trank

at.

h / y w les
zeń siary
a wzwyż
na wierz
olo preu
dlugo

dlugo / a gesto sie ktádzie / gdy okwiecie 30
stawia nasienie iakoby w welnie / list seroki
nádole / w posrodku nie ták / w wirzchu wa
kie / a wszystko kárbowane. Jest przyrodze
nia ciepłego we wtorym stopniu / ktora cie
płóć czyni káśanie iego.

B Ma moc odtwieráca / sciencáia / ro
puszczáia / kámién w mecherzu kruszy / lip
kości y zakały z niego wypadza / zimność ie
go nápráwia / boleści po kóściach leczy / me
cherz ku zádzierzeniu wody wmacnia / moc
zástanowiony przeprawia / máćice zimna ku
poczećiu spráwuje / boleść trzew ktora bywa
z nádymaniem wktáda / wodnościelnym a o
ciętym dusność odcymuje / Dołow obcia
żenie wspomaga.

Jemiola /

Viscus.

Mistel.

Rozdział 159.

A Jemiola jest rozliczna / ná drze
wiech ia nádutia / bo z drzewá
wyrásta. Jest słozenia sláchet
nego z wody z powietrza / zim
ności w sobie málućko ma / iá
gody ma ná gátałkach lipkie / z ktorego chlo
pilép dzátá / a nawiecy z debowego.

B Lisy wsiáć a proch z nich wczynie / a ten
proch dáć pić przemiesawsy soku babeżane
go z winem tedy zimnice ktora bywa trzećie
go dmiá leczy / cýrwona niemoc zástanawia
rany cýrsi y spáia / kóści mde w cýłowiecie /
albo náruśone iákim wrażem / wmoćnia.

C Też gdy te Jemiote stłucze / a z miodem 3
mieśa / a wczynie iakoby plastr ná zle wrzody
przyktáday / ták wyczyscia ie / a potym goi.

D Stárzy Lekarze o mocy tej Jemioly nie
bárho gruntownie wypisáli / Ale za czáłow
y dñow dzisiejszych náśych / wielka chwale
ma z doświadczenia prostych bab / a zwiáś
czá gruśkowa Jemiola ku tácnemu porodze
niu dziećieciá / y ku gyzieniu ktore bywa przy
porodzeniu / a spráwi máćice / z hánysem / y z
kminem kramnym / proch tej pożywany.

E Też Jemiola glogowa albo Jąbloniowa
w winie wwarzona / ludziom ktory rozum
stráca / to wino dáwać pić / dziećiom też do
kolebki ktáda / aby ná nie prześtráchy nieprzy
chodzily / y stráśliwe widzenia.

F Też chłopci dáia owcam Jemiote iest Jo
dtowa / izby plodu niepotrácily.

G Niewiásta izby dziećie donosiá do czáśu
fluśnego / prochu z jemioly ma pożywać z de
bowa woda / ale tá jemiola ma być gruśko

H Weźmi Jemioly / kwiatu z ziela /
ktore zowa ziele weżowe albo weżowy korzeń
Rzesy olśowej / włośkiego koprú / burstynu /
kórnaku okragłego / cýrwonego dziewie
ziorniku / to wszystko stłucz ná proch wśusy
sy / a ták tego ma páni pożywać / ktora cieś
ka chodzi ktora iest zdrowa / Ale gdyby iáka
niemoc przypádia / tedy przez czáśu plod wy
gania.

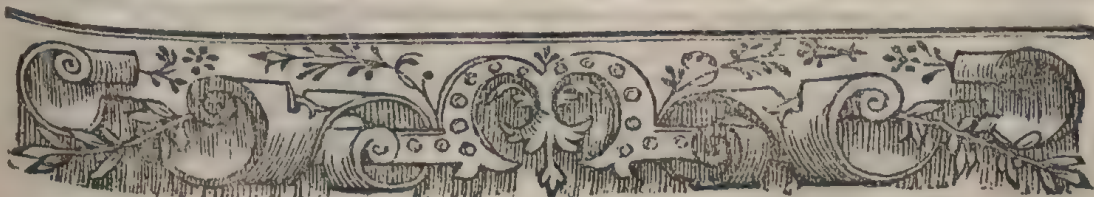
Agrest albo wino nieżrzáse /

~~~~~

Vinum agreste. Dntzeytigen wein.

Rozdział 260.

A Grest iest Wino kwasne / ktore
wycisna z gron nieżrzátych / po
tym wytloczywszy dádba ná stoń
cu stáć / izby sie zgestnelo / potym
gdy zgestnieie / wujác to w chu
st / a przez noc zostáwiáć ná rosie. Agrest
ktory iest poźóciáły ku cýrwonóści sktonny /
iest krukli cierpnacy y bárho káśiaczy w ie
zyk. Nielktorzy te wodność wárza z miodem / przycýnimy winá słodkie / a tym pło
kác gárdlo / tedy czopek wpádly nápráwia y
dziaślá okolo zebow. Gdy te w wśy wpusci /
Q 4 tedy

- chedy gnoy z nich wycisćcia / owrzedzenie
wnatrzę goi / Erwia plwanie ząstánawia.
B **I** Też wino Agrestowe tak działá. Wár-
wác gron winnych nie wzizátych á dáć im le-
żec ná słońcu przez czterzy dni / potym wino
z nich wytłoczyć / To Wino jest cierpnace /
ma moc żoladek posiláć / á zwlásczá goracy /
tym ludziom ktorzy sie często á wiele przećia-
gaia dobrze im ie pić / y też w mor dobrze ie
pić / Ale to wino po wytłoczeniu musí do-
brze stać / bo skoro po wytłoczeniu niemoże
go pić / w potráwach go dobrze pożywać /
kury mlode z nim wárzyć á iść.

Winna Rośl /

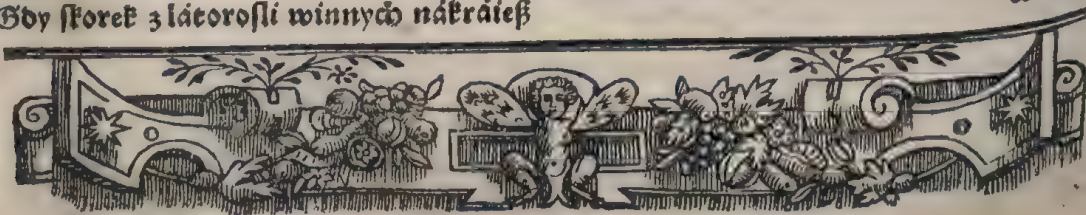
Vitis vinifera. Wein rebe.

Rozdział 261.

- A** **W**ino białe jest goracego przy-
rodzenia w wtorym stopniu / stá-
re wino tedy iuż w trzecim stop-
niu. Nowe wino to jest mofcz
jest w pierwszym stopniu.
B **I** Sok z liśćia winnego pity / owrzedzenie
wnatrzę goi. Jest przyrodzenia zimnego y
cierpnacego / Erwia plwanie ząstánawia /
żoladek posila / także y skórki sa tego przyro-
dzenia.
C **I** Gdy skorek z látoroslí winnych nákráteś

- drobno / á daś z winem wypić / kámién tamie
w mecherzu / zmázy wśelkie ná čiele sciera /
y też krosty z lićá spadza.
I **T**es nápal popiotu z iadrek ktore bywáia
w iágodách / á ten popiot zmiesázy z octem /
gdyby kto miał iáká ráne w zádku / tym po-
mázáć gdyby iuż krew przestáta / á zágoi sie
bárzo rychto.
I **G**dy wino kto bezmiernie pije / smysły w
raza / y piete żyty moli / á gdy ie pije z wodo
zmiesáwşy / nie tak słodzi.
I **W**ino stáre białe á czyste / mocż wypadza
Ale boleńie głowy czyni gdy go wiele pije / á
gdy kto ma iákíe sadzele albo rány / goić sie
im nteda / bo wiecey zápala.
I **M**ofcz jest čieśki napoy / Abowiem czyni
kruczenie w żywoćie / wiátry mnoży y nády-
ma čłowieká. Sny čieśkie czyni / wśelkoj
trzewá mlekcy / mocż wypadza.
I **W**ino árzednie / to jest nie bárzo mocne /
jest nálepşie zdrowym y chorym / ale białe sto-
dkie nádyma żoladek / trzewá mlekcy iákó y
mofcz / iedno iże mecherzowi y nerka mief-
przyiemne.
I **W**ino zágrzawşy mázáć w nim wetne /
á ná brzuch przykládáć / tedy rány wrzedli-
we w brzuchu goi y bolaczki.
I **W**ino jest dobre náprzećiwko wśelkiemu
záśłodzeniu w čłowiecie / ktore bywa z zim-
ney przyczyny / iákó z bedi / z ryb / z máku / z o-
wocu / ná

ná ty rzeczy jest dobrym lekarstwem / á zwaś
cja wino białe stare á szednie mocne / ná
wirzech przyłożone z czymkolwiek / iad wycia
ga z wnatrza / duchy żywotne posila / ich
moc do wszystkich członków przywraca / á to
gdy je zmiesza z innymi rzeczami ku temu słu
żacemi / moc wszelakiego lekarstwa w sie bie
rze / bądź zaciwardzające bądź odmielczają
ce / albo też posilające / A tak w tym innym sła
wieńsem lekarstwam może być przyliczone /
A ku wiele użytecznym rzeczom dowcipnym
misterstwem może być brano / Gdzieś to
nam praca pilna y doświadczanie moc tego
wielka oznajmia..
Przyrodzenie winá jest słocone z ognia y z
powietrza. O mocy gron winnych jest pisa
no máto wyższej w ágreście / To jest w winie
nieśrzalym.

Kakol /

Pseudomelanthium

Kaden.

Rozdział 262.

Kakol jest Kakol / które
rośnie między zbożem / ma
ziarnka czarne niewielkie
graniaste / ma moc zagrzewa
jąca y rzędziąca / i z gorzkie
go smaku.

K Diostorides / Kakol w
wodzie albo w winie wwarzony wryne pedzi
y glisty w żywocie zabija.

K Też opuchliny y twardości odmielcza y
rozpadza / Ma też moc wysusząca y rospa
dzająca / A tak brodawki od niego gina / y
tradgdy Kakol stłuksy ná proch / á z przasnym
miodem / y też z octem zmieszany / będzie po
mazował ty miejsca.

K Też Ryme oddala proch tego w occie ná
moczone / á potem wysuszone / á tego prochu
w chustę zawiązawszy masz często woniać /
tak straciś ryme / y Catarrus zginie od tego.

K Też wino w którym będzie wwarzon Ka
kol w trobie y sledzione czyści / y też kolite v
smierza w jelitach y w żoladku / á zwaścżą
którzy ludzie z wiatrow takie boleści mie
wają.

K Też proch Kakolow w polewkach ledziony
Brzawnice otwiera y glisty zabija / dawsy
y prochu tego z przasnym miodem ná czężo /
Takieś chrobaki które bywają w vsch.

K Też piśe Plinius iż proch Kakolow z mio
dem y z octem zmieszany / jest dobry náprze
ciwko własnemu wązowemu á namazować
miejsce / też boleści zębów / z octem v
warzony / á tym płukać y dzierżać
ná zębach / vsmierza.

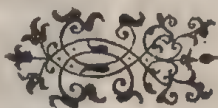
✠ ✠

Druga część Herbarza Polskiego/

Zawierając w sobie przy ziołach Domowych / inne rośliny
Cudzoziemskie / Także też y to co z nich do nas
przywoża / z innymi potrzebami ku Le-
karstwom służące. %.

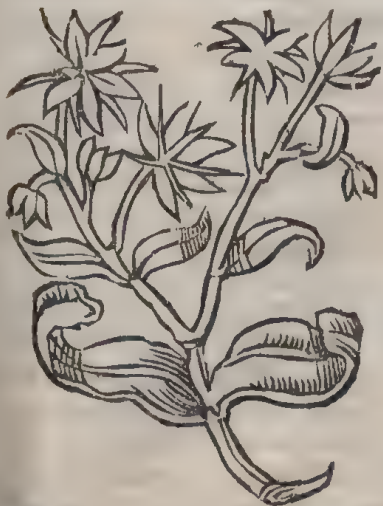

Alloná/

Aloe. Aloen.

Rozdział I.

EST Alloná ciepła y sucha w wtorym stopniu / czyżnia ia z soku iednego ziela Zamorskiego / ktore zowa tymże imieniem. To zielená na którym zbieráia czar na Alloná / Jest podobne listem listowi Włoskiej Cebuli / ktora zowa Squilá / A na tym sielu jest lipkość klijowá / ta obficie / pret samego ziela jest Mieczko / wi podobny. A jest rodzaj troiaki Allony / iedna żółta / druga podobna watrobie / zowa ia Aloepáticum / A trzecia ktora zowa Aloe cáballinum. Nalepsza jest Alloná żółta / ktora po tacinie zowa Aloe succotrinum / A to gdy ia przetnieś albo przetomisz / żółtość podobna Szafrańowi w niey sie widać. Watrobna Alloná jest w barwie podobna watrobie / To jest / máiaca w sobie żółtość y czarność / Jest dziurkowata / a wiódzi sie czarna. Cáballiná jest mnieyszy wazności / y podley mátey mocy / A jest czarna / a bázgo gorzka / jest woniey przykrej.

I Alloná ma moc wyczyszczenia flegmy y kolerę z żółci y z żółci / ktore przeżywaia / me-
sárácias / y też wywodzi Meláncolia z ciátá
człowieczego / Theż potwierdza członki w
ktorych sa żyły piete / A przeto kto ma fleg-
my nápełnienie w żółci wywodzi y wy-
padza ia / a potym ię posila y bolesci głowne
oddala / ktore z grubych dymow żółciowych
do głowy ida.

I Też Krwawnice / To jest konicze żółci / ktore
sa w stolcu otwiera / a krew czarna przez
nie wyczyszcza / Kto ia na noc polyla.

I Też wzrok ostrzy / gdy proch iey będzie z
wodką Rozaną zmieszany / A w tym rozma-
czaiac chustke na oczy chore będzie przykła-
dąc.

I Też zatkanie watroby y śledziony odwie-
ra / y przyrodzona choroba pániam pobudza.

I Kto ma rany na tájemnym członku me-
skim / zasypany prochem Allony zágoiś rane / y
też na swirzb jest bázgo dobra.

I Też jest dobra náprzećiwko opuchlinie w
netrzney z zimney przyczyny / gdy weśmiesz
Allony żółtey co złoty záważy / Mástki co
poł złotego záważy / dajze to wypić ciepło po
ránu z wodką piolynkową dwa razy w ty-
dzień.

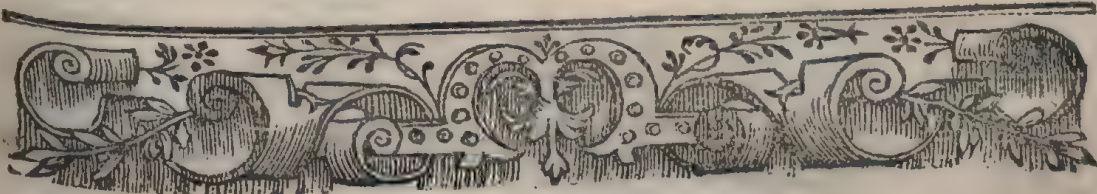
I Też proch z niey weźniony / a z miodem
dány ku iedzeniu / glisty wżywocie morzy / z
powieści Plátéaryusa.

I Też czarńa Alloná z octem winnym roz-
maczoná / swierzb ktory bywa na reku mte-
dzy pálcami wysusa / A też ktory okolo dy-
mion y na członku mekim tájemnym spadza

I Też bolenie członkow v nog y v rak czar-
na Alloná z sokiem topianowym zmieszána /
wsmierza gdy tym ciepło namáżeś.

I Który człowiek często pożywa Aloe / to
jest Allony / taki zachowywa zdrowie swoje
na długie czasy / a niemoże w tożna y w zá-
na cieśka niemoc wpáść / ale lepiej z tey Alo-
ny pilulek pożywać ktore zowa powietrzne /
Botám przydáia ku tey Allonie mirry y háfria-
nu / A dla tego sa piluleki niewymowney za-
ności / Abowiem wywodzi z człowieka zá-
gnitości zachowywa go w długim zdrowiu
A od iádowitego a morowe^o powietrza / by
też nie infego niebrał czasu morowego po-
wietrza / iedno w tydzień dwa razy po ieden-
naście na noc / albo poránu iako kto chce.

Ráyskie

Orle albo Rąpskie drzewo.

Xilaloës vellignum Aloës.

Paradys holtz.

Rozdział 2.

A RZEW to iż w Tąpro-
banie wyspie Indyjskim ro-
ście/ było czas długi niezna-
tome/ tak iż przez długi wiel-
o nim trzymano/ iżby indzie
nierosło / iedno w samym
Raju/ A to dla tego iż Rze-
pá Ganges (która mienia z Raju płynąć)
gdy ta na wiosnę zbiera / tedy wiele gąsienia
starego z sobą do Indyej przynosi / stąd je v

inych Narodow / iako v nas Stowatom
Rąpskim Drzewem rzeżone jest / i było przed
tym wielkiej wagi niżli dzia / że sie w drogoc-
ści zlotu równało / do kad sie Indyejcy nie
domyślili / iż też to Drzewo v nich obficie jest
Wszakże v podziś dzień dla cnot a przyjem-
ney woniey tego / jest w zacnych pieniadzách
Rámże w Indyej / Abowiem Kupcy z Li-
zybonu / y inni Luzytaniejcy / Także v His-
pansey Kupcy / wbiegają sie ponie do Ká-
lucu / gdziego Indyejcy przywożą wielkie
mi pniami y czwierciami. Abowiem to drze-
wo wonności swa / jest v wielkich pánom /
wielkiej wagi / z własczą ku kádzieniu / gó-
dym tego / swa wdzięczna wonia nte tylo no-
zdrze takomi. Ale serce y wszytki wonetno-
ści / nád ine wszytki kádzienia wweśla / serce
sili pamięć przywraca / podchopność wżbu-
dza / ná ostaték wszytki duchy żywności w
cztowieczę rozlebrzna wa. Ale iż jest rozo-
máite / y ná wielu mieyscach iuz bywa to drze-
wo náleżiono / Wszakże nád Indyjskie lepse
niebywa. A to bywa barmy czarney cieple-
lipkości pełne / Ktemu gesté a twarde / aco
nie rádo gore / żadnego bielu niema / ástad
práwe á dobre poznác moześ.

I Trzaskę z drzewa tego / gdy tylko iwa-
na bedzie / czuchnienie z vst odeymnie / y pie-
tna wonia czyni.

I Trocinę albo proch w pićiu ma brć do-
wan / tym ktore plara á kłócie w bólu gaba-
też y tym jest pożytkiem wielkim / ktoryz cie-
sto mdeia ze złego trawienia. Abowiem z
wilgości lipkich żoladek czyści / strawność
mu przynosi / y we wszytkim go posila / Aco
gdy go kto w pićiu weźmie co zloty wezłócie
zaważy / áz woda ie bráć nalepiey.

I Imieniem tego Drzewa / rozmaite ro-
dzay przedawá / áczkolwiek wszytki Ind-
skimi mogą być zwáne / A to dla tego / iż wszy-
tki ty rodzaie w Indyej rosta / Wszakże ná-
przedniemu to imie dano. Drugi rodza-
ácz też w Indyej roście / wszakże od miásta
prz y ktorym roście / Monkie drzewo rzeżo-
ne bywa. Trzeci zowa Zersickie / to dla cie-
pkości w wodzie niemoże pływać / ale iako o-
łow graźnie. Czwarte napodleyse / Alku-
merskie jest / przeto pierwszy rodza-
y o ktorym
tu mowa / jest nalepsze y nadrozsze.

Wodrze

Modrzewowa gebka.

Agaricus. Lerchtannen schwam.

Rozdział. 2.

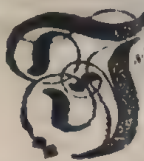
ćiw Police/ y nąprzećiwko rzezaniu/ á zmlaś
cja wwarzywszy tomikamię siele w winie/ á
potym w to wino włoż prochu tej gebki mo-
drzewowey ieden tot á day to wypić ciepło.
¶ Nąprzećiwko fistule/ weźmi gebki modrze-
wowej starzey na proch/ zmieszayże ia z ole-
iem wainstelowym (w aptece naydziesz)
z oliwa pospolita á miodu przasnego k temu
przytożyś/ á weżyń iakoby masę / á potym ro-
zmoczywszy knot w tym/ wypuszczay w fistule
bowiem kości sprochniały á skązone wycia-
ga/ y ciato skązone spadza precz/ á chął fistu-
le zgoiś.

¶ Theż nąprzećiwko czerwonym krostam
ktore sie na twarzy wklązła/ weźmi soli pa-
loney/ gebki modzewowey/ tartarum/ tak ie-
dnego iako drugie/ á tym prochem posypuy
ty to krosty á nacieray reka/ pogina od tego

Bauka albo iablko zamor-
skie.

Coloquintida. Coloquinten.

Rozdział 3.

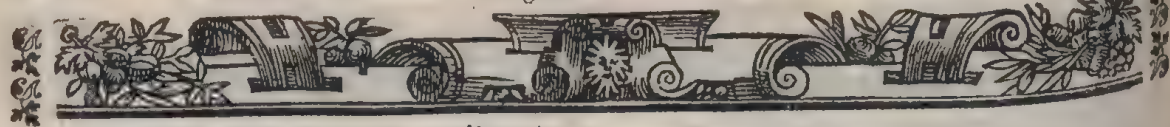

¶ Jest ciepłe w trzecim stopniu/ á
suche w wtorym/ á jest iakoby
iablko iednego drzewa niewo-
mownie gorzkie. Gdoby kcho-
chciał samego tego iablka pozy-
ć

Bebka modrzewowa jest ciepła
w wtorym stopniu sucha w trze-
cim/ jest to gebka kthora wyra-
ża ze pnia modrzewiowe drze-
wo/ jest dwotak/ samicę y sami-
ca/ samicę jest lepszą á okragłą/ á gdy os-
chnie staje sie bårzobiala/ samicę jest podlu-
gowatą/ á nie jest takiey białosci iako samicę
¶ Modrzewowa gebka purguie naprzod fle-
gme á potym melancolia/ á chął jest dobra
nąprzećiw zimnicy kthora na każdy dzień by-
wa z flegmy/ to jest dawşy tej cho gebki tak
wiele co dwa złote zaważa/ á squinantum
(jest w aptece) trzecia część dragmy/ ty rze-
cy shtukşy na proch/ day wypić z wody w
ktoreyby były wwarzone listki senes z korze-
nim sosnkowym ciepło po raniu/ á potym w
pieć godzin iest.
¶ Też kożlekarswo jest bårzob dobre nąprze-

wać / naruſzy bārzo zdrowia ſwego / ābowiem ieſt rzecz bārzo iādowita.

B ¶ Ale gdy tho iābłko kthore zowa po tācine Coloquintida wwarzyſy w wodzie / tho ieſtly wſiawſzy go co zloty zāwazy / ā liſtow ſenes lot / warzje to ſpołem / ā thego ſie day napić ocukrowawſzy temu cztowiekowi ktozy mie wa kwārtāne thego dnia we dwie godziny przed przyſcieniem kwārtany / przeſtanie kwār

C ¶ Też gdy ie wwarzyſy w ocie / ā tym (tanā / octem vſtā bedzieſy plok al ciepto / boleſć zeſ bow vſpokaiā.

D ¶ Proch tey Coloquintidy z prāſnym miodem zmieſāny / chrobaki w żywoicie zābija gdy go kto pożywa / āle mātym dziatkam v cżyn plaſtr z tey tho Coloquintidy ā z ſoziem piotynkowym / przyłoży na pepeł / pomorzyſy

E ¶ Też przyrodzona choro (w nich chrobaki. be pāniā ku wyſcieniu pobudza / to ieſt gdy ſa wwarzyſy w wodzie z cżynwona bylica / ā tym ſobie pāni bymionā y mācice bedzie nāparzā

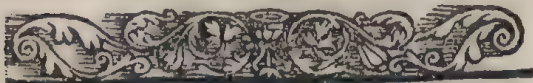
F ¶ Też ieſt dobre tho iābłko nāprzećiw (tā. twārdości ſledziony y watroby gdy wwarzyſy oārzodke iego z woda ielenich iezykow ā ocu kruise / ā potym daſy wypić choremu.

G ¶ Też vczyniwyſy z mydła czopek rozmocz ſy w oliwte ābo w maſle ā prochem they Coloquintidy z wierzchu polyp nā czopek / mocenie wyćiaga nieczyſtoſci z żywota ā zwlaſ ſeżā kto ſie bārzo zāpiecze.

H ¶ Też proch tey Coloquintidy / z żył zāgnita flegme y kolere mocnie čiagnie / ā tāt z pitu iāmami Doktorowie dāta niemocnym ludziom ā nawiecey gdy chea z dālekich mieyſc wywo dzie nieczyſtoſci / iāko z głowy / z nog / z pie tych żył mocnie przyćiaga do żoladka nieczy ſtoſci przerzeczone / ā tāt podāgre / ſcyātyke iāmānie mocnie vſmierza.

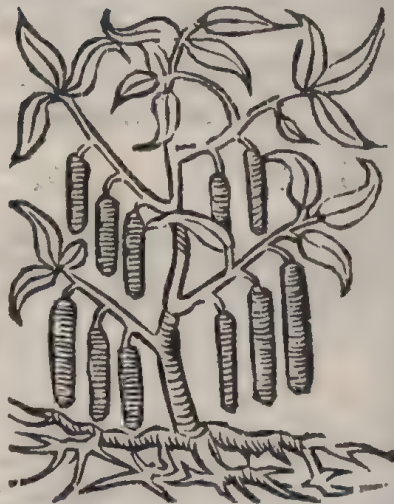
I ¶ Też proch Coloquintidy z octem zmieſā ny / kroſthy cżynwone y trad nā licu goi gdy tym kilko rāzow nāmāżeſy.

Kāſya.

Calsia fiſtula. Caſſien.

Rozdział 5.

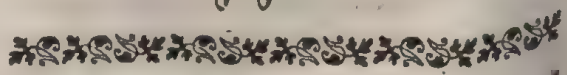
Alſia fiſtula ieſt ciepta y wſſgo thna miernie / mātaca mocwy / cżyniācā / odmiećzācā / y theż zāpalenie krwie bārzo vga ſāiac y vſmierzāiac / kolere cżyn

ſci odekrawie / ā przeto ieſt vżyteczna w goracych febrach / ā poſpolicie Doktorowie przed mocna purgācyā dāta Cāſſya dla odmiećzenia żywota.

¶ Też Cāſſya z miodem rozmāconā w wod ce Izopowey / ā tym ſobie vſtā plokāc chara kāiac ſlinogorz roſpadza y wolne poſytanie cżyni bolenie gārdia y roſpādliny ie oddala.

Euphorbium.

Rozdział 6.

Euphorbium wyklāda ſie / dobrze iżeby ſiego wiārowal / Jeſt iedno gummi iāko by ſinotā z orze wā ktore roſcie w Indyey kto re zbierāia po ſwietey Wārgo rzećie / Jeſt ciepte y ſuche w cżynwarym ſho pniu / ā dla tego wſyſtki gummācā w gorā coſci przyrodzoney przewyſa / woniey bārzo oſtre y ā mocney.

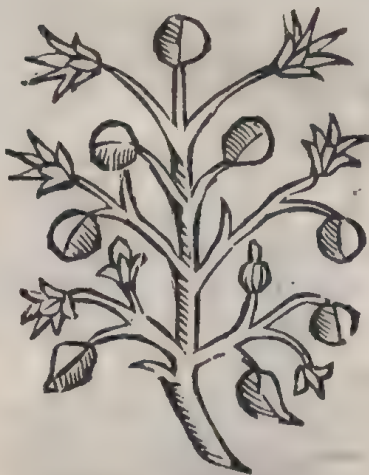
¶ Wtoſnoſci tey ieſt iże flegme wywodzi z ciātā cztowieczego / ā tāt ieſt dobre nāprzećiw boleſciām czonkowym y nożnym. Nie ſāmo bywa dāwano āle z trocha Bbelium ā z tro

Mirobalani. Mirobalanen.

Rozdział 7.

Ierobolanow iest pięćiorak ro-
dzay a każdy barwy iney / że sie A
zda aby z roznych drzew then o-
woc byl / ale chak z jednego roz-
maity bedzie.

Proch Mierobolanow Empelicorū zmie B
sany z prochem czarney alony a k temu przy-
czyn oliwy a czyni iakoby masę / tha masę
namazuy głowe / bowiem włosy wmacnia a
niedopuszcza im z głowy padać.

Wszystkie mierobolany sa zimney wlosno- C
ści / a suchey w wtorym stopniu: Mierobola-
ny solce purguia kolere / ale chepule / Empe-
lici / Bellerici / thy wszystkie flegme wypadza-
ta / telko czarne melankolia czyscia.

Boża rosa mąnná niebieska

Manna cœlestis. Hymels Thau.

Rozdział 8.

Est Manna ciepła y wilgotna
miernie / a iest rolą kthora zbier- A
raia z niektorych siot pobudza-
iacych wryne ku wysciui / a zbier-
raia the Manna w Indyey y w

Grecyey / abowiem przylipa okolo siot / a tak
ia zbierala iakoby miód / iesth známienithey
mocy. Niektorzy ludzie przyprawia the
manna z cukrem albo z miodem a niektorzy
tez z sokiem lakryciey.

R 2

Samá

Mierobolany.

bowáto pápier / tedy to iest dobre Reubarbarum / á kthore nie fárbuie / tedy tho iest nie dobre.

¶ Ma moc purgniaca kolere / a tak iest dobre tym kthorzy máia zápalenie watroby y sledziony z goracych wilkości.

¶ Też iest dobre náprzeciwo tercyantie wśelkiey / á to tym obyczáiem. Weźmi náśienia ogorkowego / málonowego / ciurulowego / to wwarz w prostej wodzie / á wżiawş tey wody w sklanke wenecká rospuść w niej Rássey y Támáryndow po poł vneyey ábo mniey / á reubarbarum iedne drágme / á spieł poł skropuła / á to ciepło ná switaniu wypij.

¶ Toć lek árstwo iest dobre náprzeciwo żółtey niemocy / á tho gdy w mlecżowey wodce wypijesz to Reubarbarum.

Socznica.

Scamonea. Scamoney.

Rozdział 10.

Sámá w sobie mánná iest niebárzo biata / á w posérzodku dziureczki ma / iest niewymoswone słodka / przypráwna iest też słodka ále z nieiáko ostrościa.

¶ Ma moc wyczyściáca krew / á dla tego iest dobra w goracych niemocách w febrách z kássya daná niemocnemu człowiekowi.

Rum Tureckie.

Reubarbarum. Rhumbarbarum.

Rozdział 9.

¶ Iest Reubarbarum ciepłe y suche w wtorym stopniu / dla tego iest nazwano reubarbarum / iże w cał rzekácey ziemi bywa naydowane / ábo też w indyey / y też w inszych zamorskich stronách bywa kopano / Ten kórzeni iest ciepleśki á niema w sobie dziurek / á gdy y przetomiś / iedno czerwone y teczki z białemi wespotek zmieszane / á gdy ie żłwieś á potrzebiesz po pápierze / iesti będzie fár

¶ Scamonea iest ciepła y sucha w wodzi kolere mocnie z żył wyciágaiać ia od krowie / iedno iż czoche tej ma być dawano / to iest po czawşy od trzech ziarn aż do dwu náście ábowiem iest rzecz mocna á goraca / máśtyká ma być k niey przysádzona dla tey iadu / ábowiem żoladek y żyły moli y psuje.

¶ Też niektorzy sáfránu / cynámonu / spieł do niey przysádzáia dla iádowitości tey.

Genea

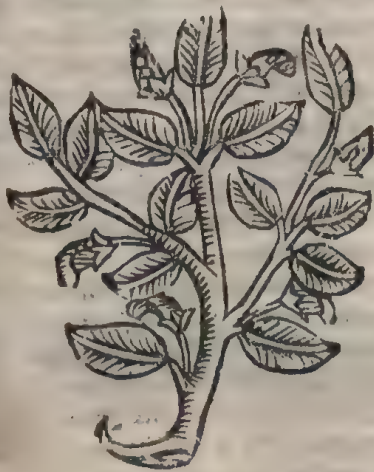

Senesowe liście.

Senes. Sene bleter.

Rozdział II.

Senes jest ciepły a suchey włośno-
ści / rośnie w zamojskich stronach
Jest wirteczny naprzeciwko nie-
miemocam kłhore z melankoliej
przychodzą / a tak jest dobre tym
którzy S. Walántego niemoc cierpia / y tym
którzy ku omdlewaniu przychodzą / y tym
którzy miewają zaciśnięcie wotrobey y sledzio-
dziony / y naprzeciw quarcianie / y naprze-
ciwko krowawnicam zbyenim / to jest pienie-

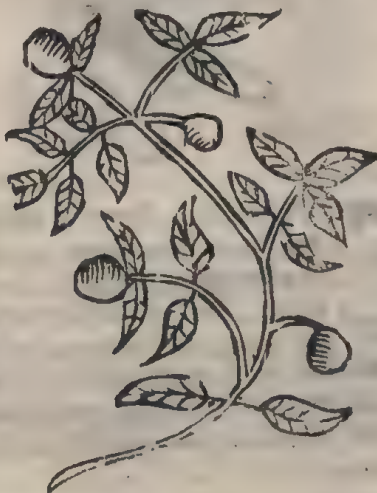
niu krowie stolcem. Też na melankolia kłhore
niemoc iesth z naruśenim mozgu y rozumu
przyrodzonego / a cho gdy wwarzyś syrop z
tych to liśćkow / z ielenim ięzykiem / z kwiat-
kami boragowemi w wodzie a ocukrowaw-
szy nąpijaj sie ciepło po rānu po trunkowi na
przećiwko tym to chorobam przerzeżonym
jest dobre lekarstwo.

Dátelki leśne.

Tamarindi. Wiblde Dattelen.

Rozdział 12.

Swodzo Tamarindy Polere z ciā
iā putgulac y zápalenie iey vs
smierza / a tak też cħřćia krew.
Sā wirteczne thym kłhorym sie
wotrobā wydyma dla wiātro-
w nief zāmħnionych / y thak iēz żoladkowi
ma osobliwa moc naprzeciwko ostrym a cħř-
śkim goraczkam kłhore potrzebuiā odwilże-
nia y odmiekćienā / miārā ich co dāwa złote
zāważy / może być y mniēy / a to z sokiem wło-
skiego kopru ābo wysokiego mleciū / ābo z ko-
zia serwatka ma być dāno. Ten owoc do nas
przechodzi z wloch / Aptekārze bez niego nie
moga być dla tych y inśych włośności tego.

R 3 Culier

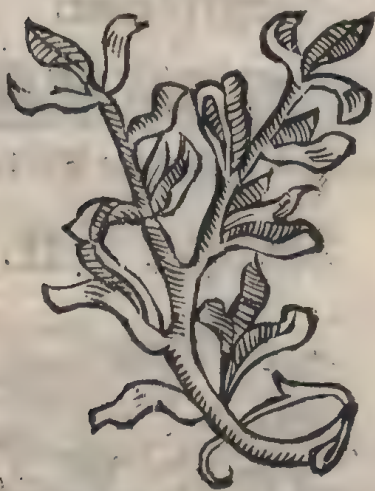

Cukier.

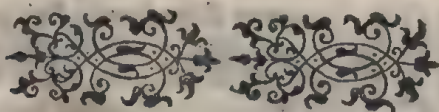

Sucharum. Zucker.

Rozdział 13.

A **I**stnieje ciepły i wilgotny miernym obyczajem/ to jest oko- to pierwowego stopnia/ a ma moc odwilżająca i pierś odmiękczająca/ a gdy będzie trzy razy wwa- rzony i prawie biały/ tedy nieśko zasiebi al- bo chłodzi/ odmiękczając pierś i głodzi w nich chropawości/ żoladkowi jest bardzo użytecz- ny cukier.

Cynamon.

Cassia odorifera. Cymment ryndent.

Rozdział 14.

A **I**stnieje ciepły w wtorym stopniu/ i suchy w trzecim/ kosztując śmiał- ktem obierz dobry Cynamon/ ma moc potwierdzająca mózg swa- rzeźność/ i chej skłania swa- lipłość. Jest dobry naprzeciwko młodości

żoladkowej wtóra przychodzi z zasiebiania/ Dany proch Cynamonow z prochem polne- go kminu w karmidach albo w polewce. **B** Też bardzo przystoi izby cynamon był mied- śany w balsie/ abowiem chciwość ku iedzo- niu pobudza. A gdy i kto żuje/ czyni w wó- dziech wdzięczna wonia.

C Też Cynamon tarty z rozżanym wodką i z malmazyą i z trochą winnego octu safranu tarte go przyczyniwszy/ jest bardzo dobre le- karkstwo na serce cząst młodości maczając w tym sarta albo facielet a przykładając na serce oddala młodość i goracoch serdeczno.

D Też Dioscorides piše/ Cynamon kthory z czarności ku rumianności pochodzi/ ma wło- śność subrylna/ przytłagająca/ otwierająca zagnitłości z prochnienia każdego w ciele bro- niaca i odwilżająca. Przez dziesięć lat mo- że być cynamon chowany/ Jest rozmaity ro- dzay cynamonu/ ale ten jest najlepszy.

E Galenus w księgach karmi piše/ iż cyna- mon zagrzewa żoladek/ i watrobe posila- rzec przyrodzona pániam znamięniacie po- rusa w polewkach z malmazyą pożywany/ safranu troche przyczyniwszy.

F Też cynamon ma te własności ktho z nim często iada/ potwierdza wzrost młody wyia- śniając i y posilając.

Rapskie ziarna.

Cardamomum. Paradiskoerner.

Rozdział 15.

Jest

A Jest Cardamomum nasienie z
iednego drzewa / iest cieple y su-
che w wtorym stopniu. Jest
dwojakie / wietrze y mnieysze /
wietrze iest domowe / a mnieysze
iest lesne / Domowe iest lepsze bowiem ma w
sobie wietrze korzennośc y rumianość.
B Ma moc posilająca dla swojej korzenno-
ści / trawia y rozpada wiatrow.
C Też iest wytecznie naprzeciw kordyce z ji-
mney przyczynny / wwarzywszy ie w korzen-
nem winie z trocha rozanej wodki / a to day
D Też naprzeciwko mdłości (wypić chore).
E Proch Cardamomu z prochem chodzi.
F Tubebowym wypuszczony w nos / posila gło-
we znamienicie / y nieżyt trawi.

Szafran.

Crocus. Saffer blumen.

Rozdział 16.

A Szafran iest ciepły y suchy w pier-
szym stopniu / ma moc potwier-
dzająca dla niekchorych swoich
przyrodzonych wlosności.
B Ma też moc żoladek potwier-
dzająca y naprzeciw mdłości / iest też
dobry naprzeciwko kłociu / y naprzeciwko

zabdzierzeniu wryny / y też kto często po trofice
z boleścią wryne wypuszcza / a tho gdy wwa-
rzyś szafran w oliwie a miodu przasnego e-
tenu przyłożysz / a tym namażysz sobie dymio-
na ciepło po ranu y wieczor.

C Też Avicenna pise / Szafran prawi po-
sila y wwesela serce / y też wolne oddychanie
w pierśiach czyni / ale zbyt nie jedzony żolad-
kowi szkodzi ku wrócaniu ił stania.

D Też szafran pobudza chęć do ku rzeczy
cielesney / sledzienie iest przyziacieł / a wryne
wyciska z ciata.

E Też twarłość kthora bywa w macicy ob-
mielecza z miodem a z częstkiem przyłożony.

F Też szafran zmieszany z inszymi lekarstwami
serdecznymi / tym rychley y mocney moc o-
nych lekarstw do serca przywodzi.

G Też Serapio z powieści Rasis zacnego
lekarza pise / iże była iedna brzemienna pani
ktora sie dlugo maczyła z dziećmi a nie-
mogła go mieć / dalem iey tarte szafranu co
dwa złote ważyły z winem zagrawszy / miała

Iá le zácym nátychmiast / y potym częstokroć
dawałem w takich przygodách thákim pá-
niam nigdy mi niechybiło / to są słowa Seia-
pionowe o tym doświadczeniu.

Gálgan.

Galanga. Galgant wurtz.

Rozdział 17.

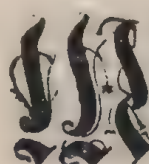
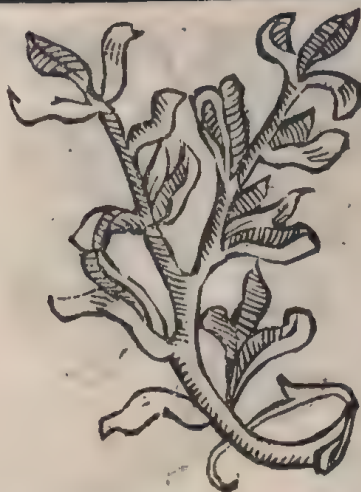

- A** **G**álgan iest ciepły y suchy w wto-
rym stopniu / iego korzeń obie-
raia lepszy khorę iest rumiány á
sekwáchy / ciepły / máiac ostrý
smák / á khorę iest blady á lekki
mátego smáku / dziurkowáty zły iest á mátey
mocy. Gátgan potwierdza / rospadza y tra-
wi zle wilkości.
- B** **W**ino w którymby był wwarzone gátgan
zolatet niestráwny posila / y boleści tego z
zimnych wilkości y z wiatrow grubych od-
dala y trawi.
- C** **T**eż dla posilenia mózgu gátganowy proch
włóž w nos.
- D** **T**eż dla omdlewánia y kordyákí dáy proch
gátganowy z sokiem boragowym choremu /
vznáš pomoc niemáta.
- E** **T**eż czásu kwié puszczánia w vsícech trzy-
mány / broni omdlewánia.

Dusłkatowy kwiat.

Macis. Muschkat blumen.

Rozdział 18.

Dusłkatowy kwiat bywa obie-
ran z dzewá y z orzechá musł-
thowego / iesth ciepły y suchy
w którym stopniu. Ma moc po-
twierdzáiacą dla swey korzeni-
ności / rospadzáiac y trawiąc zle wilkości.
Lepszy kwiat który ku żółtości iest podobny /
smáku iest ostrego z mála gorzkością. Musł-
kat ciárny ábo smády khorę ostrego smáku
w sobie niema / ten nie iest vżyteczny.
Wino musłkatowego kwiatu iesth vřet-
cine dla potwierdzenia niestráwno-
zolatet **T**eż mózg potwierdza gdy ij bedzieš prze-
żuwał w usćiech / á proch iego w karmia-
ch pożywány / serce mdle posila y kordyákí od-
dala.

Dusłkatowy orzech.

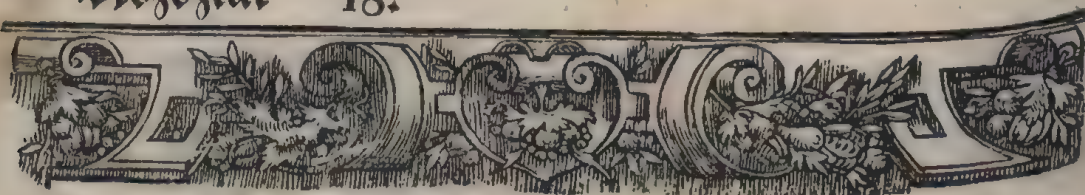

Nux muscata. Muschket nusz.

Rozdział 19.

Orzec musłkatowy iest ciepły y
suchy w którym stopniu. Jesth
owoc z drzewá lednego które ro-
ście w Indyey / iest smáku ostre-
go / posiláiacego / trawiácego /
Jest owoc ważny / á który z siebie prochu nie
wypuszcza kiedy ij tamieš / ten ma być obierá-
ny iako lepszy.
Acho ij po ránu sáda / zolatet posila
á dobro

dobra barwa licu czyni / á cho jest częstho
doświadczono od wielu ludzi.
Wino muskatowego orzecha przyczyni
się troche mąstki / żoladek zasiebnony y in-
ne wewnętrzności rozgrzewa y posila.

Pierz.

Piper. Pfeffer.
Rozdział 20.

Pierz jest gorący mało nie w cz-
wartym stopniu / á suchy około A
wtorego stopnia. Jest pierz tro-
iaki / Jeden czarny ktorzy zowa
Melano piper tenże jest nalep-
szy y nakorzenieyszy / Drugi zowa długim pie-
przem / Trzeci pierz jest biały ten zowa Le-
ucopiper. Tá troiakość w pieprzu ácz iedne-
go rodzaju / tedy młody pierz ktorzy zbierają z
rzesa zowa długim / gdy bywa średnie frzają-
ły / zowa go białym / á prawie frzają / ten by-
wa czarny / przeto naostrzeyszy. Czarny pierz
ma moc rozpadzająca naprzód / potym tra-
wiaca / ále pierz biały y długi nie tak dobrze
trawi.

Pierz w karmiach pożywany czyni dobre B
trawienie żoladkowi / ále ludziom ktorzy są
kolerycznego przyrodzenia y krewnego / nie-
dobrze z nim często iadać / ábowiem ie wysu-
sa y krew w nich pali / á tak potym traci na
licu sie dla niego działa.

Rhum Moskiewskie.

Reuponticū. Grechisch rhabarbarit.

Rozdział 21.

Tobá Rumy mogły być opisane
adryś sarodżaiem iednakże wśak
ie Tureckie jest mocniejszy á cho A
ziemia albo położeniem Słońca.
M a

- B **I** Ma moc pedzaca wryne z infemi wilkościami / á to dla swoiey gorzkości.
- C **I** Wino w którymby było wwarżono tho korzenie á przylać ku niemu soku włośkiego kopru á troche ocukrowawşy / koby twarłosć miał ná sledzienie ábo w watrobie z żimney przyczyny / iest bårzo dobre ku picciu / po ránu trunek / wieczor drugi.
- D **I** Też proch te^o Reuponticū z miodem czystym zmieszany / koby miał chrobać w żywoćie / zabija ie.
- E **I** Też weżyń plástr z prochu tego to korzenia z oliwa á z woskiem / przyłożysz ij ná mdły żoładel iestli ij chceš posilić.

I Sa też dobre náprzećiwko kordyáce (nia) kora bywa w febrze / á to gdy proch sandałowy rozmacisz w mlecżowey wodce / á w tş chusteczkę rozmoczywşy przytoż ná serce / á kto ma watrobe zápalona tedy y ná watrobe to lekárstwo známienicie pomoże.

I A gdy proch sandałowy zmieszasz z trocha kámpfory / z wodka rożana / á rozmoczywşy w tym chusteczkę przytożysz sobie ná stronie / boleść głowy wámierza kora z goracey przyczyny przychodzi.

I Też proch sandalu czerwonego zmieszany z wodka psinkowa ábo kurzey nogi / á w tym rozmoczywşy chustkę przytkadaj ná bolace nogi.

Sándal ábo Cindelin.

Santala. Sandel holts.

Rozdział 22.

- A **S** Imne sa Sándaly w trzećim stopniu á suche w wtorym stopniu / á iest ich rodzay troiaki / to iest / iedny sa białe / drugie sa czerwone / trzećie sa żółtawe / á tş sa najlepşe / po tşym białe / á po tşym czerwone.
- B **I** Sa vřtećne náprzećiwko boleściam żoładkowym y watrobnym kora bywa z koleary czerwoney.
- C **I** Czerwony Sándal iest żimniejszy niżli biały / y niżli żółty / á sa theż bårzo vřtećne / ábowiem gdy sie wilkość ze krowia ciagna do korego członku bolacego á mdlego / tedy tş sándaly zástanowiąia y powćiągáia płynie

Lep.

Viscus arborea. Leim.

Rozdział 23.

I W tş w pierwszych księgách mielismy o iemiele tylko / Tu też záda o lepie z niego / y o mocy á lekárstwiech tego. Waprzód iest dobry ná wrzody iż ie zbiera / á ropaznich wywodzi / á to tak czyniac. Weś zárowne wosku z iemiotelem y z żywica sosnowa / tho zmieszawşy v ognia czyni plástry á przytkadaj.

Thęz lep z semioty z woskiem pod jedna
miara zmieszany / a troche mniej sosnowey
żywice k temu przyczyniwszy z tego będzie
miał mase ktora jest odmięczająca y rozpa-
dzająca wszelkie twardeści a zwłasczą sła-
biony y też ktore bywają na stawiech y nog
obo ręk / iako v ludzi francowatych / na
ktore moze przykładać they przerzezoney
moleci przyczyniwszy oliwy abo kaczę smaleu
zmiełczą y rozpadza guzowata twardeść.

Imbier.

Zinziber. Ingber.

Rozdział. 24.

Imbier jest ciepły w trzecim sto-
pniu a wilgotny w pierwszym /
roście imbier za morzem a zwła-
szczą w Indyey.

Wino w którymby był wwa-
żony imbier z figami suchymi y z rozynkami
jest pomocne naprzeciwko ciężkości pier-
si y naprzeciwko kłopotowi kłothory z zimney
przeziębiny pochodzi.

Tęz proch imbirowy z figami zmieszany a
wielużony w moździerzu jest też wyteczny na
przeciwko tymże przerzeżonym chorobom.

Tęz gdy wwarzyś imbier w winie z kmi-
nem a tego sie napijesz boleści żołądkowe y
innych wnetrzości wamierza kłothore z wia-

trów ostrych bywają / a burzenie w nim czy-
ści.

Tęz proch imbirowy na bawełne wpu-
ścić / a kłotho ma wydymanie y chciwość
na stolec bez uczynku / przyłoż te bawełne y z
tym imbirem na stolec / odeydzie ta choroba.

Tęz w ten czas gdy ktory ciłowiel pądnie
na ziemi dla niemocy S. Walante / włoż
mu cārtego imbiernu w nos dla kichania / jest
bardzo pomocne na te choroby.

Tęz imbier z miodem przyprawiony jest
wlececy zażrzewiający niżli z cukrem przypra-
wiony / aczkolwiek oboj jest dobry chym kło-
tą sa zimnego a flegmistego żołądka.

Dziegiel.

Angelica. Engelwurtz od geists
wurtz.

Rozdział 25.

Angelica Dziegiel / po Niemiec-
ku Engelwurtz. Ma rozmaite
v Lekarzom przezwiśta aczkol-
wiek starzy o tym sielu niepisali /
abo chocia pisali ale innym prze-
zwiskiem theż nam nieznaiomym / wśakof
tego czasu lekarze zowa choście Angelica /
Agolica / Angula,

E / Archanielitá / Then co Pandekty pisat
zowie ie Marubium nigrum / to iest czarna
sánta / Drudzy ie zowa Astrancia / ale tho
wlasne imie Oleśnikowo / wśakosi niektho
rzy mienia iz Oleśnikow iesth dwoy rod / sá
miec y samica / sámiec ma korzeń czernieyszy
y ostrzeyszy á ten właśnie zowa oleśnikiem /
sámica korzeń ma bielszy á nie ták gorzki ále
troche łagodnieyszy / á cho zowa Angelitá u
nas dziegiel.

B / Gdy to źiele nam znátome iest / nietrzebá
sie nam o iego przezwisłu gadać / tylko sie o
iego mocy y też lekarstwie bádać. Nálazlem
w księgách stárych kthore zowa Práktchytá
Magistri Albici olim Archiepiscopi Pragen-
sis, Ji korzeń Anyeliki iest bázro pożyteczny.
Naprzód przeciw ścżarowániiu ták domu
táko y persony / kto ij przy sobie nosi / kto go
námoczyćwśy w winie ráno pożywa / tedy od
wśelkiego iádu broni / y owśem iad wypa-
dza / gdy go kto z pokármy álbo ták sámego
pożywa.

C / Też wáżony w miedzie przásnym / stłukśy
korzeń w móźdzersu álbo zwierćiawśy ták
przylożyć obyczátem plastru ná ráne od psá
wściekłego / iad wyciąga y ráne goi.

D / Theż podroźnym ludziom pomaga / bo-
wiew posilátać żyty broni sprácowánia po-
żywany ábo w wściech trzymány.

E / Takież kto cierpi ścżkánie ábo częste wia-
cánie tedy też oddala / ábowiem żoladek báz-
ro zágrzewa.

F / Jeronimus Tragus o tym źielu ták piśe /
korzenie iego ludźkim ciátam wielka pomoc
dawa / bowiem iesth tho korzeń serdeczny / á
przeciwko wielkim iádom ábo truciám báz-
ro skuteczny / á ták sie ma ku oleśnikowi ták o
imbier ku pieprzowi.

G / Drugi náśzych czasów lekarz Otto Brun-
felsius ták piśe: Lekarstwo tego źiela weźmi
od tich kthory doświadczili: Niemoże być nie-
lepszego przeciw morowemu powietrzu iá-
ko wódá z dziegielu wáżonego / káždy dzień
pijac po iedney tyśce ná czeźo / tedy broni od
zárażenia. A gdyby iuż ktho był powietrzem
zárażon / tedy weźmi tey wódy wncya iedne
to iest coby był dobry trunek / dryakwie do-
brey iedne drágme to iest co ieden węgierski
złoty záważy / octu winnego dwie drágme /
to wśytko zmieśawśy niechay ciepło wypije
chory niźli będzie spał / potym puściwśy krew

z żyty / wkládzie sie ná łozé á zápoći sie dobrze /
ták będzie zdrow.

I / Korzeń tego źiela wśytkim swym sposo-
bem to iest sokiem / wodá / prochem z niego /
przeciw sie iádom wśelkim bázro skutecznie

J / Takież cźlonki wnetrzne otwiera / flegma
wyciąga y trawi / żoladek zágrzewa / chár-
łanim gárdło cźyści / serce y wśyśhko ciátło
posila. A mam zá to iz to źiele wśyśhko może
wczynić / co Dioscorides y Plinius źielu pá-
naces przypisúia.

Tylko o nim piśe Otto.

Amigdal.

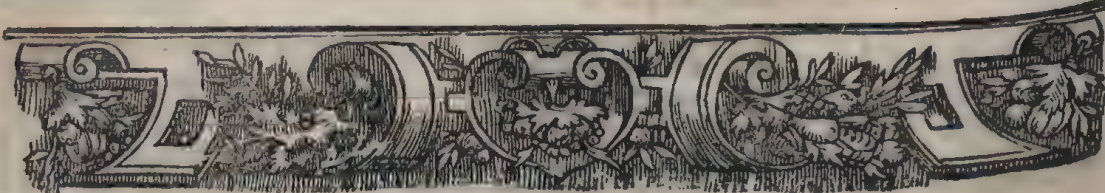

Amigdala. Mandel.

Rozdział 25.

Amigdal

MIGDALY słodkie są ciepłe y wilgotne w pierwszym stopniu / a zaś gorzkie Migdały są ciepłe y suche w wtórym stopniu / gorzkie są więcej pożyteczne ku lekarstwom niżli słodkie / A słodkie więcej użyteczne ku jedzeniu.

B Gorzkie Migdały są dobre naprzeciwko kłopotowi / y naprzeciwko dycharmicy która z zimnej przyczyny pochodzi / tym obyczajem używając / Słuch migdały w moździerzu / a przylóż k nim Cukru / a tak ich posyway co dwa orzechy włoskie zaważa.

C Olejek z gorzkich migdałów jest dobry na przeciw głuchosci / y też glisty z żywota wypadza y umarza / Ktoby ie na czężo iadał / a do nich weźmie plaster / a przylżyć na żywot prosto na pepet.

D Też wywodzi pániam miesięczną chorobę / To jest gdy weźmieś czopek z bawełny / a rozmożysz y w tym Olejku / który włoż do maci / sena noc. A jeśli go wiele weźmieś po obiech / ażeby wyćiska potarm z żóładką / a rychło czyni ślepec.

E Też słodkie migdały są dobre ku jedzeniu / ażeby w polewkach takto cukrem obleczone / y mącepany z cukrem weźmione są bardzo dobre / smaczne a rozkoszne ku jedzeniu / w wszelkim obyczajem człowieka cucha / Krew dobra czyni / a żóładkę nieobciąża / wolne oddychanie pierśmi dają / a nawiecy olejek z słodkich migdałów weźmiony / jest dobry na ciepłotę y na boleń pierśi / ciepło pomazawszy pierśi.

F Też boleści wszelkie y zaciwężności mające leczy z wierzchu pomazawszy / y też pessażum / to jest z bawełny czopek weźmiony / a w onym Olejku rozmoczyć / włoż do maci / sena noc / wwiązawszy nićia ledwabną za łoniec odcydzie boleń za tym lekarstwem.

są wilgotność / ale kwasne / y inie są więcej zimne.

G Mała moc stulająca ran / a bronia płynie / B nia wilgoci do wrzodów / a to na przodku.

C Też umocnia wstę żóładkowe / a koma C biegunkę / aśtanawia ją.

D Olejek pigwianny też jest na ty przeczczony / D ne rzeczy użyteczny.

E Własnie pigwianny jest odmiękczający / E bez wszelkiego zaciwężania.

F Olejek pigwianny jest dobry na rozpędliny / F które bywały od mrozu / y też na krosty swierzbiące.

G Sol pigwianny jest użyteczny / tym który G krewa pluć / a nąśnienie ochrapienie gardła / y ciepłotę pierśi oddala.

H Też wracanie zbytnie zaciwężania y prą H gnienie oddala / y chmiel z głowy wypadza.

I Syrop pigwianny też naprzeciw tymże I chorobom jest pomocny.

K Też lekwarz weźmiony z pigw / który 30: K wa Lekarze y Aptekarze Diacitonon / jest bardzo dobry naprzeciw każdej biegunce / przed obiadem w połgodziny wzięty / a po obiedzie jedzony / nie dopuści dymow z żóładką do głowy wstępować.

L Takież też sama pigwa wpleciona / a po L tym z cukrem jedzona także weźmi / sedno iż diacitonon lekwarz weźmiony jest smaczniejszy / y żóładkowi posilenie wietrze daje.

S Też

Pigwy /

Citonia mala.

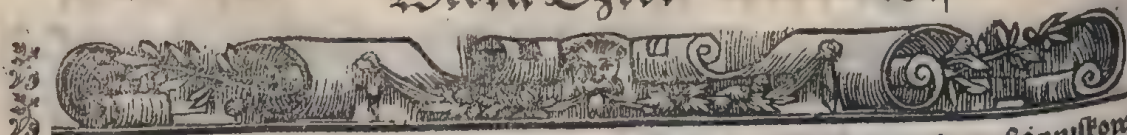
Quitten.

Rozdział 27.

Pigwy są rozmaite / jedny są słodkie / Drugie takiego smaku / a że leśne jabłka niedozrzałe / A drugie są maśne w sobie ciepłotę / czwarte kwasne. Ty pigwy / które są słodkie mają w sobie nawiet

M Też pigwy w wodzie wwarzone / z kogo ielita wychodzą / wley tej wodki klistera weni także y macie wychodząca wiska na swe miejsce / maczając chustę / y przykładając tam na ono miejsce pierwej ja reka / włożymy tam gdzie ma być / A to czynia pigwy dla swej wielkiej kwasnej cierpkości.

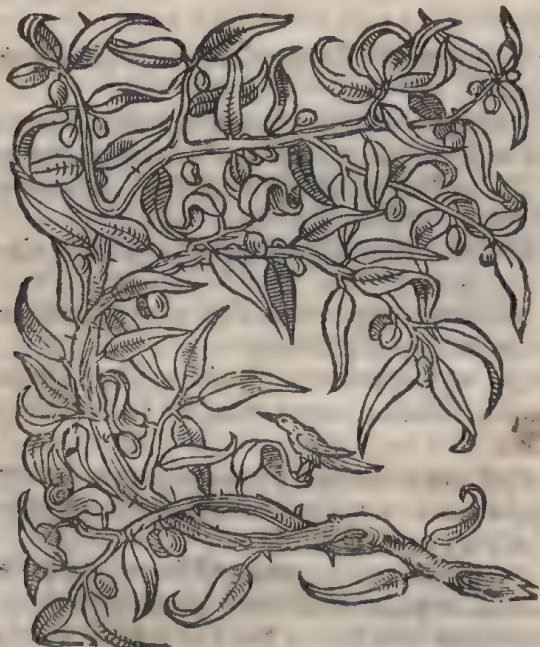
N Też syrop pigwiany który w Aptekach czynią / jest bardzo dobry ludzicom którzy chcą ku ledzeniu niemacia / na częsta łyska abo dwie polylany / czyni wielką chęć ku ledzeniu.

Káppáry

Capparis. Káparén.

Rozdział 28.

A **R** Appáry są ciepłe y suche w wtó-
rym stopniu / korzenie / skorki / li-
ście / owoc / y kwiatki káparowe
wychodzą w lekarskiej rzeczy.

B Ma moc potwierdzająca / so-
ładek / y pobudza chęć do ku ledzeniu / wa-
trobe y sledzione zemdlona potwierdza / y
twardości ich oddala / a zwłascz Wino w
którymby były wwarzone skorki káparowe /
jest użyteczne na ty przerzeczony członki y
niemocy / jest proch użyteczny z skorki kápa-

rowych / wespolek z prochem bagniskowych
skorek / a z cukrem zmieszawszy ty rzeczy po-
żyway ich.

Też naprzeciw glistam owoc káparowy
ledziony / wypadza ie z żywota / y sledziony
skazy naprawia.

Też przeciw Police / Weźmi pot faneá sk-
rek káparowych / powarż ich w solu chebdo-
wego korzenia / a potym dobrze ocukruy / i
bedzie z tego takoby syrop / którego po rano
y przed wieczorem sie napijaj / jest też ten sy-
rop na boleści członków dobry.

Też proch z korzenia káparowego wsiety
pod miarą sześć tyżek srebrnych / rure listkom
dobra garść / wleższy Rure / czyścić zmie-
szay z káparowym korzeniem iuż też na proch
wleczonym / A potym weźmi pot kwarę
winnego octu / albo troche więcej / potym
włoż ten káparowy proch z ona rura miarko
wleczona do onego octu / y przywarż onego
tak długo takoby trzy paćterze spiał / Tedy
ktoma bolecie w lewym boku / w sledzionie /
albo kre / albo na twárdzenie / rozmoczymy
mody sukienny płac w onym occie / przyłoż
na on bok lewy na słabizne y na złobrá / zolub
kanietykaiac / rospedziš one kre / twárdości
bolecie odeydzie / A skolec nieczy skóści iakoby
purgacya z ciebie poyda / a to jest nautka Zwi-
cenny częstokroć skusona.

Takież też káparý z octem / a z Oliwa / y z
drobnemi rojynkami ledzone / sledzione po-
twierdzą / y chęć ku ledzeniu czynia.

Też Oleiek káparowy w Aptekach czynia
na twárdości / y na bolecie sledziony jest do-
swiadczony / gdy nim sledziona ciepłota kielko
razow bedzie namázowana.

Kasztány

Castanea. Kaštánien.

Rozdział 29.

Kasztány są zimne o soko pier-
wszego stopnia / bardzo mało
ciepłotę w sobie mając / kco-
by ie chciał przyrownać do
złodziju / tedy w nich naye-
dzie wieksza terność ku stras-
wieniu / ale pierśiam sa nie-
dobro

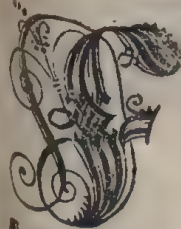
dobrze / A tak káfel pobudza / a y boleści / gło-
wy dla swoiey nieśrówności / przewodza /
Ale pieczone są lepsze / a nie mają takiey zło-
ści / iedno iż czynia zaciwárdzenie żywota z
nádymaniem wástrów.

Figu/

Ficus.

Feygen.

Rozdział 30.

Figu są dwoiakie / świeże y
suche / Świeże są małym
cy dla wilkości ich zbytney
Suche Figi są lepsze y mie-
ńsze / ich moc jest zagrze-
wająca / około pierwszego
stopnia / a wietšej suchości.

Też mają moc trawiącą y rospadziącą
ciężkości wrzedliwych / a zwłascz gdzie
muczeń z mąka ieczmienna albo z ośrodku
świątego chleba miodu przásnego przyłożo-
ny. Też odmiękcza żywot y stolce czynia.

Też woda w której wwarzys Figy / jest po-
dobna w mocy wodzie miodowej.

Figy suche są dobre ku iedzeniu / ale prą-
gnięciu czynia / ochrąpienie y ciężkość w pier-
ściach oddalają / też boleści mecherzowe / ner-

czane wśmierza / a czynia dobra barwę licu.

Też gdy wwarzys Figy z Izopem w pro-
stek wodzie / a ocukrowawszy napijaj się iey
dla dychawicy y dla ochrąpienia / nerczanych
y mecherzowych niemocy / y dla káflu zásty-
żanego / y boleści płuc vspokaja.

Pinec. Linbowe orzechki. Pinuslein.

Pinec to jest sychłowe orzechki / Są ciepłe
y wilgotne to pierwszym stopniu / dychaw-
czny / y ty korozy suchoty mają są bardzo dobre.
Mają też moc wycysciającą / odmięczają
iaccą y odwilżającą / są dobre tym którzy mają
to boleść w płucach / y w piersiach.

Jedwabne śliwki/

Mixaria seu Sebestena. Leymberlein.

Rozdział 31.

Śliwki y Sebesteny / są Owoce
ciepłe y wilgotne / A zwłascz
Juiuby mają własność oddala-
nia ostrości krowie / która bywa
z obfitości kolery / Służą też do-

brze piersiam / płucam / boleściom nerko-
wym / mecherzowi / iedno iż żółtkowi nie są
dobre / Albowiem mają pokarm z siebie dają /
A z trudności się trawia / w flegmie się os-
bracając.

S 2 Seras

B **S**erapio / Sebesten sa miernie w ciepło
ści / y w zimności / odmietciała żywo tym /
C **K**orzy miewaia goraczki / y naprzeciw káś-
lowi / który z goracości przychodzi / sa dobre.
D **K**ymie też ciepła y goracość wryny odda-
laia / która z ostrej wilgości kolezycznej bywa
Też Aptekarze z tego zamorskiego owocu
Sebesten rzezione czynia bázro wdzieczny
y wyteczny lektwarz który tym imieniem zo-
wa to iest Electuarium de Sebesten, pospoli-
cie Doktorowie dają ten lektwarz ludzior /
którzy mają febre Trzeciackie / A nawiecey
dzieciom y pániam brzemiennym / bo rzecz
iest nie przykra / może być dány táł z cukrem
álbo z miodkami / z mleczowa / z podrożniko-
wa / z boragowa / miarą iego vneya cáła / á
to mlodemu człowiekowi / ale stáremu dzie-
sieć dragm możesz dáć / A wśakoż oto masz
Receptę do Apteki na febre Terciane: Weź
mi Electuarium de Sebesten siedm dragm /
Electuarium de Succo Rosarum, dwie drag-
mie / Miodu Rożanego poł vneyy / wodki
podrożnikowey / Boragowey / mleczowey
rowno po vneyy / weźni trunek dayże to ná
switaniu ciepło wśystko rázem wypić może
vśnac / iednosie niepoćić / á wśeść godzin po
tym iest / Ale nie teo dnia ma być brano to le-
kárstwo kiedy iest febra / ale kiedy iey niemaś.

Sliwy Węgierskie /

Pruna Damascena.

Ungerisch pflamen

Rozdział 32.

Węgierskie Sliwki sa zimne y wil-
gotne / A sa dwoiakie / iedny sa
czarne drugie cżywone. Tyś-
wki które sa czarne / á przytwar-
dşe sa lepsze. Máiá moc chłódza-
ca / y odmietciaiaca wnetrzności / á táł w
goracych febrách sa dobre.

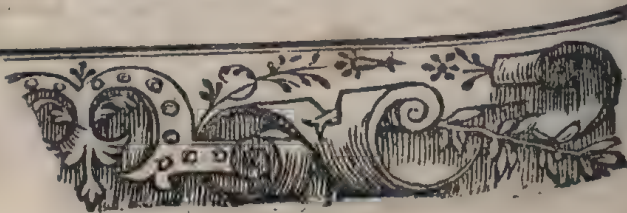
Lányz Ogrodny /

Anysum. Gärten Lnyß.

Rozdział 33.

Anysz ogrodny / iest ciepły y suchy
w trzeciim stopniu. Jest to ná-
sienie słodkie. Ma moc trawia-
ca / rospodzaiaca wiatry.
Rzóganie które z niestráwa
ności żoladka przychodzi / gdy ie wóarzysz w
Winie / przyłożysz mástki / Cynamonu / á
tego sie po ránu masz náphác ná częzo. **T**ez

- C** Też przyrodzona choroba pániam wypada / to jest gor vwarzysz / hánrż w winie / A ktemu przystojsz co dwa złote zaważ trise-
D ram mágnam / To jest lek warz / Ktory w Apiece cżnia.
 Też náprzećiwko zaktáníu wacrobniemu / hánrż z Jelenimi teżki wwarzo-
 ny w wodzie / pomaga / Násienie mészys-
 znam mnoży / y w pierściách mleko.

Bobeł/

Laurus.

Lorbeer.

Rozdział 34

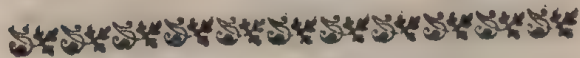
- B** Obek jest owoc / z bobkowego drzewa. Liście bobkowe wcho-
 dzi w lekarstwa / są ciepłe y su-
 che. Jadrka bobkowe mocniej-
 sze są / A dla swojej korzenności
 mają moc potwierdzająca / rospadająca y
 trawiąca wiatrow.

B Owoc bobkowego drzewa ná proch słu-
 cżony / a potem na panewce zagrżany / a ná
 głowe pospány / flegme wysusza / y mózg też
 potwierdza / albo w worek zawiążawszy / a
 ná głowe przykładay.

C Też náprzećiw nieżyłowi śimniemu / warz
 bobek z Rożą w gárcu zalepiwsz / a potem
 trzymay nos nad ona para ná noc y poranu /
 a potem sobie ona woda vmrli licer cżło

D Też Olejek bobkowy / boleści śołaczkowe
 vspokaja / Ktore z śimności pochodzą / y też
 przećiw boleściám nożnym / jest dobre lićcie
 bobkowe w wodzie wwarzone / a tym nogi
 náparzác. A też macice potwierdza y w-
 cżsćia / y też pocżecie rychte sprawnie. Pan-
 dektá Placcarius o tym powiadaia y świada-
 cja.

Rubeby/

Cubebe.

Cubebem.

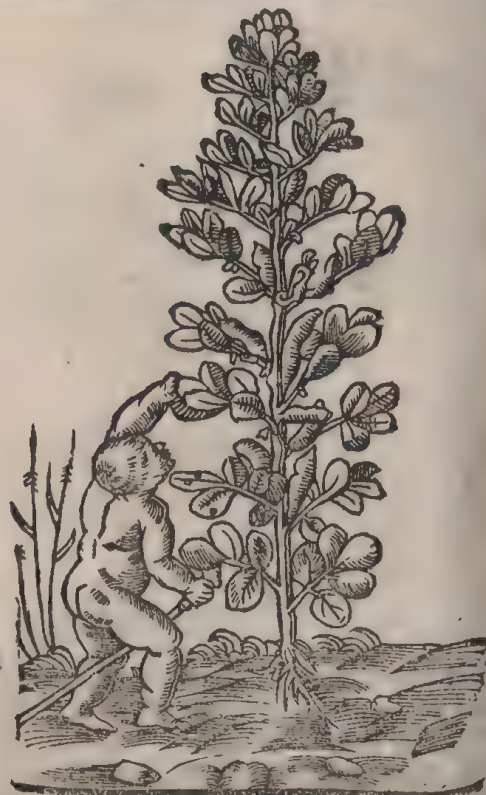
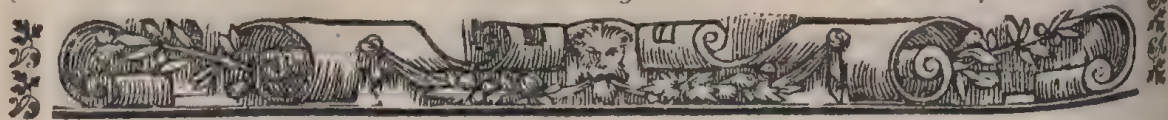
Rozdział 35.

S 3

Rubeby

A **R** Ubebyśa ciepłe y suche mienym obyczaiem. Jest owoc z iednego Drzewa ktore w Indrey roście podobny ziarnom białego pieprzu / potwierdzaiac ciłowieką młdego / A nawiecey z wodką boragowa.

B **W**ino Kubebow jest dobre tym ludziom ktorzy kordwale miewaią / A też naprzeciw korzuczawce / A na przećiw zimney Armie / A ty Kubeby w cukrze przyprowione / w Apostekach naydzieś / A sama wonia jest wirteczna na przećiw tym chorobam / m oza y pamięć posilają / Sa ciepłe y suche w wtórym stopniu.

Bob /

Faba. Bonen.

Rozdział 36.

A **J**EST Bob zimnego a suchego przyrodzenia / polki sielony / Tedy jest wilgotny w pierwszym stopniu / a mało tuczy / grube wilgości ciyni / a żoladek obraża / Gruba krew czarna / To jest melankolia ciyni / A dymy miaske / A przeto mozgowi jest niedobry / dziwne / sny nani przywodzac / A wpatkoż dobrze wwarzony / nie tak skodliwy.

Też wodą w ktorey wre bob / lice czyści / a ieficze lepięy gdy krochmalu przytożyś.
Wodką z kwiećcia bobowego oczy czyści /
wyjaśnia.

Koziorożec /

Fenum grecum. Rocks herik.

Rozdział 37.

Fenum grecum jest ciepłe y suche / ma skulajaca moc / a trawiacą y odmietczajaca.
Aby sie wrzedzienica / czy kto zebrala / Weźmi maki tego fenum grecum / a zmieś / a z żolkiem iadecznym / a tego przylož na wrzedzienice / A gdy ta maki zmieś / a z terpentyną a z żolkiem / czy dy sie wnet przepuści nie wrzod / A gdy ku tym rzeciam przyczyniś maki z nasienia linań / go / z nasieniem wysokiego mleczu / będzie lepięy.

C T. 3 gdy wwarzysz małe R. sioroscema z
mała lniānego nasienia / y też z nasieniem
wełnkiego Slazu / Tak iż z tego weźmiesz
plastr / Reory przykładay na bolacz żoladek /
y też na opuchline członku ciemnego mēstie
go. boleść wśmierzysz.

Lniāne nasienie /

Semen lini.

Flachsomen.

Rozdział 38.

Nasienie lniāne jest ciepłe w pier-
wym stopniu / wilgości y su-
chości miernej / żoladkowi jest
nie dobre dla ciemienia wiā-
trow. Ale wryne pedzi / kofel vs-

mierza y pierś ciwāci z nieczystości / fl- gnia
stoch. A to gdy kto w potrawach pożywa.

B Albo też mała z tego nasienia z mała fe-
nugreci / z masłem mǎiowym / A tego nāmā-
żaćoś na chustę ciepłą przeloż na ciwāci
pierś / przez noc y naśpomoc.

C Tę ten plastr jest dobry przykładac i na
ciwāci / w ktorch pānuie kurecz / prawie jest
podobne w mocy nasieniu fenugrekowemu.

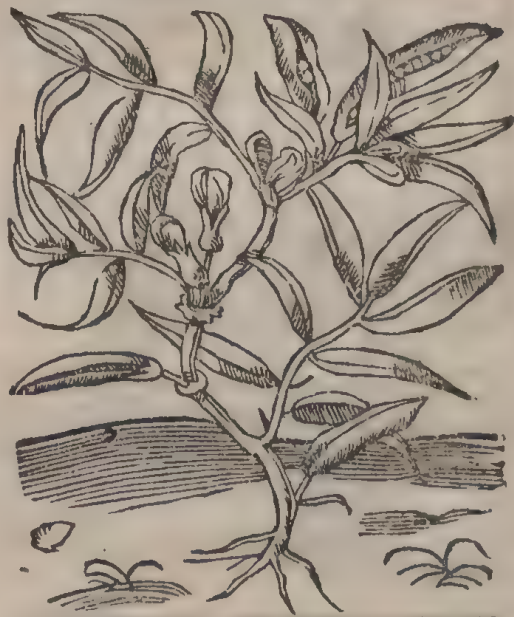

Ślonecznik śtreczyn /

Lupinus.

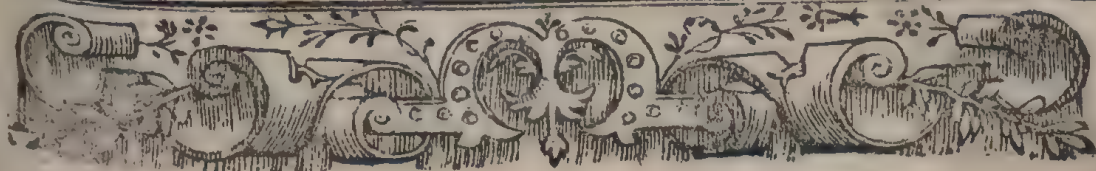
Feygbonen.

Rozdział 39.

S 4

Stone

- A** **S**łonecznik / jest ciepły a suchy w trzecim stopniu / Ma moc wryne pedzaca / A jest dwoiaki / Jednego słona słodkie / a drugiego gorzkie / Te które są gorzkie / więcej się godzą ku lekarstwu.
- B** **M**ak z tych gorzkich słon zmieszana z miodem / jest dobra ku ledzeniu tym / którzy glisty mają w żołądku albo w jelitach / a gdy k nim przyłożysz soku piołynowego / tedy będzie jeszcze lepiej.
- C** **T**ę plaster wżymiony z maki tych lupinow gorzkich z sokiem piołynowym / a z trocha czarney Alony / z tego wżymiesz plaster przyłożysz na żywot dziecięciu / glisty tym wypadzie.
- D** **W**ino w którym by był wwarzon słonecznik / jest dobre tym w których się opuchlina mnoży wewnętrzna / y też na przeciw zatkanu watroby i sledziony z strony zimney przyczyni

Proso /

Milium. Hirz.

Rozdział 40.

WOSO jest zimne / w pierwszym stopniu / a suche w wtórym stopniu / Moc tego nasienia jest wysusząca / A przeto zaćśka żywo wysusząca / Ale że w naturze proso przyłożone / chłodzi a wysusza więcej / Jest rzecz nietuczna proso / biegunkę ząśśanawia / zągrzawę go na panwi / y nąśśpąć w worek / A on worek ciepło przykładać na żywot / Tedy ząśśanawia biegunkę / a wryne pedzi ku wśściu.

Tę proso z sola na panwi zągrzane / a w chuste wyspane / kolikę wmierza / tak ciepło na miejsce / gdzie jest kłocie przyłożone.

Włosci Orzech /

Nux luglans. Welchsche nuss

Rozdział 41.

Włosci Orzechy są gorące w trzecim stopniu / A sucha w wtórym / żołądkowi zimnemu jest dobry / y pożyteczny pokarm / gorace mu żołądkowi w kolere się obracać

ia a dymy z nich wzgore wstepnia / a tak oczy
zaciemnia / y boleść głowy czynia z zawrą-
caniem / też czynia pifczenie w ufu.

B Kano z Ruta osolimy y z figami iedzone
iadow y trucińm sie przećwi / a stuczone z
Ruta / a z sola wlaśenie od czego kolwiek ia-
dowi tego goi / y iad wyciąga kiedy przytoży-
na rane.

C Stare Orzechy maśnięysie / a ku iedzeniu
gorse / głowe z goracości obciąża / oczy
zaciemnia / miodym nie tak se odza.

D Też stuc orzechy / a przytożyć na oćietosc
cykow / sklesno / storą wloskiego Orzechá v-
susa / a na proch stuczone / ten proch wy-
lusa bez kasania / listy iako y storá / ciyrwona
biegunke zaśtanawia / sok z iaciá wpuś-
ciony w ucho / gnoy z nich iako y wierzbowy
wysusa / popiol storá owy w winie pity / wplá-
wy niewieście zaśtanawia / i też gdy go wloży
do macice: sok pity / z żywota glisty wygania

E Nowego Orzechá iadrá rozetwać w v-
ruch / a przytożyć na bolaczkę przepukla k-
ra bowa z melankolij / gota / y piete żyły o-
brązone goi / puchline / a zwłascz od pierai

F Oleiek tych orzechow iest wil- oddala.
ti / w rzyby rozładaiace ciato / y kiofity zle goi /
y thei fistuly w oczách y w zádku / Sok tego
smrod oddala kazy.

G Sok z owych czásulek zielonych / w k-
rych Orzech lastowy siedzi / smrod z czego by
sie kolwiek porużył od człowieka / odeymnie /
y też smrod pod pazuchami / zmieśaowyj z
z koperwáserem.

Lasłowny Orzech /

Nux Auelana. Hasel nus.

Rozdział 42.

A Orzechy Lasłowe sa cierpnięysie
niżli wloskie dla wietkszy części
ziemie / kora iest w stożeniu ich.
Gdy ich kto wiele albo często po-
żywa / boleść w głowie czynia /
żoładek nadymaniem rościagá / ciátu zdro-
wemu tucžność dawá / rozetrzeć ie a dąć z
brzećka pić / kasel vsmierzá / z sadlem nie-
świedzi stuczone / wlosy chedoza. Orze-
chy lastowe sa ku strawieniu trudne dla żim-
ności. Suszone troche niewadza żoładkowi
Ale głowie y oczám se odza / tylko máia moc
od rybnych iadow zachowywáia człowieka.
B Oleiek z nich iest vzyteczny náprzećwi-
denney boleści / y boleści pietych żył / y też o-
coki z ran wyciąga.

Nieszpuły /

Mespilus. Nespelen.

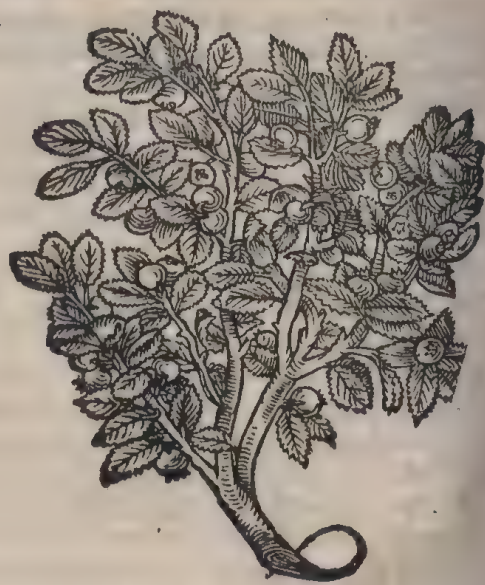
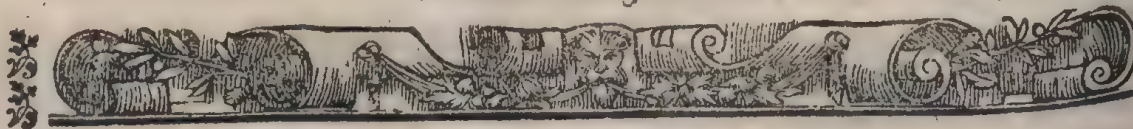
Rozdział 43.

A Nieszpuły / iestli Owoc ziednego
Drzewka kolacego máie iaro-
Jabluská / iest cierpnaczy po-
Farm dobry wilgotnemu żoład-
kowi / y też cieczeniu trzew ze-
krwia. Ten owoc dlugo nieżrzeie / niegdy
sie doleży iakoby gniti / Mocy iest żimney
a suchey w pierwszym stopniu / wiecey słu-
ku lekárstwam niżli ku pokármu / wnatrz
ma trzy pecki / dla tegoż ie zowa po Grecku
Tricoccum.

Też

B **G** Też wrócić z gorącości stanowi / y cży
wona niemoc / żoladek w gorącości pośila /
cheć ku iedzeniu dāie / dymy ktore z flegmy
pochodzą / niedopuszcza im wstępować w
głowa / y do oczu.

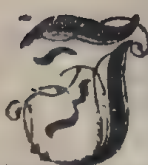
C **G** Też krew grubo działā / ā przeto ie poży-
teczniēv iedć przed iedzeniem niżli po iedze-
niu. Wārzone z koryāndrem / ā iedć ie / cże-
czenie brzucha zāstānawia.

Cytrowe Jabłko /

Pomum Citri. Cyter opffel.

Rozdział 44.

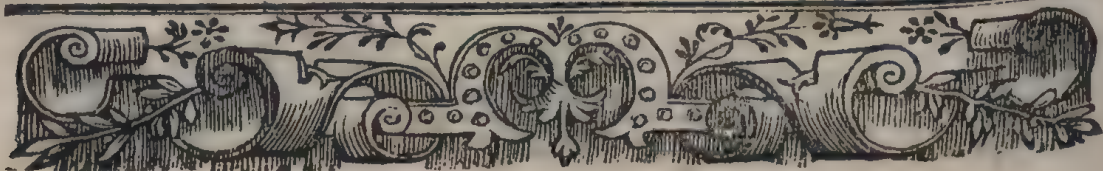
Jabłko Citrowe ma w swym sto-
żeniu skore māsna / w posrzedku
wodność kwasna y nāsienie / to
wszystko iest rozdzielnego przy-
rodzenia.

A **G** Stora iest goracego ā suchego slożenia /
ma moc serce pośilāć / omdlewānie odeymu-
ie / nieprzyrodzona cheć ledās cżego niewiā-
stam chćiwym odeymule / w mor wczynić
proch z chey skory / z nāsienia gwoździłow
z tych / z ktorych wienice wija / ā tego pro-
chu w winie pożywać / zāchowawa serce od
śādowitego powietrza.

Dattelki /

Dactilli. Datellen.

Rozdział 45.

A Alkali jest owoc palmowy / a
Palmę z iedney pecki niedlugo
trwa / ale ich musi niekielek we
spolek wsadzić / iże sie z rosta spo-
tem / a tak pewniey mogą stać /
Naprzód wschodzą z pecki tak ośłaciec / a
pewnym postrzodek twarzone / y listy sie spotu-
raśtaia / A do piero we stu lat owoc dawają
A to w krajach gorących / tak w ziemi Pa-
lestynskiej / a owoc na sypulkach nie wieje / ale
siedzi na latorosli / a od goracości słoneczney
y od powietrza żżęte.

Pecki ma długie tak ośłaciec / owoc jest go-
rący y wilgotny z przyrodzenia w drugim
stopniu / Krew gruba mnoży swo nieśtrawno-
ści / iedno żeć wżdy sa strawniejsze niżli figi
suche / Bo wietrza wilgość maia / warrobe za-
trębia / nadyma śledziogę / grubości siwar-
dzia / zębom śkodzi / głowie y żoładkowi /
zwłaszcza ludzom Kolerycznym Bo oni ma-
ją warrobe goraca / A tak un jest śłodowy
ten owoc / Bo kolere w nich mnoży / iniego
przyrodzenia ludzie tłustcia od nich.

B Dla przecyszczenia lektwarz z nich dziatłać
rąk. Weźmi daktylow iedne libre / miodu
pollibry / posmąż tego obojga na węglu / a
gdy zżółknie z wegla włoż / k niemu tych rze-
czy Spiki / Imbieru / Gaigianu / Cynamonu
każdego z nich połotu / Diagridium sześć to-
tow / a zmieszay spolem / Ten lektwarz jest
dobry przeciw goracice / y przeciw kłociu w
bocach pod żobry / Bo odmiękcza żywot.

C Palmę z lwemi latorosłami / z kwiatem
z storczy / z peckami sa cierpnacego przyrodze-
nia y suchego / rany wysusza y naraśca / żo-
ladka młodość pośila / a wracanie mocno za-
stanawia.

Granatowe albo żiarniste Jabłko.

Malum granatum. Granat Apfel.

Rozdział 46.

A Jabłko sa Matagranata takoby
miałowice / rosta na drzewie we
Włoszech. Matagranata sa
dwoiakie / iedny sa śłodkiego a
drugie kwaśnego smaku / a tak y

moc tych jabłek jest infa kwaśnych / a infa
śłodkich / A wszakoż pospolita moc y wło-
ność granatow jest wysusząca dla cierpnie-
nia ich / a nawlecey skorbi granatow wło-
ność maia wysusząca.

B Z samych granatow dobra sie krew mnoży
śłodkie granaty sa chłodzące y odwilżające.
C Awicenna pise o nich / a zwłaszcza o kwaś-
nych / iże kolere wśmierzaia / a nie dopuszcza
iey płynąć do żoładka / Wino z granatow to
mocniey sprawnia.

D Jadrka granatow śluczone / a z miodem
zmieszane / tym namazuy rany ze złych krost.

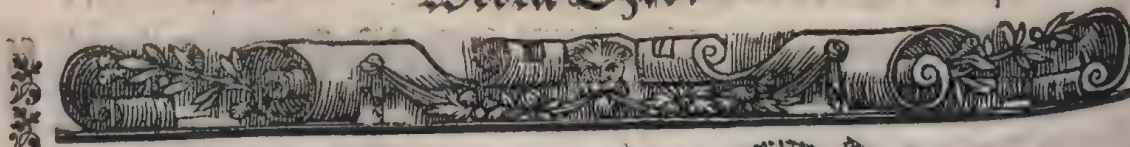
E Jabłko granatow które jest śłodkie / to od-
wilża żoładek y miękczy ij / a tak ku stolcam
przyprawia / ale kwaśne pospolicie jest lepsze
żoładkowi. Jadrka niemata w sobie żadne-
go pożytku ku iedzeniu y onsem sa niedobre
F Tylko śluczone / a z przasnym miodem z-
mieszane / Ktoby miał boleść w wśch / tego
przykładay w wśy / Takieś krosty y dzieci /
ktore bywają w wściech na podniebieniu tym
namazuy.

G Kwiat iego jest cierpnacego słozenia /
zimnego przyrodzenia w pierwszym stopniu /
a suchego w wtorym / rany spala / y wśyski
cieczenia zastanawia / zeby wmoćniaia / w
miasto kwiatu / Biora pod czas wierzchołki
tego Jabłka / sa lepsze y zdrowsze.

Stora

H Skorá tych tábleť / tež táka ma moc co y
twiát / wracanie zástanawia / y tež plynaca
trew z rány / To iest proch iey z statkiem táie-
cynym zmiešany / y przyložyc táto plastr / w
occhie sa wárzyt / á w thym geble maczáiacz
przykládać ná brzuch v dołu / czyrwna bies-
gunke zástanawia.

I Też proch iey z rożana wodka zmieszany/
a w nos wpuszczony /cieczenie krwte zařtana
wia/ zmieszany z wodka babczana/ a w tym
rozmoczyć kes barwetny/ y tożożć do macice/
krew z niey pływaca zařtana wia.

K Też Jąblec granatum gdy jest świeże wa-
rzązowy w wintę / a potem ie słutę przy-
tę na nęw wrzod / vznaś pomoc.

L Też słodkie gránatá odmieł cżáia pierśi/
ale kwasne záciēsniáta / y ochrápienie cżynia.

in I Gdy wwarzyś gránata w deſzczowey wo-
dzie / á teo krwia pluie / day ſie nápić tego /
tedy ono zaſtánowiſ.

N J Tej Eto ma drzenie serca / dobrze takiemu
granata iadać / y z vstek żoladkowych spycha
Polere y flegme / iedzone.

Polere y flegme / iedzone.
 ○ Rabi Moizeſz Syd / przywodzac ſłowá
 Galenusowe tak mowi. Granátá máia dzi-
 wna wtoſnoſć / bo przed iadłem iedzone nie-
 dopuſzczáia ſie potráwám páſić w żolabku /
 álbo gdy ie wwarzyſz z ktora potráwá / tedy
 one potráwé dobrze żolabek ſtrawi / iſ ſie w
 dobra krew obroci.

P **H** Też korzenie drzewa na którym rosta po-
ma granatá kwásne / ten korzeń chrobaki w
żywoćie zabija / albo y liść tego drzewa / tym
obyczajem przyprawiony. Weźmi korzenia
granatow kwásnych / wyławšy z nich drze-
nie / warz je w Málmažyey Greckiey tak
dlugo áże polowicá wywre / á potym wsyp
pieprzu tártego co złoty záważy / á potym
przymarz y przeced / á ciepło day na cžžo
wypić / á potym niema spać.

W Jónie białe są miesiste / czyż wo-
ne / gdy wyrzacie / tedy są słodkie.
Gdy je kto je przed jedzeniem y
nych potraw / trzewa miękczą /
żoładek czyści / palenie w nacz-
deymnia / chropawość w gardle od wschnie-
nia / y w piersiach swa mokrością słodzą od-
deymnia.

Wściekłe czarne (połączcie Szkiełki nigra) B
 ja smaku kwadnego zawięta iace y aćskaiace
 żoladek / po obiedzie maia być iedzony / żola-
 dek suchobicia swo wysuszaia / grube wilgości
 przenikaia. C

przenićcia.
 Sokoł lipki wypływa z wiśni w tyżannierni
 spuśćżony a pitey / pierzi miełczy / chropawość
 echawice odwiłsa / twarz tymże poćierać /
 zmazy z ciała / spadza / w winie wwarżona a
 pita / kamięni w mecherzu łamie / wzrost o
 strzy / wodność wiśni czarnych wårzyć z mio
 dem aż do zgefinienia sosnki / wysypać y zmie
 śać / a wylać na cokolwiek / aby ochłodzić / a
 będzie iakoby lektwoarz / a tego dawać dla
 przeczyszczenia / czemierzyyce gdy ktemu przy
 mieśa / przypalone wilgości wypadza / cām
 arindow gdy ktemu przymieśa / mirabola
 now / scāmoneam / ty rzeczy tolere znāmia
 nićie wypadzia.

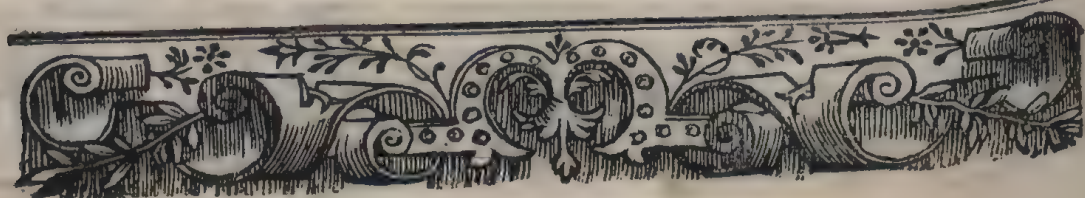
Wienie białe/

Schinus vel cerasa alba
Weysse Kirschen/Amelbeer.
Rozdział 47.

Práša wnká/

Cros

Oliwki.

Olea nuces. Celnuslein.

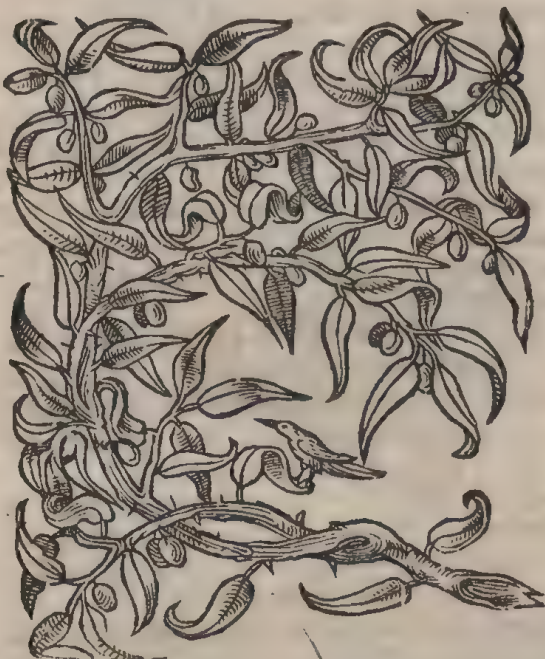
Rozdział 49.

Orobus siue eruum. Erwen.

Rozdział 48.

O siele iest cieple y suche w pier-
wym stopniu / ma moc otwie-
raia / ocleraiaca y obcinaiaca.
Jest smaku gorzkiego / wry-
ne pedzi zbytnie / a zwlaszcza kto
ley pozyma zbytnie / tedy ze krwi wryne wy-
pada / Bydlu iest wzyteczny pokarm.
Maká prashey wykli zywoch odmielcza / y
wryne pedzi / y barwe dobra daie czlowiek u /
z miodem zmiesana maká rany czwsci ktore
zlych krost pochodza / y tezz lica piegi / slas-
ki spada y inse nieczystosci / a to gdy maká
prashey wykli zmiesasz z maki ieczmienna a z
prochmalem / y tezz na swierzb iest to dobre
lek arstwo y do swiadczone.
Tezz maká ley woccie wwarzona a na dy-
mioná przyložona / rzezanie oddala / y wydy-
manie na stolce wsmierza / y thez kloce ielic
wziewa.

Oliwki surowe sa zimne y suche /
zywoch zaciskaja / ale kwasone
zotadek odzieraja dla ich kwa-
sności / a zwlaszcza gdy w ocie
pomotno.

Czarne oliwki sa cieple / ale nie tak barzo
kwasne / a wśakos barzo nie strawne / nie-
dobra krew czynia / chciwosc ku iedzeniu po-
budzaia zwlaszcza wielkie oliwki niebarzo
chucza czlowieka / Dozrzate oliwki sa miera-
nie cieple / a swieze sa wietkszy cierpności a
wiecey zaciskaja zywoch ale sa lepsze zotadko-
wi / Ale czarne oliwki chy sa niedobre zolado-
kowi dla prochnienia swego.

Thezz plastr wczyniony z oliwek czarnych /
niedopuszcza sie kasic ciadu dla wrzodu kto-
ry zowa Antrax / gdy bedzie na ono miejsce
Thezz plastr wczyniony z liścia o- (przyložony
liwnego z przasnym miodem / a tego przylož
na pepet / abowiem wypadza glisty y zabija.
Thezz gdy z tego liścia a z ieczmiennay maki
wczynisz plastr / zastanawia biegunkę daw-
na / y

F **O**liwa nie rzadka jest dobra żoładkowi dla mierney cierpności ktora ma w sobie / a cho maś rozumieć o oliwie ktora bywa iestże z orzechu nieprawie wsrzatego / zowa polaćia nie oleum omphacina / dziaśla potwierdza y zeby vmacnia / gdy kto z oliwe w waćciach będzie trzymał / broni od wśiebienia / też odehy muig inszym rzeczam iad abo ostrość iż cięśła nieprzechodzo.

G **T**eż gdy kto wypije iadowita rzecz a bärzo palaca / oliwy sie day ciepło napić izby mogt wracać / Serapio y Pandekta o thym do wodnie swiadcza.

H **D**rugą oliwā iesth ktora biora z drzewa iuz dobrze dofrzatego / a ta oliwā iest mier nie ciepła y odwilżająca / ciato posilająca y odmiełczająca.

I **O**liwā z ieczmienna woda / to iest po se ści tyżet każdego wśiać ciepło wypita / skhol ce czyni / a gdy k temu listkow ruciących przy tożys a przywarzyś / kłocie w żywocie prze stanie / y głysty wmiata z żywota.

K **O**liwā w kłisthyrach pożywana / bołente ktore z kłocia pochodzi wśmierza / y iak miaz olejki wśytkie w aptekach na rozmaite nie mocy z oliwa przyprawia.

L **J**est też oliwā leśna / mało ogrodney nie podobnā / przeto też olej sniey / acz go theż oliwa zowa / nie iest cāt przyiemnego / nāt u aco iż iest zbyenie cierpnacy / a cāt zdrowym ludzjom tyko za niedostactem maści / Ale w lekärstwach wielka slawe ma / abowiem na bol głowny / lepszy iest niż rożany / gdy nim skroni / czolo / y wierzch głowy pomāżes. Pot zawięra gdy nim ciato māża. Wtośow lażo evch powęciaga / otreby ze pći zgania / strup sliwiacy goi bez skody / swierzb / pārchy / y wśelaki trad goi / māżanie tego / kto sie zha oliwa abo tym oleiem / dñia każdego māże / niemose rychto siwieć. Przeto lud Arābski / tātży y Egipski / iż sie na każdy dzien māża / a nāpospoliciey thym oleiem leśnym / zwłaf szā lud wśeyści / aby ich pot niemdlit / nigdy niesiwetela / chyba rostosni / co inych māśiot vzywāta.

M **B**iela też osobliwie zha oliwe dla māżā nta / o ktorym bieleniu Dioskorides nātke piśe / ktho chce czytay sobie v niego / do nas zhu gochowa bielona y surowa woża / iesth woniey przyiemneysshey niżli ogrodna / ktho rey v nas w karmiach vzywāta.

Jabłka.

Poma. Depffel.

Rozdział 50.

Abloni iesth brzemo / Aiało iabloni sa rozliczne / thāto cheż y owoc rozliczny / abo wtem sa sedny iabloni ktorych owoc moze wśrzeć / a drugie sa ktorych owoc nie gdy nie wśrzeie / sedno albo sie vlezy albo ij musi wśusyć. Jabłkā thedy nieżrāte kwāśnościa swa / flegmy / feby wśtawicżne y kāfel pobudzāia / żoladet ożie biāia / sliny mnoża / a tho theż czyni wśelaki owoc nieżrāły.

Jabłkā

B Jąbłko prawię wżrżate sa rozdzielne / ied-
ony cierpnace / drugie kwásno ostominne /
drugie też kwásno słodkie a wodniste.

C Jąbłko cierpnace sa zimnego y suchego prz-
rodzenia z strony ziemie / żoladkowi gorace-
mu a wilgothenemu sa dobre / bo iábłko swo-
ościca wilkość zta z żoladka ná dol poči-
sta / a ostátheł wysusza / ale niestráwne dla
nieśrżatości nádymanie y wiátr wzbudza /
piecym żyłam słodza / suchorhy czynia / ábo
owrzedzenie płuc ábowiem thy wiátry kto-
re od nich bywáia wzbudzony / serdeczne ży-
wusza y płucne.

D Jąbłko kwásne a cierpnace sa zimne / ale
słodkie ku ciepłości sie sklonily / a swoia wo-
nia serce y duchy ognisthe posiláia / głowie
zimney słodza rymie w niey pobudzáia.

E Syrop z wodności iábłek żrżátych / a won-
nych z cukrem wárżony do zgeśmienia / żola-
dek goracy y trzewá chłodzi / serce posila /
omdlewanie oddala / a dymom goracym do
głowy wśstepowác nieda / wrácanie z gora-
cości y czerwono niemoc zástánawia. Wie-
le a częste iádanie Jábłek / zwlásczá kwás-
nych a cierpnacych / gotowa przyczyna ku
przysciu tamánia / a nápełnienia głowy ry-
ma y też przyczyna káślu / cieczenie żoladka
z náśiebniénia.

F Jąbłko smáżone ábo pieczone sa lepsze / z
imbierem iádac ie / pálenie wnatrza oddala
la / wárzyć ie w wodzie / a tym wymywać w-
śta / áheć ku iedzeniu dáta.

Gruska.

Pirus. Byren.

Rozdział. 51.

B Gruska jest drzewo domowe y
leśne / domowe sa nieiednostá-
nego przyrodzenia iákoż tho po-
owocu da sie znác a owoce sa
kthorych częstka ziemiá iesth sa

zimne / niekthorych częstka woda iesth / bla-
thego smáł ich iesth kwásno cierpnacy z
wodności słodka / bo wśáł słodkie gruski
nie sa tak zimne ani tak suche / ale sa ciepłe a
wilkie / a káždego czasu mogą być iedzone
bo ich pokarm iest pożyteczny / gruski kámi-
niste kwásney cierpności po obiedzie máia
być iedzone / pieczone lepsze sa / ráno iedzone
zástwardzáia trzewá a ich dne pobudzáia /
ale gdy po obiedzie pieczone gruski sie posy-
pawśy ie prochem koryándrowym / broni
dymom z żoladka do głowy wśstepowác / y
goracościám do oczu / żoladek theż zawi-
ráia / a potráwy nádot počiśkáia / pálenie
wnatrza odeymuia / a żoladek posiláia.

B Leśne sa wiecey kwásno cierpnace / a wś-
cey zmarzczáia y áciśkáia żoladek. W ocie ie
wárzyć potwym śluc a przytożyć ná żoladek
czerwono niemoc zástánawia / y też wráca-
nie / żoladek potwierdzáia ku záchowaniu
pokármu a to zwlásczá w goraczkách / theż
wytłoczyć z nich wodność a przywárzywśy
ocukrowác a dáć pić / wrácanie stánowi / go-
racość wnatrż gási / dymom do głowy z żo-
ladka wśstepowác nieda y theż goracości ku
oczom

ocząm / czerwona niemoc zaśhānawidā /
włożyć kęs wosku w gruszkę z grzebiāmi i ob
winawsy / potym tho ięść po rānu.

Jeczmiē.

Ordeum. Gersten.

Rozdział 52.

A

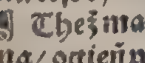
Jeczmiē iesth zimny a suchy w
wtorym stopniu / nie iesth thāt
tuczny iako pšenica.

B

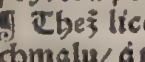
Czynia z maki ieczmienney / y
z woda ieczmienna / z rozynkā
mi ocukrowawsy a tego przywārzywōsy iest
zdrowa karmia tym ludziom ktorzy goracz-
ki mōia. Też ieczmienna woda to iest tyżān-
nā iest tym dobra.

C

Theż mākā Jeczmienna z octem zmieśā
na / ogień wyciāga z bolaczki a nawiecey nā
przodku pokli sie ięści nie zbiera.

D

Theż lice cysci przytożywōsy k niey kro-
chmalu / a tym sobie wymyway lice po rānu.

Wies.

Auena. Haber.

Rozdział 53.

Wsiāny potarm rzedziā miela
czy żywot / storne dziurki ku po-
towi otwiera / bolaczki y ocie-
kłości wśelkie rozpūcża / fisku-
ly goi ktore bywāia przy ocia-
ch y też swierzb ktory bywa nā powiekach goi /
cierpnościa swoia ktorey mālucżko ma / cie-
czenie trzew zaśhānawia gdy go przytoży-
prosto nā trzewā. Grucā abo krupy owsiā-
ne ku iedzeniu sa smāczne / dobra tucznoś-
dawāia.

Też nāsypāć owsiā w worek a zagrzwōsy
i przytożyć nā lewy bok nāsled zione / twā-
dość iey rozpūcża a boleść wśmierza / gyo-
sienie bytoliby w żywocie / pokropić owiesy
fmin winem / a przygrzwōsy thego oboygā
wspāć w woreczek a przyktādāć nā brzuch
a ociekłości dny w stāwiech / y wśelkie twā-
dości swa moca mīekczy / mākē owsiānā z
mieśāć z winem z fenum grecum / z sādlem
kokošym / a wczyniwōsy iākoby plaster przyktā-
dāć nā mieyscā twārdē abo sāmym oktādāć.

Pšenica.

Triticum. Weysen.

Rozdział 54.

pšenica

nice/ iesth zagrzewaiace/ podezwiana pu-
chline rozgania/ z lica krosty y parchy z gto-
wy spadza.
¶ Kasia. Psenica dobrze wwarzona z oli-
wa albo z maslem/ thuczy barzo czlowieka a
zwlaszcza gdy bedzie z mlekiem wwarzona/
a tak radzi tym ludziom czesto iadać kchorzy
sa suchego a chudego przyrodbzenia/ y mocy
od tego polarmu czlowiek nabywa/ ale zasie
ludziom cielistim a zbytnie tlustym niedobry
jest polarm/ ciestki tu iedzeniu abowiem na
petnia w zylach krew zbytnia.
¶ Tenze. Piwo z psenice iesth nazdrowse y
syeniesze czlowiekowi/ takiez chleb/ a wsa-
kosz z zythney maki dobrze wysianey wiecey
czlowieka tuczy iedno w zoladku dlugo lezy a
zwlaszcza nie wkwafony rzany chleb wiater
grube czyni.

Ryż.
Oriza. Reysa.
Rozdzial. 55.

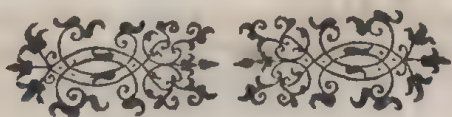
¶ Ako Ryż ziarnem/ takze tez y kto
sem/ nie z ieczmieniem niezro-
wna/ iesth goracego y suchego
przyrodbzenia/ w pierwszym sto-
pniu/ smaku nieco cierpnacego/
T 3 kora

P Edlug Izaaka/ psenica iest po-
kram czlowiekowi godny y przy-
rodbzeniu czlowieczemu podobni
abowiem iako oto czlowiek iest
w swojej osobie cieply a wilgo-
tny/ takiez tez psenica/ a wsaikosz chleb iuz
ma wietsha wlosnosć cieplotsci nizli psenica/
teorey nabywa z strony pieczenia od ognia/
iako tez ieczmienn/ groch/ bob/ z przyrodbze-
nia maia suchosć w sobie/ Ale gdy beda wwa-
rzone chy ziarna/ tedy iuz nabywaia wilgo-
tnosć z onego warzenia.
¶ Oleiek z psenice lisaie y parchy goi/ a sa-
me ziarna zezwane w wsciech a przytozone
na miesyce wkwafone waciek tego psa/ iad k so-
¶ Krupy pseniczne polki sa iesth/ Chie ciagnie-
cie mtoke/ nie sa barzo dobre tu iedzeniu/ a-
bowiem nadymanie w zywoicie/ kruczenie/
pobolewanie bokow czyni.
¶ Prajmo wiecey tuczy czlowieka nizli kru-
py wwarzone/ y wiatrow nie mnozy/ iedno iz
zywor zatwierdza/ a thak iesth potrawa lu-
dziom pracowitym dobra/ abowiem dobrze
tuczy y dlugo w zoladku lezy.
¶ Quicenna. Maká pseniczna lice czyści y
gladzi/ a kchora sie ma tu rumianosci/ wie-
cey ta iest lepsza y syeniesza.
¶ Też maká pseniczna z octem a z miodem
zmieszana/ piegi spadza/ y puchline tlumi a
octeby pseniczne z octem wwarzone trad le-
¶ Awas albo ciasto wkwafone z pfe- (cza.

która cierpnośc trzewa zaciwardza a ich
dne pobudza / a przeto go tak sie iadać y spo-
dlowie / ale i wárzyć w słodkiej smiothane
albo w migdalowej polewce z cukrem tak
pożywany / nie zaciwardza ale krew mnoży.
Kto ma żywota cieczenie / biegunki z rozli-
cznych wilkości a zwłaszcza z kolery / tedy
iedz ryż prosto i wwarzyw sy / albo wode z
niego piy poranu przed iedzeniem / gdy sie wo-
da z ryżu poćiera sy / plegi y inſe nieczystości
spadza z ciała.

Rámpchora.

Caphura Campſſer.

Rozdział 56.

- A** Jest Rámpchora zimna y sucha
w trzecim stopniu / a iest sok z te-
dnego drzewa wyciąniony biata
a iasna iest lepsza.
- B** Jest wzyteczna náprzeciwko
sprofney chorobie ktora zowa Gomorea / to
iest plynienie náſienia meſkiego / a to rospu-
ſciwſy Rámpchore z sokiem psintowym albo
laktu czanym / a w tym rozmoczywſy chuſte
przykladay ná nerki / y ná mecherz niſey pep-
C
- C** To teź lekárſtwo iest dobre ná zápa-
lenie watroby / y ná zbythnie odchodzenie
wryny.
- D** Teź Rámpchora zmieſzana z krawawniko-
wym sokiem / krew z noſa zaſtánawia / ba-
wielne w tym omoczzywſy albo chuſte y wto-
E
- E** Teź zbytenia chciwoſć cietaſna (życ do noſa
odeymuie ſamá wonia Rámpchory.
- F** Teź wzytecznie wchodzi Rámpchora w lekár-
ſtwa rozmaite ktorych w goracych febrách
wzywamy.
- G** Teź Rámpchora z rożana wodka rospuſzczo-
ná a z trocha biatku iáiecznego / iesth lekár-
ſtwo ſilno dobre ná lice / pteć wyiaſnia / y ſlá-
li y inſe ſpetnoſci z lica ſciera y ſramy bieli.

Teź ná vſtánowienie krewie ktora zbyenie
noſem idzie / Rámpchora ná proch ſárta / po-
tym z proſta woda rospuſzczona octu winne-
go przyczyniſy / rozmocz w tym chuſte ná
czoto przytoż y druga okolo ſwie obwin / y teź
ná watrobo iest ná práwy bok ſkad zburzo-
na krew pochodzi / przytoż teź trzecia chuſta

Tragacantha.

- A** Rágant iest kłiy z iednego ſiela
zamorſkiego / zimny w wtorym
stopniu / wilgoeny w pierwoſym /
a iest tho gumi biale / iasne iest
nalepſze.
- B** Kto ma vſchnienie w pierſiach / wwarz
Drágant z gumi Arábicum w ieczmienney
wodzie a tego ſie nápiay.
- C** Teź drágant rospuſzczony w ieczmienney
wodzie / a potym z sokiem lákrwey przy-
warz / a tego po troſce pozyway dla káſlu ſu-
I
- D** Lektwarz wczyniony ze dwu cze-
ści drá-

phory przytoż troche/ a tym na noc lice namā
zuy kilko rāzow/ a po rānu woda albo czym
chceś omij. Wiedz też o tym/ iże dragānt iest
rzecz nielācna ku stārciu na proch/ a tāk ma
sāmo być dlugo tarte/ bowiēm z drugar zeczo
żadnym obyczāiem niezetrześ.

Klin albo Ciposof Arabski.

Gumi Arabicum. Arabisch gumi

Rozdział 58.

Wmi Arabicum iest ciepłe y mił
gotne/ iest podobne dragānto. A
wi/ rzeczone arabicum iż w A
rabiey lepsze bywa nāydowano/
ma moc odwilżaiaca y odmiekā

czāiaca.

¶ Jest vżyteczne na schlenie/ y chropāwos
ci iezykowej/ a tho rospuścāiwszy gumi A
rubicum w ciepłey wodzie/ a tha woda mo
żeś iezyk mącāć.

¶ Też nāprzeciwo wrācāniu ktore pocho
dzi ze mdlości żoladkowej. Weśmi proch te
go gumi a zmiesay iż z cynāmonem/ dāw iż
wypić z winem/ albo zmiesay z sokiem bāb
czānym y dāw wypić.

¶ Też proch tego zmiesāny z prochem krowie
smołowej/ a w rozānej wodce dāw wypić/ kto
ra pāni miewa zbytne plynienie przyrodzo
nych

ných wilkości / y inſe plynienie krwie zaſtā
nawia.

Kozi lep.

Laudanum.

Rozdział 59.

- A** **P** Audanum Koſim lepem przeto
nāzwāne / iſ go kozy nā welne
ſwa ſiora gryzac drzewko tego /
ieſt rzecz wonna ā lipka / ciepła
ā wilka w wtorym ſtopniu / ieſt
ciepłie ā czarne.
- B** **W**onia tego ieſt wſyteczna nāprzeciwno
rymie z ſimney przyczyny.
- C** **L**audanum z maſtykā zmieſane / przy
kładayſe go nā zęby y nā džiaſłā / wtwierdza
y wmacnia zęby w džiaſłach / zāduszenie mā
ćice oddala dym w puſzczony do māćice.
- D** **T**eż wpaḍła māćice podnoſi gdy wſty dym
wſie pāni bedzie bratā / czopek wczyniony z
niego / ā do māćice wpuſzczony / poſila mā
ćice y czyni ſprawna ku poczęciu.

Māſtika /

Māſtix.

Māſtik.

Rozdział 60.

Eſt māſtika ciepła y sucha
w torym ſtopniu. Jeſt gumia
koby żywić z iednego drzewa
płynąca / ma być wybierana iā
ko lepiſa / ktora ieſt biała iāſna /
āle ciemna thā ieſt niedobra / ma moc po
twierdzāiaca ſcierāiaca / zraſzczāiaca y
zāciſkāiaca.

Wino w ktorymby była roſpuſzczona mā
ſtykā z białym kādziejdem ā z białkiem iāio
wym / ātego przytoż nā ſtroni / bowiem gro
ni wilkoſci płynąć w oczy y do zębów / też bo
leſci y ſtrzekania ſtroni oddala / ktore bywa
dla oſtrych dymow z żoladek pochodzących
do głowy.

Māſtykā zwāna w wāciech ā ſciſkana
bām / wywodzi wilkoſci niemāto wodnych.

Theż plaſtr wczyniony z māſtyk / z bolum
armenum / z białkiem iāiecznym zmieſawſzy
ā octu przyczyni wſy / ten plaſtr przytożony
nā żoladek / wrācanie koleryczne zāſthāna
wia y biegunkę żolta wćina.

Wierā.

Myrra. Myrrhen.

Rozdział 61.

Myrrā

A Trá iesth ciepta y sucha w wcho-
rym sopniu. Jest gumy drzewa
jednego z Indyey. Która iest
żółtawa / iasna / ta ma być obie-
rana iako lepsza.

B Ma moc potwierdzająca dla swej lipko-
ści. Stulając rospadliny ciała. Też ma moc
rospadającą y trawiącą / zachowując cia-
ło od prochnienia y zagnisłości nie tylko ży-
we ale y martwe z doświadczeniem niektó-
rych ludzi.

C Też tego ma rope w żoladku y w jelitach
jest użyteczna.

D Też naprzeciw smrodliwym ranom iesth
osobna / moze potwierdza kładzenie iey / też
māci y tu poczęciu iā sprawnie / wonia nie-
wzbiecina yst odepnie która z sprochnia-
nych wilkości przychodzi.

E Wino w którymby była wwarzona mirra
z figami suchymi / iest dobre naprzeciw kłaflo-
pituty wężynione z Mirry a z sily / ciwi.
rakiem trciennym / sa dobre naprzeciw kłaf-
tarowi / cho iest nieżytemi albo śapce / y tra-
wienie żoladkowi dobre czynia.

Smola.

~~~~~

Axungia vel Pix liquida. Bech.

Rozdział 62.

S Mola iest dwoiak a vinych naro-
dow twárda / która my właśnie
smola zowiemy / a miękka albo
żółta / che my masła zowiemy /
a obie chy ogniem z drzewa wy-
palają.

A Masło wężynione z masła / z litargirum / z
olejkiem bobkowym troche octu przylawsy /
iest użyteczna naprzeciw świerzbowi.

B Też twárdość śledziona y boleść iey wsmie-
rza / to iest gdy plastr wężyni z masła / z pro-
chem piotnowym a z woskiem / z oliwa / a
tego przykładay na śledziona.

C Smola która odzierają od okretchow pla-
stry Barwierz przyprawia / dla tego iż
wysusza wilkości zbytnie / bowiem sedac w
morzu staie sie rakiem moei dla wody morskiej
Resina

Żywica.

Resina. Hartz.

Rozdział 63.

- A** **J**est Rozmaita żywica według rozmaitości drzewa z kthorego bywa obierana / a wśakże terpenhyną między wszystkich żywicami jest naślachetniejszy. The maia włośność / iż wszystkie są zagrzewające / rospadające / wycysciające y theż ocierające / a przeto swierzb spadają / y z głębokich miejsc ciała ciągną ku sobie włośność więcej niżli inne smoly / y niżli inne li posoki.
- B** **J** Powiadaia iże żywica jest iakoby pot wypływający z sosnowego drzewa / wchodzi w masę i czyni wonia wdzięczna ktora zadusza inne wonie / y farba masę białą / na rany jest doświadczonej pomocy / abowiem zagnie wilkosc i wyciąga y wysusza / Pandecta.

Modrzewowa żywica.

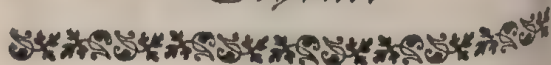
Terpetina vulgaris. Lerbaumē hartz.

Rozdział 64.

- A** **T**erpentyna jest ciepła y sucha / dym tej okolo szolca kładzony / broni niemocy ktora zowa Terpentina cho jest wydymanie na stolce bez użycia.
- B** **J** Też naprzeciw zaduszeniu macicy / jest dobre kurzenie z terpentyny / y naprzeciw wypadnieniu macicy / wsty brany dym podnosi ją ku gorze.
- C** **J** Theż iży sie wrzod zebral / weży plaster z terpentyny z mała ieczmienna / a przyłoż na wrzod na noc dla przepuknienia.
- D** **J** Isidorus / Modrzew dąte z siebie żywice nad inne żywice słachetniejszy.
- E** **J** Też Hutenus ktory pisał o drzewie gumy tykowym / kthorego ludzie pożywiają w tamaniu / tak piše. Gdy beda trzypitutki poty

łane po rano przez trzeci dzień tak wielkie weżyntone z tej żywicy iako grochowe ziarno / zoladek posilaia / stolce czynia / y tam nie bardo znamięnice wśmierzaia / a cho ma z tajemney włośności przyrodzonej / częstokroć jest rzecz w thakiej niemocy doświadczona.

Styrak.

Storax. Storak.

Rozdział 65.

- S** Tyrak acz jest iednakiem rodzaju / wśakże lepszy jest ktory przed zgestnieniem w trzciennie zbieraia y przeto go zowa trzciennym / a niżli on co go zbieraia z drzewa.
- B** **J** Proch styrakowy z ladanem zmieszany / mozg zasieblony zagrzewa y mdły potwierdza / gdy tych prochow tylko kto wonia w wezelku nosac.
- C** **J** Wino w ktorymby styrak trzcienny wrzask podnosi czopek / y utwierdza go.
- D** **J** Pituly z niego weżyntone są dobre naprzeciw zimnemu zoladkowi / y naprzeciw rymie y też naprzeciw zaduszeniu macicy kurzenie y też przywodzi ją na swe miejsce / a gdy wpaśnie na dot / tedy nosem on dyma w sie biał pęchom
- E** **J** Styrak trzcienny jest dobry naprzeciw pęchom

parchom glowy. a w rozmaite plastry chod
dzila tego izie wonne czyni.

Lysy sok.

Sarcocolla.

Rozdzial 66.

Sarcocolla jest y Polakow tysym
sokiem rzeczoną dla czego iz ty
siele kto iey często używa / test ży
wica drzewa jednego w Perskicy
ziemi / goraca y sucha w pierw
szym stopniu / smaku gorzkiego / moc swa
przez ocynki swoje wkrąca / spala y zraszcza
ściera y żrze / roztarga y naraścza w ranach
mleko / mieso zle wygrza z ran / oczy czyści z
zbyteczności liptich / z żywota zimne wilko
ści a liptie / y też z stawow y z trzew wygá
nia / ale to dawać z innym lekarstwem / samey
nie daway dla iey pojętno / i bo kto iey wie
le pożywa rychto bedzie trsy / w migdatowey
polewce używamy iey / jest rzecz przepiecz
nieyka.
Włoż to tego soku do rozżanej wodki / a po
staw na słońcu izby wsecht / gdy wchnie zaśie
naley wodki / y także po trzeciej / tym potym
twarz pocieray flaki z niey zeżrze / oczy czy
ści y posila / ielito gdyby z tego wysło pod
kurz nia a wnidzie zaśie.

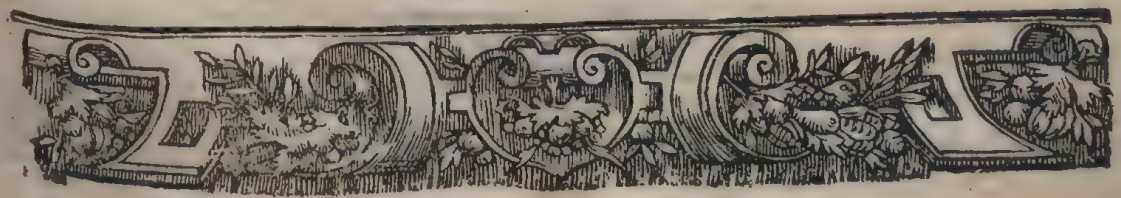
Czerwonego ialowcu sok.

Sandaraca Arabu. Geneuer. Hartz.

Rozdzial 67.

Slowcu czerwonego sok albo ży
wica jest pobielata / zwiaszcza A
połt jest nowa a wenna / mala
rze niektorzy miastho kurfeynu
dzialaia z niey polost / ktorym
na malowanie polasczaja aby dlugo trwa
lo / warza ia z oleiem. Ta żywica zagrzewa
y lussy w wtorym stopniu / proch z białkiem
y atecznym zmieszany / a czolo y stromi tym ob
itożyć / cieczenie krwie z nosa stanowi / zmies
šana z białym kądzielcem / z oleiem rozżanym
a tym okładac żoladel / wracanie ząsthan
wia / z octem zmieszac a tym brzuch obtożyć /
czerwona biegunka ząsthanawia / proch z tej
żywicy w tacych iesc / wracania bron /
dym they żywicy wyluska mokrości z glowy /
proch iey wrzoby lussy / kwia plwanie ząstha
nawia gdy sie iey z czymkolwiek napije.
Theż wziac prochu tego soku białego ká B
dzidla / mirv / Styraku trzciennego rzadkie
go / przygrzac tego w moździerzu / a lau
danum przytożyć / a gdy sie już dobrze roz
puści

puści cho w moździerzyku / wysypać prochy / a
sluczyć też styraku czerwonego y węgla lipo-
wego k temu wszystkiemu przyłożyć / a cho
wszystko spotem sluczyć / a po ksu ciepło bio-
rac walcować na kamieniu na świeczki albo
głowienki / potym temi świeczkami kurzyć /
bo then dym głowę wysusza z mokrości zby-
tnich.

Smocza krew.

Sanguis Draconis. Drachen blut

Rozdział. 68.

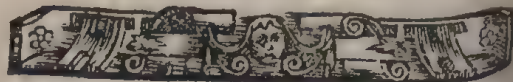
A Mocza krew nie jest z robaka /
ale sok jest drzewa iednego czer-
wony iako cynober w ziemi Per-
skey. Jest mocy zimney y suchey
w trzecim stopniu / jesth smaku
cierpnace / a przetoż ma moc zaścianawiać
wszelkie cieczenie krowe / rany z wrzodow /
albo też ranienie czymkolwiek wnetrzne spa-
ta y puchnąć niedopuszcza / rany sieczone no-
we skula. vptawo pániam zaścianawia / zmie-
ścić z olewkiem rozanym a tym żoladek ma-
ścić / a na wierzh grzanke przyłożyć zma,

czawsy to w ocie mocnym / żoladek posila /
cheć ku iedzeniu dawa / dawienie w gardle
y niesmak odeymuie.

I Prochu tego w nos wysypać / krew zawie-
ra w żyłach / Thenże proch y gumi Arabi-
cum z dragantem / to wszystko rozpuść rozi-
na wodła a galeczek z tego nadziatać / kore
biorac w vszha po tedney dzierżec pod iezy-
kiem a polykać / krowia plwanie zaścianawia
I Też zmieszać te żywice z sokiem przestko-
wym a pić / czerwona biegunka z wierzh-
nich trzew posila zaścianawia / a iesli z inych
cedy klistyrować z sokiem babczanym a z ey-
zanna. Czopek z tey żywice wdziatać z sokiem
sporyshowym a wetknać ij do macice / ciecze-
nie krowie zaścianawia.

I Prochy ku stanowieniu krowie / proch they
to żywice / proch boli armeni / proch debia-
nel proch z rozey / proch z kadzidi / proch z
mastyki / proch z skory granatow (cho uisz
żiarnistych iablek w aptece naydziesz) proch
z alo / sierć też zaścianawia / zsielać drobnia-
na proch / a z koreyby żyły krew oficie pty-
nela / zacięni reka dziure izby sie krowia za-
kita z siadła / potym z tych prochow wez-
plastr z białkiem iatecznym a przywiaż na te
rany / ale nie thego nieodeymuy zać ielko dni
bo by sie krew zbiegata. Ten plastr masze-
uczynić. Wziac chustie mocna / a przymierzy
wsy izby rany zaślono / pomaz po tedney
stronie białkiem cienko / a na ten biały tym
prochy potrzebni a przylož tego.

Serywski sok.

Sagapenum.

W Est Serapinum sok iednego zie-
la zamorskiego woniey nie lubey
jest prawie woniey owey / ino-
wey / ale jest vzyteczna / zagrze-
wa moca swoa a suszy sposobem
trzediego stopnia / ma moc przyciagajaca /
scieczajaca / rozpuszczajaca / mielczaca / o-
cierajaca y czyścica / na wogle gdy fedzie
wložona. dym z niey głowę czyści z flegma-
tych wilkości.

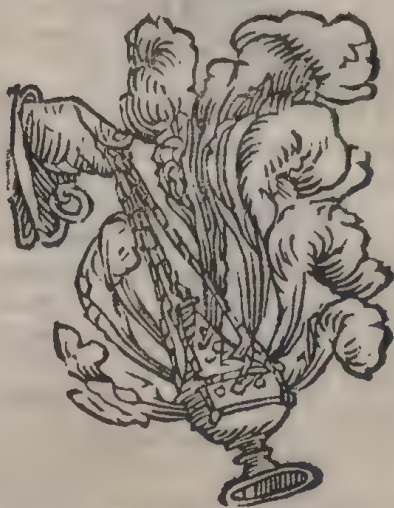
Thes

Thus. Weyrauch.

Rozdział 69.

T Też gdy proch iey będzie pity z sokiem Ru-
ciannym / Bolesć głowy z dymow z żoladką w
reputacych / z zimney wilgości oddalą / y
Bolesci pierśi / pábáiacá niemoc / káfel / zá-
duszenie w pierśiach / z grubych wilgości /
kurcz wśelki / X ten który głowę ná zad cia-
gnie / Bolesć sędzio ny / Bolesć po kóściach / y
wstawiech / z zásziebienia pietych żył / Ty w
wśelki Bolesci / oddalą y wśmierza.

T Też ta żywica pita z miodowa brzezka /
zastanowienie rzeczy niewieściey odzwiera
wonia iey macice niewiastam ná iey mieys-
ce wkłada.

T Też gdy iey wypije z czymkolwiek iedne
ciężkie / gruba flegma z stáwom y zótra wil-
gość z ciátá wrgania / trzewa mlekcy / po-
wierzności grube wrgania / Bolesć trzew
wrgania / mlekcyć inym lekarstwam po-
maga / blizny ranné sciaga y bieli / oczy bázó
naprawia / collirium iest z niey bázó wy-
borne ná tustę y ná zámienienie oczu / náprze-
ciwko stepowaniu wody ku zrenicy / zowa-
no Kácaráctá.

T Też rozpuszcic iey żywice / iedne cząstke z
sokiem Celidoniowym / z cukrem / mleká nie-
właściwego przylać / á to w oczy wpuszczać /
iest lekarstwo bázó dobre.

J Est też Kádzydło liposol z drzew
wá / Które w Arabiey roście.
To kádzydło które z Indwey przy-
chodzi / iest nalepsze / bázwe ma
żółtáwa / żiarná okragle. Dru-

gie kádzydło wychodzi z Arabiey / á to iest po-
dleyse / iest okragle / białe nie táčno sie kruszy
ná ogniu rychlo topnieje / A wśakżego też
w lekarstwie używáia. Jest też kádzydło
bázó dobre / podobne Arabskiemu / bázwe
ma rydowára / to iest podleyse. Smát bia-
lego kádzydła iest cierpnacy / á włośność ma
zagrzewáiacá / w wtórym stopniu / wysuszá-
iacá w pierwszym stopniu. Galenus cháł
powiáda w siódmych Księgách simplicium
farmacorum cap. de ture.

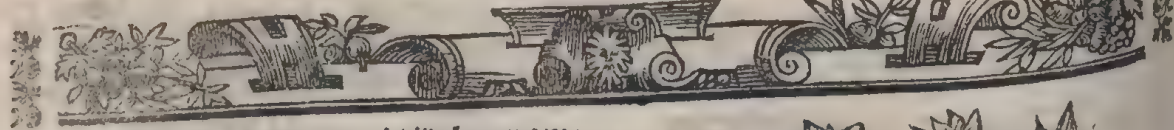
Dioskorides / Kádzydło ociera nieczysto-
ści kłisoware z oczu / A ták ie wriásmá / rany
głębokie ciátém náraszcza / y czysci zágniloś-
ci ich / á wysuszáiac ie goi.

T Też kádzydło iest dobre tym ludzkom / Kto-
rzy krwá plúia / ták one krew która z pierśi
płynie do wst / iáko też y one / która z głowy
podniebieniem y dziastámi sie łaczą / á włoś-
czą w noc po spániu / á ma być białe kádzi-
dło ná noc politykane przeciw tym niedostá-
kom.

T Też kádzydło stáree / á potym z octem / á z
oliwa zmieszane / komuby sie poczynáć cív-
nić

Kádzydło /

czarna / To jest wrzodzienica iakoby mrow-
ka bardzo iadowita / Ta chodzi z miejsc na
miejscie czasem gryzoc ciato / a czasem nie ra-
ni / iedno z miejsc na miejsc biega / iakoby
pokrzywami parzyt / A tak gdy to obaczyś
tedy ony miejsc namazuy tym lekarstwem
przerzezonym.

E **I** Też proch z kádźidła zmieszany z slobkiem
winem / a w vcho ciepło wpuśczone / bolenie
vsu vsmierza.

F **I** Też kádźidło starte z mała teczmienna / a
zrozanym oleiem zmieszawszy / przytoż na bo-
lacy y na zapalony wrzod / Boleść vsmierzys /
y ogień wypędzisz / a nawiecey z tego wrzodu
ktory sie na pierśiach y białych głow czyni.

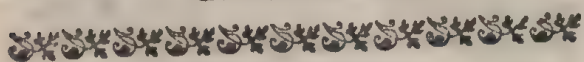
G **I** Też białe kádźidło jest wilgości slegmi-
stych w głowie wysuszać / y też ząstánawia-
iace / tak iż im niedopuszcza z głowy na pierś
płynac / z kad ciepłie káśle a smiertelne przy-
chodza / a tak czterzyżiarna na noc polytane
Białego kádźidła / stánowi taki Cántarus bór-
zo mocnie.

H **I** Takieź też y kurzenie kádźidłem / wodno-
ści główne wysusza / mozg potwierdza y oczy
wyiásnia / Boleści ich oddala / y też wodności
też / ktore z oczu plyna ząstánawia / O czym
Dioskorides świadczy / Takieź też serce y pa-
mieć pośila y wucfela.

I **I** Też Măcer rądzi / Kádźidło na miłki
proch starte z białkiem kóśofego iaiá / z wod-
ka Rozána rospuśczone / oczy ciemne wyiá-
nia z niewieściem mlekiem rospuśczone / bo-
lenie oczu mocnie oddala letnie ciepło przy-
tożone.

K **I** Też kádźidło z wleprzowym smalcem z-
mieszane / spárzeline goi.

Galban /

Galbanum.

Rozdział 70.

A **E**ST Galbanum gumá to jest
klij / a ktore jest iásne a podobne
białemu kádźidłu / a liptie to jest
nalepsze / woniey przykrej a moc-
ney / mieszáia galbanum z żywot-
czay z bobowa mała. Galenus pise iż Gál-
banum jest klij iednego drzewka / ma włos-

nosć odmiękczająca / i też rospadziająca twar-
dości / y zągrzewająca / roście w Syryey.

I Serápio pise / iż jest vżyteczne náprzećiw B
to dyrchawicy / co go dwa złote zaważa / z
mlekiem iaiem dawszy wypić.

I Też náprzećiwko zginieley pamięci / kádźe C
nie tym klijem potwierdza pamięć.

I Theż mące podniosła ku gorze białym D
głowám sciaga ná dol / gdy tym galbanem
bedzie okádżona ná dole.

I Też náprzećiwko niemocam sledziony / to E
jest náprzećiw twárdości / gdy Galba-

num bedzie w ocet namoczono przez trzy dni
potym czwartego dnia przywarz a przece-
dź / przyley ktemu oliwy / a troche wosku / y ro-

spuść to spotem ná Rynce a zmieszay / A to
iuz bedzieś miał plastr / ktorego wziawszy
troche rościegni ná zameś / a przytoż ná zą-

twárdziata sledzione poránu y ná noc przez
kilkó dni / aż sie pod tym twárdość rozeydzie.

I Też chrobaki glisty w żywocie zabija y wy-
padza / weźmiesz z niego trzy pilulki cę-
wielkie iakó De aloeloto / y dác ie potknac po-

ránu / a nie iedć ponich w pieć godzin.

I Galbanum z octem a z siarká zmieszane G
piegi y flaki z licá zgania / y też iadowi sie
przećiw / z mirra / a z winem pite.

I Też umarty piod z żywotá wyrzuca / z wi-
nem albo z bylicowa wodka pite / y też galba-
num z octem a z zódekwiá zmieszany albo w

moździerzu stuczony / a tym namazuy krosty
gnoiace albo swierzb / zgoiś.

I Też ná bolenie zębów / y kómu zeby proch-
nieia / dobrze dzierzeć w vsiedach galbanum
dla vtwierdzenia ich / y dla vsmierzenia bolu.

Dokończymy tu rzecz o Roslinach

To jest o ziołach y Drzewiach / Także o Owocach / y o
Sokach ich / Ktore w lekarstwie brane bywają / Aby ty słusnych czasow
zbierane / y kopane były / s Księg Herbarza Pierwszego / Ktorego to po-
prawienie jest. Mamy naukę troćką / Która włoży nie według swia-
tła Miesiacowego. Ale wedla dni Miesiecznych / ma być takowe zbiera-
nie rozumiano. Bo gdyż Siotki Marcowe / Miesiaca Lutego niebywa-
ją ieściej widane / wszakże wedni iego / pod światłem Marcowym / mogą
być naidowane / Także y o innych rzeczach rozumiey.

Marcin Siemnik
do Czytelnika.

Czas zbierania zioł / kwiat- ków / Korzenia / Nasienia / y owocu.

¶ Ipočas mowi / wszytki korzenia / albo zio-
ta / albo kwiatki / mają być zbierane gdy mie-
siac przybywa / bo gdy już miesiąc zchodzi /
w nich też moc ginie. Zásie to potrzeba wie-
dzied / aby zioła były kopane albo rwane czasu
pogodnego / gdy dzień jest iasny / a nie poch-
murny. Też gdy już zioła są skate albo wtrza-
te / ale nie kiedy się już bärzo stärke / albo już
nie są wiedna. Drugie / iż zioła ktore by-
wają zbierane na gorach / są trwałse w mo-
cy swej / y leppe niżli ty ktore na niżsinach na-
ziemi tłusze / albo w Ogrodziech bywają
zbierane.

Drugie / iż zioła leppe są ty ktore gęste /
To jest gdy rośnię mają gęste / a ktore mają
nasienie / jako izop / kopr y inse. Drugie / iż
kwiecie ma być zbierane / dziewiey niż pęd-
poczyna / jako jest rumienkowe / siolkowe etc
Zásie owoce / gdy się dobrze zstoją y wtrze-
ją. Zásie Nasienie dobrze zbierać / gdy po-
czyna wysychać y pęd / a drzewiey niżli pęd-
nie na nie rosą stodliwa. Zásie czas tu zbie-
ranu / y też tu wykopaniu korzenia / zioł / jest
dobry / gdy poczynają liście z nich pęd-
Stycznia miesiaca mają być zbierane siar-
na Lutego / Siotki z ktorych bywają troćki /

Diarodon / Olejek siolkowy / Ormel / też Si-
otki vsuszone mają być chowane na lekar-
stwie / y też bywa Syrop siolkowy / y miodek
siolkowy / ktory zowa Julep.

¶ Marc / papie topolowe / a wsmazyc ie w
czystym swieziem smalcu wseprzowym / a z
chowac aż drugie zioła przyda / y też ich na
troćki zchowac.

¶ Kwietnia y Maja / Roza swieża / a naczys-
nie troćki / Dyarodon / Cukru Rożane-
go / Syropu Rożanego / Oleju Rożanego
Wodki Rożanej / Y też Roza vsuszywszy z
chowac na lekarstwo.

¶ Maja y Lipca Kwiatki Rumienkowe /
Lilia biata / z tych bywa Olejek / biata lebi-
ka / Apolinaria / Lakenta / wysoki Slaz /
Krwawnik / Czerwca / wielka Ozanka / po-
ley / czerwona lebioka / Kocentki Arabskie /
Kocentki celiti / Piotyn / Ozanka maita / By-
lica / Pieciornik / Balsamica / To jest kobyła
miekka / Y wszytki inne ktore są w obyczaiu
y godne tu lekarstwu. W tymże Mie-
siacu mają być sprawione ty rzeczy / Diam-
bra / Diacocondion / Diacerazo / Diaprunis.

¶ Czerwca y Sierpnia / ty nasienia mają
być zbierane / Nasienie wilczego tyka / nasie-
nie / ktore w Aptecie zowa lactarides / tori-
ander piotrusek / Opichowe / Kuciane /
Kurzey nogi ziela / Goryczkowe / białe gor-
czyce / Kapustne babczane / Bärkzowe / Na-
sienia ziela Spargus / swoykiego Kopr /
X 2 Rzezu

Dziurawiec / Zielonowie / Wroblego prosa /
Czerwona lebiorka / Scartola / Vreica agre-
stis / Genum grecum / Kobyli seżaw / Geni-
sta / Pastinaca silvestris / Raphanus / Crot-
tia / Loboda / Psilium / Gum / Blusze oba-
dwa / Lubszek / Tarnki / Ziele świeżki.

I Pądziernik / to wszystko korzenie ma być
zbierano / Mieczysław / Sosnkowe korze-
nie / Cyprusowe / Turbit / Oman / Pálucha-
we / Pieciernikowe / Diptamowe / Lamika-
mienione / Kopytnikowe / Piononowe / Go-
ryczkowe / Włoskie Cebule / Kuklikowe /
Kokorzyk wielki y mniejszy / Pąprocka / zie-
le paralizowe / Kurzey nogi.

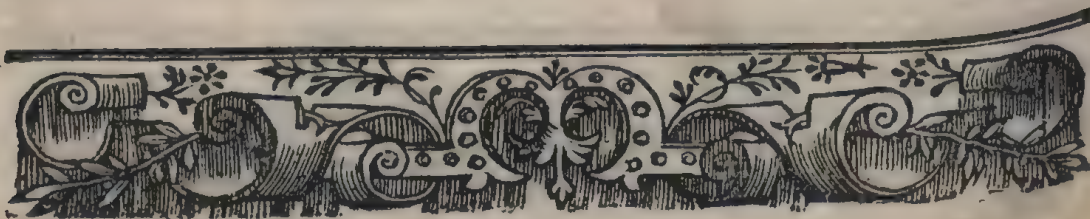
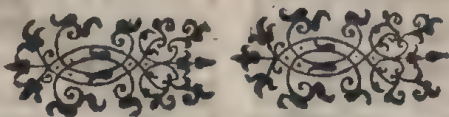
I Listopadu to liście ma być zbierano.
Liście Bobkowe / Sawa / Jąłowiec / tak
liści y z gąsiami.

I Grudnia / ty storczyki ma być zbierane / tak
ko mirtellorum / Kąprowe / Genistei

I Września Miesiaca / ty Własienia ma
być zbierane / Zielonowe / Własienie Jąblek
które zowa Pomagranata / Wileże tyko /
Kozmáryn / Cicute / Wogietek.

I Ty wszystkie rzeczy wymienione tu brania
ma być chowane na miejscu nie za-
dużem / Aby nie pleśniały / ani
się zatechły / Abowiemy się
tak słży.

Gdy ziola czasu słusznego zebrane
beda / Tedy nie wszystkie tu suszeniu tylko służą / Alle też
niektóre tu paleniu Wodek obracają. Przeto tu o Wale-
niu Wodek / Mężemu przynależą Wodki / Krotka
a użyteczna Nauka będzie.

Wodkach ziół rozmaitych / y o
 mocy ich / Al osobliwie O tych / Ktorych nawiecen Do-
 ktorowie używają w Rozmaitych niemocach Ludzkich.

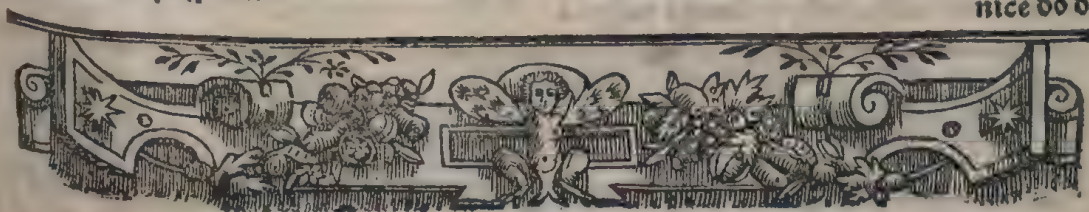

WODKI bywają palone al-
 bo też działane z ziela y z ko-
 rzeniem wespolek niektóre /
 niektóre też z samych ziół /
 niektóre z ziół y z kwiatem /
 niektóre z samego kwiecia /
 niektóre z samego korzenia
 niektóre też ze wśego pospolu. Też niektó-
 re y z Owocu / iako z jagody y z gruszek goul /
 z Jąłowcu / Bobku / Niegdy też zlezywszy
 rozmaitych ziół pospolu / aż nich pala woda
 te / iako przeciwno niemocy niektóre cizon-
 ku / albo też sol wytłaczają z sednego ziela /
 albo y z ziela pospolu.

Tęż niektóre wodki rozmaitem misters **B**
 stwem bywają działane / niegdy tylko parze-
 niem pod alembikiem / a wstepowaniem pary
 wzgore / potym sie z tey pary woda działa / a
 wycieką z Alembiku.

Tęż niektóre czynią / nakładszy na takie **C**
 naczynie ziela z wierzchu ogniem przyska-
 wia / a tak wodką przez chustę nadoł do na-
 czynia wycieką.

Tęż niektóre samym słońcem dosyc sł-
 chetne y pożyteczne czynią wodki / a zwa-
 cza z kwiatu woniatego / nakłada go do
 słońce pełno / ale słońce sa z długiemu syta-
 mi / a tak nakładszy go / obraca iedne syte sło-
 nice do dru-
 giego

drugiey/ Ale prozina na spodek podstawa a z kwieciem na wierzch/ a tu gdzie sie sklenice z chodza oblepia szym/ izby tedy para albo wonia niewysla/ a tak przez kielko dni dadza stać na słońcu goracym/ a od słońca wysyła wodność z kwiecia wynidzie w spodnia banyke/ A nie bedzie tak wodna y swiatta/ iako co przez ogień dzialaia/ ale gesta y wonia tego kwiatu maia y barwa/ A też naslachtet nieysa/ y w lekarskwe napozytecznieysa/ bo mocnie sprawute.

E Niektorzy po wypieczeniu chleba/ w cieply piec wstawiaia/ A tak sobie wodka powolnie zstepuje na dot.

F Tez niektorzy w naczyaniach glinianych/ To czynia wstawiaia jedno na drugie/ a niechaja tego przez dzien y przez noc/ albo polki niewychodnie piec.

G Tez niektorzy wziawszy garniec nadziaiaia w dnie dziur/ a naklada do niego siol/ iako to bielunu/ A postawiaia na drugi garniec/ izby to zdziurawione dno wlozto w drugi garniec caly nienaruszony/ y przykryc a zakopac w ziemie wilgotna/ albo w piasek wilgotny/ A dac tak stać przez caly miesiac/ albo dluzey/ A tak woda zstepuje na dot do garnca spodniego z tych siol/ iakoz tak dzialaia Oleie wonne z Rozmarinu/ y z innych wonnych rzeczy/ napelnic sklenice kwieciem wonnym/ a zakryc dobrze/ izby tam wiatr nie mogl przychodzic/ potym postawic na mieysce wilgotne/ a obsypac piaskiem do pol sklenice/ a niechay tak stoi miesiac albo dwa izby sie kwiecie rozpuscilo w wode/ potym zlac te wode do innej sklenice/ a zaklad wierzch dobrze mecherzyna/ albo pargaminem/ a na słońcu postawic/ bo stad sie zgestnieie na oley

H Ktore siola malo w sobie wodności maia sa ty/ Rojownik/ kwieciki/ Roza/ a tak y inne/ tedy takowe siola zsielac/ a warem ie polac/ ale w takiej rzeczy mas polac coby para niewychodzila/ zakryc to dobrze/ a niechay tak stoi z ta woda przez kielko dni/ a na kazdy dzien zamiesiac albo wstrzasnac raz albo dwa potym wypalic przez alembik. Pierwsza tedy woda jest dobra/ Wtora nie tak/ Ale tu rozumiec trzeba/ izby sie woda w alembiku nie wznosila/ Ktora jest miedzy sioly/ A to gdyby sie alembik zagrzal barzo/ ale niedawac wodce wiele isc/ iedno coby rozumial izby dosyc bylo/ tako gdyby z samego ziela pa

lit/ idzieli wiecey nizli potrzeba/ Zieczyreci na iest. Takowe wodki nierowno lepsze/ wonnieysze y lagodnieysze ku picciu nizli te ktore ogniem pala.

I Ziola ktore w sobie wiele wodności maia wiele wodki dawaja/ a ty wodki rady sie kaja bo sie pod nimi wiele plugastwa wstawia/ A przeto ie musi czesto czyścić/ iako Borago/ wa/ Wolowego iezyla/ Psintowa y inszych siol wodnistych/ Nalepiey aby ty siola byly ku wodce brany polki na nich rosa iest/ A gdy narzezesz/ gdy luz rosy nie bedzie/ tedy im daj aby przez noc lezaly izby przewiedly/ a rano skray/ a pal wodke.

J Przy niektorych wodkach zostawa wonia tegoz ziela/ a przy niektorych tez nie/ Ktore siele iest skzone wiecey od powietrza niz od innych żywiotow/ tedy wysyła slachetność tego wychodzi w wodke/ Ktora wodka nie moze byc palona iedno ogniem zwierchu.

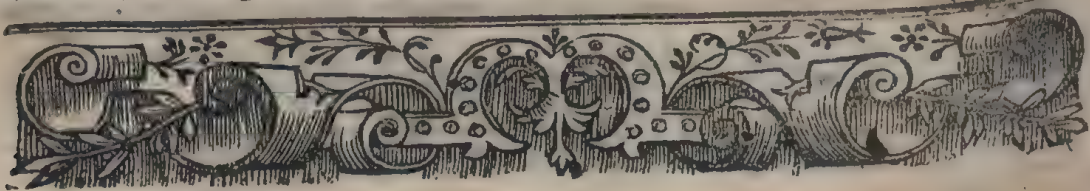
K Niektore siola sa gorzkie/ kasatce/ wodka ich w sobie nic niema mocy/ bo gorzkość ich niewychodzi w wodke/ ale zostaje przy czest ziemney/ Ktora iest w sielu/ A tak iz ta gorzkość coby w lekarskwe miata dac sprawa/ zofstawa przy sielu. Ty wodki tedy nie sa wznateczne w zadne lekarskwo dla grubości/ Ktora maia z strony ziemie.

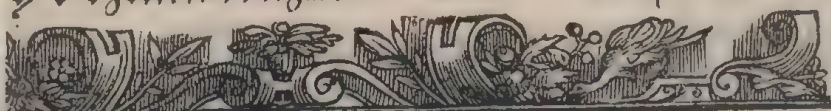
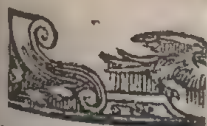
L Chęciaby miec moc te Ktora gorzkość y kasanie czyni/ musialby thos inszym mistwem sprawic/ aby mial prawa moc bez wiatney grubości sielney/ A kto to chce prawie vmiec/ Czytay sobie Raimundum Lulium de quintis essentis.

M Ty wodki kto ie barzo wazy/ nie zwieklim pożytkiem ich bedzie pożywat/ bo czestokroć duchy żywotne chcemy posilac/ A ony tylko wonnemi rzeczami bywaja posilony. Wobla zadna woniey niema tylko smrod obpalenia/ ostrość y gorzkość w wodkach potrzebna iest/ a to dla zalcania watroby y inszych czlonkow wnetrznych/ tezy wseklie zaslanowienia odwiera/ ale iz w sobie tey mocy nie maia/ skoda ich do lekarskwo brac.

N Wodki miedzy wloskiego/ ma moc oddalac/ goracość y trobita/ ale nie mali w sobie gorzkości/ nie bedzie iey czestokroć w wodce racy/ y zofstawa na dot/ a ciepleść w prawym boku przed sie bedzie trwala

P Powieda Lekarz ieden Doktor/ a prawi wiecey

wiecey ku niemocam. Zwierzchnim wodet
potrzebuie nizli ku wnetrznym / a to ku okla
danu watroby / serca / gowy / pierai.

Q Cztowiekowi ktory ma zaietrz zienie / tak
prosto / albo ostdziwisy troche daway mu
le pie / dla umniejszenia gorzkości / y wez bla
dynow / ktore w glowe wstępuia.

S Przy działaniu wodet co napieczy miew
byby ogień mierny dawat / ogień mierny dobrze
działa / ale nie miernym ogniem wysytko
pali / To jest moc siot / korzenia / kwiatu /
rozpuszcza sie ze parami zniszcza ię / a ducho
nie nauzyteczniety / y wonia w wodce al
w wodce nierzynidzie.

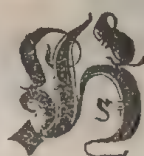
S Gdyby tedy kto chciał wodki działac / na
przed miew alembik z nosem dobrze dlużim /
z klenice co moze być nawietrza / a w niej aby
sta dzura coby alembikow nos wechnal sie
a okoto obwiez mokremi chustami / potym
daj ogień mierny / a alembik też w kocie / ku
aby pelnie siedzial / mokra chusta czesto ob
wijac / i zby mocz nikedy inedy wynisic nie
mogla / ale i zby z wodka spotem do sklenki
wepia / Ale cierpnosc / kwasnosc / stonosc
gorzosc przy siotku na dnie zostanie / Albo
tolem ty smaki przy cześci ziemney zostawa
ia / To siotko lepak musiatby kalcenowac / to
jest zaspuntowawsy w garncu spalic w o
gniu wielkim / potym na ten popiot nalac
wodki tegoz ziela / ale popiot masz wyspaci na
co plytkie / a potym nalawsy wodki na ten
popiot / postawze na miescu rownym / a po
ble tego postaw drugie naczynie / izby stato
nizey nizli to co w nim popiot z wodka / poty
poloz krayke leden koniec na tey wodzie / a
drugi koniec na to suche naczynie / A tak ta
wodka bedzie spytawata po krayce do tego na
cynia nizey stojacego / ale izby pierwey sie na
popiele wstato / potym to czyste zlac do skleni
ce co spusci po krayce. Potym to wypalic
z sie przez mierny ogień izby sama gestosc
kafaiaca / gorzka / stona / cierpnaca / kwasna
zostata / They mozesz dawac ku potrzebie w
wodce tego ziela co sie spalil na popiot.

T Rezym sposobem a takim swym slozenim
trzeci z ziemie wroste niemocam / y poru
szeniu zdrowia czlowieczego pomagala / to
masz pilnie obaczyc / A ich moc slachetna ma
iac / dawasz ie w lekarswo / a zwlaszcza czaju
morowego / potym też y linych czasow ku ro
znatym niemocam / ku działaniu tego iako

masz działac lekarswa / zdami sie izby sie na
uczyt mial z tego co tu juz napisano w tych
Zsiegach / A to gdy uczynisz praca okoto te
go / a pilnosci przytozys / w tym skuszeniu
przydzies ku prawey nauce.

V Tu aczkolwiekem nieco namienit o spra
wowaniu wodet y o paleniu / A wsak ze nie
tak dostatecznie ile potrzeba / a to zwlaszcza
nie wypisatem iako alembiki przyprawowac
y wysytko naczynie ku paleniu / abowiemby
bylo przedluzenie i prozne pisanie / ale gdy kto
bedzie chcial wodki palic / musi sie oczywiscie
nauczyt od tych ktorzy pierwey umieia / abo
wiem iedni pala w w alembikach / a drudzy
po prostu. Juz tedy bede pisat o mocy wodet
z siot.

Halunowa wodka.

A Alun wziac y spalic / potym na
ten palony halun nalac czystey
wody / a dac tak stac przez kilka
dni / a na kazdy dzien zamie
scac / izby sie zmocnila od halu
nu / A gdy przydzie piaty dzien zamiesawsy
ostannie / dac sie wstac / potym gdy sie wchylci /
z lac w co czystego / a zachowac / a gdy trzeba
zwinem zmiesac / a tym wsta wymywac / ze
y twierdzi / mieso okoto zebow goi / dzia
owrzedzenie goi / a kwi z nich iac nie da.

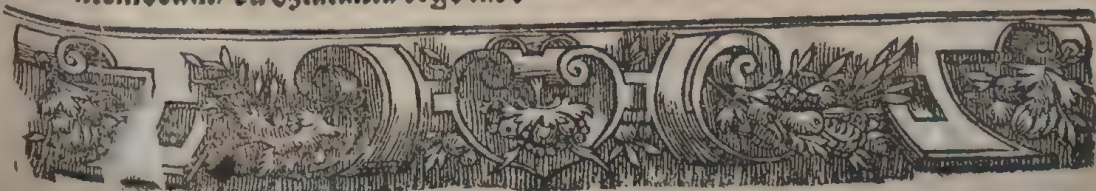
B Tez gdy omoczywisy iaka chuste bedziesz
przykladal na brzuch / biegunka czyrwna za
stanowis / wzodj nieczyste gnijace gdyby wy
mymyal kto / wyczyszcza wysuszac goi / gdzie
kolwiek iakie miejsce nielubie woniatace
pomaczas / odcymuie smrod / a zwlaszcza mie
dzy sparami v nog albo pod pazuchami / abo
okoto lonu / wzody ktore zowa Cancer sa bar
zo gnijace / wymywac ie ta woda / wysusa ie
y goi / y inie miejsce plugawie pachnace.

C Tez gdy ia zmieszas z wodka Rozana / a
tym w wsciech ptolac / czysci gardlo y czopek
vmocnia.

Alunowa wodka.

D Alunowa Wodka odbiera zara
zanie w zylach / y zachowyma ta
zdego kto ia pije na czczo odlo
liki / ryganie obdala / barzo jest
vzyteczna mamkam / Bol w krzy
zach wspotia /

spokajia / y kámienn piaszczysty z neret wypadza
trawienia żoladkowi dodawa / y rumianosc
licá czyni / mleko mnoży mątkam / a z woda
nego mleka gęste czyni / y stodkie dziatkam.

Boragowá wodká/

A W Odká Boragowá serce posila /
y grubosc krowie czyści / duchy ser
deczne wytłania / mysl dobra czy
ni / sny groźne odeymuje / drżenie
serca odeymuje / kto ma gruba
krew / test im vzyteczna / A tez tym ktorzy
máia glowe mdla / a sa bliżej odesćia od ro
zumu / ktorzy spać niemoga / a groźne widze
nia ná myśli miewáia / Bowiem takowe
prześtráchy zle z meláncoliey przychodza / y z
grubosci krowie / przeto kiedy ia kto pije /
krew czyści / bárwe cudna dawa / bláda y zfi
niáta spadza / tez y zmázy ośute z flaki poczer
niáte z ciátá spadza.

B J Też ná káfel y ná suchoty / y ná plwánie
krowia test bárzo pożyteczna / krowi w cżlowie
cze zgorzeć nieda / zimnice cżwartego dnia
ktora przychodzi z palenia krowie západza /
w mor pitá / serce posila y broni od poruśe
nia / omdlewania broni / gdy kielko listkow
z kwiatem muskatowym záwiaże w táwre
czerwona / a złoty w winie omýć / a spotem
zmieszać / a wlożyć w te wode / a dáwać iey pić
w mor / a zwołać dzieciom / mozesz ia osto
dzić cukrem / wiele dobrego działá ludziom
oboygá wieku / a zwołać gruba krewnym.

Biedrzeńcowa/

C W ODKA Biedrzeńcowa łamie
kámien w nerkach / y w meche
rzu / zástanowienie moczu prze
prawia. Rzeźanie moczu ktore
bywa z bolesnym kápaniem / y
trzewna dne / ktora bywa z zimney przyczý
ny goi.

Bzowego kwiatu.

D Wiatu Bzowego wodká test do
bra tym / ktorzy sa wnatrz ná
mocách poruśeni / iáko ná rozu
mie / ná pámieci / ná baczności /
ná mowie gdy sie záiatáia / nie
slyśa / mózg niedostateczny máia albo náru
siony z smetkow / y z innych wiele przygod /

Tá woda istotnie ná ty rzeczy pomocna iest
bárzo / gdy ia kto betzie pić dwie niedzeli.
J Theż niedostatek i sledziony goi / kady
twardosci iey / oćiektosci / zátkanie / gdy ia
pije y tez zwierzchu przykłada / pot pobudza.
Jest słożony ten kwiat wiecy z powietrza /
niżli z innych żywiotow / A dla tego test tak
sláchetny / bo káżde lekárstwo / ktore w sobie
ma wietrza częśc powietrza / niżli innych ży
wiotow / Jest bárzo sláchetne / bo w sobie nie
ma grubosci i ziemney / ná pocenie przygoda
nieysze sa.

Bukwiczana/

E Żiwne w sobie ma mocy Bu
kwiczana wodká. Naprzód
glowe twierdzi / pierśi y płucá /
nieczystosci slegmistych czyści /
świetego Walántego niemoc
sie przeciwi / Jady wypadza y denia niemoc
leczy / slegme z żoladka przez stolce czyści / ry
ganie częste stánowi / wryne obficie wywodzi
bolesci sledziony vsmierza / żoladek posila y
trawienie dobre czyni / kto krowia plwie zá
stánawia / Bolesci krowiowe y mecherz v
pokajia / Przyrodzona choroba pániam ob
ficie wywodzi / w żoltey niemocy iest dobra /
y bol z glowy tłuczoney wywodzi ná wietrzch
bolesć zebowa vsmierza / y wzrok záćmiony
wytłania / Też lekosc pániam czyni przy
rodzeniu ich dziatet / iad z rány wyciąga
gdy kogo pies wje / tez bolenie vsu y gładzosc
oddala / lzy ktore z oczu plyne zástanawia /
y krew z nosá takież.

J Quártane tez tłumi gdy sie daś nápić krew
piacemu cżlowiekowi / we dwie godziny
przed przyjsciem kwártany.

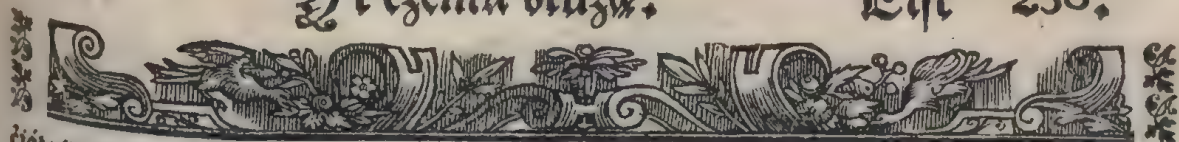
J Też tá wódka iest dobra pić tym lubatym
ktorzy paralizem sa zárażeni y tez tym ktorzy
máia drżenie w cżłonkach swoich / y tez tym
ktorzy kurec miewáia.

J Też niemniej iest vzyteczna opuchłem
dziom / y bolesci rospadza z żywota opuchle

Babczana/

F Babczana wodká iest zimna o
to wtorego stopnia / a skłania sie
nieco ku suchosci / Ma wlośność
oćieráia y ciátá nárafáia
A tak iest osobná ná rány / ktore
ciátó

omocna jest
niedzieli.
got / baci
nie / gody
ot pobudza.
powierza
tego jest tal
core w sobie
i innych
w sobie nie
nie przgoda

mocy Bu
Naprzod
si y plucza
tych cysci
to niemoc
na niemoc
ce cysci / ty
ie wywodzi
dek posila y
ia plucie za
necherza w
aniam oba
jest dobra
na wierzch
k zaćmiony
czyni przy
y wyćiaga
y guchosc
stanawia

fi napięć
ie godznie

m ludzom
ym kcorzy
y też tym

uchtem
a opuchle

inna oko
skrania sie
a wlozosc
raficziaca
any / ktore
ciato

ciato kaja gryzacie / a iż jest też cierpnaca a
tāt jest dobra w każdey bieguncce / a zwłaf-
cją gdyby iuż kto miał w telitach swoich rā-
ny / tedy ia ma często pić y klistyrow sie wpu-
ścić / otwiera zatkanie watroby y sledzio-
ny / krew zapalona chłodzi / y fistula ciatem
zbrowym naraśca / abowiem ma the wlo-
sność iż po niej ciato naraśca a zwłafcżą w
ranach skharych / zbytnie plynienie emoroid
zastanawia gdy kto sobie stolec to jest telitā
toniec bedzie omywał ta wodka.

E **T**ez bol zebow y smierza kiedyby ia sobie
wstał pisał.

G **T**ez korzeń tego cho ziela zwany wsmierza
zbowy bol / y rany ktore w wsciech bywają v-
smierza / y w febrze tercianie jest dobra pić.

Bazyliowa abo Polskiego Balsamu wodka.

A **W**odka Bazyliowa jest ciepła y
wysusząca we wtorym stopniu
jest bārzo subrylna / wryne pedzi:
y pāniam ich przygody wywodzi
też toże w ktorzym dziecie leży w
żywoicie wmarle.

B **T**ez jest bārzo użyteczna pāniam ku poży-
waniu iżby tym śnādniey poczęły / mādice za-
stebiona zagrzewa / y zaćmienie oczu wyia-
nia / kāsłacym ludziom jest bārzo dobra pić /
y dychawiczym / y też thym ktorzy S. Wā-
lantego niemoc mają / y nārany / y też nāprze-
ciwko truciom / żoladek posila y trawienie
dobre czyni / gryzienia / kłocie ktore bywa w
żywoicie wsmierza / y flegme gruba w telitach
trawi / a tāt y kłoci bron.

C **J**est osobna nāprzeciwno iādōm y truci-
nam / a tāt ktoby wpadł w niemoc obiad-
sny / napij sie tey wodki vznaś pomoc / y
nā tāmien jest dobra łamiac ij y wypadziac

Celidoniowa.

D **C**elidoniowa wodka ma te wlo-
sności / iże gdy ia prosto puszcza
nā oczy nieprāwie zaćmione gu-
boscia iakāstkolwet postę nā-
prāwia ie y wzrok iasny czyni /
ābo kiedy ia też z czym drugim zmiesza / iakō
z żolciām rybnemi ābo z praśemi.

E **S**adla czystego lipieniowego z miobem
biatym spuścić / a sta wodka zmieszać y pu-
ścić nā oczy tym ktorzy mają oczy bārzo za-
plugawione ā zāmulone / ā zwłafcżą ludzi
letnim / abowiem to przychodzi z niedostāt-
ku mozgu y żyteł widzenia / thym ktorzy
māia vnnieyszenie wzroku z przyczyny zley
F **W**iedź że sok zielony z celidonię (krwie.
wytloczony wietśa ma moc niżli wodka nā
tyrzeci / abowiem kasanim swym postōc
nā żrzenicach gryzie / ā z powiek zbytno mo-
kroć wysusza y ściencza.

Czarnego korzenia.

G **T**akoz wsiyskto ziela w swym slo-
żeniu dla swey wodności z niey-
że pochodza wiatry / niecheć czy-
ni y wzburzenie w żoladeku / ā
tāt y wracanie. Tegoż korzenia
wodka y z bżowego korzenia / z korzenia so-
śnikowego / gdy ia pije / wodnościelność y ocie-
kłość brzucha ściencza / oćiekłość sledziony
ściencza / lepiej ia z winem pić niżli same.

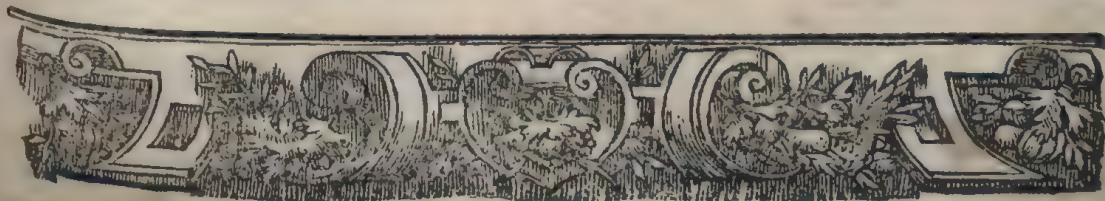
Chmielu plonnego.

H **W**odka tā gdy ia ktopije / krew czy-
ści / człowieka czerstwi / wnetrz-
ne boleści z goracości postę roz-
gania / y zapalenie wśelkie cza-
lonku wnetrznego chłodzi / ko-
lere z żył wyćiagać precz wypadza ā tāt te-
dy krew czyści / nāprzeciwno żolthey niemocy
jest bārzo użyteczna / boleść z głowy z gora-
cey przyczyny leczy / śimnicam ktore od ko-
lery przychodzi y od nāruseńia krwie / iakō
sa terciany / nāprzeciwno temu jest tā woda
kā bārzo dobra / wilkości gorace przypalo-
ne wygania z ciata.

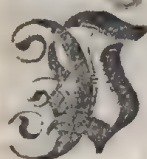
I **T**ez jest dobra nā bolaczkę wnetrzną ā zwla-
ścić nā bolaczkę watroby / pierśi y pluce czy-
ści z zbytkow / y dychanie wolne czyni / gdy
kto ma świerzb ābo drobno osypāne ciato /
ābo lisāie / ābo zmāzy nā ciele / pić ta wodka
ā bedzie ciato oczyszczać.

Chebdoma.

⌘ Tā woda

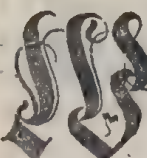
A

Ala the wodke z korzenia y z kwiecia/otwiera żywot czyniac stolce/ y sledzione z tey nieczyściści czyści/ puchline z nog y z żywota wypadza.

Centurzyen.

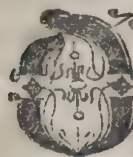
B

Wodk Centurzyowa jest gorzka a wysusząca z nieiała cierpnościa mąta/ żyły czyści zatchłane wilkościami grubemi / a tak rzedzi te grube wilkości flegmy/ a potym wypadza flegmy kolere z żyty inszych członkow/ rzeczy przyrodzone paniam pobudza ku wysciui/ y plod z żywota wyrzuca moenie/ rany skula y goi/ twarłosć watroby y sledzione rospadza/ y żolta niemoc vlecia y thej parali y kolike spokoia/ y bielmo z okarospadza.

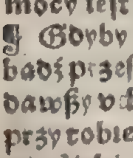
Dziwanowa z kwiecia.

C

Dziwanowa wodk dawa wymowność/ iezyk wolny czyni ku wymowności/ oczy zaciemniające sie wyiaśnia/ boleści ich y kłocie w nich wsmierza/ izy ścieta z bity skawościa a roshytosć ich ściencza/ zimnice dnia czwartego z przypaloney krowie wsmierza/ plynienie z trzew zwiera/ gdy nia lice wmywa/ piekność z rumianościa dawa/ piegarwość y żolte flaki y inſe skaradości sciera/ zapalenie rany y otoku niedopuszcza/ zimnice kto sie boi wodke te pija a zwlaſzcza lecie/ ku winu they wodki przyleway a tho wino pija. Dziwananna pomoc wnatrz czyni w członwie cze y w myśli tego/ a teź dla they dziwny iezy mocy iest nazwana tym imieniem.

D

Gdyby sie kto bat czarow pija the wodke a badzi przepieczon/ y tham gdzie rad siadaſ dawſy v chedożyc pokrop tha wodka a beda przy tobie dobrzy duchowie ku potwierdzeniu ciebie tylko thy naprzod w Panu Bogu dufay a temu wierz iz ta wodka ma te moc a staniec sie takomci powiedziat.

Debowa.

E

Debowa wodke gdy ia koho pije rano czaſu morowego powietrza/ broni tego członwieka ob iadowitego powietrza iz

mu niemoze nic zaszkodzie/ zimnice odpadza zmieltość trzew stwardza/ rany y wrzody czyści y zamiera/ z wysoka wpadłym/ przepukłym y przerwanym bärzo iest dobra ku picciu/ kto sie krowia często dawi abo pluje/ do brze mu ia pic/owrzedzenie neret leczy/ cisto neſt v meſczyzn boleſny a gnijacy goi/ mocſ kthory sie przydawa ze krowia zaszhanawia/ kthoreby niewieſcie macica zesta abo ielico/ wlozyć zäſie a leżac spokojem the wodke pic/ naprawi to wſyſtko.

Fiolkowa.

Al suchoty fiolkowa wodk y na kſel/ piersiam wyprägtym/ wyżonym z wnetrzney goracości/ ludziom pluiacym krowia/ y thej na bolaczi bolowe/ na goracość moczu/ na goracość neret/ na wyschtość trzew/ na ty wſyſtkie rzeczy iest bärzo dobra pic ia z cukrem/ suchość oczu oddala y goracość/ zmieſzac ia z kāmphora a przykładać na oczy.

Grzybieniowa.

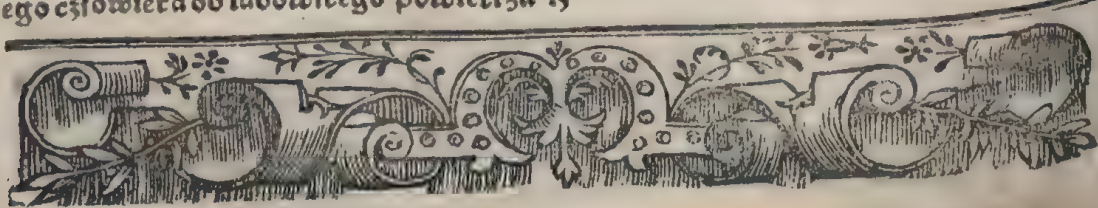

Grzybieniowa wodk iest zäſie biäiaca y odwilżaiaca moenie/ ſpänie czyni/ naſienie przyrodzone trawi/ a tak członki/ przyrodzone naczynie thego naſienia moli/ y nieptodnoſć czyni/ y teź moenie pokuſy cielesne oddala/ czaſu kſlu y czaſu pley ury dobra pic/ biegunke zäſhanawia/ y rany w ielithach goi/ trad biäly z lica ſpadza/ y sledzione poſila.

Gromowego korzenia.

Orzenia gromowego wodk ku suchości sie ſtänia/ otwiera zätkanie flegmiſhe/ z żyty watroby y sledzione wryne pedzi ku wysciui/ żolta niemoc leczy/ neretki czyści/ a tak boleſci krzyżow vlecia ktere pochodza z näpełniemia flegmiſtego y thej z näpełnienia wietrznego/ a tak teź y naprzeciwko kolice iest dobra ku picciu/ żywochobniekca/ boleſć zebow wsmierza/ y zädzieta zenie wryny pedzi ku wysciui.

ax Zopowa.

NOpowa modka iesli dobra w
memocach / w bolesciach ner-
czanych / y krzygowych / czyści plu-
ca y pierś z flegmistego napel-
nienia / zstadzie barzo pomaga
naprzeciwko káflowi Echori z obfitości fle-
gmistej pochodzi / y głos posila / y swetwego
Walántego chorobie sie przeciwi.

Zelenich iezykow.

Słotkã Jelenich ięzykow otwie-
ra y subthylizuje twãrdości fles-
dziony / kãmiẽn tamie / y wryne
zbytnie plynaca zãstãnawia / y
szẽkawke zãstãnawia / y żolcha
niemoc wlecza niepospolicie.

Kosáccowego forżenia.

Odkłórczenia kofalcowego ma
moc zágrzewáca y wysusáca
ca miernie / omywa y rospádzá
grube wilkości flegmiste / piersi
y płuca czysáci / w ránach spro-
sznych smrodliwych iest doswadczona ku wy-
mywaniu / kłócie w żywocie vsmierza y ży-
wot odmiékcza / opuchłym ludziom iest do-
bra ku pićiu / bowiem z nich wypadza żółta
Też náprzeciwko kureczowi / y tá / (wode.
dom wśelkim iest dobrym lekárstwem / sim-
noy trześienie które bywa w febrách oddala.
Też gdy niewiásta námacza ciepła wodá
kofalcowa miejsca gdzie iest máćica / bole-
ści w niej vsmierza / y kłócie wśelkie / y ży-
leczki w niej rospřeśtrzenia y otwiera / liśáie
spádzá / y store zmarścżona ná twarzy roz-
ciąga plegi tež zgánia.

Też bielmo z oka ściera / boleści zebow
Inierza / y iądom sie przeciwi / y wypadza gdy
sie tey Eto pąpije / ma też moc doświadczo
wyciągac kości z rany potamane / nąprze
ciwo scyayete to jest denney niemocy / y ną
przeciwo rzezaniu w puszczaniu wryny / jest
pomocna bårzo ku picciu.

Roztworowa.

Al przepuklinę jest dobra wódka
kosczywalowa/ na vraz/ na vr
wianie/ na owrzedzenie trzew/
neret/ mecherzã/ biegunkã krwã
wa zãsthanawia / y theż krwia
plwanie/ t
brze rãny.

Kurzen nogi.

O wilżatca y prągnienia broni
y żywota plynienie zaſtawia
Jeſt zimna bårzo y wilgotna ku
rzey nogi wodkå / oſkominy ze-
bow oddala / å ieſt bårzo pomo-
cna tym ktorzy krwia pluå / ieſt teſz wżyciecz-
na nåprzeçiw rozmaitym wrzodom / nåprze-
çiw Herſypile / to ieſt wrzodowi ktorzy z ko-
lery pochodzi / nåprzeçiw flegmonowi wrzo-
dowi ktorzy przychodzi ze krowie / nåprzeçiw
zapaleniu wacrobey / y theſz nåprzeçiwko rą-
nam ſelitowym / białym głowam zaſthana-
wia zbytnie plynienie krowie / wråcånie ob-
dala / åle wzroek mli / głowe poſila / y oſå-
lenie oddala gdy tha wodkå głowå bedzie
zmaczåná.

Kanien przede.

Tęstańiey przedze wodką ciepłą
y wysusząca w pierwszym siho-
pniu / ma moc ocwieraiać zāt-
kania w żyłach / a tak iest dobra
w żoltey niemocy / vryne pedzi-
zymot odmiektzą / y watrobe posila / kolere
czyści / w febrach dziatek a m młodym iest do-
bra ku picciu / ma własność wypadzać daw-
ne a zagnite nieczystości z członkow y z żył.

Lawendowa.

Moze bracie Lăwendowa woble
 miasto rozmárynower / Bowiem
 iesh rozliczney mocy tu náprá-
 wieniu ciała cztowieczego / á to
 iz nápráwia wśelkie mocy w ká-
 ždym cztowiecze / iáko przyrodzenia moc /
 moc żywothá / moc bacžności y ruśania /
 X 2 17 1703g

mozg y nerwy y z duchy ie^o / smysly wnetrzne y zewnetrzne wyslystki pospolu y ich czlonki naprawia / y posila a zachowywa od slaku / to jest od zabicia powietrza / od zawracania glowy / od S. walcantego niemocy / od drzenia / od niesnadnosci ruszania czlonkow z zimney przyczyny / od gluchosci / od slepoty / osalenie pluc a glowe naprawia / w vsach boleśc vsmierza y we wyslystcey glowie z zimney przyczyny / zaduszenie odeymuie / kaseł / rymy / zwrzedzenie goi wnatrz / czlonkom schnać nieda / od otokow broni / nádymanie y wodnoćielność wygania / mecherz zachowawa od zwrzedzenia / neret boleśc leczy z zimności / mocż broni od zasthanowienia / y gryzienie tego odeymuie / nieplodna niewiasta sprawnie ku poczeću / zasthanowienie rzezy tey przyprawia / gryzienie tey odeymuie omdlewania broni / ale lepiej gdy ia w winie pije nizli tak same.

Laktucjana.

A **L**actucjana wodka jest barzo pomocna gdy ia pije y maczaiac w niej chustke iaka a oklada glowe y krotko / sen czyni / na wrzody y na bolaciki / y theż na mieysca gorace przykladac / chłodzi ie żolta niemie leczy / goracość neret rzezanie moczu odeymuie / Colere wypadza.

Lancjana.

B **L**ancjana wodka jest rostkofna ku vmywaniu twarzy / zmazyznicy sciera / mozg posila / przechody do niego otwiera w nosie / czlonki rozmaite pomazac / schnać im nie dopuszcza / gdy ia pije serce posila / omdlewania niedopuszcza piete żyły potwierdza drzenia broniac / thakiezy glowie / y rekam / y pierśiam.

Lamikamentowa.

C **L**amikamentowa wodka / Bo jesth zagrzewaiaca / y wysusaiaca w wtorym stopniu. **T**heż jest dobra tym ludziom ktorzy vryne no trofice a ciesto puszczaia z

wielka boleścia / y theż żolta niemoc vleczja gdy sie tey bedzie napijac / abo prawy bol ma czay gdzie wotroba lezy. Thakiey theż mocy wodka biedrzeńcowa.

Moduncjana.

Serce posila Moduncjana wodka / ktora pospolicie z ziela y korzenia pala / krew czyni / melano kolia wypadza itez mozg zarażony naprawia / melankolia spalona vzdrowia / y tym ludziom ktorzy od rozumu odchodza / jest barzo dobra pic. **T**eż jest dobra tym ktorzy maia na sobie trad albo swierzb / mozesz tak same pic / abo z winem mieszac ij w potrawy lac a zniwazyc.

Macierzey duszki.

Macierzey duszki wodka jest dobra od vkażenia iadowitwego zwiarczcia y gadziny / bo jest zagrzewaiaca y wysusaiaca / zoladel / wotrobe / y sledzone posila / wrascanie zasthanawia / z glowy wileosci nosem wyciaga / gdy tey ciepło wezmiesz wnos / na kamien jest vzyteczna / y też kto vryny niemozze zadzierzec / y naprzeciwko omdlewaniu y klociu w żywocie / pamiec naprawia / y bol lesc w glowie vspokala / a zwiastcja rzeczy przyrodzone paniam ku wyosci pobudza.

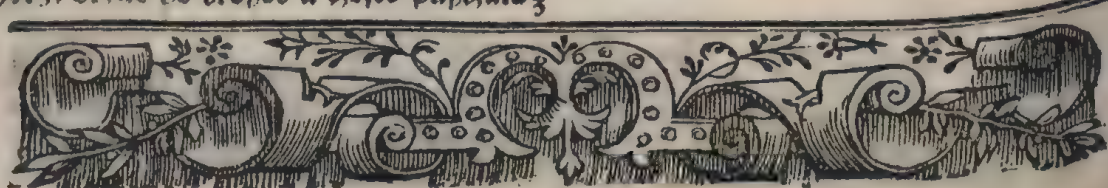
Michonki.

Potacinie Alkatenge.

Michonki wodka w wypedzeniu vryny kto tey puszczac niemozze / neretki y mecherz czyni z piastcyfego kamienia / a jesth barzo dobra tym ludziom ktorzy zekrwia a z wielka boleścią vryne puszczaia.

Mlecżowa.

Mlecżowa wodka jest zimna y wilgotna / żyły wnetrzne posila / wyciscia / zwrzedzenie gorace vleczja / sen dobry

by cinni/ w żoltey niemocy słachetna/ watro
be niewymownie pochwierdza/ sapka theż
rospadza.

Wietczana.

Wtwiera zacięcie w watrobie y
w sledzienie y w tych żyłach kto
remi wryną idzie/ iesth ciepła y
wysusaiaca/ ma też moc rospa-
dzaiaca trawia y posilaiaca/
dzaiaca trawia y posilaiaca/

BWola korzenności y woniey swoloy.
Tęż oddala cuchnienie wstęchore pocho-
dzi z zagnitości dziaś/ żoladek posila/ dęć
tu iedzeniu wzbudza/ wracanie zaszłana-
wia/ omdlewanie oddala/ a to kiedy grzan-
ka z chleba będzie rozmociona w tej wodce/
w occie/ y w winie/ a the grzankę dać trzy-
mąc pod nosem y drugie na skroni przyłożyś.
Theż macice cyści pita/ mleko zsiadłe w
piersiach rostaie/ chroba i glisłhy w żywocie
zabija/ wryne pobudza/ y chciwość cielejną.

Wiatki Bożey wiosek.

Wilkości grube spietle rospadza
rzedzi matki Bożey wiosek wod-
ka/ iest mierna w ciepłoci/ tro-
che sie skłania ku suchoci/ iesth
bárzo dobra tym ludzom ktho-

Tym wiośy z głowy pądna/ y theż tym ktho-
ym sie pleśe na głowie cinnia/ otreby y tustki
z głowy spadza/ pierśi y ptuća cyści ze wry-
stich nieczystości flegmistych/ a chał y kašel
wypokara/ kamięń tamie/ y w żoltey niemocy
cy theż iest dobra ku pićiu/ sledziony zápale-
niey rzeżanie w pufciani wryny oddala/
żolzy rospadza/ żoladek cyści y ielita z kole-
tych nieczystości.

Waioranowa.

West matoranowa wodka ciepła
y wysusaiaca/ mozg zaszłbiony
zagrzewa/ w niemocach zimnych
iesth bárzo wyteczna/ takto w pa-
ralizu/ w niemocy S. Walante-
go/ Soł matorany głowę cyści wywodzac
wilkoci nosem/ gdy ten soł wpuściś w nos
ciepło/ a potym ządzierzyś w nosie chwile.

Tęż gdy na kture miejsce nabiegnie krowie
tát iż ono miejsce nasiniere/ tedy soł mator-
rany z miodem przalnym zmieszany/ a potym
na ono miejsce przyłożony/ rospadza krew y
miejscę ono posila.

Wiolaykowa.

West dobra wodka matoraykowa
na bolesne pufciane wody/ y
na kłapanie rzeżace/ y też na dr-
żenie ciotka ciemnego/ na cie-
koci bołow gdy moć niechce
obchodzie/ y na zaszłanowienie tego/ a to gdy
sie vlicieka zathka kāmieniem kthory bywa w
mecherzu/ abo lipkościami grubemi/ na chy
rzeczy bárzo służy.

Waku białego.

West suchoci oczu wodka biała
go matu/ drzemanie y spanie
cinni/ goracoci pierśi/ kašel su-
chy/ suchoty/ goracoci głowy/
wrzody złe palace/ chy rzeczy
wszystki bárzo pożytecznie leczy/ oćieloci
gorace y bolaci leczy/ w sliawiech goraca
boleść a zwłascza z przodku rospadza.

Ománowa.

West dobra ománowa wodka na
zaduchy na ciepłoci pierśi/ ka-
šel dawiaczy znieczystościami
liptiem wypadza/ bejtawke/
y bolesne pufciane wryny leczy/
y mecherz cyści.

Piotynowa.

Piotynowa soł Hermanom y ro-
emistrzom gdy na wojne iach-
li/ ludzie starech wielom zw-
kli byli dawac/ abowiem ma to
sobie niepolpolite wlośności/ a
to czynili za wrośke przyszłego zwycięstwa/
ktore mieli mieć z nieprzyiacioli swoich/ prze-
to dawali soł Piotynow Hermanom pić.
E 3 2 chał

A **G** A tak ta wodka piotynowa chrobaki iako
ja gliszy zabija w żywocie y wypadza precz y
inse zagnitosci trawi w żywocie wysusaiac
ie a potym ono miesce posila ntedopuszczaj
tac tak tego sie nie mnozyt w cieie.

B **G** Ta wodka zotadek barzo posila / wszytkie
nteczystosci czysci z niego / poty y vmacnia.

C **G** Thez iesth slachetna naprzeciw zactaniu
watrobey y sledziony / y naprzeciw S. Wa-
lantego niemocy / y tez kto mowe straci / y na
przeciwo iadom y vryne pedzi / paniam przy-
ich czaslech pomoc dale wielka.

D **G** Przeciwi sie iadowi bielonowemu / opicho-
wemu / gdy rana bedzie ta wodka omyta / nie
dopusci byc fistule / ani dzitwe mieso vrosctie.

E **G** A tez morowemu powietrzu sie sprzeciwi
gdy ia kto pije / zgaga y opuchline wypadza /
a zwlaszcza iezyt opuchly vzdrowia / y czo-
pek vpadly podnosi.

Psinkowa.

F **R** A wrzody / na bolaczki / na zle-
krosto / na piekielny ogien / na
odietliny gorace / na zapalenie
ran z czerwonościa albo z sino-
ścia / na cy wszytki rzeczy iesth
barzo pożyteczna psinkowa wodka / gdy zna-
omywa abo tez przyklada na miesca gora-
re / goracość wyciaga precz / na bolesć glo-
wna ktora brywa z goracey przyczyny / y ta-
kiez oczu iest barzo pomocna y wyteczna.

Pozimkowa.

G **O** Ciy leczy z goracych wilkości / y
wzrok iasny dawa / czerwono-
ść spadza wodka pozimkowa /
y kto cie w nich odcymuje / tzy zby-
tnie wysusza / goracość nerek / y
rzeszenie moczu / kamieniamie a iakoby pia-
sek z moczem pedzi precz / wrzody wnetrzne
got / biegunkę czerwoną shanowi / krewia-
plwanie zastanawia.

Paralizowego ziela.

H **M** A wszytkie niemocy pietchyt / rospu-
sca skurczenie ich ktore brywa od kur-
czu wodka ziela paralizowego / a nie
tylko iety ale y czlonki niektore y owsem wszy

sko ciato tamante po koscicach / drzenie glo-
wy y wszytkiego ciata / stawy mde / niespie-
sne ruszanie abo nie snadnośc ruszania / z cie-
skoscia chylanie / gdy sie nachylił bolesć w
grzbiecie / Czlontow nieduznośc y niesnada-
nośc ku ruszaniu / syie cieple obracanie / nog
czeste vpadanie / kuczenie / spanie bezmier-
ne / rzeczy zmienienie / omienienie / oslntenie
gluchość / niebacznośc / z czlowieką smrod /
wszego ciata obcieznośc / lenistwo / petnośc
glowy ze wszech nieczystość / rymy stepowa-
nie na dot / w pacierzach giemzanie / flux w
gardle / w dziaslach bolesć / y w nosie vliczeł
zactanie. Ty wszytki rzeczy ta wodka barzo
dobrze naprawia. y leczy.

Polney ruty.

I **O**lney ruty modka stania sielu
cieptosci y ku cierpności / zola-
dek vmacnia. Ma moc wycy-
scaiac y vryne pedzaco / prze-
ciw swierzbom iest niepospolitca
napijac sie iey / krew czysci z wilkości spro-
chniatych a spalonych.

Polney dryakwie.

J **T**epła y tez wysusaiaca / trawi
y tez rospadza Dryakwie polney
wodka / tym ktorzy maia trud
swierzb / lisaię / iest barzo dobra
pic na cicio / y thym ludzjom co
maia garchy na glowie iest dobra pic / cieple-
tość / iersi oddala a zwlaszcza ludzjom shad-
rym / w tego doświadczenie vkladzie iz wrzo-
dy morowe rospadza y wytorzenia z ciata.

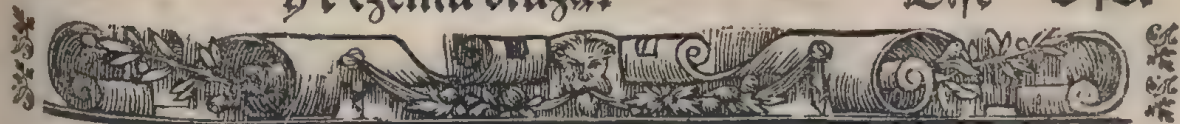
Podroznikowa.

K **O**odka podroznikowa iest zimna /
chłodzaca y wysusaiaca / iest vobra-
na kazde vloszenie iadowitego zwie-
rzecia gdy sie iey napijesz abo ono miesce na-
maciasz / posila watrobe y sledzione / a zwla-
cia zapalona watrobe chlodzi / y febre tercya-
ne leczy.

Pigwiana.

L **O**odka pigwiana a nawiecey w wi-
no wpufciona / gdy ia kto pije / zola-
dek posila y biegunkę zastanawia.
psiliya

Bsylin.

Est zągżewająca y wysusząca miernym obyczajem / ma moc wysusząca y omywająca wśelkie liście y ogni i spadza y goi / a gdy k nrey przyłożyś miodu przasnego / tedy pteć na l. cu cysci y gładka cyni / y na rełach także / piegi z lić spadza / twar dości z macice rospadza / ciato naraścia w ranach wśelkich / y też naprzeciwko iadowi temu wśelentiu jest użyteczna.

Przesłkowa.

Inną jest w pierwszym stopniu a sucha w rethorym / ma w sobie niemata cierpność / a dla tego też rany goi a zwłaszcza teorela w ielichach / goy z nich krew wychodzi.

Też y rany mecherz a goi / żoladka y watro by gdy sie iey napijesz / abo thym mieysca nas macasz / krew też zastyńawia kthora z nosa pynie / a to gdy tey wodki w nos nabierzesz a rebo zadzierzys. Takiey też mocy y włośności jest wodka z ziela Sporzybowego.

Baprociána.

Est niematey cierpności naprot ciána wodka / a mato sie stanta ku suchości / robi i w ciowie cie zabija / piod umarty wypadza z żywota / y żywy przed ciąsem porodzenia wypadza z żywota / jest bardzo użyteczna naprzeciwko fistulam wśelkich y goiac / a to gdy ie bedziesz w nymwat to wodka z winem zmieszawsy.

Powiadają niekthorzy / gdy nogi beda omyte ta wodka baprociána iżeby stolce zbyte miały stanowią / a potym żywot mocno zaciwierdzają.

Ruciána.

Jedy ktho pije wodke ruciána / oczy cysci y wzrost posila / tadom do nich przystępować nieda / pier si z grubych wilkości cho iesth precj wmiata trarchiac / kaśel dawiacy wśelkai a y też zaduch ciści kthory bywa od káslu odeymuie.

Rumienkowa.

Wodka rumienkowa po ranu pita / boleści główne wśelkai a y boleści wnetrzne kłocie w bólach gryzienie z wrzodow wnetrznych oddala / kámię tamie / nerki cysci / niemoc biata a lipka niewieścica rozrywa a cysci z zlych zbytkow / y nadymanie macice odeymuie / y też trzew y żoladka / żolcha niemoc leczy / martwy piod wygania / simnice wśelkie moli y mocy im niedawa / wplawy niewieścice zastyńawia / gryzienie w trzewach y cieżenie ich wśmierza / czerwona biegunka mocno zastyńawia.

Rozmárynowa.

Wodke Rozmárynowa kthorym kłowie obyczajem przyprawiś / choć i tak wćyniś przez álem bit iakoy inśe wodki / choć i też wwarzyś w wodzie Rozmáryn / abo też wćiągnieś moc z niego przez słońce / tedy ma osobna moc a niepospolita ku zdrowiu ludzkiemu / bowiem na każda niemoc z zimney przyczyny jest użyteczna / cheć ku iedze niu stracona przywraca / y duchy ożywia / ce pomnaża / mozg y głowe wśelkie posila / żyły piete vmacnia / włosy na głowie padające zadzierzawa y gęści ie gdy głowe thawodka przemyleś.

Melántolia y flegme trawi a prawie cto wielką odmładza y cudnieyszego cyni / od prochnienia y zagnitości ciata broni / y fistule leczy / zeby y dziaśla chore vmacnia / rany ze wrzodow wysusza y goi / naprzeciwko kordyace iesth bardzo dobra / biegunkę śhánowi / y macice posila a spráwia ia tácnieysze ku porzeczui.

Rozána.

Erce ochładza wodka Rozána y inśe ciotki wśelkie przedniysze posila a strzeże ich wpadku wpadte podnosi / swa wonnośćia duchy serdeczne y przyrodzone ciepło porzeczui.

sila áprochnienia y zágnilości w ciele być niedopuszeja/ w czerwoney y w każdey insey biegunce/ y czasu omblewania iesth dobra pić y lice tropić/ wrócanie y por zbyeni z tego wietrza młotć przychodzi zástánawia dziasła pochwierdza/ y wonia wstham báte przyiemna gdy komu z wst cuchnie.

A **G**dy kto sobie lice wmywa rozána wodka/ czyni pteć wdzieczna y lubiezna/ á gdy kniey troche winá przyleicę á w oczy wpuszcę/ po twierdza oczy/ y lipkości wśelkie ścięra á wzroć táiny czyni/ á zwaścę gdy kniey wto jęś troche tucyey á czarney Alony y cukru/ tak iż sie ty rzeczy w niey rozpuseja/ tedy iest niepospolite lekárstwo ná chore oczy.

B **T**eż sáma rozána wodka tylko z białym cukrem ábo z lodowácym zmiesána/ iest bázó słáchetna ná chore oczy/ ábowiem ie posila y czerwoności z nich y lipkości spadza.

Roiownikowa.

C **W**odka roiownikowa iest wýthe- cza zoladkowi zimnemu y wila goennemu á czyni w nim trawie- nie dobre/ á tho dla wlosności swoiey ciepłey y suchej/ smetne- go cztowieka wwelela serce y mózg posiláac: boiáint oddala/ y lekánie serca kthore rzeczy przychodza z meláncolley á z spaloney fleg- my/ iest thej dobra temu kogoby pies wadł ábo y niedzwiadek/ tedy ma thák cztowiek pić te wodke/ zolzy y też gruzty ktore bywá- ta w syiey rospadza:

Rzodkwiána.

D **E**st zágrzewáiacza rzodkwiána wodka wysusáiacza y otwieráiacza/ wryne pobudzáiacza/ ociera nteczykości w ielithách/ liśáte y zolotć z ciátá spadza y z wśelkie go cztontu/ glos ostrzy/ flegme gruba á lip- ka w pierśiach wkrawa/ qwártane vleczá/ y opuchłym ludzom iest dobra pić/ kámtien ta- mie á pobudza chęć cieleśna matzontom tu krotosili/ zoladek mólí/ y wrócanie przywo- dzi/ bielmo máte z oká/ y też plegi z licá ro- spadza/ slinogorz rozrzedza/ y twárdosć sle dziony rozgánia/ á zwaścę tym kthoby sie

stáził bdtámi dobra iest po nich Rzodkiem/ ábo wodke rzodkwiána pić.

Rozchodnikowa.

O **D**raża ogieni z mleyscá zápalow- nego Rozchodnikowa wodka/ bo iest wielkley zimności á tro- che wysusáiacza/ á tak ná wrzo- dy bolace á gorace iest wýthe- na/ ná podágre iest dobra á zwaścę ktora przychodzi z goracey przyczyny/ y też ná spa- lenie/ ábo ná opárzenie w tropem/ iest dobra máczác ono mleysce zmiesána z rozánym o- leykiem/ boleść w głowie wśmierza/ y ofálea nie wśpókaia ktore z goracey przyczyny po- chodzi/ też rántki wnetrzne wysusza á porým ie goi.

Slazu Wloskiego.

W **L**oskiego slazu wodka gdy ta kto- pije/ ociekłości/ bolaczki/ wrzo- dy/ y wśyśkie twárdosći wnetrz- miekcy/ goracosc odebymie/ pierśi y pluca miekcy y trzewá- káfel suchy oddala/ owrzedzenie nerek y ma- cherza goi.

Skoczkowa.

S **E**st dobra wodka Skoczkowa/ á tho iest trzewá chtëci á odmie- cza/ glisty wygánia y wodność wnetrzna/ y thej pársywa glo- we chtëci/ zmázy ná ciele y ná twarzy poczerniać spadza precz.

Sporzyskowa.

S **J**emóc czerwona/ krawa thej- plwánie/ pániám ich rzeczy zápa- nawia Sporzyskowa wodka/ bo iest zimna/ á z thej zimności ma- tierpność/ á thák dla tierpności swoiey krawáwe chtëzenie trzew zástánawia rány śhula/ owrzedzenie wnetrzne goi/ á thák y wśyśkich cztontow gdy ta pije ábo máczáac chuse przykłada/ gdy krew z nosá zbytnie plynie thede they wodki Sporzysko- wey wlać/ zástánawia/ rániénie oczu y powie-

y powiek ich goi / ta wodka pożyteczna iesth
brac ia w lekarstwa gdy maia przyprawiać
na iakie zastanowienie abo na zamarzcie.

Swieczkowa.

Swieczkowa wodka iesth dziwney
mocy w naprawieniu skazonego
wzroku / a iesth ku temu zielu
przytożysz kobylicę / ruce / iaskot
czego ziela / wspolek wiedzny
ciembitu spaliż na wode / tedy bedzieś miec
dobra wode a niepospolitey mocy w posile
niu chorych oczu / a zwlaszcza ludzi om sła
nym a flegmistym.

Szczyrowa.

Ta wodka Szczyrowa iesth ciepła
y sucha / flegme taciuchno wy
wodzi / kto ma spazzenie ogniem
iesth dobra maciacz ono miesce /
twardość sledziony rospadza / y
glowe czyści kto nia sobie wysta plocie / z w
nem zmieszana ta to wodka / a gdy nia kcho
lobierany wymywa / goi y czyści ciato rosci

Szałwiowa.

Tarzo iesth doświadczona w nie
mocach glowy szalwiowa wod
ka bo iesth ciepła y wysusaiaca /
a stadia ma moc rospadziaca y
przyciagaiaca / mozgowi y pie
tym żyłom iesth pomocna / to iesth naprzeciwo
to paralizowi / S. Walantiego niemocy /
y też drzeniu ciotkow / iesth barzo wzyteczna
zotadkowi trawiac w nim nieczystości wse
le / chec ku ledzeniu daie a zwlaszcza gdyby
kto uczynil saise z tey wodka a z trocha pie
przu y octu a z tego uczynia saise.

Szkotkowa.

Od kazdego ciotku y od kazdego
goracego wrzodu ogien obraza
iaca moc ma ta wodka / ale iesth
niemaley zimności / troche wy
susaiaca / zapalenie zotadka y
watroby chlodzi / rany wsełkie wysusza y goi
bolesci wsku wsmierza y rope z nich wypadza
y wysusza / chec rany w plucach y wielichach
goi / y też pantiom choroba przyrodzona za

stanawia / y wsełkie krwie plynienie z pad
bykolwiel bylo zastanawia / opalenie chec
oddala gdy ciato bedzie cho wodka cieszho
maciane.

Szafranowego kwiatu.

Zuste omaczaiac w szafranowey
wodce / y przykładac na bolesci
denne / wsmierza sey oddala / y
chez inke bolesci / iako wrzody /
bolaciki / ocietości wsełkie zgta
dza rospadziac / twardość bokow / y też bo
laćet zmiecty / żyty w zadtu ociete albo ra
nionie goi y oprawuie / wrzod w zadtu ktory
zowa Sicus leczy mocnie / twardość żyty y też
schnienie ciotkow naprawia / lamanie w
smierza / wrzody gnijace czyści.

Lawowa.

Lawowa wodka gdy kcho pje
nerki czyści y zaktanie ich prze
prawia / y zachłanie sledziony y
watroby / bolesci w przegubiech
wsmierza / a plugastwa pedzi w
przechody nerczane y mecherzowe / albo ko
rzenie iey iesth mocy otwieraiacey / y napra
wiaiacey goracości miernie / a przetoż w
tym przewyżsa ine wodki / owrzedzenie me
cherza y nerki goi / rzezanie mociu y bolesci
w ciotku / na zoltha niemoc iesth chec po
mocna.

Trliczowa.

Test wodka trliczowa ciepła y su
cha w wtorym stopniu / czyści y
rospadza / koleze czyści wspolek
y flegme wodna / iesth wzyteczna
naprzeciwo lisaiom / y naprze
ciwo oswierzbom / koby potrzebował wo
mitu uczynienia cho iesth wracania / tedy sie
cieplo z maslem a z oliwa napiet tey wody /
bedzieś miał wracanie / blizny glodzi / y gla
sty z żywota wypadza.

Wolowego ięzyku.

Wkazona krew czyści ta wodka /
serce posila / wilkości grube a czy
niace pary rospuszcza / wesota czy
ni mial / skazony mozg y zanieczy
ściiony

ny tymi parami grubemi kchore przywodza
człowieka aż ku opaleniu / naprawia / thes-
eność / złe dumanie / skłarade mowienie /
we dnie strasliwe widzenia oddala / ospa-
nie trost / liſacie / ſwierzb / fronce / to wſytko
goi / pierſi czyſciy pluć / kaſel ſuchy y ſucho-
ty vzbrawia.

Wierzbowa.

A Abſa w uſu robaki wierzbowa
wodka kiedy ſey tham w puſciſ /
gnoy gdy z uſu ciecz wycyſcia
y / gliſthy w żywoće morzy gdy
ia pſe / wygania plod martwy /
fiſtuly leczy y goi / żył nożnych miękkość y trze-
wá utwardza.

Winna.

B Wy wodka ciętká z iągob win-
nych doſrżáły / maſ pod nie
podſtawić nieiáka ſklenice. Tá
wodá dziwny á rozlicznej mo-
ci ięſt ku oſwieceniu oczu / á ku ná-
práwieniu ni edoſtáku ich z goracey przycz-
ny / Ktoćie w oczách z goracoſci lez odeymu-
ie / zácimienie oczu dla dymow z żoladka w
głowe roſtepułacych wyiáſnia / y wzrok ná-
práwiáiac oſtrzy y poſilá.

Winnych skorek wodka.

C Wodka z winnych skorek álbo z liſcia
gdy ia pſe w goractách / cheć
ku ledzeniu dawa / goracoſć w-
netrzna ukláda / wróćanie / cie-
czenie wſelkie z kadkolwiekby
było záſtánawia / palenie gáſi wnatrz.

Włoskiego kopru.

D Przyrodzonego náſienia / to ięſt
náchury obſichóſć meſczyżnam
ſtárym dáte / mleko w pierſiach
mnoży włoskiego kopru wodka /
zácimienie oczu wyiáſnia / y teſz
ludziom opuchłym / y tym ktorýmby pámięć
zginelá / pomaga / teſz ſie iádom rozmaitym
przećiw / teſz boleńie w trzylách vleczá / y z
mecherzá rzezanie wypadza / wryne ku wy-
ſciu y przyrodzoney rzeczy białym głowam
poſudza.

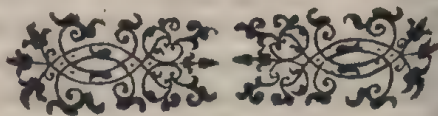
Wyſokiego ſlazu.

F eſt ſimna y wilgotna w ſwoim
przyrodzeniu wodka wyſokiego
ſlazu / żywot odmiećca / y wrze-
dzienice gorace á bolace chłodzi
y bol w nich wciſa / twárdóſci ich
roſpadza á odmiećca / bárzo theſz ięſt dobra
pomáćcáć ná to mięysce gdzie wſaſi pezoła.

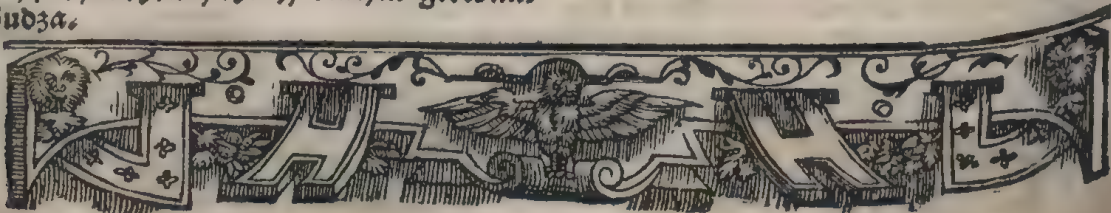
Jalowcowa.

F alowcowa wodka ięſt ciepła y
wysuſzáca mocnie bárzo ięſt
ſubtylna / roſpadzáca niecz-
ſtoſci wſelkie / á thát ięſt ola-
bna ná wymiwánie ran ſmrodli-
wych / á wryne mocnie pedzi / y przyrodzone-
rzeszy białym głowam / umártly plod z żywo-
tá wypadza / y żywy przed czáſem / iádom ſie
przećiwia / y robaki iádomiće z domu wyga-
nia / iáko ſa weſe / páciacy / myſy y inſy robaci
Teſz ſamá wodka w ktoreyby był wmarzo-
ny Jalowiec / ięſt dobry pániám pić kchore
máia boleſć w máćicy / y ná obławienie żył
dobrze náparzáć mięysce ono maczáiac
gebke w oney wodzie / á przyklá-
dáć ná mięysce odda-
wione.

Koniec Wodekam.

Wodek

Wodki ktore slu-

żą na głowne boleści / a zwła-
szcza z żmney przyczyny / są thy.

A Małoranowa / Lawendowa / Białow-
czana / Koiownikowa / Szatwiowa / Pi-
wonowa / Rumienkowa / Bobkowa / Ko-
sentowa / Nostregowa.

O Na bolesć oczu z żmney przyczyny.

B Wodka Włoskiego kopru / Celidoniowa /
Świeczkowa / Ruciana / Werbenowa / to
jest kopyśczkowa / Kojekowa.

Na bolenie oczu z goracey
przyczyny.

C Wodka różana / Posimkowa / Dzieni-
nowa / Weżownikowa / Listow winnych.

Piersiam na kaszel y na
duśność.

D Wodka Jzopowa / Szanthowa / Omas-
nowa / Podrożnikowa / Anyżowa / Thyzan-
na / Słazowa.

Na bolaczki.

E Wodka polney dryakwie / Wotowego ie-
zyku / Boragowa / Mału białego / Jecz-
mienna / Rumienkowa.

Na watrobe y na wo-
dnocielność.

F Wodka piotynkowa / Mleczowa / Ko-
prechnikowa / Rozłkowa / Benedykthowa /
Opichowa / Małownikowa.

Sledzione naprawia.

G Wodka Jeleniego języku / Żarnowco-
wa / Polney ruty / Szankowa / Kamiey prze-
dze / Jesionowa / Wieprzynicowa.

Ktore posilaia serce.

H Wodka kwiatu Boragowego / Woto-

wego języka / Koiownikowa / Łanczana /
Jablek słodkich / Świętego Jana ziela.

Uterkam y mecherzowi.

I Wodka Anyżowa / Piotruszczana / Orześ A
kowa / Malonowa / Rumienkowa / Opis-
chowa / Lesney mączkowie / Sierpiłkowa.

Na niemocy macice.

J Wodka polciowa / Czabrowa / Macice B
rzejduki / Wrotyczowa / Biedrzenicowa /
Jalowcowa / Koiownikowa / Bylicowa /
z ziela macicznego / Białey lebiódki y czer-
woney / Szawinowa. Thy wsiyski wodki /
mają moc przeciw niedostatkom macicy
nym / y czynia im wielkie wspomaganie.

Ktore krew czyszcia z gru-
bych wilkości.

K Wodka polney ruty / Stowek chmielo- C
wych / Kamiey przedze / Wotowego języka /
Boragowa / Polney dryakwie / Woda z sy-
rzenia dobrze wytłoczona.

Ktore lecza czerwoną niemoc
z trzew cieczeniem / Draz /
Przepukline.

L Wodka Babczana / Weżowego korzenia: D
z ziela weżownika / posimkowa / Dzieni-
nowa / Przestkowa / Rozchodnikowa / Ko-
stywatowa / Żywokostowa / Sporysowa.

Dne w koscicach / w stawach / y w
innych członkach leczy / a tho skoro
się bolesć poczyna / thym woda-
kami maczając w nich
chusty / masz przykład
dąc często.

M Rozana wodka / Dzienianowa / Babcza- E
na / troche octu k nim przylać / po trzech za-
sie dniach to przykładay / Psinkowa wodke /
Rumienkowa / Szafranowa / Dzienianowa /
zmieszać ie spolem a także przykładac /
potym po kilka dniach / chebdowa / rumien-
kowa / szafranowa / zmieszać ie / a nimi okla-
dac /

dać/ na ośtaku tymi cho okładać/ zmiesay
spotem ty wodki/ Piotynowa/ Páluchowa/
Chebdowa/ Rumienkowa/ Bzowa/ winá
troche przylać knim. Thak thym rzadzenim
dne z wierzchu musis goić/ á we wnatrz in-
szym obyczaiem k tym sluzacym.

Żimnice trzeciego dnia leczyć.

A **g** Podrożnikowa wodka / z žiela Pepawy /
Mleczowa / Lámitámieniowa / Siotkowa /
Rozána / Dziewánowa / Szczawowa.

Żimnice każdego dnia bedaca leczyć.

B **g** Benedyktowa wodka / Podrożnikowa /
Piotynkowa / Czerwoneylebiodki / Mieth-
czána.

Na žimnice czwartego dnia.

C **g** Bábežána wodka / Chmielowa / Polney
ruty / Dziewánowa / Jeleniego języka / Ka-
niey przedze / Lámitámieniowa / Wolowe-
go języka / Debowa.

Drugie Wodki

Ktore są dobre na wiele nie-
mocy ludzkich / á inszym misther-
stwem bywaia palone / nie tak
iako ty pierwse / á dla thego polo-
żyliżmy te iakoby
osobno.

D **W**odek thych then iesth
spolob iz sa niekthore z žioty
woniatacemi skladane: á nie
kthore thez z samey wodki.
Gdzie rostażnie dać wksieć/
Imaś wiedzieć iz cho w gnoy
konsti wstawić w sklány naczyniu / á dać
temu stać tak iako tam rostażie izby wksiato/
potym wypalić. Jest sprawa ku paleniu tych
wodek ktora aptekárze zowa balneū Marie

Wodka złota ku vzdrowieniu wšy-
stkich niemocy gtownych.

g Weźmi Sándalow czerwonych biatych
žiotych / Koralow czerwonych y biatych žiela
Przerwipec / Diptamu / Bolum armenum /
Sanguinem draconis (w aptece) Wežo-
wniku / Biedrzeńcu / Terram sigillatam /
(w aptece) aśi 3. Wroniego oká 6. 3. dry-
akwie 3 1. ty wšyſkie rzeczy zmiesay z orze-
chi wloſtkiem wſiawšy ich dziewieć / á to po
tym wloż w gorzałke coby sie bylo poſkwar-
ty / á ktemu przyley octu winnego kwarce / á
niechay tak kſe przez cały tydzień w naczyniu
cenowym / potym to wypalić w álembiu
ku / á te wodke pić tak wiele coby sie wlało w
pot iáia koloſego.

Wodki barzo dobre ludziom
niesłyſzacym.

g Weźmi wodki z liſcia wloſkiego orzechá/
piotynowey / rozmarynowey / wšyſkich ro-
wno ſeść totow / iátec mrowczáných ſwie-
žych ośm totow / to wšyſtko w ſklenice wloż
á zákryj dobrze / wlożje w gnoy przez ośm
dni áz wksie / potym to wypalić / á the woda
ke poſtawić na ſłońce przez trzydzieſci dni
á potym pożyway.

Wodka ludziom barzo dobra na
zácimienie oczu / kthorym ſie
zda izby przez ſckło
pátrzyli.

g weźmi piotynu / Centuržyey / káždego po
gárzci / Czárnych ſártey na proch pol fun-
tá / Winá biatego dwa funthy / zmiesay cho
spotem á wypal przez álembik / po wtore pal
obyczaiem thym iáko zowa Aptekárze Bal-
neum Marie.

Na toż wodka barzo dobra wpuſ-
zcáć iá na noc w oczy.

g Weźmi wloſkiego kopru / ruty / áwteczek /
wſoſkiego mleczu / bukwice / Rožey czerw-
ney / Celidoney / thy wšyſtki žiota máia być
ſwieże á bráć ich pod iedno miára / á z ſiekaw
ſy ie wloż w czyſte wino / niech wksiecia / przez
ośm dni máia ſtać / potym wypal / pierwſza
tedy wodka iest iakoby ſrebro / wthora iáko
złoto / trzecia iáko bálsam.

Gdy komu izby plyná z oczu.

z gorącej przyczyny.

A Naprzód weźmi wodki Rucianey / Siot-
kowskiej / Kozianey / Swieczkowej / wszystkich
rownie / zley ie wszystkie w sklenice / a day stać
na słońcu przez trzy dni / potym ich pożyway.

**Wodka / Ktora przywraca stracona
krawie na obliczu.**

B Naprzód weźmi Wodki Bułwicowskiej /
Kozmarnowskiej / Verbenowskiej / To jest Ro-
zmarynowej / Pirolunowej / wszystkich równie
zmieszay ie spolem / a day stać na Słońcu /
przez ośm dni.

Na Tredowatą twarz.

C Wodka z Korzenia Psinet / Psiego lezyku
Kwiatkow Bobowych / wszystkich po gár-
dło / Kámpfory poł tota skórcy / zerzeć to
wszystko spolem / a potym wypalić tym oby-
czeniem / co Aptekarze zowa Bálneum Má-
rie / przynamniey dwa razy / a maczając w
tym chustę przykładac na twarz.

**Ta wodka jest rospadziaca krosty
na twarzy y na oczach.**

D Weźmi pokrzywy / a zsielay ie / potym
włoż w Wino przez czterzy dni / A potym
wypal / Weźmiż tey wodki y Kozianey / y po-
tym / wszystkich równie / maczay w tym
chustę / a przykładay na krosty.

E Albo weźmi wodki z Korzenia Kosiaccow-
wego / y też rozbić białek na wodę / a to dwo-
je wystaw na słońce przez ośm dni / przylož
potym leżemu Kámpfory / a to bezcieś miał
wodkę na ty rzeczy.

**Na popadanie ciała / a zwłaz-
kę licia.**

F Weźmi Koziej serwatki / Liliew białey /
Cretaru poł libry / Waynstinu palonego tál-
że / Korzenia Weżownikowego trzy toty / z
mieszay spolem / a day wstąpić przez ośm dni /
potym wypal a tego używay na ty rzeczy.

**Ta wodka bardzo dobra wy-
bielaia twarz / wmywając przez
dzien raz albo dwa.**

G Weźmi kwiecie Gzybieniowego białego
kwiecie Tarnkowego / kwiecie Bzowego /

Siolkow białych / kwiatkow Benedikto-
wych / tego wszystkiego kwiecie równie / wy-
pal to / A te wodki bardzo dobrze zchoway w
sklenicy przykrywszy / potym sie ta wodka wo-
myway.

Wiedz że ty wszystkie Wodki pospólnie nemo-
ga być palone / Albowiem Siolki bywała
ondzie Márcá / A kwiat grzybieniowy / aź
Miesiacá Sierpnia / albo także y Bzowy
kwiat / y Benediktowy / Ale pal także oso-
bno / gdy ktore nastanie / a potym ty wodki
zmieszay / a powtore wypal / a używay ich.

Naprzeciw boleści w gardle.

B Weźmi słony świeżey z włoskiego orzechá
czterzy y dwadzieścia lotow / wodki iagob
zamorskich / ktore zowa Morá celsy / wodki
Jeleniego lezyka równie dwanaście lotow /
wodki z polney Kozey / wodki Rzepikowskiej /
Julepa Siolkowego czterzy toty / Drágá-
cum jeden tot / Gumí arábicum / Psilium po
poł lotu / ty wszystkie rzeczy niechay pokisić /
a potym ie wypalić przez álembik / przynam-
niey dwa razy / obyczajem tym Bálneo Má-
rie / potym te wodki w wstia bróc / a płóć
gárdło.

**Naprzeciw wstchnieniu ięzy-
ka / dla silney gorącości wnatrz / y
też gdy Język porzernieie / a zapali
sie w wstciech.**

C Weźmi wodki Siolkowskiej / wodki polney
Kozey równie dwanaście lotow / wodki z sie-
la / ktore zowa Głowienki z kwiatkow tego /
z kwiatkow cierniowych / z Psilium półtora
lotu / potym to wystaw w gnoy / aby wstiało
przez czternaście dni / potym to wypalić /
tymże obyczajem Bálneo Marie raz albo trzy.

**Wodka bardzo dobra tym ktorzy ma-
ia w wstciech wiele wilgoci.**

D Weźmi wodki Bułwicowskiej dwanaście
lotow / wodki Celidoniowskiej czterzy toty /
wodki Kopru słowieskiego sześć lotow / Gátgá-
nu dwa toty / Specierum aromát / Kosa-
rum descriptione Gábrielis jeden tot / to
masz wstawić w gnoy przez czternaście dni /
aby wstiało / potym to wypal Bálneo Marie.
Wodka

Wodka bardzo dobra na wszystkie bo-
lesci glowne/ zwłaszcza na gardło.

A ¶ Weźmi wodki/ jagod ktore zowa Morá-
telsy dwanaście totow/ wodki Siolkowego
ziela też sześć/ Diámoren/ Rob de nucibus
rowno dwa loty/ Drágántu zimnego w ta-
bliczkách 1. lot. Gumí árábicum 1 tot. Ty
rzeczy wypálíc przez álembik bálneo Márie
raz albo trzy/ ále kożdy raz co wypálisz ná o-
nosz zásie wleway co ná dnie zostáto/ á ták
czyñ raz albo trzy/ potym ta wodka ptoeż v-
sta y gárdło.

Wodka ktora wspomaga żóładek/
á czyni w nim strawnosć.

B ¶ Naprzód weźmi wodki Kuciáney 12. lo-
tow/ Piolyntowey/ Mieczáney rowno po-
sześć totow/ Centurzyey czterzy loty/ wodki
z korzenia Ománowego/ Buktowey po-
dwu lotu/ Tárárskiego ziela czterzy loty/
skórke ktora jest wnatrz peptá kóśofego gó-
ij rostkrois/ tey weźmi dwa loty/ Korzenia Va-
żownikowego 1. lot/ co może być proch to ze
trzeć ná proch/ á zmieszać z tymi wódká-
mi dáć wliśieć/ potym wypálíc bálneo Má-
rie/ á wżwy tego/ żóładek bardzo poślla.

Wodka bardzo dobra/ przeciw
Kordyce.

C ¶ Naprzód weźmi wodki Wolowego iezy-
ká 24 totow/ wodki Mioduncjáney 12. to-
tow/ wodki z Lipowego kwiećia sześć totow
Ty wodki máia być zlane do iákiego naci-
nia febrnego/ á potym weźmi złoto czyste/
á zagzewáiac ábo rospáláiac ie/ gás w tych
wódkách/ á to czyñ cák dlugo ázby złota rze-
zia część vbyło/ To ták czyñ/ Jesliby vryná
tego chorego sciągáta sie ku czyrwonosći/
Potym przyday Species diacoralí magistralis
ter 1 tot/ Species Electuarium de gemmis.
Diámárgáriton pol totá/ Spodium cżwar-
ta część totá/ Kóści z fercá Jeleniego/ takéż
dobrze wypráwney/ Bech biatego y czyrwo-
nego/ skory z brzewa Citry też cżwarta część
totá/ day temu wliśieć w gnoiu przez cżer-
naście dni/ potym to wypálíc przez álembik
bálneo Márie. Ale iesliby vryná tego cho-
rego zciągáta sie ku białosći/ Tedy nie trze-
ba przydáwać speciem Diacoralí/ Ale Ele-
ctuárium de gummis przydáć/ Diálignum

Aloe y Diámuscum stódkiego/ podobug Me-
sue Janá/ káśde pod swa waga/ iáko wyżsey
nápisano jest.

Wodka bardzo dobra przeciw
Káślowi.

¶ Naprzód weźmi wodki Jzopowey/ wodki A-
Poleiowey/ wodki mátki Bozey wstórow/
wszystkich rowno pol funtá/ diátris secundum
Nicolaum/ Diacálamentum rowno trzy to-
ty/ to wszystko spáwić iáko y pierwsze/ potym
wypálíc/ á tego pożywać ráno y w wieczór.

Wodka druga na káśel dziecinny.

¶ Naprzód weźmi wodki Siolkowey/ Wia-
niowey rowno sześć totow/ Diádrágántum
3. loty/ wypálíc to przez álembik bálneo Má-
rie/ á tego im daway pić po tedney tyfće.

Wodka bardzo dobra/ tym którym
gnie wątroba.

¶ Naprzód weźmi wodki z listu debowego/ C
wodki Jzopowey/ wodki Rosáccowey/ wó-
dki z kwiátkow lniáných/ Wodki z mátki Bo-
zey wstórow/ wszystkiego rowno/ á z miesza-
ie pospolná/ y wystaw ná słońce przez pięć o-
dni/ potym daway niemocnemu ná kożdy
dzień dwa razy po trunku.

Wodka bardzo dobra/ na vgaśenie
pragnienia.

¶ Naprzód weźmi wodki z wysokiego mle-
czu/ wodki Szczámtowey/ wodki Mátowey
wodki Siolkowey/ wszystkich po cżterzy
loty/ Jábká ziarnistego sześć totow/ Limu-
niey suchich 3. loty/ Pomáráńczej suchey cżer-
zy loty/ Syropu z Limunij/ ábo Oxisacchara
simplex secundum Nicolaum/ Syrop Szczá-
mtowey/ Cytrinowey/ wszystkich rowno trzy
loty/ Sandalu czyrwoného 1 tot. Cukru
trzy loty/ między tymi wszystkimi rzeczami/
z cżego może być proch/ wczynić ij/ á wszystko
zmieszać pospolu/ á dáć kisić przez dzień/ po-
tym wypálíc bálneo Márie/ á skóro pierwsy
raz wypálisz/ zásie te wódké wley ná ono/ cżyñ
ná dnie zostáto/ zowa feces/ á zásie pal/ cżyñ
ták trzy albo cżterzy razy/ á to bedzie dobre
przeciw tey chorobie.

Wodka

Wodka naprzeciw zapaleniu wato-
by / y wſzystkiego ciała.

A Weźmi Mleczu wyſokiego ſeść gārści /
Podroſniku trzy gārści / Maci Bożej wło-
ſtow / Miatowniku / pſinek / Diāntos / w Ap-
tece / wſzystkiego równo / zmieſzay to ſpotem
a wypal przez alembik / potym te wodke mie-
ſzajac z Winem pić.

Wodka bārzo dobra kiedy kto Rze-
żanie miewa przy puſzczaniu moczu.

B Weźmi wodki Piotruſzāney / wodki
Błuſzowey / wodki Trzebulowey / wodki
Babczāney / wſzystkich równo po funcie /
Rzodkowie / Chrzanu / Czoſtku / wſzystkich po
ośmi lotow. Māżāny 4 loty. Ty wſyſtki
rzeczy zmieſzay / a wſtaw w gnoy w ſklenicy
przez 8. dni aby wſiſiało / potym wypal przez
alembik bālneo Mārie / a zaſie wlewāc na to
co zoſtawia na dnie / iako wyſſey nāpiſano /
czyń tak trzy razy / a bedzieſz miał wodke bār-
zo dobra.

C Teſ pepeł nāmāzāc iakimkolwiek toiem /
a wnet przeſtānie.

Wodka bārzo pożyteczna ludzior
ſtuczonemym / y z wyſoka wpadłym /
albo brzemie dźwigāiac wrażonym.

D Naprzod weźmi Bukwice / Bożego drze-
wka / Lebiodki białey / Przeſtki / Senugre-
cum / z Apteki / Zānyzu / Miodunki / wſyſtki-
ch równo / weźmiſz wody iedne część / wley
tāley octu tak wiele iako ieſt wody / warz ty
ziola w tym / a to daway pić ludzior tak o-
wym nā czężo.

Drugie.

E Weźmi Genum grecum / Zimozielon /
Bożego drzewka / warz to w ſtarym piwie /
przytoż k temu māsłā / daway pić ludzior
wrażonym albo wtuczonym.

Drugie.

F Weźmi Mumiey i dragme / Bolumār-
menum / Terre ſigillate oboygā po pot drā-
gmy / a wwarzywſy Boże drzewko y Genum
Grecum w wodzie dźdzowey / a przececiw-
ſy wſyp ty rzeczy w te wodke / ſtutſy ie do-
bze / a to daway pić zamieſzāiac ludzior tā-
kowym nā czężo / a chceſli możeſz wziąć wi-

nā dobrego lekkiego yzagrzać / a w to wſy-
pāc Mumiey dwie dragmie / dāć wypić nā
czężo nā wraż.

Wodka ktora ſpedziſz zmaży od
ſtonca wczymione / przez iedne noc.

G Weźmi ſklenice / w ktoreyby było dwie A
kwarcie / a wtoż w nie iągob winnych niedo-
żrzątych pot funtā / ſoli oczkōwātey pot fun-
tā / hāłunu dobrze wtārtego pot funtā / wod-
ki Trawowey pot funtā / wley iā w ty rzeczy /
a niechay wre aż do czwartey części / potym
przececiw przez ſukienney plāt / a tym wmyway
gdzie potrzeba.

Wodka wybożna tym ludzior kto
rzy chce czystość bez wſzkodzenia
zdrowia zachować.

H Wziąć tych wobel / Ruciāney / z Koprū B
ſwoyſkiego / z Liliey białey / Kofyſeſkowey
wodki Lānczāney bez winā paloney / Rozbey
po pot funtā / zley ie wſyſtki ſpotu / a wypal
przez alembik lekkim ogniem po wtore / a tey
wodki komu daſz nā noc trzy loty / Ale nie
trzeba wieczerzać / albo w poſtne dni po czę-
rzy nocy zamieſzāiac / bedzie miał poſoy ob-
żedze cięleſney.

Ocet / kiedy a komu ſzkodzi.

I Ocet częſto pożywany wzrok mōli / pierſi C
obraża / kāſel poruſza / żoladkowi y wotrobie
ſzkodzi / ſtawy y cżłōtki bārzo wciſka.

Ocet ſtarym ludzior bārzo ieſt niepożytecz-
ny / bo ciem ſtaroſci rychto być przynagla / y
potwierdza iā dla zimnoſci y ſuchoſci / ktora
ma w ſobie. Ocet nerkam y inſzym cżłō-
kam / To ieſt mecherzowi y ſtawom nożnym
bārzo ſzkodzi. Ocet nāſienie meſkie pīa-
a nieptodnoſć dżiāła częſto pożywany. Ocet
Kolerykom y ludzior krewnym ieſt pożyte-
czny / ſlegmatikom ſzkodzi / Ale Melānto-
likom wiecey niſli inſzym.

Wodka bārzo pożyteczna ludzior
ſwierzb nā ſobie mīacym / y iakie
kolwiek kroſty / liſzāie y inſze zaſkor-
ne choroby / tak ma być dżiāłana.

J Weźmi Lebiodki / polney Dryakwie / D
2 Mācierze

A Wziętych duszki obojey / Kwawniku / Rzepiku / Bukwice / Kobylego sężawiu / Polney miętki / Rumnu / Pokrzywy / Wrotyczy. Ty siolá warz w wielkim garncu / A gdy będziesz miał iść do łazni / wypij pierwey troche dryakwie / czystey Weneckiey z trocha wody ciepley / potym weźmi prześcieradło / maczaj je w oney wodzie w ktorey siolá wrzali / a w win wstykło cięto w ono prześcieradło more / dzierzysz je na cieple / a pot z ciebie popłynie / potym ziały prześcieradło / cięto ma być oćierane surowym plotnem ostrym z onego potu / pothym gdy już z łazni będzie miał wynieść / tedy wstykło cięto ona woda ma oblać / a to działay na kóży tydzień ieden raz / za ieden miesiąc zeydzie z cięta wstykła plugawość / co od wiela ludzi doświadczono iest wielokroć.

Wodka ku wmywaniu brody po ogoleniu albo po łazni.

B W pobrozniku weźmi / a spalij na popioł potym z tego popiołu weźmi katus coby nie był bärzo silny / potym tego katusu weźmi kwarę / a wloz do niego trzy czwierci totu dragancu / Kämpfory także wiele / a wley spolem do iakiey banie słaney albo Cenowej flasz / zakryj dobrze zwierchu / a day stać aż sie to tam rospuści / potym to przecedz przez chustę / a wley zaśie do banie / a tym sie wmyway po łazni.

Wodka doświadczona na oczy ktore są oparzyste. od paniey Woiwo dziney Kaliskiey.

C Wzięmi Jaię co naswiejsze możesz mleć wwarz je twardo / potym je obtup y rostkoy na poly / a wyrzuc żółtek z obudwu części / potym w ty doteczki / gdzie żółteki leżaly / nasypl nieco koperwaseru / stulysz ij bärzo dobrze / a pot i iestże sa dobrze ciepłe / potym w tych białkach wstoj sie woda zielona / A tak w tey wodce pioro maczając / powieki maczaj / a tego strzedz / Abyś na żrzenicę niedopuscił. Czyn tak dzień albo trzy / tak iako potrzeba wleże / do kad nie zeydzie / bo nadaley do trzeciego dnia spedzisz / możesz tego weźmić z kielanascie iaię.

Leżarkstwo doświadczone na bolace oczy.

W Weźmi kwarę Matmazyey dobrej / potym weźmi z Apteki Tuciam preparatam pototą / Kämpfory trzy czwierci / a ta Kämpfory pokropić palonym winem / y vmorzyć je potym zetrzeć na proch / potym weźmi wódki Koprowey pot kwarę / a to wstykło zlać spolu y zmieszać dobrze / A tak temu dać stać / A tak choia y wiecey pot potrzeba wleże. A gdyby oczy bolaly / tedy to zmieszać miala skoro y po wdziałaniu / a zmazając miala czysta chustę / A w kaciki do oczu mialuczkę wpuszczaj / polozywszy sie wznąć / A to oczom bärzo rychto pomoze / boleść / czerwonosć / goracość / To wstykło precz wyciągnie.

Wodka wyborna na oczy je dwunascie żioł z Winem namoczonych.

W Weźmi Rożey czerwoney świeżey / siela B Swieczek z kwiatem / Koszyczka / Wioskiego Kopu / Celidoney / Bukwice / Szalwicy / Ruty / Szerebrniku / Bąbki / y Jezycow Pionu młodego / wierzchow / hanyzow wych / gdy kwitnie / tych wstyklich pod iedną miarą / po garści albo po dwu albo po cym chceś / drobno stray wstykli / y wloz w Cenowenacynie / albo w gliniane polewane / wley na nie Wina białego / a postaw na wielkim stoncu / Dniechay siola czterzy dni / za miesiąc na każdy dzień dwa razy / Piatego dnia miala być wlane spolem z winem w alembik Cenowy / A tak palić ogniem lek kim zaśie ona wodka powtore ma być palona bälneo Marie.

Pożyteczność y godność tey wodki.

G Gdy kogo oczy bärzo bola / weźmi tey wodki dwie tyfche / białku czyste wbiwszy ij dwie tyfche / Kądzidła tluczone pot dragmy / co w bytko wbić dobrze spolem / a w tym pączęsi na potwisy / Kronie y czoło okładay na noc / bol cieplez oczu y z glowy wyciąga / A na druga noc ta wodka w oczy ma być puszcjana przed spaniem dwie godziny / a wżaraj po wstaniu oczy miala być wmywane / a wciężnie bol iscle. Ale pewniey będzie tieby purgacya glowna wprzedy albo puszcżanie krwi. Ta wodka w oczy

dobrey / po
paratam pol
a te Kama
y vmorzyć
weźmi wo
wszystko zlać
mu dać stać
o w kaze.
sawosy cho
aććać mola
u máluczy
e / A to o
żć / czyrwo
recz wyciaa
oczy je
m na.

teżey / ziela B
Włoskie
Szalwicy
Jezyczkow
Zanyzon
pod iedna
bo po cym
dż w Ceno
ewane w
w na wiele
sy dni / za
Piatego
winem w a
tem lek kim
yc palona

y wodki
mi tej wod C
wsy i dwie
agny / to w
paczęsi na
a noc / bol
A na drugo
żana przed
po wstaniu
ie bol iscie
ra główna
Ta wodka
w oczy

A w oczy wpuszczana / czerwoność spadza / tzy
3 oczu plynace stanowi / oczu mdość odcy
muje wzrok ostrzy / blaski skodzący ktory by
wa z wilgości zlych w oczu bedacych odcy
muje / oczy iasne y przepiecznego wzroku
czyni. Często kroć zwięzora przed spaniem
trzy godziny w oczy wpuszczona / y w zarań
po spaniu w godzinie / bielmo z oczu spadza /
luskę y błonkę zdziera / a zwlaścież gdy w nie
troche Kämpfory / y czarney Alony przy
loży. Ta wodka gdy beda oczy często pomá
zowane / zmieszawosy ia z mlekiem niewieś
ciem / y też z czystym białkiem wbitym (máa
być z wierzchu y wnatrz pomázowane) A
gdy w nich iest bol silny / tedy tho lekárstwo
bárzo pomaga / tak przyprawiáac.
Dziecięciu młodemu sárlooskosc naprawia.
Iest ta wodka oczom bárzo pożyteczna / gdy
bedzie tak palona iako to náucza.

Wodka ku naprawieniu wszelkiej
Szaty iedwabney / ktoreykol
wiek barwy.

B Weźmi dwie kwarce wody prostej / a
włóż w nie Gumi arabicki prochu dwa toty /
daj tak stać przez dzień / potym w they wo
dsie maczay geble / a wycieray szaty.

Wodka ktora spedzi wszelka zmaże
z każdego futna.

C Weźmi wody studzienney 20. funtow /
Siarki funt / Wytla drobno kráianego dwa
toly / warz to wszystko zgodzine / potym prze
cedz / a pomázuy troche mydlem miejsce zma
żane / a każda málula zginie.

Na zmaży szaty Krámitney.

D Weźmi wodki ktora zowa Aqua vite / a
pomázuy z tey strony gdzie niekosmáto / a
wodka przechodzi na druga strone / bedzie
zaspie cudna.

Na spedzenie zmaż z wszelkiej
szaty iedwabney.

E Weźmi gliny z ktorey gárnce czynia / zol
teł iátiowy / aquam vite pot skoyca / wody stu
dzienney dwa funty / zmieszay wszystko do
brze w donicy / a wczyn z niego iakoby mólka
le / ktory vsus dobrze / a zchoway / a gdy be

dzie trzeba weźmiż tego mólka ile trzeba /
a rozmoczymy troche rościagay iakoby na
plastr co naćieney moze / a gdzie szata iest A
zmażana / przytoż na ty miejscá aż vschnie /
potym one gliny wybiy albo wytrzy precz /
czyn tak dlugo aż zmaża precz zginie. Tymże
obyczáiem wypráwił wlosy iesliby byly czym
zmażane / smota albo czym inszym / zmaczaw
by tey gliny w wodce / ktora zowa aqua vite
a pomázac wlosy / zginie zmaża. A iesliby
niepomoglo / weźmi troche Oleyku z migda
tow słodkich / przymieszay k temu / a bedzie
dobrze.

Sprawa iedna ku vmywaniu lica /
y rak / ktora pachnie a czyni
cialo biale iako mleko.

B Weźmi Drágánu vmoczonego w occie B
Kozány / maki ieczmienney / Krochmálu /
białek dobrze wbity z iata swiezege vbić ij iá
to Klarum / zmieszay spolem / a poczyn iábtu
ską / vsus ie dobrze / a vmyway sie niemi w
miasto mydla.

Wodka bárzo pożyteczna na
wyczyszczenie ran y wrzodow ktore
sa trudnego vleczenia / a zwlaścież na czton
ku męskim / A też na miejscach cáiemnych.
Máa być vmywany dwa rázy na káždy
dzień / a po vmywaniu mas przytla
dać niżej opisáney máści.

Wodke te tak mas sprawić.

C Weźmi Koiowniku / Kuty domowey / C
Kokornaku / Kofysieczka / wssytkich po czemu
chcesz polt sa czyste swieze a zielone / stucz ie
w moździerz / a potym poley na nie niebárzo
wiele wodki Kozány / potym wytlocz przez
chuste lniána cienka / ale ich mas nábrać izby
solu bylo trzy vneye / potym przytoż Száunu
palonego skroput ieden do tego solu / y też
Grynspanu skroput ieden oboygá vtarce
zmieszać wszystko spolem do iedney sklenice / a
wstawić na słońce przez kilka dni / a potym
zlać to co sie vstáto na wierzchu do inszey czy
stey sklenice / a to bedzie wodka na to vyte
czna. Tá máśc

